Ravza Yayınları: 21
Kaynak Eserler Serisi: 1

1. baskı - Ocak 1993 İST.
2. baskı - Eylül 1993 İST.
3. baskı - Şubat 1998 İST.
4. baskı - Ocak 1999 İST.
5. baskı - Kasım 2000 İST.

MUHTASAR HAYATÜ'S-SAHÂBE

Yazarı : Şeyh Muhammed Yusuf KANDEHLEVİ
Editör : Mustafa KASADAR
Tercüme : Mustafa KASADAR, Osman KARA, Rahmi EYİDENBİLİR
Kapak : Semih Taneri
Baskı : Bakoğlu Matbaacılık
Cilt : Sağlam Ciltevi
2000 İSTANBUL

Şeyh Muhammed Yusuf KANDEHLEVÎ

M U H T A S A R
HAYATÜ'S-SAHÂBE

Tercüme

Mustafa KASADAR
Erzurum A.Ü. İlahiyat Fak. Mez.
Kağıthane İHL Meslek Dersleri Öğr.

Osman KARA
Erzurum A.Ü. İlahiyat Fak. Mez.
İHL Meslek Dersleri Öğr.

Rahmi EYİDENBİLİR
El-Ezher Üniversitesi Usulid-Din Fak. Mez
Güneşli Tevhid Kur'an Kursu Arapça Hoca

Ravza Yayınları
Büyük Reşit Paşa Cad.
İstanbul Kitap Kültür Merkezi
No: 22/42 Vezneciler/istanbul
Tel: 0212.528 46 17

İÇİNDEKİLER

TAKDİM 29

ALLAME MUHAMMED YUSUF EL-KANDEHLEVÎ 34
DOGUMU 34
ÖĞRENİMİ 34
İLİMLE UĞRAŞMASI 35
DAVET VE TEBLİĞ GÖREVİ 35
DAVET İÇİN YAPTIĞI YOLCULUKLAR 36
HİCAZ VE DİĞER BÖLGELERDE DAVET VE TEBLİĞ 36
MUHAMMED YUSUF'UN ÖDEV VE VASIFLARI 37
ESERLERİ 37
VEFATI 38

MUKADDİME 29

GİRİŞ 41

I. ALLAH'A VE RASÛLÜNE İTAATE DAİR AYETLER 41
II. PEYGAMBERE İTAAT, O'NA VE HALİFELERİNE BAĞLILIK HAKKINDA HADİSİ ŞERİFLER 42
III. PEYGAMBER(SAV)'İN ASHABI HAKKINDAKİ AYETLER 44
IV. SAHABE-İ KİRAM'IN VASIFLARI HAKKINDAKİ HADİSLER 47

1.BÖLÜM

ALLAH VE RASÛLÜNE DAVET 49
I. HZ. PEYGAMBERİN İSLÂMA DAVET SEVGİSİ VE AŞKI 50
PEYGAMBERİMİZİN KAVMİNİ İSLÂMA DAVETİ 50
II. HZ. PEYGAMBERİN HAC MEVSİMLERİNDE ARAP KABİLELERİNİ İSLÂMA DAVETİ 53
III. SAHABENİN TEK TEK FERTLERİ İSLÂMA DAVETİ 54
HZ. EBÛ BEKİR SIDDIK'IN İSLÂMA DAVETİ 54

HZ. ÖMER B. HATTAB'IN DAVETİ 54
MUSAB B. UMEYR'İN ÜSEYD B. HUDEYR'İ DAVETİ 55
MUSAB'IN (RA) SA'D B. MUAZ'I DAVET ETMESİ 56
TULEYB B. UMEYR'İN ANNESİ ERVA'YI İSLÂMA DAVETİ 59
UMEYR B. VEHB'İN İSLÂMA GİRİŞİ VE DAVETİ 59
UMEYR'İN MÜSLÜMAN OLUŞU VE MEKKELİLERİ İSLAMA DAVETİ 61
EBÛ HUREYRE'NİN ANNESİNİ İSLÂMA DAVETİ 63
ÜMMÜ SÜLEYM'İN KENDİSİYLE EVLENMEK İSTEYEN
EBÛ TALHA'YI İSLÂMA DAVETİ 63
IV. ASHAB'IN ARAP KABİLELERİNİ İSLÂM'A DAVETİ 64
DİMAM B. SALEBE'NİN SA'D B. BEKR KABİLESİNİ İSLÂM'A DAVETİ 64
BENİ SA'D KABİLESİNİN İSLÂMA GİRİŞİ 65
URVE B. MESUD'UN İSLÂMA GİRİŞİ VE KAVMİNİ İSLÂMA DAVETİ 66
URVE'NİN ŞEHİD OLACAĞINA SEVİNCİ VE KAVMİNE VASİYETİ 66
PEYGAMBERİMİZİN DEVS KABİLESİNE DUASI VE TUFEYL'İN
KAVMİNİ İSLÂMA DAVETİ 67
V. ASHABIN İSLÂMA DAET İÇİN FERT VE TOPLULUKLARA
GÖNDERİLMESİ 68
HİŞAM B. AS İLE ARKADAŞLARININ HAREKL'E GÖNDERİLMESİ 68
SELMAN-I FARİSİ'NİN KASR'I EBYAD SAVAŞINDA İRAN HALKINI
ÜÇ GÜN İSLÂMA DAVET ETMESİ 68
NUMAN B. MUKARRİN VE ARKADAŞLARININ KADİSİYE GÜNÜ
RÜSTEM'İ İSLÂMA DAVETİ 69
MUĞİRE B. ŞU'BE'NİN RÜSTEM'İ İSLÂM'A DAVETİ 70
RİB'İ B. AMİR'İN RÜSTEM'İ İSLÂMA DAVETİ 71
HUZEYFE B. MUHSİN VE MUĞİRE B. ŞU'BE'NİN İKİ VE ÜÇÜNCÜ
GÜNLERDE RÜSTEM'İ İSLÂMA DAVETİ 72
SA'D'IN ARKADAŞLARINDAN BİR GRUBUN HARP BAŞLAMADAN ÖNCE
KİSRA'YA GÖNDERİLMESİ 73
BENİ TAĞLİB VE DİĞER KABİLELERİN TEKRİT SAVAŞINDA
ABDULLAH İBN'İ MUTEMME TARAFINDAN İSLÂMA DAVETİ 78
MISIR SAVAŞINDA AMR BİN AS'IN İSLÂMA DAVETİ 78
VI. SAHABEYİ-KİRAMIN İNSANLARIN HİDAYETİNE VESİLE OLAN
GÜZEL AHLAK VE DAVRANIŞLARI 80
AMR İBNİ'L-CEMUH'UN İSLÂMA GİRMESİ İÇİN OĞLU İLE
MUAZ İBN'İ CEMEL'İN ONA YAPTIKLARI 80
EBÛ DERDA'NIN İSLÂMA GİRİŞİNDE İBN-İ REVAHA'NIN GAYRETİ 82
HZ. ALİ İLE BİR HRİSTİYAN ARASINDA ZIRH HİKAYESİ 83

2. BÖLÜM

ALLAH YOLUNDA ZORLUKLARA KATLANMAK 85
İNSANLIĞIN, HZ. MUHAMMED (SAV)'İN PEYGAMBER OLARAK GÖNDERİLDİĞİ ZAMANINDAKİ DURUMU 86
I. HZ. PEYGAMBER (SAV)'İN ALLAH'A DAVET YOLUNDA EZİYET VE BASKILARA DAYANMASI 86
RASÛLULLAH'IN KUREYŞ'TEN GÖRDÜĞÜ EZİYETLER 87
II. ALLAH'A DAVET UĞRUNDA ASHAB'IN (RA) BASKI VE EZİYETLERE TAHAMMÜLÜ 86
EBÛ BEKİR-İ SIDDIK'IN BASKILARA TAHAMMÜLÜ 86
ÖMER BİN HATTAB'IN (RA) BASKILARA KATLANMASI 92
OSMAN BİN AFFAN'IN (RA) BASKILARA KATLANMASI 94
TALHA BİN UBEYDULLAH (RA)'IN BASKILARA TAHAMMÜLÜ 94
ZÜBEYR BİN AVVAM (RA)'IN BASKILARA TAHAMMÜLÜ 95
BİLAL'İN ALLAH YOLUNDA KARŞILAŞTIĞI EZİYETLER 96
AMMAR B. YASİR VE AİLESİNİN (RA) TAHAMMÜLÜ 97
İSLÂM'IN İLK ŞEHİDİ; AMMAR'IN ANNESİ SÜMEYYE 98
AMMAR'IN KALBEN MÜMİN OLDUĞU HALDE ŞİDDETLİ EZİYETLER KARŞISINDA DİLİYLE KÜFRE ZORLANMASI 98
III. DİĞER ASHABIN BASKILARA TAHAMMÜLÜ 99
ASHABIN MÜŞRİKLERDEN GÖRDÜĞÜ EZİYETLER 99
PEYGAMBER (SAV)'İN KARŞILAŞTIĞI GEÇİM SIKINTISI 99
PEYGAMBER (SAV) VE ASHABIN AÇLIKTAN KARINLARINA TAŞ BAĞLAMALARI 101
PEYGAMBERİMİZİN İÇİNDE KANDİL VE ATEŞ YAKILMAYAN EVLERİ 101
IV. ALLAH'A DAVET UĞRUNDA SUSUZLUĞA TAHAMMÜL 103
TEBÜK SEFERİNDE ASHAB'IN SUSUZ KALIŞI 103
YERMUK SAVAŞINDA, HARİS'İN, İKRİME'NİN VE AYYAŞ'IN SUSUZLUĞA KARŞI DAYANMALARI 104
EBU AMR ENSARİ'NİN SUSUZLUĞA TAHAMMÜLÜ 104
V. ALLAH YOLUNDA ŞİDDETLİ SOĞUKLARA TAHAMMÜL 105
BİR GAZVEDE ASHABIN ŞİDDETLİ SOĞUKTAN ÇUKUR KAZIP İÇİNE GİRMELERİ 105
VI. ALLAH YOLUNDA YARA VE HASTALIKLARA TAHAMMÜL 106
UHUD SAVAŞINDA ABDÜLEŞELOĞULLARINDA İKİ KİŞİNİN DURUMU 106
AMR BİN CEMUH'UN KISSASI VE UHUD GÜNÜ ŞEHİD DÜŞMESİ 106

3. BÖLÜM

HİCRET 109

I. PEYGAMBERİMİZLE EBÛ BEKİR'İN MEDİNEYE HİCRETLERİ 109

KUREYŞ İLERİ GELENLERİNİN PEYGAMBERİMİZE TUZAK KURMAK İÇİN DARUN NEDVE'DE TOPLANMALARI 110

PEYGAMBERİMİZİN HZ. EBÛ BEKİR İLE MEKKE'DEN ÇIKIŞLARI VE SEVR MAĞARASINDA GİZLENMELERİ 110

EBÛ BEKİR'İN HİCRET YOLCULUĞUNA HAZIRLANIŞI 112

MAĞARADAN AYRILIŞLARI 114

HZ. ÖMER'İN EBÛ BEKİR'İ ÖVMESİ 114

HZ. EBÛ BEKİR'İN PEYGAMBER İÇİN ENDİŞESİ VE SÜREKA'NIN ONLARI TAKİBİ 115

PEYGAMBERİMİZİN MEDİNEYE TEŞRİFİ, KUBADA KONAKLAMASI, MEDİNELİLERİN SEVİNÇLERİ 117

II. MEKKE'DEN MEDİNEYE İLK HİCRET EDENLER 118

ÖMER BİN HATTAB VE İKİ ARKADAŞININ MEDİNEYE HİCRETİ 119

OSMAN BİN AFFAN'IN HİCRETİ 120

ALİ BİN EBİ TALİB'İN HİCRETİ 121

III. ASHABIN HABEŞİSTAN'A HİCRETLERİ 121

EFENDİMİZİN CAFER BİN EBU TALİP VE ARKADAŞLARINA HABEŞİSTANA HİCRET İÇİN İZİN VERMESİ 123

KUREYŞ'İN SAHABENİN İADE EDİLMESİ İÇİN AMR BİN AS'I NECAŞİ'YE GÖNDERLMELERİ 122

SAHABE-İ KİRAM İLE NECAŞİ ARASINDA GEÇEN KONUŞMA 123

ASHABIN MEDİNEYE DÖNÜŞÜ, NECAŞİ'NİN MÜSLÜMANLIĞI VE RASÛLULLAH'IN (SAV) ONUN İÇİN ALLAHDAN İSTİĞFARI 129

EBÛ SELEME VE ÜMMÜ SELEME'NİN MEDİNEYE HİCRETLERİ 130

SUHEYB BİN SİNAN'IN HİCRETİ 131

IV. KADINLARIN VE ÇOCUKLARIN HİCRETİ 133

HZ. PEYGAMBERİN VE EBÛ BEKİR'İN AİLELERİNİN HİCRETİ 133

HZ. PEYGAMBERİN KIZI ZEYNEB'İN HİCRETİ 133

EBÛ LEHEB'İN KIZI DÜRRE'NİN HİCRETİ 135

ABDULLAH BİN ABBAS VE DİĞER ÇOCUKLARIN HİCRETİ 135

4. BÖLÜM

ALLAH'IN DİNİNE YARDIM 137
I. ENSAR'IN VAZİFESİ BAŞLIYOR 138
II. MUHACİRLE ENSAR ARASINDAKİ KARDEŞLİK 140
ABDURRAHMAN B. AVF İLE SA'D B. REBİ'NİN KISSASI 140
III. ENSAR'IN MUHACİRLERE MALİ YARDIMI 141
IV. ENSAR'IN ALLAH VE RASÛLÜNÜN RIZASINI DÜNYA LEZZETLERİNE TERCİH ETMELERİ 142
MEKKE'NİN FETHİNDE ENSAR 142
HUNEYN'DE ENSAR'IN TUTUMU VE HZ. PEYGAMBERİN SÖZLERİ 143
V. ENSAR'IN VASIFLARI 147
ENSAR'IN CÖMERTLİĞİ VE HİZMETLERİ 148
CERİR'İN ENES'E HİZMETİ 151
HZ. PEYGAMBERİN SA'D B. UBADE'YE İLTİFATI 151
PEYGAMBERİMİZİN ENSAR İÇİN DUA ETMESİ 152

5. BÖLÜM

ALLAH YOLUNDA CİHAD 155
I. RASÛLULLAH'IN ASHABINI CİHADA VE ALLAH YOLUNDA MALLARINI İNFAK ETMEYE TEŞVİK ETMESİ 156
RASÛLULLAH'IN BEDİR'DE ASHABLA İSTİŞARE ETMESİ 156
SAVAŞMADAN ÖNCE RASÛLULLAH'IN CİHADA TEŞVİK ETMESİ 158
TEBÜK SAVAŞINDA ASHABIN MAL VE CANLARINI FEDA ETMELERİ 159
ÜSAME B. ZEYD'İN KOMUTAN OLMASI 161
RASÛLULLAH'IN VEFATI VE ASHABIN MEDİNEYE DÖNÜŞÜ 163
EBÛ BEKİR'İN RASÛLULLAH'IN EMRİNE UYARAK ÜSAME'Yİ ŞAM SEFERİNE GÖNDERMEKTE ISRAR ETMESİ 163
ÜSAME'NİN MEDİNEYE DÖNMEK İÇİN İZİN İSTEMESİ VE ONA İZİN VERMEYEN EBÛ BEKİR'İN SÖYLEDİKLERİ 165
HZ. EBÛ BEKİR'İN ÜSAME ORDUSUNU UĞURLAMASI 166
HZ. EBÛ BEKİR'İN ENSARIN TEKLİFLERİNİ YADIRGAMASI 166
HZ. EBÛ BEKİR'İN İRTİDAT EDİP ZEKAT VERMEKTEN KAÇINAN ARAP KABİLELERİ İLE SAVAŞ HAKKINDA MÜŞAVERESİ 168
EBÛ BEKİR'İN, SAVAŞMAKTA TEREDDÜT EDEN VE ERTELENMESİNİ İSTEYEN ASHABIN GÖRÜŞÜNE KARŞI ÇIKMASI 170
EBÛ BEKİR'İN HUTBESİNDE ALLAH YOLUNDA CİHADA TEŞVİK ETMESİ 171
HZ. ÖMER'İN RUMLARA SAVAŞ AÇILMASINA DAİR EBÛ BEKİR'İN

GÖRÜŞÜNE KATILMASI 172
HZ. OSMANIN DA HZ. EBUBEKİR'İN GÖRÜŞÜNE KATILMASI 172
ALİ'NİN EBUBEKİR'İ MÜJDELEMESİ ÜZERİNE EBUBEKİR'İN ASHABI
SAVAŞA DAVET ETMEK İÇİN HUTBE VERMESİ 173
İSLÂM ORDUSU ŞAM'A GİDERKEN EBÛ BEKİR'İN VERDİĞİ HUTBE 179
HZ. ÖMER'IN HALKI CİHAD TEŞVİKİ VE İLK UYAN KİŞİYİ KOMUTAN
TAYİN ETMESİ 174
HZ. ÖMER'İN İRAN SAVAŞINA KATILMASI KONUSUNDA İSTİŞARESİ 175
HZ. OSMAN'IN HALKI CİHADA TEŞVİKİ 176
HZ. ALİ'NİN HALKI CİHADA TEŞVİKİ 176
SA'D B. EBİ VAKKAS'IN CİHADA TEŞVİKİ VE KADİSİYE GÜNÜ
OKUDUĞU HUTBE 177
ASIM B. AMR'IN HUTBESİ 184
HALİD B. VELİD'İN CİHADA OLAN AŞIRI ARZUSU
VE ALLAH YOLUNDA ŞEHİD OLMA İSTEĞİ 177
HZ. BİLALİN CİHADA ÇIKMA İSTEĞİ 179
MİKDAD'IN "HERKES İÇİN CİHADIN FARZ OLDUĞUNA DAİR AYET
VARDIR" DİYEREK CİHADA ÇIKMAMAYI YADIRGAMASI 180
EBU TALHA'NIN HİKAYESİ 181
EBU EYYÜB'ÜN HİKAYESİ 181
II. CİHAD YAPMAYA GÜÇ YETİREMİYEN VE ALLAH
YOLUNDA İNFAK EDEMEYEN ASHABIN ÜZÜNTÜSÜ 182
UKBE B. ZEYD'İN HİKAYESİ 183
III. EVLERİNDE OTURUP CİHADI TERKEDENLERİN
TEHDİT EDİLMESİ 182
EBÛ EYYUB EL-ENSARİ'NİN KENDİ ELİNİZLE "KENDİNİZİ TEHLİKEYE
ATMAYIN" AYETİNDE KASTEDİLENİN NE OLDUĞUNU ANLATMASI 183
IV. FİTNENİN KÖKÜNÜ KAZIMAK İÇİN ALLAH YOLUNDA SEFERE
ÇIKMAK 184
MÜREYSİ SAVAŞI 184
V. CİHAD EDERKEN DUAYA ÖNEM VERMEK 186
VI. CİHADA BAŞLARKEN DUA ETMEK 187
VII. ALLAH YOLUNDA CİHAD İÇİN MAL HARCAMAK 188
CİHAD YAPARKEN MALI HARCAMADA BULUNMANIN SEVABI 189
VII. ALLAH YOLUNDA ALLAH RIZASI İÇİN SAVAŞMAK 190
CİHAD EDERKEN HASTALIKLARA TAHAMMÜL ETMEK 193
IX. CİHAD EDERKEN VURULMAK VE YARALANMAK 193
PEYGAMBER EFENDİMİZİN YARALANMASI 193

ENES B. EBİ TALİB'İN YARALANMASI 194
CAFER B. EBİ TALİB'İN YARALANMASI 194
SA'D B. MUAZ'IN YARALANMASI 195
X. ASHABIN ALLAH YOLUNDA ÖLDÜRÜLMEYİ ARZU ETMESİ 196
ABDULLAH B. CAHŞ'IN ŞEHADETİ ARZU ETMESİ 197
BERA B. MALİK'İN ŞEHADETİ ARZU ETMESİ 198
HÜMAME'NİN ŞEHADETİ ARZU ETMESİ 198
NUMAN B. MUKARRİN'İN ŞEHADETİ ARZU ETMESİ 199
HAYSEME İLE OĞLU SA'D'IN SAVAŞA ÇIKMAK İÇİN KURA ÇEKMELERİ 201
UBEYDE B. EL-HARİS'İN ŞEHİD OLMASI 201
UHUD GÜNÜ ÖMER İLE KARDEŞİ ZEYD'İN ŞEHADETİ
ARZU ETTİKLERİ İÇİN SAVAŞTA ZIRH GİYMEMELERİ 202
ALLAH YOLUNDA ÖLDÜRÜLMEK İÇİN HZ. ALİ'NİN
DÜŞMAN SAFLARINA HÜCUM ETMESİ 202
ENES B. NADR'IN KISSASI 203
SABİT B. DEHDAHA'NIN KISSASI 203
SA'D B. ER-REBİ'NİN KISSASI 204
UHUD GÜNÜ ŞEHİD DÜŞEN ENSAR'DAN YEDİ KİŞİNİN KISSASI 204
EL-YEMAN VE SABİT B. VAKŞ'IN ŞEHADETLERİ 205
RECİ GÜNÜ ASIM, HUBEYB VE ARKADAŞLARININ ÖLDÜRÜLMELERİ 206
ZEYD BİN DESSİNE'NİN KISSASI 208
HUBEYB'İN MEKKE'DE HAPSEDİLMESİ
VE ÖLDÜRÜLMEDEN ÖNCE NAMAZ KILMASI 208
BİRİ MAUNE OLAYI 210
HARAM'IN ÖLDÜRÜLÜRKEN SÖYLEDİĞİ BİR SÖZ ÜZERİNE
ÖLDÜRENİN MÜSLÜMAN OLMASI 211
MÛTE GÜNÜ İBNİ REVAHA'NIN YOLA ÇIKARKEN AĞLAMASI
VE ŞEHADETİ ARZULADIĞINA DAİR ŞİİRLER OKUMASI 213
ABDULLAH B. REVAHA'NIN ASKERLERİ
ŞEHADET KONUSUNDA CESARETLENDİRMESİ 214
İBN-İ REVAHA'NIN SAVAŞ ESNASINDA ŞİİRLER OKUMASI 215
XI. ASHAB'IN KAHRAMANLIĞI 216
HZ. EBÛ BEKİR'İN KAHRAMANLIĞI 216
HZ. ÖMER 'İN KAHRAMANLIĞI 216
HZ. ALİ'NİN KAHRAMANLIĞI 217
HZ. ALİ'NİN HAYBER SAVAŞINDAKİ KAHRAMANLIĞI
VE YAHUDİ MİRHAB'I ÖLDÜRMESİ 218

TALHA B. UBEYDULLAH'IN KAHRAMANLIĞI 220
ZÜBEYİR B. AVVAM'IN KAHRAMANLIĞI 221
ZÜBEYİR'İN UHUD'DA TALHA EL-ADERİ'Yİ ÖLDÜRMESİ 222
SA'D B. EBİ VAKKAS'IN KAHRAMANLIĞI 223
HZ. HAMZA'NIN KAHRAMANLIĞI 224
RASULULLAHIN HAMZA'YI GÖRDÜĞÜ ZAMAN AĞLAMASI 224
HZ. ABBAS'IN KAHRAMANLIĞI 227
MUAZ B. EL-CEMUH İLE MUAZ B.A FRA'NIN BEDİR SAVAŞINDA EBÛ CEHİL'İ ÖLDÜRMELERİ 227
HALİD B. VELİD'İN KAHRAMANLIĞI 228
BERA B. MALİK'İN KAHRAMANLIĞI 229
EBÛ MİHCEN ES-SEKAFİ'NİN KADİSİYE'DE DÜŞMANA MELEK OLDUĞUNU ZANNETİRİRCESİNE SAVAŞMASI 229
AMMAR B. YASİR'İN YEMAME GÜNÜ ARKADAŞLARINI CESARETLENDİRMESİ VE SAVAŞMASI 230

6. BÖLÜM

ASHAB'IN MALLARINI ALLAH YOLUNDA HARCAMALARI 233
I. RASÛLULLAH'IN MALINI ALLAH YOLUNDA İNFAK ETMEYE DÜŞKÜNLÜĞÜ VE ASHABINI BUNA TEŞVİKİ 234
RASÛLULLAH'IN, CÖMERTLİĞİ FAZİLETİ VE CİMRİLİĞİN KÖTÜLÜĞÜ HAKKINDAKİ HUTBESİ 235
RASÛLULLAH VE ASHABIN FAKİRLERE YARDIMA DÜŞKÜNLÜĞÜ 235
FAZLA MAL HAKKINDA HALK İLE ÖMER ARASINDA GEÇENLER 236
II. MÜSLÜMANLAR ARASINDA MAL PAYLAŞIMI 237
RASULULLAH'IN MAL DAĞITMASI 238
EBÛ ZERR İLE KA'B ARASINDA GEÇEN OLAY 238
HZ. EBÛBEKİR'İN HERKESTEN DAHA CÖMERT OLDUĞU 239
HZ. MUAZ'IN CÖMERTLİĞİ 239
EBÛ TALHA'NIN HURMA BAHÇESİNİ DAĞITMASI 240
ZEYD B. HARİSE'NİN ATINI TASADDUK ETMESİ 241
III. İHTİYACI OLDUĞU MALLARI İNFAK ETMEK 241
IV. ALLAH'A ÖDÜNÇ VERMEK 242
EBÛ DEHDAH'IN "BEN BAHÇEMİ ALLAH'A ÖDÜNÇ VERDİM" DEMESİ 242
V. ALLAH YOLUNDA CİHAD İÇİN MALİ FEDAKARLIK 242

HZ. EBÛBEKİR'İN FEDAKARLIĞI 242
HZ. OSMAN'IN FEDAKARLIĞI 242
ABDURRAHMAN B. AVF'IN FEDAKARLIĞI 244
HAKİM B. HİZAM'IN FEDAKARLIĞI 244
HAKİM'İN EVİNİ SATARAK PARASINI FAKİRLERE DAĞITMASI 245
İBN-İ ÖMER'İN ALLAH YOLUNDA YÜZ DEVE VERMESİ 245
HZ. ÖMER, ASIM B. ADİY VE ASHABDAN DİĞERLERİNİN İNFAKI 246
ZEYNEP B. CAHŞ VE DİĞER KADINLARIN MALİ FEDAKARLIKLARI 246
VI. SADAKALAR 247
HZ. EBÛBEKİR İLE HZ. ÖMER'İN CÖMERTLİĞİ 247
HZ. OSMAN'IN RUME KUYUSUNU SATIN ALIP BAĞIŞLAMASI 247
TALHA'NIN BİR GÜNDE YÜZ BİN DİRHEM DAĞITMASI 248
VII. ALLAH RIZASI İÇİN YEMEK YEDİRMEK 248
RASÛLULLAH'IN YEMEK YEDİRMESİ 249
ABDULLAH B. BÜSR'ÜN HİKAYESİ 250
HZ. EBÛBEKİR'İN YEMEK YEDİRMESİ 250
HZ. ÖMER'İN YEMEK YEDİRMESİ 251
HZ. TALHA'NIN YEMEK YEDİRMESİ VE RASÛLULLAH'IN ONU ÖVMESİ 252
CAFER B. EBÛ TALİB'İN YEMEK YEDİRMESİ 252
SUHEYBİ RUMİ'NİN YEMEK YEDİRMESİ 253
ABDULLAH B. ÖMER'İN YEMEK YEDİRMESİ 253
EBÛ ŞUAYB EL-ENSARİ'NİN YEMEK YEDİRMESİ 254
BİR TERZİNİN RASÛLULLAH'I YEMEĞE ÇAĞIRMASI 255
SA'D B. UBADE'NİN YEMEK YEDİRMESİ 255
CABİR B. ABDULLAH'IN YEMEK YEDİRMESİ 255
EBÛ TALHA EL-ENSARİ'NİN YEMEK YEDİRMESİ 257
ES'AS B. KAYS EL-KİNDİ'NİN YEMEK YEDİRMESİ 258
VIII.MEDİNEYE GELEN MİSAFİRLERİ AĞIRLAMAK 258
RASÛLULLAH'IN EHL-İ SUFFEYİ DAVET ETMESİ 259
EBÛ ZERR'İN EHL-İ SUFFE'NİN ZİYAFETİ HAKKINDAKİ HADİSİ 260
IX. MÜSLÜMAN OLMAYA GELENLERE ZİYAFET VERMEK 260
EHL-İ SUFFE'NİN RAMAZANDA YEMEĞE ÇAĞRILMASI 259
ABDURRAHMAN B. EBÛ BEKİR'İN HADİSİ 278
X. RASÛLULLAH'IN MALİ FEDAKARLIĞI 279
BİLAL İLE BİR MÜŞRİKİN HİKAYESİ 263
XI. BEYTÜ'L-MAL'DAN MAL DAĞITIMI 280
RASÛLULLAH'IN MAL DAĞITIMI 265

RASÛLULLAH'IN ALA' B. EL-HADRAMİ'NİN GÖNDERDİĞİ
SEKSEN BİN DİRHEMİ DAĞITMASI 266
HZ. EBÛBEKİR'İN EŞİTLİĞİ GÖZETEREK HİSSE DAĞITIMI 266
HZ. EBÛBEKİR'İN MAL DAĞITIMINDA ADALETİ GÖZETMESİ 267
BAHREYN'DEN GELEN MALIN HALKA DAĞITIMI 268
HZ. ÖMER'İN İLK MÜSLÜMAN OLANLARLA, RASÛLULLAH'A
YAKINLIĞI OLANLARI ÜSTÜN TUTMASI 269
ENES'İN RİVAYETİ 270
HZ. ÖMER'İN MAAŞ İÇİN DEFTER TUTMASI 289
HZ. ÖMER'İN MAL DAĞITIMI HUSUSUNDA EBÛBEKİR
VE ALİ'NİN GÖRÜŞLERİNE DÖNMESİ 272
HZ. ÖMER İLE HZ. ALİ'NİN BEYTÜ'L-MAL'DE
BULUNAN HERŞEYİ DAĞITMALARI 273
HZ. ÖMER VE ABDURRAHMAN B. AVF ARASINDAKİ KONUŞMA 274
HZ. ÖMER'İN EBÛ MUSA EL-EŞ'ARİ'YE MEKTUP YAZMASI 274
HZ. ÖMER İLE HUZEYFE ARASINDA GEÇEN YAZIŞMA 274
HZ. ALİ'NİN BEYTÜ'L-MAL'DE BULUNANLARIN HEPSİNİ DAĞITMASI 275
HZ. ÖMER'İN BEYTÜ'L-MAL'DEN MAL ALMAYA
KİMİN HAKKI OLDUĞUNA DAİR GÖRÜŞÜ 276
HZ. ÖMER İLE BİR KADININ HİKAYESİ 277
KENDİNE VE YAKINLARINA BEYTÜ'L-MAL'DEN PAY ALIRKEN 278
HZ. ÖMER İLE HAZİNE GÖREVLİSİ ARASINDA GEÇENLER 278
HZ. ÖMER İLE ABDURRAHMAN B. AVF'IN KISSASI 279
HZ. ÖMER'İN BEYTÜ'L-MAL'DEN BAL ALMASI 279
BEYTÜL-MAL HAKKINDA ÖMER İLE KIZI HAFSA ARASINDAKİ KONUŞMA 279
HZ. ÖMER İLE ABDULLAH B. ERKAM 'IN KISSASI 280
BAHREYN'DEN GELEN MİSK ANBERİN PAY EDİLMESİ 281
HZ. ÖMER'İN OĞLU ABDULLAH'LA TORUNU HAKKINDA KONUŞMASI 281
ASIM B. ÖMER'İN ANLATTIKLARI 281
HZ. ÖMERİN HANIMIYLA KISSASI 282
HZ. ÖMER'İN HAZİNEDEN MAL İSTEYEN BİR AKRABASINI AZARLAMASI 283
XII. MALI REDDETMEK 283
RASÛLULLAH'LA CEBRAİL'İN BİR KISSASI 284
HZ. EBÛBEKİR'İN DÜNYA MALINI REDDETMESİ 285
HZ. EBÛBEKİR İLE KIZI HZ. AİŞE'NİN ARASINDA KONUŞMA 286
HZ. ÖMER'İN MALI REDDETMESİ 287
XII. DÜNYA NİMETLERİNİN BOLLUĞUNDAN ENDİŞE ETMEK 287
RASÛLULLAH'IN ENDİŞESİ 287

EBU UBEYDE BAHREYN VERGİLERİNİ
GETİRDİĞİNDE RASÛLULLAH'IN BUYURDUKLARI 288
HZ. ÖMER'İN DÜNYA BOLLUĞUNDAN KORKUP AĞLAMASI 288
HASAN BASRİ'NİN KİSRA'NIN KÜRK
VE BİLEZİKLERİ HAKKINDAKİ RİVAYETİ 289
XIII. RASÛLULLAH VE ASHABIN ZÜHD HAYATI 290
RASÛLULLAH'IN YATTIĞI HASIRIN VÜCUDUNA İZ YAPMASI 290
XIV. RASÛLULLAH'IN YATAĞI 291
XV. RASÛLULLAH'IN YEMEĞİ VE GİYİM 292
RASÛLULLAH İLE ÜMMÜ EYMEN ARASINDA GEÇEN KONUŞMA 291
RASÛLULLAH'IN ZÜHDÜ HAKKINDA İBN-İ ÖMER'İN HADİSİ 292
XVI. HZ. EBÛBEKİR'İN ZÜHDÜ 293
ZEYD B. ERKAM 'IN RİVAYETİ 293
HZ. EBÛBEKİR HALİFE SEÇİLDİKTEN SONRA
HZ. ÖMER'LE ARASINDA GEÇEN OLAY 294
HUMEYD B. HİLAL'İN EBÛBEKİR'İN MAAŞINA DAİR RİVAYETİ 294
XVII. HZ. ÖMER'İN ZÜHDÜ 295
BİRKAÇ SAHABİNİN HZ. ÖMER'İN MAAŞINI ARTIRMAK İSTEMELERİ
VE ONUN BUNU REDDETMESİ 295
HZ. ÖMER'İN YEMEK KONUSUNDAKİ ZÜHDÜ 297
XVIII. HZ. OSMAN'IN ZÜHDÜ 298
HZ. OSMAN'IN ELBİSESİ, YEMEĞİ VE
MESCİDDE HASIR ÜZERİNDE YATMASI 298
XIX. HZ. ALİ'NİN ZÜHDÜ 298
XX. EBÛ UBEYDE B. CERRAH'IN ZÜHDÜ 299

7. BÖLÜM

ASHABIN NEFSANİ ARZULARINDAN SOYUTLANMASI 301
I. İSLÂM'IN İPİNE SARILMAK İÇİN
CAHİLİYYE BAĞLARININ KOPARILMASI 302
SAHABEDEN İKİ KİŞİNİN BABALARIYLA HİKAYESİ 302
ABDULLAH B. UBEYY'İ ÖLDÜRMEK İÇİN
OĞLUNUN RASÛLULLAH'TAN İZİN İSTEMESİ 302
HZ. EBÛ BEKİR İLE OĞLU ABDURRAHMAN
ARASINDA UHUD SAVAŞINDA OLAN OLAY 304
SAİD B. EL-AS'IN BABASININ ÖLDÜRÜLMESİ KONUSUNDA
HZ. ÖMER'LE ARASINDA GEÇEN OLAY 304
EBÛ HUZEYFE'NİN BEDİR SAVAŞINDA BABASININ CESEDİNİN
ÇUKURA SÜRÜKLENDİĞİNİ GÖRDÜĞÜ ZAMAN GÖSTERDİĞİ TAVRI 305

MUSAB B. UMEYR'İN BEDİR'DE ESİR ALINAN KARDEŞİNİN HİKAYESİ.....305
EBÛ SUFYAN'IN KIZI ÜMMÜ HABİBE
İLE ARASINDA MEYDANA GELEN OLAY 306
II. ASHABDA RASÛLULLAH SEVGİSİ 307
SA'D B. MUAZ'DA RASÛLULLAH SEVGİSİ.....307
BİR SAHABİNİN RASÛLULLAH'A OLAN SEVGİSİ 307
KIYAMET GÜNÜNE ALLAH VE PEYGAMBER SEVGİSİNİ
HAZIRLAYAN SAHABİNİN KISSASI 308
RASÛLULLAH'IN "EY EBA ZER! SEN SEVDİĞİNLE BERABERSİN" SÖZÜ 309
BİRKAÇ GÜN AÇ KALAN RASÛLULLAH'IN HZ. ALİ İLE OLAN KISSASI 309
KA'B B. UCRE'NİN BU KONUDAKİ KISSASI 310
TALHA B. EL-BERA' DAKİ RASÛLULLAH SEVGİSİ 311
III. ASHAB'IN RASÛLULLAH'IN SEVDİĞİNİ
KENDİ SEVDİKLERİNE TERCİH ETMELERİ 311
HZ. EBÛ BEKİR'İN BABASI BİAT EDERKEN AĞLAMASI
EBÛ TALİB'İN MÜSLÜMAN OLMASINI ARZU ETMESİ 311
HZ. ÖMER İLE ABBAS ARASINDAKİ OLAY 312
EBÛ SAİD EL-HUDRİ'NİN MEDİNE'DE VEFAT EDENLER
HAKKINDAKİ HADİSİ 314
HZ. ÖMER'İN RASÛLULLAH'IN KIZI FATMA'YA OLAN SEVGİSİ 314
IV. RASÛLULLAH'A SAYGI GÖSTERMEK VE ONU YÜCELTMEK 315
ASHAB'IN EDEBİNDEN DOLAYI BAŞLARINI KALDIRIP
RASÛLULLAH'A BAKMAMALARI 315
ASHAB'IN RASÛLULLAH'IN YANINDA OTURUŞ ŞEKİLLERİ 315
BER'A B. AZİB'İN RASÛLULLAH'I HEYBETLİ GÖRMESİ 315
RASÛLULLAH'IN ÖLÜM HABERİNİ DUYAN ASHABIN AĞLAMASI 317
V. MÜSLÜMANLARIN CAN VE MALLARININ HARAM OLMASI 318
MÜSLÜMANI ÖLDÜRMENİN CEZASINA DAİR HADİSLER 318
RASÛLULLAH'IN ŞEHADET GETİRDİĞİHALDE BİR ADAMI
ÖLDÜRMELERİ NEDENİYLE ÜSAME İLE ARKADAŞLARINI KINAMASI 318
RASÛLULLAH'IN BU YÜZDEN BEKİR B. HARİSE'Yİ AZARLAMASI 319
RASÛLULLAH'IN BİR MÜ'MİNİ ÖLDÜREN ADAMDAN YÜZ ÇEVİRMESİ 320
MİKDAD'IN ŞEHADET GETİREN ADAMI
ÖLDÜRMESİ ÜZERİNE AYET İNMESİ 320
HALİD B. VELİD'İN CEZİME KABİLESİYLE OLAN KISSASI 321
VI. MÜSLÜMANLARI ÖLDÜRMEKTEN
VE MÜLK İÇİN SAVAŞMAKTAN SAKINMAK 322
RASÛLULLAH'IN, ALLAH'A VE PEYGAMBERİNE
İNANAN KİMSENİN ÖLDÜRÜLMESİNİ YASAKLAMASI 322
HZ. OSMAN'IN MUHASARA GÜNÜ SAVAŞMAKTAN SAKINMASI 323

HZ. OSMAN'IN RASÛLULLAH'IN: "ÜÇ ŞEY DIŞINDA BİR KİMSENİN KANININ AKITILMASI HELAL OLMAZ" SÖZÜYLE İSTİŞHAD ETMESİ 324
HZ. OSMAN'IN EVİNİ KUŞATANLARA HİTABI VE ONLARLA VURUŞMAKTAN SAKINMASI 325
HZ. OSMAN VE MUĞİRE ARASINDA GEÇEN OLAY 325
MUHASARA GÜNÜNDE HZ. OSMAN'IN BİR SAHABEYİ VURUŞMAKTAN ALIKOYMASI 327
SA'D B. EBİ VAKKAS'IN VURUŞMAKTAN SAKINMASI 327
İBN-İ ZÜBEYR'İN KARGAŞALIĞI ESNASINDA İBN-İ ÖMER'İN VURUŞMAKTAN SAKINMAYA DAİR SÖZLERİ 329
İBN-İ ÖMER'İN KENDİSİNE BEY'AT EDİLMESİNİ KABUL ETMEMESİ 329
İBN-İ ÖMER'İN BİNLİK VE AYRILIK HAKKINDA SÖYLEDİKLERİ 330
HİLAFET İSTEĞİ İÇİN MÜSLÜMANLARIN ÖLDÜRÜLMESİNİ İSTEMEYEN HASAN B. ALİ'NİN MUAVİYE İLE BARIŞMASI 331
HİLAFET KONUSUNDA HASAN'IN CÜBEYR B. NÜFERY'E SÖYLEDİKLERİ 332
EYMEN EL ESEDİ'NİN MERVAN'LA VURUŞMAKTAN SAKINMASI 332
HAKEM B. AMR'IN ALİ'YE SÖYLEDİKLERİ 333
MUHAMMED B. MESLEME'NİN DÜNYA İÇİN DÖVÜŞME KONUSUNDA RASÛLULLAH'IN TAVSİYESİNE UYMASI 333
HUZEYFE'NİN MÜSLÜMANLARIN BİRBİRLERİYLE VURUŞMALARI HAKKINDAKİ SÖZÜ 333
MUAVİYE İLE VAİL B. HUCR ARASINDA GEÇEN OLAY 334
VI. MÜSLÜMANLARI KORKUTUP TELAŞLANDIRMAMAK 337
VII. MÜSLÜMANIN AYIBINI ÖRTMEK 338
HZ. ÖMER'İN BU KONUDA BİR KIZIN BABASINA EMRİ 338
VIII. GÜNAHI İŞLEYENE DEĞİL, GÜNAHA BUĞZETMEK 339
EBÛ DERDA İLE İBN-İ MESUD'UN GÜNAHKARA SÖVMEKTEN NEHYETMELERİ 339
IX. ALDATMA VE HASED DUYGUSU TAŞIMAMAK 340
ABDULLAH B. AMR İLE RASÛLULLAH'IN CENNETLE MÜJDELEDİĞİ ADAMIN KISSASI .....
EBÛ DÜCANE'NİN YÜZÜNÜN HASTA İKEN PARLAK OLMASI 341
X. MÜSLÜMANLARIN İYİ DURUMDA OLMALARINA SEVİNMEK 341
ABDULLAH B. ABBAS'IN MÜSLÜMANLARIN SEVİNCİNDEN SEVİNÇ DUYMASI 341
XI. İNSANLARA NAZİK DAVRANMAK 342
RASÛLULLAH'IN KÖTÜ BİR ADAMA KARŞI NAZİK DAVRANMASI 342
XII. MÜSLÜMANDAN ÖZÜR DİLEMEK 343
HZ. EBUBEKİR'İN HZ. ÖMER'E YAPTIĞINDAN PİŞMANLIK DUYUP ÖZÜR DİLEMESİ 343

XIII. MÜSLÜMANIN İHTİYACINI GİDERMEK 344
HZ. ÖMER'İN İHTİYAR BİR KADININ DERDİNİ DİNLEMESİ 345
XVII. MÜSLÜMANLARIN İHTİYAÇLARINI VE İŞLERİNİ TAKİP ETMEK..346
İBNİ ABBAS'IN BİR MÜSLÜMANIN İŞİ İÇİN İTİKAFTAN ÇIKMASI 346
XVIII. MÜSLÜMANLARIN BİRBİRLERİNİ ZİYARET ETMELERİ 346
XIX. RASÛLULLAH'IN EHL-İ BEYTİNE İKRAMDA BULUNMAK 347
RASÛLULLAH'IN AMCASI HZ. ABBAS'A SAYGI GÖSTERMESİ 348
RASÛLULLAH'IN HZ. ABBAS'I SEVMEYE TEŞVİK ETMESİ 348
HZ. ÖMER'LE ABBAS ARASINDA GEÇEN OLAY 349
HZ. EBÛBEKİR İLE HZ. ÖMER'İN HİLAFETLERİ
SIRASINDA HZ. ABBAS'A SAYGI GÖSTERMELERİ 349
HZ. OSMAN'IN HZ. ABBAS'I KÜÇÜMSEYEN ADAMI DÖVMESİ 350
HZ. EBÛ BEKİR'İN HZ. ALİ'YE SAYGI GÖSTERMESİ
VE MECLİSTE YERİNİ ONA VERMESİ 350
ENSAR'DAN BİR CEMAATIN HZ. ALİ'YE "EFENDİMİZ" DEMELERİ 350
RASÛLULLAH'IN "BEN KİMİN EFENDİSİYSEM,
ALİ DE ONUN EFENDİSİDİR" SÖZÜ 351
RASÛLULLAH'IN "ALİ'Yİ İNCİTEN BENİ İNCİTMİŞ OLUR" SÖZÜ 351
SA'D B. EBİ VAKKAS'IN HZ. ALİ'DEN HOŞNUTSUZLUĞUNU
AÇIKLARKEN RASÛLULLAH'IN KIZMASINDAN KORKMASI 352
HZ. ÖMER'İN HZ. ALİ'YE KÖTÜ SÖZ SÖYLEYEN ADAMA KIZMASI 352
SA'D'IN "BOYNUMA TESTEREYİ KOYSALAR ALİ'YE SÖVMEM" SÖZÜ. 352
MUAVİYE'NİN SA'D'A, ALİ'NİN ALEYHİNDE KONUŞMAYI
TEKLİF ETMESİ VE ONUN BU TEKLİFİ REDDETMESİ 353
HZ. ALİ'NİN KENDİ SOYU VE DİNİ HAKKINDAKİ SÖZÜ 354
HZ. EBUBEKİR'İN HZ. HASAN'A SEVGİSİ.....354
EBU HUREYRE'NİN HASAN'IN KARNINI ÖPMESİ
VE "EY EFENDİM" DİYE HİTAP ETMESİ 354
EBU HUREYRE İLE MERVAN ARASINDA HASAN'LA
HÜSEYİN'İN SEVGİSİ HAKKINDA GEÇEN KONUŞMALAR 355

8. BÖLÜM

ASHAB'IN ŞEKİL VE ŞEMAİLİ 357
I. RASÛLULLAH'IN AHLAKI 358
RASÛLULLAH'IN AHLAKI HAKKINDA HZ. AİŞE'NİN GÖRÜŞLERİ 358
RASÛLULLAH'IN İKİ İŞTEN KOLAYINI TERCİH ETMESİ
VE ALLAH İÇİN İNTİKAM ALMASI 360
RASÛLULLAH'TA AĞIZ BOZUKLUĞU, ÇIĞIRTKANLIK, KÜFÜRBAZLIK
VE LANET OKUMA GİBİ BİR DAVRANIŞ YOKTU 361
RASÛLULLAH'IN HİZMETÇİSİ HZ. ENES'E KARŞI DAVRANIŞI 362

II. SAHABE'NİN AHLAKI 362
İBN-İ ÖMER'İN HZ. EBÛ BEKİR, HZ. OSMAN VE EBÛ UBEYDE HAKKINDAKİ GÖRÜŞÜ 362
RASÛLULLAH'IN HZ. OSMAN HAKKINDA "ASHABIMDAN EN ÇOK AHLAKI BANA BENZEYEN ODUR" SÖZÜ 363
RASÛLULLAH'IN CAFER, ZEYD, HZ. ALİ VE CAFER'İN OĞLUNUNAHLAKI HAKKINDAKİ GÖRÜŞÜ 363
HZ. ÖMER'İN GÜZEL AHLAKI 364
İBN-İ ÖMER İLE MUAZ BİN CEBEL'İN GÜZEL AHLAKI 365
MUSAB VE ABDULLAH B. MESUD'UN GÜZEL AHLAKI 365
III. YUMUŞAK HUYLU VE AFFEDİCİ OLMAK 366
PEYGAMBERİMİZİN GANİMETLERİ DAĞITIRKEN TAKSİMATINA DİL UZATANLARA YUMUŞAK DAVRANMASI 366
RASÛLULLAH'IN KENDİSİNE SİHİR YAPAN YAHUDİYE YUMUŞAK DAVRANMASI 367
ABDULLAH B. UBEYY'İN ÖLÜMÜNDE RASÛLULLAH'IN OĞLU ÖMER'E YUMUŞAK DAVRANMASI 368
ASHAB'IN YUMUŞAK HUYLU OLUŞU 369
III. ŞEFKAT VE MERHAMET 370
ÇOCUKLAR AĞLADIĞI İÇİN RASÛLULLAH'IN NAMAZI KISALTMASI 370
RASÛLULLAH İLE KENDİSİNE KÖTÜ SÖZ SÖYLEYEN BEDEVİ'NİN KISSASI 370
IV. UTANMA (HAYA) DUYGUSU 371
RASÛLULLAH'DA (HAYA) UTANMA DUYGUSU 371
RASÛLULLAH'IN, ASHABININ HOŞLANMAYACAĞI BİR ŞEYİ YÜZLERİNE SÖYLEMEKTEN UTANMASI 372
ASHABTA (HAYA) UTANMA DUYGUSU 372
HZ. EBUBEKİR VE HZ. OSMAN'IN HAYASI 373
V. ALÇAK GÖNÜLLÜLÜK VE TEVAZU 375
RASÛLULLAH'IN CALÇAKGÖNÜLLÜLÜĞÜ 375
RASÛLULLAH'IN KENDİSİNİ ASHABINDAN ÜSTÜN GÖRMEYİŞİ 376
HZ. ÖMER'İN ŞAM'A YOLCULUĞUNDA DEVEYE BİNMESİ 376
HZ. ÖMER'İN KADINLARA BULAMAÇ YAPMAYI ÖĞRETMESİ 376
HZ. ÖMER'İN MESCİDE YALINAYAK GİTMESİ VE HUTBEDE KENDİNİ KÖTÜLEMESİ 377
HZ. ÖMER'İN KÖLENİN TERKİSİNDE MERKEBE BİNMESİ 377
HZ. ÖMER'İN BİR ÇOCUĞU DİĞERLERİNDEN KORUMAK İÇİN ONUNLA YÜRÜMESİ 377
HZ. ÖMER VE HZ. OSMAN'IN HAYVANA BİNDİKLERİNDE ARKALARINA ADAM BİNDİRMELERİ 378
HZ. OSMAN'IN ALÇAK GÖNÜLLÜLÜĞÜ 379

HZ. EBÛBEKİR'İN ALÇAK GÖNÜLLÜLÜĞÜ 379
HZ. ALİ'NİN ALÇAK GÖNÜLLÜLÜĞÜNDEN ÖRNEKLER 380
HZ. SELMANİ FARİSİ'NİN ALÇAK GÖNÜLLÜLÜĞÜ 382
HZ. HUZEYFE'NİN ALÇAK GÖNÜLLÜLÜĞÜ 385
CERİR B. ABDULLAH İLE ABDULLAH B. SELAM'IN ALÇAKGÖNÜLLÜLÜĞÜ.385
VI. MİZAH VE ŞAKA 386
ASHABIN MİZAH ANLAYIŞI....389
AVF B. MALİK'İN RASÛLULLAH'LA ŞAKALAŞMASI 389
NUAYMAN'IN SÜVEYBİT'LE ŞAKALAŞMASI 389
NUAYMAN'IN BİR BEDEVİYE TAKILMASI 390
NUAYMAN'IN MAHREME B. NEVFEL'E TAKILMASI 391
VIII. CÖMERTLİK VE İKRAM ETMEK....392
RASÛLULLAH'IN CÖMERTLİĞİ 392
ASHABIN CÖMERTLİĞİ 393
IX. İSAR (BAŞKALARINI KENDİ NEFSİNE TERCİH ETME) 393
X. SABIR....393
RASÛLULLAH'IN ŞİDDETLİ SITMAYA SABRETMESİ....393
ASHAB'IN HASTALIKLARA SABRETMESİ 394
HZ. EBÛ BEKİR VE EBÛ DERDA'NIN SABRI 395
ZEYD B. ERKAM'IN GÖZ AĞRISINA SABRETMESİ 395
ASHAB'TAN BİRİNİN KÖRLÜĞE SABRETMELERİ ....
X. EVLAT, AKRABA VE DOSTLARIN ÖLÜMÜNE SABRETMEK....396
RASÛLULLAH'IN OĞLU İBRAHİM'İN VEFATINA SABRETMESİ 396
RASÛLULLAH'IN TORUNLARINDAN BİRİNİN ÖLÜMÜNE SABRETMESİ....397
RASÛLULLAH'IN AMCASI HAMZA'NIN ÖLÜMÜNE SABRETMESİ 398
RASÛLULLAH'IN ZEYD B. HARİSE'YE ÜZÜLMESİ 399
RASÛLULLAH'IN OSMAN B. MAZ'UN'A ÜZÜLMESİ 399
ÜMMÜ HARİSE'NİN OĞLUNUN ÖLÜMÜNE SABRETMESİ 399
ÜMMÜ HALLAD'IN OĞLUNUN ÖLÜMÜNE SABRETMESİ 400
EBÛ TALHA VE ÜMMÜ SÜLEYM'İN
ÇOCUKLARININ ÖLÜMÜNE SABRETMELERİ 401
HZ. EBÛ BEKİR'İN OĞLU ABDULLAH'IN ÖLÜMÜNE SABRETMESİ 403
HZ. OSMAN İLE EBÛ ZER'İN SABRI 404
HZ. ÖMER'İN KARDEŞİ ZEYD'İN ÖLÜMÜNE SABRETMESİ 405
SAFİYYE'NİN KARDEŞİ HZ. HAMZA'NIN ŞEHİD EDİLMESİNE SABRETMESİ 405
ÜMMÜ SELEME'NİN KOCASININ ÖLÜMÜNE SABRETMESİ 407
ÜSEYD B. HUDAYR'IN, HANIMININ ÖLÜMÜNE SABRETMESİ 407
İBN-İ MESUD'UN KARDEŞİ UTBE'NİN ÖLÜMÜNE SABRETMESİ 408
MÜSLÜMANLARIN ÖMER'İN VEFATINA SABRETMELERİ 408
HZ. EBÛ BEKİR VE HZ. ÖMER'İN İNSANLARA
AKRABALARI ÖLDÜĞÜNDE SABRETMELERİNİ TAVSİYE ETMELERİ 409

XII. HER TÜRLÜ BELAYA SABRETMEK 409
ENSAR'DAN BİR KADININ SARA HASTALIĞINA TAHAMMÜLÜ 409
KÖTÜ YOLDA OLAN BİR KADINLA BİR ADAMIN KISSASI 410
HZ. ÖMER'İN "MÜ'MİNİN BAŞINA HOŞLANMADIĞI BİR ŞEYİN GELMESİ MUSİBETTİR" SÖZÜ 410
XII. ŞÜKÜR 411
RASÛLULLAH'IN ALLAH'A ŞÜKRETMEK MAKSADIYLA SECDESİNİ UZATMASI 411
RASÛLULLAH'IN BİR ASKERİ BİRLİKTE BULUNANLARIN SAĞ SALİM DÖNMELERİ ÜZERİNE ŞÜKRETMESİ 412
RASÛLULLAH'IN MÜZMİN BİR HASTAYI GÖRÜNCE ŞÜKRETMESİ 413
HZ. ÖMER'İN MAKAMINI YÜCELTEN ALLAH'A ŞÜKRETMESİ VE SABIR İLE ŞÜKÜR HAKKINDAKİ SÖZÜ 414
HZ. OSMANIN BİRKAÇ KİŞİNİN KÖTÜ İŞLERİNE TESADUF ETMEDİĞİ İÇİN ŞÜKRETMESİ 415
HZ. ALİ'NİN NİMET VE ŞÜKÜR HAKKINDAKİ SÖZÜ 415
HZ. EBÛ DERDA, HZ. AİŞE VE HZ. ESMA'NIN SÖYLEDİKLERİ 416
XIII. TEVEKKÜL 417
RASÛLULLAH'IN TEVEKKÜLÜ 417
HZ. ALİ'NİN TEVEKKÜL ANLAYIŞI 418
ABDULLAH B. MESUD'UN TEVEKKÜL ANLAYIŞI 419
XIV. KAZAYA RIZA GÖSTERMEK 419
HZ. ÖMER, HZ. EBÛ ZERR, HZ. ALİ VE HZ. İBNİ MESUD'UN GÖRÜŞLERİ 419
XV. TAKVA 420
HZ. ALİ'NİN TAKVA KONUSUNDAKİ SÖZÜ 420
XVI. KORKU 422
RASÛLULLAH'IN KORKUSU 422
HZ. ÖMER İLE HZ. EBUBEKİR'İN KORKU İLE ÜMİT HAKKINDAKİ SÖZLERİ 423
OSMAN, EBU UBEYDE VE HUSAYN'IN KORKU HAKKINDAKİ SÖZLERİ 424
EBU ZERR, EBU DERDA VE İBN-İ ÖMER'İN KORKULARI 425
XVII. AĞLAMAK 427
RASÛLULLAH'IN AĞLAMASI 427
ASHABIN AĞLAMASI 427
RASÛLULLAH BİR AYET OKURKEN ZENCİ BİR ADAMIN AĞLAMASI 428
İBN-İ ÖMER'İN AĞLAMASI 429
XVIII. TEFEKKÜR VE İBRET ALMAK 431
EBU DERDA'NIN TEFEKKÜRÜ 432
XIX. NEFİS MUHASEBESİ 433
HZ. EBUBEKİR İLE HZ ÖMER'İN SÖZLERİ 433
XX. ÇOK KONUŞMAMA, DİL TERBİYESİ 433
RASÛLULLAH'IN ÇOK KONUŞMAMASI 433

9. BÖLÜM

ASHABIN İLİM ÖĞRENME ARZUSU 435
I. RASÛLULLAH'IN İLME TEŞVİKİ 436
RASÛLULLAH'IN İLİM ÖĞRENMEYE GELEN HZ. SAFVAN'I
HOŞGELDİN DİYEREK KARŞILAMASI 436
KABİSE'NİN İLİM ÖĞRENMEK İÇİN RASÛLULLAH'A GELMESİ
VE RASÛLULLAH'IN ONA SÖYLEDİĞİ SÖZ 436
RASÛLULLAH'IN İLİM ÖĞRENMENİN GÜNAHLARA KEFFARET
OLDUĞUNU HABER VERMESİ 436
RASÛLULLAH'IN İLİM ÖĞRENEN KARDEŞİNİ ŞİKAYET
EDEN ADAMA CEVABI 438
II. ASHABIN İLİM ÖĞRENMEYE TEŞVİKİ 437
HZ. ABDULLAH B. MESUD'UN İLME TEŞVİKİ 437
EBÛ'D DERDA'NIN İLME TEŞVİKİ 438
EBÛ ZERR VE EBÛ HUREYRE'NİN İLME TEŞVİKLERİ 439
İBN-İ ABBAS'IN İLME TEŞVİKİ 440
III. ASHABIN İLME DÜŞKÜNLÜĞÜ 443
EBÛ'D-DERDA'NIN İLME DÜŞKÜNLÜĞÜ 443
ABDULLAH B. ABBAS'IN İLME DÜŞKÜNLÜĞÜ 444
EBÛ HUREYRE'NİN İLME DÜŞKÜNLÜĞÜ 444
IV. İLMİN HAKİKATİ 446
İBN-İ ÖMER VE İBN-İ ABBAS'IN SÖZLERİ 447
V. RASÛLULLAH'IN GETİRDİĞİNDEN BAŞKA BİLGİLERLE
UĞRAŞANLARIN ŞİDDETLE KINANMASI 44
HZ. ÖMER'İN "BEN ENTERESAN SÖZLER İHTİVA EDEN BİR
KİTAP BULDUM" DİYEN ADAMI YADIRGAMASI 450
İBN-İ MESUD İLE İBN-İ ABBAS'IN EHL-İ KİTABA SORU SORMAYI
YASAKLAMALARI 451
VI. ALLAH VE RASÛLUNUN İLİMLERİNDEN ETKİLENMEK 451
BİLDİKLERİNİ ÖĞRETMEYEN ALİM İLE BİLMEDİKLERİNİ
ÖĞRENMEYEN CAHİLİN KINANMASI 453
VII. İLİM, İMAN VE AMELİN BİRLİKTE ÖĞRENİMİ 454
ASHAB, BİR AYETİ ÖĞRENDİĞİNDE ONUNLA AMEL ETMEDİKÇE
BAŞKA BİR AYETE GEÇMEZDİ 455
VIII. DİNİ KONULARDA İHTİYAÇ MİKTARI İLİM ÖĞRENME 455
HZ. SELMAN'IN ABBASOĞULLARINDAN BİR ADAMA SÖYLEDİKLERİ 455
İBN-İ ÖMER'İN KENDİSİNDEN MEKTUPLA
İLİM ÖĞRENMEK İSTEYEN ADAMA CEVABI 456
HZ. EBÛ BEKİR İLE HZ. ÖMER'İN DİNİ ÖĞRETMELERİ 457

IX. NAMAZ'IN ÖĞRETİLMESİ 458
RASÛLULLAH'IN ASHABINA NAMAZI ÖĞRETMESİ 458
RASÛLULLAH, EBUBEKİR, ÖMER VE
İBN-İ MES'UD'UN TEŞEHHÜDÜ ÖĞRETMELERİ 459
HUZEYFE'NİN GEREĞİ GİBİ KILMAYAN ADAMA NAMAZI ÖĞRETMESİ 459
X. ZİKİR VE DUALARI ÖĞRETMEK 460
RASÛLULLAH'IN ZİKİR VE DUALARI ÖĞRETMESİ 460
HZ. ALİ'NİN ABDULLAH B. CAFER'E ZİKİR VE DUALARI ÖĞRETMESİ 460
RASÛLULLAH'IN ASHABA BAZI ZİKİR VE DUALARI ÖĞRETMESİ 461
HZ. ALİ'NİN RASÛLULLAH ÜZERİNE SELAVAT GETİRMEYİ ÖĞRETMESİ 462
XI. MEDİNE'YE GELEN MİSAFİRLERİN ÖĞRETİMİ 463
RASÛLULLAH'IN ABDULKAYS OĞULLARI
HEYETİNİN ÖĞRETİMİNİ ASHABA EMRETMESİ 463
XII. YOLCULUKTA İLİM ÖĞRENMEK 464
RASÛLULLAH'IN VEDA HACCI YOLCULUĞUNDA ASHABA
DİN İŞLERİNİ ÖĞRETMESİ 464
CABİR EL-GADİRİ'NİN RASÛLULLAH'IN YOLCULUĞUNDA
ÖĞRENMEK İSTEMESİ 465
XII. CİHAD VE İLMİ BİR ARADA GERÇEKLEŞTİRMEK 466
ASHABIN CİHAD İLE İLMİ BİRARADA
GERÇEKLEŞTİRDİKLERİNE DAİR EBU SAİD'İN HADİSİ 466
XIV. GEÇİMLE İLİM ÖĞRENMEYİ BİR ARADA YÜRÜTMEK 466
ASHABIN BİR TARAFTAN GEÇİMLERİNİ TEMİN
EDERKEN DİĞER TARAFTAN İLİM ÖĞRENMESİ 466
HZ. ÖMER İLE ENSARDAN BİR KOMŞUSUNUN
SIRA İLE İLİM ÖĞRENMELERİ 468
BERA B. AZİB DER Kİ:"HEPİMİZ RASÛLULLAH'TAN
DEVAMLI HADİS DİNLEYEMİYORDUK 468
TALHA B. UBEYDULLAH DER Kİ:"BİZ ANCAK SABAH VE
AKŞAMLARI RASÛLULLAH'IN YANINA GİDEBİLİRDİK 469
GEÇİM TELAŞESİNDEN ÖNCE DİNİ ÖĞRENMEK 469
XV. KİŞİNİN AİLESİNE İLİM ÖĞRETMESİ 469
HZ. ALİ'NİN KENDİNİZİ VE EHLİNİZİ CEHENNEM
ATEŞİNDEN KORUYUN" AYETİNİ TEFSİRİ 469
RASÛLULLAH'IN ÇOCUKLARIN EĞİTİMİNİ EMRETMESİ 470
XVI. DÜŞMANIN VE DİĞER YABANCILARIN DİLİNİ
ÖĞRENMEK DİNİ ZARURETTİR 470
RASÛLULLAH'IN HZ. ZEYD'E YAHUDİLERİN
DİLİNİ ÖĞRENMEYİ EMRETMESİ 470
İBNİ ZÜBEYR'İN KÖLELERİNİN DİLLERİNİ BİLMESİ 470
HZ. ÖMER'İN NÜCUM VE ENSAB İLMİNİ TEŞVİK ETMESİ 471

HZ. ALİ'NİN, EBÛ ESVED ED-DÜVELİ'YE KUR'AN-I
HAREKELENDİRMEYİ EMRETMESİ 471
XVII DEVLET BAŞKANININ İLİM ÖĞRETMEK İÇİN
ARKADAŞLARINDAN BİRİNİ YERİNE VEKİL BIRAKMASI 472
HZ. ÖMER'İN ZEYD B. SABİT'İ HALKI
EĞİTMEK İÇİN MEDİNEDE ALIKOYMASI 472
HZ. OSMAN'IN HİLAFETİ ZAMANINDA
ZEYD'İN İNSANLARA KUR'AN ÖĞRETMESİ 472
XVIII. ASHABIN İLİM ÖĞRETMEK İÇİN
BAŞKA ŞEHİRLERE GÖNDERİLMELERİ 473
RASÛLULLAH'IN HZ. ALİ İLE EBÛ UBEYDE'Yİ YEMEN'E GÖNDERMESİ 473
HZ. ÖMER'İN, AMMAR VE İBN-İ MES'UD'U KUFE'YE, İMRAN'I İSE
BASRA'YA GÖNDERMESİ 474
HZ. ÖMER'İN MUAZ, UBADE VE EBÛ DERDA'YA ŞAM'A GÖNDERMESİ 474
XIX. İLİM ÖĞRENMEK İÇİN YOLCULUĞA ÇIKMAK 475
EBÛ EYYUB'UN UKBE B. AMİR'DEN BİR HADİS DİNLEMEK İÇİN
MISIR'A YAPTIĞI YOLCULUK 477
UKBE B. AMİR'İN MESLEM B. MUHALLED'E VE BİR SAHABİNİN
FADALE B. UBEYD'E GİTMELERİ 477
UBEYDULLAH B. ADYİN HZ. ALİ'YE GİTMESİ 478
XX. İLMİ, EHLİNDEN VE GÜVENİLİR KİMSELERDEN ÖĞRENMEK 479
RASÛLULLAH'IN EBU SALABE'Yİ İLİM ÖĞRENMEK İÇİN
EBU UBEYDE'YE GÖNDERMESİ 479
RASÛLULLAH'IN İLMİ EHİL OLMAYANLARIN YANINDA
ARAMANIN KIYAMET ALAMETİ OLDUĞUNU HABER VERMESİ 479
HZ. ÖMER İLE İBN-İ MESUD'UN,
İLMİ BÜYÜKLERDEN ÖĞRENMEYE DAİR SÖZLERİ 480
UKBE B. AMİR'İN, ÇOCUKLARINA GÜVENİLİR KİMSELERDEN
HADİS DİNLEMELERİNİ TAVSİYE ETMESİ 481
HZ. ÖMER'İN İLMİ ASHABIN BİLGİNLERİNDEN ALMAYI
TAVSİYE ETTİĞİ CABİYE'DEKİ HUTBESİ 481
XXI. İLİM İSTEYENE İLTİFATTA BULUNMAK VE ONU MÜJDELEMEK 482
RASÛLULLAH'IN SAFFAN B. ASSAL'A İLTİFATTA BULUNMASI 482
EBU SAİD EL-HUDRİ'NİN İLİM ÖĞRENMEK
İSTİYENLERE İLTİFATTA BULUNMASI 482
XXII. İLİM MECLİSLERİNDE ALİMLERLE OTURMAK 483
SABAH NAMAZINDAN SONRA ASHABIN SOHBET TOPLANTILARI 484
RASÛLULLAH'IN ASHABIN FAKİRLERİYLE OTURMASI 484
RASÛLULLAH'IN İLİM MECLİSİNDE BULUNMAYI
ZİKİR MECLİSİNDE BULUNMAKTAN ÜSTÜN TUTMASI 484
EBÛ MUSA İLE ÖMER'İN GECELERİ İLİM SOHBETİ YAPMALARI 485

XXIII. İLİM MECLİSLERİNE SAYGI GÖSTERMEK 488
SEHL B. SA'D ES-SAİDİ'NİN BİR MECLİSTE VA'Z EDERKEN
BİRBİRLERİYLE KONUŞANLARA KIZMASI 488
XXIV. ÖĞRETİCİ VE EĞİTİCİLERİN ADABI 489
RASÛLULLAH KENDİSİNDEN ZİNA MÜSADESİ
İSTİYEN GENCE TATLI DİLLE KONUŞMASI 489
HZ. AİŞE'NİN İBN-İ EBİ SAİB'E DİNİ ÖĞRETİRKEN
ÜÇ ŞEYİ GÖZETMESİNİ EMRETMESİ 490
RASÛLULLAH'IN İYİCE ANLAŞILMASI İÇİN SÖZLERİNİ
ÜÇ DEFA TEKRARLAMASI 491
RASÛLULLAH'IN, MUAZ İLE EBÛ MUSA'YI YEMEN'E
GÖNDERİRKEN SÖYLEDİKLERİ 491
CÜBEYR B. MUTIM'İN BİR SORUYA "BİLMİYORUM" DİYE CEVAP VERMESİ .493
EBU DERDA'NIN KIYAMET GÜNÜ KENDİSİNE BİLDİKLERİNLE
AMEL ETTİN Mİ? DİYE SORULACAĞINDAN KORKMASI 494
MUAZ İLE ENES'İN İLİM İLE AMELİ
BİRLİKTE YÜRÜTMEYİ TEŞVİK ETMELERİ 495
XXV. SÜNNETE VE ASHABA UYMAK, BİD'ATI REDDETMEK 495
ABDULLAH B. MESUD'UN ASHABA UYMAYI TAVSİYE ETMESİ 496
HUZEYFE'NİN, KURRALARA, ÖNCEKİLERİN İZİNDEN
GİTMELERİNİ TAVSİYE ETMESİ 497
SA'D B. EBİ VAKKAS'IN OĞLUNA: "BİZ ÖNDERİZ, BİZE UYULUR" DEMESİ ...497
HZ. ALİ'NİN HERKESE UYMAKTAN SAKINDIRMASI 497
İBN-İ MES'UD'UN ZİKİRDE SÜNNETE AYKIRI
DAVRANIŞTA BULUNAN BİR CEMAATİ KINAMASI 497
İBN-İ ZÜBEYR'İN OĞLUNA, ZİKİRDE CEZBEYE TUTULANLARIN
YANINDA OTURMAMASINI SÖYLEMESİ 499
SILA B. HARİS İLE İBN-İ MESUD'UN, MESCİDDE
AYAKTA VA'Z EDEN ADAMI AZARLAMALARI 499
XXVI. ASILSIZ GÖRÜŞLERE UYMAKTAN SAKINMAK 500
XXVII. ASHAB VE İÇTİHAD 501
MUAZ'IN RASÛLULLAH'A "KENDİ
GÖRÜŞÜMLE İÇTİHAD EDERİM" DEMESİ 501
HZ. ÖMER'İN KADI ŞUAYH'A GÖNDERDİĞİ MEKTUP 502
HZ. İBN-İ MESUD, HZ. HUZEYFE VE HZ. ÖMER'İN
FETVADA İHTİYATLI DAVRANMAYI TAVSİYE ETMELERİ 502
ZEYD B. ERKAM İLE BER'İN HER SORUYA CEVAP VERMEMELERİ 503
HZ. EBÛ BEKİR, HZ. ÖMER, HZ. OSMAN, HZ. ALİ VE
ABDURRAHMAN B. AVF'IN RASÛLULLA ZAMANINDA FETVA VERMELERİ .503
RASÛLULLAH VE DÖRT HALİFE DÖNEMİNDE FETVA VERENLER 504

XXVIII. ASHABIN BİLGİNLERİ 504
RASÛLULLAH'IN ALİ HAKKINDA "O, ASHABIMIN EN BİLGİLİSİDİR" SÖZÜ .506
XXIX. RABBANİ ALİMLER VE KÖTÜ ALİMLER 509
HZ. EBÛ ZERR, HZ. ÜBEY B. KA'B VE HZ. ALİ'NİN
DÜNYA İÇİN İLİM ÖĞRENME HAKKINDAKİ SÖZLERİ 510
HZ. ÖMER'İN İSLAM TOPLUMU İÇİN KÖTÜ ALİMLERDEN KORKMASI 511
HZ. HUZEYFENİN, ALİMLERİ İDARECİLERİN
KAPISINDA DOLAŞMAKTAN SAKINDARMASI.....512
XXX. FAYDASI OLMAYAN İLİMDEN ALLAHA SIĞINMAK.....512
İLMİN TEBLİĞİ KONUSUNDA HZ. HUZEYFE'NİN SÖZÜ 512
RASÛLULLAHIN FAYDASI OLMAYAN İLİMDEN ALLAH'A SIĞINMASI 512

10.BÖLÜM

PEYGAMBER VE ASHABININ NAMAZ VE DUALARI 513
I. PEYGAMBER EFENDİMİZİN NAMAZA TEŞVİKİ 514
ZEYD, HUZEYFE VE İBNİ ÖMER'İN NAMAZ HAKKINDAKİ SÖZLERİ.....515
RASûLULLAH'IN GECE NAMAZLARINA DAİR SAHABENİN SÖZLERİ 516
II. ASHABIN NAMAZA BAĞLILIĞI
VE ONA BÜYÜK ÖNEM VERMELERİ.....520
EBU MUSA'NIN NAMAZA DÜŞKÜNLÜĞÜ 522
II, MESCİDLERİN YAPIMI.....522
MESCİDİ NEBİNİN İNŞAASI 522
III. MESCİTLERİN TEMİZ TUTULMASI.....524
PEYGAMBERİMİZİN EVLERDE BİR NAMAZ KILMA YERİ YAPMAYA VE
ORAYI TEMİZ TUTMAYA DAİR EMRİ .....
RASûLULLAH'IN MESCİDİ NEBİ'Yİ TEMİZLEYEN KADINI
CENNETTE GÖRMESİ.....
IV. MESCİTLERE YAYA GİTMEK 525
RASûLULLAH'IN NAMAZA KOŞARAK GİTMEKTEN NEHYETMESİ .....
V. MESCİTLERİN YAPILIŞ GAYESİ VE ORALARDA YAPILACAK İŞLER. 526
RASûLULLAH'IN MESCİTTE ALLAH TEALA'YI
ZİKREDENLERLE BİRLİKTE OTURMASI 527
HZ. ALİ'NİN KUR'AN OKUYUCULARI HAKKINDAKİ SÖZLERİ 528
RASÛLULLAH'IN HENDEK SAVAŞINDA
YARALANAN SA'D B. MUAZ İÇİN MESCİTTE ÇADIR KURMASI 526

NİÇİN MUHTASAR HAYATÜ'S-SAHÂBE

İslâm'ı en güzel şekilde anlamak ve yaşamak; bu dini en iyi bir biçimde yaşamış olan Hz. **Muhammed** (s.a.v.)'i ve O'nun ashabını tanımakla olur. Allah Rasûlünü ve asabını iyice tanımak ise kendi hayatlarını, kendi dillerinden öğrenmekle mümkündür.

Büyük hadis alimi **M. Yusuf KANDEHLEVİ** nin bu maksatla yazmış oldğu "*Hayatü's-Sahabe*" adlı eseri, tamamen Hadis-i Şerif lerden derlenerek hazırlanmıştır.

Müellifin eseri hazırlarken seçtiği yol, aynı hadisin bir kaç yoldan rivayetlerini ve değişikliklerini ihtiva eden bir metod olduğu için eser tekrar edilen rivayetlerle çok kabarık olmuştur. Aynı konuyu tekrar tekrar ayrı sayfalardan okumak da okuyucuyu sıkan bir olumsuzluk olmuş, bu tekrarlar kitabın hacmini de artırdığı için bu kıymetli bilgilerin herkese -özellikle de gençlere- ulaşmasını zorlaştırmıştır.

Bu durumu gözönüne alan Suriye'li alim Dr. Halid Abdurrahman el-İk asıl verilmesi gereken konuları ihmal etmeden tekrarları çıkararak kitabı tek cilt haline getirmiş, bu şekliyle kitap daha kullanışlı bir hal almıştır.

Bu kıymetli eseri Türkçe'ye kazandırarak hayırlı bir hizmeti yerine getiren Ravza Yayınları'nı tebrik eder, başarılarının devamını dilerim.

Yard. Doç. Dr. Mustafa AĞIRMAN
İlahiyat Fakültesi
İslâm Tarihi Öğretim Üyesi
ERZURUM

TAKDİM

Alemlerin Rabbı Allah'a hamd, Rasûlullah'a, a'line, arkadaşları ve kıyamete kadar ihlasla ona tabi olanlara salât ve selâm olsun.

Şüphesiz, Rasûlullah ve ashabının hayatı, davranışları ve onların tarihleri, iman kuvvetinin ve din sevgisinin en kuvvetli kaynaklarından biridir. İslâm toplumları ve dini tebliğ eden mürşidler hep bu kaynaktan ilham almış, gönüllerdeki iman meşalesini bu kaynaktan aldıkları kıvılcımla tutuşturmuşlardır. O meşale ki, çılgın rüzgarlar ve maddî fırtınalar karşısında kolayca sönebilir ve o söndüğü zaman bu ümmet kuvvetini, tesirini ve seçkin özelliklerini kaybeder. O zaman hayat onun cesedini omuzlar.

Bu kitap, kendilerine İslâm daveti geldiğinde O'na iman edip ve kalpleriyle tasdik edenlerin, Allah'a ve Rasûlüne çağrıldıklarında, *"Ey Rabbimiz, biz, "Rabbinize inanın" diye imana davet eden bir çağırıcı işittik ve iman ettik"* dedikten sonra ellerini Rasûlün eli üzerine koyan, Allah'a davet yolunda canları, malları ve aşiretlerinden vazgeçip acı ve zorlukları hoş görenlerin gerçek hayat hikayeleridir. İmanın kesin ve açık bilgisi kalblerini coşturdu. Bu duygu kendilerini ve beyinlerini istila etti. Onlarda gaybe imanın, Allah ve Rasûlullah sevgisinin, mü'minlere yumuşak, kafirlere şiddetli olmanın tezahürleri ortaya çıktı. Onlarda ahireti dünyaya tercih etmenin, gelecekte olanı şimdikine değişmenin belirtileri ortaya çıktı. Onlar hidayeti menfaate tercih ettiler. Bütün güçleriyle tebliğ yaptılar. Allah'ın kullarını, kula kul olmaktan tek Allah'a kulluk etmeye, din-

lerin zulüm, azgınlık ve sapıklığından İslâm'ın adaletine, dünyanın darlığından İslâm'ın refahına çıkardılar. Dünya zinetlerini ve menfaatlerini hor görüp cennete kavuşma özlemini ve Allah'la buluşma arzusunu gönüllerine yerleştirdiler. İslâm'ın ve onun hayırlarının tüm dünyaya yayılması için gözlerini uzaklara yönelterek gayret gösterdiler.

Yeryüzünün doğusuna-batısına, dağlarına, ovalarına, çöllerine ve bataklıklarına dağıldılar. İslâm'ı tebliğ uğrunda lezzetleri unuttular, rahatlarını terkettiler, vatanlarından ayrıldılar. Canlarını seve seve verdiler ve mallarını dağıttılar. Nihayet din yeryüzüne hakim oldu, kalbler Allah'a yöneldi, iman rüzgarı kuvvetli, güzel kokulu, bereketli esmeye başladı. Tevhid, iman, ibadet ve takvâ devleti ayağa kalktı ve cennet pazarı açıldı. Hidayet tüm aleme yayıldı. İnsanlar Allah'ın dinine bölük bölük girdiler.

Tarih kitapları bu kişilerin hayat hikayeleriyle doludur. İslâm tarihçileri onlara ait haberleri toplayıp kaydetmişlerdir. Maddî yenileşme her zaman var olacak ve müslümanların hayatlarında değişiklikler meydana getirecektir. Bunun için bu haberlerin İslâm davetçilerine ve ıslahatçılarına yardımları her zaman ve artarak devam edecektir. Nitekim davetçiler, müslümanları uyandırmakta, kalblerini imanla doldurmakta daima ashabtan faydalanmışlardır.

Fakat daha sonra öyle bir zaman geldi ki, bu anlatılan hayat felsefesine müslümanlar ihtiyaç duymaz oldular, onlardan yüz çevirip zahid ve mutasavvufların haberlerini yayma yolunu tercih ettiler. Kitaplar ve dergiler bunların kerametleriyle doldu. Halk da onlara karşı ilgi duydu. Vaaz meclisleri, ders halkaları, kitap sayfaları artık onlarla aydınlanmaya başladı.

Bildiğimiz gibi asrımızda İslâm daveti konusunda ashabın hayat ve haberlerini anlatmanın önemini, gerek ıslah ve gerek terbiye yönünden, sayfalar arasına sıkıştırılmış bu servetin değerini, onun kalpler üzerindeki etkisini anlayan, ona önem vererek, ilk eser yazan kişi, büyük ıslahatçı ve davetçi Şeyh **Muhammed İlyas el-Kandehlevî**'dir. Bu kişi, anlatılan konu üzerinde incelemede bulunarak, ders vererek çok durmuştur. Buna karşı çok büyük bir ilgisi olduğunu gördüm. Bilhassa Rasûlullah'ın hayatı ve davranışları ile ashabın haberlerine aşırı derecede önem verirdi. Talebelerine ve

dostlarına devamlı bunları anlatır, önem ve ciddiyetle her gece bunları okur ve izah ederdi. Bu konuların ihya edilmesi, yayılması ve müzakere edilmesinden çok hoşlanırdı. Büyük muhaddis Şeyh **Muhammed Zekeriya el-Kandehlevî** bu zatın yeğeni olup *"Evcezü'l-Mesaik ilâ Muvattai'l-İmam-ı Malik"* adlı kitabın sahibidir. Ayrıca Urduca sahabenin haberleri konusunda *"Hikâyetü's-Sahâbe"* adlı, bir kitab da yazmıştır. Şeyh bu eserden çok memnuniyet duymuş, davet ve tebliğle uğraşanlara bu kitabın okunmasını ve ders kitabı olarak görülmesini tavsiye etmiştir. Bu sebeple bu kitap davetçilerin elindeki kitapların en önemlisi olmuş ve dini çevrelerde büyük bir kabul görmüştür.

Şeyh **Muhammed Yusuf**, bu konuda babası **Muhammed İlyas**'ın varisi olmuştur. Davet ağırlığını ve emanetin yükünü ondan almış, ashabın hayat ve davranışlarını öğrenme zevkini de babasından öğrenmiştir. Babası hayatta iken bu hikayeleri okur, kendisine bu konularda dersler verirdi. Babasının vefatından sonra da güç bir tebliğ uğraşısıyla beraber siyer, tarih ve ashabın hayatları hakkındaki yazılmış kitapları incelemeye başladı. Sahabenin hayatı hakkında ondan daha geniş görüşlü, onların hallerine daha vakıf, onlar hakkında daha bilgili, onlardan güzel delillier getiren, güzel dersler çıkaran, onlar hakkında kendisinden daha fazla söz sahibi olan bir kimseyi bilmiyoruz. Bu tarihi hikayeler, onun konuşmasının kuvvet ve tesirinin sırrı, kalblerde yerleşmesinin kaynağıdır. Konuştuğu zaman, büyük bir kalabalığı Allah uğrunda can vermeye götürürdü. Sıkıntı ve güçlükler onların gözünde kaybolur, Allah yolunda her sıkıntıya katlanmayı seve seve göze alırlardı.

Onun devrinde tebliğ işi, Afrika, Amerika, Avrupa ve Hind okyanusu adalarına kadar yayıldı. İşte o vakit, tebliğcilerin okuyacakları, yolculuğa çıkanların yanlarında bulunduracakları, ders olarak okutacakları, kalpleri ve akılları aydınlatacakları din sevgisini ateşleyecekleri ve hayatlarına örnek olabilecek, Allah yolunda her şeyini cömertce harcama sevgisini kamçılayan, yeryüzünde seyahat, hicret ve yardımlaşma hususunda onları duygulandıran, amellerin en üstünü yaptıran, ahlakın en güzelini benimseten bir kitaba ihtiyaç duyuldu. Öyle ki, bu eseri okuduklarında nefisleri adeta denizlerin önünde açılan kanallardan aktığı gibi çoşacaktır. Bu kitabı okuyanlar, dağların tepesindekiler gibi, bu haberlerin temiz havasını ve güzel ko-

kusunu duyacak, kendilerini eksik bulacak, amellerini küçümseyecek, hayatlarını hiçe sayacak ve azimleri harekete geçecektir.

Şeyh Muhammed Yusuf'un hayatı çeşitli uğraşılarla, gelip giden misafirleriyle, ziyaretçi heyetler ve talebeleriyle derslerle dolu idi. Bunlar ise insanı eser yazmaktan uzaklaştıran şeylerdir. Ama, Allah'ın ihsan ettiği başarı gücü ve yardımı, yüksek himmeti ve azmi sayesinde eser yazabildi. Tebliğ işiyle kitap yazma işini birarada yürüttü. Hatta Allah'ın verdiği güçle şerh işlerini de yürüttü. İmam Tahavi'nin *"Maani'l-Asar"* adlı eserine bir şerh yazdı. *"Emaniyü'l-Ahbâr"* adında birkaç ciltlik bir kitap ve dört ciltlik *"Hayatü's-Sahâbe"*yi yazdı. Bu eserinde, siyer, tarih ve tabakât kitaplarında dağınık bulunan haberleri bir araya topladı. Bu esere Rasûlullah'ın haberleriyle başlamıştı. Ondan sonra ashabın kıssalarına geçmiştir.

Bu kitap, ashabın hayat ve davranışlarını, kıssa ve hikayelerini içinde toplamıştır. Bütün bunların bir kitapta bulunması, çok enderdir. Çünkü onları birçok hadis, tarih ve tabakât kitaplarından derlemiştir. Bu yüzden bu kitap o asrın canlı bir örneğidir. Sahabenin hayatını, özelliklerini, ahlak ve hatıralarını gözler önüne sermiştir. Bu kitaptaki araştırma dikkatli, rivayetler çok, kıssalar doyurucu ve tesirli olmuştur. Ondaki bu tesir, savaş kıssalarını anlatan hiçbir kitapta yoktur. Kitabın o kadar güzel bir yazılış üslubu vardır ki, okuyucu kendini, iman ve tebliğ, kahramanlık ve fazilet, ihlas ve takvâ muhitinde bulur.

Şu bir gerçektir ki, bu eser, yazarın kalbinin bir parçasıdır. Kitabın tesiri, yazarın iman kuvveti, etkilenme ve duygulanması, onu madde ve manada yaşamasıyla ilgilidir. Bu gerçeği tesbit ettikten sonra bu kitabın çok tesirli ve ilgi çekici olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim. Çünkü yazar eseri kendi iman ve kahramanlığından, duyduğu zevk ve sevgiden ilham alarak yazmıştır. Yazar bu eserini yazdığında sahabenin sevgisini etine ve kanına karıştırmıştı. Bu sevgi onun şuurunu ve benliğini sarmıştı. Halen de devamlı olarak onların sevgisiyle yaşamakta ve onların kaynaklarından faydalanmaktadır. Allah ömrünü uzun etsin. (Bu takdim yazıldıktan sonra müellif 2 Nisan 1985 yılında vefat etmiştir.)

Yazarı böyle bir ihlas sahibi ve eserin yazılması konusunda Allah'ın yardımı bulunan bir kitabı benim övmeme gerek yoktur.

Çünkü o, bu asırda en iyi olanlardan biridir. Ayrıca davet ve tebliğ konusunda onun bir benzerini bulmak gerçekten zordur. Belki aradan uzun bir zaman geçtikten sonra onun gibi birisi gelir. O dini hareketi, özelliklede en geniş ve kuvvetlisini, nefislerde tesiri en büyük olanını tutuşturmakta idi. Bununla birlikte o, bu takdimi yazma fırsatını vererek beni şereflendirmek ve yüceltmek istedi. Ben de, onun bu yüce işinde benim de nasibimin olmasını arzu ettim. Böylece kendisiyle Allah'a yakınlık dilediğim bu sözleri yazdım. Allah bu kitabı kabul edip, kullarını onunla faydalandırsın.

Ebû'l-Hasen Ali el-Haseni En-Nedvi
Seharenpur
H. 2. Recep 1378

ALLAME MUHAMMED YUSUF EL-KANDEHLEVİ

Soylu bir aileden olan **Muhammed Yusuf b. Muhammed İlyas** H.20 Cumaziye'lula 1235 (M. 20 Mart 1917) yılında Delhi'de dünyaya geldi.

Babası, **Şeyh Abdülaziz b. Şeyh Veliyullah ed-Dehlevî** ve Arapça ve Farsça dillerinde kırk eser telif eden ve "Banet Suad" kasidesini şerh eden **İmam Şehid Ahmed el-Bureylevi** (H. 1215)'nin zeki ve değerli talebelerinden biridir. Bunlar **Şeyh Ebû'l-Hasan, Şeyh Nur'l-Hasan, Şeyh Muzaffer Hasan, Şeyh Muhammed İsmail** olup, asırlarının büyük alimleridir.

DOĞUMU

Muhammed Yusuf Hindistan'da büyük alimlerle yetişti. Doğar doğmaz ilim ve takva ile donatılmış bir aile içerisinde kendini buldu. Allah bu ailenin kadınlarına kocaları tarafından takva ve mütedeyyinlikle ikramda bulundu. **Muhammed Yusuf** böyle bir ilmi ve dini ortamda, salih annelerin kucağında alimlerin ve şeyhlerin yardımları arasında büyüdü.

ÖĞRENİMİ

On yaşında Kur'an-ı Kerim'i ezberledi. Temel dersleri okuduktan sonra hadis öğrenimini Seharenpur şehrindeki "Mezahiru'l-Ulum" Medresesi'nde, medresenin eski müdürü Şeyh **Abdüllatif**, Şeyh Manzur Ahmed Han, Şeyh **Abdurrahman el-Kamil Fevri** ve son olarak da büyük amcasının oğlu Şeyh **Muhammed Zekeriya el-Kandehlevî** gibi büyük alimlerin gözetiminde tamamladı. Buradan H. 1354 yılında mezun oldu.

İLİMLE UĞRAŞMASI

Muhammed Yusuf küçük yaşından beri ilme hırslı ve arzulu idi. Vaktinin büyük bir bölümünü kitap okumakla geçiriyordu. Kendini hadis öğrenimi yıllarında kitap telifine yöneltti. **Tahavi**'nin *"Şerhu Me'âni'l-Asar"* adlı kitabını şerh etmeye başladı. Kitabının ismini *"Ameli'l-Ahbâr"* koydu. Bu işe ömrünün sonuna kadar devam etti.

DAVET VE TEBLİĞ GÖREVİ

Babasının ölümünden sonra **Muhammed Yusuf**'un hayatında büyük değişiklikler oldu. Bu dönemde hızlı bir davet ve tebliğ görevine başladı. İlim ve kitap telifiyle uğraşmasına rağmen, herşeyden daha çok tebliğle uğraştı. Hayatı ızdırap ve sıkıntılara dönüştü. Bunlarla her an içiçe yaşadı.

Tebliğ onun şiarı ve en büyük uğraşısı oldu. Bu yolda her türlü sıkıntı ve zorluğa seve seve katlandı. Her türlü zorluğu ve meşakkati güleryüzle ve huzuru kalple karşıladı. Konferanslar vermeye ve tebliğ yolculuklarına devam etti. Başlangıçta Hindistan ve Pakistan'ın çeşitli şehirlerinde, kasaba ve köylerinde büyük toplantı ve sohbetler tertip etti. Saatlerce süren hitaplarda bulundu. Cemaatleri Delhi'nin dışına gönderdi. Tüm vaktini yorulmaksızın ve bıkmaksızın Delhi'deki davet merkezinde devam eden tebliğ ve davet işine hasretti. Günde sadece iki üç saat istirahat ediyordu. Geri kalan vaktini konferanslarla, meclis sohbetleriyle, eğitim ve şura toplantılarıyla geçiriyordu.

DAVET İÇİN YAPTIĞI YOLCULUKLAR

Şeyh **Muhammed Yusuf**un davet görevini genelleştirmek için yaptığı yolculuklar ve insanlara tebliğ fikrini yaymak için gerçekleştirdiği toplantılar o kadar çoktur ki bunları saymak mümkün değildir. Yirmiyılı aşkındır süren tebliğ hayatı döneminde Hindistan'ın büyük şehirlerinde 53 büyük toplantı gerçekleştirdi. Geniş bir bölgede yolculuklar yaptı. İkiye bölündükten sonra batı ve doğu Pakistan'a yolculuk yaptı. Buralarda eşi az görülen büyük toplantılarda önemli konferanslar verdi. Buradan uzak yerlere ve bölgelere büyük cemaatler çıkardı.

HİCAZ VE DİĞER BÖLGELERDE DAVET VE TEBLİĞİ

Şeyh **Muhammed Yusuf** davet ve tebliğ işinin İslâm'ın beşiği olan Mekke ve Medine'de yayılmasını görmeye çok istekliydi. Bu yüzden Mekke ve Medine halkından büyük yardımlar gördü. Bu davet mukaddes beldelerde kökleşip yayıldığı vakit yeryüzünün her tarafından her yıl hac görevini yerine getirmek için toplanan müslümanlar yoluyla bütün dünyaya yayılmasının mümkün olduğuna inanıyordu. Bu yüzden, bu işe önce Karaçi ve Bombay limanlarından başlayarak hacca gitmek üzere hareket eden hacılara irşad ruhunu verecek heyetler oluşturuyordu.

Bununla da yetinmeyip gemilerdeki hacı kafileleri arasında dolaşarak onlara nasihatlerde bulunur, hatta Hicaz'a kadar gidip diğer İslâm ülkelerinden gelen müslümanların teşkilatlanmalarına uğraşırdı. Hicaz bölgesine sık sık seferler yaptığını ve heyetler gönderdiğini duyan diğer Arap ülkeleri kendi ülkelerine de heyetler göndermesini teklif ettiler. Bunun için Şeyh önce Mısır, Sudan ve Irak'a heyetler gönderdi ve oradan çok geçmeden bu çalışmanın kolları bütün Arabistan'a uzandı. Her yerden fertler ve cemiyetler kendisiyle ilişki kurarak İrşad ve Tebliğ cemiyetinin merkezi olan Delhi'ye akın etmeye başladılar. Yazar bu işi arap aleminden başka, Asya, Avrupa ve Afrika'nın çeşitli ülkelerine de yaydı. Heyetler onun içten gelen samimi konuşmalarından etkilenerek, bu yorucu ve maddî fedakarlıklar isteyen yolculukların bütün zorluklarına katlanıyorlardı.

MUHAMMED YUSUF'UN ÖZELLİK VE VASIFLARI

Müellife Allah çok üstün özellikler ve büyük vasıflar vermişti. Şüphesiz, onun İslâm'ı tebliğe olan istek ve arzusu, hayatı boyunca bu yolda çaba sarfetmesi, çağımızda başka örneğine rastlanmayan bir üstünlüktür. Onun şahsında toplanan birçok özellikler, onu insanlığın zirvesine çıkarmıştı. Allah'a olan iman ve tevekkülü, cesareti, aşırı gayreti, huşu içerisinde namaz kılışı, samimi duaları, ashab'ın hayatı hakkındaki derin bilgisiyle onlara olan aşırı bağlılığı, Rasûlullah'ın sünnetine uygun yaşayışı, Kur'an'ı derin anlayışı, peygamber kıssalarından güzel sonuçlar çıkarışı, çeşitli eserler yazmakla davet işini birarada yürütmesi, Allah'a dayanarak kendini güvenli hissetmesi, üstün konuşma kabiliyeti ile azim ve sebatı hayatında açıkça görülen özelliklerdi. Kendisiyle biraz arkadaşlık veya yolculukta bulunan her insan onun bu üstün vasıflara sahip olduğunu

görmüşlerdir. Kendine has konuşma tarzıyla, Allah'ın zat ve sıfatları, maddi sebeplerin hiçliği ve ilahi va'din gerçekliği hakkında konuşurken, dinleyenleri bir süre madde aleminden, gönül alemine yükseltirdi. Halkı Allah yoluna çağırırken, davetindeki samimiyetle, davaya olan sarsılmaz inancıyla onları büyülerdi. Kendisini zayeret edenler o kadar tesir altında kalırlardı ki, herşeyleri değişiverirdi.

Dualarının da dinleyiciler üzerinde büyük etkisi vardı. Duasını dinleyenler kendilerini tutamayıp ağlarlar, yılan sokmuş kimseler gibi inlerler ve bayılırlardı. Meclis amin, amin sesleriyle inlerdi...

Şeyh **Muhammed Yusuf**, Allah'ın verdiği normalin üstündeki güç ve gayretle çok kısa sürede gayesine ulaştı.

Hac yolculukları sırasında büyük toplantılar tertipleyerek konuşmalar yapmak ve İslâm davasını müzakere etmek suretiyle hac ibadetine de yeni bir ruh ve mana katarak onu tebliğ için bir vasıta haline getirdi. Siyasi konferanslar, onun tertip ettiği toplantılarda yaptığı konuşmalar karşısında çok sönük kalırdı. Bütün bunları yirmi senede gerçekleştirdi. Onun yardımıyla büyük insan toplulukları hidâyete kavuştular. Allah onun vasıtasıyla birçok kişiye takva, ibadet zevki ve ahlak ihsan etti.

ESERLERİ

Yazarın bu kadar uğraşısı yanında kitap yazmaya da büyük arzusu vardı. Yazdığı eserler arasında iki tanesi önemlidir. Biri, birkaç cild olan *"Emaniyü'l-Ahbâr"* adlı kitabıdır. Bu, onun hadis ve fıkıh ilmine dair geniş bilgisini gösteren büyük bir delildir. İkincisi de *"Hayatü's-Sahâbe"*dir. Bu kitap da onun, Rasûlullah'ın siyer ve ahlakı ile Ashabın İslâm dinine olan hizmetlerini aksettiren bir aynasıdır.

VEFATI

Şeyh Muhammed Yusuf, Hac yolculuğundan döndükten bir yıl sonra Pakistan'a uzun bir yolculuk hazırlığında bulunarak 10 Şevaal 1384 yılında yola çıktı. Onun bu yolculuğu aynı yılın Zilkade ayı başında ölümüyle neticelendi. Bu yolculuğunda Batı ve Doğu Pakistan'ın büyük şehirlerini dolaşarak, buralarda yakın tarihin eşini göremediği bir genişlikte büyük konferanslar tertipleyebildi, fakat aşırı derecede yoruldu. Çünkü her yere gidip özel ve genel toplantılarda

konuşurdu. Bu uzun, yorucu çalışmalardan kalbi yoruldu, sesi kısıldı. Kendisinde öksürük ve sıtma nöbetleri başladı. Yine de kendisi bunların hiçbirine önem vermeyerek görevine devam ediyordu. Nihayet Hindistan'a dönmeden bir gün önce çok hasta olmasına rağmen Lahor'da bir konuşma yaptı. Fakat konuşması bittikten sonra, kendide bitkin vaziyette kaldığı yere kendini zor attı. O gece sabaha kadar uyuyamadı. Ertesi gün Cuma idi, hastaneye kaldırdılar. Fakat yolda vefat etti. Allah Rahmet eylesin.

Ölümünden önce şu kelimeleri tekrarlıyordu.

"Allah'tan başka ilah yoktur. Va'dini gerçekleştiren Allah'a hamd olsun. Allah'tan başka ilah yoktur. Muhammed (s.a.v.) O'nun elçisidir. Allah en büyüktür, Allah en büyüktür. Yalnız başına grupları yıkan, kuluna da yardım eden Allah'a hamd olsun O'ndan önce ve sonra hiçbirşey yoktur. O'ndan önce ve sonra hiçbir şey yoktur. "

Said el-'Azamî en-Nedvî

MUKADDİME

Hamd yalnız Allah'a mahsustur. O'na hamd eder, O'ndan yardım bekler, günahlarımızın affını O'ndan ister ve sadece O'na tevbe ederiz. Hidayete ermemizi ve doğru yola bizi iletmesini O'ndan dileriz. Nefislerimizin kötülüklerinden ve amellerimizin fenalıklarından Allah'a sığınırız. Allah kime hidayet dilerse onu kimse sapıklığa iletemez. Kimi de sapıtmışsa kimse onu hidayete erdiremez.

Şehadet ederim ki, Allah'tan başka ilah yoktur, O tektir, eşi ve benzeri yoktur. Şehadet ederim ki, Hz. **Muhammed** O'nun kulu ve elçisidir. Allah onu hidayet ve hak dinle gönderdi. Kafirler istemese de dinin tamamını ortaya koymak, risaleti tebliğ etmek, emaneti sahiplerine teslim etmek ve ümmete nasihat etmek için gönderilen Hz. **Muhammed**'e, O'nun âl ve ashabına kıyamete kadar selât ve selâm olsun.

"Ey insanlar! Sizi tek bir nefisten yaratan, ondan eşini var eden ve ikisinden pok çok erkek ve kadın meydana getiren Rabbinize hürmetsizlikten sakının. Kendisi adına birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allah'ın ve akrabanın haklarına riayetsizlikten de sakının. Allah şüphesiz hepinizi görüp gözetmektedir."(1)

"Ey insanlar! Allah'tan sakınılması gerektiği gibi sakının, sizler ancak müslüman olarak can verin."(2)

"Ey inananlar! Allah'tan sakının, dürüst söz söyleyin de Allah işlerinizi kendinize yararlı kılsın ve günahlarınızı size bağışlasın. Kim Allah'a ve Peygamberine itaat ederse, şühesiz büyük bir kurtuluşa ermiş olur." (3)

---

(1) Nisa, 1.
(2) Âl-i İmrân, 102.
(3) Ahzab, 70.

Ashabın hayatını öğrenmek, ilmi sünnet ve hadis kitaplarında mevcut olduğu üzere, İslam'ın elde etmeye teşvik ettiği dini ilimlerdendir. Ashab, Rasûlullahla sohbet etme şerefine ve bazıları da O'na akrabalık vasıtasıyla ailesinden olma şerefine nail oldukları için, Rasûlullah'a uyma da onun yolunu metodlarını ve sünnetlerini takib etmede bizim için örnek insanlardır. Bunu Kur'an şöyle anlatır:

"Muhammed Allah'ın elçisidir. Onun berberinde bulunanlar, inkarcılara karşı sert, birbirlerine merhametlidirler. Onları rukua varırken, secde ederken, Allah'tan lutuf ve hoşnutluk dilerken görürsün. Onlar yüzlerindeki secde izi ile tanınırlar. İşte bu onların Tevrat'ta anlatılan vasıflarıdır. İncil'de de şöyle vasıflandırılmışlardır. Filizini çıkarmış, onu kuvvetlendirmiş, kalınlaşmış, gövdesi üzerine dikilmiş, ekincilerin hoşuna giden ekinler gibidirler. Allah böylece bunları çoğaltıp kuvvetlendirmekle inkarcıları, öfkelendirir. Allah inanıp yararlı işler işleyenlere, bağışlama ve büyük mükafat va'd etmiştir."(4)

Ashabın (Allah onlardan razı olsun) tümü Tevrat, İncil ve Kur'an'da böyle güzel sıfatlarla anlatıldıkları için Allah katında eşsiz bir makam ve mevkileri olunca, bizim de onların hayatlarını öğrenmemiz gerekir. Onlar dini bize nakletmeleri ve bizi Rasûlullah'la irtibatlandırmaları, bizim cahillerden olmamamız için bize bilgileri aktarmaları nedeniyle bizim ebeveynlerimiz gibidirler.

Bizim de onların izlerini ve yollarını takip etmemiz, hayatlarını öğrenmemiz gerekir. Onlar bizim kendi ahlaklarıyla ahlaklanmamızı ve onların yollarını takip etmemizi arzu ederler. Bu düşünceler beni, daha kolay elde edilebilsin ve daha çok faydalanılsın diye, *Hayatü's-Sahâbe*'yi özetlemeye sevketti. Ben de **Muhammed Yusuf el-Kandehlevî**'nin bu kitabını ihtisar etmeye başladım.

Allah, İslâm Tarihi boyunca benzeri az bulunan bu faydalı eserle bizleri ve tüm müslümanları hayırla mükafatlandırsın. Allah'tan beni ve tüm müslümanları bu kitaptan faydalandırmasını, sağlam imandan başka, ne evladın, ne malın fayda vereceği kıyamet gününde bu eserle bizi mükafatlandırmasını dilerim. Alemlerin Rabbi Allah'a sonsuz hamd-ü Senalar olsun.

Halid Aburrahman el-'IK
Şam
H. 16 Cumadiye'lahire, 1409
M. 23 Ocak 1989

(4) Fetih, 29.

GİRİŞ

I. Allah ve Rasûlüne itaate dair âyetler

II. Peygamber'e itaat, O'na ve halifelerine bağlılık hakkında hadis-i şerifler

III. Peygamberin ashabı hakkında âyetler

IV. Sahabe-i Kiram'ın vasıfları hakkında hadisler

I. ALLAH'A VE RASûLÜNE İTAATE DAİR ÂYETLER

"(Ezelden ebede kadar) bütün olmuş ve olacak hamd ve sena (övgü) tam ve kemaliyle alemlerin (Yegane) yaratıcısı, besleyip kemale erdiricisi olan Allah'adır. (O Allah ki) dünyada bütün mahlukata ahirette ise yalnız mü'minlere merhamet edendir. Ceza (hesap) gününün sahibidir. Ancak sana ibadet eder ve yalnız senden yardım isteriz. Bizi doğru yola ilet. Kendilerine, (fazlından ve ihsanından) nimet verdiğin kimselerin (peygamber ve velilerin) yoluna (hakkı kabul etmeyip küfre vardıklarından) gazaba uğrayanların ve sapıklarınkine değil..."[1]

"Şüphe yok ki Allah benim de Rabbimdir, sizin de Rabbimizdir. Öyleyse ona ibadet edin. İşte bu doğru yoldur."[2]

"De ki: Beni, Rabbim şüphesiz dosdoğru bir yola hidayet buyurdu; O, öyle bir din ki, gayet sağlam ve devamlı, İbrahim'in hakka yönelmiş tevhid dini; ve o (İbrahim) hiçbir zaman müşriklerden olmadı."

(1) Fatiha 1-7.
(2) Âl-i İmrân, 51.

"De ki: Şüphesiz benim namazım, ibadetlerim, hayatım ve ölümüm alemlerin Rabbi olan Allah içindir O'nun ortağı yoktur. Ben bununla emrolundum ve ben müslüman olanların ilkiyim." (3)

"Resülüm) De ki: Ey insanlar! Gerçekten ben sizin hepinize gelen, Allah'ın peygamberiyim. O Allah ki yer ve göklerin tasarrufu onundur. Ondan başka hiçbir ilah yoktur, öldürür ve diriltir. Onun için hem Allah'a, hem de bütün kelimelerine iman getiren o ümmi Peygambere, Rasûlüne iman edin; ve o peygambere uyun ki doğru yolu bulasınız."(4)

"Biz her peygamberi, ancak Allah'ın izni ile kendisine itaat olunmak için gönderdik. Eğer onlar, nefislerine zulmettikleri zaman sana gelselerde günahlarına Allah'dan mağfiret dileseler, Peygamber de kendileri için af isteseydi, elbette Allah'ı tevbeleri ziyade kabul edici, çok esirgeyici bulacaklardı."(5)

"Ey mü'minler! Allah'a ve Rasûlüne itaat edin. (Kur'an'ı ve öğütlerini) dinlediğiniz halde, peygamberin emirlerinden yüz çevirmeyin."(6)

"Allah'a ve peygambere itaat edin ki, merhamet olunasınız."(7)

II. PEYGAMBERE İTAAT, O'NA VE HALİFELERİNE BAĞLILIK HAKKINDA HADİSİ ŞERİFLER

Ebû Hureyre (r.a.) şöyle demiştir:

"Rasûlullah buyurdu ki: Bana itaat eden Allah'a itaat etmiştir. Bana isyan eden de Allah'a isyan etmiştir. Benim emirime (vazifelendirdiğim kimseye) itaat eden bana itaat etmiştir. Benim emirime karşı gelen bana karşı gelmiştir."(8)

Ebû Hureyre'den:

"Yüz çevirenlerin dışında tüm ümmetim cennete girecektir. Bana itaat eden cennete girmiştir. Bana isyan eden yüz çevirmiştir."(9)

---

(3) Enam, 161-163.
(4) Araf, 158.
(5) Nisa, 64.
(6) Enfâl, 20.
(7) Âl-i İmrân, 132.
(8) *Buhari*, Kitabul Ahkâm.
(9) *Buhari*, Kitabu'l -İtisam.

Cabir (r.a.) den:

"Peygamber uyurken yanına bir takım melekler gelerek: Bu peygamber'e has bir temsil vardır, haydi ona bir misal getirin, dediler. Bazıları: Bu zat uyuyor, dediler. Bir kısmı da, gözü uyuyor ama kalbi uyanıktır; dedi. Bunun üzerine melekler (birbirlerine): Bu peygamberin durumu şu kimsenin haline benzer: Bir adam yeni bir ev yaptırır, o evde bir ziyafet tertip eder ve etrafa bir de davetçi gönderir. Davetçinin çağrısına icabet eden eve girer, ziyafet sofrasından yer. Davetçinin çağrısına kulak vermeyen de ne eve girer, ne de ziyafetten yer. Bunun üzerine yine melekler birbirlerine: Haydi bu temsili kendisine izah edin ki anlasın dediler. Bazıları (yine) iyi ama o uyuyor dediler, bazıları da: Gözleri uyuyor fakat kalbi uyanıktır dediler. Bunun üzerine melekler (verdikleri misali açıklayarak) dediler ki: O ev cennettir. Davetçi de **Muhammed** (s.a.v.)dir. **Muhammed** (s.a.v.)'e itaat eden Allah'a itaat etmiştir. **Muhammed** (s.a.v.)'e karşı gelen Allah'a karşı gelmiştir. **Muhammed** (s.a.v.) insanlar arasında iyiyi kötüden ayırıcı bir ölçüdür" dediler."(10)

Ebû Musa şöyle demiştir: Allah Rasûlü buyurdular ki:

"Benim peygamberi olarak gönderildiğim dinin misali kavmine gelip de şöyle diyen bir insan gibidir.

'Ey Kavmim, düşman ordusunu gözlerimle gördüm. Ben, bu felaketten sizleri haberdar ediyorum. Canınızı kurtarmaya bakın!.. Canınızı kurtarmaya bakın!..

Kavminden bir grup bu haberi verene itaat etti. O gece erkenden, sessizce kaçıp kurtuldular. Onlardan bir kısmı da kendisini yalanlayarak yerlerinde sabahladılar. Düşman ordusu, onları, sabahleyin basıp perişan etti, silip süpürdü. Bunlardan ilki bana itaat edip getirdiğime uyan, ikincisi ise bana isyan edip de Hak'dan getirdiğimi yalanlayan gibidir." (11)

Abdullah b. Amr (r.a.) şöyle demiştir: Allah Rasûlü şöyle buyurmuştur:

-"İsrail oğullarının başına gelen musibetler, aynen ümmetime de gelecek. O kadar ki İsrailoğullarından birisi açıktan açığa anasıyla zina etse ümmetim içinde de onu yapan olacak. İsrailoğulları yetmiş iki gruba ayrıldı. Ümmetim de yetmiş üç gruba ayrılacak. Birisi

(10) *Buhari*, Kitabu'l- İtisam. Darimi de bu manada bir hadisi Rabiatül Cereşi'den rivayet etmiştir. Bak. *El-Mişkat*, 21.

(11) *Buhari* ve *Müslim*.

hariç hepsi cehennemdedir" buyurdular.

-'Ey Allah'ın Rasûlü o firka hangisidir?' diye sordular.

-'Benim ve eshabımın yolunda olanlardır,' cevabını verdi."[12]

İrbad b. Sariye naklediyor:

"Rasûlullah (s.a.v.) bir gün bize namaz kıldırdı, sonra bize döndü, beliğ bir vaaz verdi. Gözlerden yaşlar boşandı. Kalpler ürperdi.

"Birisi:

-'Ey Allah'ın Rasûlü, bu konuşma ayrılık konuşmasına benziyor. Bize ne tavsiye edersiniz?' dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.):

-'Size Allah'a asi olmaktan sakınmanızı, başınızda Habeşli bir köle de olsa dinleyip itaat etmenizi tavsiye ederim. Benden sonra içinizden yaşıyacak olanlar pek çok ayrılıklar görecekler. (Böyle bir zamanda) Siz sünnetime ve doğru yolu bulmuş olan halifelerimin sünnetine azı dişlerinizle (bütün gücünüzle) sarılın. Dinde yeni ortaya çıkan bidatlardan sakının. Zira, her yenilik bid'at, her bid'at da sapıklıktır' dedi."[13]

Huzeyfe (r.a.) der ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"Aranızda ne kadar kalacağımı bilmiyorum. -Hz. **Ebû Bekir** ve Hz. **Ömer**'e işaret ederek- Benden sonra bu ikisine uyun, **Ammar**'ın yolundan gidin, **İbn-i Mes'ud** size ne söylerse kendisini tasdik edin."[14]

III. PEYGAMBER'İN ASHABI HAKKINDAKİ ÂYETLER

*"Andolsun ki, Allah, peygambere ve o güçlük saatinde (Tebük savaşında, sıkıntı ve mahrumiyet günlerinde) ona uyan Muhacirler'le Ensar'a lütfetti. Öyle ki, içlerinden bir kısmının kalpleri az daha eğilecek gibi olmuş iken, sonra onların tevbelerini kabul buyurdu. Çünkü, O, çok esirgeyicidir, çok merhametlidir. Allah Tebük savaşından geri bırakılan üç kişiyi (Ensar'dan **Kab bin Malik, Hilal İbni Ümeyye, Mürare İbni Rabi**'i de) bağışladı. Çünkü o derece bunalmışlardı ki, yeryüzü bütün genişliği ile onlara dar gelmiş, vicdanları*

(12) *Tirmizi.*

(13) *Tirmizi* ve *Ebû Dâvud.* Metin Ebû Dâvuda aittir.

(14) *Tirmizi.*

da kendilerini sıkmıştı ve Allah'tan kurtuluşun ancak Allah'a sığınmakta olduğunu anlamışlardı. "Bundan sonra Allah onları tevbekâr olmaya muvaffak kılıp tevbelerini kabul buyurdu. Şüphesiz ki Allah, tevbeleri çok kabul edicidir, çok merhametlidir."(15)

"Gerçekten Allah, (Hudeybiye'de) ağacın altında sana biat etmekte oldukları vakit, o mü'minlerden razı oldu. Böylece kalblerinde olan sadakatı bildi de, üzerlerine manevi huzuru indirdi. Kendilerine de yakın bir zafer Hudeybiye fethini verdi. Bir de ele geçirecekleri (Hayberdeki) bir çok ganimetleri mükafat olarak verdi. Allah Azizdir, Herşeye galib gelendir, Hakimdir, hikmet sahibidir. "(16)

"İslâma (ve dolayısıyla cennete) girişte ileri geçerek birinciliği kazanan Ensar ve Muhacirler, bir de güzel amellerle onların izinde giden mü'minler (varya), Allah onlardan razı olmuştur. Onlar da Allah'dan razı olmuşlardır. Allah, onlara, ağaçları altından ırmaklar akan cennetler hazırladı ki, içlerinde ebedi olarak kalacaklardır. İşte en büyük saadet budur." (17)

"(Bu ganimet) o fukara muhacirler içindir ki, (Mekke müşriklerinin tazyiki üzerine) yurtlarından ve mallarından çıkarılmışlardır. Halleri şudur: Allah'dan (dünyada) bir rızık ve rıza isterler. Allah'a ve peygamberine (mal ve canları ile) yardım ederler. İşte bunlar sadık olanlardır. Muhacirlerden önce Medine'yi yurd ve iman evi edinenler, kendilerine hicret edip gelenlere sevgi beslerler. Onlara verilen şeylerden dolayı nefislerinde bir kaygı duymazlar; kendileri ihtiyaç sahibi bile olsa (onları) kendi nefislerine tercih ederler. Kim de nefsinin hırsından korunursa işte bunlar kurtuluşa erenlerdir." (18)

"Allah, kelamın en güzeli olan Kur'an'ı (icaz, hikmet ve belağatda) âyetleri birbirine benzer, mükerrer (kıssa ve öğüdle dolu) bir kitab halinde indirdi. Öyle ki, Rablerinden korkanların derileri, ondan ürperir. Sonra derileri de, kalbleri de Allah'ın zikrine (dönerek

---

(15) Tevbe, 117-118.
Ensar'dan olan bu üç kişi Tebük gazvesine iştirak etmiyerek geride kalmışlardı. Rasûlü Ekrem Tebükten dönünce bunlarla konuşmadı. Diğer bütün sahabiler de konuşmadılar. Üçü de evlerine çekilip yalnız yaşamaya başladılar. Bu hal tam elli gün devam etti. Ka'b çok önemli biriydi. Onun bu muameleye uğradığını duyan Gassan Melik'i, bu durumdan yararlanmak isteyerek kendisine bir mektup yazmış, bir çok va'dlerde bulunmuştu. Ka'b mektubu ocağa atarak yakmış, Melik'e cevap bile vermemişti. Nihayet bu üç kişinin tevbeleri kabul olunarak haklarında bu âyeti kerime nazil olmuştur.

(16) Fetih, 18-19.

(17) Tevbe, 100.

(18) Haşr, 8-9.

rahmet âyetleriyle) yumuşar. İşte bu kitab, Allah'ın (insanlar için gönderdiği) rehberdir. Allah onunla dilediğine hidayet verir. Kimi de Allah saptırırsa, artık ona hidayet edecek yoktur."(19)

"Bizim âyetlerimize öyle kimseler iman ederler ki, onlarla kendilerine öğüd verildiği zaman, secdelere kapanırlar ve Rablerine hamd ile tesbih ederler de kibirlenmezler. (Onlar, o kimselerdir ki, geceleyin namaz kılmak için) yataklarından kalkarlar; Rablerine, azabından korkarak ve rahmetinden ümidvar olarak dua ederler. Kendilerine verdiğimiz rızıklardan da hayır yollarında harcarlar. Artık (dünyada) işledikleri salih amellere mükafat olarak kendileri için gözlerini mesrur edecek ne hazırlanıp saklandığını kimse bilmez."(20)

"Allah katında olan (ahiret sevabı) daha hayırlı ve daha devamlıdır. (Fakat ahiret sevabı) o kimseler için hayırlıdır ki, iman etmişlerdir ve Rablerine de tevekkül ederler. (Bunlar) o kimselerdir ki, büyük günahlardan ve açık rezaletlerden kaçınırlar, öfkelendikleri zamanda onlar kusuru bağışlarlar. O kimselerdir ki, Rablerine itaat etmişler ve namazı gereği üzere kılmışlardır. İşleri de hep aralarında şurâ iledir. Kendilerine verdiğimiz rızıktan (Allah yolunda) harcarlar. O kimselerdir ki kendi haklarına tecavüz vaki olduğu zaman, onlar aralarında yardımlaşır ve intikam alırlar. (haklarını yerine getirirler)"(21)

"Mü'minlerden öyle erkekler vardır ki, Allah'a verdikleri sözde sadakat ettiler. Kimi (şehid oluncaya kadar cihad edeceğine dair) adağını yerine getirdi (şehid oldu). Kimi de (şehid olmayı) bekliyor. Onlar asla verdikleri sözü değiştirmediler. Çünkü Allah, sözlerinde duranları, sadakatları sebebi ile mükafatlandıracak; münafıklara da dilerse azab edecek veya tevbe nasib edecek. Muhakkak ki Allah Gafûrdur –çok bağışlayıcıdır, Rahîm'dir – çok merhametlidir."(22)

"(Kafir mi hayırlıdır), yoksa ahiretin azabından korkarak ve Rabbinin rahmetini umarak, o gece saatlerinde kalkıp secde ve kıyam halinde ibadet eden mi? (Ey Rasûlüm, onlara) de ki: Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? Ancak gerçek akıl sahipleri anlar (öğüd alır)."(23)

---

(19) Zümer, 23.
(20) Secde, 15-17.
(21) Şura, 36-39.
(22) Ahzab, 23-24.
(23) Zümer, 9.

IV. SAHABE-İ KİRAM'IN VASIFLARI HAKKINDAKİ HADİSLER

İbn-i Cerir ve **İbn-i Ebi Hatem** naklediyorlar:

Müfessir **Süddî**:

"Siz insanlar için (seçip) çıkarılmış en hayırlı bir ümmet oldunuz"[24] meâlindeki âyetin tefsirinde Hz. **Ömer**'in şöyle dediğini rivayet etti:

"Allah dileseydi "siz" zamirini kullanırdı, hepimiz bu âyetin içine girerdik. Fakat Allah (c.c.) "Küntüm = siz idiniz" ifadesini kullanarak, bu âyeti sadece **Muhammed** (s.a.v.)'in eshabına has kılmıştır. Kim onların yaptığı gibi yaparsa, insanlar için seçilmiş en hayırlı ümmet olur."[25]

İbn-i Cerir'in **Katâde**'den yaptığı rivayet ise şöyle:

"Bize anlatıldığına göre Hz. **Ömer** *"Siz insanlar için (seçip) çıkarılmış en hayırlı bir ümmet oldunuz"* meâlindeki âyeti okumuş, sonra şöyle demiştir:

-'Ey insanlar, size okuduğum şu âyetin vasfettiği kimselerden olmak kimi sevindirirse, Allah'ın bu ümmet için koyduğu şartları yerine getirsin.'[26]

İbni Mes'ud (r.a.) şöyle demiştir:

"Allah kulların kalplerine baktı da **Muhammed** (s.a.v.)'i peygamber olarak seçti. O'nu peygamberlik vazifesiyle gönderdi. Allah (c.c.) bundan sonra tekrar insanların kalplerine baktı, peygamber için eshab (arkadaşlar) seçti. Onları dinin ve peygamberin yardımcıları kıldı. Mü'minlerin güzel gördüğü güzel, kötü gördüğü de Allah katında kötüdür."[27]

Abdullah İbn-i Ömer (r.a.) şöyle demiştir:

"Bir yol edinmek isteyen bugün Rahmet-i Rahmana kavuşmuş olan Allah'ın Rasûlünün ashabının yolundan yürüsün. Onlar bu ümmetin en hayırlısı ve en iyi kalblisidirler. Dini en iyi bilenleri ve en

---

(24) Âl-i İmrân, 110.

(25) *Kenz-ul Ummal*, I, 238

(26) *Kenz-ul Ummal*, I, 238

(27) *Hilyetü'l-Evliya*, I, 375; *Tayalisi*, 33; *İstiab* I, 6. (Yalnız *İstiâb*'daki rivayette "mü'minlerin güzel gördüğü..." cümlesinden itibaren olan kısmı yoktur.)

sade hayat yaşayanıdırlar. Allah'ın kendilerini, peygamberine arkadaşlık için seçtiği bir topluluktur. Onlar Allah'ın dinini kendilerinden sonra gelenlere aktaran bir topluluktur. O halde onların ahlakıyla ahlaklanın, gidişatınızı onlarınkine benzetin. Onlar Muhammed (s.a.v.)'in eshabıdırlar. Kabe'nin Rabbi olan Allah'a yemin ederim ki onlar dosdoğru yoldadırlar."[28]

İbn-i Mes'ud (r.a.) diyor ki:

"Siz Allah'ın Rasûlü'nün eshabından daha çok oruç tutuyor, daha çok namaz kılıyor, daha fazla cihad ediyorsunuz. Halbuki onlar sizden daha hayırlı idiler.

-'Niçin ey **Eba Abdurrahman**?' diye sordular.

-'Çünkü onlar, dünyaya kıymet vermeyip, ahirete düşkün idiler' dedi.[29]

Ebû Vail anlatıyor:

"**Abdullah b. Mes'ud,** bir adamın 'Dünyaya kıymet vermeyip ahirete yönelenler hani nerede?' dediğini duyunca şu karşılığı verdi. Onlar Cabiye[30] şehrinde bulunanlardır. Beşyüz müslüman şehid olmadıkça geri dönmiyecekleri üzerine ahd ettiler. Saçlarını tıraş ettiler. Düşmanla karşılaştılar. Onların haberini getiren hariç hepsi şehid oldu."[31]

(28) *Hilyetü'l-Evliya*, I, 305.

(29) *Hilyetü'l-Evliya*, I, 136.

(30) Cabiye, Şam'da Havran nahiyesinde bir köyün adıdır. Hz. Ömer zamanında İslâm ordularının karargahı idi. Şu anda burası viranedir. Hadisin ravisi İbn-i Mes'ud Şam beldelerinde yapılan muharebelerin hepsinde bulunmuştur.

(31) *Hilyetü'l-Evliya*, I, 135.

BİRİNCİ BÖLÜM

ALLAH VE RASÛLÜNE DAVET

Peygamber ve Ashabına, İnsanları Allah'a ve Rasûlüne davet nasıl herşeyden daha sevimli idi? İnsanların hidayet bularak Allah'ın dinine girmeleri, Cenab-ı Hakkın rahmetine dalmalar için nasıl istekli idiler?

I. HZ. PEYGAMBER'İN
İSLÂM'A DAVET SEVGİSİ VE AŞKI

İbn-i Abbas (r.a.):

"Onlardan bir kısmı bedbaht, bir kısmı da mesuddur."(1) mealindeki âyet ile bu manadaki diğer âyetlerin tefsirinde şöyle der:

"Allah Rasûlü, bütün insanların iman etmesini, doğru yolda kendisine biat etmelerini çok istiyordu. Bunun üzerine Cenab-ı Hakk, ona ancak, Allah'ın ezeli ilminde bahtiyar yazdığı kimselerin inanacağını, bedbaht diye yazılanların sapıklığa düşeceklerini bildirdi ve sonra peygamberine şu âyeti indirdi.

"(Habibim!) Onlar iman etmeyecek diye, kendini helak mı edeceksin? Eğer dilesek gökten, onlara bir mucize indiririz de o mucize sebebi ile hemen boyun eğerler." (2)

PEYGAMBERİMİZİN KAVMİNİ İSLÂM'A DAVETİ

İbn-i Abbas (r.a.) naklediyor:

"**Ebû Talib** hastalandığı zaman Kureyş'ten, aralarında **Ebû Cehil'in** de bulunduğu bir heyet onu ziyarete gitti. **Ebû Cehil, Ebû Talib**'e dönerek:

-Yeğenin bizim ilahlarımızı kötülüyor. İleri geri konuşuyor ve uygunsuz işler yapıyor. Ona haber gönderip bu işten vazgeçirsen' dediler.

Ebû Talib, Hz. Peygamber'e adam gönderdi. Rasûlullah, **Ebû Talib**'in yanına geldi. **Ebû Talib**'le, Kureyş'ten gelen heyet arasında bir kişinin oturabileceği kadar bir yer vardı.

İbn-i Abbas diyor ki:

Ebû Cehil -Allah ona lanet etsin- Hz. Peygamber, **Ebû Talib**'in yanına otururşa, amcasının ona acıma ihtimalini düşünerek yerinden kalktı ve o boş yere oturdu. Böylece Allah Rasûlü amcasının yanında boş yer bulamayıp kapının yanına oturdu.

---

(1) Hud, 105.

(2) Şuara 3-4; *Taberânî, Heysemî*, VII, 85.

Ebû Talib Hz. Peygamber'e:

-'Yeğenim! Bu halk senden niçin şikayet ediyor? Senin onların ilahlarını kötüleyip, onlar hakkında ileri geri konuştuğunu iddia ediyorlar' dedi. **İbn-i Abbas** devamla der ki:

-'Gelen heyet Hz. Peygamberin aleyhinde çok söz söyledi. Allah Rasûlü söz aldı ve dedi ki:

-'Amcacığım, ben, onların öyle bir kelime üzerinde birleşmelerini istiyorum ki, o sözü söyledikleri takdirde, bütün Araplar onlara boyun eğecek, Arap olmayanlar da onlara cizye verecektir.' Heyet, bu sözden ve Hz. Peygamberin bu konuşmasından korktu. Dediler ki:

-'Eğer mesele bir tek sözden ibaretse evet. İsterse on söz olsun, nedir o söz?' **Ebû Talib** de:

-'Yeğenim hangi sözdür o?' dedi. Hz. Peygamber:

-"Allah'tan başka ilah yoktur" sözüdür' buyurdu. Bunun üzerine heyettekiler, korkarak ve yakalarını silkerek kalktılar ve dediler ki:

-*'Bir çok ilahları bir tek ilah mı yapacak? Bu şaşılacak bir şeydir.'*(3)

İbn-i Abbas der ki:

Bu hadise üzerine şu meâldeki âyetler nazil oldu. *"Kureyşin ileri gelenleri (birbirlerine): "Haydi yürüyün, ilahlarınıza sahip çıkın. Doğrusu, arzu edilen budur" diyerek (meclisten) ayrılıp gittiler. Biz bunun söylediğini diğer dinlerde işitmedik; mutlaka bu bir uydurmadır. O Kur'an aramızda ona mı indirilmiş (dediler). Doğrusu o kafirler, benim Kur'an'ımdan şüphededirler. Doğrusu onlar henüz azabımı tatmadılar."*(4)

HZ. PEYGAMBER'İN EBÛ TALİB'İ İSLÂM'A DAVETİ

İbni Abbas (r.a.) anlatıyor:

Utbe b. Rebia, Şeybe b. Rebia, Ebû Cehil b. Hişam, Umeyye b. Halef, Ebû Süfyan b. Harb gibi Kureyş'in ileri gelenleri hastalığı esnasında **Ebû Talib**'e gelip şöyle dediler:

- 'Ey **Ebû Talib**, aramızdaki mevkiini biliyorsun. Gördüğün gibi

(3) Sad, 5.
(4) Sad, 6-8; *İmamı Ahmed, Nesâi, İbn-i Ebi Hatim, İbn-i Cerir, Tirmizi, İbni Kesîr*, IV, 21; *Beyhâkî*, IX, 188; *Hakim*, II, 432.

ölümle karşı karşıyasın. Senden endişe ediyoruz. Yeğeninle aramızda olanı da biliyorsun. O'nu çağır. Her iki taraftan da karşılıklı söz al. O bizden elini çeksin bizde O'ndan. O bizim ve dinimizin yakasının bıraksın, bizde O'nun ve dininin yakasını bırakalım. **Ebû Talib** Hz. Peygambere haber gönderdi. Hz. Peygamber gelince, **Ebû Talib:**

-'Yeğenim biliyorsun ki bunlar kavminin ileri gelenleridir. Aranızdaki meseleyi halletmek üzere toplu olarak sana gelmişler.' dedi. Allah Rasûlü (s.a.v.):

–'Benim istediğim bir tek sözdür. O sözü söylerseniz, onunla Araplara hakim olursunuz. O sözle Arap olmayanlar da size boyun eğerler' dedi. **Ebû Cehil:**

-'Kabul, isterse on kelime olsun!' deyince, Hz. Peygamber(s.a.v):

-'Allah'dan başka taptıklarınızı bir kenara iteceksiniz' buyurdu. Gelen heyet ellerini çırparak:

-'Ey **Muhammed**, bütün ilahları bir ilah mı yapmak istiyorsun? Bu yapmak istediğin şey, çok acaip bir şey' dediler.

-'Vallahi bu adam, istediğiniz hiçbir şeyi size vermeyecek. Gidiniz, aranızda Allah hükmünü verinceye kadar atalarınızın dinine devam ediniz" dediler. Sonra dağıldılar. **Ebû Talib:**

-'Yeğenim, Allah'a yemin ederim ki, onlardan çok şey istemedin" dedi. Allah Rasûlü, amcasının müslüman olmasını çok arzu ettiğinden ona şöyle demeye başladı.

-'Amcacığım, haydi o sözü sen söyle. Kıyamet günü bu sözünle sana şefaat edebileyim.' Amcası, yeğeninin kendisinin imana gelmesini çok arzu ettiğini görünce şöyle dedi:

-'Yeğenim, Vallahi benden sonra sana ve yakınlarına kötülük etmelerinden korkmasaydım ve Kureyş'in ölümden korktuğum için bu sözü söylediğimi sanmalarından endişe duymasaydım sırf senin hatırın için o kelimeyi söylerdim.'[5]

Bunun üzerine şu âyetler nazil oldu:

"Cehennemlik oldukları meydana çıktıktan sonra, yakınları da olsa, ne peygamber, ne de iman edenler, müşrikler için af dileyemezler."[6]

(5) İbni İshak; İbni Abbas'tan; *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, III, 123.
(6) Tevbe, 113.

"Sen sevdiğini hidayete erdiremezsin. Fakat Allah (c.c.) dilediğini hidayete erdirir."(7)

Buhari ve **Müslim** bu manada bir hadisi başka bir tarik ile de rivayet etmişlerdir. Fakat o rivayette: "Rasûlullah sürekli olarak ona kelime-i tevhidi arz ediyor onlarda durmadan: 'Sen **Abdülmuttalib**'in dininden vaz mı geçiyorsun?' diye tekrarlıyorlardı" şeklindedir. **Ebû Talib**'in sözü ise "**Abdülmuttalib**'in dini üzere..." oldu. "Allah'tan başka ilah yoktur" demekten yüz çevirdi. Efendimiz de 'nehy olunmadığım müddetçe senin için Allah'tan af dileyeceğim' buyurdu. Bunun üzerine Tevbe sûresinin 113, Kasas sûresinin 56. âyetleri nazil oldu.

II. HZ. PEYGAMBER'İN HAC MEVSİMLERİNDE ARAP KABİLELERİNİ İSLÂM'A DAVETİ

BENİ AMİR VE BENİ MUHARİB KABİLELERİNİ İSLÂM'A DAVETİ

Abdullah b. Ka'b b. Malik'den:

"Allah Rasûlü üç yıl peygamberliğini gizli tuttu. Dördüncü yıl açıktan davete başladı. Mekkede on yıl İslâm'a davet vazifesini sürdürdü. Hac mevsimlerini kolluyor, hacıları, Ukaz, Mecenne, Zülmecaz panayırlarında kaldıkları yerlerde buluyor, Rabbinin verdiği vazifeyi tebliğ esnasında kendisini korumalarını istiyor, karşılığında ise onlara cenneti va'd ediyordu. Fakat kendisine yardım edecek hiç kimse bulamadı. Kabile kabile gezerek **Amr b. Sa'saa** oğullarının konakladığı yere geldi. Burada, Allah'ın Rasûlü hiç kimsede görmediği eziyeti gördü. Taşlanarak oradan ayrıldı.

Muharib b. Hasafa oğullarının yurduna geldi. Burada yüzyirmi yaşında bir ihtiyarla tanıştı. Onunla konuştu. Rabbinin emirlerini tebliğ yolunda kendisine yardımcı olması için onu İslâm'a davet etti. Bu ihtiyar Hz. Peygamber(s.a.v.)'e:

-'Ey Adam! Kavmin senin durumunu daha iyi bilir. Vallahi senin yüzünden kimse kabilesine dönemiyor. Dönerlerse, hacca gelenler arasında en şerli işi yapmış olarak dönmüş olurlar. Bizden uzak dur.' dedi. O sırada **Ebû Leheb** dikilmiş, Muharib'in sözlerini dinliyordu. **Ebû Leheb** ihtiyarın önünde durdu ve sonra:

-'Eğer bu mevsimde burada toplananlar hep senin gibi olsalar o

(7) Kasas, 56.

tebliğ ettiği dini terkeder. O, dönek bir yalancıdır' dedi. İhtiyar:

-Vallahi sen onu daha iyi tanırsın. O, senin kardeşinin oğlu ve akraban olur.' Sonra ihtiyar:

-Ya **Eba Utbe**, belki onda delilik vardır. Bizim aramızdaki kabilelerden birinde böylelerini iyi eden biri var' dedi.

Ebû Leheb herhangi bir cevap vermedi. Peygamber (s.a.v.) oradan ayrıldı. **Ebû Leheb,** Allah Rasûlü'nün peşini bırakmadı. O nereye, hangi kabileye gitse, **Ebû Leheb** de oraya gidiyor, "O dönek bir yalancıdır!" diye bağırıyordu." (8)

III. SAHABE'NİN TEK TEK FERTLERİ İSLÂM'A DAVETİ

EBÛ BEKİR SIDDIK'IN İSLÂM'A DAVETİ

İbn-i İshak anlatıyor:

"Hz. **Ebû Bekir,** müslüman olup da, müslümanlığını açığa vurunca artık diğer insanları da Allah'a davete başladı. Hz. **Ebû Bekir**, kavmiyle kaynaşan, sevilen ve yumuşak huylu biriydi. Aynı zamanda Kureyş'in nesebini en iyi bilen, Kureyş'in iyi ve kötü durumlarına en çok vakıf olandı. Güzel huylu, iyiliksever bir tacirdi. İlmi, dürüst ticareti, hoş sohbeti sebebiyle kavmi bütün işlerinde ona gelir, onunla dostluk kurarlardı. Hz. **Ebû Bekir,** kavmi arasında kendisiyle oturup kalkan, güvendiği kimseleri Allah'a ve İslâm'a davet etmeye başladı.

Onun eliyle müslüman olanlar, **Zübeyr b. Avvam, Osman b. Affan, Talha b. Ubeydullah, Sad b. Ebi Vakkas, Abdurrahman b. Avf** (r.a.)'dı. Bunlar **Ebû Bekir**'le beraber Rasûlullah'a geldiler. Rasûlullah onlara İslâm'ı anlattı ve Kur'an okudu. İslâm'ın hak olduğunu haber verdi. Onlar da müslüman oldular. İşte bu sekiz kişilik grup, ilk önce müslüman olup Rasûlullah'ı tasdik ederek Allah tarafından getirdiği hak dine inananlardır." (9)

ÖMER B. HATTAB'IN (R.A.) DAVETİ

Estak anlatıyor:

(8) Ebû Nuaym, *Delâil'ün-Nübüvve,* 101.
(9) İbni İshak, *El-Bidâye ve'n-Nihâye,* III, 29.

Hz. **Ömer b. Hattab**'ın kölesi ve bir hristiyan idim. Hz. **Ömer** bana İslâm'ı teklif ediyor ve "Eğer müslüman olursan seni uhdemdeki emanete yardımcı yaparım. Müslümanların dinine girmeden seni müslümanların emaneti üzerinde yardımcım yapmam helal olmaz" diyordu. Ben, teklifini kabul etmedim. O zaman:

-"Dinde zorlama yoktur" dedi. Vefat edeceği sırada ben hala hristiyandım. Beni azad etti ve:

-"Dilediğin yere git" dedi.(10)

MUSAB B. UMEYR'İN ÜSEYD B. HUDEYR'I DAVETİ

İbn-i İshak anlatıyor:

"**Esad b. Zürare** ve **Musab b. Umeyr**, Abd-i Eşhel ve Zafer oğullarının yurduna gitmek üzere yola çıktılar. **Sa'd b. Muaz, Es'ad b. Zürare**'nin teyze oğlu idi. Merak kuyusu denilen yerde **Zafer** oğullarının bahçelerinden birine girdiler ve orada oturdular. Müslümanlar etrafına toplandılar. **Abd-i Eşhel** oğullarında o gün **Sa'd b. Muaz** ve **Üseyd b. Hudayr** başkandılar ve her ikisi de müşrikti. Bu hadiseyi duyunca **Sa'd, Üseyd**'e:

-'Babası ölesi!, Ne duruyorsun, bizim zayıflarımızı aldatmak için yurdumuza gelen şu iki adamın yanına git, onları azarla ve bizim yurdumuza gelmekten men et. **Esad b. Zürare** akrabam olmasa idi bu işi sana bırakmazdım. O teyzemin oğludur. Ona çıkışamam' dedi. **Üseyd b. Hudayr** mızrağını aldı ve onlara doğru yürüdü. **Esad b. Zürare** onu görünce **Musab**'a:

-"Şu gelen kavminin efendisidir. Sana geliyor. Ona karşı doğru ol" dedi. **Musab** (r.a.):

-"Otururbut konuşurum" dedi. **Üseyd** kötü şeyler söyliyerek başlarına dikildi ve:

-"Buraya niçin geldiniz zayıflarımızı kandırmak için mi? Yaşamak istiyorsanız çekip gidin" dedi. **Musab** (r.a.):

-"Oturup dinleyeceksen sana söyliyeceklerimiz var. Sen akıl sahibi bir insansın. Beğenirsen kabul edersin. Hoşlanmazsan uzak durursun" dedi. **Üseyd**:

"Doğru söylüyorsun" dedi. Sonra mızrağını dikti. Yanlarına

(10) *Kenzü'l-Ummal*,, V, 50; *Hılyetü'l-Evliya*, IX, 34.

oturdu. **Musab** ona İslâm'ı anlattı ve Kur'an okudu. Kendilerinden nakledilen rivayete göre, **Esad** ve **Mus'ab** şöyle diyorlar: "Yemin olsun ki **Üseyd** daha konuşmadan yüzündeki parlaklık ve yumuşaklıktan İslâm'ı kabul edeceğini anlamıştık." **Üseyd:**

-'Bu ne güzel, ne iyi. Bu dine girmek istediğinizde ne yapıyorsunuz?' dedi.

-'Yıkanır, temizlenirsin. Elbiseni de temizlersin. sonra kelime-i şehadet getirirsin, daha sonra da namaz kılarsın' dediler. **Üseyd** de kalktı, gusül abdesti aldı. Elbiselerini temizledi, Kelime-i Şehadet getirdi, iki rekat namaz kıldı ve:

-'Benden sonra bir adam var ki, eğer size tabi olursa kavminden hiç kimse ondan ayrılmaz. Size şimdi onu göndereceğim. O da **Sa'd b. Muaz**'dır' dedi."(11)

MUSAB'IN (RA) SA'D B. MUAZ'I DAVET ETMESİ

"Daha sonra **Üseyd** mızrağını alarak **Sa'd** ve arkadaşlarının yanına gitti. Onlar toplantı yerinde oturuyorlardı. **Sa'd b. Muaz, Üseyd**'in geldiğini görünce:

-'Allah'a yemin ederim ki, **Üseyd** sizin yanınızdan ayrıldığı gibi dönmüyor' dedi. **Üseyd** toplantı yerinin önünde durunca, **Sa'd**'a:

-'Ne yaptın?' diye sordu. **Üseyd:**

-'O iki adamla konuştum. Onları sakıncalı görmedim ve men ettim. İstediğini yaparız, dediler. **Harise** oğullarının **Esad b. Zürare**'yi öldürmek için harekete geçtiklerini, senin teyze oğlun olduğunu bildiklerinden sana hakeret olsun diye ona saldıracaklarını duydum' dedi. Bunun üzerine **Sa'd** kızarak kalktı. **Harise** oğulları hakkında söylenenlerden korkarak mızrağını eline aldı ve:

-'Vallahi senden faydalı birşey görmedim' dedi. Sonra **Sa'd** onların yanına gitti. Onları sakin olarak görünce **Üseyd**'in bunu onları dinlemesi için yaptığını anladı ve kötü söyleyerek ayakta dikildi. **Es'ad b. Zürare**'ye:

-'Ya **Eba Ümame**, yemin ederim ki eğer aramızda akrabalık olmasaydı bunu benden istemezdin. Hoşlanmadığımız şeyleri kendi yurdumuzda mı bizim başımıza bürüyeceksin?' dedi. **Es'ad,**

(11) İbni İshak, *El-Bidâye ve'n -Nihâye*, III, 152.

Mus'ab'a:

-Ya **Musab**, şimdi sana arkasında koskoca kavmi olan bir adam geldi. Eğer o sana tabi olsa, hiç kimse senden ayrılmaz' dedi. **Musab**'da ona:

-'Otur ve dinle, eğer hoşuna giderse kabul edersin, eğer hoşlanmazsan söylemeyiz' dedi. **Sa'd**:

-'Doğru söylüyorsun' dedi. Sonra mızrağını dikti ve oturdu. **Mus'ab** da ona İslâm'ı anlattı. Ve Kur'an okudu. **Musab. Ukbe**'nin zikrettiğine göre Zuhruf sûresinin baş tarafını okudu- **Musab** ve **Esad** diyorlar ki:

-'Vallahi daha konuşmadan yüzünün parlaklığı ve yumuşaklığından İslâm'ı kabul edeceğini anladık.' **Sa'd** sonra onlara:

-'Siz müslüman olup bu dine girdiğinizde ne yaparsınız?' diye sordu. Onlar da:

-'Yıkanır ve temizlenirsin, elbiseni temizlersin, sonra Kelime-i Şehadet getirirsin, daha sonra da iki rekat namaz kılarsın' dediler.

Sa'd kalktı, yıkandı, elbisesini temizledi, Kelime-i şehadet getirdi, iki rekat namaz kıldı. Sonra da mızrağını aldı ve yanında **Üseyd b. Hudayr** olduğu halde kavminin toplantı yerine doğru yürüdü." (12)

Kavmi **Sa'd**'ın geldiğini görünce:

-"Allah'a yemin ederiz ki **Sa'd** sizden ayrıldığı gibi dönmüyor" dediler. **Sa'd** yanlarına gelince:

-'Ey **Abd-i Eşhel** oğulları beni nasıl tanırsınız?' dedi. Onlar da:

-'Efendimiz, en ileri görüşlümüz, en uğurlumuz olarak tanırız' dediler. O da:

-'Allah ve Rasûlüne iman edinceye kadar sizin erkek ve kadınlarınızla konuşmak bana haram olsun' dedi.

Râvî der ki; Yemin olsun ki onun bu konuşması üzerine daha akşam olmadan **Abdi Eşhel** oğullarının yurdunda, erkek ve kadınlardan müslüman olmayan kimse kalmadı. **Es'ad**'la **Musab, Es'ad b. Zürare**'nin evine gittiler ve orada halkı İslâm'a davet ettiler. Öyle ki Ensar'ın evlerinin her birinde İslâm'a girmiş kimseler bulunur hale gelmişti. Ancak, **Ümeyye b. Zeyd** oğullarının yurdu, **Hatme, Vail**

(12) *El-Bidâye ve'n -Nihâye,* III, 152.

ve Vakıf kaldı ki, bunlar da Evs kabilesindendir. (13)

Bu hadis **Taberânî**'deki rivayette ise şu şekildedir:

"**Esad b. Zürare** ile **Mus'ab b. Umeyr** Merak Kuyusuna veya buna yakın bir yere geldiler. Orada oturdular. O yöre halkından bir kaç kişiye haber gönderdiler. Onlar da gizlice geldiler. **Mus'ab** onlarla konuşup kendilerine Kur'an okurken durum **Sa'd b. Muaz**'a bildirildi. O da silahını kuşandı, mızrağını da eline alıp geldi, başlarında durdu ve:

-'"Şu kimsesiz, tek başına kalmış, kovulmuş yabancıyı evlerinizin içine kadar niçin soktunuz? Akılsızlarımızı asılsız şeylerle kandırıyor, onlara davetini yapıyor. Bundan böyle bu gibi maksatla bu civara geldiğinizi görmeyeyim!' diye çıkıştı.

Onlar da geri döndüler. İkinci defa Merak kuyusuna - veya oraya yakın bir yere - geldiler. **Sa'd** durumdan haberdar edilince gelip birincisinden daha hafif bir şekilde onları tehdit etti. **Es'ad Sa'd**'ın yumuşamış olduğunu görünce:

-'Ey teyze oğlu! Bu adamın sözlerini dinle, kötü birşey duyarsan yüzüne çarp, iyi birşey işitirsen Allah'a icabet et,' dedi. **Sa'd**:

-'Neler söylüyor?' diye sorunca **Mus'ab**, Zuhruf sûresinin *"Haa, Miim. (Hidayet yolunu) gösteren kitaba yemin ederim ki, gerçekten biz onu, anlayasınız diye Arapça bir Kur'an yaptık"*(14) şeklindeki âyetlerini okumaya başladı. **Sa'd:**

-'Bilmediğim şeyleri dinleyemem,' deyip geri döndü. Kur'an âyetlerini dinlerken Allah kendisine hidayet lutfetmişti. Ama kavminin yanına varıncaya kadar müslüman olduğunu açıklamadı. Kavminin yanına varınca onları İslâm'a davet ederek müslüman olduğunu açıkladı ve:

-'Büyük küçük, erkek kadın her kim bu dinden şüphe ederse daha iyisini getirsin, ona sarılalım. Vallahi öyle bir davet gelmiştir ki, onun uğrunda pek çok boyunlar koparılacaktır! ' dedi. **Sa'd**'ın İslâm'a girmesi üzerine bazı kimseler dışında **Abd-i Eşhel** oğullarının hepsi müslüman oldular. Bunun için **Abd-i Eşhel** oğulları Ensar arasında ilk olarak topluca İslâm'a giren hane sahipleri olmuşlardır. Bundan sonra **Mus'ab** Mekke'ye Peygamberimizin yanına döndü."(15)

---

(13) *El-Bidaye ve'n-Nihâye*, III, 152.

(14) Zuhruf, 1-3.

(15) Taberânî, *Delâilün-Nübüvve*.

TULEYB B. UMEYR'İN, ANNESİ ERVA'YI İSLÂM'A DAVETİ

Vakıdî naklediyor:

"**Tuleyb b. Umeyr** (r.a.) müslüman olunca annesi **Abdulmuttalib**'in kızı **Erva**'nın yanına gitti ve:

-'Ben müslüman oldum ve **Muhammed**'e (s.a.v.) tabi oldum. Seni müslüman olmaktan ve ona uymaktan meneden nedir? Kardeşin Hamza'da müslüman oldu' dedi. Annesi de ona: -'Kız kardeşlerin ne yapacak onu bekliyorum sonra ben de onlardan biri gibi yaparım' dedi. **Tuleyb**:

-'Allah hakkı için Rasûlullah'ın yanına gitmeni, ona selam verip tasdik etmeni ve Allah'tan başka ilah olmadığına şehadette bulunmanı istiyorum' dedi. Annesi de:

-'Allah'tan başka ilah olmadığına, **Muhammed**'in (s.a.v.) O'nun Rasûlü olduğuna şehadet ederim' dedi ve sonra, kendisi diliyle peygamberimizi desteklemeye, oğlunu onun yardım ve hizmetine göndermeye başladı." (16)

Hakim'in *Müstedrek*'inde şu farklı ifade vardır:

"**Tuleyb b. Umeyr**, **Erkam**'ın evinde müslüman oldu. Sonra annesinin yanına gitti. -Annesi **Abdulmuttalib**'in kızı **Erva** idi- ve:

-'Ben **Muhammed**'e tabi oldum ve Alemlerin Rabbi olan Allah'a teslim oldum' dedi. Annesi de:

-'Yardıma ve dostluğa en çok müstehak olan teyze oğludur. Eğer erkeklerin yerinde bizler olsaydık ona tabi olur ve onu müdafaa ederdik' dedi. O da:

-'Anne seni ona tabi olmaktan meneden nedir?' dedi. O da yukarıda geçen ifadeleri kullandı. (17)

UMEYR B. VEHB'İN İSLÂM'A GİRİŞİ VE DAVETİ

Urve b. Zübeyr anlatıyor:

Bedir hezimetinden bir süre sonra **Umeyr b. Vehb el Cumahi** ile **Safvan b. Ümeyye** Hicr'de (Beytullah'da bir yerin adı) oturuyorlardı. **Umeyr b. Vehb** Kureyşin ileri gelenlerinden biri idi.

(16) *El-İstiab*, IV, 225, *El-İsâbe fi Temyîzi's-Sahâbe*, IV, 227.

(17) *Müstedrek*, III, 239.

Rasûlullah'a ve eshabına eziyet etmişti. Mekke'de iken de ondan çok kötülük görmüşlerdi. Oğlu **Vehb b. Umeyr** ise Bedir'de esir alınanlar arasında idi. **Umeyr**, Bedir'de öldürülerek cesetleri bir çukura atılan Ashab-ı Kalib'i ve onların başlarına gelenleri anlattı. **Safvan**:

-'Vallahi artık bundan sonra yaşamağa değmez' dedi. **Umeyr**:

-'Doğru söyledin, eğer ödenecek borcum olmasa ve benden sonra yok olmasından korktuğum ailem bulunmasaydı, **Muhammed**'in üzerine gider ve onu öldürürdüm. Gidişimin bir sebebi var. Oğlum onların elinde esir" dedi. **Savfan b. Ümeyye** bunu fırsat bilerek:

-'Ben senin borcunu üzerime alıyorum. Onu öderim. Ailene gelince sağ oldukları müddetçe onlara da bakarım. Onlardan hiçbir şeyimi esirgemem' dedi. **Ümeyr**:

-'Bunu kimse bilmesin' dedi. **Safvan**'da:

-'Tamam' dedi. Daha sonra **Umeyr** kılıcını getirtti, onu biledi, zehirledi, yola çıktı ve Medine'ye geldi. Bu sırada Hz. **Ömer** ve bir grup müslüman Bedir savaşını konuşuyorlar ve düşmanlara karşı Allah'ın (c.c.) kendilerine olan yardım ve lutfundan bahsediyorlardı. Bu arada Hz. **Ömer**, kılıcını kuşanmış olan **Umeyr b. Vehb**'in mescidin kapısında devesini çökerttiğini gördü ve:

-'Allah düşmanı olan bu köpek, **Ümeyr b. Vehb**, ancak kötülük için gelmiştir. O Bedir'de bizim aramıza fesad sokan ve bizim sayımızı tahmin eden kimsedir' dedi.(18)

Sonra Hz. **Ömer**, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına girdi ve:

-'Ey Allah Rasûlü, Allah düşmanı **Ümeyr b. Vehb** kılıcını kuşanarak gelmiş' dedi. Rasûlullah:

-'Onu içeri al' buyurdu. Hz. **Ömer** döndü ve **Ümeyr**'i kuşandığı kılıcın kayışından yakalayıp şiddetle çekti. Yanındaki, Ensar'a:

-'Rasûlullah'ın yanına girin ve orada oturun, bu habisten Rasûlullah'ı koruyun. Zira o güvenilir biri değildir' dedi. Onu Rasûlullah'ın yanına soktuğunda, Rasûlullah, Hz. **Ömer**'i **Ümeyr**'in kayışından tutmuş olarak gördü ve:

-'Ya **Ömer**, onu bırak, sende yaklaş ey **Ümeyr**' diye nida etti. **Ümeyr** yaklaştı ve 'hayırlı sabahlar' diye cahiliye selamıyla Efendimizi selamladı. Rasûlullah (s.a.v.):

-'Ya **Ümeyr**! Allah bize senin selamından daha hayırlısını ik-

(18) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, III, 311.

ram etti. O da cennet ehlinin selamıdır,' dedi. **Ümeyr**:

-'Yemin ederim ki ben onu daha yeni duyuyorum' dedi. Rasûlullah:

-'Buraya niçin geldin ya **Umeyr**' dedi. **Umeyr**:

-'Elinizde bulunan esir için geldim. Esire iyi davranın' dedi. Rasûlullah:

-'Boynundaki kılıç ne?' dedi. **Umeyr**:

-'Allah bütün kılıçların belasını versin, hiç bir şeye yaramadı ki' dedi. Rasûlullah:

-'Doğru söyle niçin geldin?' diye sordu. **Umeyr**:

-'Söylediğim şey için geldim' dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

-'Hayır sen **Safvan b. Ümeyye** ile beraber Hicr'de oturdun. Kureyş'ten olan Kaliblerinizi andınız ve sen: 'Eğer borcum ve yanımda ailem olmasa idi, gider **Muhammed**'i öldürürdüm' dedin. **Safvan b. Ümeyye**'de beni öldürmen karşılığında senin borcunu ve ailenin geçimini üzerine aldı. Fakat Allah aramıza girdi ve engel oldu' buyurdu."(19)

UMEYR'İN MÜSLÜMAN OLUŞU VE MEKKELİLERİ İSLÂM'A DAVETİ

Umeyr bunu duyunca:

-'Senin Allah'ın Rasûlü olduğuna şehadet ederim. Ya Rasûlullah biz senin gökyüzünden verdiğin haberleri ve sana gelen vahyi yalanlardık. Bu hadiseyi ben ve **Safvan** dışında kimse bilmiyordu. Şimdi anlıyorum ki, sana gelenler Allah tarafındandır. Beni hidayete erdiren ve bu yola sevkeden Allah'a hamdederim' dedi ve Kelime-i Şehadet getirdi. Rasûlullah (s.a.v.):

-'Kardeşinize dinini öğretin, ona Kur'an'ı öğretin ve esirini salıverin' buyurdu. Sahabe-i Kiram da öyle yaptılar. **Ümeyr** daha sonra:

-'Ya Rasûlullah, ben şimdiye kadar Allah'ın nurunu söndürmek için savaşıp, Allah'ın dinine girenlere şiddetli işkence ettim. Şimdi ise sen bana izin ver, Mekke'ye gidip oradakileri Allah'a, Rasûlüne ve

---

(19) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, III, 313.

İslâm'a davet edeyim. Belki Allah onları hidayete erdirir. Eğer kabul etmezlerse senin eshabına yaptığım gibi onlara da eziyet edeyim' dedi. Rasûlullah ona izin verdi. **Umeyr** de Mekke'ye gitti.

Umeyr, Rasûlullah(s.a.v.)'ı öldürmek için yola çıktığında, **Safvan** Mekkeli'lere:

-'Size Bedir gününü unutturacak bir haber geliyor. Bundan dolayı sevinin' demişti. Bütün kafirlerden **Ümeyr**'i soruyordu. Nihayet birisi gelip onun müslüman olduğunu haber verdi. **Safvan** onunla bir daha konuşmamaya ve ona hiçbir şekilde yardım etmemeye yemin etti.(20)

Umeyr Mekke'ye gelince halkı İslâm'a davet etmeye, muhalefet edenlere şiddetle karşılık vermeye başladı. Bir çok insan onun vasıtasıyla müslüman oldu."(21)

Allah (c.c.) **Umeyr**'i hidayete erdirince müslümanlar sevindi. Hz. **Ömer** (r.a.):

-"İlk geldiğinde domuz bana ondan daha sevimli idi. Fakat şimdi o bana, çocuklarımdan daha sevimli" diyordu. (22)

Umeyr b. Vehb müslüman olup Mekke'ye gelince doğruca ailesinin yanına, evine gitti. **Safvan b. Ümeyye**'ye uğramamıştı. Müslüman olduğunu açıkça söyledi ve insanları İslâm'a davete başladı. **Safvan** bunu duyunca:

-'İlk olarak bana uğramamasından korkulan tehlikenin onun başına gelip, dininden döndüğünü anlamıştım. Artık onunla hiç konuşmıyacağım ve ne ona ne de ailesine yardım etmiyeceğim' dedi.

Safvan Hicr'de dururken **Umeyr** karşısına dikildi ve ona seslendi. **Safvan** yüz çevirince **Umeyr**:

-'Sen bizim efendilerimizdendin, taşlara ibadet ve onlara kurban kesmek ne demektir? Din bu mudur? Allah'tan başka ilah olmadığına Hz. **Muhammed** (s.a.v.)'in onun kulu ve Rasûlü olduğuna şehadet ederim' dedi. **Safvan** ise hiç cevap vermedi."(23)

---

(20) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, III, 313.
(21) *Kenzu'l-Ummal*, VII, 81.
(22) *Mecmau'z-Zevâid*, VIII, 287.
(23) *El-İstiab*, II, 486.

EBÛ HUREYRE'NİN ANNESİNİ İSLÂM'A DAVETİ

Ebû Hureyre anlatıyor:

Annem müşrikken onu İslâm'a davet ediyordum. Bir gün yine onu İslâm'a davet ettim. Rasûlullah hakkında hoşlanmıyacağım şekilde ileri geri konuştu. Bunun üzerine ağlıyarak Rasûlullah'a gittim ve:

-'Ya Rasûlullah, annemi İslâm'a davet ediyorum. O ise yüz çeviriyor. Bu gün yine müslüman olmasını teklif ettiğimde, senin hakkında hoşa gitmeyen şeyler söyledi. Allah'a, onu hidayete erdirmesi için dua et' dedim. Rasûlullah (s.a.v.):

-'Allah'ım, **Ebû Hureyre**'nin annesini hidayete erdir" diye dua etti. Rasûlullah'ın bu duasına sevinerek yanından ayrıldım. Eve geldiğimde kapıyı kapalı buldum. Annem geldiğimi ayak seslerimden anlamıştı. İçerden:

-"Biraz bekle, **Ebû Hureyre**" dedi. İçerden su sesi geliyordu. Biraz sonra annem elbisesini giymiş ve başı örtülü olduğu halde kapıyı açtı ve:

-"Ey **Ebû Hureyre**, Allah'tan başka ilah olmadığına, **Muhammed**'in Allah'ın kulu ve Rasûlü olduğuna şehadet ederim" dedi. Hemen dönüp Rasûlullah'a durumu haber verdim. Allah'a hamd ederek:

"Hayırlı olsun" buyurdu. (24)

İbni Sa'd, Ebû Hureyre'den şu ziyadeyi nakleder:

"**Ebû Hureyre:** -"Allah'a yemin ederim ki, beni duyan her mü'min erkek ve kadın, mutlaka beni sever' dedi.

-'Bunu nereden biliyorsun?' diye sorulunca: -'Annemi İslâm'a davet ediyordum.... diyerek hadiseyi anlattı ve şöyle dedi.

-'Koşarak Rasûlullah'a geldim. Üzüntümden ağladığım gibi bu defa da sevincimden ağlıyordum.

-'Ya Rasûlullah, müjdeler olsun, Allah duanızı kabul etti. Annemi hidayete erdirdi. Ya Rasûlullah, Allah'a dua etde, beni ve annemi bütün mü'minlere sevdirsin' dedim. Bunun üzerine Rasûlullah;

-'Allah'ım bu kulcağızını ve annesini bütün mü'minlere sevdir' buyurdu. Bu sebeple adımı duyan her mü'min beni sever. dedi"

---

(24) *Müsned-i Ahmed b. Hanbel, El-İsâbe fi Temyîzis-Sahâbe*, 4, 241, İbn-i Sa'd, IV, 328.

ÜMMÜ SÜLEYM'İN KENDİSİYLE EVLENMEK İSTEYEN EBÛ TALHA'YI İSLÂM'A DAVETİ

Enes (r.a.)'den rivayet edilir:

"**Ebû Talha, Ümmü Süleym**'le evlenmek istedi. -**Ebû Talha** henüz müslüman olmamıştı- **Ümmü Süleym**:

-'Ey **Ebû Talha**, ibadet ettiğin şeyin yerden bittiğini bilmiyor musun?' dedi. **Ebû Talha:**

- 'Evet biliyorum' dedi. **Ümmü Süleym**:

-'O halde bir ağaca tapmaktan haya etmez misin? Eğer müslüman olursan senden başka mehir istemiyorum' dedi. **Ebû Talha**:

-'Biraz düşüneyim' dedi. Gitti, biraz sonra geldi ve

-'Allah'tan başka ilah olmadığına, **Muhammed**'in onun kulu ve Rasûlü olduğuna şehadet ediyorum' dedi. Bunun üzerine **Ümmü Süleym:**

-'Ey **Enes** [25] **Ebû Talha**'nın nikahını kıy' dedi. Oğlu da annesinin bu isteğini yerine getirdi. [26]

IV. ASHABIN ARAP KABİLELERİNİ İSLÂM'A DAVETİ

DİMAM B. SA'LEBE'NİN KABİLESİNİ İSLÂM'A DAVETİ

İbn-i Abbas naklediyor:

Sa'd b. Bekr kabilesi **Dımam b. Sa'lebe** başkanlığında bir heyeti Rasûlullah'a gönderdi. **Dımam** Medine'ye gelince devesini mescidin kapısına çökerterek oraya bağladı ve mescide girdi. Rasûlullah eshabı ile beraber oturuyordu. **Dımam** gür saçlı, iki örgülü, iri yapılı biriydi. İlerledi ve Rasûlullah'ın karşısında durdu:

-'**Abdulmuttalib**'in torunu hanginiz?' diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.):-'Benim' buyurdu. **Dımam**:

-'**Muhammed** misin?' dedi. Rasûlullah (s.a.v.):-'Evet' buyurdular. **Dımam**:

-'**Abdulmuttalib**'in torunu! Sana birkaç soru soracağım ve kaba konuşacağım. Bana kızma' dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

(25) Ölen kocasından olan oğlu Enes b. Malik.

(26) *El-İsâbe fi Temyîzis-Sahâbe*, IV, 461, *Müsned-i Ahmed b. Hanbel.*

-'Kızmayacağım, istediğini sor' buyurdu.

-'Senin, senden öncekilerin ve senden sonra gelecek olanların ilahı olan Allah hakkı için söyle: Yalnız ona ibadet etmemizi, ona hiçbir şeyi ortak koşmamamızı ve atalarımızın ibadet etmiş olduğu bu putları terk etmemizi sana Allah mı emretti?' dedi. Rasûlullah:

-'Evet. Allah emretti' buyurdu. Sonra **Dımam** İslâm'ın diğer farzlarını teker teker saydı, zekat, oruç, hac ve diğer bütün emirleri sordu. Her seferinde aynı şekilde yemin ettirerek soruyordu. Nihayet sorularını bitirdi ve:

-'Allah'tan başka ilah olmadığına, **Muhammed**(s.a.v.)'in Allah'ın Rasûlü olduğuna şehadet ederim. Bütün bu farzları yerine getireceğim ve yasakladığın şeylerden kaçınacağım. Bunlar üzerine ne birşey ilave edeceğim, ne de birşey eksilteceğim' dedi. Sonra devesine binmek üzere oradan ayrıldı. Bunun üzerine Rasûlullah:

-'Şu saçları iki örgü olan adam eğer dediğini tutarsa cennete girer' buyurdu. (27)

BENİ SA'D KABİLESİNİN İSLÂM'A GİRİŞİ

İbni Abbas anlatıyor: **Dımam** Rasûlullah'ın huzurundan ayrıldıktan sonra devesinin yanına geldi, yularını çözdü ve yola çıktı. Kavmine dönünce onları topladı ve onlara ilk sözü şu oldu.

-'Lanet olsun Lat ve Uzza'ya'dedi. Kavmi de ona:

-'Dikkat et ey **Dımam**! Alaca hastalığı, cüzzam'a yakalanırsın, deliliğe tutulursun' dediler. **Dımam**:

-'Yazık size! Onlar ne zarar verir, ne fayda. Allah içinde bulunduğunuz durumdan sizi kurtarmak için size bir elçi gönderdi ve ona da bir kitap indirdi. Ben, eşi ve benzeri olmayan Allah'tan başka ilah olmadığına, **Muhammed**'in onun kulu ve elçisi olduğuna şehadet ediyorum. Size onun yanından emrettiği ve yasakladığı şeyleri getirdim' dedi. Allah'a yemin olsun ki, o diyarda o gün müslüman olmıyan tek bir erkek ve kadın kalmadı.

Hadisin ravisi der ki: **İbni Abbas** şunu da nakleder:

"**Dımam İbni Sa'lebe**'den daha faziletli bir heyet başkanı duymadık." (28)

---

(27) İbni İshak

Vakıdî o gün orada bulunanlardan müslüman olmadık hiç bi erkek ve kadın kalmadığını, onların bir mescid yaparak ezan oku duklarını bildiriyor. [29]

URVE B. MES'UD'UN İSLÂM'A GİRİŞİ VE KAVMİNİ İSLÂM'A DAVETİ

Urve b. Zübeyr anlatıyor:

"Hicretin 9. yılında müslümanlar hacca gelmeye başlayınca Ur **ve b. Mesud** (r.a.) İslâm'a girmiş ve müslüman olarak Rasûlulla (s.a.v.)'ın yanına gelmişti. Daha sonra Peygamberden kabilesinin ya nına dönmek için izin istedi. Rasûlullah:

-'Seni öldürmelerinden korkarım' buyurdu. **Urve** de:

-'Onlar beni uyurken bulsalar uyarmazlar bile' dedi. Bunu üzerine Rasûlullah izin verdi. O da müslüman olarak kavminin yanı na gitti. Sakifliler hoş geldin, demek için yanına geldiler. O da onları İslâm'a davet etti. Bunun üzerine onu itham etmeye ve ona kızmaya başladılar. Daha da ileri giderek hakaret edip **Urve**'yi öldürdüler. Peygamber (s.a.v.):

-'**Urve** de Yasin Ehli[30] gibi kavmini müslüman olmaya çağırdı ve neticede onu şehid ettiler' buyurdu."[31]

URVE'NİN ŞEHİD OLACAĞINA SEVİNCİ VE KAVMİNE VASİYETİ

Abdullah b. Yahya anlatıyor:

Urve, akşemleyin Taif'e geldi ve evine girdi. Sakifliler gelip kendisini cahiliyye selamı ile selamladılar. Fakat **Urve** onların bu selamlarını reddederek:

-"Cennet ehlinin selamı olan es-selam ile selam verin" dedi. Bunun üzerine ona eziyet ve hakarette bulundular. O ise onlara karşılık vermedi. Oradan ayrılıp bir tuzak kurmayı düşündüler. Sabah namazı olunca **Urve** kalktı, yerden yüksekte olan odasının üstüne çıkarak

(28) *Müsned-i Ahmed b. Hanbel, Ebû Davud.*
(29) *El-Bidâye ve'n-Nihâye,*, √, 60.
(30) Yasin ehli, Yasin suresinin 20. ayetinde "Bu esnada o şehrin öbür ucundan koşarak bir adam geldi. Ey kavmim bu elçilere uyunuz dedi" geçen Habibun-Neccar idi. Geniş bilgi için Yasin suresi 13-29 ayetlerine bakınız.
(31) *Mecmau'z-Zevâid*, IX 386, *Taberânî, Müstedrek* III, 616.

ezan okudu. Sakifliler her taraftan toplanıp geldiler. Beni Malik kabilesinden **Evs b. Avf** denen biri bir ok attı. Ok **Urve**'nin bilek damarına isabet etti. Kan durmadı, bunun üzerine (**Urve**'nin müntesibi bulunduğu boydan) **Gaylan b. Seleme, Kinane b. Abd-i Yaleyl, Hakem b. Amr** ve müttefiklerinden pek çok kimse silahlarını kuşanıp toplandılar ve:

-'Ya tek kişi kalmayıncaya kadar çarpışıp öleceğiz, ya da Beni Malik reislerinden on kişiyi öldüreceğiz' dediler. **Urve** onların bunu yapacaklarını görünce:

-'Benim için dövüşmeyin, ben iki kabilenin arasına düşmanlık girmemesi için kanımı helal ettim. Bu şehitlik Allah'ın bana bir ikramıdır. Şehadet ediyorum ki, **Muhammed** (s.a.v.) Allah'ın elçisidir... Rasûlullah sizin beni öldüreceğinizi söylemişti' dedi. Sonra kavmini çağırarak şu vasiyette bulundu:

-'Beni öldüğüm zaman, Rasûlullah ile beraber savaşırken ölen şehitlerin yanına gömün' diye vasiyet etti" **Urve** öldü ve şehidlerin yanına gömdüler. Ölüm haberi peygambere gelince:

-"**Urve** de Yasin ehli gibi..." buyurdu. (32)

PEYGAMBERİMİZİN DEVS KABİLESİNE DUASI VE TUFEYL'İN KAVMİNİ İSLÂM'A DAVETİ

İbn-i İshak anlatıyor:

Tufeyl b. Amr: 'Mekke'ye Rasûlullahın yanına gittim.

-'Ya Rasûlullah! Devsliler bana karşı geldiler, onlara beddua et' dedim. Rasûlullah:

-'Allah'ım, Devs kabilesini hidayete erdir' buyurdu. Bana da:

-'Şimdi kavmine dön, onları İslâm'a davet et, onlara yumuşak davran' dedi. Kavmime döndüm. Devs topraklarında kaldığım sürece onları İslâma davet ettim. Rasûlullah Medine'ye hicret edip Bedir, Uhud ve Hendek savaşlarını yaptı. Kendisi Hayber'de iken Devs'den müslüman olan yetmiş seksen aile ile birlikte Medineye yerleştim.(33)

(32) İbn-i Sa'd, V, 369.

(33) *El-Bidâye ve'n-Nihaye*, III, 100.

V. ASHABIN İSLÂMA DAVET İÇİN FERT VE TOPLULUKLARA GÖNDERİLMESİ

HİŞAM B. AS İLE ARKADAŞININ HERAKL'E GÖNDERİLMESİ

Hişam b. As El-Emevi (r.a.) anlatıyor:

"Bir zat ile beraber İslâm'a davet icin Roma imparatoru Herakl'e gönderildik. Yola çıktık. Dımeşk'e vardığımızda Gassan emiri **Cebele b. Eyhem**'e misafir olduk. Yanına girdiğimizde tahtında oturuyordu. Bizimle konuşması için birini gönderdi. Biz :

-'Vallahi biz elçiyle konuşmayız. Biz Kral'a gönderildik. Eğer izin verirse kendisiyle konuşuruz, yoksa elçiyle konuşmayız' dedik. Elçi gitti ve kendisine durumu bildirdi. Bunun üzerine bizi yanına çağırdı. Biz de girdik. Konuşmamız için izin verdi. Ben konuştum ve kendisini İslâm'a davet ettim. Kralın üzerinde siyah bir elbise vardı. Ona:-'Bu üzerinizdeki nedir, neden böyle siyah giyindiniz?' dedim. Kral:

-'Bu elbiseyi giydim ve sizi Şam'dan atıncaya kadar da çıkarmamaya yemin ettim' diye cevap verdi. Biz de:

-'Vallahi senin bu üzerinde oturduğun yere varıncaya kadar bütün mülkünü elinden alacağız. Büyük hükümdar Kisra'nın saltanatını da alacağız. Bunu bize Peygamberimiz Hz. **Muhammed** (s.a.v.) haber verdi' dedik. O da:

-'Bunu siz değil, ancak gündüzleri oruç, geceleri namazla geçiren bir kavim gerçekleştirecek' karşılığını verdi.(34)

SELMAN-I FARİSİ'NİN KASR'I EBYAD SAVAŞINDA İRAN HALKINI ÜÇ GÜN İSLÂM'A DAVET ETMESİ

Ebil Buhteri anlatıyor:

Selman'ı Farisi'nin kumanda ettiği bir İslâm ordusu İran saraylarından birini muhasara etti. Orduda bulunanlar **Selman**'a:

-'Ya **Selman** hücum edelim mi? diye sordular. **Selman** (r.a.):

-'Müsaade edin de Rasûlullahtan duyduğum gibi onları İslâma davet edeyim' dedi ve İranlılara:

---

(34) *Tefsiri İbn-i Kesîr*, II, 251.

-'Ben de sizin gibi bir iranlıyım. Fakat görüyorsunuz ki Araplar bana itaat ediyorlar. Eğer müslüman olursanız, lehimize olan lehinize, aleyhimize olan da aleyhinize olacaktır. İlle de dininizde kalmak isterseniz sizi dininizde bırakırız, fakat bu durumda cizye vermek mecburiyetinde kalırsınız' diye hitap etti. Ayrıca onlara Farsça:

-'Sonra sizin için iyi olmaz' dedi. Daha sonra:

-'Reddederseniz hepinizi kılıçtan geçiririz' dedi.

-'Biz ne dininize inanırız, ne de cizye vereceğiz. Savaşacağız' dediler. Müslümanlar tekrar:

-'Ya **Selman** hücum edelim mi? diye sordu. **Selman** (r.a.):

-'Hayır' dedi ve bu şekilde onları üç gün İslâma davet etti ve sonunda: 'Hücum edin' emrini verdi. Hücum ettiler ve kaleyi fethettiler.[35]

NUMAN B. MUKARRİN VE ARKADAŞLARININ KADİSİYE GÜNÜ **RÜSTEM**'İ İSLÂM'A DAVETİ

İbn-i Kesîr *El-Bidâye*'de şöyle naklediyor:

Sa'd b. Ebi Vakkas (r.a.) orduda ileri gelenlerden bir grubu (İran orduları başkomutanı) **Rüstem**'e gönderdi. Giden heyet içerisinde **Numan b. Mukarrin, Furat b. Hayyan, Hanzala b. Rabii't-Temimi, Utarid b. Hacib, Eşas b. Kays, Muğire b. Şu'be ve Amr b. Ma'di Keribe** (r.a.) bulunuyorlardı. **Rüstem**'i İslâm'a (c.c.) davet ettiler. **Rüstem** onlara:

-'Sizleri buraya getiren nedir?" dedi.

-'Allah'ın bize olan va'di için geldik. Memleketinizi almak, kadın ve çoluk çocuklarınızı esir etmek, malınızı mülkünüzü elinizden almak için geldik ve bunda şüphemiz de yoktur' dediler. **Rüstem** rüyasında bir meleğin gökten indiğini, İranlıların bütün silahlarını mühürleyerek Allah'ın Rasûlü Hz. **Muhammed**(s.a.v.)'e verdiğini, onun da bu silahları Hz. **Ömer**'e teslim ettiğini görmüştü. [36]

---

(35) *Müsned-i Ahmed b. Hanbel, Müstedrek, Hilyetü'l-Evliya*, 1, 189; *Nasbur-Raye*, III, 378; *Taberânî*, IV, 173.

(36) İbn-i Kesîr, *El-Bidâye ve'n- Nihâye*, VII, 38.

MUĞİRE B. ŞU'BE'NİN RÜSTEMİ İSLÂM'A DAVETİ

Tarihçi **Seyf b. Amr** hocalarından naklediyor:

İki ordu karşılaştıkları zaman **Rüstem Sa'd b. Ebi** Vakkas'a haklarında birtakım şeyler sorması için akıllı, bilgili birisini göndermesini istedi. O da **Muğire b. Şu'be**'yi gönderdi. **Muğire** yanına vardığında **Rüstem** şöyle söze başladı:

-'Siz bizim komşularımızsınız, size iyilik yapar, sizi korurduk. Memleketinize dönün. Fakat ticaret için yurdumuza girmenize engel olmayız' dedi. **Muğire**:

-'Biz dünya nimeti istemiyoruz. Bizim arzumuz ve kasdımız ahirettir. Allah (c.c.) bize bir peygamber gönderdi ve ona dedi ki: 'Bu taifeyi dinimi kabul etmiyenlere musallat ettim. Onlar ile dinimi kabul etmiyenlerden intikam alacağım. Dinime sıkı sarıldıkça onları galip getireceğim. Bu din hak dindir. Bundan yüz çeviren pişman olur. Bu dine sarılan aziz olur' dedi. **Rüstem**:

-'O din nedir?' diye sordu. **Muğire**:

-'Temeli Allah'tan başka ilah olmadığına, **Muhammed**'in onun kulu ve Rasûlü olduğuna şehadet ve Allah katından gelenleri tasdikten ibaret olan bir dindir' dedi. **Rüstem**:

-'Bu ne güzel şey, başka neler var?' dedi. **Muğire**:

-'Kula kulluktan Allah'a kul olmaya davet var' dedi.

-'Bu da güzel başka ne var?' deyince,

-'Tüm insanlar Hz. **Adem**'in sülalesinden bir ana ve babanın çocuklarıdır.'

-'Bu da güzel. Peki şimdi biz dininizi kabul etsek ülkemizden çıkıp gidecek misiniz?'

-'Tabi gideceğiz. Artık ticaret ve ihtiyaç dışında gelmiyeceğiz.'

-'Güzel'

Muğire, Rüstem'in yanından ayrıldıktan sonra **Rüstem** ileri gelen kumandanlarla müslümanlığı kabul edip etmemeyi istişare etti. Onlar bu teklifi hoş karşılamayıp bu dine girmeyi reddettiler.

RİB'İ B. AMİR'İN RÜSTEM'İ İSLÂMA DAVETİ

Orada bulunanlar anlatıyor:

"**Sa'd b. Ebi Vakkas** (r.a.) daha sonra **Rüstem**'in isteği üzerine bir diğer elçi daha gönderdi. O da **Rib'i b. Amir** idi. **Rib'i Rüstem**'in yanına girdi. Oturduğu yer nakışlı yastıklar, kadifeden halılar, inci, yakut ve daha bir çok süslerle süslenmişti. Başında taç ve etrafında da bir sürü kıymetli eşya vardı. Altından yapılmış bir koltukta oturuyordu. **Rib'i** eski bir kıyafetle kılıcı, kalkanı ve çelimsiz atıyla içeri girdi. Atından inmedi. Atıyla ipek halılar üzerine basarak ilerledi. Sonra atından indi ve bir yere bağladı. İlerledi. Silahı zırhında ve miğferi başındaydı. Ona:

-'Silahını bırak' dediler. **Rib'i** cevaben:

-'Ben kendiliğimden gelmedim. Siz davet ettiniz de geldim. Böyle kabul ederseniz ne âlâ yoksa döner giderim' dedi. **Rüstem**:

-'Bırakın onu' dedi. **Rib'i** ilerledi ve mızrağını halılar üstüne dayadı. Mızrak ucunun değdiği yeri sonuna kadar deldi.

-'Niçin geldiniz?' diye sordular. **Rib'i**:

-'Allah bize, dilediğini kula kulluktan kendisine kulluğa, dünya sıkıntı ve meşakkatlerinden refaha çıkaralım, dinlerin zulmünden kurtarıp, İslâmın adaletine ulaştıralım diye bir peygamber gönderdi. Kullarını davet etmemiz için bize bir din gönderdi. Kim bu dini kabul ederse bizdendir. Biz de döner gideriz. Kim de kabul etmezse Allah'ın va'd ettiğine kavuşuncaya kadar onunla savaşırız' dedi.

-'Allah'ın va'd ettiği şey nedir?' diye sordular. **Rib'i**:

-'Kafirlerle savaşırken ölenlere, cennet, geride kalanlara ise zaferdir.' deyince **Rüstem**:

-'Söylediklerinizi dinledim. Bu konuyu düşünmemiz için mühlet verir misin?' dedi. **Rib'i**:

-'Evet'

-'Kaç gün'

-'Bir veya iki gün'

-'Hayır. Bilgin ve ileri gelenlerimizle yazışmamız gerekli bu vakit az olur.'

-'Peygamberimiz düşmanla karşılaşma anında üç günden fazla

mühlet vermememizi emretti. Düşün ve adamlarına sor. Ve sonra müslüman olma, cizye verme veya harbetme şıklarından birini seç.'

-'Onların efendisi sen misin?'

-'Hayır. Fakat müslümanlar birbirlerini koruyan tek bir vücut gibidirler' dedi.

Rüstem bunun üzerine kumandanlarını topladı:

-'Bu adamın sözlerinden daha güçlü ve kabule şayan söz duydunuz mu?' dedi.

-'Mazaallah' dediler. 'Bu söylenenlere bakarak dinini bırakıp bu köpeğin dinine girmekten Allah seni korusun. Elbiselerini görmedin mi?' dediler. Bunun üzerine **Rüstem**:

-'Yazıklar olsun size, elbiseye bakmayın, düşünce, söz ve yaşayışa bakın. Araplar yiyecek ve elbiseye pek aldırmaz, fakat soylarını korurlar.' dedi.

HUZEYFE B. MUHSİN VE MUĞİRE B. ŞU'BE'NİN İKİ VE ÜÇÜNCÜ GÜNLERDE **RÜSTEM**'İ İSLÂM'A DAVETİ

İkinci gün İran ordusundan bir elçi gelerek kendisiyle konuşmak üzere bir başkasının gönderilmesini istediler. Bunun üzerine **Huzeyfe b. Mihsan** gönderildi. O da **Rıb'i**'nin söylediklerinden başka bir şey söylemedi. Üçüncü gün **Muğire bin Şu'be**'yi gönderdiler.

O uzun ve güzel bir konuşma yaptı. Bunun üzerine **Rüstem**, **Muğire**'ye:

-'Sizin ülkemize girişiniz; bir sineğin balı görüp de, beni bu bala ulaştırana iki dirhem var deyip; o balın içine düştükten sonra kurtulmayınca, beni burdan kurtarana dört dirhem var demesine benziyor. Ve yine sizin haliniz üzüm bağındaki ine giren zayıf bir tilkinin haline benziyor. Bağın sahibi bu tilkiyi zayıf ve aciz görünce ona acıyor ve bırakıyor. Tilki biraz kuvvetlenince birçok zararlar yapıyor. Bağ sahibi elinde odunla gelerek, adamlarının da yardımıyla tilkiyi kovalamaya başlıyor. Tilki çıkıp kaçmak istiyor, fakat şişmanladığı için aynı delikten çıkamıyor. Bağ sahibi de onu öldürüyor. Siz de memleketimizden işte böyle çıkacaksınız' dedi. Sonra kızarak güneşe yemin etti ve 'sizi yarın mutlaka öldüreceğim' dedi. **Mugire**:

-'Göreceksin' dedi. **Rüstem**:

-"Sizin için giysiler, kumandanınız için bir elbise, bin dinar ve bir at verilmesini emrettim taki dönüp gidesiniz,"dedi. **Mugire**:

-'Ülkenizi sarstıktan, şerefinizi çiğnedikten sonra mı bu teklifi yapıyorsunuz? Cizyeyi, kendi isteğinizle getirip vermeniz için size bir mühlet veriyoruz. İstemeseniz de bize köle olacaksınız!...' dedi. Böyle söyleyince **Rüstem** iyice kızdı."(37)

SA'D'IN ARKADAŞLARINDAN BİR GRUBUN HARP BAŞLAMADAN ÖNCE KİSRA'YA GÖNDERİLMESİ

Ebû Vail anlatıyor:

Sa'd ordusuyla beraber Kadisiye'ye gelip orada konakladı ve: "Kati bilmiyorum ama biz herhalde yedi veya sekiz bini geçmeyiz, müşrikler ise otuz bindi" dedi.

El-Bidâye adlı eserde adı geçen tarihçi **Seyf bin Amr** ve diğerleri ise, o gün düşman ordusunun mevcudu seksen bin olarak söylüyorlardı. Bir rivayette **Rüstem**'in ordusu yüzyirmibin'di. Seksen bin de yedek kuvvetleri vardı. Ordularında otuzüç tane fil vardı. Onların bir tanesi, eski Kisralardan **Sabur**'un beyaz fili idi. En büyükleri ve en önde bulunanı oydu. **Sabur**, fili kendisine alıştırmıştı. İranlılar:

-'Kuvvetiniz yok, silahınız yok. Neye geldiniz? Dönün gidin' dediler. Müslümanlar:

-'Biz geri dönmek için gelmedik' dediler. Onlar oklarımıza gülüyor ve "iğ iğ" diyorlardı. (Müslümanların oklarını iğe benzetiyorlardı) Dönmeyeceğimizi anlayınca:

-'Akıllılarınızdan birini gönderin de bize niçin geldiğinizi izah etsin' dediler. **Muğire**:

-'Ben geliyorum' diye cevap verdi. İlerledi ve **Rüstem**'in yanındaki koltuğa oturdu. Oradakiler onun yaptığı bu davranışa kızarak homurdandılar. **Muğire**:

"Benim buraya oturmam kıymetimi yükseltmedi ve kumandanımızın da kıymetini düşürmez" dedi. **Rüstem.**

"Doğru söyledin. Peki şimdi ne maksatla geldiniz? Anlat" deyince, **Muğire**:

(37) *Târihu't-Taberî*, IV, 105.

"Biz öyle bir kavimdik ki, kötülükler ve sapıklık içinde bulunuyorduk. Allah bir peygamber gönderdi ve O'nunla bizi doğru yola iletti. Onun sebebiyle bizi rızıklandırdı. Getirdiği nimetlerden biri de memleketinde yetişen buğdaydi. Onu yiyip, çocuklarımıza da yedirdik. Allah bizi bol bol rızıklandırdı." dedi. **Rüstem**:

-'Öyleyse sizi öldürürüz' dedi. **Muğire**:

-'Eğer bizi öldürürseniz cennete gireriz. Şayet biz sizi öldürürsek siz cehenneme girersiniz ve kalanlarınız cizye ödemek zorunda kalır.' dedi.

-'Cizye ödersiniz' lafını duyunca homurdanıp bağrıştılar.

-'Artık aramızda asla sulh olmaz' diye bağırdılar. **Muğire**:

-'Biz mi hücum edelim, yoksa siz mi bize hücum edeceksiniz' diye sordu.

-'Biz hücum ederiz' dediler. Müslümanlar önce geri çekildiler. İranlılar ilerleyince İslâm ordusu ani bir hücumla onları bozguna uğrattı.[38]

Muaviye b. Kürra'dan naklediliyor.

Kadisiye Savaşında **Muğire İbn-i Şu'be** İran şahına elçi olarak gönderildi. **Muğire**:

-'Yanıma on kişi daha gönderin' dedi. On kişi gönderdiler. Elbisesini sıkıca bağladı. Kalkanını aldı ve yürüdü. Oraya vardığında, arkadaşlarına "yere bir kalkan koyun" dedi ve üzerine oturdu. İranlı kumandanlardan **İlç** adında biri:

-'Siz Araplar! Buralara niçin geldiğinizi bilmiyorum. Siz yurdunuzda yiyecek bulamayan bir topluluksunuz. İhtiyacınız kadar yiyecek alın, sizi doyuralım. Biz ateşe tapan bir kavimiz. Sizi öldürmekten hoşlanmayız, çünkü kanlarınız topraklarımızı kirletir' dedi.

Bunun üzerine **Muğire**:

-'Allah'a yemin olsun ki, biz bunun için gelmedik. Biz taşa ve puta tapan bir kavim idik. Taptığımızdan daha güzel bir taş gördüğümüz zaman elimizdekini atar onu alırdık. Rab tanımaz bir topluluk idik. Nihayet Allah içimizden birini peygamber olarak gönderdi. Bizi İslâma davet etti. Biz de ona tabi olduk. Buraya yiyecek için gelmedik. İslâmı kabul etmeyen düşmanlarımızla savaşmakla emrolun-

(38) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, VII, 40; *Müstedrek*, III, 451.

duk. Eli silah tutanları öldürmeye, geri kalanları da esir almaya geldik. Bahsettiğin yiyeceğe gelince yemin olsun ki, biz ne karnımızı doyuracak birşey ne de içecek su bulduk. Allah'a yemin olsun ki, burası sizin veya bizim oluncaya kadar buradan ayrılmayacağız' dedi.(39)

El-Bidâye'de **Seyf b. Amr Et-Temimî** rivayet ediyor.

"**Sa'd,** harp başlamadan evvel Kisraya bir heyet gönderdi. Heyet görüşmek için izin istedi. Kisra izin verdi. Halk çıkmış onların kıyafetlerine bakıyordu. Elbiseleri, omuzlarına atılmış birer ridadan ibaretti. Ellerinde kamçılar, ayaklarında çarıklar vardı. Binekleri ise çelimsiz ve zayıf atlardı. Halk, bunların sayı ve donanım bakımından çok daha üstün olan kendi ordularını nasıl yenebileceklerine hayret ediyordu. Melik **Yezdücerd**'in huzuruna girdiklerinde Kral onları karşısına oturttu. **Yezdücerd**, kibirli ve görgüsüz biriydi. Kıyafetlerinden başlayarak, tüm elbise, çarık ve kamçılarının isimlerini soruyordu. Onların sorulanlara verdikleri cevabı bir uğur telakki ediyordu. Sonunda uğur saydıkları şey aleyhine döndü. Ve Allah onu yerle bir etti."

Sonra Melik:

-'Sizi buraya getiren nedir? İç karışıklıklarla uğraşmamız size cesaret mi verdi?' diye sordu. **Numan**:

-'Allah bize acıdı. Hayrı, iyiyi gösteren, bunları yapmamızı emreden, şerri ve kötüyü tanıtan ve ondan kaçınmamızı isteyen bir peygamber gönderdi. Kendisine uyana dünya ve ahiret hayatını vaad etti. İslâm'a çağırdığı kabilelerin hemen hepsi iki gruba ayrıldı. Birisi kabul edip ona yaklaşıyor, diğeri ise reddediyor ve ondan uzaklaşıyordu. O'nun dinine seçkin insanlar giriyordu. Alah'ın dilediği kadar bir süre böyle devam etti. Sonra kendisine karşı gelen Araplarla savaşması emrolundu. O'da böyle yaptı ve neticede O'nun dinine iki şekilde girenler oldu. Diğerleri isteyerek girdiler ve imanları daha da sağlamlaştı. O'nun getirmiş olduğu dinin, bizim içinde bulunduğumuz düşmanlık ve sıkıntılı halden çok daha üstün ve faziletli olduğunu anladık. Rasûlullah önce yakın olan milletleri İslâm'a davet etmemizi emretti. İşte sizi dinimize davet ediyoruz. O Hak din olan ve güzeli güzel olarak, çirkini de çirkin olarak gösteren İslâm'dır. Eğer dinimize girmeyi kabul etmezseniz, size zararı daha az olan cizye vermeyi kabul edin. Onu da vermek istemezseniz o zaman savaşa hazır olun. Eğer dinimizi kabul ederseniz, Allah'ın kitabını verir sizi O'ndaki hükümlerle amel etmek üzere memleketinizi terk ederek, iş-

(39) *Müstedrek*, III, 451; *Mecmau'z-Zevâid*, VI, 215.

lerinizle baş başa bırakırız. Şayet cizye verirseniz bunu da kabul eder ve sizi himayemize alırız. Bunların hiçbirini yapmazsanız sizinle savaşırız" diye cevap verdi. **Yezdücerd**:

-"Yeryüzünde sizden sayıca daha az ve daha kötü huylu bir kavim görmedim. Bize karşı ayaklanmamanız için, yaşadığınız köy ve badiyeleri size bırakıyor ve dokunmuyorduk. İranlılar sizinle savaşmak istemiyor. Herhalde siz de onlara karşı savaşmak istemezsiniz. Eğer sayınız çoğaldıysa bu durum sizi bize karşı gururlandırmasın. Eğer sizi buraya geçim sıkıntısı getirdiyse bolluk zamanına kadar size nafaka bağlayabiliriz. Reislerinize ikramlarda bulunur, sizi de giydirir ve size gayet iyi davranan bir vali tayin edebiliriz." dedi.

Müslüman heyet sustu. **Muğire** ayağa kalktı ve söze başladı:

-"Ey Kral! Bu gördüklerin Arapların kumandanları ve onların ileri gelenleridir. Onlar asil insanlardır. Bunun için asil insanların karşısında edeplerini muhafaza ederler. Yine asillere asiller ikram ve saygıda bulunur. Asillerin hukukuna yine asiller saygı duyar. Onlar bildikleri herşeyi sana anlatmadılar. Her sözüne de cevap vermediler. İyi de yaptılar. Bu iyi davranışı herkes yapamaz. Şimdi bana cevap ver. Sana ben gerçekleri ileteceğim. Onlar da bu konuşmanın şahidi olacaklar. Onlar adına konuşuyorum. Bir kere bizi bilmediğin sıfatlarla vasıfladın. Bizden daha güç şartlar içinde yaşayan yoktur. Bu hususta sözlerin doğru. Açlığımız bildiğin açlığa benzemez. Dikenleri ve kötü kokulu otları akrep ve yılanları yiyorduk. Tabii gıdamızdı bunlar. Evimiz yeryüzüydü. Deve ve koyun yününden ördüğümüz şeyleri giyiyorduk. Birbirimizi öldürmek ve birbirimizin hakkına tecavüz etmek dinimiz olmuştu. Yiyecek kıtlığından dolayı bazılarımız kızlarını diri diri gömerdi. Önceki durumumuz bundan ibaretti. Allah bize neslini, nesebini bildiğimiz, tanıdığımız bir kişiyi peygamber gönderdi. O'nun memleketi topraklarımızın en güzel yeriydi. Soylarımızın en asillerinden, aile ocağı bizimkilerden, kabilesi kabilelerimizden en hayırlı kabileydi. Şahsı itibarıyla en hayırlımız, hayatında en doğru ve huyu en yumuşak olanımızdı. Bizi İslâm'a davet ettiğinde davetini ilk kabul eden arkadaşı ve kendisinden sonra ilk halife olan **Ebû Bekir** idi. O, davet vazifesini yaptı, biz inadımızda direndik. O, doğruya çağırdıkça biz yalanladık... Neticede O'na inananlar çoğaldı, biz azaldık. Söylediği herşey doğru çıktı. Sonra Allah kalplerimize O'nu tasdik etmeyi ve O'na uymayı ilham etti. O'nun vasıtasıyla Hak dinine girmiş olduk. Bize Allah kelâmından başka bir söz söylemedi. Emirleri de Allah'ın emirlerinden başka birşey değildi. Bize Rabb'imizin şöyle buyurduğunu tebliğ etti. "Tek olan ve inanılma-

sı gereken Allah benim. Ortağı olmayan Allah'ım. Hiç bir şey yokken ben vardım. Herşey yok olacak ve ben bâki kalacağım. Herşeyi ben yarattım. Herşey sonunda yine bana dönecektir. Rahmetim size erişti. Bu sebeple size bu zatı peygamber olarak gönderdim. Böylece size, ölümden sonra azabdan kurtaracak ve kurtuluşa erdirecek yolu göstermiş oluyorum." İşte biz O'nun getirdiğinin doğru olduğuna ve Allah'dan geldiğine inandık."

Yine Allah'ın şöyle buyurduğunu nakletti Hz. Peygamber:

-"Bu hususta kim size tabi olursa o da sizin sahib olduğunuz hak ve mükellefiyetlere sahiptir. Kim de kabul etmezse, ona cizye vermesini teklif edin, cizye veren kimseyi kendi şahsınızı koruduğunuz gibi koruyun. Cizye vermeyi reddedenle de savaşın. Sizin aranızda doğru ve yanlışı tayin edecek benim. Sizden kim savaşta öldürülürse onu cennetime koyarım. Hayatta kalanlarınızı da düşmanına karşı galip getiririm."

Şimdi ya isteğinle cizye vermek veya savaşmak, yahutta müslüman olarak kurtulmak yollarından birini tercih et.." dedi. **Yezdücerd**:

-"Bunları bana mı söylüyorsun?" dedi. **Muğire**:

–"Benimle konuşana söylüyorum. Eğer benimle senden başka biri konuşuyorsa, o zaman sana söylemiyorum." Bunun üzerine **Yezdücerd**:

-"Eğer elçiye zeval olmasaydı sizi öldürürdüm. Söylediklerinizin hiçbirini kabul etmiyorum." dedi. Sonra yanındakilere hitaben:

-"Bir torba toprak getirin ve bunların en asilinin sırtına yükleyerek Medâin'den çıkıncaya kadar taşıtın." Siz de kumandanlarınıza gidin ve şöyle söyleyin: kendisini sonra da askerlerini Kadisiye hendeklerine gömsün. Sonra hakkımızdan gelsin diye **Rüstem**'i göndereceğimi söyleyin. Onu, **Sabur**'un[40] yaptığından daha korkuncunu yapsın diye memleketinize göndereceğim." dedi. Sonra:

-"En asiliniz kim?" diye sordu.

Oradakiler sustu. Fakat biraz sonra içlerinden **Asım b. Ömer** toprağın kendisine yüklenilmesini isteyerek cevap verdi:

-"Bunların en asili benim. Bunların efendisiyim, toprağı bana yükle" dedi. **Yezdücerd**, oradakilere sordu:

(40) O zamanın meşhur bir Fars komutanı. Araplara işkence yapmasıyla meşhurdur.

-"Bu mudur?" Onlarda "Evet" dediler.

Toprağı onun sırtına yükledi. **Asım**, torba sırtında saraydan çıkarak, bineğinin yanına geldi. Toprağı, atına yükledi ve Sad'a götürmek üzere yola çıktı. Hepsini geride bırakarak Kasiye'deki Kudeys sarayını geçti ve:

-"Halifeye zaferi müjdeleyin, Allah'ın izniyle kazandık" dedi. Sonra toprağı götürüp ülkesinin toprakları üzerine bıraktı. Döndüğünde **Sa'd**'ın huzuruna girerek olanları haber verdi.

-"Müjdeler olsun, yemin ederim ki, Allah onların yurtlarının anahtarlarını bize verdi" dedi. Müslümanlar bu hadiseyi İran'ı fethedecekleri şeklinde yorumladılar.

BENİ TAĞLİB VE DİĞER KABİLELERİN ABDULLAH İBN'İ MUTEMME TARAFINDAN İSLÂMA DAVETİ

Muhammed Talha ve diğerlerinden naklediliyor:

"Rumlar, Tekrit savaşında, bir çıkış yapamayacaklarını, her hücumda yenileceklerini anlayınca kumandanlarını bırakarak, mallarını gemilere taşıdılar.

Tağlib, İyad ve Nemr kabilelerinin casusları, **Abdullah İbn-i Mutemm**'e gelip durumu haber verdi ve barış teklifinde bulundular. O da bir elçi göndererek, "Eğer bu teklifinizde samimi iseniz Allah'tan başka ilah olmadığına, **Muhammed**'in de O'nun elçisi olduğuna şehadet edin, O'nun Allah'tan getirdiğini tasdik edin. Sonra da görüşlerinizi bize bildirin" dedi. Onlar bu haberi kabilelerine götürdüler, onlar da müslüman olduklarını bildirdiler. "(41)

MISIR SAVAŞINDA AMR BİN AS'IN İSLÂMA DAVETİ

Halid ve **Ubade** naklediyorlar:

Hz. **Ömer**'in Medine'ye dönüşünden sonra **Amr İbn'il As** ordusuyla ilerleyip Mısır'da giriş kapısı olan "Elyon" kapısına dayandı. **Zübeyr** de böylece O'na yetişti ve birleştiler. Kendilerini burada Mısır patriği karşıladı. Yanında **Mukavkıs**'ın müslümanları Mısır'a sokmaması için ordunun başında gönderdiği bir papaz vardı. **Amr İbn As** daha konaklar konaklamaz hücuma geçtiklerinde, O'da bir

(41) *Taberi*, IV, 186.

elçiyle şu haberi gönderdi:

-"Bizi aceleye getirmeyin. Size bazı tekliflerimiz olacak. Durumunuzu kendi aranızda görüşmeniz için size mühlet veriyoruz." Bunun üzerine askerlerini geri çektiler. **Amr** haber göndererek:

-"Ben meydana çıkıyorum. **Ebû Meryem** ile **Ebû Maryam** da (Papaz ve Mısır Patriği) çıksınlar" dedi. Kabul ettiler. Orada bulunanlar bu iki kişiye itimatlarını bildirdiler. **Amr**, söze başlayarak onlara şöyle dedi.

-"Siz bu ülkenin iki papazısınız, beni dinleyin. Allah, Hz. **Muhammed** (s.a.v.)'i Hak dinle gönderdi. Ona bu dini tebliğ etmesini emretti. O da bize tebliğ etti. Sonra bizi bu aydınlık yol üzere bırakarak vefat etti. Bize emrettiklerinden biri de; insanlara bu dini teklif etmekti. İşte biz bu sebeple şimdi sizi İslâm'a davet ediyoruz. Kim bu davetimize uyarsa bizim sahib olduğumuz haklara sahip olur. Kabul etmeyenlere cizye teklif eder ve onları himayemize alırız. Peygamberimiz ülkenizi fethedeceğimizi bizlere haber verdi. Aramızda akrabalık olduğu için size karşı iyi davranmamızı da tavsiye etti. Eğer dinimizi kabul ederseniz, aramızda sağlam bir anlaşma olur. **İsmail** (a.s.)'ın annesi Mısırlı Kıpti olduğu için, Kıptilere karşı iyi davranmamız halifemizin de emridir. Çünkü Rasûlullah, Kıptilere iyi davranmamızı emretmişti. Zira onlarla da akrabalık ve anlaşmamız vardır." Papazlar bunun üzerine şöyle dedi:

-"Bu herkesçe malum, şerefli fakat uzak bir akrabalıktır. Ancak peygamberlerle bu tarz akrabalık olur. **Hacer**, kralımızın kızıydı. Menf'te oturuyordu ve idare onların elindeydi. Sonra "Aynü Şemsliler" onları mağlup ettiler. Onları öldürüp, mülklerini ellerinden aldılar. Böylece Menf'liler ülkelerinden çıkarıldılar. İşte bu sebeple **Hacer İbrahim** (a.s.)'le evlendi. Hz. **İbrahim** ve ailesi ne mutlu büyük insanlardır. Bize biraz mühlet ver, terkar görüşelim" dediler. **Amr**:

-"Şunu iyi bilin ki, benim gibi birisini aldatamazsınız. Ancak ben size düşünmeniz ve kavminizle görüşmeniz için üç gün mühlet veriyorum. Aksi takdirde savaşırız" dedi.

-"Bu mühleti uzat" dediler. **Amr** bir gün daha ilave etti. Tekrar:

-"Biraz daha uzat" dediler. Bir gün daha uzattı. Sonra **Mukavkıs**'ın yanına döndüler. **Mukavkıs** teklif karşısında yumuşadı, fakat **Ertobun**, kabul cevabı vermesini istemedi ve müslümanlarla savaşı emretti. Papazlar, Mısırlılara:

-"Onlara karşı sizi müdafa etmeye çalışacağız. Fakat bu konuyu görüşmek için tekrar yanlarına gidemeyiz. Eman içinde geçireceğimiz dört gününüz kaldı" dediler. **Amr** ve **Zübeyr** bir gece Ferkab'ın baskınınına uğradılar. Fakat **Amr** hazırlıklıydı. Hücumu karşılayarak, **Ferkab** ve beraberindekileri kılıçtan geçirdiler. Sonra hayvanlarına birer ikişer binerek, Aynu'ş- Şems'e yöneldiler.(42)

Ebû Haris ve **Ebû Osman** anlatıyor. **Amr** (r.a.) Ayn-ı Şems'den Mısırlıların üzerine vardığında, Mısırlılar krallarına:

"Kisra ve Kayser'i ülkelerinde yenen bu kavim için ne dersin. Onlarla anlaş ve kendilerinden söz al. Karşı koyarak bizi tehlikeye sokma" dediler. Bu konuşmalar verilen mühletin dördüncü gününde oluyordu. Kral, bu isteklerini red etti. Savaş başladı. **Zübeyr** şehrin surlarına tırmanınca, içerdekiler O'nun sura çıktığını anladılar ve **Amr** için şehrin kapılarını açtılar. Sulh yapmak için **Amr**'ın yanına geldiler. **Amr** sulhu kabul etti, fakat bu sırada **Zübeyr** savaşarak şehre girmişti. (43)

VI. SAHABEYİ KİRAMIN İNSANLARIN HİDAYETİNE VESİLE OLAN GÜZEL AHLAK VE DAVRANIŞLARI

AMR İBN'İL-CEMUH'UN İSLÂMA GİRMESİ İÇİN OĞLU İLE MUAZ İBN'İ CEBEL'İN ONA YAPTIKLARI

İbn-i İshak'tan rivayet ediliyor:

Ensar Rasûlullah'a Akabede biat edip Medine'ye dönünce, İslâmiyet orada yayıldı. Bununla beraber müşriklerden kendi dinleri üzere bulunanlar vardı. **Amr İbn-i Cemuh**'da onlardan biriydi. Oğlu Muaz, Akabe'de bulunmuş ve Rasûlullah'a biat etmişti. **Amr İbn-i Cemuh**, Beni Seleme kabilesinin asillerinden ve eşraftan biriydi. Diğerlerinin olduğu gibi O'nun da evinde "Menat" denen ağaçtan yapılmış bir putu vardı. Onu ilah bilir ve temizleyip bakardı. Beni Seleme'den **Muaz İbn-i Cebel** ve **Muaz İbn-i Amr** adında iki genç Akabe'de müslüman olmuşlardı. Bir gece gidip **Amr İbn-i Cemuh'un** putunu alarak, Beni Seleme'nin hela çukurlarından birine burnunun üstüne attılar. Sabah olunca **Amr İbn-i Cemuh:**

-"Yazıklar olsun size. Bu gece tanrımıza bu düşmanlığı kim yap-

(42) *Târihu't-Taberî*, IV, 227.
(43) *Târihu't-Taberî*, IV, 228

tı?" dedi. Ve aramaya başladı. Nihayet atıldığı yerde buldu. Yıkadı, temizledi, kokular sürdü ve sonra şöyle dedi:

-'Yemin olsun, sana bunu yapanı bir bilsem, mutlaka cezasını veririm.' Akşam olup herkes uyuyunca puta yine aynı şeyi yaptılar. Aynı hadise birkaç defa vuku buldu. Her defasında atıldığı yerden çıkardı, temizledi, güzel kokular sürdü. Sonra bir kılıç getirerek putun boynuna astı ve şöyle dedi:

-'Vallahi bu işi sana kimlerin yaptığını bilmiyorum, bak eğer sende bir hayır varsa, gerçekten tanrı isen işte kılıç kendini koru!...' Geceleyin yine aynı şeyi yaptılar. Kılıcı boynundan aldılar ssnra ölü bir köpek getirip beraberce puta bağladılar ve yine Beni Seleme'nin tuvalet çukurlarından birine attılar. Sabah olunca **Amr**, putu yerinde bulamadı. Aramaya başladı ve yine bir kuyuda ölü bir köpeğe bağlı, kafasının üstüne atılmış olarak buldu. Putu bu vaziyette görüp müşahede ederken, kavminden müslüman olanlardan biri, bu putta hayır olmadığını, tapılmaya layık olmayacağını anlattı. Bunun üzerine **Amr İbn-i Cemuh** müslüman oldu. O ne güzel müslümandı."[44]

İshak İbn-i Yesar, şunları nakletti:

"Beni Seleme'nin gençleri müslüman olunca, **Amr İbni Cemuh**'un karısı ve oğlu da müslüman oldu. Bu durumdan habersiz olan **Amr**, karısına: -'ailenden kimseyi çocuklarının yanına bırakma. bakalım onlar ne yapacaklar' dedi. Karısı:-'Peki, fakat oğlum **Muaz**'ın İslâm'ın tebliğcisi **Mus'ab**'dan neler naklettiğini duydun mu?' dedi. **Amr**: -'Hayır, o herkesin girdiği dini kabul etmiştir' diye mukabele etti. **Amr**, oğlu **Muaz**'ı çağırdı ve ona: -'O adamdan neler duyduğunu anlat' dedi. **Muaz**'da:

"Hamd olsun Allah'a, Alemlerin Rabbine, Rahman ve Rahim olana. Din gününün sahibine. Yalnız sana kulluk ederiz ve yalnız senden yardım dileriz. Bizi dosdoğru yola ilet"[45] âyetine kadar okudu. **Amr**:

-'Ne kadar güzel, ne kadar şahane! bütün sözleri böyle midir?' dedi. **Muaz**:

-"Babacığım hepsi de birbirinden güzel! Kavminin hemen hepsi biat etti. Ona sen de biat eder misin?" dedi. **Amr**:

-'Menatla görüşüp ne söyleyeceğini öğrenmeden yapamam' diye cevap verdi. Menat'ın konuşmasını istedikleri zaman bir ihtiyar ka-

(44) *Delail*, 109.
(45) Fatiha Sûresi, 1-5.

dın gelir, arkasında durur ve onun adına cevap verirdi. **Amr**, Menat'a geldi, fakat ihtiyar kadın yoktu. Putun huzurunda durdu ve ona tazimde bulundu, sonra:

-'Ey Menat, sorulanı anla ve cevap ver, senin haberinin olmadığı bir adam gelip, sana ibadeti yasaklıyor ve seni terk etmemizi istiyor. Fakat ben seninle görüşmeden onun isteklerini kabul etmedim!..." dedi. Uzunca konuştu fakat hiçbir cevap alamadı.

İbn-i İshak, şu ziyadeyi naklediyor:

Amr İbn-i Cemuh, müslüman olup, Allah'ın emir ve yasaklarını öğrenince putunu hatırlıyor, onun boş olduğunu anlıyor ve kendisini içinde bulunduğu sapıklıktan kurtaran Allah'a şükrederek şöyle diyor:

"Geçmişimden Allah'a dönüyorum,

Ateşten Allah'a sığınıyorum.

Nimetlerinden dolayı O'na senalar ediyorum,

Ey Kabe'nin ve Kabe örtüsünün ilahı.

Yağmur damlaları ve günahlar adedince O'nu tesbih ediyorum,

Menat ve taşlara dost olmanın karanlığından, beni doğru yola iletti.

Beni, ensemin tüyleri ağardıktan sonra,

Bu bayağılıktan ve utanç verici halden kurtardı."

EBÛ DERDA'NIN İSLÂMA GİRİŞİNDE İBN-İ REVAHA'NIN GAYRETİ

Vakidî anlatıyor:

Anlatıldığına göre, **Ebû'd-Derda,** ailesi içinde en son müslüman idi. Hala putuna bağlıydı. Putun üzerini bir örtüyle örtmüştü. **Abdullah İbn-i Revaha** bir gün onun evinden çıktığını görünce başka bir yoldan evine gitti ve alelacele içeri girdi. Yanına bir balta alarak putun bulunduğu odaya girdi ve onu parçalamaya başladı. İçinden "Allah'a eş kabul edilen herşey batıldır" diye mırıldanıyordu. Sonra odadan çıktı. Kadın, puta baltayla vuruş seslerini işitmişti. Olanları görünce:

-'Mahvettin beni **İbn-i Revaha'** dedi. **Abdullah İbn-i Revaha**

çıkıp gitti. **Ebû'd-Derda** eve geldiğinde kadını korkudan oturup ağlar bir halde buldu. -"Ne oldu?" diye sordu. Kadın:

-"Kardeşin **İbn-i Revaha** geldi ve gördüğün şeyi yaptı" dedi. **Ebû'd-Derda** çok kızdı. Rasûlullah'ın yanına geldi. O sıra **İbn-i Revaha**'da oradaydı ve müslüman oldu. (46)

HZ. ALİ İLE BİR HRİSTİYAN ARASINDA ZIRH HİKAYESİ

Şabi anlatıyor:

Ali İbn-i Ebi Talib (r.a.) bir gün çarşıya çıktığında bir Hristiyanın zırh sattığını gördü. Hz. **Ali** (r.a.) zırhı tanıdı ve:

-"Bu benim zırhım. Zırhımı ver!" dedi. Hıristiyan vermek istemeyince Hz. **Ali**:

-"O halde kadıya gidelim" dedi. O zaman kadı, **Şurayh** idi. Hz. **Ali Şurayh**'a giderek davayı halletmesini istedi. **Şurayh**, **Ali**'yi görünce, yerinden kalktı ve yerine O'nu oturttu. Kendisi de Hristiyan'ın yanında Hz. **Ali**'nin karşısına oturdu. Hz. **Ali**:

-"**Şurayh**! Eğer hasmım müslüman olsaydı onun yanına otururdum. Fakat Rasûlullah'ın Hristiyanlarla musafaha yapmayın, selam vermeyin, hastalarını ziyaret etmeyin, üzerlerine (öldüklerinde) namaz kılmayın, onları güç durumda bırakın ve onları Allah'ın küçümsediği gibi küçümseyin, dediğini duydum. Ya **Şurayh**, aramızda hüküm ver" dedi. Bunun üzerine **Şurayh** şöyle dedi:-"Ne diyorsun mü'minlerin emiri?" Hz. **Ali**'de: -"Bu zırh benimdir, çoktandır kaybetmiştim" dedi. Kadı bu sefer Hristiyana: -"Sen ne diyorsun?" dedi. Hıristiyan şöyle cevap verdi: -"Mü'minlerin emirini yalanlayamam, fakat bu zırh benimdir" Kadı **Şurayh**:

-"(Hz. **Ali**'ye) Bu durumda zırhı onun elinden alamam, delilin var mı?" dedi. Bundan dolayı Hz. **Ali** şöyle söyledi.

-"**Şurayh** doğru söyledi. Delil getirmem lazım." Hıristiyan:

-"Bu gördüğüm ancak peygamberlerin hükümlerinden olabilir!.. Mü'minlerin emiri kadısına geliyor, kadısı da O'nun aleyhinde hüküm veriyor. Ey Mü'minlerin emiri, vallahi bu zırh senindir. Seni takip ettim, boz devenden düşünce onu aldım. Şimdi ise gördüklerim karşısında Allah'tan başka ilah olmadığına, **Muhammed**'in O'nun Rasûlu olduğuna şehadet ediyorum" dedi. Hz. **Ali** (r.a.):

(46) *Müstedrek*:, III, 336.

-'Madem ki müslüman oldun, zırh senin olsun' dedi ve Hıristiyan zırhı atının üzerine koydu. (47);

Hakim de **Şabi**'den şöyle naklediyor:

Cemel vak'asında Hz. **Ali**'nin zırhı kayboldu. Birisi onu buldu ve sattı. Zırh bir Yahudinin elinde görüldü. **Şurayh**'ın huzurunda muhakeme edildiler. Hz. **Ali**'ye oğlu **Hasan** ve kölesi **Kanber** şahitlik ettiler. **Şurayh**, Hz. **Ali**'ye:

-'**Hasan**'ın yerine başka bir şahid bul' dedi. Hz. **Ali**'de:

-'**Hasan**'ın şahitliğini red mi ediyorsun?' deyince. **Şurayh**:

-'Asla, fakat sizden duymuştum ki, oğlun babasının lehine şahitliği caiz değildir' dedi.(48)

Aynı hadiseyle ilgili, bir başka rivayet şöyledir: **Şurayh**:

-'Kölenin şahidliğini kabul ederiz, fakat oğlunun senin lehindeki şahidliğini kabul etmeyiz' dedi. Hz. **Ali**:

-'Anası yitiresice! **Ömer**'in (r.a.) "Rasûlullah şöyle buyurdu" dediğini duymadın mı? "**Hasan** ve **Hüseyin**, cennet gençlerinin efendisidir" dedi ve sonra Yahudiye "Al zırhı" dedi. Yahudi de:

-'Halife benimle beraber kadıya geliyor, kadı aleyhinde hüküm veriyor, O da razı oluyor. Vallahi doğru söyledin Mü'minlerin emiri. Zırh senindir, devenden düştü ben de aldım" dedi ve "Allah'tan başka ilah olmadığına, **Muhammed** (s.a.v.)'in Allah'ın Rasûlu olduğuna şehadet ederim' dedi.

Hz. **Ali** (r.a.) zırhı ona hediye etti ve ayrıca yediyüz dirhem mükafat verdi. O da Sıffin savaşında şehid oluncaya kadar Hz. **Ali**'den ayrılmadı.(49)

---

(47) *Müstedrek; Tırmizi*

(48) *Müstedrek*

(49) *Müstedrek-Hilyetü'l-Evliya*, IV, 139; *Kenzul-Ummal*, IV, 6

2. BÖLÜM

ALLAH YOLUNDA ZORLUKLARA KATLANMAK

Allah'ın dinini yaymak için; Peygamber (s.a.v.) ve ashabı, zorluklara, eziyetlere, açlık ve susuzluğa nasıl katlanıyorlardı?

Allah kelimesinin yücelmesi uğrunda nasıl canlarını feda ediyorlardı?

İNSANLIĞIN, HZ. MUHAMMED'(S.A.V.)İN PEYGAMBER OLARAK GÖNDERİLDİĞİ ZAMANINDAKİ DURUMU

Cübeyr b. Nüfeyr, babasından naklederek şunları anlatıyor:

Bir gün **Mikdad b. Esved**'le oturuyorduk. Bir adam geldi ve:

"Resûlullah'ı gören şu iki göze ne mutlu! Allah'a yemin ederim ki, senin gördüklerini görmeyi, senin şahid olduklarına şahid olmayı çok isterdik" dedi. Onun hep iyi şeyler söylemesine hayret etmeye başlamıştım. Sonra, **Mikdad** ona dönerek:

-"Sizleri, Allah'ın yaşatmadığı bir zamanda yaşamak istemeye sevkeden nedir? O devirde yaşasaydınız Resûlullah'a karşı tavrınızın ne olacağını bilmezdiniz. Allah'a kasem ederim ki Peygamber Efendimizi gören öyle kavimler vardır ki, Cenab-ı Hak kendilerini yüzükoyun cehenneme attı. Çünkü Allah Rasûlüne icabet etmemiş, O'nu doğrulamamışlardı. Allah'a hamd etmez misiniz ki O, sizin Rabb'inizi tanır, Peygamberinizin getirdiklerini tasdik eder, başkaları vasıtasıyla sizi (imansızlık) belasından kurtarır bir halde dünyaya çıkarttı! Allah'a yemin ederim ki, Peygamber Efendimiz öyle çetin bir zamanda gönderilmişti ki, öteki Peygamberlerin hiç birisi o derece ağır bir ortamda gönderilmemişlerdir. Koyu bir dinsizlik ve cahiliyetin hüküm sürdüğü, insanların putlara tapmaktan daha üstün din tanımadıkları bir dönemde gönderilmişti. Hak ile batılı ayıran Furkan'ı getirmiş, baba ile oğulu birbirinden ayırmıştı. Öyle ki, bir kimse kalbine iman yerleşince babasını, çocuğunu yahut kardeşlerini kafir olarak görebiliyordu. Çünkü, o cehenneme giren kimsenin helak olduğunu çok iyi bilmekteydi. Ve en yakınının cehenneme gitmesine kat'iyyen sevinmezdi. Bu mevzuda Allahu Teâlâ, kullarına şöyle dua etmelerini emrediyordu. Onlar: *"Ey Rabbimiz, zevcelerimiz ve çocuklarımızdan gözlerimizi aydın edecek, bizi sevindirecek olanları bahşet"*[1] derler.

I. HZ. PEYGAMBER (SAV)'İN ALLAHA DAVET YOLUNDA EZİYET VE BASKILARA DAYANMASI

Enes (r.a.)'den rivayet olunmuştur:

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Allah yolunda hiç kimseye,

(1) Furkan suresi, 74; *Hilyetü'l-Evliya*, I, 175; *Mecmeu'z-Zevâid*, VI, 17.

bana yapılan eziyet yapılmamış ve hiç kimse benim kadar baskıya maruz kalmamıştır. Öyle bir otuz gün, otuz gece geçirdim ki, ne benim ne de yanımda bulunan **Bilal** (r.a.)'in yiyecek bir şeyimiz yoktu. **Bilal**'in yalnız omuzlarını örten bir gömleği mevcuttu." (2)

RASÛLULLAH'IN KUREYŞ'TEN GÖRDÜĞÜ EZİYETLER

Haris b. Haris anlatıyor:

"Hac mevsiminde Mina'da bulunduğumuz sırada bir kalabalık görmüştüm. Babama; -'bu kalabalık nedir?' diye sordum O da: -'Bunlar kendi dinlerini kabul etmeyen birine karşı toplananlardır' diye cevap verdi. Yaklaştığımda bir de baktım ki, Rasûlullah, insanları Allah'ın birliğine ve imana çağırıyor. Onlar ise söylediklerini kabul etmiyorlar ve O'na durmadan eziyet ediyorlardı. İnsanlar, O'nun etrafından dağıldılar. Bir kadın geldi. Göğsü açılmıştı, elinde bir kap ve bir de havlu vardı. Rasûlullah kaptan su alıp içti, abdest aldı, sonra başını kaldırarak: -'Yavrucuğum! Göğsünü kapat. Baban için endişelenme' buyurdu. -'Bu kimdir?' diye sorduğumuzda, bu, kızı **Zeynep** (r.a.) dediler." (3)

Menbitü'l-Ezdî anlatıyor:

Rasûlullah (s.a.v.)'ı cahiliyet devrinde insanlara; "Ey insanlar! Allah'tan başka ilah yoktur, deyin ; kurtuluşa erersiniz," şeklinde hitab ederken gördüm. Onlardan bazıları O'nun yüzüne tükürüyor, bazısı toprak atıyor, bazısı da küfrediyordu. Bu durum öğlene kadar sürdü. Sonra su dolu bir kabla genç bir kız geldi. Rasûlullah (s.a.v.) elini yüzünü yıkadı ve "Yavrucuğum! Babana bir kötülük yapılacağından ve O'nun zelil olacağından korkma" buyurdu.

-'Bu kimdir?' diye sorduğumuz zaman,

-'Rasûlullah'ın (s.a.v.) kızı **Zeynep**'tir' dediler. O, çok güzel bir genç kızdı.(4)

Urve'de (r.a.) şunları anlatır:

Amr İbn-i As (r.a.)'a:

"Müşriklerin Rasûlullah'a yaptıkları en kötü hareket nedir? Ba-

---

(2) *Müsned-i Ahmed b. Hanbel; El-Bidâye ve'n- Nihâye*,III, 47; Tırmizi; *Et-Tergib ve'l-Terhib*:V, 159; *İbn-i Mâce*; *Hilyetü'l-Evliya*

(3) Taberânî; *Mecmeu'z-Zevâid*,VI, 21.

(4) *Mecmeu'z-Zevâid*,VI, 21.

na anlat" dedim. Bir keresinde Peygamber, Kâbe'nin bir köşesinde namaz kılıyordu. **Ukbe b. Ebi Muayt**, onun yanına geldi ve elbisesini boynuna dolayarak boğazını şiddetle sıkmaya başladı. Bunun üzerine **Ebû Bekir** (r.a.) geldi, onun omuzlarından çekerek Peygamberden uzaklaştırdı: *"Rabbim Allah'tır! dediği için bir adamı öldürür müsünüz? Halbuki O size Rabbiniz tarafından en açık delilleri getirdi"* dedi.(5)

İbn-i Ebi Şeybe, Amr b. Âs' dan aynı hadiseyi şöyle nakleder:

Kureyşlilerin, bir gün peygamberi öldürmek istediklerini gördüm. Kureyşliler, Kâbe'nin gölgesinde otururlarken, O'na bir komplo hazırladılar. Rasûlullah'da Makam-ı İbrahim'de namaz kılıyordu. **Ukbe b. Ebi Muayt**, O'nun yanına gelerek gömleğini boynuna doladı ve diz üstü düşünceye kadar sıktı. Oradakiler, Peygamber'in öldüğünü zannederek bağırmaya başladılar.

Bunun üzerine **Ebû Bekir** (r.a.) hiddetli bir şekilde geldi. Rasûlullah'ı (s.a.v.) iki omuzundan tuttu ve: *"Rabbim Allah'tır, diyen kimseyi öldürüyor musunuz?"* (6) diye bağırdı. Kureyşliler, peygamberi bıraktılar. Rasûlullah kalktı ve namazına devam etti. Namazını bitirdikten sonra Kâbe'nin gölgesinde oturan Kureyşlilerin yanına giderek: "Ey Kureyşliler! **Muhammed**'in nefsi yedi kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki, sizi hizaya getirecek bir din ile geldim" buyurdu. Eliyle boğazını gösteriyordu. **Ebu Cehil** O'na:

-'Ben bilmiyor değilim' deyince, Hz. Peygamber (s.a.v.) ona:

-'Sen de onlardansın' şeklinde karşılık verdi.(7)

Urve b. Zübeyyr, Abdullah b. Amr'dan naklederek diyor ki:

"**Amr**'a:

-'Kureyşin Rasûlullah'a olan düşmanlıkları sırasında Rasûlullah'a yaptıkları en kötü hareket gördüklerinden hangisi?' diye sordum. O:

-'Kureyş eşrafı, Kâbe'de toplanmışlardı. Yanlarına geldim. Bu adamdan çektiklerimizi kimseden çekmedik. Bizi beyinsiz yaptı. Atalarımıza sövdü, dinimizi kınadı, topluluğumuzu dağıttı; ilahlarımıza küfretti. Biz ise bütün bunlara katlanarak sabrettik' şeklinde konu-

(5) *Buhari; El-Bidâye ve'n- Nihâye*, III, 46.
(6) Mü'minun, 28.
(7) İbn-i Ebi Şeybe; *Kenzu'l Ummal*, II, 37; *Mecmeu'l' Zevâid*, VI, 16; *Delail'ün-Nübüvve*; 67.

şuyorlardı. O sırada Rasûlullah geldi ve yürüyerek rükne yöneldi. Sonra tavaf ederek onların yanından geçti. Geçerken bazıları birşeyler söyliyerek onu gösteriyorlardı. Rasûlullah'ın kızmakta olduğunu yüzünden anladım. İkinci defa yanlarından geçerken yine aynı şekilde O'nu gösterdiler. Kızgınlığını yüzünden anlıyordum. Üçüncü defa onların yanlarından geçerken aynı şekilde O'nu işaret ettiler. Buna içerleyen Rasûlullah (s.a.v.), onlara:

-'Kureyşliler! Beni işitiyor musunuz? **Muhammed**'in nefsi yed-i kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki! Sizi hizaya getirecek bir dinle geldim" diyerek sitem etti. O'nun bu sözleri Kureyşlilere son derece tesir etmişti. Bu hadiseden önce, O'na en şiddetli eziyetleri yapmaktan çekinmeyen **Ebu Cehil** bile, O'nu güzel sözlerle sakinleştirmek isteyerek:

-' **Ebu Kasım**! Olgunluk göstererek dön git! Yemin ederim ki, söylediklerini anlamadığımı sanma.' diyordu. Bunun üzerine Rasûlullah hemen oradan ayrıldı. Ertesi gün Kureyşliler yine Kabe'de toplandılar. Bir kısmı diğerine: -"Sizin O'na yaptığınızı, O'nun da size verdiği karşılığı hatırlıyorsunuz. Size hoşlanmadığınız şeyleri söyleyince O'nu bırakıvermiştiniz," diyordu. Bu sırada Rasûlullah geldi, üzerine yürüyerek O'nun etrafını sardılar. Dinlerini ve ilahlarını ayıplamak için söylediği şeyleri kastederek:

-'Böyle böyle diyen sen misin?' diye sordular. Rasûlullah (s.a.v.):

-'Evet, bunları söyleyen benim' diye cevap verdi. Rasûlullah'ın bu cevabı üzerine onlardan birinin gömleği ile O'nu boğduğunu gördüm. Hz. **Ebû Bekir** ona mani olmak için ayağa kalktı. O'nu peygamberden uzaklaştırdı ve ağlayarak şöyle dedi: "Rabb'im Allah'tır, diyen kimseyi öldürüyor musunuz?" Sonra Kureyşliler Rasûlullah'ı bıraktılar. İşte bu Kureyşlilerin Rasûlullah'a yaptığını gördüğüm en ağır hakarettir.(8)

Ebu Ya'la, Hz. **Ebû Bekir**'in kızı **Esma**'nın, "Rasûlullah'ın Kureyşten gördüğü en sert hareket, senin gördüklerinden hangisidir?" diye soranlara şu cevabı verdiğini naklediyor:

"Kureyşliler bir gün Kabe'de oturmuş, Rasûlullah'ı ve O'nun kendi ilahları hakkında söylediklerini görüşüyorlardı. Bu sırada Rasûlullah geldi. Hep birden O'na karşı ayaklandılar. Gürültüyü duyan, Hz. **Ebû Bekir**, yanımızdan o kadar hızlı çıktı ki, saçı dört parçaya ayrılmıştı.

(8) *Müsned-i Ahmed b. Hanbel*; *Mecmau'z-Zevâid*,VI, 16; *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, III, 46.

-'Yazıklar olsun size! Rabb'inizden apaçık deliller getirdiği halde, Rabb'im Allah'tır diyen kimseyi öldürüyor musunuz?' diyordu. O'nun bu sözleri üzerine Kureyşliler, Rasûlullah'ı bıraktılar ve **Ebû Bekir** (r.a.)'ın üzerine yürüdüler. **Ebû Bekir** saçlarını düzeltmeksizin Peygamber ile birlikte yanımıza döndü. "Ne kadar yücesin ey Celal ve Kerem sahibi Rabbim" diyordu.(9)

Ebu Ya'la Enes b. Malik'ten şunu rivayet etmiştir:

"Bir defasında müşrikler Peygamberimizi öyle dövmüşler ki, bayılmış bu olayı gören Hz. **Ebû Bekir** kalkıyor şöyle bağırıyor:

-'Yazık size! Rabbim Allah diyor diye adamı öldürecek misiniz?' Müşrikler:

-'Bu adam kimdir?' diye sordular.

-'**Ebû Bekir** delisi!' cevabını verdiler."

II. ALLAHA DAVET UĞRUNDA ASHAB'IN (RA) BASKI VE EZİYETLERE TAHAMMÜLÜ

EBU BEKİR-İ SIDDIK'IN BASKILARA TAHAMMÜLÜ

Hz. **Ebû Bekr** (r.a.)'in, Hz. Peygambere (s.a.v.) İslâmı açıktan açığa yaymak hususundaki ısrarı ve o sırada yaptığı konuşma ve karşılaştığı eziyetler:

Hz. **Âişe** (r.a.) anlatıyor:

Peygamber (s.a.v.)'in ashabı toplandıklarında otuzsekiz kişiydiler. Hz. **Ebû Bekir** (r.a.) dinlerini açıktan açığa yaymak hususunda Rasûlullah'a ısrar etti. Rasûlullah:

-"**Ebû Bekir**! Henüz çok azız" buyurdu.

Fakat **Ebû Bekir** ısrarında devam etti. Nihayet Rasûlullah, İslâmı açıktan açığa yaymaya karar verdi. Herkes kendi aşiretine İslâmı anlatmak üzere müslümanlar Kabenin etrafına dağıldılar. **Ebû Bekir** ayağa kalkarak oradakilere bir konuşma yaptı. O sırada Rasûlullah oturuyordu. Böylece **Ebû Bekir**, Allaha ve Rasûlullaha davet eden ilk hatip olmuştur. Müşrikler, **Ebû Bekir**'in ve diğer müslümanların üzerine yürüdüler. Müslümanları Kabe'nin etrafında

(9) *Mecmau'z-Zevâid*,VI, 17; *İstiab*, II, 247; *Hilyetü'l-Evliya*, I, 31; *Müstedrek*, III, 67.

dövdüler, hem de fena halde. Hz. **Ebû Bekir** ayaklar altına alındı ve çok kötü dövüldü. Fasık **Utbe b. Rebia** yaklaşarak altına sert şeyler dikilmiş çarıklarıyla ona vurmaya, yüzüne sürtmeye başladı. Ve onun karnına çıktı. O kadar dövdü ki, Hz. **Ebû Bekir** tanınmaz hale geldi. Teym oğulları koşarak geldiler. Müşrikleri Hz. **Ebû Bekir**'den uzaklaştırdılar ve Hz. **Ebû Bekir**'i bir kilim üzerine koyarak evine getirdiler. Onun öldüğüne kanaat getirmişlerdi. Onu eve getirdikten sonra Teym oğulları dönerek Kabeye girdiler ve:

-'Allaha yemin olsun! Eğer Hz. **Ebû Bekir** ölürse **Utbe b. Rebia**'yı da mutlaka öldüreceğiz" dediler. Tekrar Hz. **Ebû Bekir**'in yanına döndüler. Babası **Ebu Kuhafe** ile Temim oğulları, Hz. **Ebû Bekir**'i konuşturmaya çalıştılar. Hz. **Ebû Bekir** ancak akşam üstü konuşmaya başladı. İlk sözü:

-'Rasûlullah (s.a.v.) nasıl?' oldu. Bu sözün üzerine Teymoğulları, Onu azarladılar ve kınadılar sonra, annesine:

-'Ona birşeyler yedirip içirmeye bak' dediler ve kalkıp gittiler. Annesi, O'nun ile başbaşa kalınca birşeyler yedirmeye zorladı fakat o:

-'Rasûlullah (s.a.v.) nasıl?' diye soruyordu. Annesi:

-'Allaha yemin ederim ki, arkadaşın hakkında hiçbir bilgim yok' diye cevap verince, **Ebû Bekir**:

-'Hattab'ın kızı **Ümmü Cemil**'e gidip Rasûlullah hakkında ondan bilgi al' dedi. Bunun üzerine annesi, **Ümmü Cemil**'e gelerek:

-'**Ebû Bekir**, senden **Muhammed b. Abdullah** hakkında bilgi istiyor' dedi. **Ümmü Cemil:**

-'Ben ne **Ebû Bekir**'i ne de **Muhammed b. Abdullah**'ı tanıyorum. İstersen seninle beraber oğlunun yanına giderim' deyince, **Ümmül Hayr**: -"Peki" dedi ve beraberce Hz. **Ebû Bekir**'in yanına geldiler. Hz. **Ebû Bekir** baygın ve durumu ağırdı. **Ümmü Cemil**, Hz. **Ebû Bekir**'in yanına yaklaşarak çığlık attı ve yüksek sesle:

-"Allaha yemin olsun! Sana şu kötülükleri yapan bu kavim fasık ve kafirdir! Dilerim Allah'tan senin intikamını onlardan alsın" dedi. Hz. **Ebû Bekir** (r.a.):

-'Rasûlullah nasıl' diye sordu. **Ümmü Cemil** (r.a.):

-'Burada annen var, duyar' dedi. Hz. **Ebû Bekir** (r.a.):

-'Ondan sana hiçbir kötülük gelmez' deyince **Ümmü Cemil**:

-"Hz. Peygamber sağ salimdir" dedi. **Ebû Bekir**:

-"Şimdi nerede?" diye sordu. **Ümmü Cemil**:

-"**İbn-i Erkam**'ın evinde" dedi. **Ebû Bekir**:

-"Yemin ederim! Rasûlullah'ın yanına gitmedikçe hiçbir şey yiyip içmeyeceğim" dedi. Ortalık sakinleşinceye kadar beklediler. **Ebû Bekir** iyice kendine geldikten ve insanlar dağıldıktan sonra **Ebû Bekir**'i aralarına alıp evden çıkardılar. Yürürken onlara dayanıyordu. Onu böylece Rasûlullah'ın yanına getirdiler. **Ebû Bekir**'i görünce Rasûlullah koştu ve O'nu öptü. Diğer müslümanlar da O'na sarıldılar. Rasûlullah, son derece acımıştı. Hz. **Ebû Bekir**:

-"Anam-babam sana feda olsun Ey Allah'ın Rasûlü! Bana hiçbir şey olmadı. Sadece bir fasık yüzüme vurdu, o kadar. Bu kadın, çocuğuna karşı son derece şefkatli annemdir. Sen, çok hayırlı ve mübarek bir insansın. Onu Allah'a davet et ve onun için Allah'a dua et. Belki Allah, senin vesilenle onu ateşten kurtarır" dedi. **Ebû Bekir**'in bu sözleri üzerine Rasûlullah O'nun annesi için dua etti ve onu Allah'ın dinine davet etti. O da İslâm'ı kabul etti. Rasûlullah ile birlikte o evde bir ay kaldılar. Otuz dokuz kişiydiler. **Hamza b. Abdulmuttalip** (r.a.), **Ebû Bekir** (r.a.)'ın dövüldüğü gün müslüman olmuştu.(10)

ÖMER BİN HATTAB'IN (R.A.) BASKILARA KATLANMASI

İbn-i Ömer (r.a.) anlatıyor:

-'Hz. **Ömer** (r.a.) İslâma girince (çevresindekilere) sordu:

-'Kureyş içinde en çabuk söz ulaştıran kimdir?'

-'**Cemil b. Ma'mer el-Cemhî**'dir' dediler. Babam onun yanına gitmek üzere yürüdü. Ben de peşinden gittim. Ne yapacak diye bakacaktım. Babam, **Cemil**'in yanına vardı. Ona:

-'**Cemil**, biliyor musun? Ben müslüman olup **Muhammed** (s.a.v.) 'in dinine girdim' dedi. Hz. **Ömer** böyle der demez **Cemil** elbisesini sürükleyerek kalktı. Biz de onu izledik. Mescid-i Haram'ın kapısına vardı ve Kabenin çevresindeki toplantı mahallelerinde oturan Kureyşlilere sesinin çıktığı kadar bağırdı:

-'Ey Kureyş Cemaatı, dikkatle dinleyiniz! **Hattab** oğlu dininden çıkmış!' Arkasında bulunan Hz. **Ömer**:

(10) *El-İsâbe fi Temyîzis-Sahâbe*, IV, 447; *El-Bidâye ve'n- Nihâye*, III, 30.

-'Yalan söyledi! Ben müslüman oldum, Allah'tan başka ilah olmadığına, **Muhammed** (s.a.v.)'in Allah'ın Rasûlü olduğuna şehadet ettim' der demez. Oradakiler Hz. **Ömer**'e hücum ettiler. Öğleye kadar birbirleriyle kavga ettiler. Hz. **Ömer** yorulup oturunca, onun başına dikildiler. Hz. **Ömer**:

-'Aklınıza ne geliyorsa yapın. Allah'a yemin ederim; eğer üçyüz kişi olsaydık (sizinle çarpışır) burayı ya size bırakırdık veya siz bize bırakırdınız' şeklinde konuştu. Onlar bu durumda iken üzerine bir aba ve süslü bir kaftan giymiş bulunan Kureyşli bir ihtiyar gelip onun yanında durdu ve:

-'Ne bu haliniz?' diye sordu.

-' **Ömer** dininden döndü' dediler. İhtiyar:

-'Bırakın! Adam kendine bir yol seçmiş. Ne istiyorsunuz? Adiy oğullarının ileri gelenlerinin sizi böyle bırakacağını mı sanıyorsunuz? Bırakın onu!' dedi. Allah'a yemin ederim ki, hepsi hemen Hz. **Ömer**'in etrafından uzaklaştılar. Medineye hicretten sonra, babama:

-'Babacığım! Müslüman olduğun gün Mekke'de seninle kavga eden insanları senden uzaklaştıran adam kimdi?' diye sordum. Babam:

-'Yavrucuğum o, **As b. Vail es-Sehmî** idi' dedi." (11)

Buhari'deki rivayette şöyledir:

Babam Hz. **Ömer**, evde endişe içinde bulunduğu bir sırada üzerinde bir aba ve ipekle süslü bir gömlek bulunan **As b. Vail es-Sehmi, Ebu Amr** O'na geldi. **As**, cahiliye devrinde bizim müttefikimiz olan Sehm kabilesindendi. Hz. **Ömer**'e:

-"Ne oldu sana?" diye sordu. Hz. **Ömer**:

-"Kavmim müslüman olduğum için beni ölümle tehdit ediyor" diye cevap verdi. O:

-'Sana hiç birşey yapamazlar' dedi. Bu sözden sonra kendimizi emniyette hissettik. **As** evden çıktıktan sonra vadide büyük bir sel gibi akmakta olan insan kalabalığına giderek, şöyle sordu:

-'Nereye gidiyorsunuz?' Onlar da:

-'Dininden dönmüş olan **Hattab** oğluna gidiyoruz" dediler.

---

(11) İbn-i İshak; *El-Bidâye ve'n- Nihâye*, III, 82.

-'O'na hiç bir şey yapamazsınız' dedi. Onun bu sözü üzerine müşrikler geri döndüler." [12]

OSMAN BİN AFFAN 'NIN ŞİDDETLİ BASKILARA DAYANMASI

Muhammed b. İbrahim et-Teymî anlatıyor:

Osman b. Affan müslüman olunca amcası **Hakem b. Ebi'l-As b. Ümeyye** onu yakalayarak iplerle elini ayağını bağladı ve:

-'Atalarının dininden dönüp de, sonradan çıkan bir dine mi giriyorsun? Allaha yemin ederim ki, girmiş olduğun o dinden dönünceye kadar kat'iyyen iplerini çözmeyeceğim' dedi. Bunun üzerine Osman:

-'Ben de yemin ederim ki, o dinden asla ayrılmayacağım ve ondan hiçbir zaman dönmeyeceğim' dedi. Amcası, dinine olan bu bağlılığını görünce onu bıraktı. [13]

TALHA BİN UBEYDULLAH (RA)'NIN BASKILARA TAHAMMÜLÜ

Mes'ud b. Hıraş anlatıyor:

"Safa ile Merve arasında tavaf ettiğimiz sırada, pek çok insanın, elleri boynuna bağlanmış olan bir gencin arkasından gittiklerini gördüm.

-'Bu hal ne?' diye sordum.

-'Bu genç, **Talha b. Ubeydullah**'tır. Dininden döndü' dediler. Arkasında yürümekte olan bir kadın, onu azarlıyor ve ona küfrediyordu.

-'Bu kadın kim?' diye sorduğumda,

-'Annesi **Sa'ba binti el-Hadramî**' dediler.[14]

İbrahim bin Muhammed bin Talha naklediyor:

Talha b. Ubeydullah bana şunları anlattı: Basra panayırına gitmiştim. Bir de baktım ki, rahip manastırdan şöyle soru soruyordu:

-'Bu panayıra gelenlere sorun bakalım, içlerinde Hicaz'lı kimse var mı?'

---

(12) *Buhari*, I, 545.
(13) İbn-i Sa'd, *Tabakat*, III, 37.
(14) Buhari, *El-Tarihü'l Kebir*; *El-İsâbe fi Temyîzis-Sahabe*, III, 410.

-'Evet, ben Hicaz'lıyım' dedim.

-'**Ahmed** isminde bir peygamber çıktı mı?' diye sordu. Ben de:

-'Hangi **Ahmed**' dedim.

-'**Abdullah bin Muttalib**'in oğludur. Bu ay O'nun zuhur edeceği aydır. Peygamberlerin sonuncusudur. O'nun çıkacağı yer Mekke, hicret edeceği yer de hurmalık, taşlık, siyah, sulak ve tuzlu olan Medine'dir. O'na ilk inananlardan olmaya bak' dedi. Rahibin söyledikleri bana son derece tesir etmişti. Busra'dan çok acele ayrıldım, Mekke'ye geldim ve:

-'Yeni bir hadise var mı?' diye sordum.

-'Evet, **Muhammed b. Abdullah el- Emin** (s.a.v.) peygamber olduğunu açıkladı ve **Ebu Kuhafe**'nin oğlu **Ebû Bekir**'de O'na tabi oldu' dediler. Oradan çıktım ve hemen **Ebû Bekir**'in yanına gidip sordum:

-'O adama inandın mı?'

-'Evet, sen de O'na git, huzuruna gir ve O'na iman et! Çünkü O, Hak dine çağırıyor' dedi. **Talha** (r.a.), rahibin kendisine söylediklerini ona anlattı. **Ebû Bekir** de **Talha** ile beraber çıkarak, Rasûlullah'ın huzuruna girdiler. **Talha** hemen müslüman oldu. Rahibin kendisine söylediklerini Rasûlullah'a da anlattı. Rasûlullah buna çok sevindi. **Ebû Bekir** ile **Talha** müslüman olunca **Nevfel bin Huveylid b. Adeviyye** onları yakalayarak onların ikisini bir ipe bağladı. Teymoğulları onları kurtaramıyordu. Zira, **Nevfel b. Nuveylid** "Kureyşin Aslanı" diye meşhurdu. İşte bu sebeple **Ebû Bekir** ve **Talha** "yakın arkadaşlar" diye isimlendirildiler."[15]

ZÜBEYR BİN AVVAM (RA)'IN BASKILARA TAHAMMÜLÜ

Ebu'l-Esved şöyle anlatır:

"**Zübeyr bin Avvam** sekiz yaşındayken müslüman olmuş, onsekiz yaşındayken hicret etmişti. **Zübeyr**'in amcası, onu bir hasıra sararak dumana boğar ve: 'Eski dinine dön!' derdi. **Zübeyr** ise:

-'Asla dönmeyeceğim' diye karşılık verirdi.

Hafs bin Halid diyor ki:

Musul'dan gelen bir ihtiyar, bana şöyle bir hadise anlattı. Bir

(15) *Hilyetü'l-Evliya*, I, 89; Taberânî; *Mecmau'z-Zevâid*, IX, 151; *Müstedrek*, III, 360.

yolculukta **Zübeyr bin Avvam** (r.a.)'la arkadaşlık ettim. Su bulunmayan bir yerde cünup olmuştu.

-"Şuraya bir perde ger de yıkanayım' dedi. Perde gerdim. Soyunduğu zaman vücudunun her tarafının kılıç yaralarıyla dolu olduğunu gördüm.

-'Allah'a yemin ederim ki, senden başka hiç kimsede bu kadar kılıç yarası görmedim' dedim.

-'Yaralarımı gördün mü?' dedi.

-'Evet' dedim.

-'Yemin ederim ki, bu yaraların hepsi Rasûlullah ile beraber Allah yolunda savaşırken oldu' dedi. (16)

BİLAL'İN ALLAH-YOLUNDA KARŞILAŞTIĞI EZİYETLER

İbn-i Mes'ud anlatıyor:

Müslüman olduklarını ilk açıklayanlar yedi kişidir. Rasûlullah (s.a.v.), **Ebu Bekir**, **Ammar** ve annesi **Sümeyye**, **Suheyb**, **Bilal** ve **Mikdat.** Allah Rasûlünü amcasına koruttu. **Ebu Bekir** (r.a.)'i kavmine himaye ettirdi. Fakat diğerlerinin böyle bir koruyucusu olmadığı için müşrikler onlara her türlü eziyeti yapıyorlardı. Demir zırhlar giydirerek çöl güneşinde bıraktılar, günlerce aç susuz bıraktılar. Fazla zorlanınca çoğu müşriklerin arzularını yerine getirdiler. Fakat **Bilal**, Allah uğrunda kendi nefsini hiçe sayarak müşriklerin dediklerini yapmadı. Müşrikler de onu yakalayıp, çocukların eline teslim ettiler. Çocuklar, **Bilal**'i Mekke sokaklarında dolaştırarak eziyet etmeye başladılar. Bütün bunlara rağmen o, sözünde ısrar ediyor "Allah bir, Allah bir" diyordu.(17)

Mücahid anlatıyor:

Müşrikler onlara demir zırhlar giydirdiler. Onları güneşte yaktılar. Allah'ın da yardımıyla onlar güneşin ve demirin sıcaklığına tahammül ettiler. Akşam olunca **Ebu Cehil** mızrağını yanına almış olarak geldi ve onlara küfretmeye, onları azarlamaya başladı. (18)

---

(16) *Hilyetü'l-Evliya*, I, 90; Taberânî; *Müstedrek*, III, 360; *Müntehab*, V, 70; *Mecmau'z-Zevâid*, IX, 150.

(17) *Müsned-i Ahmed b. Hanbel*, *İbn-i Mâce*, *El-Bidâye ve'n-Nihâye* III, 28; *Müstedrek* III, 284; *Hilyetü'l-Evliya*, I, 149; *Kenzü'l-Ummal*, VII, 14; İstiab I, 141

(18) İbn-i Ebi Şeybe, *Kenzü'l-Ummal*, VII, 14; *İstiâb* I, 141; *Hilyetü'l-Evliya*, I, 140; *İbn-i* Sa'd, II, 166.

Urve b. Zübeyr anlatıyor: **Bilal**, Cehm oğullarından bir kadının kölesi idi. Allah'a şirk koşması için ona, Mekke çöllerinde sırtını kızgın kumlara yapıştırarak eziyet ediyorlardı. **Bilal** de:

-'Allah bir, Allah bir,' diyordu. **Bilal** bu durumda iken **Varaka bin Nevfel** ona geliyor ve:

-'Allah bir ya **Bilal**. Allaha yemin ederim, eğer onu öldürürseniz onun kabrini kendime ziyaretgâh yapacağım' diyordu. "[19]

Hişam b. Urve babasından naklederek diyor ki:

Varaka b. Nevfel eziyet edilmekte ve 'Allah bir' demekte olan **Bilal**'e gidip:

-'Allah bir, Allah birdir ey **Bilal**' diyerek, **Bilal**'e eziyetleri yapan **Ümeyye b. Halef**e gelerek:

-'Yüce Allah (cc)'a yemin ederim ki, eğer onu öldürürseniz, onun kabrini kendime ziyaretgâh edineceğim' diyordu. Yine bir gün **Bilal**'e eziyet edilirken **Ebû Bekir** geldi ve **Ümeyye**'ye:

-'Bu zavallıya eziyet ederken hiç Allah'tan korkmuyor musun? Bu durum ne zamana kadar devam edecek?' dedi. **Ümeyye**:

-'Onu sen bu hale düşürdün. Gördüğün şu eziyetlerden onu kurtar bakalım' dedi. **Ebû Bekir**:

-'Kurtaracağım. Bende **Bilal**'den daha dayanıklı ve kuvvetli siyah, senin dinine mensup bir köle var, buna karşılık sana onu vereyim' teklifinde bulundu. **Ümeyye**:

-'Kabul' dedi. Hz. **Ebû Bekir**, siyah kölesini getirip ona teslim ederken **Bilal**'i aldı ve azad etti. Hz. **Ebû Bekir**, Mekke'den Medine'ye hicretten önce müslüman oldukları için altı köle azad etmişti. **Bilal**, bunların yedincisiydi." [20]

AMMAR BİN YASİR AİLESİNİN GÜÇLÜKLERE TAHAMMÜLÜ

Cabir (r.a.) eziyet edildikleri sırada Rasûlullah'ın **Ammar** ve ailesine gelerek şöyle dediğini nakletti:

"Müjdeler olsun **Yasir** ailesi! Sizin yeriniz mutlaka cennettir"[21]

---

(19) *El-İsâbe fi Temyîzis-Sahâbe*, III, 634

(20) *Hilyetü'l-Evliya*, 1, 148.

(21) Taberânî; *Müstedrek*; Beyhaki; İbn-i Asakir; *Mecmau'z Zevâid*, IX, 293.

Hz. **Osman** (r.a.) da şöyle naklediyor:

"Bir kere Rasûlullah ile beraber Mekke'de yürüyordum. Bir de baktım ki Ammar'a, annesi ve babasına İslâm dininden dönmeleri için kızgın güneşin altında eziyet ediliyor. **Ammar**'ın babası:

-'Ya Rasûlullah hep böyle mi sürecek' dedi. Rasûlullah (s.a.v.) :

-'Sabredin ey Yasir ailesi! Allah size cenneti vaadediyor. Allah'ım Yasir ailesini affet! ' diye dua etti." (22)

İSLAMIN İLK ŞEHİDİ; AMMAR'IN ANNESİ SÜMEYYE

Abdullah b. Cafer (r.a.) anlatıyor:

"Rasûlullah, Allah yolunda eziyet edilmekte olan Yasir'e, Ammar'a ve Ammar'ın annesine gelerek:

-'Sabredin Yasir ailesi! Sabredin ey **Yasir** ailesi! Sizin yeriniz mutlaka cennettir' buyurdu." (23)

İbnü'l-Kelbi de bu hadisin benzerini **İbn-i Abbas**'dan (r.a.) rivayet etmiştir.

"Onun rivayetinde işkence görenler arasında Yasir oğlu Abdullah'ın adı da geçmekte ve ayrıca şu ziyadeye yer verilmekte: "Ebu Cehil Sümeyye'nin ön tarafına (mızrağını) sapladı, **Sümeyye** öldü. **Yasir** de işkenceler altında ruhunu teslim etti." (24)

Mücahid naklediyor:

"İslâmın ilk şehidi Ammar'ın annesi Sümeyye'dir. Ebu Cehil, ön tarafına mızrağını saplayıp şehid etmişti."(25)

AMMAR'IN KALBEN MÜ'MİN OLDUĞU HALDE ŞİDDETLİ EZİYETLER KARŞISINDA DİLİYLE KÜFRE ZORLANMASI

Ebu Ubeyde b. Muhammed b. Ammar anlatıyor:

Müşrikler, **Ammar**'ı yakaladılar ve Rasûlullah'a küfredip, kendi ilahlarını hayırla anmadıkça bırakmayacaklarını söylediler. **Ammar,**

---

(22) İbn-i Asakir; *Müsned-i Ahmed b. Hanbel; Beyhaki; Kenzü'l-Ummal,* VII, 92; İbn-i Sa'd, III, 177.

(23) *Müsned'i Ahmed b. Hanbel*

(24) *El-İsâbe fi Temyîzis-Sahâbe,* III, 647

(25) *El-Bidaye ve'n-Nihâye,* III, 59

onların isteklerini yerine getirdi. Ellerinden kurtulup Rasûlullaha geldi. Rasûlullah:

-"Ne haber, **Ammar?**" diye sordu.

-"Kötü ya Rasûlullah, sana kötü sözler söyleyip müşriklerin ilahlarını hayırla andım" dedi. Rasûlullah:

-"Kalbini nasıl buluyorsun" diye sordu. **Ammar:**

-"Kalbim imanla dolu ya Rasûlullah" dedi. Rasûlullah:

-"Yine böyle yaparlarsa sen aynı şekilde hareket et" buyurdu.[26]

III. DİĞER ASHABIN BASKILARA TAHAMMÜLÜ

ASHABIN MÜŞRİKLERDEN GÖRDÜKLERİ EZİYETLER

Said bin Cübeyr naklediyor:

Abdullah bin Abbas'a (r.a.) dedim ki:

-"Müşrikler, Peygamberin (s.a.) sahabilerine dinlerini bırakmak hususunda mazur sayılabilecekleri kadar ağır işkenceler yaparlar mıydı?" Şu karşılığı verdi:

-"Vallahi evet! Yakaladıkları bir müslümanı öyle döver, öyle aç ve susuz bırakırlardı ki o müslüman, yapılan bu ağır eziyetten ötürü onlara istedikleri her şeyi söylemek zorunda kalırdı. Hatta kendisine "Lat ve Uzza putları, Allah'tan başka ilah mıdır?" diye sorduklarında, "Evet" derdi. Yanlarından geçmekte olan bir çöplük böceğini göstererek:

-"Bu, senin Allah'tan başka tanrın mıdır?" diye sorarlardı. O da yaptıkları işkencelerden kurtulmak için "evet" derdi.[27]

PEYGAMBER (SAV)'İN KARŞILAŞTIĞI GEÇİM SIKINTISI

Hasan (r.a.) şöyle diyor:

Rasûlullah (s.a.) bizzat kendisi insanlara yardım ederdi. Hatta kendi hırkasını deriyle yamadığı olurdu. Vefatına kadar peş peşe üç-

(26) *Hilyetü'l-Evliya*, I, 140.

(27) *El- Bidâye ve'n-Nihâye*, III, 59; İbn-i İshak.

gün hem öğle, hem akşam yemeği yediği olmamaştır.[38]

Enes (r.a.) de şöyle der:

Peygamber vefatına kadar sofra üzerinde yemek yememiştir. Aynı zamanda ince un ekmeği de yememiştir.[39]

İbn-i Abbas (r.a.), Rasûlullah'ın (s.a.v.) üst üste bir kaç geceyi akşam yemek bulamayıp ailece aç olarak geçirdiklerini ve ekmeklerinin çoğunun arpa ekmeği olduğunu söylüyor.[40]

Enes (r.a.) şöyle der:

Hz. **Fatıma** (r.a.) Peygamber (s.a.v.)'e gelip bir parça arpa ekmeği verdi. Peygamberimiz, Hz. **Fatıma**'ya:

-"İşte bu, babanın üç gündür ilk yemeğidir" dedi.

Bu hadisi **Taberânî** şu ziyade ile rivayet etmiştir:

-"Hz. **Fatıma**, babasına o bir parça arpa ekmeğini getirince Peygamberimiz sordu:

-"O nedir?" **Fatıma**:

-"Pişirdiğim yuvarlak bir ekmek. Canım rahat etmedi, bu parçayı da sana getirdim" dedi.

Ebu Hureyre (r.a.) diyor ki:

-"Bir gün Peygamber Efendimiz kendisine ikram edilen sıcak bir yemeği yiyip bitirdikten sonra:

-"Elhamdülillah! Şu kadar zamandan beri mideme sıcak yemek girmemişti" dedi.[41]

Sehl bin Sa'd (r.a.), Rasûlullah (s.a.v.)'in peygamberliğinden vefatına kadar ince un görmediğini söyledi. Kendisine:

-"Peygamber zamanında, sizin eleğiniz yok muydu?" diye sorulduğunda, Rasûlullah'ın yine peygamberliğinden vefatına kadar (un elemek için) elek de görmediğini nakletmiştir. **Sehl**'e:

"Elenmemiş arpayı nasıl yiyordunuz?" denildiğinde şöyle cevap veriyor: -"Arpayı öğütür, üflerdik. Uçan uçardı, kalanı yoğururduk."[Hz. **Âişe** (r.a.) da Rasûlullah'ın sofrasında az veya çok arpa ekmeği

(38) *İbn-i Eb'id-Dünya.*
(39) *Buhari; Et-Tergib ve't-Terhib* V, 153.
(40) *Tırmizi; Et-Tergib ve't-Terhib* V, 148.
(41) Beyhâki; *Et-Tergib ve't-Terhib* V, 149.

dahi artmadığını söylemektedir. Yine Hz. **Âişe**, peygamberin huzurundan, üzerinde yemek artığı olan hiç sofra kaldırmadım, demektedir.(42)

PEYGAMBER (S.A.V.) VE ASHABININ AÇLIKTAN KARINLARINA TAŞ BAĞLAMALARI

Ebu Talhâ (r.a.) anlatıyor:

Her birimiz, elbiselerimizi kaldırıp karınlarımızdaki birer taşı göstererek Rasûlullaha açlıktan şikayet ettik. Sonra Rasûlullah elbisesini kaldırdı. Bir de baktık, onun karnında iki taş vardı.(43)

İbn-i Büceyr şöyle söylüyor:

Bir gün Peygamber (s.a.v.) aç kalmıştı. Gidip bir taş aldı ve karnına bağladı. Sonra şöyle buyurdu:

-"Dikkat ediniz! Dünyada çok yiyen, nimetler içinde bulunan bir çok nefis vardır ki, kıyamet gününde aç ve çıplaktırlar. İyi biliniz ki, nefsine iyilik eden birçokları, aslında ona ihanet etmekte, ihanet ettiğini zanneden bir çokları da aslında ona iyilik etmektedirler." (44)

PEYGAMBERİMİZİN İÇİNDE KANDİL VE ATEŞ YAKILMAYAN EVLERİ

Âişe (r.a.) şöyle demiştir:

"Babamlar bir gece bize koyun budu göndermişlerdi. Işığımız yoktu. Ben tuttum, Allah Rasûlü doğradı. Yahut o tuttu ben doğradım."(45)

Bu hadisin **Taberânî**'deki rivayetinde şu ziyade vardır:

Râvî der ki: Ben:

-'Ey mü'minlerin annesi! Yağınız yok muydu?' diye sordum.

-'Yağımız olsaydı yakmada kullanmaz, yerdik!' karşılığını verdi.

Ebu Hüreyre (r.a.) şöyle demiştir:

---

(42) *Et-Tergib ve't-Terhib* V, 153.
(43) *Et-Tergib ve't-Terhib*: V, 151; *Mecmau'z-Zevâid*, X, 313.
(44) *Et-Tergib ve't-Terhib*, V, 15.
(45) *Et-Tergib ve't-Terhib*, III, 422; *El-İsâbe fi Temyizis-Sahâbe*, 2486

-"Aylar geçerdi de Nebi (as)'ın ailelerinin evlerinde ne çıra yanırdı ne de ateş tutuşturulurdu. Zeytinyağını bulduklarında onunla yağlanırlar, İç yağı bulduklarında da yemek için kullanırlardı." (46)

Ebu Hüreyre (r.a.) şöyle demiştir:

Peygamber Efendimizin Ehl-i Beyt'i üzerinden bir ay geçerdi, sonra bir ay daha geçerdi de ne ekmek ne de (yemek) pişirmek için evlerinde ateş diye birşey yanardı. Sordular:

-"Ey **Ebu Hüreyre**, peki, ne ile idame-i hayat ediyorlardı?" **Ebu Hüreyre:**

-"İki siyah (hurma ve su) ile! Ayrıca Ensar'dan komşuları vardı ki, -Allah onlara bol bol hayır versin- emanet olarak yanlarında bulunan sağmal hayvanların sütlerinden bir miktar kendilerine gönderirlerdi.(47)

Urve, (teyzesi) **Âişe**'nin (r.a.) şöyle dediğini naklediyor:

-"Vallahi yeğenim, biz bir hilali görür, sonra yine bir hilali görür, sonra bir hilali daha görür, yani iki ayda üç hilali görürdük de, Peygamber'in evlerinden hiç birinde ateş yanmazdı. Ben:

-"Teyze, peki sizi ne yaşatıyordu?" diye sordum.

-"İki siyah hurma ve su! Bir de Allah Rasûlünün Ensar'dan komşuları vardı. Bunlar emanet olarak yanlarında bulunan sağmal hayvanların sütlerinde Nebi (as)'a gönderirlerdi. O da bize içirirdi" karşılığını verdi." (48)

Âişe (r.a.) şöyle demiştir:

Peygamber Efendimizin evinde ateş vesaire yakmadan kırk gün beklemişizdir. Râvî der ki: Ben:

-"Peki ne ile idame-i hayat ediyordunuz?" diye sordum. Şu karşılığı verdi:

-"Bulduğumuz vakit iki siyah (hurma ve su) ile!"(49)

Mesrûk anlatıyor:

Bir gün **Âişe** (r.a.)'nın yanına uğradım. Benim için yemek getirdi ve: -"Ben doyuncaya kadar yemek yediğim zaman ağlarım" dedi.

---

(46) *Müsnedi İmam Ahmed b. Hanbel.*
(47) *Et-Tergib ve't-Terhib*, V, 154.
(48) *İmam Ahmed.*
(49) *Buhari ve Müslim.*

-"Niçin?" dedim.

-"Peygamber Efendimiz'in dünyadan ayrıldığı andaki durumunu hatırlarım. Vallahi o, bir günde iki öğün yemek ve et (bir arada) yiyip doymamıştır." dedi.(50)

Hz. **Âişe** (r.a.) şöyle demiştir:

Peygamber Medine'ye gelişinden ölümüne kadar üç gün peşpeşe doyasıya buğday ekmeği yememiştir.(51)

Hz. **Âişe** (r.a.) anlatıyor:

"**Muhammed** (s.a.v.)'in hane halkı, Allah Rasûlü vefat edinceye kadar peşpeşe iki gün arpa ekmeği ile karınlarını doyurmadılar."

Yine Hz. **Âişe** (r.a.) diyor ki:

-"Peygamber (s.a.v.) esvedeyn (iki siyah) denilen hurma ve su ile karnını doyurmadan vefat etti."(52)

Yine Hz. **Âişe** (r.a.) diyor ki:

-"Nebi (s.a.v.) aralıksız üç gün doyasıya yememiştir. Dileseydik biz de doyardık. Ama Allah Rasulü başkalarını kendine tercih ediyordu."(53)

IV. ALLAH'A DAVET UĞRUNDA SUSUZLUĞA TAHAMMÜL

TEBÜK SEFERİNDE ASHABIN SUSUZ KALIŞI

İbn-i Abbas anlatıyor:

Hz. Ömer b. Hattab'a:

-"Tevbe sûresinin 17. âyetinde geçen sıkıntı günlerinizi anlatır mısın?" dediler. O da:

"Çok sıcak bir günde Tebük seferine çıkmıştık Bir yerde konakladık. Konakladığımız yerde su yoktu. O kadar susamıştık ki, susuzluktan boynumuzun kopacağını zannettik. Herhangi birimiz gidiyor,

(50) İbn-i Cerir, *Kenzü'l-Ummal*, IV, 38.
(51) *Tırmizi.*
(52) *İbn-i Cerir.*
(53) *Kenzü'l-Ummal*, IV, 38.

yüklerimiz arasında su arıyor bulamayınca ümitsizlikten ve yorgunluktan orada düşüp kalıyor, geri dönemiyor, boynunun kopacağını sanıyorduk. Hatta içimizden biri, devesini kesmiş, dışkılarını sıkarak içmiş, sonra da ciğerindeki suları toplamıştı. Bütün bu güçlükler karşısında **Ebû Bekir**:

-'Ya Rasûlullah! Allah senin duanı kabul eder. Bizim için hayır duada bulun' dedi. Rasûlullah (s.a.v.)'da:

-'Bunu arzu ediyor musun?' buyurdu.

-'Evet Ya Rasûlullah' dedi.

Allah'ın Rasûlü (s.a.v.) ellerini semaya kaldırdı. Hava kararana kadar ellerini indirmedi. Hava kararda. Önce yağmur çiselemeğe başladı. Sonra da sağanak halinde yağdı. Herkes bütün kaplarını doldurdu. O konak yerinden ayrıldık. Bir de ne görelim. yağmur sadece, ordunun bulunduğu bölge içine yağmış. O bölgenin dışına bir tek damla düşmemiş" diye anlattı.(54)

YERMUK SAVAŞINDA, HARİS'İN, İKRİME'NİN VE AYYAŞ'IN SUSUZLUĞA KARŞI DAYANMALARI

Habib b. Ebi Sabit anlatıyor:

Haris b. Hişam, İkrime b. Ebi Cehil, Ayyaş b. Ebi Rebia Yermuk savaşında ağır yaralar aldılar. Yerlerinden kıpırdıyamıyorlardı. **Haris**, içmek için su istedi. **İkrime**'nin kendisine baktığını görünce:

-'Suyu **İkrime**'ye verin' buyurdu. **İkrime** su kabını eline alınca, **Ayyaş**'ın kendisine baktığını gördü. O da,

-'Suyu **Ayyaş**'a verin' diyerek elindeki su kabını ona gönderdi. Su, kendisine ulaşamadan, **Ayyaş** ruhunu teslim etti. Suyu taşıyan, diğer ikisine koştuysa da, onlar da suyu içemeden şehadet şerbetini içtiler. (55)

EBU AMR ENSARİ'NİN SUSUZLUĞA TAHAMMÜLÜ

Muhammed b. Hanefiyye (r.a.) anlatıyor:

Bedir ve Uhud savaşlarına katılmış, ikinci akabe biatında bu-

(54) Beyhaki *Et-Tergib ve't-Terhib*:V, 149

(55) *El-Bidâye ve'n- Nihâye* V, 9; *Tefsir-i İbn-i Kesîr*, II, 396;*Mecmeu'z-Zevâid;* VI, 194.

lunmuş **Ebu Amr el-Ensari**'yi (bir savaşta) görmüştüm. Oruçlu idi, susuzluktan kıvranıyordu. Kölesine:

"Haydi kalkanını bana siper yap" diye emir verdi. Kölesi de dediğini yerine getirdi.

Diğer bir rivayette:

"Haydi, yüzüme biraz su serp" dedi. O da serpti. Sonra yavaşça (okdanlığından) ok çıkarıp üç tane attı ve şöyle dedi:

-"Allah Rasûlünden işittim, şöyle buyuruyordu. Her kim, Allah yolunda -hedefe varsın varmasın- bir ok atarsa, attığı bir ok kıyamet gününde kendisi için bir nur olur.

Râvî der ki; "Güneş batmadan **Ebu Amr** şehid düştü."(56)

V. ALLAH YOLUNDA ŞİDDETLİ SOĞUKLARA TAHAMMÜL

BİR GAZVEDE ASHABIN ŞİDDETLİ SOĞUKTAN ÇUKUR KAZIP İÇİNE GİRMELERİ

Ebu Reyhane anlatıyor:

Bir savaşta Rasûlullah ile beraberdim. Bir gece yüksek bir tepeye sığınmıştık. Burada da çok şiddetli bir soğukla karşılaşmıştık. Hatta, bazılarının çukur kazarak içine girdiklerini, kalkanlarını da üzerlerine örttüklerini gördüm. Rasûlullah bu hali görünce:

-'Bu gece nöbet tutana hayır duada bulunacağım. Büyük lütuflara mazhar olacak' buyurdu. Ensardan birisi kalkıp gelerek:

-'Ben ya Rasûlullah!' dedi.

-'Sen kimsin?' buyurdular.

-'Falan' dedi. Rasûlullah:

-'Yaklaş'diye emretti. O zatın elbisesinin bir ucundan tutarak dua etti. Ona edilen duayı duyunca:

-'Ben de nöbet tutmak istiyorum' dedim.

---

(56) *Hilyetü'l-Evliya*, İbn-i Asakir; *Kenzü'l-Ummal*, V, 310; *Müstedrek*, III, 242; İstiab, III, 150

-'Sen kimsin?' buyurdular.

-'**Ebu Reyhane**' dedim. Arkadaşa ettiği duadan daha az müddet bana da dua etti. Sonra da:

-"Allah yolunda nöbet tutan göze cehennem ateşi haram kılınmıştır!" buyurdu. (57)

VI. ALLAH YOLUNDA YARA VE HASTALIKLARA TAHAMMÜL

UHUD SAVAŞINDA ABDÜLEŞELOĞULLARINDAN İKİ KİŞİNİN DURUMU

Ebu Saib anlatıyor.

Abdüleşeloğullarından birisi anlatıyordu:

Ben ve kardeşim Uhud savaşında bulunduk. Savaştan yaralı olarak döndük. Düşmanı takip için Rasûlullah'ın münadisinin sesini duyunca kardeşime -veya kardeşim bana-:

-'Allah'ın Rasûlü ile savaşa gitmeyecek miyiz?' dedim.

Vallahi bineğimiz yoktu. Yaramız da ağırdı. Rasûlullah ile beraber yola çıktık. Benim yaram daha hafifti. Kardeşim ağırlaşınca, onu bir müddet sırtıma aldım. Daha sonra biraz da kendisi yürüdü. Ordudan geri kalmadık. Onların gittikleri yere kadar da gittik.(58)

Vakıdî naklediyor:

"**Abdullah b. Sehl** ile kardeşi **Rafi b. Sehl** (r.a.) Uhud savaşının "Hamraü'l-Esed" diye anılan ikinci günü (İslâm ordusuyla birlikte) düşmanı kovalıyorlardı. Her ikisi de yaralı idi, birisi diğerini taşıyordu. Yardımcıları yoktu.

AMR BİN CEMUH'UN KISSASI VE UHUD GÜNÜ ŞEHİD DÜŞMESİ

Beni Seleme'nin ileri gelenleri anlatıyor:

Amr b. Cemuh topal, hem de aksak biriydi. Aslan gibi dört ta-

(57) Taberânî. Hakim. *Et-Tergib ve't-Terhib*, II, 404; *Müstedrek*, III, 395.
(58) İbn-i İshak; *El Bidâye ve'n-Nihâye*, IV, 49; İbn-i Sa'd, *Tabakat*, III, 21

ne oğlu vardı. Rasûlullah ile beraber bütün savaşlara katılıyorlardı. Uhud savaşına babalarını göndermek istemediler.

-"Allah seni mazur kabul etmiştir" dediler.

Bunun üzerine **Amr**, Rasûlullah'a geldi:

-"Oğullarım, beni seninle Uhud'a göndermek istemiyorlar.Allah'a yemin olsun ki, bu topal ayağımla cennet'in yolunda gitmek istiyorum" dedi. Rasûlullah da ona:

-"Allah seni mazur kabul etmiştir. Sana cihad farz değildir." buyurdu. Hz. Peygamber (s.a.v.) oğullarına hitaben de:

-' Ona mani olmayın. Belki de Allah, ona şehadet şerbetini içirecek' buyurdu. (59)

Hadiseye şahid olan **Ebu Katade** anlatıyor:

Amr b. Cemuh Rasûlullah'a geldi. "Ya Rasûlullah! Eğer Allah yolunda savaşır da şehid olursam, Cennete giderken bu topal bacağım, düzelecek mi, ne dersin?" diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.) da:

-'Tabi' buyurdu. Uhud'da kendisi, yeğeni ve kölesi şehid oldular. Rasûlullah onun naaşını görünce:

-'Onun cennete sağlam ayakla gittiğini görür gibi oluyorum' buyurdu. Üçünün aynı kabre gömülmelerini emretti. Bir kabre gömüldüler. (60)

RAFİ BİN HUDEYC'İN KISSASI

Yahya bin Abdü'l-Hamid anlatıyor:

Uhud yahut Huneyn savaşında (Buradaki şüphe aradaki ravilerden birine aittir) **Rafi b. Hadic**'in göğsüne ok saplanmıştı. Peygamber'e (s.a.v.) geldi ve:

-'Ya Rasûlullah, bu oku çıkar' dedi. Allah Rasûlü:

-'Ya **Rafi**, istersen ok ve temreni (61) birlikte çıkarayım, istersen yanlız oku çıkarayım, temren kalsın. Kıyamet günü, şehid olduğuna şehadet etsin' dedi.

-'Peki, ey Allah'ın Rasûlü! Oku çıkar, temreni kalsın. Kıyamet

(59) İbn-i İshak; *El-Bidaye ve'n-Nihâye*, IV, 37.

(60) *Müsned'i Ahmed b. Hanbel, Mecmau'z -Zevâid:* IX, 315; Beyhaki:, IX, 24.

günü, şehid olduğuma şehadet etsin" diye mukabelede bulundu.

Rafi, Muaviye'nin hilafetinden sonra bir gün yarası açıldı ve o gün ikindiden sonra şehid oldu.[62]

(61) Temren, Mızrak, ok vb. şeylerin uçunda bulunan batıcı ve sivri demir.
(62) Beyhaki; *El-İsabe fi Temyizis-Sahâbe*, I, 496-IV, 474.

3. BÖLÜM

HİCRET

Vatandan ayrılış nefislere çok ağır gelmesine rağmen Sahabe-i Kiram, ölüm kendilerine ulaşıncaya kadar tekrar dönmemek üzere, vatanlarından nasıl ayrılıyorlardı?

Allah yolunda vatanlarından ayrılmak onlara dünya ve dünya süsünden nasıl daha sevimli geliyordu?

Dünyalıklarının elden gitmesine aldırış etmeden nasıl dinlerini dünyalıklarına tercih ediyorlardı?

I. PEYGAMBERİMİZLE EBU BEKİR'İN MEDİNEYE HİCRETLERİ

KUREYŞ İLERİ GELENLERİNİN PEYGAMBERİMİZE TUZAK KURMAK İÇİN DARÜ'N NEDVE'DE TOPLANMALARI

Urve (r.a.) anlatıyor:

İkinci Akabe biatını müteakip Peygamber (s.a.v.) (bi'setin onüçüncü senesinde) Hac'dan sonra Zilhicce ayının geri kalan günleri ile Muharrem ve Sefer aylarını da Mekke'de geçirdi. Bu arada Kureyş müşrikleri Allah Resûlü'nün Mekke'den ayrılacağını, Allah Teâlâ'nın O'nun için Medine'yi sığınak ve korunak yaptığını sezmişler, Medinelilerin İslâm'a girdiklerini, diğer müslümanların da oraya göçtüklerini haber almışlardı. Binaenaleyh peygamber (s.a.v.)'i yakalayıp öldürmek yahut hapsetmek veya Mekke'den sürmek yahut prangaya vurmak üzerine ittifak ettiler.

Cenab-ı Hak onların tasarlamakta oldukları tuzakları Habibine haber vererek şöyle buyurdu:

"Hani bir zamanlar o küfredenler seni tutup bağlamaları, ya seni öldürmeleri yahut seni (yurdundan zorla) çıkarmaları için sana tuzak kuruyorlardı. Onlar bu tuzağı kurarlarken Allah da onun karşılığını yapıyordu. Allah, tuzak kuranlara mukabele edenlerin en hayırlısıdır." (1)

Hz. Peygamber (s.a.v.), Hz. **Ebû Bekir**'in (r.a.) evine geldiği gün, akşam yattığında müşriklerin kendisini yakalayacaklarını haber almıştı.

PEYGAMBERİMİZİN HZ. EBÛ BEKİR İLE MEKKE'DEN ÇIKIŞLARI VE SEVR MAĞARASINDA GİZLENMELERİ

Peygamber Efendimiz, gece karanlığında Hz. **Ebû Bekir** ile birlikte "Sevr" dağındaki mağaraya doğru yola çıktı. Ki Kur'an'da Tevbe suresi 40. ayette zikredilen mağara bu mağaradır. O gece Hz. **Ali b. Ebi Talib**, kimseye görünmeden Peygamberimizin yatağına yatıp uyudu. Kureyşli müşrikler, bütün gece evin etrafında dönüp dolaşarak birbirlerine, yatakta uyuyana birden baskın yapıp, elini ayağını bağlayalım deyip durdular. Sabah oluncaya kadar onların sözü

(1) Tevbe, 40.

bu oldu. Fakat yataktan kalkanın Hz. **Ali** (r.a.) olduğunu görünce, ona şaşkınlık içinde, Nebi'nin nerede olduğunu sordular. Hz. **Ali**, onlara Peygamber (s.a.v.) hakkında hiç bir şey bilmediğini söyledi. Ancak o zaman Rasûlullah'ın evden ayrılmış olduğunu anladılar. Her tarafta O'nu aramak üzere derhal hayvanlarına bindiler. Su başlarında oturanlara adam gönderip onu yakalamalarını emrettiler. Ve yakalayacak olanlara büyük bir mükafat va'd ettiler.

Nihayet, içinde Rasûlullah (s.a.v.) ve **Ebû Bekir** (r.a.)'in bulunduğu mağaraya geldiler. Mağaranın üstüne çıktılar. Hz. Peygamber (s.a.v.) onların sesini duydu. O sırada Hz. **Ebû Bekir** (r.a.) ürperdi, keder ve korkuya kapıldı. İşte o zaman Allah'ın Resûlü Hz. **Ebû Bekir**'e:

-*"Üzülme, muhakkak Allah bizimle beraberdir"* dedi ve dua etti. Ve Allah Teâlâ'da onun kalbine sükunet verdi:

"Allah, ona yardım etmiş, onun kalbine huzur ve sükunet yağdırmış, sizin görmediğiniz ordularla onu takviye etmiş, kafirlerin sözlerini alçalttıkça alçaltmış, Allah kendi sözünü yükselttikçe yükseltmiştir. Zaten Allah her engeli söküp atmağa kadirdir, Aziz ve her işi tedbirle yapan Hakimdir."(3)

Hz. **Ebû Bekir** (r.a.) Mekke'de, kendisi ve ailesinin geçimini temin edici gelire sahipti. Hz. **Ebû Bekir**, her bakımdan güvenilir ve sağlam bir müslüman olan kölesi **Amir bin Füheyre**'yi gönderdi. O da, **Abd b. Adiy** oğullarından **İbn-ül Eykat** denilen bir adam kiraladı ki, o gün hem müşrik hem de **As b. Vail** oğullarının Sehm koluna mensup olduğu için Kureyşin müttefiki idi. Fakat yolu iyi biliyordu. O günlerde aramızda gizlendi. Hz. **Ebû Bekir**'in oğlu **Abdullah**, akşamları onlara Mekke'de vuku bulan hadiseler hakkında malumat getiriyor, **Amir b. Füheyre** ise, onlara her gece sürü ile gelip süt ve et temin ettikten sonra kuşluk vakti diğer çobanların arasında oluyor, onun durumunu hiç kimse anlayamıyordu. Nihayet ortalık yatışıp sesler kesilince **Amir b. Füheyre** ile **İbn'ül-Eykat** iki deve getirdiler. Peygamber Efendimiz(s.a.v.) ile Hz. **Ebû Bekir** mağarada iki gece iki gündüz kalmışlardı. Sonra (Medine'ye doğru) yola çıktılar. Kendilerine **Amir b. Füheyre** refakat ediyor, hizmetlerini yapıyordu. **İbn'ül-Eykat** da yol gösteriyordu. Yanlarında başka kimse yoktu. (3)

---

(2) Tevbe, 40.

(3) Taberânî, Heysemi, VI, 51.

EBÛ BEKİR (R.A.)'İN HİCRET YOLCULUĞUNA HAZIRLANIŞI

Hz. Âişe (r.a.) anlatıyor:

Peygamber (s.a.v.) günün iki tarafından birinde, ya akşam ya da sabah muhakkak Hz. **Ebû Bekir**'in evine gelirdi. Allah Teâlâ'nın hicrete izin verdiği gün gelince Peygamber Efendimiz i'tiyadı olmadığı bir vakitte, zeval vaktinin ilk saatlerinde, bize geldi. Hz. **Ebû Bekir** (r.a.) kendisini görünce: "Allah Resûlü bu saatte gelmezdi, muhakkak büyük bir hadise vardır" dedi. Allah Resûlü içeri girince **Hz. Ebû Bekir,** oturmakta olduğu sedirden geri çekildi. Peygamber Efendimiz(s.a.v.) oturdu. Ben ve kızkardeşim **Esma**'dan başka kimse yoktu. Nebi (a.s.):

-Yanındakileri dışarı çıkar' buyurdu. Hz. **Ebû Bekir:**

-'Ya Rasûlullah, onlar yabancı değil, kızlarımdır, anam-babam sana feda olsun, bu telaşın nedendir?' dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

-"Allah bana hicret yolculuğu için izin verdi" buyurdu. Hz. **Ebû Bekir**:

-'Yol arkadaşın ben miyim, ya Rasûlullah?' dedi. Rasûlullah da:- 'Elbette sensin' buyurdu. Allah'a yemin ederim ki, o güne kadar bir kimsenin sevinçten ağlayabileceğini hiç düşünmemiştim. O gün **Ebû Bekir**'in sevinçten ağladığını gördüm. Sonra Hz. **Ebû Bekir** (r.a.):

-'Ya Nebiyyallah, şu iki binek devesini bunun için hazırlamıştım' dedi. Peygamber Efendimiz(s.a.v.) ile Hz. **Ebû Bekir**, Beni **Düil** b. Bekr'den **Abdullah b. Eykat** adında birini kılavuz olarak kiraladılar. Kendisi müşrikti. Validesi de **Beni Sehm b. Amr** kabilesindendi. Develerini ona teslim ettiler. Sözleştikleri zamana dek onların yemini verecek, bakımlarını yapacaktı.(4)

Begâvî'nin rivayetinde farklı olarak şunlar zikrediliyor:

Hz. **Ebû Bekir**: -'Ya Rasûlullah, ben de arkadaşınız olmak isterim' dedi. Rasûlullah: -'Seninle beraberim' dedi. Hz. **Ebû Bekir**: -'Yanımda iki binek devem var, altı aydır bu iş için besliyordum, birisini alınız' dedi. Peygamberimiz(s.a.v.):

-'Ancak satın alabilirim' buyurdu ve bedelini vererek (sekizyüz dirheme) satın aldı ve yola çıktılar.(5)

---

(4) İbn-i İshak.

(5) *Kenz'ül-Ummal*, VIII, 334.

Hz. **Ebû Bekir**'in kızı **Esma** (r.a.) anlatıyor:

Mekke'de iken peygamberimiz bize hergün sabah ve akşam iki defa gelirdi. Hicret için izin çıktığı gün ise mutadı olmadığı halde öğlen üzere geldi. "İşte Allah Resûlü" dedim. "Babam, anam ona kurban olsun, herhalde çok mühim bir işi var ki bu saatte geldi" Rasûlullah içeri girince **Ebû Bekir**'e:

-'Biliyor musun? Cenab-ı Hak (Mekke'den) çıkmam hususunda bana izin verdi' buyurdu. **Ebû Bekir:**

-'Arkadaşlığınızda olmak isterim, ey Allah'ın Resûlü" dedi.

-'Evet, arkadaşımsın' buyurdu.

-'İki tane binek devem var, şu kadar zamandan beri bu günü bekleyerek besliyordum. Buyur birini al.' deyince Rasûlullah(s.a.v.):

-'Ey **Ebû Bekir**, bedeliyle alırım!'

-'Anam babam sana kurban olsun! Dilediğin gibi, bedeli ile olsun.' Bu konuşmadan sonra yol hazırlıklarını yaptık. Kuşağımdan bir parça kestim, dağarcığın ağzını bağladım. Çıkıp gittiler. Sevr dağındaki mağarada beklediler. Mağaranın önüne vardıklarında **Ebû Bekir** daha evvel içeri girerek zararlı bir hayvan çıkar endişesiyle içerdeki bütün delikleri parmağını sokarak kontrol etti.

Diğer taraftan Kureyş, onları aramaya başladı. Hatta, Peygamberi yakalayıp getirene yüz deve vereceklerini ilan ettiler. Mekke dağlarını dolaşıyorlardı. Sevr dağına vardılar. Birisi tam mağaranın ağzı hizasında gelip durunca **Ebû Bekir:**

-'Ya Rasûlullah, hiç şüphesiz ki bizi görecek!' dedi. Allah Resûlü:

-'Hayır, bizi görmez, çünkü melekler kanatlarıyla bizi örtüyorlar' buyurdu. O adam oturdu ve mağaranın ağzına bevl etti. Hz. Peygamber (s.a.v.):

-'Bizi görseydi böyle yapmazdı' dedi.

Mağarada üç gece kaldılar. **Ebû Bekir**'in azadlı kölesi **Amir b. Füheyre**, **Ebû Bekir**'in koyunlarını otlatıyordu. Bu süre zarfında akşam ilerleyince koyunları yanlarına getirir, onlar da sağıp taze süt içerlerdi. **Amir**, seher vakti oradan ayrılarak otlakta öteki çobanlarla buluşurdu. Akşam olup döneceklerinde, **Amir** ağır ağır yürür, karanlık iyice bastırınca sağmal koyunu alıp iki hicret yolcusunun yanına dönerdi. Diğer çobanlar onu yanlarında sanırlardı. Hz. **Ebû Bekir**'in

oğlu **Abdullah** da devamlı Mekke'de durur, haber araştırır, sonra karanlık iyice bastırınca yanlarına gelir, olanlardan haber verirdi. Bilahare Seher vakti Allah Resûlü ile **Ebû Bekir**'in yanından çıkar, Mekke'de sabahlardı.

MAĞARADAN AYRILIŞLARI

Nihayet onlar mağaradan çıkarak sahil yolunu takip ettiler. **Ebû Bekir**, Rasûlullah (s.a.v.)in önünde yürüyordu. Tehlikenin arkadan gelmesinden korktuğu zaman da Rasûlullah'ın arkasından gidiyordu. Yolculukları böylece devam etti. **Ebû Bekir** (r.a.) Araplar arasında tanınmış bir zat idi. Ona bir yolcu rastlayıp:

-'Yanındaki kimdir?' diye sorduğu zaman,

-'Bana yol gösteren biri (hadi)' diye cevap veriyordu. Hz. **Ebû Bekir** bundan "Dinde Hidayeti" kastediyor, soruyu soran "kılavuz" manasında anlıyordu.Kudeyd mevkiine geldiklerinde, kendilerini gören bir adam Müdlic oğullarının yanına geldi ve şöyle dedi:

-'Sahil tarafında iki binekli gördüm. Kureyş'in aradığı bunlar olsa gerek.' **Sürekâ İbn-i Malik:**

-'İşte Kureyş'in aradığı, peşlerinden koştuğumuz binekliler bunlar' dedi. Cariyesini çağırıp, ona gizli birşeyler söyledi. Ayrıca, atını hazırlamasını emretti, sonra da onların izlerini takibe başladı. **Sürekâ**:

-'Biraz sonra onlara yaklaştım' der. (6)

HZ. ÖMER'İN EBÛ BEKİR'İ ÖVMESİ

İbn-i Şirin'den şöyle rivayet olunur:

Hz. **Ömer**, halife iken bazı kimselerin kendisini Hz. **Ebû Bekir**'den üstün tuttukları haberini duyunca şöyle dedi:

-'Hz. **Ebû Bekir**'in hayatında öyle bir gece var ki, vallahi **Ömer**'in bütün sülalesinden hayırlıdır. Ve **Ebû Bekir**'in öyle bir günü var ki, **Ömer**'in bütün ailesinden hayırlıdır. Allah'ın Resûlü (s.a.v.) hicret için çakıp, mağaraya vardığı gece beraberinde Hz. **Ebû Bekir** (r.a.) vardı. Yolculuk esnasında bir süre onun önünde, bir süre arkasında yürüyordu. Rasûlullah (s.a.v.) bunu farketti ve sordu:

(6) *Heysemî*, VI, 54.

-'**Ebû Bekir**, niçin sen biraz arkamda, biraz önümde yürüyorsun?'

-'Ya Rasûlullah, peşine düşenleri hatırlayınca arkandan, yolunu kesmek isteyenler aklıma gelince de önünden yürüyorum' deyince, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

-'Ya **Ebû Bekir**! Bana gelecek tehlikenin sana gelmesine razı olur muydun?' Hz. **Ebû Bekir** (r.a.):

-'Seni Hak dinle gönderene and olsun ki, evet' dedi. Mağaraya vardıklarında Hz. **Ebû Bekir:**

-'Ey Allah'ın Rasûlü, mağarayı tanzim edip hazırlayıncaya kadar sen burada kal' dedi. Kendisi mağaraya girdi ve mağarayı tanzim etti. Bir haşere deliğini tıkayamayınca:

-'Biraz daha bekle, Ya Rasûlullah!' dedi. Tekrar mağaraya girdi, nihayet haşare deliğini tıkadı ve şöyle seslendi:

-'Buyur ya Rasûlullah!' Rasûlullah (s.a.v.) o zaman girdi.

Hz. **Ömer** sonradan (r.a.) şöyle dedi:

"Nefsim yed'i kudretinde olan Allah'a and olsun ki, işte bu gece **Ömer**'in bütün sülalesinden daha hayırlıdır."(7)

HZ. EBÛ BEKİR'İN PEYGAMBER İÇİN ENDİŞESİ VE SÜREKA'NIN ONLARI TAKİBİ

Berâ İbn-i Azib (r.a.) anlatıyor:

Hz. **Ebû Bekir**, babam **Azib**'den on üç dirheme bir eğer aldı ve **Azib**'e:

-' **Bera**'ya söyle, onu bize götürsün' dedi. **Azib**:

-'Rasûlullah ile beraber nasıl hicret ettiğini bize anlatmadıkça göndermem' dedi. Bunun üzerine Hz.**Ebû Bekir** anlatmaya başladı:

-'Yola geceleyin çıktık; gece, gündüz olsun, süratli yol alıyorduk. Öğle sıcağı bastırdığında gözüm, kendisine sığınacağımız bir gölge arıyordu. Ansızın bir kaya parçası gördüm ve oraya gittim. Gölgesinin düştüğü yeri, Rasûlullah'ın oturması için düzelttim. Orayı döşek yaptım.

---

(7) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, III, 180; *Müstedrek*; *Kenz'ül-Ummal*, IV, 348; *Bağavî*: VIII, 335; *Beyhaki*.

-'Biraz uzan ya Resûlullah' dedim. O da uzandı. Sonra peşimize düşenlerden birini görebilir miyim? diye etrafı kollamaya çıktım. Bir çobanla karşılaştım. Ona:

-'Sen kimin çobanısın' diye sordum.

-'Kureyş'ten bir adamın' dedi. İsmini söylediğinde onu tanıdım. Sonra:

-'Koyunların sağılıyor mu? ' diye sorunca

-'Evet' dedi. Ben de:

-'Bana süt sağar mısın?' dedim.

"Peki" diye cevap verdi. Ona emrettim, sürüden derhal bir koyun yakaladı. Sonra koyunun memesindeki tozları silkelemesini istedim, dediğimi yaptı. Yanında bir kab, kabın ağzında da bir bez parçası vardı. Bana biraz süt sağdı, sütü kaba döktüm. Hatta alt kısmı soğudu. Resûlullah'a geldim. Uyanınca kendisine verdim:

-'Buyur iç ya, Resûlullah!' dedim. Beni memnun edinceye kadar içti.

-'Artık gidebilir miyiz?' dedim. Derhal yola koyulduk. Kureyşliler peşimizdeydi. Onlardan Süraka b. Malik'den başka kimse bize yetişemedi. O da bizi at üstünde takip etmişti.

-'Ya Rasûlullah, bu bizi arayanlardan ve mutlaka bize ulaşacak' dedim.

"Üzülme Allah bizimle beraberdir" diye buyurdu Allah Resûlü. Nihayet bize yaklaştı. Bizimle onun arasında bir veya iki mızrak boyu mesafe kalmıştı ki, ben tekrar:

-'Ya Rasûlullah, bu onlardan, bize yetişti' dedim ve ağladım. Rasûlullah:

-'Niçin ağlıyorsun?' diye sordu.

-'Vallahi kendim için değil, senin için ağlıyorum' dedim. Rasûlullah (s.a.v.) bunun üzerine Süraka'ya beddua etti.

-'Allah'ım dilediğin şekilde bizi ondan kurtar'. O anda atının ayakları karnına kadar sert toprağa gömüldü. Süraka derhal atından atladı ve yalvardı:

'Ya **Muhammed**! Hiç şüphesiz anladım ki, bu senin işin. Bu durumdan beni kurtarması için Allah'a dua et. Allah'a and olsun ki, seni yakalamak için arkamdan gelenleri yanlış yola sevk edeceğim, işte okdanlığım, ondan bir ok al, yolun mutlaka benim deve ve koyun sürülerimin bulunduğu yerden geçecek, onlardan da istediğin kadar al...' dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

-'Benim onlara ihtiyacım yok' buyurdu. Onun için Allah'a dua etti. **Süraka** kurtuldu ve arkadaşlarının yanına döndü. Rasûlullah (s.a.v.)'de yoluna devam etti, ben de onunla beraber... Nihayet Medine'ye geldik. İnsanlar onu karşılamak için yollara dökülüp, damlara çıkmışlardı. Hizmetkârlar ve çocuklar şöyle bağırışıyorlardı:

-'Allahu Ekber, Rasûlullah geldi. **Muhammed** (s.a.v.) geldi' Rasûlullah'ı kimin misafir edeceği hususunda münakaşa edilmeye başladı. Bunun üzerine, Rasûlullah (s.a.v.):

-'Ben geceyi, **Abd'ül-Muttalib**'in dayılarından Neccar oğullarında geçireceğim. Bu şekilde akrabalarıma ikram etmiş olayım' buyurdu. Sabah olduğunda da nasıl emrolundu ise öyle yaptı. (8)

PEYGAMBERİMİZİN MEDİNE'YE TEŞRİFİ, KUBA'DA KONAKLAMASI, MEDİNELİ'LERİN SEVİNÇLERİ

Urve b. Zübeyr anlatıyor:

Rasûlullah yolda bir müslüman grub arasında **Zübeyr** ile karşılaştı, onlar ticaret kervanı ile Şam'dan dönüyorlardı. **Zübeyr** (r.a.) Rasûlullah'a ve **Ebû Bekir**'e birer beyaz elbise giydirdi. Müslümanlar Medine'de Rasûlullah'ın Mekke'den çıktığını duymuşlardı, her gün tan yeri ağarmadan Harre mevkiine çıkıyorlar, şiddetli öğle sıcağına kadar onları bekliyorlardı. Bir gün yine uzun bir müddet onları bekleyip evlerine döndükleri zaman bir Yahudi bir iş için kalenin yüksek bir burcuna çıkmıştı. Birden Rasûlullah (s.a.v.)'i ve beyazlara bürünmüş arkadaşlarını adeta serabı yararak geliyorlardı. Yahudi, kendini tutamayarak sesinin çıktığı kadar bağırdı:

-'Ey Araplar! Kendisini bekleyip durduğunuz zat geliyor.'

Müslümanlar silahlarını kuşanarak öğle sıcağında onu karşıladılar. Rasûlullah yanındakilerle beraber sağ tarafa saptı ve **Amr b. Avf** oğullarına misafir oldu. Bu da Rebiülevvel ayının pazartesi günü

(8) *Buhari, Müslim, El-Bidâye ve'n-Nihâye*, III, 187-188; İbn-i Ebi Şeybe; İbn-i Sa'd, III, 80; *Kenz'ül - Ummal*, VIII, 330; *Müsned-i Ahmed İbn-i Hanbel.*

idi. **Ebû Bekir**, gelenlerle meşgul olmak için ayakta bulunuyordu. Rasûlullah ise sessizce oturuyordu. Ensar'dan oraya gelenler, Rasûlullah (s.a.v)' zannederek **Ebû Bekir** (r.a.)'i selamlıyorlardı. Fakat, Rasûlullah (s.a.v.)'a güneş vurduğunda **Ebû Bekir** onu örtüsü ile gölgelendirmeye koşunca halk, Rasûlullah'ı ancak o zaman tanıyabildi.

Rasûlullah (s.a.v.), **Amr b. Avf** oğullarının yanında on geceden fazla kaldı. Takva üzerine kurulan mescidi inşa etti. Orada namaz kıldı. Devesine bindi, halk da onunla beraber yürüyordu. Nihayet deve, Medine'de Rasûlullah(s.a.v.)'ın bugünkü mescidinin bulunduğu yere çöktü. Peygamber(s.a.v.), müslümanların bir kısmı ile orada namaz kıldı. Burası, **Es'ad İbn-i Zü'râre** (r.a.) himayesinde iki yetim çocuğa ait bir hurma kurutma yeri idi. Devesi orada çöktüğü zaman Rasûlullah(s.a.v.):

-'Burası, inşaallah mekanımız olacaktır', buyurdu.

Sonra Rasûlullah(s.a.v.) onları çağırdı. Orasını mescid edinmek üzere pazarlık yaptı. İki kardeş;

-'Onu sana hibe edelim ya Rasûlullah.' dediler. Rasûlullah (s.a.v.) orasını hibe olarak vermelerine razı olmadı, bedelini ödeyerek satın aldı. Ve oraya bir mescid bina etti. Mescidin yapılışında arkadaşlarıyla beraber kerpiç taşıdı. Rasûlullah kerpiç taşırken şöyle diyordu:

-'Bu yük, Hayber [9] yükü değil, Allah'ım bu daha mübarek, daha kudsi, Allah'ım şüphesiz ecir, ahiret ecridir. Öyleyse merhametini Ensar ve Muhacir'den esirgeme.'

II. MEKKE'DEN MEDİNE'YE İLK HİCRET EDENLER

Bera b. Azib (r.a.) anlatıyor:

"Rasûlullah (s.a.v.)'in arkadaşlarından bize, Medineye ilk defa gelen **Mus'ab b. Ümeyr** ve **İbn-i Ümmü Mektum** (r.a.)'dır. Gelir gelmez bize Kur'an okutmaya başlamışlardır. Sonra **Ammar, Bilal** ve **Sa'd** geldi. Daha sonra **Ömer İbn-i Hattab** (r.a.) yirmi kişilik bir kafile ile geldi. Bundan sonra da Rasûlullah (s.a.v.) teşrif etti. Ben, Medine ahalisinin, O'nun gelmesine sevindikleri kadar, hiç bir şeye

(9) Hayber; Hurması ile meşhur bir şehir. Çok kıymetli olan hurmasına atıf var.

sevindiklerini görmedim. O geldiğinde mufassal sûrelerden A'la sûresini okuyordum."

ÖMER BİN HATTAB'IN MEDİNE'YE HİCRETİ

Hz. Ömer (r.a.) hadiseyi şöyle anlatmıştır:

"Medine'ye hicret etmeye karar verdiğim zaman **Ayyaş İbn-i Rebia** ve **Hişam İbn-i As** ile Şerif denen yerin üstünde Gıfar oğullarına ait gölün bulunduğu vadide buluşmak üzere sözleştik. Kararımız şöyle idi. Şerif'e gelmeyenin başına bir iş gelmiş demekti. Diğer ikisi beklemeyecek ve derhal yola çıkacaktı. Ertesi gün ben ve **Ayyaş**, vadiye geldik. **Hişam**, bir mani olduğundan dolayı gelemedi. Medine'ye geldiğimizde Kuba'da **Amr b. Avf** oğullarının yurduna indik. Arkanızdan **Ebû Cehil b. Hişam ile Haris b. Hişam, Ayyaş**'ı (Ayyaş, onların hem amca çocukları ve hem de ana bir kardeşleri idi) geri götürmek için Medine'ye çıkageldiler. Rasûlullah henüz Mekke'deydi. **Ayyaş**'a şöyle dediler:

-'Annem seni görünceye kadar başına tarak vurmamaya ve sen dönünceye kadar gölgede oturmamaya and içti.' **Ayyaş**, annesine acıyınca ona:

-'Vallahi, gerçek şu şu ki, bu adamlar seni dininden dördürmekten başka bir şey istemiyorlar. Onlardan sakın! Annenin başı bitlenince elbette tarak vuracak. Mekke'nin sıcağı bastırınca mutlaka gölgeye kaçacak' dedim. Bunun üzerine **Ayyaş** şöyle dedi:

-'Hem annemin yeminine saygı göstereyim hem de oradaki mallarımı alıp geleyim.' Ben de ona:

-'Vallahi sen bilirsin. Ben Kureyş'in içinde malı çok olan birisiyim, mülkümün yarısı senin olsun, yeter ki onlarla beraber gitme!' dedim. Fakat **Ayyaş**, onlarla beraber gitmek hususunda diretti. Bu hususta ısrar edince, ona şöyle dedim:

-'Madem ki gitmekte kararlısın, öyleyse benim şu devemi al, o asil, itaatkar bir devedir, ona bin bu adamların davranışı sana şüpheli gelirse onunla kaçar kurtulursun.' Deveye binerek onlarla beraber gitti. Biraz yol aldıklarında **Ebû Cehil** ona şöyle dedi:

-'Ey kardeşim! Vallahi devem yoruldu. Ben senin devene bineyim, sen de benimkine, kabul eder misin?' **Ayyaş**:

-'Peki' diye cevap verdi. Deveyi çöktürdü, onlar da develerini

çöktürdüler. Aynı hizaya geldiklerinde birden Ayyaş'ın üzerine atılıp iple sıkıca bağladılar. Sonra da Mekke'ye götürüp, dininden döndürdüler. Biz; Allah, dininden dönenlerin tevbesini kabul etmez sanıyorduk. Dinden dönenlerde aynı kanaatte idiler. Medine'de Rasûlullah'a şikayetler gelinceye kadar bu kanaatimizde bir değişme olmadı.

"Ey Muhammed! De ki: "Ey kendilerine kötülük edip aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Doğrusu Allah günahların hepsini bağışlar. Çünkü O, bağışlayandır, merhametlidir. Rabbinize yönelin, azab size gelmeden önce O'na teslim olun; sonra yardım görmezsiniz. Size ansızın, farkına varmadan azab gelmeden önce Rabbinizden size indirilen en güzel söze, Kur'an'a uyun."(10)

Bu âyeti yazıp Hişam İbn-i As'a gönderdim. Hişam der ki: Âyeti Kerime elime geçtiğinde Zituva'da (Mekke-i Mükerreme'nin girişinde bir mevki) aşağı yukarı gidip gelerek onu okudum, fakat bir şey anlayamadım ve Allah'a yalvardım. "Ey Allah'ım! Onu anlamama yardım et!" Allah, âyetin manasını kalbime ilham etti. Hiç şüphesiz âyet, içimizden tevbelerimizin kabul edilmeyeceğini söyleyen bizler ve bizim gibiler hakkında söylenenlerle ilgili olarak indirilmişti. Bunun üzerine derhal deveme bindim ve Medine'de Rasûlullah (s.a.v.)'e ulaştım."

OSMAN BİN AFFAN'IN (R.A.) HİCRETİ

Katâde (r.a.) der ki:

"Allah Teâlâ'nın rızası için ailesi ile beraber hicret edenlerin ilki **Osman B. Affan** (r.a.)'dır."

Nadr b. Enes diyor ki:

Enes (r.a.)'ın şöyle dediğini işittim:

Osman b. Affan beraberinde zevcesi Rasûlullah'ın kızı Rukiyye (r.a.) olduğu halde Habeşistan'a gitti. Rasûlullah (s.a.v.) bir müddet onlardan haber alamadı. Nihayet Kureyş'ten bir kadın gelerek:

-'Ya **Muhammed** (s.a.v.) damadını ve kızını gördüm,' dedi. Rasûlullah:

-'Onların vaziyetleri nasıldı?' diye sordu. Kadın:

(10) Zümer, 53-55.

-'**Osman**'ı karısını zayıf bir merkebin üzerine bindirmiş, yularından çekip giderken gördüm.' dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

-'Onların dostu Allah'tır. Şüphesiz **Osman, Lut** (a.s.)'dan sonra ailesi ile beraber ilk hicret eden kimsedir.'

ALİ BİN EBİ TALİB'İN HİCRETİ

Hz. **Ali** (r.a.) anlatıyor:

"Resûlullah, Medine'ye hicret etmek üzere yola çıktığı zaman, yanındaki emanetleri yerlerine teslim etmek için Mekke'de kalmamı emretti. Zaten kendisine, emanete riayet ettiği için El-Emin ismi verilmişti. Mekke'de üçgün kaldım. Açıkça ortalıkta dolaşıyordum. Bir gün dahi gizlenmedim. Derhal yola çıktım ve Rasûlullah'ın gittiği yolu takip ettim. **Amr b. Avf** oğullarının yurduna geldiğimde Rasûlullah'ı orada buldum. **Gülsüm b. Hidm**'in evine indim. Rasûlullah'ın konağı da buradaydı."[11]

III. ASHABIN (R.A.) HABEŞİSTAN'A HİCRETLERİ

EFENDİMİZİN CAFER B. EBU TALİB VE ARKADAŞLARINA, HABEŞİSTANA HİCRET İÇİN İZİN VERMESİ

Muhammed b. Hatib anlatıyor:

Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Hurması bol bir memleket biliyorum. Oraya gidin' buyurdu. Bunun üzerine Hz. **Hatib** ve Hz. **Cafer** (r.a.) denize açıldılar. İşte ben bu yolculukta gemide doğmuşum.[12]

Ümeyr b. İshak da **Cafer**'in şöyle dediğini nakleder:

"Ya Rasûlullah(s.a.v.)! Bana kimseden korkmaksızın Allah'a ibadet edeceğim bir yere gitmem için izin ver" dedi. Rasûlullah (s.a.v.), ona izin verdi. O da, **Necaşi**'ye gitti. [13]

---

(11) *Kenz'ül Ummal*, VIII, 335; İbn-i Sad.

(12) *Mecmau'z-Zevâid*, VI, 27.

(13) Taberânî ve Bezzar; *Mecmau'z-Zevâid*, VI, 29.

KUREYŞİN, SAHABENİN İADE EDİLMESİ İÇİN AMR BİN ÂS'I NECAŞİ'YE GÖNDERMELERİ

Ümmü Seleme (r.a.) anlatıyor:

"Çeşitli eziyet ve işkencelere maruz kalan Allah Resûlünün arkadaşları için Mekke'de yaşamak çok güçleşti. O gün için Rasûlullah amcasının himayesinde olduğu için Kureyş'in zulmüne karşı emniyette sayılırdı. Kendisine bir kötülük ulaşmamakla beraber ashabının işkenceye maruz kalmasına gönlü katiyen razı değildi. Bu sebepledir ki, Rasûlullah (s.a.v.) ashabına:

-'Hakikat şu ki, Habeş ülkesinde, yanında bulunan hiç kimseye zulüm olunmayan bir kral bulunmaktadır. Derhal onun memleketine gidin. Allah size bir çıkış, bir kurtuluş yolu verinceye kadar da orada kalın' buyurdu. Bunun üzerine biz gruplar halinde yola çıkarak bir araya geldik. Hayırlı bir komşunun hayırlı ülkesine yerleştik. Dinimizin emirlerini zulüm korkusuna düşmeden güven içinde yerine getiriyorduk. Kureyş'liler bizim emin bir ülkeye yerleştiğimizi görünce bizi kıskandılar. **Necaşi**'ye elçi gönderip ülkesinden çıkarılmamaz ve onlara teslim edilmemiz için bizim hakkımızda derhal bir toplantı yaptılar. **Amr b. Âs** ve **Abdullah b. Rebia**'yı gönderdiler. Gerek Melik ve gerekse onun kumandanlarından her biri için hediyeler hazırladılar. Kumandanlardan kendisine hediye hazırlamadıkları hiç kimse kalmadı. Ve o ikisine;

-'Her kumandanın yanına gidin, onlarla müslümanlar hakkında konuşmadan önce hediyesini verin. Sonra da Melik'e gidip hediyelerini takdim edin. Elinizden gelirse onların konuşmasına fırsat vermeden size teslimini sağlamaya çalışsın' dediler. İkisi derhal Habeşistan'a geldi. Kralın ileri gelen adamlarından hediye vermedik hiç kimse bırakmadılar. İleri gelenlerin her birine şöyle söylediler:

-'Krala, bizim bazı beyinsizlerimizle ilgili taleplerde bulunmak üzere geldik. Onlar, kendi dinlerinden ayrıldılar ve sizin dinize de girmiş değiller. Kavmimiz, onların geri iadesi için bizi gönderdi. Biz **Necaşi** ile konuştuğumuzda istediğimizi kabul etmesi için kendisine işaret edin' dediler. Onlar da:

-'Elbette yaparız' diye cevap verdiler.

Nihayet **Necaşi**'ye de hediyelerini takdim ettiler; hediye edilen şeylerin arasında en çok hoşlandığı, Mekke derileri idi. Hediyeleri sunduktan sonra, ona şöylę dediler:

-'Ey Melik! Bizden, beyinsiz bir grup kendi milletlerinin dininden ayrıldılar, Senin dinine de girmediler mahiyetini anlayamadığımız yeni bir din getirdiler ve bunlar üstelik senin memleketine iltica ettiler. Onları bize teslim etmen için bizi, onların kabileleri, babaları, amcaları sana gönderdi. Senin dinine de girmediler ki, onları himâye edesin!' Melik sinirlendi ve şöyle dedi:

-'Asla! Allah'a and olsun ki, onları çağırıp konuşuncaya ve işin içyüzünü öğeninceye kadar size teslim edemem. Çünkü, bunlar benim memleketime iltica edip, benim himayemi tercih etmişlerdir. Eğer sizin dediğiniz doğru ise, onları size veririm. Değil ise, onları himaye ederim. Onlarla sizin aranıza girmem, kendilerini size teslim edip, Kureyşlileri hoşnut edemem."(14)

SAHABE-İ KİRAM İLE **NECAŞİ** ARASINDA GEÇEN KONUŞMA

Müslümanlar, **Necaşi**'nin huzuruna girdikleri zaman selam verdiler ve karşısında secde etmediler. Bunun üzerine Melik şöyle dedi:

-'Ey cemaat, niçin kavminizden bize gelip selam verenler gibi selam vermediğinizi bana söyler misiniz? **İsa** (a.s.) hakkındaki görüşünüzü açıklar mısınız? Sizin dininiz nedir? Hristiyan mısınız?'

-'Hayır' diye cevap verdiler.

-'Yahudi misiniz?' diye sordu: Yine:

-'Hayır' dediler.

-'Peki, kendi kavminizin dininden misiniz?' sualine de:

-'Hayır, değiliz' karşılığını verdiler.

-'Öyle ise sizin dininiz nedir?

-'İslâm' dediler.

-'İslâm nedir?' diye sordu.

-'Biz Allah'a kulluk eder, O'na hiçbir şeyi ortak koşmayız' dediler. Melik:

-'Bunu size getiren kimdir?' diye sordu.

-'Onu bize, aslını ve neslini yakinen bildiğimiz, içimizden bir

(14) İbn-i İshak; *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, III, 72.

adam getirdi. Bizden önce gelenlere Peygamberler gönderdiği gibi onu da bize Allah gönderdi. Bize iyiliği, doğruluğu, vefakarlığı, emanete riayeti emretti, putlara tapmaktan men ederek bize eşi ve benzeri olmayan tek Allah'a ibadeti emretti. O'nu derhal tasdik ettik. Allah'ın kelâmını tanıdık; O, bize Allah'ın indinden getirdiğini öğretti. Biz böyle hareket edince kavmimiz bize düşman oldu. Hak peygambere kin bağlayıp onu yalanladılar ve öldürmek istediler. Bizim de tekrar putlara ibadet etmemizi arzuladılar. Biz de dinimizi ve canımızı korumak için kavmimizin şerrinden kaçıp senin himayene sığındık,' dediler. Bunun üzerine Melik:

-'Allaha yemin olsun ki, **Musa** (a.s.)'ın getirdikleri ile bu aynı kaynaktandır' diye mukabele etti. **Cafer** (r.a.) sözüne şöyle devam etti:

-'Selam hususuna gelince, Allah'ın Resûlü bize cennet ehlinin selamını öğreterek onu yapmamazı emretti. Bunun içindir ki, sana kendi aramızda selamlaştığımız gibi selam verdik. **Meryemoğlu İsa** meselesine gelince, O, Allah'ın kulu ve Resûlüdür. O'nun **Meryem**'e ilka ettiği kelimesi, O'ndan bir nefestir. Ve temiz bir bakirenin oğludur.' Bunun üzerine Melik, bir çöp alarak:

-'Vallahi **Meryem**'in oğlu (a.s.) bu anlatılanlardan farklı şu çöp kadar da olsa bir şey söylemedi' dedi. Habeş ülkesinin ileri gelenleri:

-'Allah'a yemin olsun ki, Habeş halkı bunu işitirse seni mutlaka tahtından indirir' dediler. Melik:

-'Allah'a yemin ederim ki, **İsâ** (a.s) hakkında bundan başka bir şey söylemem. Cenab-ı Hak şu mülkümü bana iâde buyururken benim hakkımda halkın arzusuna uymadı ki, ben de Allah'ın dini hakkında insanların arzusuna boyun eğeyim. Allah beni bundan korusun!' dedi.

İmam Ahmed'in, Peygamberimizin hanımı **Ümmü Seleme**'den (r.a.) yaptığı diğer bir rivayette şu ziyadelere rastlıyoruz:

Daha sonra Melik, Rasûlullah'ın ashabına bir adam gönderip onları çağırttı. Elçi yanlarına geldiğinde biraraya gelerek birbirlerine şöyle dediler:

-'Onun yanına vardığınızda onunla **İsa** (a.s) hakkında ne konuşacaksınız?' Ve yine şöyle dediler:

-'Allah'a and olsun ki, ona Peygamberimizin bize öğretip emrettiklerini olduğu gibi söyleyeceğiz.' **Necaşi**'nin yanına vardıkları

zaman o, ülkesinin patrikleri ile oturmakta idi. Patrikler önlerine mukaddes kitaplarını açmışlar, bekliyorlardı. **Necaşi**, müslümanlara:

-'Bu nasıl bir din ki, kavminizden ayrılmanıza sebep oluyor ve ne benim dinim ne de diğer milletlerin dinine girmenize mani oluyor' dedi. **Cafer** söz aldı:

-'Ey Melik! Biz putlara tapan cahil bir kavim idik. Ölü eti yer, kötülük yapar, akrabalarla alakamızı keser, komşulara kötü davranırdık, kuvvetlimiz zayıf olanımızı ezerdi. İşte biz bu hal üzere iken Allah bize soyunu sopunu, doğruluğunu, emanete riayetini ve namusluluğunu çok iyi bildiğimiz bizden birini peygamber olarak gönderdi. O da bizi aziz ve celil olan Allah'ı birlemeye ve ona kulluk etmeye çağırdı. Bizim ve dedelerimizin Allah'tan başka taptığımız taşlar ve putlara ibadetten vazgeçmemizi istedi. Bize, doğru sözlülüğü, emânete riâyeti, akrabaları ziyareti, komşulara iyi davranmayı, kan dökmemeyi ve haramlardan kaçmayı emretti. Yine o bizi, bütün kötülüklerden, yalan yere şahitlikten, yetim malı yemekten, iffetli kadına iftiradan men etti. Allah'a ibadet etmemizi, O'na hiçbir şeyi ortak koşmamamızı, bihakkın namaz kılıp, zekat vermemizi istedi.' **Cafer** ona, İslâm'ın diğer huhusiyetlerini de anlatarak şöyle dedi:

-'Biz de O'nu tasdik ettik, O'na hiçbir şeyi ortak koşmadık. Bize Allah'ın haram kıldığının haram, helal kıldığının da helal olduğunu bildirdi. İşte bu yüzden kavmimiz bize düşman oldu, eziyet etti, dinimizden vazgeçip aziz ve celil olan Allah'a ibadeti bırakarak putlara tapmamızı, cahiliyet devrinde helal kabul ettiğimiz kötü şeyleri yine helal kabul etmemizi istediler. Bize işkence ettiler, zulüm yaptılar, sıkıntılara düşürdüler, dinimizi yaşamamıza engel oldular. Biz de seni başkalarına tercih ederek memleketine geldik. Senin himayene güvenip, zulme uğramayacağımızı ümid ettik ey Melik!' Bunun üzerine **Necaşi**, **Cafer**'e şunu sordu:

-'Peygamberinize gelen Kur'an'dan bildiğin bir şey var mı?' dedi. **Cafer** (r.a.):

-'Var' diye cevap verdi. **Necaşi**, **Cafer**'e:

-'Öyleyse oku!' dedi. **Cafer**, Meryem suresinin başından başlayarak okudu. Kur'an'ı dinlerken **Necaşi**, ağladı hatta yaşlar sakalını ıslattı. Yanında bulunan patrikler de ağladı. Ve sakallarından inen yaşlar önlerindeki sayfaları ıslattı. **Necaşi** sözüne şöyle devam etti:

-'Hiç şüphesiz bu, **Musa** (a.s.)'nın getirdiği sözle aynı kaynaktan çıkmıştır.' **Amr** ile **Abdullah**'a da; "haydi gidin. Vallahi onları size teslim etmeyeceğim. Bunu aklımdan bile geçirmem" dedi. **Amr b. As** ve **Abdullah b. Ebû Rebia**, onun huzurundan çıktıkları zaman, **Amr**:

-'And olsun ki, yarın onların yanına varacağım. **Necaşi**'nin yanında onların itibarlarını zedeleyip perişan edeceğim' deyince, O'na:

-'Yapma! Her ne kadar onlar bizim muhalifimiz iseler de, onlarla bizim akrabalık bağımız vardır' dedi. **Amr** diretti:

-'Vallahi **Necaşi**'ye, onların **Meryem** oğlu **İsa**'nın kul olduğunu iddia ettiklerini bildireceğim', dedi. Ertesi gün **Amr**, **Necaşi**'ye giderek huzurunda şöyle konuştu:

-'Ey Kral! Onlar, **Meryem** oğlu **isa** hakkında kötü konuşuyorlar. Onları çağır ve İsa hakkındaki düşüncelerini sor' dedi. **Necaşi**, müslüman muhacirlere **İsa** (a.s.) hakkındaki görüşlerini sormak için adam gönderdi. Başımıza hiç böyle bir şey gelmemişti; orada bulunanlar bir araya geldiklerinde birbirlerine şöyle söylüyorlardı:

-'**Necaşi** size **İsa** (a.s.) hakkında birşeyler sorduğu zaman ne diyeceksiniz?' Şöyle dediler:

-'Vallahi Allah'ın Resûlü'nün bize öğretip bildirdiğini oluduğu gibi söyleriz'. **Necaşi**'nin yanına geldiklerinde, onlara:

-'**Meryem oğlu İsa** hakkında ne diyorsunuz?' diye sordu. **Hz. Cafer b. Ebi Talib** ona:

-'O'nun hakkında peygamberimizin bize öğrettiklerini söyleriz. O, Allah'ın kulu ve Resûlü'dür. O'nun ruhudur. Afif ve temiz bakire **Meryem**'e ilka ettiği kelimesidir', dedi. **Necaşi**, elini yere uzattı, oradan bir çöp aldı, sonra şöyle dedi:

-'Allah'a yemin olsun ki, **Meryem oğlu İsa** hakkında benim söylediğim ile bunların söylediği arasında şu çöp kadar bile bir fark yok.'

Bunu söylediği zaman, etrafında bulunan patrikler homurdanmaya başladılar. **Necaşi** onlara:

-'Vallahi homurdansanız da bu böyle' dedi. Müslüman olanlara da:

-'Ülkemde istediğiniz yere gitmekte serbestsiniz, size kötülük

edenlerin vay haline! Vay haline! Vay haline! Dağlar kadar altın da verseler sizden hiçbirinize eziyet etmem. Kureyş elçilerine hediyelerini iade edin! Benim hediyeye ihtiyacım yok. Vallahi bu memleketi bana bağışlarken Allah, benden rüşvet almadı. Ben, O'nun dini için mi rüşvet alacağım? İnsanlara alet olarak Allah'a isyan mı edeceğim?' dedi.

Bunun üzerine o ikisi, **Necaşi**'nin yanından getirdikleri hediyelerle beraber perişan bir vaziyette çıktılar. Biz de, ülkelerin en iyisinde, komşuların en hayırlısı ile beraber kaldık. Allah'a yemin ederim ki, Habeşistan'da isyan çıkıncaya kadar o, bu tutumunu değiştirmedi. Vallahi asilerin **Necaşi**'ye galip geleceklerinden korkup üzüldüğümüz kadar üzüntü duyduğumuzu hatırlamıyorum. Çünkü, **Necaşi**'nin yerine gelecek olanın **Necaşi** kadar bizim hakkımızda bilgisi yoktu. **Necaşi**, isyanı bastırmak için Nil'in öbür kıyısına gitti. Rasûlullah'ın arkadaşları:

-'Kim gidip savaşın neticesi hakkında bize malumat getirecek?' dediler. **Zübeyr b. Avvam**:

-'Ben' diye cevap verdi. O, bizim en gencimizdi. Bir tulum şişirip kendisine verdiler. Onu göğsüne bağlayıp yüzerek Nil'in öbür kıyısına geçti. İki ordunun savaştıkları yere vardı. Biz Allah'a, **Necaşi**'yi, düşmana galip getirmesi ve memleketinde saltanatının devamı için dua ediyorduk. Vallahi biz merakla neticeyi beklerken, birden **Zübeyr** göründü. O koşuyor ve işaret ediyordu:

-'Müjde! **Necaşi** zaferi kazandı. Allah, onun düşmanını helak etti. Onu kendi memleketinde daha kuvvetli kıldı' diyordu. Allah'a andolsun ki, hiç bu kadar sevindiğimizi hatırlamıyorum. Daha sonra **Necaşi** döndü. Allah, düşmanını helak etmiş, kendisini ülkesinde daha da kuvvetlendirmişti. Habeş ülkesi istikrara kavuşunca onun yanında güven içinde kaldık. Bu durum, Mekke'de bulunan Rasûlullah'ın yanına dönünceye kadar değişmedi."[15]

Cafer (r.a.) anlatıyor:

Kureyş, **Amr b. As** ile **Umra b. Velid**'i bazı hediyelerle **Ebû Süfyan** adına **Necaşi**'ye gönderdiler. **Necaşi**'nin ülkesinde bulunduğumuz bir sırada Kureyş elçileri, Melik'e:

-'Bizim sefillerimizden ve beyinsizlerimizden bir grup sana gelmişler, onları bize geri ver' diyorlar. **Necaşi**:

(15) İbn-i İshak; *Mecmau'z-Zevâid*, VI, 27; *Müsned-i Ahmed b. Hanbel*; *Hılyetü'l-Evliya*, 115; *Beyhâkî*, IX, 144.

-'Hayır kendilerini dinlemeliyim' diyerek bize haber gönderdi. Huzuruna vardımız vakit; "bunlar ne diyorlar?" dedi. Biz:

-'Bunlar putlara tapan bir millettir, Cenab-ı Hak bize bir peygamber gönderdi. Biz ona iman edip, sözlerini doğruladık' dedik. Necaşi elçilere:

-'Bunlar sizin köleleriniz mi?' diye sordu.

-'Hayır' dediler.

-'Kendilerinden alacağınız mı var?'

-'Yok'

-'O halde onların yolundan çekiliniz, kendilerine ilişmeyiniz'

Necaşi'nin katından çıktığımız vakit Amr b. As Necaşi'ye:

-'Bunlar İsa hakkında senin dediklerinden başka şeyler söylüyorlar' diye fit verir. Necaşi: -'İsa hakkında benimle aynı görüşte değillerse kendilerini bir an bile topraklarımda bırakmam' diyerek bize adam gönderdi. İkinci çağrısı daha çok ağırımıza gitti. Huzura vardığımızda Necaşi:

-'Sahibiniz (Peygamberiniz) Meryemoğlu İsa hakkında ne söylüyor? diye sordu.

-'Onun, Allah'ın ruhu, Allah'ın hiç bir beşerinin kendisine dokunmadığı bâkire Meryem'e bıraktığı kelimesi olduğunu' söylüyor cevabını verdik. Necaşi adamlarına:

-'Bana Filan keşiş ile Falan rahibi çağırınız' diye emir verdi. Onlardan bir grup geldi. Kendilerine:

-'Meryemoğlu İsa hakkında ne diyorsunuz?' dedi.

-'Sen bizden daha iyi bilirsin, sen ne diyorsun?' dediler.

Necaşi yerden bir şey aldı ve:

-'İsa hakkındaki görüşümüzde onlarla bizim aramızda şu şey kadar bir ayrılık yoktur' dedi. Sonra bize dönerek:

-'Sizleri rahatsız eden var mı?' diye sordu.

-'Evet' dedik. Hemen bir münadi vasıtasıyla: 'Her kim bunlardan birine dokunursa dokunduğu şahsa, ceza olarak dört dirhem verecektir' diye ilan ettirdi.

-'Bu ceza yeter mi?'dedi.

-'Hayır' dedik. Bunun üzerine cezayı iki katına çıkardı.

ASHABIN MEDİNE'YE DÖNÜŞÜ, NECAŞİ'NİN MÜSLÜMANLIĞI VE RASÛLULLAH'IN (S.A.V.) ONUN İÇİN İSTİĞFARI

Cafer b. Ebi Talib (r.a.) anlatıyor:

"Rasûlullah'ın Medine'ye hicret edip orada hakimiyet tesis edince, **Necaşi**'ye:

-'Rasûlullah'ın Medine'ye hicret ettiğini öğrendik. Rasûlullah sana bahsettiğimiz kimseleri öldürmüş. Biz, onun yanına gitmeyi istiyoruz; bizi gönder' dedik. **Necaşi**:

-'Peki' diye mukabele etti. Bizi bir gemiye bindirdi. Yiyeceğimizi ve içeceğimizi verdikten sonra şöyle dedi:

-'Size yaptıklarımı Peygamber'e anlatın. Elçim de sizinle gelecek. Ben Allah'tan başka ilah olmadığına ve O'nun Allah'ın Resûlü olduğuna şehadet ederim. O'na benim için Allah'tan af dilemesini söyleyin.' Nihayet biz Habeşistan'dan ayrıldık. Medine'ye geldik. Beni Rasûlullah (s.a.v.) karşıladı ve boynuma sarıldı. Sonra şöyle buyurdu:

-'Hayber'in fethine mi yoksa **Cafer**'in gelişine mi, hangisine sevineyim? Bilemiyorum!' Bu hadise Hayber'in fethine tesadüf etmişti. Rasûlullah (s.a.v.) bir kenara oturunca **Necaşi**'nin elçisi:

-'İşte **Cafer** burada, kralımızın ona nasıl muamele ettiğini sor' dedi. Bunun üzerine, ben:

-'Evet anlatayım, bize şöyle güzel, şöyle iyi davrandı. Bizi bir gemiye bindirdi. Yol azığımızı da verdi. Ve Allah'tan başka ilah olmadığına, senin de Allah Resûlü olduğuna şehadet etti ve bana; kendisi için Allah'tan af dilemenizi iletmemi istedi.' dedim. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.v.) kalkıp abdest aldı, sonra da üç defa:

-'Allah'ım, **Necaşi**'yi mağfiret eyle!' diye dua ederken müslümanlar da "amin" dediler. Ben de elçiye:

-'Memleketine gidince, gördüklerini kralınıza anlat' dedim."[16]

---

(16) İbn-i Asakir, *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, III, 71; *Mecmau'z-Zevâid*, VI, 29.

EBÛ SELEME VE ÜMMÜ SELEME'NİN MEDİNE'YE HİCRETLERİ

Ümmü Seleme anlatıyor:

Kocam **Ebû Seleme**, Medine'ye gitmeye karar verince yükümü devesine yükledi. Sonra da beni bindirdi. Oğlum Seleme de kucağımda idi. Devesinin yularından tutup yola çıktı. Muğire oğulları onu görünce yolunu kestiler ve:

-'Bunu zorla nereye götürüyorsunuz? Kızkardeşimiz olduğunu bilmiyor musun? Onu başka diyarlara götürmene nasıl müsade ederiz?' dediler. Devenin yularını elinden aldılar. Beni de elinden aldılar. Bunun üzerine **Abdülesed** oğulları (Ebû Seleme'nin sülalesi) küplere bindiler ve:

-'Vallahi, kardeşimizin karısını elinden aldınız. Buna ses çıkarmadık. Ama oğlumuzu alamazsınız', dediler. Oğlumu aralarında çekiştirdiler. Kolu çıktı. Sonunda **Abdülesed** oğulları, onu alıp götürdüler. Muğire oğulları da beni yanlarında hapsetti. Kocam Ebû Seleme Medine'ye gitti. Beni oğlumla, kocamdan ayırmışlardı. Bu hadiseden sonra takriben bir yıl kadar her sabah Ebtah'a gider, akşama kadar orada ağlardım. Bir gün, Muğire oğullarından amcamın oğlu yanıma geldi. Halimi görerek bana acıdı. Muğire oğullarına

-'Daha ne kadar tutacaksınız, bu zavallıyı! Kocasından, çocuğundan ayırdınız' dedi. Bunun üzerine onlar bana:

-'İstiyorsan kocanın yanına git' dediler. Abdülesedoğulları da yanlarındaki oğlumu verdi. Deveye bindim, oğlumu da kucağıma aldım. Ten'im mevkiine vardığım zaman, Abdüddaroğullarından **Osman b. Talha** ile karşılaştım.

-'**Ebû Ümeyye**'nin kızı, nereye böyle?' dedi.

-'Medine'ye, kocamın yanına', dedim.

-'Yanında kimse yok mu?' dedi.

-'Allah'tan ve şu yavrumdan başka kimse yok,' dedim.

-'Allah Allah! Böyle yapayalnız derdin ne?' dedi.

Devenin yularından tuttu. Beni Medine'ye götürüyordu. Hayli de süratli gidiyorduk. Allah'a yemin ederim ki, ondan daha fazla iyiliksever bir Arab'a rastlamadım. Bir konak yerine vardığımızda, devemi yere çöktürüyor, geri çekilip inmemi bekliyor, devemden inip

yanından ayrılınca da, onu alıp bir ağaca bağlıyor, kendisi de bir ağaç altına gidip yatıyor. Hareket zamanı gelince de deveme yükü yüklüyor, geri çekilerek; "bin" diyor, binip yerleşince de devenin yanına gelip yularından tutuyor, bir diğer konak yerine kadar beni böylece götürüyordu. Medine'ye kadar hep böyle yaptı. Kuba'da **Amr b. Avf** oğullarının köyünü görünce bana:

-'Kocan burada. Haydi Allah'ın lütfuyla yanına git,' dedi.

İslâm uğrunda **Ümmü Seleme** ile **Ebû Seleme** ailesinin başına gelenler hiçbir ailenin başına gelmemiştir. **Osman b. Talha**'dan daha şerefli bir arkadaş da görmedim. O, Hudeybiye'den sonra müslüman olmuş, **Halid b. Velid** ile beraber, Medine'ye hicret etmiştir."[17]

SUHEYB BİN SİNAN'IN HİCRETİ

Suheyb (r.a) şöyle demiştir:

"Allah Resûlü (s.a.v.) buyurdu ki:

-'Hicret yurdunuz bana gösterildi. İki kara taşlık arasında çorak bir yer. Burası ya Hacer yahut Yesrib (Medine)'dir.'

Nebi (a.s.), **Ebû Bekir** ile birlikte Medine'ye çıktı. Bende Allah Resûlü ile birlikte çıkmak istedimse de Kureyşli bir grup genç beni engelledi. O gece hep ayakta duruyor, oturmuyordum. Birbirlerine:

-'Bunun karnı ağrıyor galiba!' dediler. Hiç böyle birşeyim yoktu. Uyudular. Ben de hemen yola çıktım. Ben yola çıktıktan sonra, içlerinden bir grub, benim yolumu kestiler. Onlara:

-'Size kırk altın versem, yolumdan çekilir, sözünüzde de durur musunuz?' dedim. Kabul ettiler, onlarla beraber Mekke'ye döndüm.

-'Kapımın eşiğini kazın, kırk altın orada. Falana da gidin, ondan iki elbise alın' dedim. Ben yola çıktım. Kuba'da kıble değişmeden önce Rasûlullah'a yetiştim. Beni görünce:

-'Ya **Ebû Yahya**! Alışverişte sen kazandın' buyurdu. Ben de:

-'Ya Rasûlullah, benden önce buraya kimse gelmedi. Bunu sana Cibrilden başkası haber veremez', dedim.[18]

---

(17) A.g.e. A.y.

(18) Beyhâkî; *Taberânî, Mecmeü'z Zevâid*, VI, 60; *Hilyetü'l-Evliya*, I, 152.

Said b. Müseyyeb anlatıyor:

Suheyb (r.a.), Peygamber (s.a.v.)'in yanına (Medine'ye) hicret etmek üzere yola çıktı. Kureyş'ten bir grub müşrik genç peşine takıldı. **Suheyb** (r.a.) bir yerde konaklayıp okdanlığından okları boşalttı ve:

-'Ey Kureyş topluluğu! Pekala bilirsiniz ki en iyi ok atanınız benim. Allah'a kasem ederim ki, okdanlığımdaki bütün okları size atmadıkça sizi yanıma yaklaştırmam. Oklarım bitince de kılıcımla dövüşürüm. Sonrası size kalmış! Ama isterseniz Mekke'deki malımın yerini göstereyim, bana yol veriniz' dedi. Onlar:

-'Peki' dediler ve bu hususta anlaştılar. O da onlara mallarının yerini gösterdi. Bunun üzerine Cenab-ı Hak:

"İnsanlardan öyle kimse de vardır ki, Allah'ın rızasını isteyerek nefsini satın alır. Allah kullarına çok merhametlidir." meâlindeki Bakara suresinin 207. âyetini indirdi. Nebi (s.a.v.), **Suheyb**'i görünce:

-'Ey **Eba Yahya**, alışveriş kazançlı oldu. Ey **Eba Yahya**, alışveriş kazançlı oldu,' buyurdu ve *"İnsanlardan öyle kimse de vardır ki, Allah'ın rızasını isteyerek nefsini satın alır. Allah kullarına çok merhametlidir."* âyetini okudu.(19)

Suheyb anlatıyor:

"Mekke'den Medine'ye Peygamber Efendimizin (s.a.v.) yanına hicret etmek isteyince Kureyş müşrikleri önünü keserek:

-'**Suheyb**! Bizim yanımıza geldiğinde malın yoktu. Şimdi servete sahib olarak çıkıyorsun. Vallahi, bu katiyyen olmaz' dediler. Ben onlara :

-'Ne dersiniz? Malımı size bırakırsam yolumdan çekilir misiniz?' diye sordum.

-'Olur,' dediler. Ben de malımı onlara verdim, yolumdan çekildiler. Çıkıp Medine'ye geldim. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) keyfiyetten haberdar olunca, iki defa:

-'**Suheyb** kazandı, **Suheyb** kazandı!' buyurdu."(20)

---

(19) İbn-i Sa'd, III, 162; *Kenz'ül-Ummal*, I, 237; *İstiab*, II, 180; *Müstedrek*, III, 398; *El-İsâbe fi Temyîzis-Sahabe*, 195; *Tefsir-i İbn-i Kesir*, I, 247.

(20) İbn Merdeveyh. *Tefsir-i İbn-i Kesir*, , 247.

IV. KADINLARIN VE ÇOCUKLARIN HİCRETİ

HZ. PEYGAMBER'İN VE EBÛ BEKİR'İN AİLELERİNİN HİCRETİ

Hz. **Âişe** anlatıyor:

"Allah'ın Rasûlü hicret ettiği zaman biz ve kızları Mekke'de kalmıştık. Hz. Peygamber kendisi, Medine'ye yerleşince **Zeyd b. Harise** ile, kölesi **Ebû Rafi**'i Mekke'ye gönderdi. Onlara iki deve verdi. Hz. **Ebû Bekir**'den de beşyüz dirhem aldılar. Bu parayla binek hayvanı satın alacaklardı.

Hz. **Ebû Bekir**'de bunlarla beraber, iki deve ile, **Abdullah b. Ureykıt**'ı göndermiş ve oğlu **Abdullah**'a, annem **Ümmü Ruman**'ı, beni kız kardeşim, **Zübeyr**'in karısı **Esma**'yı bindirip getirmesini yazmıştı. Hepsi de beraber yola çıkmışlardı. Kudeyd denilen mevkiye geldikleri zaman **Zeyd b. Harise**, bu beşyüz dirhemle üç deve satınalmıştı. Beraberce Mekke'ye girdiler. Hicret etmek isteyen **Talha b. Ubeydullah** ile karşılaştılar. Hep beraber Mekke'den ayrıldılar. **Zeyd ile Ebû Rafi, Fatıma, Ümmü Gülsüm, Sevde benti Zem'ayı** ve ayrıca **Zeyd, Ümmü Eymen** ile (oğlu) **Üsame**'yi de alarak Mekke'den çıktılar. (Biz de çıkmıştık) Beyda mahalline vardığımız vakit annemle birlikte devenin sırtındaki mahfede iken devemiz ürktü. Annem:

-'Vay kızım, vay gelinim!' diye ağlamaya başladı.

Devemiz Herşa dağının eteğinde durdu. Allah'ın lütfu ile kurtulmuştuk. Sonra Medine'ye geldik. Ben, **Ebû Bekir**'in ailesiyle indim. Nebi (a.s.)'ın hane halkı da indiler. Allah Resûlü mescidi ile çevresinde bir takım evler inşa ediyordu. Hane halkını bu evlere indirdi. Bir kaç gün bu şekilde durduk." (21)

HZ. PEYGAMBER'İN KIZI ZEYNEB'İN HİCRETİ

Rasûlullah'ın kızı **Zeyneb** anlatıyor:

"Ben hicret hazırlığı yaparken, yanıma **Utbe'nin kızı Hind** geldi.

-'**Muhammed**'in kızı, babanın yanına gideceğini duymadığımı

(21) İbn-i Abdilber Âişe'den; *El-istiâb*, IV, 450; *Mecmaü'z Zevâid*, IX, 227-228; *Müstedrek*, IV, 4

mı sanıyorsun?' dedi.

-'Hayır, böyle bir şey yok', dedim.

-'Amca kızı böyle yapma (gizleme)! Yolda ihtiyaç duyacağın herhangi bir şeye veya seni babanın yanına ulaştıracak mala ihtiyacın varsa, sana onu vereyim, çekinme. Erkekler arasındaki düşmanlık kadınlar arasında olmaz' dedi.

-'Vallahi ben onun doğru söylediğini ve bu söylediklerini yapacağını zannediyordum ama yine de ona:

-'Hiç bir yere gitmeyeceğim', dedim. Asıl niyetimi gizlemek istiyordum.

İbn-i İshak der ki:

Zeyneb hazırlığını tamamlayınca kayınbiraderi **Kinane b. Rebi** kendisine bir deve verdi. O da devesine bindi. **Kinane** yayını ve okdanlığını aldı. **Zeyneb** devenin hevdecinde olduğu halde güpegündüz deveyi sürerek Mekke'den çıktılar. Kureyş erkekleri durumu görüştükten sonra kendisini yakalamak üzere peşine düştüler. Zi-Tuva mevkiinde yetiştiler. İlk önce **Hebbar b. Esved el-Fihri** kavuştu. Mızrağının ucu ile Zeyneb'i korkuttu. Dediklerine göre Zeyneb hamiyleymiş ve o anda korkudan çocuğunu düşürmüş. Kaynı **Kinane** diz çöküp oklarını yere döktü ve:

-'Vallahi yanıma yaklaşana ok saplarım' dedi. Bunun üzerine geri çekildiler. Biraz sonra Kureyş'ten bir cemaatle **Ebû Süfyan** geldi ve:

-'Be adam! okunu indir de seninle konuşalım' dedi. O da okunu indirdi. **Ebû Süfyan** başucunda dikilerek:

-**Muhammed**'in bize yaptıklarını, başımıza getirdiği felaketleri bile bile güpegündüz halkın gözleri önünde o kadını alıp Mekke'den çıkarmışsın. Göz göre göre onun kızını götürürsen halk bunu zayıflığımıza, acizimize, gevşekliğimize yorar. Hayatıma kasem ederim ki, babasından dolayı onu hapsetmek, intikam almak bize yakışmaz. Ama sen kadını geri götür, sesler dinip, halk kadını bizim geri çevirttiğimizi konuşmaya başlayınca onu gizlice al, babasına kavuştur' dedi.

O da böyle yaptı."(22)

(22) İbn-i İshak. *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, III, 330.

Urve b. Zübeyr (r.a.) anlatıyor:

"Bir adam, peygamberimizin (s.a.v.) kızı **Zeyneb**'i (Medine'ye götürmek üzere yola) çıkardı. Kureyş'ten iki adam yetişip o adamla dövüştüler ve onu yendiler. Hz. **Zeyneb**'i elinden aldılar. Orada **Zeyneb**, bir kayaya çarpıp çocuğunu düşürdü. Çok kan kaybetti. Alıp **Ebû Süfyan**'a getirdiler. O da **Zeyneb**'i Beni Haşim kadınlarına teslim etti. **Zeyneb** hasta hasta hicret etti ve bu hastalığı sırasında öldü. Bunun için onun şehide olduğunu söylerdi."[23]

EBU LEHEB'İN KIZI DÜRRE'NİN HİCRETİ

İbn-i Ömer, Ebû Hureyre ve **Ammar b. Yasir** (r.a.) rivayet ediyorlar:

"**Ebû Leheb**'in kızı **Dürre**, hicret ederek Medine'ye geldi. **Rafi b. Mualla Züraykı**'nin evinde konakladı. Züreyk sülalesinden yanına gelen kadınlar:

-'Sen, Allah'ın "***Ebû Leheb** kahrolsun! Kohroldu da, malı ve kazandıkları kendisine fayda vermeyecek,*"[24] buyurduğu; **Ebû Leheb**'in kızı mısın? Sana da hicretin fayda vermeyecek' dediler.

Bunun üzerine **Dürre** Hz. Peygamber'e gelip, kendisine söylenenlerden şikayetçi olduğunu bildirdi.

Rasûlullah (s.a.v.), onu teskin etti ve:

-'Otur!' buyurdu. Sonra cemaate öğle namazını kıldırıp minbere çıktı ve:

-'Ey Cemaat, niçin benim aileme eziyet ediliyor? Allah'a yemin ederim ki, Hâ, Hakem, Suda ve Sehleb kabileleri kıyamet gününde benim şefaatime nail olacaklar' buyurdu."[25]

ABDULAH B. ABBAS VE DİĞER ÇOCUKLARIN HİCRETİ

İbn-i Abbas anlatıyor:

Biz Medine'ye, hicretin beşinci senesi geldik. Hendek savaşının yapıldığı sene Kureyş ordusunun peşinden Mekke'yi terk ettik. Ben,

---

(23) Taberânî. *Mecmau'z-Zevâid*, IX, 216.

(24) Tebbet, 1-2.

(25) *Taberânî, Mecmau'z-Zevâid*, IX, 257.

kardeşim **Fadl** ve kölemiz **Ebû Rafi** üçümüz beraberdik. Arç mevkiine kadar rahatça geldik. Burada yolumuzu şaşırdık. Cescase yolunu takip ettik. Buradan da **Amr b. Avf** yurduna çıktık ve Medine'ye vardık. O sırada Rasûlullah, hendek kazmakla meşguldü. Ben sekiz kardeşim de oniki yaşında idi."[26]

(26) *Taberâni*, İbn-i Abbas'dan; *Mecmaü'z-Zevâid*, VI, 64.

4. BÖLÜM

ALLAH'IN DİNİNE YARDIM

Bu dosdoğru dine yardım etmek nasıl onlara herşeyden daha sevimli gelmişti. Dünyalıklara iltifat etmeksizin ancak dine yardımlarını iftihar vesilesi olarak nasıl kabul ediyorlardı?

Allah rızası için dünya lezzetlerine ilgisiz kalarak nasıl sabretmişlerdi?

I. ENSAR'IN VAZİFESİ BAŞLIYOR

Hz. Âişe anlatıyor:

"Allah Rasûlü her sene Arap kabilelerini tek tek dolaşıyor, kendisini, Allah'ın dinini tebliğ edinceye kadar korumalarını istiyor, karşılığında onlara cennet va'dediyordu. Hiç bir Arap kabilesi onun davetine icabet etmedi. Ancak, Allah dinini hakim kılmayı, peygamberine yardım etmeyi, va'dini gerçekleştirmeyi murad edince, Rasulullah'ın karşısına, Ensar'dan bu kabileyi çıkardı. Bunlar, O'nun davetini kabul ettiler. Onların yurtlarını Allah Peygamberine hicret yurdu yaptı."(1)

Hz. Ömer anlatıyor:

Allah Rasûlü, Mekke'de iken, her sene hac mevsiminde Arap kabilelerini teker teker dolaşıyor, kendisini korumalarını ve getirdiği dini kabul etmelerini istiyordu. Teklifini kabul edecek, hiç bir kabile bulamadı. Allah, Ensar'dan bu grubu karşısına çıkardı. Onları bu sebeple mesut kıldı ve şereflendirdi. Onlar da, Allah Rasûlü'nü bağırlarına basıp yardım ettiler. Allah, onları peygamberine yaptıkları muameleden dolayı hayırla mükafatlandırdı. Allah'a yemin ederim ki, biz taahhüt ettiğimiz gibi tam olarak onların hakkını ödeyemedik. Onlara, biz başkanız, siz de yardımcılarımızsınız demiştik. Vallahi sene başına kadar yaşarsam bütün valilerimi Ensar'dan yapacağım."(2)

Cabir b. Abdullah anlatıyor:

"Allah Rasûlü her sene hac zamanı peygamber olduğunu ve getirdiği dini halka anlatıyordu.

-'İçinizde beni kendi kavmine götürecek ve koruyacak kimse yok mu? Kureyş, Rabbimin dinini tebliğ etmeme mani oluyor', dedi. O sırada Hemdanlı bir zat, Hz. Peygamberin yanına geldi. Rasûlullah (s.a.v.):

-'Kimlerdensin?' diye sordu.

-'Hemdandanım' dedi.

-'Kavmin güçlü mü?' buyurdu.

-'Evet' diye cevap verdi. Fakat kavmi adına onları herhangi bir mükellefiyet altına sokmaktan korktu ve Rasûlullah(s.a.v.)'a:

(1) Bezzar, Ömer'den; *Mecmeü'z-Zevâid*, VI, 42.
(2) Bezzar, *Mecmeü'z-Zevâid*, VI, 42.

-'Ben kavmime gidip durumu onlara anlatacağım. Gelecek sene tekrar sana geleceğim' dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.) de:

-'Peki' dedi. Oradan ayrıldı. Recep ayında, Ensar'dan gelen heyete uğradı."

Cabir (r.a.) anlatıyor:

Allah Rasûlü Mekke'de onüç sene kaldı. Hac mevsiminde kabileleri Ukaz ve Mecenne'deki konak yerlerinde ziyaret ediyor;

-'Beni kim koruyacak? Bana; Rabbimin dinini tebliğ edinceye kadar kim yardım edecek? Karşılığında cennet vardır?' diye buyuruyordu. Kendisini koruyup yardım edecek kimse bulamadı. Yemenli veya Mudarlı birisi gelip Rasûlullah ile konuşuyor, sonra kavmine, akrabalarına gidip durumu anlattığı zaman, onlar:

-'Sakın bu Kureyşli gencin yanına varma. Seni de sapıtmasın' diyorlardı. Rasûlullah, onların arasından geçerken, birbirlerine işaret ederek, O'nu gösterirlerdi. Allah (c.c.) bizi Medine'den O'na gönderdi. Biz ise O'nu bağrımıza bastık. O'nu tasdik ettik. Bizden bir adam çıkıp Allah Rasûlüne iman ediyor, Kur'an'ı öğreniyor, ailesine dönüp onları İslâm'a sokuyordu. O kadar ki, bütün Ensar evlerinde İslâm'ı kabul etmiş bir kaç kişi vardı. Bu hale gelince, müslümanlar istişare ederek:

-'Daha ne kadar Rasûlullah'ı yalnız bırakacağız! Mekke dağlarında çaresiz, korkarak, her gittiği yerden kovularak dolaşmaktadır' dediler. Bunun üzerine bizden yetmiş kişi, hac zamanı onun yanına gitti. Akabe yolunda buluşmaya karar verdik. Teker teker oraya gelerek toplandık.

Urve (r.a.) devamen anlatıyor:

-'Ya Rasûlullah! Hangi hususlarda sana biat edelim?' dedik."(3)

Hac mevsimi gelince, **Mazin b. Neccar** sülalesinden, **Muaz b. Afra, Esad b. Zürare; Zürayk** sülalesinden **Rafi b. Malik, Zekvan b. Abdülkays; Abüleşhel** sülalesinden, **Ebû'l Heysem b. Teyyihan; Amr b. Avf** sülalesinden **Ureym b. Saide**'den müteşekkil bir heyet hacca gitti. Allah Rasûlü onların yanına gelip, Allah'ın kendisini peygamber olarak gönderdiğini ve dinin tebliğcisi yaptığını haber verdi. Onlara Kur'an okudu. Sözlerini işitince, sustular, dinlediler.

(3) *Müsned-i Ahmed b. Hanbel; Müstedrek*, II, 625.

Davet ettiği dine inandılar. Dinledikleri şeyleri, daha önce Ehl-i Kitap'tan da duyduklarını hatırladılar. Ehl-i Kitap, daha önce onun, kitaplardaki vasıflarından ve davet edeceği dinden bahsederlerdi. Bunun üzerine, Ensar'dan gelen heyet, onu tasdik edip, iman ettiler. Büyük hayırlara sebep oldular. Sonra Hz. Peygamber(s.a.v.)'e:

-'Evs ve Hazreç arasında kan davası olduğunu biliyorsun. Biz, Allah'ın senin işini düzeltmesini isteriz. Allah uğrunda ve senin için elimizden gelen gayreti sarfederiz. Biz sana işaret veririz, Sen davanda sebat ederek bekle. Biz kavmimize dönelim. Onlara, Senden bahsedip, Allah'a ve Rasûlü'ne davet edelim. İnşaallah aramızı düzeltir, işlerimizi birleştiririz. Çünkü, bugün birbirimizden uzak ve birbirimize kızgınız. Aramız düzelmeden bize gelirsen, beraber olup cemaat oluşturamayız. Gelecek sene tekrar seninle buluşmaya söz veriyoruz' dediler.

Rasûlullah bu sözlerden memnun oldu. Onlarda Medine'ye dönüp gizlice davete başladılar. Allah Rasûlü'nden ve getirdiği dinden bahsettiler. Kur'an okuyarak, İslâm'a davet ettiler. Her haneden mutlaka birkaç kişi İslâm'a girmiş ve İslâm'ın girmediği çok az ev kalmıştı.(4)

II. MUHACİRLE ENSAR ARASINDAKİ KARDEŞLİK

ABDURRAHMAN B. AVF İLE SA'D B. REBİ'NİN KISSASI

Hz. **Enes** anlatıyor:

"**Abdurrahman b. Avf** Medine'ye geldi. Hz. Peygamber, **Abdurrahman** ile Ensar'dan **Sa'd b. Rebi**'nin kardeş olduğunu ilan etti. **Sa'd**, **Abdurrahman**'a:

-'Kardeşim, ben Medine'nin en zenginiyim. Malımın yarısını al. Nikahımda iki karım var. Bak hangisi hoşuna gidiyorsa, boşayayım, onunla evlen' teklifinde bulundu. **Abdurrahman** ise:

-'Allah, aileni de, malını da sana mübarek kılsın. Siz bana çarşının yolunu gösterin' dedi. Çarşıyı gösterdiler, gidip alış-veriş yaptı. Kâr etti. Akşama bir miktar peynir ve yağ ile eve döndü. Çok geçmeden zengin oldu. Aradan bir kaç gün geçince, üzerinde za'feran kokusu olduğu halde, Rasûlullah'ın yanına geldi. Hz. Peygamber, ona:

(4) Taberânî. Urve'den; *Mecmeü'z-Zevâid*, VI, 42.

-'Ne bu hal?' diye sorunca

-'Ya Rasûlullah, yeni evlendim' dedi.

-'Mehir olarak ne verdin?' diye sordu.

-'Bir hurma çekirdeği ağırlığında altın' dedi.

-'Bir koyunla da olsa düğün yemeği ver' buyurdular.

Abdurrahman b. Avf der ki;

"Vallahi o kadar kâr ediyorum ki, elime taş alsam altın, gümüş olacağını ümid ediyordum."(5)

III. ENSARIN MUHACİRLERE MALÎ YARDIMI

Ebû Hureyre anlatıyor:

Ensar, Hz. Peygambere:

-'Hurma mahsülünü, bizimle (muhacir) kardeşlerimiz arasında paylaştır,' dediler. Hz. Peygamber (s.a.v.):

-'Hayır, paylaştıramam' buyurdu. Bunun üzerine Muhacirler, Ensar'a hitaben:

-'Bizim yerimize çalıştığınız halde mahsulde ortak mı olacağız?' dediler. Ensar:

-'Biz emredileni dinleyip, ona itaat ediyoruz,' dediler.

Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem anlatıyor:

Allah Rasûlü, Ensara:

-'Kardeşleriniz mallarını, çoluk çocuklarını terkedip, sizin yanınıza geldi,' buyurdu. Ensar ise:

-'Mallarımızı aramızda paylaşırız,' dediler. Allah Rasûlü:

-'Daha başka?' diye sordu. Ensar:

-'O nedir, Ya Rasûlullah?' dediler. Rasûlullah (s.a.v.):

-'Muhacirler (zirai işlerde) çalışmayı bilmeyen bir kavimdir, on-

---

(5) Müsned-i Ahmed b. Hanbel; *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, III, 228; *El-İsâbe fi Temyîzis-Sahâbe*, II, 16; İbn-i Sa'd, III, 89.

ların yerine çalışıp meyveyi onlarla bölüşeceksiniz!' buyurdu. Ensar:

-'Peki, Ya Rasûlullah,' diye mukabele ettiler." (6)

Hz. **Enes** anlatıyor:

"Muhacirler:

-'Ya Rasûlullah! Yanlarına geldiğimiz kavmin emsalini görmedik. Ellerinde azıcık birşeyleri olsa, bizimle paylaşıyorlar. Bolluk içinde olursa bol bol veriyorlar, bizim yerimize çalıştıkları halde mahsüle ortak ediyorlar. Bütün sevab ve mükafatın onların almasından korkarız,' dediler. Allah Rasûlü (s.a.v.):

-'Hayır, onları övdüğünüz ve onlara hayır dua ettiğiniz müddetçe, siz de aynı sevaba müstehaksınız?' buyurdu."(7)

Cabir (r.a.) anlatıyor:

Ensar, hurma mahsulünü toplayınca, herkes hurmasını iki kısma ayırıyordu. Hurma yapraklarının bulunduğu kısım az, diğer kısmı çoktu. Muhacirler, istediklerini tercih edebilirlerdi. Onlar fazla olan kısmı alıyorlardı. Ensar da yapraklar sebebiyle, az olan kısmı alıyordu. Ta Hayber fethine kadar böyle devam etti. Hayber'in fethi üzerine, Allah Rasûlü Ensar'a hitaben:

-'Üzerinize düşen vazifeyi tam olarak yaptınız. Bu gün eğer elinizde yeni mahsulünüz olduğu halde, yine de Hayber ganimetinden hisse almak isterseniz, buyrun alınız,' buyurdu. Ensar:

-'Senin bize koştuğun şartların vardı. Biz de buna mukabil sana cenneti şart koşmuştuk. Koştuğumuz şart karşılığında bizden istediğin her şeyi yaptık,' dediler. Rasûlullah (s.a.v.):

-'Peki, payınız size,' buyurdu.(8)

IV. ENSAR'IN ALLAH VE RASÛLÜNÜN RIZASINI DÜNYA LEZZETLERİNE TERCİH ETMELERİ

MEKKE'NİN FETHİNDE ENSAR

Abdullah b. Rebah anlatıyor:

(6) *El-Bidâye ve'n-Nihâye,* III, 228.
(7) Müsned-i Ahmed b. Hanbel, Yezid b. Humeyd'den; *El-Bidâye ve'n-Nihâye,* III, 228; *Kenz'ül-Ummal,* VII, 136.
(8) Bezzar, *Heysemi:*, X, 40.

Hz. Peygamber(s.a.v.) Mekke'nin Fethinde:

-'Kim kendi evine girerse, o emniyettedir. Kim **Ebû Süfyan**'ın evine girerse, o emniyettedir' buyurmuştu. Herkes evine girip kapandı. Allah Rasûlü Hacer-i Esved'e gelip, onu ziyaret etti. Kabe'yi de tavaf etti. Elinde ucundan tuttuğu bir yay vardı. Tavafını yaparken, Kabe'nin bir tarafında duran, müşriklerin kendisine ibadet ettiği bir putun yanına gelince, yay ile puta vurmaya başladı ve:*"Hak geldi, batıl yok oldu. Batıl yok olmaya mahkumdur."*(9) âyetini okudu. Daha sonra Safa tepesine geldi. Kabe'yi görebileceği, yüksekçe bir yere çıktı. Ellerini kaldırdı. Allah'a dua etmeye başladı. Ensar ise düzlükteydi. Birbirlerine:

-'Adam, memleketini özledi, aşiretine acıdı,' dediler. O sırada vahiy geldi. Vahiy geldiğini biz de anlardık. Vahiy hali geçinceye kadar, kimse Allah Rasûlü'ne dönüp de bakamazdı. Vahiy bitti. Allah Rasûlü başını kaldırdı. Sonra:

-'Ey Ensar cemaati! Adam, memleketini özledi, aşiretine acıdı, diyen siz misiniz?' diye sordu. Onlar:

-'Evet, bunu biz söyledik, ey Allah Rasûlü' dediler.

-'O halde size ne diyeyim? Şunu bilin ki, ben Allah'ın kulu ve Rasûlü'yüm. Allah'a ve size hicret ettim. Yaşarsam sizinle beraber yaşarım. Ölürsem de sizinle beraber ölürüm,' buyurdu. Ensar ağlamaya başladı.

-'Vallahi bu sözlerimiz, Allah ve Rasûlü'ne karşı sevgimizden dolayı söylenmiş sözlerdir,' diyorlardı. O ise:

-'Allah ve Rasûlü de sizi tasdik etmiş ve sizi mazur görmüştür,' buyurdu."(10)

HUNEYN'DE ENSAR'IN TUTUMU VE HZ. PEYGAMBER'İN ONLAR HAKKINDAKİ SÖZLERİ

Enes (r.a.) anlatıyor:

Huneyn savaşında, Hevazin, Gatafan ve diğer kabileler askerin geri dönüşünü önlemek için sürüleri ve çoluk-çocukları ile beraber gelmişlerdi. Allah Rasûlü'nün yanında, onbinlerce Ashabı ve Mekke fethinde serbest bırakılıp da harbe iştirak edenler (Tuleka) vardı. Bunlar, Allah Rasûlü'nü terkedip geri döndüler. Tek başına kaldı. O sırada birbiri peşinde iki defa nida etti. Sağına döndü:

-'Ey Ensar!' buyurdu. Ensar:

-'Buyur Ya Rasûlullah! Seninle beraberiz,' dediler. O, beyaz bir katırın üzerindeydi. Katırdan indi ve:

-'Ben Allah'ın kulu ve Rasûlü'yüm' buyurdu. Müşrikler mağlub olmuş, o gün çok ganimet ele geçirilmişti. Ganimeti muhacirler'le, Mekkeli'lerden savaşa iştirak edenler (Tuleka) arasında paylaştırdı. Ensar'a birşey vermedi. Ensar'dan bazıları:

-'Sıkıntıya düşüldüğü zaman biz çağırılırız. Ganimet başkalarına dağıtılır,' diye dedikodu yaptılar. Allah Rasûlünün bundan haberi oldu. Onları bir çırpıda topladı ve:

-'Ey Ensar! Bu duyduğum nasıl bir söz?' diye üzüntüsünü bildirdi. Onlar sustular. Arkasından:

-'Ey Ensar! İnsanların dünya nimetlerine, sizinse Allah Rasûlü'ne sahip olmanız, onu yurdunuza götürmeniz hoşunuza gitmiyor mu?' buyurdu. Onlar:

-'Nasıl gitmez?!' diye cevap verdiler. Bunun üzerine Allah Rasûlü:

-'Bütün insanlar bir tarafa, Ensar'da başka bir tarafa gitse, ben mutlaka Ensar'ın tarafına giderdim,' buyurdu. **Hişam** der ki:

-'Sen de bunu gördün mü ey **Ebû Hamza**?' diye sordu. O ise:

-'Nasıl görmem?!' diye cevap verdi."(11)

Ebû Said el-Hudrî anlatıyor:

Allah Rasûlü, Huneyn savaşında aldığı ganimetleri, müellefe-i kulub (gönülleri İslâm'a ısındırılmak istenenler) ve diğer Araplar arasında paylaştırdı. Ensar'a az veya çok hiçbir şey düşmedi. Ensar'dan bir kabile gücendi. Hatta içlerinden birisi:

-'Andolsun ki, Allah Rasûlü kavmine kavuştu artık geri dönmez' dedi. Ensar namına **Sa'd b. Ubade**, Rasûlullah'a gelip:

-'Ey Allah Rasûlü, Ensar'dan şu kabile, sana gücendi,' dedi. O:

-'Hangi hususta,' buyurdu.

---

(9) İsra, 81.

(10) *Müsned-i Ahmed b. Hanbel*, Abdullah b. Rebah'dan; *Müslim* ve *Nesai*, Ebû Hureyre'den; *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, IV, 307; *Kenz'ül-Ummal* VII, 135; İbn-i Ebi Şeybe.

(11) Buhari, Hz. Enes'den; *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, 1/357; Kenz'ül Ummal, V, 307; İbn-i Ebi Şeybe.

-'Şu ganimetleri paylaştırman hususunda. Onları kavmine ve diğer Araplar'a dağıttın, onlara bir pay ayırmadın.'

-'Ya **Sa'd**, senin bu hususdaki kanaatin ne?' diye sordu. O:

-'Ben de, kavmimden bir ferdim,' diye cevap verdi. Rasûlullah:

-'Kavmini şu çitin içinde topla. Toplandıklarını da bana bildir,' buyurdu. Sa'd onlara seslendi. Orada toplandılar. Muhacirlerden de bir grup gelip, toplantıya katılmak istediler. Kendilerine müsaade edildi. Bir diğer gruba müsaade edilmedi. Ensar'dan hiçbir kimse dışarda kalmamıştı. Hz. Peygamber geldi ve şöyle buyurdu:

-'Ey Ensar cemaati! Siz dalâlette iken ben size gelmedim mi? Benim vasıtamla Allah sizi hidayete erdirmedi mi? Sizler muhtaç iken Allah sizi zengin kılmadı mı? Birbirlerinizin düşmanı iken Allah gönüllerinizi birbirinize ısındırmadı mı?'

-'Evet, ya Rasûlullah,' dediler.

-'Ey Ensar, bana cevap vermeyecek misiniz?'

-'Ey Allah Rasûlü, ne diyelim, nasıl cevap verelim? Minnet ve lütuf Allah ve Rasûlü'ne aittir,' dediler. O ise:

-'Andolsun ki, isteseydiniz; herkes yalanlarken biz seni tasdik ettik, kovulmuş olarak yanımıza geldin, seni bağrımıza bastık, yoksul olarak geldin sana yardım ettik. Korkarak geldin seni emniyete kavuşturduk, arkasızdın sana yardım ettik, derdiniz,' buyurdu.

-'Lütuf ve Kerem Allah'a aittir,' dediler.

-'Ey Ensar, çok basit bir miktar dünya metaı yüzünden mi gücendiniz? Ben, bunlarla, müslüman olan bir kavmi İslâm'a ısındırdım. Size de, Allah'ın İslâm nimetinden ayırdığı payı kafi görmüşüm. Ey Ensar, buna memnun olmadınız mı? Herkes evine, davar ve d ı götürüyor. Sizse, Allah'ın Rasûlünü götürüyorsunuz. Andolsun ki, bütün insanlar bir tarafa, Ensar da bir tarafa gitse, Ensar'ın gittiği tarafa giderdim. Eğer, hicret etmemiş olsaydım. Ensar'dan biri olmak isterdim. Allah'ım, Ensar'a, Ensar'ın çocuklarına, çocuklarının çocuklarına merhamet et,' buyurdu. Bunun üzerine Ensar, gözyaşı döktü. Sakalları ıslandı. Sonra da:

-'Rab olarak Allah'tan, pay olarak Rasûlü'nden hoşnutuz,' dediler. Rasûlullah ayrıldı. Onlar da dağıldılar. (12)

(12) İbn-i İshak, Ebû Said'il-Hudri'den; Müsned-i Ahmed b. Hanbel; *El-Bidâye ve'n-Nihâye*: IV, 358; *Mecmau'z-Zevâid*, X, 30; İbn-i Ebi Şeybe, Ebû Said'il-Hudri'den; *Kenzü'l-Ummal*, VII, 135-136.

Sâib b. Yezid anlatıyor:

Allah Rasûlü, Huneyn'de, Hevazin'den aldığı ganimetleri taksim etti, hem de çok güzel taksim etti. Kureyş'den bir gruba ve bir başka cemaate fazlasıyla verdi. Ensar buna gücendi. Hz Peygamber, bunu duyunca, onların konakladıkları yere geldi. Sonra:

-'Ensar'dan burada olanlar, kendi yüklerinin yanına gitsin,' buyurdu. Şehadet getirdi, Allah'a hamd-ü sena etti ve:

-'Ey Ensar! Allah size iman nimetini lütfetmedi mi? Sizi en şerefli bir kavim yapmadı mı? Size en güzel bir isim, Allah'ın ve Rasûlü'nün yardımcıları ismini vermedi mi? Eğer hicret olmasaydı, Ensar'dan biri olmak isterdim. Bütün insanlar bir tarafa, siz de başka bir tarafa gitseydiniz, mutlaka sizin gittiğiniz tarafa giderdim. Siz, başkalarının evlerine, davar ve deve götürmesine mukabil, Allah'ın Rasûlü'nü götürmenizden hoşnut değil misiniz?' buyurdu. Ensar, Hz. Peygamber'in bu sözlerini işitince:

-'Razıyız' dediler.

-'O halde söylediklerime cevap verin,' buyurdu. Onlar:

-'Ya Rasûlullah! Biz karanlıkta idik. Allah senin vasıtanla bizi kurtardı. Sapıktık, seninle bizi hidayete erdirdi. Rab olarak Allah'tan, din olarak İslâm'dan, peygamber olarak Hz. Muhammed'(s.a.v.)den hoşnuduz. Ey Allah'ın Rasûlü, en geniş sınırlar içindesin, istediğini yap,' dediler. Allah Rasûlü (s.a.v.):

-'Keşke bu sözlerin dışında bir takım sözlerle cevap verseydiniz; o zaman doğru söylediniz, derdim. Kovulmuş olarak geldin, seni bağrımıza bastık. Yalanlandın, seni tasdik ettik. Arkasız kaldın, sana yardım ettik. Başkalarının reddettiği şeyleri, biz kabul ettik, deseydiniz, o zaman doğru söylemiş olurdunuz,' buyurdu. Ensar:

-'Lütuf ve minnet ancak, Allah'ın ve Rasûlü'nündür. Rasûlü'nün lütuf ve keremi herkesedir,' dediler. Ağladılar. Hem de çok ağladılar. Hz. Peygamber de onlarla beraber ağladı.

Enes b. Malik (r.a.) anlatyor:

Allah, Hevazin'den Rasûlü'ne ganimetler bahşedince; o, bazılarına yüzer deve verdi. Ensar:

-'Allah, Rasûlü'nü affetsin. Kureyş'e verip, bizi unutuyor. Halbuki kılıçlarımızdan Kureyş'in kanları damlıyor,' dediler. Bu Rasûlullah'a haber verildi. Onlara adam gönderdi. Deriden bir çadır

içinde topladı. Ensar'ın ileri görüşlüleri:

-'Ya Rasûlullah! ileri gelenlerimiz böyle birşey söylemediler. İçimizden bazı gençler: "Allah, Rasûlü'nü bağışlasın bizim kılıçlarımızın hak ettiğini, Kureyş'e veriyor, bizi ihmal ediyor," dediler, diye cevap verdiler. Allah'ın Rasûlü ise:

-'Ben, küfürden yeni kurtulup İslâm'a girmiş olanların kalplerini ısındırmak için veriyorum. Başkalarının mal götürmesine karşılık, sizin peygamberi yurdunuza götürmeniz hoşunuza gitmiyor mu? Andolsun ki, onların aldıklarından daha hayırlısını götürüyorsunuz,' buyurdu. Onlar:

-'Hakkımıza razıyız, hoşnuduz,' dediler. Peygamberimiz:

-'Yakın bir gelecekte ağır tercihlerle karşılaşacaksınız (başkaları üzerinize tercih edilecek). O zaman Allah ve Rasûlü'ne kavuşuncaya kadar sabrediniz. Ben havz-u kevser başında olacağım,' buyurdu.

Enes der ki;

"Ensar sabır göstermedi." (13)

İmam Ahmed'in, **Enes**'ten (r.a.) yaptığı rivayette şu farklı ifadelere rastlıyoruz. Peygamber Efendimiz, Ensar'a hitaben:

-'Sizler vücuda yapışan elbiseler (benim yakın maiyyetim, sırdaşım)siniz; öteki insanlar ise üstüne giyilen elbiselerdir. İnsanlar, koyun ve develerle evlerine dönerlerken sizler, Allah Rasûlü ile birlikte kendi yurdunuza dönmek istemez misiniz?' buyurdu. Onlar:

-'İsteriz, ya Rasûlullah,' dediler. Allah Rasûlü (s.a.v.):

-'Ensar benim cemaatım ve sırdaşımdır. İnsanlar bir vadiye girse, Ensar da başka bir vadiye yönelse ben Ensar'ın vadisine girerim. Hicret (sevabı) olmasaydı Ensar'dan biri olurdum,' buyurdu."(14)

V. ENSAR'IN VASIFLARI

Enes (r.a.) anlatıyor:

Allah'ın Rasûlü'ne Bahreyn'den bir miktar mal getirildi. Muhacirler ve Ensar bunu duyunca Rasûlullah (s.a.v.)'a geldiler.

(13) Buhari

(14) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, III, 356.

Rasûlullah (s.a.v.), Ensar'a:

-'Ben sizin çok feragat edip, az tamahkar olduğunuzu biliyorum,' buyurdu.

Enes'ten (r.a.) rivayet edilmiştir:

Allah Rasûlü, **Ebû Talha**'ya: "Kavmine selam söyle, onlara, kendilerinin iffetli ve sabırlı olduklarını bildiğimi haber ver," buyurdu.(15)

ENSAR'IN CÖMERTLİĞİ VE HİZMETLERİ

Enes (r.a.) anlatıyor:

"**Üseyd b. Hudayr**, Hz. Peygamber yiyecek dağıtırken, O'nun yanına geldi. O'na Beni Zafer kabilesinden bir ailenin ihtiyacı olduğunu hatırlattı. Bu ailenin ekserisi kadındı. Hz. Peygamber, **Üseyd**'e:

-'Geciktin, ya **Üseyd**, elimizde birşey kalmadı. Yeni bir ganimet geldiğini duyarsan bu aileyi bana hatırlat,' buyurdu. Daha sonra Beytülmal'e Hayber'den arpa ve hurma geldi. Hz. Peygamber bunları halka paylaştırdı. Ensar'a da verdi. Hem de bolca verdi. Bu aileye de verdi. Hem de fazlasıyla. **Üseyd b. Hudayr,** teşekkür ederek:

-'Ey Allah'ın Nebi'si, Allah seni en güzel mükafat ile mükafatlandırsın,' dedi. Allah Rasûlü:

-'Siz, ey Ensar Cemaati! Allah da size en güzel mükafatı versin. Sizin iffetli ve sabırlı olduğunuzu biliyorum. Benden sonra, işlerde ve ganimet taksimlerinde, başkaları size tercih edilecek. Benimle Havz'ın başında buluşmaya kadar sabredin' buyurdu."(16)

Üseyd b. Hudayr anlatıyor:

Bana kavmimden, Za'fer kabilesinden bir aile ile Beni Muaviye'den diğer bir aile geldi ve:

-'Bizim hakkımızda Allah Rasûlü ile konuş. Bize ganimetten bir pay versin veya Beytülmal'den birşeyler versin,' dediler. Onunla konuştum:

---

(15) Bezzar, Enes'den; *Mecmeü'z-Zevâid*, X, 41; *Kenz'ül-Ummal*, VII, 136

(16) İbn-i Adiy; Beyhakî; İbn-i Asakir, Hz. Enes'den; *Kenz'ül Ummal*, VII, 135; *Müstedrek*, IV, 79.

-'Tamam, ganimetten herbirine bir pay vereceğim. Yeni bir ganimet geldiğinde de onlara hisse ayıracağım,' dediler. Ben de Ona:

-'Ya Rasûlullah! Allah seni hayırla mükafatlandırsın,' dedim. Cevaben:

-'Allah sizi de hayırla mükafatlandırsın. Biliyorum ki, siz iffetli ve sabırlı insanlarsınız. Ve benden sonra başkaları size tercih edilecek, geri plana itileceksiniz,' buyurdu.

Ömer b. Hattab, halka ganimet taksim ederken, bana da bir elbise gönderdi. Bense bu elbiseyi beğenmedim. Kureyşli bir genç, namaz kılarken bu elbiselerden birini, sürüyerek gidiyordu. O zaman Allah Rasûlü'nün şu sözünü hatırladım: "Benden sonra başkaları size tercih edilecek, geri plana itileceksiniz". Kendi kendime, Allah ve O'nun Rasûlü asla yalan söylemez, dedim. Bunu duyan birisi, **Ömer**'e gidip, durumu anlatmış. Ben namaz kılarken **Ömer** çıkageldi ve:

-'Ya **Üseyd**, namazını bitir,' dedi. Namazımı bitirdiğim zaman bana:

-'Neler söyledin?' dedi. Durumu ona anlattım. Hz. **Ömer** de:

-'O gencin üzerinde gördüğün elbiseyi ben ganimet payı olarak falana göndermiştim. O, Bedir ve Uhud savaşlarında ve Akabe biatlarından birisinde bulunmuştur. Bu genç ise o elbiseyi bu zattan satın alıp giymiştir. Sen o tercihin benim zamanımda olacağını mı sandın?' dedi. Bense O'na:

-'Ey mü'minlerin halifesi! And olsun ki, ben bu hadisenin, senin hilafetin zamanında cereyan etmiyeceğini zannetmiştim,' diye cevap verdim." (17)

Muhamed b. Mesleme (r.a.) anlatıyor:

Bir gün Mescid-i Nebeviye'ye doğru yönelmiş gidiyordum. Kureyş'ten bir adam gördüm, sırtında bir hulle vardı.

-'Bunu sana kim giydirdi?' diye sordum.

-'Mü'minlerin emiri,' karşılığını verdi. Geçip gittim. Kureyş'ten birini daha gördüm, onu sırtında da hulle vardı.

-'Bunu sana kim giydirdi?' diye sordum.

-'Emirü'l-Mü'minin,' karşılığını verdi.

---

(17) *Müsned-i Ahmed b. Hanbel*, Usey b. Hudeyr'dan; *Mecmeü'z-Zevâid*, X, 33.

Râvî der ki: **Muhammed b. Mesleme** hemen mescide girdi, yüksek sesle: 'Allahu Ekber' diyerek tekbir getirdi ve 'Allah ve Rasûlü doğru söylemiştir' diye söylendi. Hz. **Ömer** (r.a.) onun sesini duyunca kendisine bir adam göndererek:

-'Söyle bana gelsin' diye emir verdi. **Muhammed b. Mesleme:** (r.a.) :

-'İki rekat namaz kılayım, sonra' dedi. Elçi ısrarla:

-'Muhakkak gelmelisin,' dedi. **Muhammed b. Mesleme** (r.a.):

-'Kararım kesin, iki rekat namaz kılmadan gelmeyeceğim,' deyip namaza başladı. **Ömer** (r.a.) geldi, yanıbaşında oturdu. Namazını bitirince:

-'Bana haber ver Allah Rasûlü'nün namazgâhında neden tekbir getirerek sesini yükselttin? 'Allah ve Rasûlü doğru söylemiştir' sözünün anlamı ne?' diye sordu.

-'Ey Emire'l-Mü'minin! Mescid-i Nebeviye'ye geliyordum. Kureyş'ten filan oğlu filana, sırtında bir hulle ile rastladım. -'Bunu sana kim giydirdi?' dedim. -'Mü'minlerin Emiri' dedi. Yoluma devam ettim. Bu kez karşıma Kureyş'ten falan oğlu falan çıktı, onun sırtında da bir hulle vardı. -'Bunu sana kim giydirdi?' sorumu -'Emire'l-Mü'minin,' diye karşıladı. Geçip yürüdüm, Ensar'dan falan oğlu falan ile karşılaştım. Onun sırtında bir hulle vardı, ama önceki iki hulleden değersizdi.

-'Bunu sana kim giydirdi?' dedim.

-'Emiri'l-Mü'minin' cevabını verdi. Bunun üzerine ben, Allah Rasûlü'nün:

-"Benden sonra, başkalarının size tercih edileceklerini göreceksiniz," sözünü hatırladım. Ey Mü'minlerin Emiri! Bu işin senin zamanında olmasını istemezdim' dedi. Hz. **Ömer** (r.a.) ağladı ve:

-'Allah'a istiğfar ediyorum, bir daha böyle birşey yapmayacağım,' dedi.

Râvî der ki:

Bu hadiseden sonra **Ömer**'in Kureyş'ten birini Ensar'a tercih ettiği görülmedi."[18]

---

(18) İbn-i Asakir, *Kenz'ül-Ummal*, II, 329.

CERİR'İN ENES'E HİZMETİ

Enes (r.a.) anlatıyor:

Cerir, bir yolculukta benimle beraberdi. Ve bana hizmet ediyordu. "Ben Ensar'ın, Allah Rasûlü'ne yaptığı hizmetleri gördüm. Artık bundan sonra, Ensar'dan birini gördüm mü muhakkak onun hizmetine koşarım," dedi."[19]

HZ. PEYGAMBER'İN SA'D B. UBADE'YE İLTİFATI

Zeyd b. Sabit anlatıyor:

Sa'd b. Ubade, oğlu ile beraber, Allah Rasûlü'nün yanına gelip, selam verdi. Rasûlullah:

-'Buraya buyrun,' diyerek yer gösterdi. **Ubade**'yi sağına oturttu ve:

-'Merhaba Ensar'a, Merhaba Ensar'a dedi. Çocuğu, Hz. Peygamber'in huzurunda duruyordu. Ona:

-'Sen de otur,' buyurdu. Çocuk da oturdu. Sonra:

-'Yaklaş' dedi. Yaklaştı. Allah Rasûlü'nün elini ve eteğini öptü. O zaman Hz. Peygamber:

-'Ben de Ensar'danım, ben de Ensar'ın çocuğuyum,' buyurdu. **Sa'd**:

-'Senin bizi şereflendirdiğin gibi, Allah da senin şerefini arttırsın,' dedi. Hz. Peygamber:

-'Allah benden önce sizi şerefli kılmıştır. Benden sonra, başkaları size tercih edilecek. Havzın başında bana kavuşuncaya kadar sabırlı olun' buyurdu.[20]

Ebû Eyyûb, **Muaviye**'ye gelip, borcu olduğundan yakındı. Ondan bir yakınlık göremediği gibi, hoşuna gitmeyen sözlere şahit oldu ve:

-'Allah Rasûlü'nden, 'Benden sonra başkaları size tercih edilecek, yüzünüze bakılmayacak!' buyurduğunu duydum,' dedi. **Muaviye**:

---

(19) Beğavi, Beyhaki, İbn-i Asakir, Hz. Enes'den-*Kenz'ül-Ummal*, VII, 136.

(20) Beğavi, Beyhaki, İbn-i Asakir, Hz. Enes'den-*Kenz'ül-Ummal*, VII, 136.

-'Sizinle ilgili daha neler söyledi?' deyince:

-'Sabırlı olun dedi,' diye cevap verdi. **Muaviye**:

-'O halde sabırlı olun,' dedi. Bunun üzerine **Ebû Eyyüb**:

-'Vallahi bir daha, senden hiçbir şey istemiyeceğim,' deyip ayrıldı. Basra'ya gitti. **İbn-i Abbas**'a misafir oldu. **İbn-i Abbas**, evini kendisine tahsis etti ve:

-'Senin Allah Rasûlü'ne yaptığını, ben de sana yapacağım' dedi. Ailesini evinden çıkardı ve:

-'Evdekilerin hepsi senin,' dedi. Ayrıca, kırkbin (dinar veya dirhem) ile yirmi köle verdi." (21)

Başka bir rivayette, hadisenin **İbn Abbas** ile alakalı bölümü şöyle nakledildiyor:

Ebû Eyyüb, Muaviye'den beklediği ilgiyi göremeyince Hz. **Ali** tarafından Basra emirliğine getirilen **Abdullah b. Abbas**'ın yanına Basra'ya gitti. **Abdullah**:

-'**Ebû Eyyüb,** sen Allah Rasûlü için evinden çıktığın gibi ben de senin için meskenimi boşaltacağım,' diyerek emir verdi, çoluk çocuk evden çıktılar. Evin içinde kalan herşeyi O'na verdi. **Ebû Eyyüb** Basra'dan ayrılacağı zaman **Abdullah**:

-'İhtiyacın mı var?' diye sordu.

-'Dört bin (dirhem veya dinar) ile toprağımda çalıştıracağım sekiz köleye ihtiyacım var,' dedi.

Bunun üzerine **Abdullah** ona, istediklerinin beş katını yani yirmibin (dirhem yahut dinar) ile kırk köle verdi"(22)

PEYGAMBERİMİZİN ENSAR İÇİN DUA ETMESİ

Enes b. Malik (r.a.) anlatıyor:

Su taşıyan deve bulunamaması, Ensar arasında sıkıntı meydana getirdi. Toplanıp, Rasûlullah'a gittiler. Ondan, kendilerine, bir ark kazılması talebinde bulundular.

---

(21) Rüyani; İbn-i Asakir, Hubeyb b. Ebi Sabit'ten; *Kenz'ül-Ummal,* VII, 95; *Mecmeü'z-Zevâid*: 9/323; *Müstedrek*: III, 461

(22) *Müstedrek* , III, 544. Abdurrahman bin Ebi Zinad'dan , o babasından ve Abdullah b. Fadl b. Ebi Rabia b. Haris'den.

Allah Rasûlü (s.a.v.) onlara:

-'Ensar merhaba! Ensar merhaba! Ensar merhaba! Bu gün benden istediklerinizin hepsini yerine getireceğim. Allah da sizin için istediğim şeylerin hepsini verecek,' buyurdu.

Ensar, birbirine:

-'Bunu fırsat bilin, ondan affınız için dua etmesini taleb edin,' dedi ve:

-'Ey Allah Rasûlü, bizim affedilmemiz için dua ve niyazda bulun' diye rica ettiler. O:

-'Allah'ım Ensar'ı affet, Ensar'ın çocuklarını affet. Çocuklarının çocuklarını affet,' diye dua etti.[23]

Başka bir rivayette;

-'Ensar'ın hanımlarını da affet' ziyadesi vardır.

Rifaa b. Rafi'den (r.a.) rivayete göre Nebi (s.a.v.) şöyle dua buyurmuştur:

-'Ya Rabbi Ensar'ı affet! Ensar'ın evladını affet! Ensar'ın evladının evladını affet! Onların komşularını da affet!'[24]

Avf El-Ensari'nin rivayetine göre Allah Rasûlü şöyle dua buyurmuştur:

-'İlahi! Ensar'ı, Ensar'ın evladını ve kölelerini affet!'[25]

Hz. **Osman** (r.a.) naklediyor:

Nebi (s.a.v.)'den işittim, şöyle buyuruyordu:

-'İman Yemen'dedir. İman Kahtan'dadır. Katılık evlad-ı Adnan'dadır. Hımyer kabilesi, Arab'ın başı ve azı dişleri değerindedir. Mezhiç Arap'ların beyni, Ezd kabilesi Araplar'ın kaküllü ve kafasıdır. Hemdanlılar ise Arapların boynu ve zirvesidir. İlahi! Ensar'a güç ver. Allah, dinini onlarla yerleştirdi. Onlar ki; beni barındırdılar, bana yardım ettiler, beni korudular. Onlar dünyada benim dostlarım, ahirette de bana tabi olanlardır.'[26]

---

(23) *Müsned-i Ahmed b. Hanbel*, Enes b. Malik'den; *Mecmeü'z-Zevâid*: X, 40.
(24) Taberânî
(25) Taberânî-*Heysemi*, X, 40.
(26) Bezzar. *Heysemi*, X, 41.

Osman b. Muhammed b. Zübeyr'den;

Ebû Bekir Sıddık(r.a.) bazı hutbelerinde şöyle diyordu:

"Biz ve Ensar vallahi şairin şu tavsifini andırıyorduk:

Allah bizden taraf Caferoğullarını mükafatlandırsın,

Ki, ayaklarımız kapı altında ezilecekken (bizi kurtardılar)

Bize hizmetten bıkmadılar!

Bizden gördükleri zahmeti annemize verseydik şüphesiz usanırdı!"(27)

(27) İbn-i Ebû'd-Dünya: El-Eşraf.

5. BÖLÜM

ALLAH YOLUNDA CİHAD

Rasûlullah ve ashabı Allah yolunda nasıl savaşıyorlar? Ashabı Allah'ın ve Rasûlünün davetine her türlü hal ve şartlarda nasıl uyuyor ve savaşa çağrıldıklarında varlık, yokluk, yaz ve kış demeden nasıl koşuyorlardı?

I. RASÛLULLAH'IN ASHABINI CİHAD'A VE ALLAH YOLUNDA MALLARINI İNFAK ETMEYE TEŞVİK ETMESİ

RASÛLULLAH'IN BEDİR'DE ASHABLA İSTİŞARE ETMESİ

Ebû Eyyûb el-Ensarî anlatıyor:

"Biz Medine'de idik. Rasûlullah(s.a.v.) bize:

- '**Ebû Süfyan**'ın büyük bir kervan ile geldiğini haber aldım. Ona baskın yapmaya gider misiniz? Olabilir ki, Allah bizi onunla ganimetlendirir ' dedi. Biz de 'evet' diyerek kendisi ile birlikte yola koyulduk. Bir veya iki günlük yol gittikten sonra Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Kureyşliler bizim çıktığımızı haber almışlar onlarla savaşmaya ne dersiniz?' dedi. Biz:

- 'Biz kervan için harekete geçtik, tüm Kureyşlilerle savaşmaya gücümüz yetmez' dedik. Sözünü bir daha tekrarlayınca yine aynı cevabı verdik. Bunun üzerine **Mikdad b. Amr** ayağa kalkıp:

- 'Ya Rasûlullah! Yani biz sana, İsrailoğullarının **Musa**'ya: *"Biz burada oturuyoruz. Sen ve Rabbin gidin, savaşın"*[1] dedikleri gibi demiyoruz,' dedi. **Mikdad**'ın bu sözleri üzerine, biz Ensar :

- 'Keşke biz de böyle söyleseydik de hiçbir şeyimiz olmayaydı,' dedik. Bunun üzerine: *"Senin Rabbin hak uğrunda savaşmak üzere seni evinden çıkardığı zaman müminlerden bir gurup isteksizdi"*[2] âyeti nazil oldu."[3]

Alkame b. Vakkas el-Leysî anlatıyor:

"Rasûlullah Bedir'e gitmek üzere yola çıktı. Revha denilen yere varınca Ashab'a:

- 'Görüşünüz nedir, nasıl yapalım?' diye sordu. Hz. **Ebû Bekir**:

- 'Ya Rasûlullah, müşriklerin falan yerde olduklarını haber aldık,' dedi. Rasûlullah tekrar:

- 'Ne diyorsunuz, ne yapalım?' dedi. Bu sefer de Hz. **Ömer** (r.a.) Hz. **Ebû Bekir** (r.a.)'in söylediklerini tekrarladı. Rasûlullah (s.a.v.) yine aynı soruyu tekrarlayınca, bu sefer **Sa'd b. Muaz** (r.a.) :

---

(1) Maide, 24.
(2) Enfâl, 5.
(3) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, III, 263.

-' Ya Rasûlullah sen bizi kastediyorsun. Seni peygamber seçen ve sana kitabı vahyeden Allah'a yemin ederim ki, ben bu yoldan hiç gitmedim ve hakkında da hiçbir bilgim yoktur. Fakat sen Yemen'de Berkü'l-Gamad'a kadarda gitsen biz seninle beraber geleceğiz. **Musa**'ya:*"Sen ve Rabbin gidin savaşın. Biz burada oturacağız"* diyenler gibi demeyeceğiz. Sana: "Sen ve Rabbin gidin savaşın. Biz de sizinle beraberiz" diyeceğiz. Herhalde sen Medine'den bir maksat için çıktığında, Allah sana başka bir şey emretti. Nereye gitmek istiyorsan git. Kimi bırakmak, kimi ezmek, kiminle düşmanlık ve dostluk yapmak istiyorsan yap. Malımızdan da dilediğin kadar alabilirsin' dedi.

İşte **Sa'd**'ın bu sözü üzerine Enfâl Sûresinin 5. âyeti nazil oldu."

Emevî *el-Meğazî* adlı kitabında **Sa'd**'ın şöyle dediğini kaydetmektedir:

-"Malımızdan istediğin kadar alabilirsin. İstediğin kadar bize ver, istediğin kadar bizden al. Bize vermenden çok, almanı istiyoruz. Sen bize ne emredersen, ona uyarız. Allah'a yemin ederim ki, San'adaki Berkü'l-Gamdan köşküne kadar da gitsen seninle beraberiz."(4)

Bir başka rivayette:

"**Sa'd b. Muaz** ayağa kalkıp:

- 'Ya Rasûlullah galiba bizi kastediyorsun?' diye sordu. 'Evet' cevabını alınca:

- 'Biz sana iman etmiş ve seni tasdik etmişiz. İslâm'ın hak din olduğuna şehadet etmişiz. Ahd ve teminatlarımızı da, seni dinlemek ve sana uymak üzere vermişiz. İstediğin yere git. Ya Rasûlullah! Seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, sen bize şu denizi gösterip de dalsan, hepimiz senin arkandan dalarız. Bizi düşmanla karşılaştırmanı da sevinçle kabul ederiz. Biz savaş zamanında sabır ve sebat gösterir, düşmanla karşılaştığımız anda bile doğruluktan ayrılmayız. Allah'ın bizden sana, gözlerini güldürecek hareketler göstereceğini ümid ediyoruz. Haydi bizi Allah'ın bereketine doğru götür,' dedi.

Sa'd'ın bu sözüne Peygamberimiz çok sevindi. Bunun üzerine:

- 'Haydi Allah'ın bereketine doğru yürüyün. Size, Allah'ın bana va'd ettiği iki gruptan birinin (ya kervan veya Mekke müşrikleri)

---

(4) A.g.e., III, 264.

sizin olacağını müjdelerim. Vallahi, ben düşmanımız Kureyşli'lerin düşüp ölecekleri yerleri şu anda görüyorum,' buyurdu."[5]

SAVAŞMADAN ÖNCE RASÛLULLAH'IN CİHADA TEŞVİK ETMESİ VE UMEYR B. HUMAM'IN SÖZÜ

Enes (r.a.) anlatıyor:

Rasûlullah (s.a.v.) Kureyş kervanının nerede olduğunu öğrenmek için **Büsbüs'ü** gözcü olarak gönderdi. **Büsbüs** döndüğünde Rasûlullah'ın yanında benden başka kimse yoktu. Yalnız hanımlarından kimin olup olmadığını bilmiyorum. **Büsbüs** gördüklerini anlattıktan sonra Rasûlullah dışarıya çıkıp:

- 'Bir yere gitmek istiyoruz. Kimin devesi hazırsa bizimle beraber binsin,' dedi. Bir kaç kişi develerinin Medine dışında olduğunu gidip getirmelerini beklemelerini söyledilerse de Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Hayır, bekleyemeyiz. Develeri hazır olanlar binsin,' dedi ve ashabı ile birlikte yola çıkıp müşriklerden önce Bedir'e varıp yerlerini aldılar. Müşrikler geldikten sonra Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Benden habersiz kimse birşey yapmasın,' dedi. Müşrikler yaklaştığı zaman:

- 'Haydi, gökler ve yer kadar geniş olan cenneti kazanmaya kalkın', dedi. **Umeyr b. Humam:**

- 'Ya Rasûlullah, gökler ve yer kadar geniş olan cenneti mi?' diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.), "evet, öyle bir cenneti" deyince, **Umeyr:**

- 'Ne güzel, ne güzel,' dedi. Peygamberimiz (s.a.v.):

- 'Niçin ne güzel, ne güzel, diyorsun?' dedi. **Umeyr:**

- 'Ya Rasûlullah, beni sevindiren, onun ehli olmayı ummaktan başka bir şey değildir,' dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

-' Sen onu kazananlardansın.' dedi. **Umeyr**, okluğundan bir kaç hurma çıkarmış yemeye başlamıştı ki birden:

- 'Ben hurmaları bitirmeyi beklersem zaman kaybetmiş olurum, 'diyerek hurmaları atıp, şehid düşünceye kadar savaştı."[6]

---

(5) A.g.e., III, 263.

(6) *Sünen-i Beyhâkî*, IX, 99.

İbn-i İshak olayı şöyle anlattı:

"...Sonra Rasûlullah (s.a.v.) ashabın arasına çıkıp onları savaşa teşvik ederek:

- **Muhammed**'in hayatı kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, kim bugün müşriklerle sırf Allah rızası için savaşır ve sabır ve metanet göstererek onlara doğru ilerlerken öldürülürse, Allah onu cennete sokar,' buyurdu. Beni Selime kabilesinden **Umeyr b. Humam**:

- 'Ne güzel, ne güzel demek benimle cennet arasında, bunların beni öldürmesinden başka bir şey yoktur,' dedi ve hemen elindeki hurmaları attığı gibi kılıcını alıp şehid oluncaya kadar savaştı."

İbn-i Cerir şunu nakleder:

Umeyr şu şiiri okuyarak savaşıyordu:

"Takva, ahiret ameli, Allah rızası

Ve savaşta sabır göstermekten başka,

Hiç bir azığım olmadığım halde Allah'a koşuyorum.

Her azık tükenmeye mahkumdur,

Takva, iyilik ve doğruluktan başka..."(7)

TEBÜK SAVAŞI VE ASHABIN BU SAVAŞTA MAL VE CANLARINI FEDA ETMELERİ

İbn-i Abbas anlatıyor:

"Rasûlullah Taif savaşından döndükten altı ay sonra yanına gittim. Allah, "Güçlük Saati" diye vasıflandırdığı Tebük savaşını emretti. O sırada mevsim çok sıcaktı, münafıklar çoktu ve Suffe'de barınanların sayısı çoğalmıştı. Suffe yoksul müslümanların toplanıp barındıkları bir yerdi. Orada kalanlar Rasûlullah ile müslümanların sadaka ve bağışlarıyla geçinir ve bir savaş olduğu zaman, zengin müslümanlar, savaş için gerekli binek, silah ve diğer masraflarını vererek onları beraberlerinde savaşa götürürlerdi. İşte bu sırada Rasûlullah, Tebük savaşı için gereken masrafı sağlamak amacıyla müslümanları yardım yapmaya davet etti. Müslümanlarda hiçbir

(7) *El-Bidâye ve'n Nihâye*, III, 277.

dünyevi menfaat beklemeksizin, Allah rızasını kazanmak amacıyla yardıma koştular. Bunun yanısıra başka amaçlarla yardım edenler de vardı. O gün en çok yardım yapan Hz. **Abdurrahman b. Avf** oldu. İki yüz Ukıye ağırlığında nakid yardımda bulundu. Hz. **Ömer** de yüz ukıye verdi. Hz. **Amir b. Adiy el-Ensari** de doksan deve yükü hurma verdi.

Hz. **Ömer b. Hattab**:

- 'Ya Rasûlullah, **Abdurrahman b. Avf**'ın, sevap almaktan daha çok günaha girmiş olduğunu zannediyorum. Çünkü ailesi ve ocuklarına hiç bir şey bırakmadı,' dedi.

Bunun üzerine Rasûlullah **Abdurrahman**'a:

- 'Sen çocuklarına bir şey bıraktın mı?' diye sordu.

Hz. **Abdurrahman**:

- 'Evet, ya Rasûlullah, onlara infak ettiğimden daha çok bıraktım,' dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Ne kadar bıraktın?' diye sorunca:

- 'Onlara Allah ve Rasûlünün va'd etikleri rızkı ve hayrı bıraktım,' dedi.

Ensar'dan **Ebû Ukayl** adında bir adam da bir ölçek hurma getirmişti. Bu sadaka yarışı karşısında münafıkların canı sıkılıyor ve çok bağış yapana karşı birbirlerine göz kırparak 'riyakar' diyorlardı. Bir iki ölçek hurma verene ise 'kendi bağışa daha muhtaçtır' diyerek onunla alay ediyorlardı.

Ebû Ukayl bir ölçek hurma getirdiğinde:

- 'Ben bu gece sabaha kadar iki ölçek hurma karşılığında su çektim. Allah'a yemin ederim ki, bundan başka bir şeyim yoktur. Yarısını çocuklarıma bıraktım, yarısını getirdim,' diye özür dileyip utanarak Rasûlullah'ın önüne koyarken münafıklar:

- 'Bu adam kendi verdiğine daha muhtaçtır', dediler."

Rasûlullah hareket edeceği sırada da birçok kimseler havanın sıcaklığından şikayet ederek ve eğer yola çıkarlarsa isyan ve fitneye düşeceklerinden korktuklarını ileri sürerek çıkmamak için izin istemeye başladılar. Rasûlullah da kalplerinde gizledikleri hıyaneti bilmediği için onlara izin veriyordu.

Daha önce **Ebû Amir, Kinane b. Abd Yaleyl** ve **Alkame b. Ülase el-Amiri** adında üç kişi kaçıp Bizans Kralı **Herakl**'ın yanına gitmişlerdi. Rasûlullah'tan izin isteyen münafıklardan bazıları, bu üç kişiden çıkacak sonucu beklemek üzere nifak mescidini (Mescidi Dırar) kurdular. İşte bu olaylar üzerine Tevbe Sûresi inmeye başladı.

"Ey iman edenler, cihad size ister hafif gelsin, ister ağır, hiçbiriniz cihaddan geri durmayıp el birlik olarak savaşa çıkın" [8] âyeti inince, Rasûlullah'ı aldatmayıp hastalık ve malî güçsüzlük gibi gerçek özür sahibi olanlar:

- 'Bu âyette hiç kimseye ruhsat (kolaylık) tanınmamıştır,' diyerek Peygamberimize yakınıp üzüntülerini belirttiler. İkiyüzlü münafıklar ise kötü niyetlerini gizleyip savaştan geri kaldılar ve kötü niyetleri ancak Rasûlullah yola çıktıktan sonra kendisine bütün ayrıntılarıyla bildirilmeye başlandı. Tebük'e vardıktan sonra **Mücezziz el-Müdrici** oğlu **Alkame**'yi Filistin'e ve **Halid b. Velid**'i de Dümetü'l-Cendel'e gönderirken:

- 'Çabuk ol, belki Dümetü'l-Cendel hükümdarını kırda avlanırken yakalarsın,' dedi. **Halid b. Velid** (r.a.) gerçekten hükümdarı kırda avlanırken yakaladı. O sırada münafıklar ise Medine'de hergün kötü haberler uydurup yayıyorlardı. Hele müslümanların büyük bir sıkıntıda oldukları haberini öğrenince sevinip birbirlerini müjdeleyerek:

-'Biz böyle olacağını biliyor ve bundan endişe ediyorduk,' dediler.

Bu haberin asılsız olduğu, ordunun zafer elde edip birçok ganimetlerle geri döndüğünü duyunca üzüldüler ve bu üzüntüleri yüzlerinden belli oldu. Kısaca Medine'de kötü niyeti ortaya çıkmayan hiçbir münafık kalmadı. Herkes, beslediği kötü niyetin vahiy yoluyla bildirilip yüzüne çarpılacağından korktu. Nihayet sûrenin tamamı nazil oldu."[9]

ÜSAME BİN ZEYD'İN KOMUTAN OLMASI

Urve b. Zübeyir anlatıyor:

"Rasûlullah, **Üsame b. Zeyd**'e, Übna şehri halkına baskın yapmak için emredip ona:

- 'Allah'ın adıyla git,' diyerek Cüruf'ta konaklamasını emretti ve

(8) Tevbe, 14.
(9) İbn-i Asâkir, I, 105.

eline de bir sancak verdi. Rasûlullah'ın bu emri üzerine halk **Üsame**'nin ordusuna katılmaya karar verdi. Hazırlıklarını tamamlayanlar **Üsame**'nin yanına gidiyor, diğerleri de bir an önce hazırlıklarını tamamlamaya çalışıyorlardı. **Ömer b. Hattab, Ebû Ubeyde b. Cerrah, Sa'd b. Ebi Vakkas, Ebû'l-A'ver, Said b. Zeyd b. Amr b. Nufeyl, Katâde b. Numan** ve **Seleme b. Hureyş** gibi ilk Muhacir ve Ensardan bu davete katılmayan kimse kalmadı. Bir kaç Kureyşli :

- 'Rasûlullah muhacirlerin başına böyle bir delikanlıyı nasıl tayin ediyor?' diye söylendiler. Bu dedikodu etrafa yayıldı. Bunu duyan **Ömer** de onların bu itirazına cevap verdikten sonra durumu gidip Peygamberimize arzetti. Yanına girdiğinde Rasûlullah'ın başında bir sarık ve üzerinde de kadife bir elbise olduğu halde oturuyordu. Halkın bu itirazını duyar duymaz son derece hiddetlenerek, hemen minbere çıktı ve Allah'a hamd ettikten sonra:

- "Ey insanlar, içinizden bazılarının **Üsame**'yi komutan tayin etmeme itiraz ettiğini duyuyorum. Allah'a yemin ederim ki, eğer siz **Üsame**'nin komutanlığına itiraz ederseniz, bu demektir ki, babasını da tayin ettiğime itiraz ediyorsunuz. Yemin olsun ki, babası komutanlığa layık bir insandı ve **Üsame** de buna layıktır. O, babası gibi benim en sevdiğim kimsedir. Her ikisinden de hayr ve iyilik umulur. Ona karşı iyi davranmanızı tavsiye ederim. Çünkü onu seviyorum," dedikten sonra minberden inerek tekrar odasına kapandı. O gün cumartesi, Rebiü'levvel ayının 10. günüydü. **Üsame** ile gidecek olanlar gelip Rasûlullah (s.a.v.) ile vedalaşmaya başladılar. Hz. **Ömer** de onların arasındaydı. Rasûlullah (s.a.v.) onlara:

- **Üsame**'nin komutanlığına karşı olmayın, diyordu. **Ümmü Eymen**, Rasûlullah (s.a.v.)'a:

- 'Siz böyle hasta iken **Üsame** giderse bir fayda sağlayamaz, iyileşinceye kadar onu bekletseydiniz,' dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

- '**Üsame**'yi yolundan alıkoymayın,' dedi.

Bundan sonra halk Curuf'a doğru hareket ederek, gece orada konakladılar. **Üsame** de pazar günü sabahleyin oraya geldi, fakat peygamberimizin hastalığı ağırlaşıp baygın düştüğü için O'na uğramak üzere Medine'ye döndü. **Üsame** diyor ki:

-'Rasûlullah'ın yanına girdiğim de **Abbas** yanındaydı ve kadınlar etrafını sarmıştı. Eğilip O'nu öptüm, konuşamıyordu. Ancak ellerini havaya kaldırdı ve sanki kendisine verilen şeyi üstüme döker gibi yaptı. Bana dua ettiğini anladım. Daha sonra askerlerin yanına dön-

düm, pazartesi sabahı tekrar uğradığımda onu iyi buldum. Bana:

- 'Allah'ın bereketiyle yoluna devam et,' dedi. Vedalaşıp yanından ayrıldım. Yanından ayrılırken o kadar iyi idi ki, hanımları sevinçten saçlarını tarıyorlardı. Benden sonra Hz. **Ebûbekir** yanına girerek:

- 'Ya Rasûlullah, Allah'a şükürler olsun, bugün iyisin. Bugün **Harice**'nin kızının (Hz. **Ebûbekir**'in hanımlarından biri) günüdür. İzin verirseniz yanına kadar gideceğim' dedi. Peygamber Efendimiz de ona izin verdi. Ben de ordunun bulunduğu yere gitmek üzere ayrıldım ve oraya varır varmaz hareket emrini verdim. O sırada güneş bir hayli yükselmişti." (10)

RASÛLULLAH'IN VEFATI VE ASHABIN MEDİNEYE DÖNÜŞÜ

Üsame Cüruf'tan hareket etmek üzere iken annesi **Ümmü Eymen** tarafından kendisine:

-' Rasûlullah vefat etmek üzeredir,' haberi geldi. Bunun üzerine beraberinde **Ömer** ile **Ebû Ubeyde b. Cerrah** da olduğu halde Medine'ye döndü. Vardıklarında, Efendimiz henüz vefat etmemiş fakat mübarek ruhunu teslim etmek üzereydi ve güneş zevâl vaktinde iken vefat etti. Ölüm haberini alınca ordu da Medine'ye döndü. **Büreyde** Rasûlullah'ın **Üsame** için kendisine verdiği sandıkla birlikte Medine'ye girdi ve sancağı Rasûlullah'ın kapısının önüne dikti. Sancak Hz. **Ebûbekir** halife seçilinceye kadar orada kaldı. Hz. **Ebûbekir** halife seçilince, **Büreyde**'ye sancağı götürüp **Üsame**'ye teslim etmesini emretti. **Büreyde** diyor ki:

- 'Ben sancağı alıp **Üsame**'nin evine götürdüm ve birlikte Şam seferini yapıp dönünceye kadar onu taşıdım. Seferden döndükten sonra Üsame'nin evine bıraktım. O da vefat edinceye kadar onu yanında muhafaza etti."

EBÛBEKİR'İN RASÛLULLAH'IN EMRİNE UYARAK ÜSAME'Yİ ŞAM SEFERİNE GÖNDERMEKTE ISRAR ETMESİ

"Rasûlullah'ın vefatını duyan Arapların bir kısmı İslâm dininden çıkarak eski dinlerine döndüler. Buna rağmen **Ebûbekir**, **Üsame**'nin Şam seferinden geri kalmamasını emretti. Bunun üzerine as-

(10) İbn-i Asâkir, 1, 120.

hap eski karargâhları olan Cüruf'ta toplanmaya başladılar. **Büreyde** de sancağı alarak oraya gitti. Muhacirlerin büyükleri ise **Ebûbekir**'in bu davranışını uygun görmediler. **Ömer, Osman, Ebû Ubeyde b. Cerrah** ve **Said b. Zeyd** gidip kendisine:

- 'Ey Halife, Arapların her taraftan sana karşı isyan ettiklerini gördüğün halde sen askerleri dağıtıyorsun. Bu durumda onları bastırmak için ne yapacaksın? Kaldı ki, Medine'yi askersiz bırakmak da doğru değildir. Yarın herhangi bir taraftan Medine'ye baskın yapılmayacağından emin misin?'

Arapların bastırıp İslâmı tam anlamıyla yerleştirinceye kadar Rumlarla savaşmaktan vazgeçsen. Zira mürtedlerle savaşıp onları eski hallerine döndürdükten veya onları kılıçtan geçirdikten sonra **Üsame**'nin ordusunu Rumlarla savaşmaya gönderirsin, dediler. Hz. **Ebû Bekir**, onları dinledikten sonra:

-' Başka bir şey söylemek isteyen var mı?' diye sordu. Onlar:

-'Hayır, ne varsa söyledik' deyince:

- 'Allah'a yemin ederim ki, Medine'de beni canavarların yiyeceğini bilsem, yine de orduyu göndereceğim. Onlardan hiç bir kimse geri kalmayacaktır, kendisine vahiy gelen Allah'ın Rasûlü:"Üsame'yi yolundan alıkoymayın" desin de ben onu göndermiyeyim. Bu mümkün mü? Ancak bir konu hakkında **Üsame** ile konuşmak istiyorum. **Ömer**'i yanımda bırakmasını kendisinden rica edeceğim. Çünkü o bana lazımdır. **Üsame**'nin bu teklifi kabul edip etmeyeceğini de bilmiyorum. Allah'a yemin ederim ki, eğer kabul etmezse, onu kabule zorlamam,' dedi. Onlarda, Hz. **Ebû Bekir**'in bu kesin kararı karşısında birşey söylemeden yanından ayrıldılar. Sonra Hz. **Ebû Bekir** kalkıp Üsame'nin evine giderek **Ömer**'in kalması için kendisiyle konuştu. Üsame Ömer'in kalmasına izin verdi. Fakat Hz. **Ebû Bekir** tatmin olmayıp **Üsame**'ye:

- 'Gönül hoşluğuyla izin veriyorsun değil mi?' diye sordu. **Üsame** "Evet" deyince Hz. **Ebû Bekir** oradan ayrıldıktan sonra:

- 'Emrediyorum. Rasûlullah hayatta iken Üsame ile birlikte seferi çıkmalarını emrettiği kimseler sefere hazırlansınlar. Hiç kimse geri kalmasın. Şayet herhangi bir kimsenin geri kaldığını görürsem, onu yaya olarak arkadan orduya ulaştıracağım,' diye tellal çağırttı.

Bundan sonra hala **Üsame**'nin komutanlığı konusunda dedikodu yapan muhacirlerin arkasına adam göndererek onları yanına getirt-

ti. Onlara **Üsame** ile birlikte çıkmalarını ağır bir dille emretti. Bunun üzerine Medine'de önceki orduya katılanlardan tek bir kişi bile kalmadı. **Üsame** orduyla Cüruf'tan hareket etmek üzereyken **Ebû Bekir, Üsame**'nin yanında bir müddet yaya yürüyerek ona:

- 'Seni, dinini ve sana verilen görevi Allah'a emanet ederim. Allah Rasûlü seni bu işle görevlendirmiştir. Sen de O'nun bu emri ile bu işi başarırsın. Ben sana ne emreder, ne de sana bunu yasaklarım. Ben sadece Allah Rasûlünün verdiği bir emri infaz ediyorum,' dedi. **Üsame** de hemen hareket edip İslâmdan dönen Cüheyne ve Huzaa kabilelerinin topraklarından geçerek Vadiu'l-Kura denilen yere varınca, Beni Uzre kabilesinden **Hureys** adında birisini gözlemci olarak Medineye gönderdi. **Hureys** Übna'ya varıp etrafı ve yolun durumunu inceledikten sonra geri döndü. **Üsame** ile, Übna'dan iki gecelik uzaklıkta olan bir yerde karşılaştı. **Hureys** ona:

- 'Übna halkı durumdan habersizler, henüz savaşmaya da hazır askerleri yoktur. Daha haberleri yokken ve asker toplamamışlarken acele edip ansızın baskın yapalım,' dedi.

ÜSAME'NİN MEDİNE'YE DÖNMEK İÇİN İZİN İSTEMESİ VE ONA İZİN VERMEYEN EBÛBEKİR'İN SÖYLEDİKLERİ

Hasen b. Ebû'l-Hasen rivayet ediyor:

"Rasûlullah vefatından önce, Medine içinde ve etrafında oturanlardan içlerinde Ömer'inde bulunduğu bir ordu kurarak **Üsame b. Zeyd**'i de komutan olarak tayin etti. Fakat bu ordu daha hendeği geçmemişken Rasûlullah'ın vefat ettiği haberi geldi. Bu sebeple **Üsame** orduyu durdurarak Hz. **Ömer**'e:

-'Rasûlullah'ın halifesinin yanına dön ve geriye dönmemiz için ondan izin iste. Zira ne kadar kudretli ve büyük insan varsa hepsi bizimle beraberdir. Rasûlullah'ın halifesi ile onun ve diğer müslümanların ağırlıkları Medine'de yalnız kalmıştır. Müşrikler tarafından başlarına bir felaket gelmiyeceğinden emin değilim,' dedi. Ensar da **Ömer**'e:

- 'Halife mutlaka yolumuza devam etmemizi isterse, bari **Üsame**'nin yerine daha yaşlı ve tecrübeli birini komutanlığa tayin etsin, dediler.

Hz. **Ömer**'de gidip durumu Hz. **Ebû Bekir**'e anlattı. Hz. **Ebû Bekir:**

- 'Köpek ve kurtlar paçamdan tutup beni yerde sürütseler dahi, ben Rasûlullah'ın teşebbüs ettiği bir işi bozmam,' dedi. **Ömer**:

- 'Ensar'ın da bir teklifi vardır: -"Halife mutlaka gitmemizi istiyorsa, **Üsame**'nin yerine daha yaşlı ve tecrübeli birini komutan tayin etsin" diyorlar, ' dedi. **Ebû Bekir** bu sözü duyar duymaz yerinden fırlayarak, **Ömer**'in sakalından tuttu ve:

- 'Anan ağlasın, ey **Hattab**'ın oğlu! Onu Allah Rasûlü tayin etmiştir, sen ise bana azletmeyi teklif ediyorsun, ' dedi. Bunun üzerine **Ömer**, bir şey söylemeden dışarı çıktı. Onu bekleyenler:

- 'Ne yaptın, ya **Ömer**?' diye sorduklarında:

- 'Ananız ağlasın, yolunuza devam edin. Ben bugün sizin yüzünüzden nelerle karşılaştım,' dedi."

HZ. EBÛBEKİR'İN ÜSAME ORDUSUNU UĞURLAMASI

Sonra Hz. **Ebû Bekir** çıkıp ordunun yanına geldi, onlara cesaret vermek için atından inerek yaya olarak onlarla birlikte biraz yürüdü. **Abdurrahman b. Avf** ise atının dizginlerini çekiyordu. **Üsame** ise at üzerindeydi. Bu durum karşısında:

- 'Ey Rasûlullah'ın halifesi, yemin olsun ki, ya sen de bineceksin ya da ben inerim,' dedi. Hz. **Ebû Bekir** (r.a.):

- 'Vallahi ne sen inersin, ne de ben binerim. Ayaklarım biraz Allah yolunda tozlanırsa ne olur? Zira Allah yolunda savaşan kimsenin attığı her adıma Allah yedi yüz sevap yazar ve kendi katında ona yedi yüz derece verdiği gibi onun yediyüz günahını da bağışlar,' dedi. **Ebû Bekir** döneceği sırada **Üsame**'ye:

- 'Eğer **Ömer**'i bana yardımcı olarak bırakmayı uygun görürsen memnun olurum,' diye ricada bulundu.

Üsame de bu teklifi kabul etti."(11)

EBÛBEKİR'İN, ENSAR'IN TEKLİFLERİNİ YADIRGAMASI

Urve anlatıyor:

"**Ebû Bekir**'e beyat işi tamamlanıp halifeliği gerçekleştikten sonra **Üsame**'ye:

(11) A.g.e., V, 314.

- 'Rasûlullah'ın seni göndermek istediği tarafa doğru yoluna devam et,' diye emretti. Bunun üzerine muhacirlerle Ensar Hz. **Ebû Bekir**'e:

- 'Bizi dinlersen **Üsame**'yi göndermekten vazgeç. Zira Araplar Rasûlullah'ın vefatını işittikleri zaman bize saldırabilirler,' dediler. Hz. **Ebû Bekir** -işinde en basiretli ve akıllı birisiydi- onlara:

- 'Rasûlullah'ın göndermek istediği bir orduyu ben durdurayım, öyle mi? Bunu yaparsam büyük bir işe kalkışmış olurum. Hayatım kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, bütün arapların bana saldırmaları, Rasûlullah'ın göndermek istediği bir orduyu durdurmaktan daha iyidir, dedikten sonra **Üsame**'ye:

- 'Rasûlullah'ın sana emrettiği tarafa doğru hareket et, Filistin ve Mûte topraklarında emredildiğin şekilde cihadını yap ve bizi asla düşünme. Allah bizi korur. Ancak senden tek bir ricam vardır **Ömer**'i bana yardımcı ve müşavir olarak bırakırsan memnun olurum. Çünkü **Ömer** akıllı bir insandır ve İslâmiyetin gerçek dostudur. Onun görüşlerinden yararlanırım,' dedi. **Üsame** de bu teklifi kabul ederek Hz. **Ömer**'i beraberinde götürmedi. O sırada Gatafan ve diğer Arap kabilelerinin çoğu irtidat etmişlerdi. Bunun için ashab Hz. **Ebû Bekir**'e:

- '**Üsame**'nin ordusunu göndermeyip yanında bulundurda İslâmı terkedip dinden dönen arap kabilelerini yola getiresin,' dediler. Bu teklifi uygun görmeyen Hz. **Ebû Bekir** de onlara:

- 'Biliyorsunuz ki, Rasûlullah, hakkında vahiy inmeyen hususlarda size danışıyordu. Bu yüzden ben de size danışmadan herhangi bir işe girişmek istemiyorum. İyice düşünün ve hangisini daha uygun görüyorsanız bana söyleyin. Zira, Allah hiçbir zaman yanlış bir düşünce üzerinde birleşmenize izin vermez. Allah'a yemin ederim ki, değil müslümanlığı terkedenlerle, Rasûlullah sağ iken kendisine verdikleri en ufak bir vergiyi bile bize vermekten kaçınanlarla savaşmaktan daha hayırlı bir iş göremiyorum. Ancak **Üsame** yoluna devam etsin. O gittikten sonra biz burada kalanlar, dediğiniz işi yaparız,' dedi.

Bunun üzerine hepsi onun görüşünü benimseyip ona boyun eğdiler. O da **Üsame**'yi Rasûlullah'ın emrettiği gibi Rumlarla savaşa gönderdi ve **Üsame** bu savaşta büyük bir başarı göstererek, bir çok ganimetlerle geri döndü. **Üsame** yola çıktıktan sonra Hz. **Ebû Bekir**, Medine'de kalan Ensar ve Muhacirlerle birlikte irtidat eden Arapları hizaya getirmeye çıktı. Bunu duyan mürted araplar çoluk

çocuklarını alıp kaçtılar. Hz. **Ebû Bekir** Medine'den çıktıktan sonra arkadaşları:

- 'Başımıza bir başkasını tayin et de, sen Medine'ye dön,' diye rica ettiler. O da bunu kabul ederek başlarına **Halid b. Velid**'i tayin ederek ona:

- 'Eğer mürtedler tekrar müslüman olup zekat vermeyi kabul ederlerse onlardan vazgeç ve geri dön,' diyerek Medine'ye döndü."[12]

EBÛBEKİR'İN İRTİDAT EDİP ZEKAT VERMEKTEN KAÇINAN ARAP KABİLELERİ İLE SAVAŞ HAKKINDA MÜŞAVERESİ

İbn-i Ömer anlatıyor:

"Rasûlullah vefat ettiği zaman nifak başgösterdi. Arap kabileleri ile Acemler irtidat edip müslümanları tehdit etmeye başladılar. Acemler Nihavend şehrinde toplanarak:

- 'Arapları zafere ulaştıran adam öldü', dediler. Bunun üzerine **Ebû Bekir,** Muhacirler'le Ensar'ı toplayarak:

- 'Şu Arap kabileleri size, hayvanlarının zekatını vermemeye, Acemler de Nihavend şehrinde toplanıp; "sizi zafere ulaştıran adam ölmüştür" diye sizinle savaşmaya karar vermişler. Buna çare bulmak için bana bir yol gösterin zira, ben, sizden biriniz olmaktan başka bir özelliğe sahip değilim ve bu musibete karşı, içinizde en ağır yükü taşıyan benim, dedi. Ashap başlarını eğip biraz düşündükten sonra Hz. **Ömer** söze başlayarak:

- 'Ey Halife, bana kalırsa sen Arapları yalnız namaz kılmakla mükellef tut, zekatı verip vermemekte ise serbest kalsınlar. Zira Araplar yeni müslüman oldukları için İslâmiyet henüz onları olgunlaştırmamıştır. Allah zamanla ya onları iyiliğe doğru götürür, ya da İslâmı güçlendirirde, onlarla savaşabilecek bir duruma gelmiş oluruz. Bu durumda yalnız muhacirlerle Ensar, hem Arap ve hem de Acemlerle savaşabilecek güce sahip değillerdir,' dedi. Hz. **Ebû Bekir**, Hz. **Ömer**'i dinledikten sonra dönüp Hz. **Osman**'a baktı. O da Hz. **Ömer** gibi söyledi. Sıra Hz. **Ali**'ye geldi. O da aynı şeyleri söyledi, diğer muhacirlerde aynı görüşteydiler. Sonra **Ebû Bekir** dönüp Ensar'a baktı. Ensar'da aynı görüşte olduklarını söylediler. Bunun üzerine Hz. **Ebû Bekir** hemen minbere çıkıp Allah'a hamdü sena ettikten sonra:

(12) A.g.e., 314.

- 'Ey insanlar, biliyorsunuz ki, Allah **Muhammed**(s.a.v.)'i peygamber olarak gönderdiği zaman hak, hiç kimsede bulunmuyor ve İslâmiyet, yabancı ve hor görülüp hiçbir taraftan kabul görmüyordu. Allah, **Muhammed** (s.a.v.) vasıtasıyla müslümanları cemaat haline getirerek onları kıyamete kadar yaşayacak üstün vasıflı bir ümmet kıldı. Allah'a yemin ederim ki, ben sonuna kadar Allah'ın bütün emirlerini yerine getirinceye ve Allah'ın bize verdiği sözü yerine getirip şehid düşenlerimizi cennete ve sağ kalanlarımızı da yeryüzünde kendisine halife yapıp ve yeryüzüne varis kılıncaya kadar Allah yolunda savaşmaya kararlıyım. Allah hakkı üstün tutmayı takdir buyurmuştur. Zira Allah: *"Allah içinizden inanıp yararlı iş işleyenlere, onlardan öncekileri halef kıldığı gibi, onları da yeryüzüne halef kılacağına, onlar için beğendiği dini temelli yerleştireceğine, korkularını güvene çevireceğine dair söz vermiştir..."*[13] buyurmuştur. O sözünden caymaz ve mutlaka yerine getirir. Allah'a yemin ederim ki, eğer Araplar Rasûlullah'a zekat olarak verdikleri şeyler içinde bana bir hayvan yularını dahi vermeseler -onlara ağaç, taş, toprak, cin ve insanlar da yardımcı olsa- canım vücudumdan çıkıp Allah'a ulaşıncaya kadar onlarla savaşacağım. Allah zekat ile namazı birbirinden ayırmayıp ikisine aynı hükmü vermiştir,' dedi. Bunun üzerine Hz. **Ömer** tekbir getirerek:

- **'Ebû Bekir** ne kadar haklıdır,' diye haykırdı."[14]

Salih b. Keysen anlatıyor:

"Arap kabileleri irtidat ettikleri zaman, Hz. **Ebû Bekir** kalkıp Allah'a hamdu sena ettikten sonra:

- 'Şüphe yok ki, Allah **Muhammed**'i (s.a.v.) peygamber olarak gönderdiği zaman ilim kovuluyor ve İslâmiyet yabancı ve hor görülüyordu. İslâmiyetin bağı çürümüş, zamanı eskimiş ve sahipleri onu yitirmişlerdi. Ehl-i Kitaba da Allah gazab etmişti. Allah onlara bir iyilik verdiği zaman, onlar iyi olduğu için vermiyor ve onları bir kötülükten koruduğu zaman, onlar kötü olmadıkları için korumuyordu. Okuyup yazmayı bilmeyen Araplar da Allah'a ibadet ve dua etmekten yoksun idiler. İnsanlar içinde yaşayışları en güç, dinleri en sapık, toprakları en verimsiz ve çorak olan kimselerdi. Allah **Muhammed** (s.a.v.) vasıtasıyla onları biraraya getirerek üstün vasıflı bir ümmet kıldı. Ve onlara tabi olanların eliyle onlara yardımcı oldu. Nihayet Allah, Peygamberinin ruhunu alarak O'nu kendi katına aldı. Ondan

(13) Nur, 55.

(14) *Kenzu'l-Ummal*, III, 142.

sonra şeytan -Allah tarafından onlardan uzaklaştırılmışken- bir daha sırtlarına bindi ve ellerinden tutup bir daha onları sapıklık ve dalalet vadisine yuvarladı. Halbuki **Muhammed** (s.a.v.)'in vefat etmesiyle Allah'a ibadet etmeyi terk etmek gerekmezdi. Nitekim Allah: *"Muhammed (s.a.v.) bir peygamberden başka bir şey değildir. Ondan önce daha nice peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi o ölür, yahut öldürülürse gerisin geri mi döndürüleceksiniz? Kim böyle gerisin geri dönerse elbette Allah'a hiç bir şeyle zarar vermiş olmaz. Allah şükür ve sebat edenlere mükafatını verecektir."*[15] buyurmuştur. Çevrenizde oturan Araplar koyun ve develerinin zekatını vermiyorlar. Halbuki eski dinlerinde oldukları zaman bile -ki bugün tekrar o dine dönmüşlerdir- bugünkü kadar cimri değillerdi. Sizde, bugün Peygamberin bereketini kaybetmenize rağmen eskisinden daha kuvvetlisiniz. Kaldı ki, sizin Peygamberiniz sizi Allah'a emanet etmiştir. O Allah ki, peygamberini dalalette kılıp hidayet etti, onu yoksul ve perişan bulup zengin kıldı. Siz ateşten bir çukurun kenarında iken sizi kurtardı. Allah'a yemin ederim ki, Allah (c.c.) bize verdiği sözü yerine getirene kadar, Allah'ın herhangi bir emrini yerine getirmedikleri takdirde onlarla savaşacağım. Allah doğruyu üstün kılacağına söz vermiştir. Onun sözünü yerine getirmeme ihtimali de yoktur,' diyerek minberden indi."[16]

EBÛBEKİR'İN, SAVAŞMAKTA TEREDDÜT EDEN ASHABIN GÖRÜŞÜNE KARŞI ÇIKMASI

Hz. **Ömer** anlatıyor:

"Araplar irtidat ettikleri zaman, Muhacirler, onların yalnız namaz kılmakla mükellef tutulmaları ve zekat vermemekte serbest bırakılmaları görüşünde birleştiler. Ben de aralarında bulunuyordum. Hz. **Ebû Bekir**'e:

- 'Yavaş yavaş kalplerine iman yerleşir, o zaman zekat vermeyi de kabul edeceklerdir,' dediler. Hz. **Ebû Bekir** ise:

-'Hayatım kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, benim için gökten düşmek, Allah'ın bir emrini inkar edenlerle savaşmamaktan daha iyidir,' diye cevap vererek tekrar müslüman oluncaya dek onlarla savaştı. Hz. **Ömer** bunun üzerine:

---

(15) Âl-i İmrân, 144.

(16) *Kenzu'l-Ummal*, III, 142.

-'İşte **Ebû Bekir**'in o anı, **Ömer**'in bütün hayatından daha iyidir,' dedi."[17]

Hz. Ömer anlatıyor:

"**Rasûlullah** vefat ettiği zaman Araplardan dinden dönenler:

- 'Biz namaz kılar, orucumuzu tutar, fakat zekat vermeyiz,' dediler. Ben de **Ebû Bekir**'in yanına vararak:

- 'Ey Rasûlullah'ın halifesi, insanlarla iyi geçin ve onlara karşı yumuşak davran. Zira onlar yabani hayvanlar gibidirler,' dedim. Bana:

- 'Yardımını umarken, aksine sen benim umudumu kırıyorsun. Sen cahiliye döneminde sert mizaçlıydın, müslüman olunca yumuşadın. Onlarla nasıl iyi geçineyim? Şiir mi okuyayım yoksa büyü mü yapayım? Heyhat, Rasûlullah vefat etmiş, artık vahiy kesilmiştir. Allah'a yemin ederim ki, eğer benden bir deve yularını dahi esirgeseler, elim kılıç tutabildikçe onlarla savaşacağım,' dedi.

Hz. Ömer diyor ki:

-' Ben o zaman Hz. **Ebû Bekir** (r.a.)'in gerektiğinde benden daha sert mizaçlı ve azimli olduğunu öğrendim. O halifeliği döneminde insanları İslâm prensiplerine o derece alıştırmıştır ki, ben yönetimi ele aldığım zaman hiç bir güçlükle karşılaşmadım."[18]

EBÛBEKİR'İN HUTBESİNDE CİHADA TEŞVİK ETMESİ

Kasım b. Muhammed anlatıyor:

"Hz. **Ebû Bekir** (r.a.), cemaate hutbe vermek için kalkıp Allah'a hamd ve Rasûlüne selavat getirdikten sonra:

- 'Ey insanlar, her dinde lafzı az, manası çok anlamlı bir takım sözler vardır. Kim o sözleri öğrenirse, onun için yeterlidir. Kim Allah için çalışırsa Allah mükafat vermede ona yeterlidir. Ciddiyetten ve doğruluktan ayrılmayın. Zira herşeyin başı doğruluktur. Şunu da bilin ki dini olmayanın imanı da yoktur. Allah rızası için yapılmayan bir işte mükafat yoktur. Niyetsiz amel olmaz. Ey insanlar Allah'ın kitabında cihadın sevabı hakkında o kadar çok âyet vardır ki, kişinin

(17) A.g.e., III, 141.
(18) A.g.e., III, 300.

hayatını o yolda vakfetmesi yaraşır. Gerçek kurtuluş, dünya ve ahiret şerefi ancak Allah yolunda cihad etmekle elde ediler,' dedi."[19]

HZ. ÖMER'İN RUMLARA SAVAŞ AÇILMASINA DAİR HZ. EBÛBEKİR'İN GÖRÜŞÜNE KATILMASI

Hz. **Ömer b. Hattab** (r.a.) ayağa kalkarak:

- 'Yarattıklarından dilediği kimseleri iyiliklere mazhar kılan Allah'a hamdü senalar olsun. Allah'a yemin ederim ki, ya **Ebû Bekir**, biz hangi hayırlı işe el atmak istiyorsak, senin bizden daha önce davrandığını görüyoruz. Bu da Allah'ın bir nimeti olup dilediği kimseye verir. Allah'a yemin ederim ki, senin bu düşüncen benim de kafamdaydı, gelip sana söylemek istiyordum. Fakat sen daha önce davranarak, sana söylememe ihtiyaç bırakmadın. Çok isabetli bir görüştür. Hemen asker gönderme işine başla. Allah'ın kendi dinine yardım edip İslâm dini ile müslümanları üstün kılacağında şüphe yoktur,' dedi."

HZ. OSMAN'IN DA HZ. EBÛBEKİR'İN GÖRÜŞÜNE KATILMASI

Hz. **Ebû Bekir** (r.a.) ashaba:

- 'Ne diyorsunuz, ne yapalım?' diye sordu. Hz. **Osman** (r.a.) ayağa kalkarak:

- 'Ben seni bu dinin müntesipleri hakkında çok nasihat eden ve şefkatli davranan bir kimse olarak görüyorum. Onlar hakkında birşey düşündüğün zaman onlar için genel bir menfaat görüyorsan, hemen o işe giriş. Kimse senden ne şüphe eder, ne de "Bunu niçin yaptın?" diye seni kınar,' dedi. Bunun üzerine **Talha, Zübeyir, Sa'd, Ebû Ubeyde, Said b. Zeyd** (r.a.) ve diğerleri:

- 'Hz. **Osman** (r.a.) doğru söylüyor. Nasıl düşünüyorsan öyle yap. Biz sana ne muhalefet eder, ne de senden kötü bir şey bekleriz,' dediler. **Ali** (r.a.) ise hiçbir şey söylemeden dinliyordu."

---

(19) *İbn-i Asakir*, I, 133.

ALİ'NİN EBÛBEKİR'İ MÜJDELEMESİ ÜZERİNE EBÛBEKİR'İN ASHABI SAVAŞA DAVET ETMEK İÇİN HUTBE VERMESİ

Hz. **Ali** (r.a.) hiç bir şey söylemeden oturuyordu. Bunun üzerine Hz. **Ebû Bekir** (r.a.)ona:

- 'Ya **Ali** (r.a.), niçin konuşmuyorsun? Bu konudaki görüşün nedir?' diye sordu. Hz. **Ali** (r.a.):

- 'Ordunun başında ister bizzat sen bulun, istersen başkasını gönder. Rumlara savaş açtığın zaman inşallah galip geleceksin,' dedi. Hz. **Ebûbekir** (r.a.):

- 'Allah seni hayırla müjdelendirsin, sen bunu nereden biliyorsun?' dedi. Hz. **Ali** (r.a.):

- 'Rasûlullah (s.a.v.)'ın: "Bu din, güçlenip müntesipleri yeryüzünde hakim oluncaya kadar daima kendisine düşman olanlara galip gelecektir" buyurduğunu bizzat kulaklarımla duydum,' dedi. Hz. **Ebûbekir** (r.a.):

- 'Süphanallah, bu ne güzel bir hadistir. Sen beni sevindirdin, Allah (c.c.) da seni sevindirsin,' dedi. Bundan sonra Hz. **Ebûbekir** (r.a.) kalkıp Allah'a hamd ve Rasûlüne (s.a.v.) selavat okuduktan sonra:

- 'Ey insanlar, Allah size İslâm dinini ihsan etmiş, sizi cihadla şereflendirerek diğer dinlerin müntesiplerine üstün kılmıştır. Öyleyse ey Allah'ın kulları hazırlanın! Ben size şimdi komutanlar tayin eder ve sancaklar bağlarım. Şam'da Rumlarla savaşmaya gideceksiniz. Rabbinize itaat ediniz, komutanlarınızın emirlerine uyunuz. Niyetiniz, yiyeceğiniz ve içeceğiniz güzel ve temiz olsun. Allah (c.c.), kendisinden korkan ve iyilik yapanlarla beraberdir,' dedi."

İSLÂM ORDUSU ŞAM'A GİDERKEN EBÛBEKİR'İN HUTBESİ

Abdurrahman b. Cübeyir anlatıyor:

"Hz. **Ebûbekir** (r.a.), İslâm ordusuna Şam'a doğru hareket emri verirken aralarında durup Allah'a hamd ve Rasûlüne selavat okuduktan sonra Şam'ı alıp mescidler yapacaklarını, o bölgelerin tamamen müslümanların idaresine gireceğini kendilerine müjdeledi ve şu uyarılarda bulundu :

- 'Siz orayı aldıktan sonra mescidler yapmaya başlarsanız, hiç-

kimse sizi keyfi olarak toprakları istila edenler olarak tanımıyacaktır. Şunu da biliniz ki, Şam zengin bir ülkedir, her çeşit yiyecek orada boldur. Sakın bolluğu görüp azmayın. Kabe'nin Rabbine yemin ederim ki, siz o bolluğu görünce azacaksınız. Benim size on tavsiyem vardır, onlara uyunuz:

"Eli silah tutmayan ihtiyarları öldürmeyiniz..." (20)

ÖMER'İN HALKI CİHAD TEŞVİKİ VE İLK UYAN KİŞİYİ KOMUTAN TAYİN ETMESİ

Kasım b. Muhammed anlatıyor:

"**El-Müsenna b. Harise** konuşmaya başlayıp:

- 'Ey insanlar, Acemleri o kadar büyük ve güçlü görmeyiniz. Zira biz tarıma elverişli ve çeşitli meyve ve tahil anbarı olan yerlerini almış ve Irak topraklarının en verimli olan tarafını fethederek Irak'ı onlarla bölüşmüş bulunuyoruz. Allah'ın izniyle geri kalan kısmını da fethedeceğiz,' dedi. **Ömer** (r.a.) de:

- 'Benden sonra siz Hicaz'da duramazsınız. Hicaz'ın toprağı, sahaları hariç tutulursa oturanları besleyemez. Allah'ın va'dine güvenip yurtlarından (Mekke) hicret edenler nerede? Gelin, Allah'ın kitabında size vereceğini va'd ettiği yeryüzünü gezip dolaşın. Allah: *"Allah, hak dini diğer bütün dinlere galip kılacaktır"* (Fetih, 28) buyurmuştur. Evet, Allah, dinini galip kılacak ve kendisine yardım edenleri aziz edip onlara milletlerin mirasını verecektir. Allah'ın salih kulları nerede?' dedi. Hz. **Ömer**'in bu çağrısına ilk olarak **Ebû Ubeyd b. Mesud**, ardından da **Sa'd b. Ubeyd** veya **Selit b. Kays** (r.a.) icabet etti. Askerler toplandıktan sonra Hz. **Ömer**'e:

- 'İlk muhacirlerden veya Ensar'dan birini ordunun başına komutan tayin et,' dediler. Hz. **Ömer** (r.a.):

- 'Hayır, vallahi öyle yapmam. Allah ilk muhacirlerle Ensar'a herkesten önce Allah'ın düşmanlarıyla savaştıkları için üstünlük vermiştir. Bugünde bu hizmeti önce yapan üstündür. Eğer siz korkaklık gösterip Allah'ın düşmanları ile karşılaşmak istemezseniz, bu işe kim sizden önce davranırsa üstünlük ve ordu komutanlığı onun hakkıdır. Ordunun başına benim çağrıma ilk icabet edeni tayin edeceğim,' dedi. **Ebû Ubeyd**(r.a.), **Selit** (r.a.) ve **Sa'd**(r.a.)'ı çağırarak

(20) *Kenzu'l-Ummal*, III, 143.

Selit (r.a.) ve **Sa'd** (r.a.)'a:

- 'Siz **Ebû Ubeyd**(r.a.)'den önce gelseydiniz ordunun başına sizi tayin edecektim. Fakat o sizden önce davrandığı için onu tayin edeceğim,' dedi ve **Ebû Ubeyd**(r.a.)'e:

- 'Rasûlullah'ın ashabını dinlemeden ve onlara danışmadan hemen işin içine girme. Zira bu, savaştır. Savaşlarda ancak ortaya çıkan imkan ve fırsatlardan yararlanmasını bilerek, yavaş ve temkinli hareket eden kimseler kazanır,' diye tavsiyede bulundu."(21)

ÖMER'İN İRAN SAVAŞINA KATILMASI KONUSUNDA İSTİŞARESİ

Ömer b. Abdülaziz anlatıyor:

"Hz. Ömer (r.a.), **Ebû Ubeyd b. Mes'ud** (r.a.)'un şehit düştüğü ve İran halkının şah ailesinden birinin şahlığı üzerinde anlaştıkları haberini alınca, Muhacirlerle Ensar'ı savaşa çağırarak onlarla beraber Medine yakınındaki Sırar kuyusuna kadar gittikten sonra **Talha b. Ubeydullah**'ın keşif kolu komutanı olarak A'vas'a kadar gidip gelmesini emretti. Ordunun sağ kanadına **Abdurrahman b. Avf**(r.a.)'ı, sol kanadına da **Zübeyir b. Avvam**'ı tayin etti. **Ali**'yi de Medine'de vekil olarak bıraktı. **Ömer**, Sırar'a varıncaya kadar savaşa katılıp katılmamada ashaba danışmamıştı. Ancak orada onlara danışarak fikirlerini öğrenmek istedi. Ashabın çoğunluğu onun savaşa katılması gerektiğini söylediler. A'vas'tan dönen **Talha**(r.a.)'da çoğunluğa uydu. **Fakat Abdurrahman b. Avf**, onun savaşa katılmasını sakıncalı görenlerdendi. **Abdurrahman b. Avf** (r.a.) diyor ki:

- 'Ben hayatımda Rasûlullah'tan başka hiç kimseye "Anam-babam sana feda olsun" dememiştim. Fakat orada **Ömer** (r.a.)'e: "Anam babam sana feda olsun. Beni dinlersen ordunun başına başkasını tayin et, sen gelme. Zira, senin başında olmadığın bir ordunun bozulup yenilgiye uğraması, bizzat başında olduğun bir ordunun yenilgiye uğraması gibi değildir. Hele Allah korusun, eğer savaşın başında şehid düşersen, o zaman korkarım ki, yeryüzünde Allah adını anacak tek bir müslüman kalmaz,' dedim. Bunun üzerine Hz. **Ömer** (r.a.) gitmekten vazgeçerek:

- 'Öyleyse bana bi[illegible]sini bulun,' dedi. Ashab, Hz. **Ömer** (r.a.)'in istediği vasıflara sahip birisini bulmaya uğraşırken **Sa'd b. Ebi Vakkas** (r.a.)'tan mektup geldi. Kendisi o sırada Mecid bölgesinin

(21) *Tarihü't-Taberi*, IV, 61.

zekatlarını toplamak için orada bulunuyordu. Hz. **Ömer** (r.a.) bir daha:

- 'Bana birisini bulun,' deyince; ona:

- 'İstediğin vasıflara sahip birisini buldum,' dedim.

- Kimdir?' dedi.

- 'Dediğim kimsenin pençeleri arasında aslan vardır ki, o **Sa'd b. Ebi Vakkas** (r.a.)'tır,' dedim ve ashabın hepsi benim görüşüme katıldılar.

HZ. OSMAN'IN HALKI CİHADA TEŞVİKİ

Ebû Salih anlatıyor:

"Birgün Hz. **Osman b. Affan** (r.a.) minberde:

- Rasûlullah'tan bir hadis işitmiş bulunuyorum. Beni yalnız bırakmamanız için o hadisi size söylemek istemiyordum. Şimdi ise herkses istediği gibi hareket etsin diye söylemeyi daha uygun buldum. Rasûlullah buyurdu ki: "Allah yolunda bir gün nöbet tutmak başka yerlerde geçirilen bin günden daha hayırlıdır."(22)

Abdullah b. Zübeyir anlatıyor:

"**Osman b. Affan** (r.a.) birgün minberde hutbe okurken: "Şimdiye kadar benden ayrılmanızı istemediğim için söylemediğim bir hadisi size söyliyeyim. Rasûlullah (s.a.v.)'ın: "Allah yolunda bir gece nöbet tutmak, geceleri ibadetle, gündüzleri oruçla geçirilen bin geceden daha üstündür" buyurduğunu işittim, dedi."(23)

HZ. ALİ'NİN HALKI CİHADA TEŞVİKİ

Zeyd b. Vehb anlatıyor:

"Hz. **Ali** (r.a.) birgün kalkıp insanlara:

-'Açtığı bozulmayan ve bozduğu düzelmeyen Allah'a hamdü senalar olsun. Eğer Allah dileseydi ne iki kişi birbiriyle kavga eder, ne ümmet herhangi bir işinde ihtilafa düşer, ne de bir kimse kendisinden üstün olan birisinin üstünlüğünü inkar ederdi. Allah'ın takdiri bizi ve karşımızdakileri sürükleyip burada birbirimize karıştırdı.

(22) Müsned, I, 65.
(23) A.g.e., I, 61.

Rabbimiz bizi görmekte ve söylediklerimizi işitmektedir. Eğer isteseydi hemen gazabını indirip durumu değiştirir ve o zaman haksız olan taraf haksızlığını anlayıp hak yerini bulurdu. Fakat dünyayı sadece amel yeri kılmış her şeyin hesabını ahirete bırakmıştır ki kötüleri cezalandırsın ve iyileri mükafatlandırsın. Siz yarın düşmanla karşılaşacaksınız. Bu gece uzun uzun ibadet edin, çok çok Kur'an okuyup, Allah'tan yardım ve sabır dileyin, büyük bir feragat ve sebatla düşmana karşı durun, doğruluktan ayrılmayın' dedikten sonra gitti."(24)

SA'D B. EBİ VAKKAS'IN CİHADA TEŞVİKİ VE KADİSİYE GÜNÜ OKUDUĞU HUTBE

Muhammed, Ziyad ve Talha anlatıyor:

"**Sa'd b. Ebi Vakkas** (r.a.), Kadisiye günü bir hutbe okuyarak Allah'a hamd ettikten sonra:

- 'Şüphe yok ki, Hak, Allah'tır. Mülkte onun ortağı olmadığı gibi, verdiği sözü yerine getirmeme ihtimali de yoktur. Allah Kur'an-ı Kerim'de: *"Andolsun, Tevrattan sonra Zeburda da, yeryüzünde ancak salih kullarım varis olurlar diye yazmışızdır"* (25) buyurmuştur. Öyleyse burası sizin mirasınızdır ve Rabbinizin vereceğini va'dettiği bir topraktır. Üç yıldır burada yiyip içiyorsunuz, adamlarını öldürüyorsunuz, mallarından vergi alıyorsunuz ve kendilerine esir muamelesi yapıyorsunuz? Bugün de büyük bir ordu ile karşınıza çıkmış bulunuyorlar. Siz de Arapların ileri gelenlerindensiniz. Arkanızda büyük kuvvetler vardır. Eğer dünyayı önemsemeyip ahireti isteyecek olursanız, Allah hem dünyayı, hem ahireti size verecektir. Onlarla savaşmak herhangi birinizin ecelini yakınlaştırmaz. Şayet korkup çekingenlik gösterirseniz, hem kudretiniz elden gider, hem de ahiretinizi kaybetmiş olursunuz,' dedi."(26)

ASIM B. AMR'IN HUTBESİ

Bundan sonra **Asım b. Amr** ayağa kalkıp:

- 'Burası öyle bir memlekettir ki, Allah insanlarını size helal kıldığı halde, üç yıldır insanlarının elinden çektiğinizi onlar sizin eliniz-

(24) *Taberânî*, IV, 9.
(25) Enbiya, 105.
(26) *Tarihü't-Taberi*, IV, 44.

den çekmezler. Halbuki siz daha üstünsünüz ve Allah da sizinle bareberdir. Eğer onlarla savaşta sabır ve sebat gösterirseniz, hem malları, hem kadın ve çocukları, hem de arazileri sizin olacaktır. Yok eğer korkarsanız, şu karşınızda duran orduları bir daha dönüp başlarına bela olmayasınız diye sizden tek bir kişiyi sağ bırakmayacaklardır. Allahdan korkun da üç yıl önce geçen o günleri ve Allah'ın size bahşettiği zaferi hatırlayın. Arkanızda bıraktığınız arazinin çorak ve ıssız bir çöl olduğunu, ne ağaç, ne su, ne de bitkinin bulunmadığını bilmezmisiniz? Eğer yenilip bir daha o toprağa dönmek zorunda kalırsanız artık o topraklarda geçinemezsiniz. Bununla beraber yine de asıl gayeniz Allah rızası ve ahireti kazanmak olsun,' dedi"

HALİD B. VELİD'İN CİHADA OLAN AŞIRI ARZUSU VE ALLAH YOLUNDA ŞEHİD OLMA İSTEĞİ

Halid b. Velid(r.a.)'in azatlı kölesi **Ziyad** anlatıyor:

"**Halid** (r.a.) öleceği esnada:

- 'Rasûlullah tarafından sefere çıkarılan bir askeri gurup içinde idim. Ayaz ve soğuk bir gece idi. Düşmanla karşılaşmak için sabahı sabırsızlıkla bekledim. Yeryüzünde benim için o geceden daha tatlı bir anı yoktur. Kazançlı olmak istiyorsanız, cihada sarılın' dedi."[27]

Kays b. Ebi Hazım anlatıyor:

"**Halid b. Velid:**

-'Allah yolunda cihad çok defa beni ilim öğrenmekten alıkoydu,' demiştir." Ayrıca

-'Cihad yüzünden Kur'anın bir çok yerlerini öğrenemedim' derdi.[28]

Halid b. Velid şöyle der:

"İçinde, aşık olduğum bir gelinle evlendiğim ya da erkek bir çocuğumun dünyaya geldiği müjdesinin verildiği bir gece bana, muhacirlerden oluşan bir grupla birlikte sabaha kadar düşmanı beklediğim ayaz ve soğuk bir gece kadar zevkli değildir."[29]

---

(27) *El-İsâbe fi Temyîzis-Sahâbe*, I, 414.
(28) *Mecmau'z-Zevâid*, IX, 350.
(29) A.g.e., A.y.

Ebû Vail'den:

"**Halid b. Velid** vefat edeceği sırada:

- 'Savaşlarda hep ölüm tehlikesinin olduğu yerleri aradığım halde, bana bugün yatağımda ölmekten başkası nasib olmadı. Amellerim içinde şehadetten sonra, sabaha kadar sağanak halinde devam eden yağmurun altında kalkanımı elime alıp düşmana saldırmayı beklediğim bir gece kadar beni ümitlendiren bir amelim yoktur,' dedikten sonra, "Ben öldükten sonra atımı ve silahımı Allah yolunda vakfedin" dedi. **Halid b. Velid**'in cenazesi başına gelen Hz. **Ömer**:

- 'Bağırarak ağlamamak ve elbiseleri yırtmamak şartıyla, **Halid b. Velid** ailesinin kadınları **Halid b. Velid** için gözyaşı dökmelidirler' dedi." (30)

BİLAL'İN CİHADA ÇIKMA İSTEĞİ

Abdullah b. Muhammed anlatıyor:

- 'Ey Halife, Rasûlullah'ın: "Müminlerin amelleri içinde en üstün olanı Allah yolunda cihaddır" buyurduğunu bizzat kulaklarımla işittim. Bu yüzden ölünceye kadar Allah yolunda cihaddan ayrılmak istemiyorum,' dedi. Hz. **Ebûbekir**:

- '**Bilal**, Allah aşkına ve benim senin üzerindeki hakkımın hürmetine bunu yapma. Yaşlanıp gücümün azaldığı ve ecelimin yaklaştığı şu sırada beni bırakman doğru değildir,' dedi.

Bunun üzerine **Bilal**, arzusundan vazgeçerek Hz. **Ebûbekir**'in yanından ayrılmadı. Fakat Hz. **Ebûbekir** vefat edince, bu sefer **Ömer**'e gidip aynı sözü söyledi. Hz. **Ömer** de Hz. **Ebûbekir** gibi cevap verdiyse de **Bilal** kabul etmedi. Hz. **Ömer** ona:

- 'Peki ezan okumayı kime bırakıyorsun?' dedi. Hz. **Bilal**:

- '**Sa'd'a** bırakıyorum. Çünkü O, Rasûlullah zamanında Kuba'da ezan okudu,' dedi. Bunun üzerine Hz. **Ömer** müezzinlik görevini **Sa'd ile Ukbe**'ye verdi."(31)

Musa b. Muhammed b. İbrahim et-Teymi babasından naklediyor:

-"Rasûlullah henüz defnedilmemişken **Bilal** ezan okudu. Eşhedü

(30) A.g.e., a.y.
(31) İbn-i Sa'd, III, 168.

enne **Muhammed**en Rasûlullah" deyince, ashab mescidde yüksek sesle ağladılar. Rasûlullah defnedildikten sonra **Ebûbekir Bilal**'e:

- 'Bir daha ezan oku,' dedi. Hz. **Bilal**:

- 'Eğer sen beni, senden ayrılmayayım diye azad etmiş isen, emrini kabul etmekten başka çarem yoktur. Yok beni Allah için azad ettinse, o zaman beni azat ettiğin kimse için bırak,' dedi. **Ebûbekir**:

- 'Ben seni Allah rızasından başka bir şey için azad etmedim. Hz. **Bilal** (r.a.):

- 'Öyle ise ben de Rasûlullah'dan sonra hiç kimseye müezzinlik yapmam,' deyince:

- 'Sen bilirsin,' dedi. Sonra **Bilal**, Şam'a asker gönderilinceye kadar durdu ve orduyla Şam'a gitti."[32]

MİKDAD'IN "HERKES İÇİN CİHADIN FARZ OLDUĞUNA DAİR AYET VARDIR" DİYEREK, CİHADA ÇIKMAMAYI YADIRGAMASI

Ebû Yezid el-Mekkî anlatıyor:

"**Ebû Eyyub** ile **Mikdad**, Tevbe Sûresinin 41. âyetini "Erkek-kadın, genç-ihtiyar, büyük-küçük, hep beraber savaşa çıkın" şeklinde tefsir ettiklerinden, "Ne durumda olursak olalım, savaşa çıkmakla emredilmişizdir,' derlerdi."[33]

Ebû Raşid el-Habrani anlatıyor:

"Rasûlullah'ın kahramanı **Mikdad**'ı Humus'da gördüm. Bir kuyumcunun para sandığı üzerine oturmuştu. İri vücutlu olduğu için sandığı tamamen kaplamıştı. Savaşa çıkmayı arzuluyordu. Ona:

- 'Allah artık sana günah yazmaz,' dedim.

- 'Hayır, öyle değil, Tevbe Sûresinin 41. âyeti hepimize savaşı emretmektedir,' dedi.[34]

Cübeyr b. Nüfeyr anlatıyor:

"Şam'da, **Mikdad**'ın yanında oturduk. O bir sandık üzeride oturmuştu. Birisi Ona:

---

(32) *Hilyetü'l-Evliya*, I, 150.
(33) A.g.e., IX, 47.
(34) A.g.e., I, 176

- 'Sen bu yıl savaşa çıkmasaydın,' dedi. **Mikdad**:

- 'Tevbe Sûresi bize izin vermemiştir. Allah: *"Hafif de, ağırda olsanız savaşa çıkın"* buyuruyor. Halbuki ben kendimi hala hafif hissediyorum,' dedi."(35)

EBU TALHA'NIN BU KONUYA AİT HİKAYESİ

Enes anlatıyor:

"**Ebû Talha**, Tevbe Sûresindeki *"Hafif de olsanız ağırda olsanız savaşa çıkın"* âyetini okuyunca:

- 'Bu âyet genç de olsak, ihtiyarda olsak, bize savaşa çıkmayı emretmektedir. Çocuklarım, hazırlığımı görün,' dedi. Ona:

- 'Allah senden razı olsun. Rasûlullah vefat edinceye kadar onunla birlikte her savaşta bulundun. Sonra Hz. **Ebû bekir** vefat edinceye kadar onunla birlikte her savaşta bulundun. Ondan sonra da Hz. **Ömer** vefat edinceye kadar onunla birlikte her savaşta bulundun. Şimdi bırak da, senin yerine bu işi biz yapalım,' dediler. **Mikdad**:

- 'Hayır, benim hazırlığımı görün' dedi ve deniz seferine çıktı. Fakat daha denizde iken vefat etti. Onu defnetmek için herhangi bir ada bulamadılar. Ancak yedi gün sonra bir ada bulup defnettiklerinde henüz cesedi bozulmamıştı."(36)

EBÛ EYYÜB'UN BU KONUYA AİT HİKAYESİ

Muhammed b. Sirin anlatıyor:

"**Ebû Eyyub**, Rasûlullah ile birlikte Bedir savaşında bulunduktan sonra bir yıl hariç hiçbir savaştan geri kalmadı. Ancak o yıl, ordunun komutanlığına genç birisi tayin edildiği için sefere katılmadı. Fakat sonra pişman oldu. Her zaman hasretle:

- 'Ordunun başında kimin olduğundan bana ne? Ben katılmalıydım,' derdi. Sonra hastalandı, o sırada komutan olarak **Yezid b. Muaviye** bulunuyordu. **Yezid** ona uğrayarak:

- 'Bir ihtiyacın var mı?' diye sordu. Hz. **Ebû Eyyub:**

- 'Öldüğüm zaman beni bir ata bindir ve düşman toprağında gi-

(35) *Sünen-i Beyhaki*, IX, 21.
(36) *El-İstiab*, İbnü Abdi'l-Berr, I, 550.

debildiğin yere kadar beni götür ve beni orada göm ve dön,' dedi. Vefat edince **Yezid** onun bu isteğini yerine getirdi.

Ravi diyor ki: "**Ebû Eyyub** her zaman: *"Allah, hafif de olsanız ağırda, savaşa çıkın"* buyurmuştur. Ben de bu iki vasıf dışında değilim" derdi.(37)

II. CİHAD YAPMAYA GÜÇ YETİREMİYEN VE ALLAH YOLUNDA İNFAK EDEMEYEN ASHABIN ÜZÜNTÜSÜ

İbn-i İshak naklediyor:

"Duyduğuma göre, **İbn-i Yamin en-Nadrî, Ebû Leyla ile Abdullah el-Muğaffel**'i ağlarken görmüş ve onlara:

-'Niçin ağlıyorsunuz?' diye sormuş. Onlar da:

- 'Rasûlullah'a gidip kendisiyle birlikte savaşa çıkmak için binek istedik. O da bize binek bulamadı. Bunun için ağlıyoruz,' cevabını verince, onlara bir binek ile her birine yetecek kadar yiyecek vererek yola çıkarmıştır."

Başka bir rivayette:

"**Ukbe b. Zeyd,** binek bulamadığı için geceleyin bir kenara çekilip ağlamış ve kılabildiği kadar namaz kıldıktan sonra:

- 'Ey Rabbim, sen cihadı emrediyor ve bizi cihad yapmaya teşvik ediyorsun. Cihad ise binek, azık ve masraf isteyen bir iştir. Halbuki ben bunların hiçbirine sahip değilim. Senin Rasûlün de elinde hiçbir şey olmadığı için bana yardım edememiştir. Şahit ol ki, bugüne kadar hangi müslümanın zulmüne maruz kalmış isem, hangi müslümanda hakkım varsa, hepsini senin yolunda sadaka olarak kendilerine helal ettim,' demiş ve sabahleyin halkın içine dönmüştü. Rasûlullah (s.a.v.) da: - 'Bu gece sadaka veren adam nerede?' diye sormuş ve cevap veren olmayınca tekrar: - 'Bu gece sadaka veren ayağa kalksın, deyince **Ukbe** kalkarak durumu kendisine izah etmişti. Rasûlullah (s.a.v.) Ona:

- 'Müjdeler olsun. Allah'a yemin ederim ki, senin sadakan kabul olunan sadakalar arasına yazıldı,' buyurmuştur."(38)

---

(37) *Müstedrek*, III, 458

(38) *El-Bidâye ve'n- Nihâye*, V, 5.

UKBE B. ZEYD'İN HİKAYESİ

Ebû As b. Cebr anlatıyor:

"**Ukbe b. Zeyd**, Rasûlullah'ın ashabındandı. Rasûlullah birgün ashabını sadaka vermeye teşvik ettiğinde herkes kalkıp kendi gücüne göre birşeyler getirdi. Ancak **Ukbe b. Zeyd:**

- 'Allah'ım benim verecek bir şeyim yoktur. Senin yaratıkların içinde benim şerefimle oynayın kimseye senin yolunda sadaka olarak hakkımı helal ettim,' dedi. Rasûlullah da:

- 'Dün akşam kendi şerefini sadaka olarak dağıtan nerede?' diye sordu. **Ukbe** ayağa kalktı ve Rasûlullah ona:

- 'Senin sadakan kabul olunmuştur,' buyurdu."[39]

III. EVLERİNDE OTURUP CİHADI TERKEDENLERİN TEHDİT EDİLMESİ

EBÛ EYYUB EL-ENSARİ'NİN *"KENDİ ELİNİZLE KENDİNİZİ TEHLİKEYE ATMAYIN"* ÂYETİNİ AÇIKLAMASI

Ebû İmran anlatıyor:

"Konstantiniyye (İstanbul) seferinde idik. Mısırlıların başında **Ukbe b. Amir**, Şamlıların başında da **Fadale b. Ubeyd** bulunuyorlardı. Şehirden karşımıza büyük bir Rum topluluğu çıktı. Biz de onlara karşı kenetlendik. Bizden birisi onlara doğru hücum ederek içlerine kadar girdi ve tekrar geri dönerek bize geldi. Halk:

- 'Sübhanallah, adam kendini tehlikeye atıyor,' dediler. Bunun üzerine **Ebû Eyyub el-Ensari** kalkıp:

- 'Ey insanlar, siz bu âyeti yanlış anlıyorsunuz. Ayet biz Ensar hakkında nazil olmuştur. Allah kendi dinini kuvvetlendirdiği ve İslâmın önderleri çoğaldığı zaman, biz kendi aramızda Rasûlullah'tan habersiz olarak: "Artık bize ihtiyaç kalmadı. Bari bundan sonra malımıza mülkümüze sahip olalım, elden giden bağ ve bahçeleri düzeltelim" dedik. Bunun üzerine Allah yalnış düşündüğümüzü hatırlatmak üzere: *"Allah yolunda mallarınızı harcayın ve kendinizi tehlikeye atmayın"* [40] âyetini indirerek cihadı terkederek

(39) *Kenzu'l-Ummal*, VII, 80.

(40) Bakara, 195.

mallarımızla uğraşmanın bizi tehlikeye sürükleyecek bir davranış olduğunu bize bildirdi' dedi.

Ebû İmran diyor ki: Bu sebeple **Ebû Eyyub el-Ensari,** vefat edinceye kadar hiçbir savaştan gerikalmadı.(41)

IV. FİTNENİN KÖKÜNÜ KAZIMAK İÇİN ALLAH YOLUNDA SEFERE ÇIKMAK

MÜREYSİ SAVAŞI

Urve b. Zübeyir ve **Amr b. Sabit el-Ensarî** anlatıyorlar:

"Rasûlullah Müreysi seferine çıktı ve bu seferi esnasında **Halid b. Velid**'i gönderip Kafaü'l-Müşellel dağı ile deniz arasındaki Menat adlı putu yıktırdı. Bu sefer sırasında Behziy kabilesinden biri Muhacirlerin diğeri Ensarın anddaşı olan iki kişi dövüştüler. Muhacir olan adam diğerini yere fırlattı, o da:

- 'Ey Ensar neredesiniz!' diye yardım istedi. Ensar'dan bir kaç kişi onun yardımına koştular. Bunun üzerine Muhacir olan da:

- 'Ey Muhacirler neredesiniz!' diye Muhacirleri kışkırttı ve böylece iki taraf birbirlerine girip aralarında biraz sürtüşme oldu.

Sonra aralarına girildi de birbirlerinden ayrıldılar. Bunun üzerine münafıkların hepsi **Abdullah b. Ubey**'e gidip:

- 'Bir zaman senden bir şeyler umulurdu. Bugün ise ne kötülük ne de iyilik gelir oldu. Görüyorsunuz ki, şu geniş gömlekliler bize karşı nasıl birbirlerini tutuyorlar,' dediler. Çünkü münafıklar her yeni hicret edene "geniş gömlekli" derlerdi. Allah'ın düşmanı olan **Abdullah b. Ubey**'de:

- 'Allah'a yemin ederim ki, eğer Medine'ye dönersek güçlü ve şerefli olanımız hor ve güçsüz olanı oradan kovacaktır,' dedi. Münafıklardan **Malik b. Dahşen** de:

- 'Ben size Rasûlullah'ın yanındakileri beslemeyin ki, dağılsınlar demedim mi?' dedi. Hz. **Ömer** bu sözü duyunca:

- 'Ya Rasûlullah! Bana izin ver, şu halkın fikrini bozan herifin (**Abdullah b. Übey**) boynunu vurayım,' dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

(41) *Sünen-i Beyhâkî*, IX, 45.

- 'Sana izin verirsem onu öldürecekmisin?' diye sordu. **Ömer**:

- 'Evet, bana izin verirsen boynunu vuracağım,' dedi. Rasûlullah (s.a.v.) ona:

- 'Yerinde otur,' dedi. Sonra Beni Eşhel kabilesinden **Üseyd b. Hudayr** gelerek:

- 'Ya Rasûlullah! Bana izin ver, şu halkın fikrini bozan herifin boynunu vurayım,' dedi. Peygamberimiz ona da:

- 'Sana izin verirsem onu öldürecek misin?' dedi. **Üseyd**:

- 'Evet, vallahi bana izin verirsen, kılıcımla kulaklarının altından vuracağım,' dedi. Ona da:

- 'Yerinde otur,' emrini veren Rasûlullah hareket emrini verip günün en şiddetli sıcağında yola çıktı. Rasûlullah, birgün bir gece ve ertesi gün de güneş yükselinceye kadar yola devam ettikten sonra konakladı. Daha sonra bir o kadar daha yol yürüdü ki, sabahleyin inerken Kafaü'l-Müşellel dağından üç günlük yol almıştı. Rasûlullah Medine'ye geldikten sonra **Ömer**'i çağırarak:

- 'Ey **Ömer**, sana izin verseydim, onu öldürecek miydin?' dedi. **Ömer**:

- 'Evet,' dedi. Rasûlullah(s.a.v.):

- 'Eğer onu öldürseydin öyle kimseleri gücendirirdin ki, ben bugün onlara onu öldürmeyi emretsem öldürürler. Fakat ben bunu yaparsam, "**Muhammed** arkadaşlarını öldürtüyor" derler,' dedi.

Bunun üzerine:

"Onlar öyle kimselerdir ki, Allah'ın peygamberi yanında olan kimseleri beslemeyin ki dağılıp gitsinler, diyorlardı. Halbuki göklerin ve yerin hazineleri Allah'ındır. Fakat münafıklar bunu anlamazlar. Onlar: "Eğer Medine'ye dönersek andolsun, şerefli ve güçlü olanımız hor ve güçsüz olanı oradan çıkaracaktır, diyorlardı. Halbuki şeref ve güç Allah'ındır, peygamberinindir, müminlerindir. Fakat münafıklar bunu bilmezler" âyetleri[42] nazil oldu."[43]

(42) Münafikun, 7-8.

(43) *Tefsirü İbn-i Kesir*, IV, 372.

V. CİHAD EDERKEN DUAYA ÖNEM VERMEK

Muhammed b. İshak anlatıyor:

"Rasûlullah (s.a.v.) Mekke'den Medine'ye hicret etmeye hazırlanırken şu duayı yaptı:

-"Ben yokken beni var eden Allah'a hamd ederim. Allah'ım dünyanın korkularına, zamanın kaygılarına, gece ve gündüzün musibetlerine karşı bana yardımcı ol. Allah'ım yolculuğumda bana yoldaş ve geride kalan aile fertlerim için de bana naib ve halet ol, bana verdiğin rızkı mübarek eyle, beni kendine itaatkâr et ve benim iyi ahlakımı devam ettir. Beni kendine sevdir ve başkalarının merhametine bırakma. Ey acizlerin sahibi, Sen benim Rabbimsin. Gökleri ve yeri aydınlatan ve karanlık perdeleri yırtan o keremli yüzünün nuruna sığınıyorum. Beni gazabına uğratma ve bana dargınlık yüzü gösterme. Bana yaptığın iyiliklerin benden geri alınmasından ve gazabının beni ansızın yakalamasından sana sığınırım. Herşeyin sonu senin elindedir. Bütün kuvvet ve güç sendedir."(44)

Ebû Mervan el-Eslemi, babasından, o da dedesinden naklediyor:

"Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte Hayber gazvesine gitmek için yola çıktık. Hayber'e yaklaştığımız zaman Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bize:

- 'Durun,' dedi ve biz durunca ellerini havaya kaldırıp:

- 'Ey göklerin ve göklerin gölgelediği herşeyin Rabbi, ey yerin ve yerin taşıdığı her şeyin Rabbi, ey şeytanların ve şeytanların yoldan çıkardığı kimselerin Rabbi, ey rüzgarların ve onun yerden kaldırdığı zerrelerin Rabbi, şu beldenin ve içinde oturan kimselerle bulunan nesnelerin hayrını Senden diliyor ve şu beldenin ve içinde oturanların şerrinden Sana sığınıyoruz' diye dua ettikten sonra bize:

- 'Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla yürüyün,' dedi."(45)

(44) *El-Bidâye ve'n- Nihâye*, III, 178.
(45) *El-Bidâye ve'n- Nihâye*, III, 178.

VI. CİHADA BAŞLARKEN DUA ETMEK

Hz. **Ömer** anlatıyor:

"Bedir günü savaş hazırlıkları görüldükten sonra Rasûlullah ashabının üçyüz küsur ve müşriklerin de bin küsur kişi olduklarını görünce, sırtında hırka ve urbası olduğu halde yüzünü kıbleye çevirerek:

- 'Allah'ım bana vadettiğin sözü gerçekleştir. Allah'ım, eğer şu bir avuç müslümanı helak edersen bundan böyle yeryüzünde sana ibadet edecek kimse kalmayacaktır' diye dua etti ve o kadar yalvardı ki, hırkası sırtından yere düştü. Hz. **Ebû Bekir** gelip hırkasını yerden kaldırdı ve tekrar omuzlarına atıp bir daha düşmesine engel olmak için arkasında durarak:

- Ya Rasûlullah, Allah'a çok yalvardın, yeter herhalde. Muhakkak ki, Allah sana vaddettiği sözü yerine getirecektir,' dedi.

Enfâl Sûresinin 9. âyeti bunu tasvir etmektedir: *"Hani siz Rabbinizden imdat istiyordunuz da o da: "Muhakkak ki ben size meleklerden birbiri ardınca binlercesi ile yardım edeceğim"* diyerek duanızı kabul etmişti."[46]

Abdullah b. Amr b. As anlatıyor:

"Rasûlulah Bedir savaşına üçyüzonbeş kişilik bir kuvvetle çıktı ve Bedir'e geldiği zaman: "Allah'ım bunlar yalınayak ve yayadırlar. Allah'ım bunlar çıplaktırlar, onları giydir, Allah'ım bunlar açdır karınlarını doyur." diye dua etti. Allah onun duasını kabul ederek Bedir savaşını ashabına kazandırttı. Ashabı yaya iken Allah herbirine ganimet olarak birer ikişer deve verdi, aç ve çıpak iken onları doyurup giydirdi."[47]

Cabir onlatıyor:

"Rasûlullah Ahzab mescidine gelip ridasını çıkararak ellerini açıp düşmana beddua etmeye başladı ve namaz kılmadan geri döndü. Son bir daha gelip onlara beddua ettikten sonra namaz kıldı."

Rifa'a ez-Zurakî anlatıyor:

"Uhud savaşı bitip ve müşrikler başımızdan defolup gittikten sonra Rasûlullah (s.a.v.) bize:

(46) A.g.e., III, 275.
(47) *Cemü'l-Fevâid*, II, 38.

- 'Saf teşkil edin, Rabbimize hamdü sena edeyim,' buyurdu. Bunun üzerine ashab arkasında saf saf durdular. O da:

- 'Allah'ım bütün hamd Sanadır. Allah'ım senin açtığını kimse kapatamaz, kapattığını açamaz, Senin hidayet ettiğini kimse saptıramaz, senin saptırdığını kimse hidayete eriştiremez. Senin vermediğini kimse veremez, verdiğini kimse alamaz, Senin uzaklaştırdığını kimse yakınlaştıramaz, yakınlaştırdığını uzaklaştıramaz. Allah'ım rızık, rahmet ve bereketinden bize bol bol ver. Allah'ım hiç bitmeyecek, yok olmayacak ve devamlı sürecek iyiliği senden isterim. Allah'ım sana sığınıyorum. Bize verdiğin ve vermediğin şeylerin şerrinden bizi koru. Allah'ım bize imanı sevdir ve onu kalbimize ısındır. Küfür ve inkarı, serkeşlik, günah ve isyanı bize çirkin göster ve bizi kemale erenlerden eyle. Allah'ım! Bizi müslüman olarak öldür, müslüman olarak yaşat, bizi salih kulların arasına kat, biti utandırma, şaşırmış ve batıl inançlı kimselerden eyleme. Allah'ım, peygamberi yalanlayan, insanları senin yolundan alıkoyan inkarcıları kahret, üzerlerine azabını indir. Allah'ım küfür yolunu benimseyen hıristiyan ve yahudileri kahret, ey doğruluk ilahı' diye dua etti."[48]

VII. ALLAH YOLUNDA CİHAD İÇİN MAL HARCAMAK

Ebû Mes'ud el-Ensarî rivayet ediyor:

"Bir adam, burnunu nişanladığı bir deve getirerek:

- 'Bu devemi Allah yoluna bağışlıyorum,' dedi. Rasûlullah ona:

- 'Allah kıyamet günü bu devene karşılık yediyüz deve verecektir. Hepsinin burnu da bu deven gibi nişanlı olacaktır,' dedi."[49]

Abdullah b. Samit anlatıyor:

"**Ebû Zerr**'in yanında iken maaşını getirip kendisine verdiler. O sırada yanında bulunan cariyesi evin ihtiyaçlarını gördükten sonra yedi dirhem arttı. **Ebû Zerr** (r.a.) cariyeye:

- 'Bunları götür bakır para ile değiştir,' dedi. Ona:

- 'Bu yedi dirhemi sakla, belki sana lazım olur, ya da bir misafirin gelir de ona harcarsın,' dedim. Bana:

(48) *El-Bidâye ve'n- Nihâye*, IV, 38.
(49) *Sahih-i Müslim*, II, 37.

- 'Rasûlullah (s.a.v.): "Hangi altın veya gümüş, kesede bağlı kalıp Allah yolunda harcanmazsa, onlar kesede kaldığı müddetçe sahibi için ateş korudur" buyurdu,' dedi."[50]

Kays b. Sel' el-Ensarî anlatıyor:

"Malımı israf ediyorum diye kardeşlerim beni Rasûlullah'a şikâyet ettiler. Ben de:

- 'Ya Rasûlullah, Hurmadan gelen hissemi alır ve Allah yolunda arkadaşlarıma veririm,' dedim. Bunun üzerine Rasûlullah göğsüme üç defa vurarak:

- 'Sen ver ki, Allah da sana versin,' buyurdu. Gerçekten üç gün sonra Allah yolunda sefere çıktığım zaman benim bineğim olduğu gibi kardeşlerime nazaran param da çoktu."[51]

CİHAD YAPARKEN MÂLİ HARCAMADA BULUNMANIN SEVABI

Muaz b. Cebel anlatıyor:

"Rasûlullah(s.a.v.):

- 'Allah yolunda cihad yaparken Allah'ı çokça zikredene ne mutlu. Zira Allah'ı zikretmenin her kelimesi için ona yetmişbin hayır yazılır. Her bir hayrı Allah'ın kendisine hazırlamış olduğu üstün sevaptan başka on kat daha artırılır,' buyurdu. Orada hazır bulunanlar:

- 'Ya Rasûlullah! Ya cihad sırasında mali yardımda bulunmak nasıldır?' diye sordular. Efendimiz (s.a.v.):

- 'O da aynıdır,' buyurdu. Hadisi **Muaz**'dan nakleden **Abdurrahman** diyor ki; **Muaz**'a:

- 'Allah yolunda harcanan malın sevabı yediyüz kat değilmidir? dedim. Bana:

- 'Senin anlayışın kıttır, bu söylediğin, kendi evinde oturarak mali yardımda bulunan kimseler içindir. Eğer kişi hem savaşa katılır, hem de mali yardımda bulunursa, Allah o kimse için kendi rahmet hazinelerinden, hiç kimsenin akıl erdiremediği ve tanımlayamadığı derecede ihsan eder. İşte Allah'ın grubu bunlardır. Ancak Allah'ın hizbi (grubu) düşmanlarını yenendir,' dedi."[52]

---

(50) *Et-Terğib ve't-Terhib*, II, 178.
(51) A.g.e., II, 173.
(52) *Mecmau'z-Zevâid*, V, 282.

Rasûlullah (s.a.v.) :

-'Kim evinde oturupta Allah yolunda malını harcarsa, harcadığı her dirheme karşılık ona yediyüz dirhem vardır. Kim de savaşa katılırda malını Allah yolunda harcarsa, harcadığı her dirheme karşılık ona yediyüzbin dirhem vardır buyurdu ve bu sözünü te'yid için: *"Allah dilediği kimselere kat kat mükafat verir"* âyetini okudu.'(53)

VIII. ALLAH YOLUNDA ALLAH RIZASI İÇİN SAVAŞMAK

Ebû Hureyre anlatıyor:

"Bir adam:

- 'Ya Rasûlullah, kimisi dünya menfaatını elde etmek için savaş yapar' deyince, Rasûlullah(s.a.v.):

- 'O kimse için mükafat yoktur,' dedi.

Halk bu sözü büyük görerek:

- 'Dön, Rasûlullah'a bir daha sor, belki sen iyi anlayamamışsındır,' dediler. Adam dönüp bir daha:

- 'Ya Rasûlullah! Kimisi görünüşte Allah rızası için savaşır, fakat onun gayesi dünya menfaatidir,' dedi. Rasûlullah ona:

- 'Ona mükafat yoktur,' dedi. Halk yine inanamayıp adama:

- 'Dön, tekrar sor,' dediler. Adam tekrar dönüp üçüncü defa aynı soruyu sordu. Rasûlullah (s.a.v.) yine:

- 'Ona mükafat yoktur,' diye cevap verdi."(54)

Ebû Ümame anlatıyor:

"Birisi Rasûlullah'a gelerek:

- 'Ya Rasûlullah, hem sevap, hem şöhret için savaşa katılan kimseye ne vardır?' diye sorunca, Efendimiz (s.a.v.):

- 'Ona birşey yoktur,' dedi. Adam sorusunu üç defa tekrarladı, Rasûlullah (s.a.v.) her üçünde de:

- 'Ona bir şey yoktur,' dedikten sonra:

---

(53) *Cemu'l-Fevâid*, II, 3.

(54) *Et-Terğib ve't-Terhib*, II, 419.

- 'Şüphe yoktur ki, Allah ancak samimi ve yalnız kendisi için yapılan amelleri kabul eder,' dedi."[55]

Asım b. Ömer b. Katade anlatıyor:

"İçimizde Kuzman adında tanımadığımız bir yabancı vardı. Ondan söz açıldığında Rasûlullah:

- 'O cehennemliktir,' diyordu.

Nihayet Uhud savaşı oldu. O gün **Kuzman** kendi başına müşriklerden yedi veya sekiz kişiyi öldürdü. Çok cesur ve sırtı yere gelmez birisiydi. Nihayet ağır yaralar aldı. Onu Medine'nin Beni Zafer Mahallesine kaldırdılar. Kendisini ziyaret eden müslümanlar ona:

- 'Sen bugün büyük bir maharet gösterdin, seni müjdeliyoruz,' dediler. O da: - 'Beni ne ile müjdeliyorsunuz? Allah'a yemin ederim ki, ben sırf kavmime şöhret kazandırmak için dövüştüm, eğer o olmasaydı, asla dövüşmezdim,' dedi. Sonra durumu ağırlaşınca dayanamayıp okluğundan çıkardığı bir okla kendini öldürdü." [56]

İbn-i İshak naklediyor:

"**Ebû Hureyre** etrafındakilere:

- 'Ömründe hiç namaz kılmadığı halde cennete giren kimdir?' diye soruyor. Kendisine:

- 'Biz tanımıyoruz, kimdir?' denilince de:

- 'Abdül-Eşel oğullarından **Usayrim**'dir,' diyordu.

Hadisin ravisi **Husayn** diyor ki:

Mahmut b. Esed'e:

- 'Bu **Usayrim** kimdir ve ne yapmıştır?' diye sordum. Dedi ki:

- 'Bu adam kavminin müslüman olmasına karşıydı. Uhud savaşında, nasıl olduysa, Allah kendisine hidayet verdi de müslüman oldu ve kılıcını alarak savaşa gitti. Birçok yararlıklar gösterdikten sonra yaralanıp yere düştü. Kabilesinin adamları savaş alanında kendi ölülerini ararlarken onu da yerde görüp:

- 'Vallahi bu **Usayrim**'dir. Ne işi var burada? Biz ondan ayrıldığımızda O müslümanlığa karşıydı,' dediler ve ona:

- 'Ey **Usayrim**, niçin buraya geldin?' diye sorduklarında, Usay-

(55) A.g.e., II, 421.

rim:

- 'Ben Allah'a ve Onun elçisine iman ederek müslüman oldum ve Allah'ın peygamberi ile birlikte savaşa girdim, işte beni görüyorsunuz,' dedi ve çok geçmeden onların ellerinde vefat etti. Onun durumunu Rasûlullah'a sordular:

- 'O cennetliktir,' buyurdu.[57]

Şeddad b. Elhad anlatıyor:

"Bir bedevi Rasûlullah(s.a.v.)'a gelerek müslüman oldu ve:

- 'Ben de Medine'ye hicret ederek senin yanında kalmak isterim,' dedi.

Peygamberimiz(s.a.v.) de onun hakkında ashabına tavsiyede bulundu. Hayber savaşı olduğu zaman, Rasûlullah(s.a.v.) elde edilen ganimetleri ashabına dağıtırken ona da pay verdi. O esnada bedevi kırda ashabın hayvanlarını güdüyordu. Kırdan döndüğünde:

- 'Al, bu pay senindir,' dediler. Bedevi, -'Bu nedir?' diye sorunca:

-' Bu Rasûlullah'ın ganimetlerden sana ayırdığı paydır,' dediler. Bunun üzerine bedevi Rasûlullah'ın yanına vararak:

- 'Ben sana bunun için tabi olmadım. Ben sana buramdan -eliyle boğazını işaret ederek- okla vurulup öleyim de cennete gireyim, diye tabi oldum,' dedi. Peygamberimiz (s.a.v.):

- 'Eğer sen Allah'ı aldatmıyorsan, Allah da seni aldatmayacaktır,' dedi. Biraz sonra düşmanla savaşmaya başladılar. Çok geçmeden bedevi boğazından aldığı bir okla şehit düştü. Onu sırtlayıp getirdiler. Peygamberimiz:

- 'Bu O mudur?' dedi.

-'Evet' cevabını alınca:

- 'O Allah'ı aldatmadı, Allah da onu aldatmadı ve ona istediğini verdi,' dedikten sonra onu kendi cübbesiyle kefenleyip namazını kıldırdı ve namazda ona:

-'Allah'ım bu senin kulundur ve senin yolunda hicret edip şehit düştü. Ben buna şahidim' diye dua ettiği işitildi."[58]

---

(56) *El-Bidâye ve'n- Nihâye*, IV, 36.
(57) A.g.e., IV, 37.
(58) A.g.e., IV, 191

ALLAH YOLUNDA CİHAD EDERKEN
HASTALIKLARA TAHAMMÜL ETMEK

Ebû Said el-Hudrî anlatıyor:

"Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Mü'minin vücudunda başgösteren hiçbir hastalık yoktur ki, Allah o hastalık sebebiyle onun günahlarını bağışlamasın,' buyurdu. Bunun üzerine **Übey b. Ka'b**:

- 'Allah'ım, beni namazdan, oruçtan, haccdan, umreden ve senin yolunda cihad etmekten alıkoymamak şartıyla, sıtma hastalığına yakalanmamı ve ölünceye kadar bu hastalıktan şifa bulmamamı senden niyaz ederim,' diye dua etti. Sıtmaya tutuldu ve ölene kadar bu hastalıktan kurtulamadı. Bununla beraber namazdan, oruçtan, haccdan, umreden ve cihaddan birgün bile geri durmadı."

Ebû Said el-Hudrî anlatıyor:

"Bir adam Rasûlullah(s.a.v.)'a:

- 'Ya Rasûlullah; şu bize bulaşan hastalıklar hakkında ne dersiniz, bize bir yararı var mı?' diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Kişi için keffaret olur,' dedi. **Übey b. Ka'b**:

- 'Ya Rasûlullah (s.a.v.), hastalık az da olsa keffaret olur mu?' dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Kişinin ayağına bir diken de batsa, o bile kefaret olur,' buyurdu. Bunun üzerine Übey, hac, umre, Allah yolunda cihad ve cemaatle namaz gibi ibadetlerden geri kalmamak şartıyla, kendisinin sıtmaya yakalanıp ölünceye kadar bu hastalıktan kurtulmamasını Allah'dan diledi. Übey'in bu duasından sonra, kim ona elini dokundursa, vücudunun fırın gibi yandığını görürdü."[59]

IX. CİHAD EDERKEN VURULMAK VE YARALANMAK

PEYGAMBER EFENDİMİZİN YARALANMASI

Cündüb b. Süfyan rivayet ediyor:

Rasûlullah birgün yolda giderken ayağı taşa takılıp yere düştü ve parmağı kanadı.

(59) *Kenzu'l-Ummal*, II, 163.

"Sen ancak kanayan bir parmaksın

Bu gördüğün cefa Allah içindir" anlamında bir şiir okudu."[60]

ENES B. NADR'IN YARALANMASI

Enes b. Malik anlatıyor:

"Amcam, **Enes b. Nadr**, Bedir savaşında bulunmadığı için:

- 'Ya Rasûlullah(s.a.v.), müşriklerle yaptığın ilk savaşta bulunmadığım için üzgünüm. Eğer Allah müşriklerle savaşmayı bana nasib ederse benim ne yapacağımı görecektir,' dedi.

Nihayet Uhud savaşında Peygamber Efendimiz(s.a.v.)'le birlikte bulundu ve savaş alanında **Sa'd b. Muaz**'a rastgelerek ona:

- 'Ya Eba Amr nereye? Uhud dağı tarafından gelen cennet kokusu beni mest etti,' dedi.

Bundan sonra müşriklerle savaşmaya başlayıp nihayet şehid düştü. Aldığı yaralar seksenin üzerindeydi. Halam **Rübey**:

- 'Ben kardeşimi ancak parmak uçlarından tanıyabildim,' diyordu. *"Müminler içerisinde Allah'a verdikleri sözde duran nice erler vardır. İşte onlardan kimi adadığını ödedi, kimi de bunu bekliyor. Onlar hiç bir şekilde ahidlerini değiştirmediler."* mealindeki[61] **âyet** onun hakkında indi."[62]

CAFER B. EBİ TALİB'İN YARALANMASI

İbn-i Ömer anlatıyor:

"Rasûlullah (s.a.v.), Mûte savaşında **Zeyd b. Harise**'yi komutan tayin etti ve:

-'Eğer **Zeyd** şehid düşerse, onun yerine **Cafer b. Ebi Talib**, o da şehid düşerse Abdullah b. Revaha geçsin' buyurdu. Ben o savaşta idim, **Cafer b. Ebî Talib**'i arayıp ölüler arasında bulduk. Vücudunda, kılıç, ok ve mızrak darbelerinden doksanın üzerinde yara açılmıştı. Başka rivayette- Bu yaralardan hiç biri arka tarafından değildi."[63]

(60) *Sahihi-Buhari*, 98.

(61) Ahzab, 23.

(62) *Et-Tergib vet-Terhib*, II, 436.

(63) *El-Bidâye ve'n- Nihâye*, IV, 245.

SA'D B. MUAZ'IN YARALANMASI

Amr b. Şurahbil anlatıyor:

"Hendek savaşında **Sa'd b. Muaz**'a ok isabet ettiği zaman kanı durmadan Rasûlullah(s.a.v.)'ın bulunduğu yöne doğru akıyordu.

Hz. **Ebûbekir** gelip onu bu durumda görünce feryad ederek:

- 'Belimiz kırıldı,' dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Ey **Ebûbekir**, sus,' dedi. Ondan sonra Hz. **Ömer** gelip:

- 'İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn,' dedi."(64)

Rifaa b. Rafi anlatıyor:

"Bedir savaşında arkadaşlar **Ümeyye b. Halef** etrafında toplandılar. Biz de o tarafa doğru yöneldik. Yanlarına vardığımızda **Ümeyye b. Halef**'in koltuğu altında zırhından bir parça koptuğunu görerek hemen kılıcımı oraya yapıştırdım. O sırada atılan bir ok gözümü kör etti. Rasûlullah'a gittim bana dua etti. Ondan sonra hiç acı duymadım."(65)

Ebû Saib anlatıyor:

"Beni Eşhel kabilesinden bir adam:

-'Ben ve kardeşim Uhud savaşına katıldık. İkimizde yaralandık. Geriye dönmek için bir bineğimiz bile yoktu. Ancak benim yaram kardeşiminkinden daha hafifti. Biraz onu sırtımda taşıdım, biraz kendisi yürüyerek arkadan Rasûlullah'ın kafilesine yetiştik,' demişti."

Enes b. Malik anlatıyor:

"Yalancı peygamber **Müseylime** ile yapılan savaşta **Bera b. Malik** kendini düşman askerlerinin bulunduğu bahçeye kendini attı ve kapısını arkadaşlarına açıncaya kadar düşman askerleriyle dövüşüp seksenin üzerinde kılıç ve mızrak yarası aldı. Nihayet arkadaşları yetişip onu tedavi etmek üzere çadıra aldılar. **Halid b. Velid Müseylime**'ye karşı bir ay savaştı."(66)

İshak b. Abdullah b. Ebi Talha anlatıyor:

"**Enes b. Malik** ile kardeşi, Irak'ta düşmanın elinde bulunan bir

---

(64) *Kenzu'l-Ummal*, VIII, 122.
(65) *Mecmau'z-Zevâid*, VI, 82.
(66) *El-İsâbe fi Temyîzis-Sahâbe*, 1, 143.

kalenin duvarı dibinde duruyorlardı. Düşmanlar, başı çengelli bir demir zinciri ateşle kızdırdıktan sonra aşağıya sarkıtıp Enes b. **Malik**'i ansızın yukarıya çektiler. Kardeşi **Bera** da hemen yerinden fırlayıp o kızgın zincire yapıştı. Avuçları cayır cayır yanarken bütün kuvvetiyle zinciri çekti. Nihayet zincirin öbür ucundaki ip koptu da **Enes** kurtuldu. Sonra **Ber'a**'nın ellerine baktığımızda avuçlarının içi tamamen yanmış bembeyaz kemikleri görünüyordu."(67)

X. ASH^BIN ALLAH YOLUNDA ÖLDÜRÜLMEYİ ARZU ETMESİ

Ebû Hureyre anlatıyor:

"Rasûlullah(s.a.v.):

- 'Hayatım kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, eğer benden ayrı kalmak istemeyen bazı müminler olmasaydı, Allah yolunda savaşa çıkan askerlerden hiç ayrılmayacaktım. Fakat benden ayrılmayan müminler savaş teçhizatlarını tedarik etmekten aciz oldukları gibi ben de onları donatacak imkana sahip değilim. Allah'a yemin ederim ki, Allah yolunda öldürülmemi, sonra tekrar dirilip, savaş yaparak tekrar öldürülmemi, yine dirilip savaş yaparak tekrar öldürülmemi arzu ederdim' buyurdu."(68)

Kays b. el-Hazim anlatıyor:

"Birgün Hz. **Ömer** halka verdiği hutbede:

- 'Cennetü'l-Adn'de beşyüz kapısı bulunan bir köşk vardır. O köşke ancak peygamberler girebilirler,' dedikten sonra Rasûlullah'ın kabri tarafına dönerek:

- 'Ey şu kabrin sahibi, mübarek olsun sana,' dedi. Sonra:

-'O köşke sıddıklarda girebilirler,' dedi ve bu sefer **Hz. Ebûbekir**'in kabri tarafına dönerek:

- 'Ey şu kabrin sahibi mübarek olsun sana,' dedi. Sonra:

- 'O köşke şehidler de girebilirler,' dedi ve kendine bakarak:

- 'Şehidlik senin eline nereden geçecek?' dedi. Sonra:

---

(67) A.g.e., a.y.

(68) *Kenzu'l-Ummal*, II, 255.

- 'Beni hicret için Mekke'den çıkaran Allah, şehidliği de bana nasib etmeye kâdirdir,' dedi." (70)

İbni Mes'ud der ki:

"Allah, Hz. **Ömer**'in bu arzusunu yaratıkların en kötüsü olan **Muğire**'nin bir kölesi eliyle gerçekleştirdi."

Hafsa (r.a.) anlatıyor:

"Babam:

- 'Allah'ım, kendi yolunda öldürülmeyi ve peygamberinin şehrinde ölmeyi bana nasib et' diye dua etti. Ona:

- 'Bu nasıl olur? Hem şehid ol, hem de Medine'de öl, bu mümkün mü?' dedim. Bana:

- 'Allah dilerse bunu da yapar,' dedi."(70)

ABDULLAH B. CAHŞ"IN ŞEHADETİ ARZU ETMESİ

Sa'd b. Ebi Vakkas anlatıyor:

"Uhud savaşında **Abdullah b. Cahş** (r.a.) bana:

- 'Gel Allah'a dua edelim,' dedi. Bunun üzerine beraberce bir kenara çekilip:

- 'Allah'ım! Düşmanla karşılaştığımızda beni öyle bir adamla karşılaştır ki, çok kuvvetli bir savaşçı olsun. Onunla şiddetli vuruşayım. Nihayet ona üstün gelmeyi nasib eyle de onu öldüreyim ve üzerindeki eşyayı ganimet olarak alayım,' diye dua ettim.

Abdullah da "amin" dedi. Ondan sonra o duaya başlayarak:

-"Allah'ım beni öyle bir adamla karşılaştır ki, çok kuvvetli bir savaşçı olsun. Onunla vuruşalım. Sonunda benim burun ve kulaklarımı kessin. Yarın senin huzuruna çıktığımda bana:

- 'Kulakların ve burnun niçin kesilmiştir?' diye sorasın da:

- 'Senin ve Rasûlünün yolunda kesildi,' diye cevap vereyim. Sen de: "Doğru söylüyorsun" diyesin."

Sa'd b. Ebi Vakkas (r.a.), kendisinden bunu nakleden adama:

---

(69) A.g.e., VII, 275.

(70) *Fethü'l-Bârî*, IV, 1.

- 'Oğlum, **Abdullah**'ın duası benimkinden hayırlıydı. Allah'a yemin ederim ki, o gün akşam üzeri, ben onun burun ve kulaklarını kesilmiş ve bir ipe dizilmiş olarak gördüm' demiştir.[71]

BERA B. MALİK'İN ŞEHADETİ ARZU ETMESİ

Enes (r.a.) anlatıyor:

"Rasûlullah: Nice cılız, zayıf ve yırtık elbiseli kimseler vardır ki, Allah'a yemin edip ne isterlerse, Allah yeminlerinin gereğini yerine getirir. Onlardan biri de **Bera b. Malik**'(r.a.)tir' buyurmuştur. Rasûlullah'ın vefatından sonra **Bera** müslümanların yenilgiye uğradığı bir savaşta bulundu da, müslümanlar ona:

- Peygamberimiz senin hakkında: "Allah'tan ne dilerse, Allah dilediğini yerine getirir" buyurmuştur. Bize Allah'tan yardım dile, dediler. O da:

- 'Allah'ım, bizi onların boyunlarına malik kıl' diye dua etti ise de, müslümanlar Süs Köprüsü yakınında yaptıkları ikinci çarpışmada da yenildiler. Bunun üzerine bir daha ona başvurarak aynı ricayı tekrarladılar.

Bu sefer **Bera** (r.a.) aynı duayı tekrarladıktan sonra:

- 'Allah'ım, beni de peygamberine kavuştur,' diye bir ek duada bulundu. Bu duanın ardından hem müslümanlar zafer elde ettiler, hem de kendisi şehid düştü."[72]

HÜMAME'NİN ŞEHADETİ ARZU ETMESİ

Humeyd b. Abdurrahman el-Himyeri anlatıyor:

"Rasûlullah'ın ashabından **Humame** adında bir zat vardı. Hz. **Ömer** (r.a.) zamanında İsfehan savaşında bulunup:

- 'Allah'ım, **Hümame** sana kavuşmayı arzu ettiğini söylüyor. Eğer bu sözünde samimi ise ona kuvvet ve sabır ver, eğer yalancı ise, o istemese bile yine onun iddiasını gerçekletir,' diye dua etti. Bu zat sonradan şehid olunca **Ebû Musa el-Eşari** (r.a.) onun hakkında: "Şehiddir" dedi.[73]

---

(71) *Mecmaü'z-Zevâid*, IX, 301.

(72) *Müstedrek*, III, 291

(73) *El-İsâbe fi Temyîzis-Sahâbe*, I, 355.

Başka bir rivayette:

"**Humame**:

- 'Allah'ım, **Humame** bu seferinden geri dönmesin,' diye dua etti, ve İsfehan'da karın sancısından vefat etti. **Ebû Musa el-Eş'arî** (r.a.) de kalkıp:

- 'Ey insanlar! Sizin peygamberinizden öğrendiğimize göre bu adam şehiddir. Biz de onu şehid biliriz,' dedi."[74]

NUMAN B. MUKARRİN'İN ŞEHADETİ ARZU ETMESİ

Ma'kıl b. Yesar anlatıyor:

"Hz. **Ömer b. Hattab, Hürmüzan**'a:

- 'Ne diyorsun; önce Fars'tan mı, yoksa Azerbeycan veya İsfehan'dan mı başlayalım?' diye müşavere etti. **Hürmüzan**:

- 'Fars ile Azerbeycan kanat, İsfehan ise baştır. Kanatlardan birini kesersen diğer kanat çalışabilir. Fakat başı kestiğin zaman iki kanatta düşer. Bu yüzden baştan başlaman daha hayırlıdır,' dedi.

Bunun üzerine Hz. **Ömer** (r.a.) kalkıp mescide gitti. **Numan b. Mukarrin**, o sırada namaz kılıyordu. Hz. **Ömer**, yanına oturup selam vermesini bekledi ve selam verdikten sonra:

- 'Sana bir görev vermek istiyorum,' dedi. **Numan** (r.a.):

- 'Eğer vereceğin görev zekat toplama memurluğu ise kabul etmem. Fakat beni savaşa gönderirsen kabul ederim,' dedi. Hz. **Ömer**:

- 'Seni istediğin göreve tayin ettim,' dedi ve onu İsfehan tarafına gönderdi..."

Hadis'in devamında şöyle deniliyor:

"**Muğire** (r.a.), **Numan** (r.a.)'a:

- 'Allah senden razı olsun, düşmanın bize ok yağdırdığını gördüğün halde hala ne diye duruyorsun? Bir an önce taarruz emrini ver,' dedi. **Numan** (r.a.) ona:

- 'Yemin ederim ki, sen akıllı birisin ve makul düşünüyorsun. Fakat, ben Rasûlullah ile bir çok savaşta bulundum. Rasûlullah eğer sabah serinliğinde savaşa başlamamışsa, güneş batıp rüzgar esmeye

(74) *Mecmau'z-Zevâid*, IX, 400.

başlamadan ve kesin zafer elde edileceği ümidi belirmeden savaşa başlamazdı,' dedikten sonra askerlere dönerek:

- 'Üç defa bayrağı sallıyacağım. Birincisinde herkes abdestini alsın. İkincisinde silah ve ayakkabılarını kontrol edip eksikliklerini tamamlasın, üçüncüsünde hücuma başlayın ve hiçbiriniz birbirine dönüp bakmasın. Ben bile vurulsam kimse dönüp bakmasın. Şimdi Allah'tan bir dilekte bulunacağım, siz de Allah rızası için amin deyin,' dedikten sonra:

- 'Allah'ım! Müslümanların yardım ve zaferi uğrunda **Numan**'a şehitlik nasib et ve onlara zaferi müyesser kıl,' diye dua ettikten sonra bayrağı salladı. Üçüncü defa salladıktan sonra zırhını giyip taarruza geçti ve ilk şehid düşen o oldu.

Ma'kıl b. Yesar diyor ki:

Numan (r.a.) düştüğü zaman yanına koştumsa da onun "kimse bana dönüp bakmasın" sözünü hatırladığım için bulunduğu yeri işaretleyip geçtim. Halbuki biz düşmandan birini öldürdüğümüzde arkadaşları hemen onu alıp götürüyorlardı. Tam bu esnada İran ordusunun komutanı **Zülhacıbeyn** katırından düşüp karnı patladı ve bunun üzerine Allah onları yenilgiye uğrattı. Herşey olup bittikten sonra dönüp **Numan**'ın yanına geldim. Mataramda biraz su vardı. Yüzündeki toprakları yıkadım. Bana:

- 'Sen kimsin?' dedi.

- '**Ma'kıl b. Yesar**'ım,' dedim.

-' Bizimkiler ne yaptılar?' dedi.

- 'Allah onlara zafer nasib etti,' dedim. Bunun üzerine Allah'a hamd ettikten sonra:

- 'Durumu **Ömer**'e bildirin,' dedi ve ruhunu teslim etti."[75]

Ziyad b. Cübeyir babasından naklediyor:

"**Numan b. Mukarrin** (r.a.):

- 'Rasûlullah (s.a.v.), herhangi bir savaşta bulunupta sabah serinliğinde savaşa başlamadığı vakit, namaz vakti gelmeden ve rüzgarlar esmeye başlayıp savaş kolaylaşmadan acele etmezdi. Onun için ben taarruz emrini vermiyorum,' dedikten sonra:

- 'Allah'ım, bugün senden, İslâmı aziz, küfrü zelil edecek bir zafer

(75) *Tarihi't-Taberi*, IV, 249.

ile gözümün aydın kılınmasını dilerim. Bunu gördükten sonra da bana şehidlik nasib et,' diye dua etti. Bize de:

- 'Siz de Allah rızası için amin deyiniz,' dedi.

Biz de ağlayarak: "Amin" dedik.(76)

HAYSEME İLE OĞLU SA'D'IN SAVAŞA ÇIKMAK İÇİN KUR'A ÇEKMELERİ

Süleyman b. Bilal anlatıyor:

"Rasûlullah Bedir savaşına çıktığı zaman **Hayseme b. Haris** ile oğlu Sa'd, beraber gitmek istediler. Durum Rasûlullah'a bildirilince, o birinin çıkmasını emretti. **Hayseme** (r.a.) oğluna:

- 'Birimizin kalması gerektiğine göre sen kal,' dediyse de oğlu:

- 'Eğer bu işin karşılığında cennetten başka bir menfaat olsaydı senin gitmeni tercih ederim. Fakat bu savaşta şehid düşeceğimi umarım,' dedi.

Bunun üzerine kur'a çektiler ve kur'a **Sa'd**'a çıktı. Böylece **Sa'd** Bedir savaşına katıldı ve **İbn-i Abdisedd** tarafından şehid edildi."(77)

UBEYDE B. EL-HARİS'İN ŞEHİD OLMASI

Muhammed b. Ali b. Hüseyin anlatıyor:

"Bedir günü **Utbe**, müslümanları dövüşmeye çağırdığı zaman Hz. **Ali**, **Utbe**'nin oğlu **Velid**'in karşısına çıktı. İkiside aynı yaşta ve yetişmiş birer genç idiler. Hz. **Ali**, elinden tutup yüzüstü yere çarparak onu öldürdü.

Sonra **Şeybe b. Rebia** ortaya çıktı. Ona da Hz. **Hamza** (r.a.) kalktı. Onlarda aynı yaşlarda idiler. Hz. **Hamza** (r.a.) kuvvetli bir darbeyle onu yere serdi. Sonra **Utbe b. Rebia** kalktı. Onunda karşısına **Ubeyde b. El-Haris** çıktı. İkisi de şu görünen direğe benziyorlardı. Vuruşmaya başladılar. Nihayet **Ubeyde, Utbe**'ye bir darbe indirerek sol omuzunu vücudundan ayırdı. Fakat **Utbe**, **Ubeyde**'nin ayağı önüne düşünce attığı bir kılıç darbesiyle **Ubeyde**'nin bacağını kesti. Bunu gören Hz. **Hamza** (r.a.) ile Hz. **Ali** (r.a.), **Utbe**'nin üzeri-

(76) A.g.e., IV, 235.
(77) *Müstedrek*, III, 189.

ne atılarak onu öldürdüler ve Ubeyde'yi çardağın altında oturan Rasûluliah'ın yanına götürdüler. Rasûlullah(s.a.v.), Ubeyde'yi yatırıp başını ayağının üstüne koyup yüzündeki tozları silmeye başladı. Ubeyde (r.a.):

"Ya Rasûlullah! Ebû Talip beni böyle görseydi,

Hepimiz Muhammed'in etrafında vurulup,

Bizden, çocuk ve eşlerimizi koruyacak kimse kalmazsa,

Ancak o zaman onu düşmanlarıyla başbaşa bırakırız."

şiirini söylemeye, beni kendisinden daha fazla layık görecekti. Acaba ben şehid miyim?' Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Evet, şehidsin,' dedi.

Ubeyde bu sözlerden sonra vefat etti. Rasûlullah (s.a.v.) onu Medine ile Bedir arasındaki sofra vadisinde defnetti. Rasûlullah(s.a.v.), Ubeyde'den başka hiç kimsenin kabrine inmemiştir."[78]

UHUD GÜNÜ ÖMER İLE KARDEŞİ ZEYD'İN ŞEHADETİ ARZU ETTİKLERİ İÇİN SAVAŞTA ZIRH GİYMEMELERİ

İbn-i Ömer anlatıyor:

"Uhud günü **Ömer b. Hattab** (r.a.) kardeşine:

- 'Al zırhımı sen giy,' dedi. O da:

- 'Sen şehadeti arzu ettiğin gibi ben de arzu ediyorum,' dedi. Bu yüzden ikisi de zırh giymediler."[79]

ALLAH YOLUNDA ÖLDÜRÜLMEK İÇİN ALİ'NİN DÜŞMAN SAFLARINA HÜCUM ETMESİ

Hz. Ali (r.a.) anlatıyor:

"Uhud savaşında, askerler kaçıp Rasûlullah'ı ortada yalnız bıraktıkları zaman onu aradım ve ölüler arasında göremeyince:

- 'Vallahi, O, asla kaçmaz ve ölüler arasında da olmadığına göre herhalde Allah bizim bu davranışımızdan dolayı bize gazaplandı da, O'nu aramızdan çekti. Öyleyse, benim için, öldürülünceye kadar sa-

(78) *Kenzu'l-Ummal*, V, 272.

(79) İbn-i Sa'd, III, 275.

vaşmaktan daha hayırlı bir şey yoktur,' dedim ve kılıcımın kınını kırarak düşman saflarına hücum ettim. Onlarda bana yol açtılar, baktım ki, Rasûlullah (s.a.v.) yapayalnız onların arasındadır."(80)

ENES B. NADR'IN KISSASI

Kasım b. Abdurrahman b. Rafi anlatıyor:

"Uhud savaşında, **Ömer b. Hattab** ile **Talha b. Ubeydullah,** Ensar ve Muhacirler'den bir takım kimselerle birlikte silahlarını atıp oturmuşlardı. **Enes b. Nadr** onlara:

- 'Ne oturuyorsunuz?' diye sordu. Onlarda:

- 'Oturmayıp da ne yapalım? Rasûlullah (s.a.v.) vurulmuştur, artık ne yapabiliriz?' dediler. **Enes** (r.a.):

- 'Rasûlullah öldükten sonra siz yaşayıp ne yapacaksınız? Kalkın, o hangi yolda ölmüşse siz de o yolda ölün,' dedi ve düşmana doğru ilerleyerek şehid oluncaya kadar savaştı."(81)

SABİT B. DEHDAHA'NIN KISSASI

Abdullah b. Ammar el-Hatmi anlatıyor:

"Uhud savaşında müslümanlar dağılarak gurup gurup oturmuş ve ne yapacaklarını şaşırmışlardı. **Sabit b. Dehdaha** gelerek:

- 'Eğer **Muhammed** (s.a.v.) ölmüş ise Allah diridir ve O'nun için ölüm yoktur. Kalkınız, dininiz uğrunda savaşın! Şüphe yok ki, Allah size yardım edecek ve sizi galip kılacaktır,' diye bağırdı. Bu sözler üzerine Ensar'dan bir kaç kişi kalkarak onun etrafında toplandılar. O da onlarla beraber hücuma başlayıp içinde müşriklerin ileri gelenleri bulunan büyük bir kalabalıkla karşılaştılar ve onlarla kıyasıya savaştılar. **Halid b. Velid, Sabit b. Dehdaha'ya** hücum edip bir mızrak darbesiyle onu öldürdü. Beraberinde bulunanlarda birer birer vuruldular. Derler ki, o gün vurulan müslümanların sonuncuları onlardı."(82)

Ebû Nuayh anlatıyor:

Uhud savaşında Ensar'dan birisi yere düşüp kan içinde kıvranır-

(80) *Kenzu'l-Ummal*, V, 274.
(81) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, IV, 34.
(82) *El-İstiab*, I, 195.

ken yanından muhacirlerden biri geçerken ona:

- 'Muhammed (s.a.v.) öldürülmüştür, biliyormusun?' dedi. O da:

- 'Ey falan, eğer Muhammed (s.a.v.) öldürülmüşse O, görevini yapmıştır. Size de dininiz uğrunda savaşmanız gerekir,' dedi ve bunun üzerine: *"Muhammed (s.a.v.) bir peygamberden başka bir şey değildir..."* âyeti[83] nazil oldu."[84]

SA'D B. ER-REBİ'İN KISSASI

Zeyd b. Sabit anlatıyor:

"Uhud savaşında, Rasûlullah beni, **Sa'id b. Ebi Rebi'i** aramaya gönderdi ve bana:

- 'Eğer onu görürsen kendisine selam söyle ve "kendini nasıl hissediyorsun?" diye sor,' dedi. Ben de gidip onu ölüler arasında aramaya başladım ve son nefesini verirken buldum. Kendisine:

- 'Rasûlullah'ın sana selamı var, "Kendini nasıl hissediyorsun? diye soruyor,' dedim. Bana:

- 'Sen de benden Rasûlullah'a selam götür ve de ki, ben cennet kokusunu hissediyorum. Ensara da de ki, içinizde tek bir kişi de kalsa Rasûlullah'ın başına bir şey gelirse Allah katında yakanızı kurtaramazsınız,' dedi ve gözlerini kapadı. Allah rahmet etsin."[85]

Abdullah b. Abdurrahman b. Ebi Sa'sa'a anlatıyor:

"Babam dedi ki **Sa'd b. Ebi Rebi** (r.a.), **Zeyd b. Sabit'** (r.a.)e:

- 'Rasûlullah'a benden selam söyle ve: "Ben ölüyorum. Allah kendisine, bize ve ümmete yaptığı hizmetlerden dolayı büyük mükafatlar versin," diyor de,' dedi."[86]

UHUD GÜNÜ ŞEHİD DÜŞEN ENSAR'DAN YEDİ KİŞİNİN KISSASI

Enes b. Malik anlatıyor:

"Uhud savaşında müşrikler Rasûlullah'ın etrafını sardıklarında yanında yedi Ensar ve bir muhacir kalmıştı. Rasûlullah (s.a.v.):

---

(83) Ali İmrân, 144.
(84) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, IV, 31.
(85) *Müstedrek*, III, 201.
(86) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, IV, 39.

- 'Kim bunları başımızdan defederse Cennetde benimle beraber olacaktır,' dedi. Bu söz üzerine büyük kahramanlıklar gösteren yedi kişi de birer birer şehid düştüler. "

Cabir anlatıyor:

"Uhud savaşında ashab Rasûlullah'ın etrafından dağıldılar. Yanında sadece onbir Ensar ile **Talha b. Ubeydullah** kaldı. Bu yüzden Rasûlullah (s.a.v.) geri çekilmek zorunda kaldı. Uhud dağının eteklerine doğru çekilirken müşrikler arkadan ona yetiştiler. O da:

- 'Bunları bizden uzaklaştıracak kimse yok mu?' dedi. **Talha b. Ubeydullah** (r.a.):

- 'Ben ya Rasûlullah,' dedi. Rasûlullah(s.a.v.) ona:

- 'Sen yerinde dur,' dedi. Bunun üzerine Ensar'dan biri:

- 'Ben ya Rasûlullah,' diyerek müşriklerle savaşmaya başladı.

Rasûlullah ile arkadaşları Uhud dağına çıkmaya devam ettiler. Nihayet Ensar'dan olan kişi şehid oldu ve müşrikler tekrar Rasûlullah'a yetiştiler. Rasûlullah (s.a.v.) yine:

- 'Bunları bizden uzaklaştıracak kimse yok mu?' dedi ve **Talha** tekrar aynı sözü söyledi ise de, ona yine izin vermeyince bu sefer Ensar'dan bir başkası ortaya atıldı. Ensardan o onbir kişi şehid oluncaya kadar böyle devam etti. Nihayet müşrikler Rasûlullah (s.a.v.) ile **Talha**(r.a.)'nın etrafını kuşattılar. Bu sefer **Talha** (r.a.) kılıcını çekerek kendisinden önce dövüşenler kadar kahramanlık gösterdi. Ancak bir ara parmakları koptuğu için:

- 'Eyvah,' demesi üzerine, Rasûlullah (s.a.v.) ona:

- 'Eyvah yerine "Bismillah" deseydin melekler seni herkesin gözü önünde gözden kaybolana dek havaya kaldıracaklardı,' dedi. Rasûlullah (s.a.v.) dağın tepesine çıktığında arkadaşlarının orada toplandığı gördü."[87]

EL-YEMAN VE SABİT B. VAKŞ'IN ŞEHADETLERİ

Mahmud b. Lebid anlatıyor:

"Rasûlullah, Uhud savaşına çıktığında, **Huzeyfe**'nin babası **Yeman** ile **Sabit b. Vakş** çok ihtiyar oldukları için sığınaklarda kadın-

(87) A.g.e., IV, 26.

larla çocuklar arasında kaldılar. Bir ara birbirlerine:

- 'Biz burada ne bekliyoruz? Yemin olsun ki, ömrümüzden yarım gün kalmıştır. Ya bugün ya yarın ölüm kuşumuz ötecektir. Biz de kılıcımızı alıp niçin Rasûlullah'ın ordusuna katılmıyoruz?' dediler ve kimseye haber vermeden Uhud'a gidip savaşa girdiler.

Sabit b. Vakş müşrikler tarafından şehid edildi. Müslümanlarda Huzeyfe'nin babasını tanımadıkları için başında toplanarak, **Huzeyfe** "bu babamdır" deyinceye kadar kılıç darbeleriyle hayatına son verdiler ve Huzeyfe'ye:

- 'Vallahi, biz onu tanımadık,' diye itirafta bulundular. **Huzeyfe**(r.a.) de onlara:

- 'Allah kusurunuzu bağışlayacaktır. Çünkü o eşsiz merhamet sahibidir,' dedi. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ona diyet vermek istediyse de almak istemedi, fakat ısrarı üzerine alıp sadaka olarak müslümanlara dağıttı. Onun bu davranışı Rasûlullah(s.a.v.)'ın gözündeki değerini bir kat daha artırdı."[88]

RECİ' GÜNÜ ASIM, HUBEYB VE ARKADAŞLARININ ÖLDÜRÜLMELERİ

Ebû Hureyre anlatıyor:

"Rasûlullah(s.a.v.), **Ömer b. Hattab**(r.a.)'ın oğlu **Asım**'ın dayısı **Asım b. Sabit**'in komutası altında bir askeri birliği (Seriyye) devriye görevi için yola çıkarttı. Birlik gidip Usfan ile Mekke arasında bir yere vardı. Orada Huzeyl kabilesinden Lihyanoğulları, onlardan haberdar olup, yüz kişiye yakın bir keskin nişancı grubuyla arkalarına düştüler. Asım ile arkadaşları bir yerde hurma yemişlerdi. Bunlar hurma çekirdeklerini görünce; "Bu çekirdekler Medine hurmasına aittir" diyerek izlerini takip edip onları buldular. **Asım** ile arkadaşları onları görünce sarp ve yüksek bir tepeye sığındılar. Onlar da gelip tepenin etrafını sardılar ve:

- 'Eğer teslim olursanız sizi öldürmeyeceğiz,' diye onlara teminat verdilerse de, **Asım** (r.a.):

- 'Ben kafirlerin teminatı altına giremem. "Allah'ım, Rasûlünü bizden haberdar et," ' dedi ve onlarla savaşmaya başladı. Nihayet kendisi ile beraber yedi arkadaşı şehid düştü. Sadece **Hubeyb, Zeyd**

(88) *Müstedrek*, III, 202.

ve bir arkadaşları sağ kalıp teminat istediler ve teminat alınca inip teslim oldular. Fakat onlar, verdikleri sözü tutmayıp onları teslim alır almaz yaylarının kirişlerini çözerek onları kollarından bağladılar. Üçüncü şahıs:

- 'Bu sözünüzü tutmayışınızın başlangıcıdır,' deyip kollarını bağlattırmadı. Onlarda onu yerde sürüklediler, kollarını bağlayamayınca da öldürdüler. **Hubeyb** (r.a.) ile **Zeyd** (r.a.)'i de götürüp Mekke'de sattılar. **Hubeyb**'i, **Amir b. Nevfel**'in oğulları satın aldı. **Hubeyb** (r.a.) Bedir savaşında babalarını öldürdüğü için ellerinde bir süre kaldıktan sonra onu öldürmeye karar verdiler. O esnada **Hubeyb** (r.a.) traş olmak için **Haris**'in kızlarından bir ustura istedi. Kadın ona usturayı verdi. Kadın diyor ki:

- 'Bir ara ben çocuğuma bakmayı unutmuştum. Bir de baktım ki, **Hubeyb** (r.a.) usturayı açıp çocuğun yanına koymuştu. Bu korkunç manzarayı görünce çok korktum. Bana:

- 'Çocuğu öldürmemden mi korkuyorsun? Korkma, ben asla böyle bir şey yapmam,' dedi.'

Kadın her zaman: "Ben **Hubeyb**'den daha iyi bir esir görmedim. Yemin ederim ki, Mekke'de yaş hurma bulunmadığı sıralarda ve kendisi de demir zincirlerle bağlı olduğu halde onun elinde hurma salkımlarını görüyordum. Bu, Allah tarafından kendisine gönderilen bir rızıktan başka bir şey değildi" diyordu. Nihayet onu öldürmek için Mekke dışına çıkardılar. Öldürecek olanlara:

- 'İki rekat namaz kılmama izin verin, ondan sonra beni öldürün, dedikten sonra iki rekat namaz kıldı ve:

- 'Eğer benim ölümden korktuğum için namazı uzattığımı zannetmeseydiniz namazı biraz daha uzatırdım,' dedi.' İşte öldürülürken iki rekat namaz kılma usulünü ilk koyan odur. Sonra onlara:

- 'Allah'ım onların soyunu kurut,' diye beddua etti ve şu şiiri okudu:

Ben müslümanca ve Allah yolunda öldürülürken;

Ne tarafa düşersem düşeyim umurumda değil.

Çünkü benim ölümüm Allah içindir. Dilerse Allah,

Parçalanan uzuvları bile mübarek kılar.

Ukbe b. Haris onu kalkıp öldürdü.

Asım ise, Bedir savaşında Kureyş büyüklerinden birini öldürdüğü için öldürüldükten sonra, cesedinden bir parça koparıp getirmek için öldürüldüğü yere adamlar gönderdiler. Fakat Allah o sırada onun cesedi üzerinde bulut gibi yoğun bir arı topluluğu gönderdiği için, hiç kimse cesedin yanına varamadı."[89]

ZEYD B. DESİNNE'NİN KISSASI

"**Hubeyb, Zeyd b. Desinne** ve **Abdullah b.** Tarık diğer arkadaşları öldürülünce yumuşadılar ve kendi elleriyle gidip onlara teslim oldular. Onlar da esir olarak satmak için Mekke'ye doğru yola çıktılar. Ancak Merru'z-Zahran denilen yere vardıkları zaman **Abdullah b.** Tarık kolunu ipten kurtarıp kılıcına sarıldı. Müşrikler de onu taşlayarak öldürdüler. Mezarı şu anda oradadır. Hubeyb ile Zeyd'i ise götürüp -Huzeyl kabilesinden iki esire fidye karşılığında- Mekkelilere sattılar. **Hubeyb'i, Huceyr b. Ebi İlhab et-Temimi** satın aldı. **Zeyd b. Desinne** (r.a.)'yi de, oğlunun intikamını almak için **Safvan b. Ümeyye** aldı ve onu öldürmek için kölesi **Nistas**'a Mekke'nin dışına götürmesini emretti. Zeyd'in öldürülmesinde Kureyşlilerden bir gurupda hazır bulundu. Öldürülmek için ortaya getirildiğinde **Ebû Sufyan** ona:

- 'Şimdi senin yerinde **Muhammed** (s.a.v.)'in olmasını ve onun boynunun vurulmasını istermiydin?' diye sorunca O:

- 'Vallahi ben çocuklarımın yanında olupta, **Muhammed** (s.a.v.)'in ayağına bir diken batmasına bile razı olmam,' dedi. **Ebû Süfyan** da:

- 'Ben, arkadaşlarının **Muhammed** (s.a.v.)'i sevdikleri kadar, başka kimsenin bir kimseyi sevdiğini görmedim,' dedi. Sonra **Nistas** ilerleyip **Zeyd** (r.a.)'i öldürdü.

HUBEYB'İN MEKKE'DE HAPSEDİLMESİ VE ÖLDÜRÜLMEDEN ÖNCE NAMAZ KILMASI

"**Hubeyb b. Adiyy**'e gelince: **Abdullah b. Ebi Necih** bana **Huceyr**'in sonradan müslüman olan **Masiyye** ismindeki cariyesinden naklen şöyle dedi:

- **Hubeyb** benim odama hapsedilmişti. Birgün elinde bir insan

(89) *Sünen-i Beyhaki*, IX, 145.

başı kadar büyüklükte üzüm salkımı gördüm. Halbuki o sırada üzüm belki dünyanın hiçbir yerinde yoktu.'

Masiyye anlatıyor:

"**Hubeyb** öldürüleceği zaman temizlenmek için benden bir usturа istedi. Ben usturayı oğluma verip:

- 'Götür içerideki adama ver,' dedim. Çocuk usturayı içeri götürürken: "Ben ne yaptım? Vallahi, adam çocuğu ustura ile keser de intikamını kendi eliyle önceden alır" dedim. Fakat çok geçmeden çocuk dışarı çıktı ve dedi ki, 'ben usturayı verince bana:

- 'Annen usturayı gönderirken sana bir hıyanette bulunmamdan korkmadı mı? Haydi git,' dedi.' Sonra onu asmak için Mekke'den çıkarıp Ten'im'e götürdüler. Orada onlara:

- 'Bana, iki rekat namaz kılmak için izin verseydiniz iyi olurdu,' dedi. Onlar da:

- 'Kıl,' dediler. Bu da onun üzerine ağır ağır yürüdü ve güzel bir şekilde iki rekat namaz kıldıktan sonra:

- 'Vallahi, eğer ölümden korktuğum için namazı uzattığımı sanmasaydınız biraz daha namazı uzatırdım,' dedi.

Râvî diyor ki; öldürülürken iki rekat namaz kılma adetini ortaya çıkaran **Hubeyb**'dir. Sonra onu ağacın üzerine kaldırdılar ve onu bağlarlarken:

- 'Allah'ım, biz Resûlünün emrini tebliğ ettik. Sen de onu bu sabah bizden haberdar et. Allah'ım bizi suçsuz ve günahsız olarak öldüren şu zalimlerin kökünü kurut, onları birer birer yok et ve onlardan hiç kimseyi hayatta bırakma' diye beddua etti. Ondan sonra onu öldürdüler.

Muaviye b. Ebi Süfyan der ki;

O gün ben de oradaydım. **Hubeyb** (r.a.) beddua ederken bir de baktım ki, babam beni tutup yere yatırdı. Çünkü bir kimseye beddua edilirken, o anda o kişi yan üstü yatırılırsa o bedduanın o kişinin üstünden geçtiğine inanırlardı."

Musa b. Ukbe anlatıyor:

"**Hubeyb** (r.a.) ile **Zeyd b. Desinne** (r.a.) aynı günde öldürülmüştür. Onlar öldürülürken Peygamberimizin "İkinize de Allah'ın selâmı olsun. Kureyşliler **Hubeyb**'i öldürdüler" diye söylediği işitil-

miştir. Kureyşliler **Zeyd b. Desinne**'yi asıp, dininden çevirmek için ok attıkları zaman onun imanı daha da arttı. **Hubeyb**'i de ağaca asacakları zaman ona:

- 'Allah aşkına doğru söyle, **Muhammed**'in senin yerinde olmasını istermiydin?' dediler. O da:

- 'O büyük olan Allah'a yemin ederim ki, benim ölümden kurtulmam için Muhammed (s.a.v.)'in ayağına bir diken batmasını dahi istemem,' dedi. Onlar da bu sözler üzerine Hubeyb (r.a.)'in aklına güldüler."(90)

Bİ'Rİ MAUNE OLAYI

Abdullah b. Ebubekir b. Harm ve başkalarından rivayet edilmiştir:

"**Ebû Bera Amir b. Malik b. Cafer** Medine'ye gelerek Rasûlullah'ı ziyaret etti. Rasûlullah (s.a.v.) ona müslümanlığı teklif etti ise de, o ne müsüman oldu, ne de müslümanlıktan uzak durdu ve:

- Ya **Muhammed** (s.a.v.), bir kaç arkadaşını Necid tarafına göndererek oranın halkını müslümanlığa davet ettirsen, umarım ki, davetine icabet edeceklerdir,' dedi. Rasûlullah ona:

- 'Necid halkının göndereceğim kişilere kötü bir şey yapmalarından korkarım,' dedi. **Ebû Bera:**

- 'Ben onları koruyacağıma dair sana teminat veriyorum,' dedi.

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Beni Saide kabilesinden ölüme koşarak giden **Münzir b. Amr**'ın başkanlığında içinde -**Haris b. Samme, Haram b. Milhan, Urve b. Esma b. Salt es-Sülemi, Nafi b. Büdeyl el-Huzai** ve **Ebûbekir**'in azatlı kölesi **Amir b. Füheyre** gibi- büyük kişilerin bulunduğu kırk kişilik bir grubu gönderdi. Onlar da hemen yola çıkarak Maune kuyusu başına vardılar. Maune, Beni Amir ile Beni Süleym kabilelerinin sınırları arasında kalan bir kuyudur. Oraya vardıklarında, **Haram b. Milhan**'ı Rasûlullah'ın mektubuyla birlikte **Amir b. Tufeyl**'e gönderdiler. Amir b. Tufeyl mektubu alır almaz okumadan, hemen Haram b. Milhan'ı öldürdü ve Beni Amir kabilesine seslendi. Beni Amir kabilesi ise:

(90) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, IV, 63.

- 'Biz **Ebû Bera**'yı kıramayız. Çünkü **Ebû Bera** onlara teminat vermiştir,' dediler. Bunun üzerine **Amir b. Tufeyl**, Beni Süleym'in Usayye, Zekvan ve Ri'l kabilelerini çağırdı. Onlarda bu çağrıya uyarak gelip ashabın etrafını kuşattılar. Ashab da bu durumda kılıçlarını çekip şehid oluncaya kadar dövüştüler. Allah hepsine rahmet eylesin. İçlerinden sadece **Ka'b b. Zeyd** kurtuldu. O da yarı ölü vaziyette ölülerin altından kalkıp yavaş yavaş Medine'ye geldi ve Hendek savaşında şehid düştü. O sırada **Amr b. Ümeyye ed-Damri** ile **Beni Amr b. Adiy** kabilesine mensup olan bir adam grubun binek hayvanlarını güttükleri için olay yerinde değillerdi. Bunun için durumdan haberdar olmadılar. Ancak kuşların etrafta uçuştuklarını görünce:

- 'Kötü bir iş var herhalde,' deyip olay yerine geldiler, arkadaşlarının kanlar içinde yattıklarını ve düşmanlarında daha oradan ayrılmadıklarını gördüler. Beni Amr b. Adiy kabilesinden olan, **Amr b. Ümeyye**'ye:

- 'Ne dersin, ne yapalım?' diye sordu. **Amr**:

- 'Beni dinlersen hemen gidip Peygamberimizi haberdar edelim,' dedi. O da **Amr**'e:

- 'Vallahi, **Münzir b. Amr**'ın öldürüldüğü haberini işitmeye dayanamam. Onun öldürüldüğü yerden sağ olarak ayrılmama imkan yoktur,' deyip onlarla savaşmaya başladı. Nihayet o da şehid düştü. **Amr b. Ümeyye**'yi esir ettiler. Fakat **Amr**, onlara Mudaroğullarından olduğunu söyleyince, **Amir b. Tufeyl** sadece onun saçının ön kısmını keserek salıverdi. Derler ki, **Amir b. Tüfeyl**'in annesi bir köle azad etmeyi adamıştı da, **Amir**, annesi adına **Amr**'ı azad etmiştir."(91)

HARAM'IN ÖLDÜRÜLÜRKEN SÖYLEDİĞİ BİR SÖZ ÜZERİNE ÖLDÜRENİN MÜSLÜMAN OLMASI

Enes b. Malik anlatıyor:

"Rasûlullah (s.a.v.), **Ümmü Süleym**'in kardeşi **Haram**'ı yetmiş kişilik bir grubun başında yola çıkarttı. Müşriklerin reisi **Amir b. Tufeyl**, Rasûlullah'ı üç konuda muhayyer bırakarak ona:

- 'Ya ova ve kır sakinleri senin, şehir ve köy halkı benim olacak, ya senden sonra halifen ben olacağım, ya da Gatafan kabilelerinden

(91) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, IV, 73.

binlerce kişiyle sana karşı savaşacağım' dedikten sonra bir kadının evinde veba hastalığına yakalanmıştı. Rasûlullah (s.a.v.)'ın asker çıkardığını duyunca:

- 'Develerin hastalığı gibi bir hastalıktan bu evde yatarak mı öleceğim? Bana atımı getirin,' dedi ve binip savaşa çıktıktan sonra atın sırtında öldü. Haram da askerlerinden, iki kişiyi yanına alarak ilerledi ve düşmana yaklaşınca beraberindeki iki adama:

- ' Siz burada bekleyin, ben düşmanın yanına varayım. Eğer bana teminat verirlerse, yakın olduğunuz için hemen gelirsiniz, vermezlerse arkadaşlarımızın yanına dönersiniz,' dedi ve düşmana doğru ilerledi. Onlara yaklaşınca:

- 'Size Rasûlullah'ın emrini tebliğ edinceye kadar bana teminat verir misin?' dedikten sonra onlarla konuşmaya başladı. Onlarda içlerinden işaret ettikleri bir adam Haram'ın arkasına gelip sırtına bir mızrak vurdu. Öyle kuvvetli bir darbeydi ki, Haram yerinde donup kaldı ve:

- 'Allahu Ekber, kazandım, Kabe'nin Rabbine yemin ederim, kazandım' dedi. Haram'ın sesini işiten arkadaşları olay yerine gelerek savaşa giriştiler ve bir kişiden başka hepsi şehid düştüler. Bir dağın tepesinde meydana gelen bu olayda şehid düşenler hakkında: *"Biz Rabbimize kavuştuk. Rabbimiz bizden hoşnud oldu ve bizi hoşnut kıldı."* âyeti nazil oldu, fakat sonradan neshedildi. Rasûlullah da bu olay üzerine otuz gün devamlı her sabah Ri'l, Zekvan, Beni Lihyan ve Allah ve Rasûlüne isyan eden Usayye kabilelerine beddua etti."

Enes (r.a.) anlatıyor:

"**Haram b. Milhan** benim dayımdır. Bir'i Maune günü öldürüldüğü zaman kanını eliyle yüzüne ve kafasına serpti ve "Kabenin Rabbine yemin ederim ki ben kazandım" dedi."

Vakidî'den rivayet edilmiştir:

"**Haram b. Milhan**'ı öldüren adam **Cabbar b. Selma el-Kilabi** idi. Haram vurulduğunda "Kabenin Rabbine yemin ederim ki, ben kazandım" dedi. **Cabbar** ona:

- 'Bu sözün manası nedir?' diye sordu. O:

- 'Yani cenneti kazandım,' dedi. **Cabbar** bundan etkilenerek

-'Vallahi, doğru söylemiştir,' diyerek müslüman oldu."[92]

(92) A.g.e., IV, 71.

MÛTE GÜNÜ İBN-İ REVAHA'NIN YOLA ÇIKARKEN AĞLAMASI VE ŞEHADETİ ARZULADIĞINA DAİR ŞİİRLER OKUMASI

Urve b. Zübeyir rivayet ediyor:

"Rasûlullah(s.a.v.), hicri sekizinci yılın Cümadie'l-üla ayında Mûte'ye bir ordu göndermeye karar verdi ve bu ordunun başına **Zeyd b. Harise** (r.a.)'yi tayin ederek:

- 'Eğer **Zeyd** şehid düşerse, yerine **Cafer b. Ebi Talib**, o da şehid düşerse yerine **Abdullah b. Revaha** geçsin,' buyurdu. Bunun üzerine halk hazırlıklarını görmeye başlayıp üç beş gün içinde üç bin kişilik bir ordu sefere hazır bir duruma gelmiş oldu. Ordu yola çıkacağı sırada Rasûlullah'ın tayin ettiği komutanlar halk ile vedalaşırken **Abdullah b. Revaha** (r.a.) ağladı. Ona:

- 'Niçin ağlıyorsun?' diye sordular. **Abdullah** (r.a.):

- 'Dünyayı sevdiğim veya sizden ayrılamadığım için ağlamıyorum. Fakat Rasûlullahı: "*İçinizde cehenneme uğramayacak hiç kimse yoktur. Bu, Rabbinin kesin olarak üzerine aldığı hükmettiği birşeydir.* "[93] âyetini okurken duydum. Şu halde cehenneme gireceğim kesindir. Fakat oradan nasıl çıkacağımı bilemiyorum, dedi. Müslümanlar da:

- 'Allah yardımcınız olsun, sizleri korusun ve sağ salim olarak tekrar geri getirsin,' diye dua ettiler. **Abdullah b. Revaha** (r.a.)da:

"Ben merhamet sahibi olan Allah'tan, geri dönmek değil,

mağfiret ve vücudumda büyük bir yara açıp

Köpüklü kan akıtan bir kılıç darbesini

Ya da kana susamış bir kimsenin eliyle

Ciğerlerimi koparacak bir süngü darbesini dilerim.

Ta ki, kabrimin yanından geçecek olanlar:

"Allah rahmet etsin, ne büyük bir kahramandı.

ne iyi bir yolda gitti, desinler."

anlamında bir şiir okudu. Bundan sonra Rasûlullah(s.a.v.)'a gidip onunla vedalaşırken de:

"Allah senin yardımcın olsun

---

(93) Meryem, 71.

Ve Musa'ya verdiği sabır ve metaneti,

Sana da versin.

Ben sende büyük bir hayır seziyorum.

Ve ben sezişimde yanılmayan biriyim.

Sen gerçekten Allah'ın peygamberisin.

Kader, sana inanmayan

Ve senin hayrından yoksun kalan kimseye

İhanet etmiştir."

anlamında üç beyitlik bir şiir okudu. Bundan sonra ordu yola çıktı. Rasûlullah da orduyu hurmalıklara kadar uğurlayıp geri döndü.

ABDULLAH B. REVAHA'NIN ASKERLERİ ŞEHADET KONUSUNDA CESARETLENDİRMESİ

Ordu hareket ettikten sonra Şam taraflarındaki Maan şehrine varıncaya kadar hiç bir yerde durmadı. Oraya varınca, Bizans Kralı Hirakl'ın yüzbin askerle Belka nahiyesindeki Meab'da konakladığını ve **Malik b. Zane** komutası altında, Lahm, Cüzam, el-Kayn, Behra ve Beliy adındaki Arap kabilelerinden de yüzbin kişinin daha gelip ona iltihak ettiğini öğrendiler. Bunun üzerine Maan şehrinde iki gece kaldıktan sonra:

- 'Rasûlullah'a düşman sayısının fazla olduğunu yazalım. Ya bize kuvvet göndersin, ya da emrettiğine göre hareket edelim,' dediler. **Abdullah b. Revaha** (r.a.) ise bu görüşe katılmayarak:

- "Arkadaşlar, görüyorum ki, sefere çıkarken aradığınız şehadeti bugün istemiyorsunuz. Biz düşmanla sayı, silah ve kalabalıkta üstün olduğumuzdan savaşmıyoruz. Allah'ın bize ihsan ettiği bu din vasıtasıyla savaşıyoruz. İlerleyin, muhakkak Allah iki şeyden birini verecektir. Ya zafer elde edeceğiz, ya da şehid düşeceğiz ki, her ikisi de iyidir," dedi. Bunun üzerine da: "Vallahi, doğru söylüyor" diyerek ilerlemeye başladılar. Belka sınırını geçip düşman ordusuyla Meşarif adındaki bir köyde karşılaştılar. Müslümanları gören düşman orduları yaklaşmak istedilerse de, onlar Mûte ismindeki köye çekilip orada savaşa hazırlandılar. Ordunun sağ kanadına **Kutbe b. Katâde**'yi, sol kanadına da Ensar'dan **Abaye b. Malik**'i tayin ederek savaşa başladılar. **Zeyd b. Harise** saldırılar arasında kanlar

içinde kalıncaya kadar Rasûlullah'ın teslim ettiği sancağı elinde tuttu. ondan sonra, **Cafer** sancağı eline alıp şehid düşünceye kadar savaşı idare etti. İslâm tarihinde atını ilk öldüren **Cafer**dir.[94]

Urve b. Zübeyir anlatıyor:

"**Zeyd** (r.a.) şehid düştükten sonra, sancağı **Cafer** (r.a.) aldı ve savaşı idare etmeye başladı. Nihayet düşman tarafından sarılıp artık kurtulamıyacağını anlayınca kendini atın sırtından yere atıp atını öldürdü ve şehid düşünceye kadar savaştı. İslâm tarihinde atını öldüren ilk kişidir."[95]

İBN-İ REVAHA'NIN SAVAŞ ESNASINDA ŞİİRLER OKUMASI

Abbad b. Abdullah b. Zübeyir anlatıyor:

"Beni Mürre kabilesinden olan süt babam bana dedi ki: **Cafer** şehid düştükten sonra **Abdullah b. Revaha** sancağı alıp atını sürdü ve biraz durakladıktan sonra:

"Ey nefis, ineceksin,

İstesen de istemesen de ineceksin.

Millet toplanıp savaş başlamış, cesaret kapıya gelmişken,

Ne diye cenneti yadırgıyorsun?

Sen uzun zamandır, bedende rahat rahat duruyorsun.

Sen bir su damlasından başka bir şey değilsin,

Çürümüş bir tulum içinde duran.

Ey nefis! Sen öldürülmesen de öleceksin.

İşte ölüm bel kemiklerine vurmaktadır.

Allah sana ihsan etmiştir, istediğini.

Eğer önceki iki arkadaş gibi davranırsan

Hidayete ermiş olursun."

anlamında bir şiir okuduktan sonra atından indi. O sırada amcasının oğlu ona üzerinde biraz et bulunan bir kemik getirerek:

(94) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, IV, 241.
(95) *Hilyetü'l-Evliya*, I, 118.

- 'Bir kaç gündür çok yorulmuş ve bir şey yememişsin. Bunu ye ki ayakta durabilesin,' dedi. Amcasının oğlunun elindeki kemiği alıp yemeğe başladıysa da, savaş gürültüsünü işitince:

- 'Ben hala dünyada mı yaşıyorum?' deyip kemiği elinden fırlattı ve kılıcını çekip fırladı. Nihayet o da diğer iki arkadaşı gibi şehid düştü."[96]

XI. ASHAB'IN KAHRAMANLIĞI

EBÛBEKİR'İN KAHRAMANLIĞI

Bezzar naklediyor:

"Bir gün Hz. **Ali** (r.a.):

- 'Ey insanlar, en kahraman insan kimdir, biliyor musunuz?' diye sordu.

- 'Ey mü'minlerin emiri sensin,' dediler. Hz. **Ali** (r.a.):

- 'Ben kiminle dövüşmüşsem, hakkımı tam olarak almışımdır. Siz bana en kahramanın kim olduğunu söyleyin,' dedi. Ona:

- 'Biz bilmiyoruz, o halde sen söyle,' dediler. Hz. Ali (r.a.):

- 'Hz. **Ebû Bekir**'dir. Bedir savaşında Rasûlullah'a dinlenmesi için bir çadır kurduk ve müşriklerin saldırısından onu korumak için adam aradık. Allah'a yemin ederim ki bu işe hiç kimse yanaşmadı. Sadece Hz. Ebû Bekir (r.a.) kılıcını çekip Rasûlullah(s.a.v.)'ın başında bekledi. Müşriklerden kim yaklaşırsa, hemen tepesine inerdi. İşte en kahraman O'dur."[97]

ÖMER B. HATTAB'IN KAHRAMANLIĞI

Hz. **Ali** (r.a.) naklediyor:

"Hz. **Ömer** (r.a.)'den başka herkes gizli olarak hicret etti. Fakat o hicret ettiği zaman kılıcını kuşandı, yayını omuzuna astı, eline bir kaç ok alarak Kabe'ye geldi. O sırada Kureyşin ileri gelenleri Kabenin avlusunda halka halka oturmuşlardı. Hz. Ömer (r.a.) Kabe'nin etrafını yedi kez dolaştıktan sonra, Makam'ın yanında iki rekat na-

(96) *El Bidâye ve'n-Nihâye*, IV, 245.

(97) *Mecmau'z-Zevâid*, IX, 46.

maz kıldı. Müşriklerin halkalarını birer birer gezerek:

- 'Yüz üstü sürünesiceler! Annenin ağlamasını, çocuklarının yetim ve karısının dul kalmasını isteyen şu vadinin arkasında benimle karşılaşsın,' dedi. Fakat hiç kimse onun ardına düşemedi."[98]

ALİ B. EBİ TALİB'İN KAHRAMANLIĞI

Urve ile Abdullah b. Ka'b b. Malik el-Ensari anlatıyor:

"Hendek savaşında, **Amr b. Abdived** tanınmak amacıyla kendisine nişan takarak süvarileriyle birlikte savaşa iştirak eti. Hz. **Ali** ona:

- 'Ey **Amr**, duyduğuma göre kim seni iki şeyden birine çağırsa, mutlaka birini yapacağına dair Kureyşliler adına Allah'a söz vermişsin, doğru mu?' diye sordu. **Amr**:

"Evet" dedi. Hz. **Ali** (r.a.):

- 'Öyleyse ben seni Allah'a, Rasûlüne ve İslâmiyete çağırıyorum,' dedi. **Amr**:

- 'Benim buna ihtiyacım yoktur,' dedi. Hz. **Ali** (r.a.):

- 'Öyleyse ben seni vuruşmaya çağırıyorum,' dedi. **Amr**:

- 'Niçin böyle söylüyorsun yeğenim? Ben seni öldürmek istemiyorum,' dedi. Hz. **Ali** ise:

- 'Ben seni öldürmeyi arzu ediyorum,' dedi. Bu söz üzerine **Amr** sinirlenip Hz. **Ali**'ye doğru ilerledi ve ikisi de atlarından indiler. Sonunda Hz. **Ali** (r.a.) onu öldürdü."[99]

Hz. **Ali** (r.a.) onu yere serdikten sonra şu şiiri okudu:

Yiğitlik iddiasında bulunanlar karşıma mı çıkıyor?

Arkadaşlar, beni onlarla bırakın başbaşa.

Bugün beni kaçmaktan alıkoyan,

Bir hılıcın başıma indirilip de değmeyişi ve,

Savaş sırasında sinirlenişimdir.

O, beyinsizliğinden putlara tapıyordu.

---

(98) *Kenzu'l-Ummal*, IV, 387.
(99) *Kenzu'l-Ummal*, IV, 387.

*Ben ise doğru yolu gösteren **Muhammed**'in Rabbine tapıyorum.*

Ben onu yumuşak kumlara serilmiş bırakıp giderken

Onun techizatını almaya tenezzül etmiyorum.

Halbuki onun yerine ben öldürülseydim,

O üstümdeki elbiseleri bile çıkarıp beni,

Çırılçıplak bırakacaktı.

Ey insanlar, sanmayın ki, Allah

Dinini ve peygamberini sahipsiz bırakacaktır."

Sonra Rasûlullah(s.a.v.)'a doğru ilerleyip geldi. Yüzü sevinçten parlıyordu. Hz. Ömer (r.a.) ona:

- 'Niçin onun zırhını çıkarıp getirmedin? Araplarda onun zırhından daha iyi bir zırh yoktur,' dedi. Hz. Ali (r.a.):

- 'Ben onu vururken bana avret yerini göstermek suretiyle benden kurtulmak istedi. Bu yüzden ben de onu soyundurmaktan utandım,' dedi."(100)

ALİ'NİN HAYBER SAVAŞINDAKİ KAHRAMANLIĞI VE YAHUDİ MİRHAB'I ÖLDÜRMESİ

Seleme b. el-Ekva anlatıyor:

"Beni Fezare gazvesinden döndükten sonra üç gün durup hemen Hayber savaşına çıktık. Amcam Amir de bizimle beraberdi ve şu şiiri okuyordu:

"Sen olmasaydın, ne hidayet bulur,

Ne sadaka verir, ne de namaz kılardık.

Her zaman senin iyiliklerine muhtacız.

Ey Rabbimiz, üzerimize kararlılık indir,

Düşman karşısında sabır ve mukavemet ver.

Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Bu şiiri okuyan kimdir?' diye sordu. "**Amir**'dir" dediklerinde, Rasûlullah (s.a.v.):

(100) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, IV, 106.

- 'Rabbin seni bağışlasın,' diye dua etti. Rasûlullah kime özel olarak dua etse o kimse mutlaka şehid düşerdi. O sırada Hz. **Ömer** de bir deveye binmişti. Rasûlullah (s.a.v.):

- '**Amir** bize gerekliydi. Allah'ım bizi onun hizmetinden niçin mahrum ettin?' dedi. Biz Hayber'e varır varmaz karşımıza **Mirhab** çıktı. Kılıcını sallayarak:

*"**Mirhab** olduğumu bütün Hayber bilir,*

Girdiğim her savaşta alevlenen bir kahramanım ki,

Denenmiş."

şiirini okuyordu. **Amir** de onun karşısına çıkarak:

*"Ben de **Amir**'im, bütün Hayber bilir,*

Silahlarla donanmış

Kendisini ölüme adamış bir kahraman.." şiiriyle karşılık verdi.

Her ikisi de birbirlerine birer darbe indirdiler. **Mirhab**'ın kılıcı **Amir**'in kalkanına isabet ettiği için ona bir zarar vermedi. **Amir** ise ona vurmak isterken kılıcı geri dönüp koluna isabet etti ve kan kaybından vefat etti. Bunun üzerine bir kaç müslüman:

- '**Amir** kendi kılıcıyla öldürüldüğü için ameli boşa gitti,' dediler. Ben de ağlayarak Rasûlullah'a gittim. Rasûlullah bana:

- 'Niçin ağlıyorsun?' dedi.

- '**Amir**'in ameli boşa gitti diyorlar' dedim.

- 'Bunu kim söylüyor?' diye sordu.

- 'Ashabtan bir kaç kişi söyledi,' dedim.

- 'Yalan söylemişler, bilakis onun için iki mükafat vardır,' dedi. O sırada Hz. **Ali** (r.a.) gözlerinden rahatsızdı. Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Ben yarın sancağı Allah ve peygamberini seven birine vereceğim,' dedi ve beni Hz. Ali'nin arkasına gönderdi. Ben de gidip Hz. **Ali**'nin elinden tutarak Rasûlullah'ın yanına getirdim. Rasûlullah onun gözüne dua etti ve gözleri iyileşti. Rasûlullah (s.a.v.) sancağı ona verdi. Sonra **Mirhab** yine ortaya çıkarak:

*"Ben **Mirhab**'ım bütün Hayber bilir.*

Girdiğim her savaşta alevlenen bir kahramanki,

denenmiş."

diye şiirini tekrarladı.

Hz. **Ali** (r.a.) de onun karşısına çıkarak:

*"Ben öyle biriyim ki, annem bana **Haydar** diye ad koymuştur.*

Ormanların arslanı gibi korkunç görünüşlüyüm.

Sizi, sendere ölçeği ile ölçer gibi kılıçla ölçerim."

anlamında bir şiirle karşılık verdi. Ve kafasına indirdiği bir darbeyle de başını ikiye yararak onu yere serdi ve bunun üzerine Hayber fethedildi."[101]

Cabir anlatıyor:

"Hayber günü Hz. **Ali** (r.a.) kalenin kapısını havaya kaldırdı. Askerlar kapının üstüne çıkıp kaleyi fethettiler. Halbuki sekiz kişi sonra kaldırmayı denedilerde kaldıramadılar."[102]

Ebû Rafi anlatıyor:

"Hayber savaşına Hz. **Ali** (r.a.) ile birlikte çıktık. Rasûlullah (s.a.v.) sancağı ona verdi. Hz. Ali (r.a.) kaleye varır varmaz kaledekiler çıkıp onunla savaştılar. Bir yahudi Hz. Ali'nin eline vurarak kalkanını yere düşürdü. O da hemen kalenin kapısını alıp kendine siper yaptı. Yemin ederim ki Allah kalenin fethini müyesser kılıncaya kadar kapı onun elinde kaldı. Biz sekiz kişi kapıyı yerinden canlatmak istemiştik de bunu başaramamıştık."[103]

TALHA B. UBEYDULLAH'IN KAHRAMANLIĞI

Talha (r.a.) anlatıyor:

"Uhud savaşında şöyle bir şiir okudum:

"Biz Galip ve Malikoğulları kahramanlarıyız,

Rasûlullah'ın müdafacılarıyız,

Güçlük develerin ahırda ayaklarını yere vurdukları gibi

Düşmanın yüzüne vururuz, savaşlarda."

Râvî diyor ki:

---

(101) A.g.e., IV, 187.

(102) *Kenzu'l-Ummal*, V, 44.

(103) *El Bidâye ve'n-Nihâye*, IV, 189.

Rasûlullah daha Uhud savaşından dönmeden **Hassan b. Sabit**'e **Talha**'yı öven bir şiir okumasını emreti.

O da şu şiiri okudu:

*"**Talha**, Akabe günü **Muhammed**'e*

Zor günde feda edeceğine söz verdi her şeyini,

İki elini siper yaptı mızraklara karşı

Parmakları kanlar içinde kaldı kılıç darbeleriyle

*O, **Muhammed**'den başka herkesten ilerideydi.*

İslâmiyet için çalıştı bütün gücüyle.

İslâmiyet yeryüzüne hakim oluncaya kadar."

Hz. **Ebûbekir** de şöyle söyledi:

"Süvariler onun arkasındayken

O, peygamberi korumaya çıktı.

Düşman karşısında, savundu bütün gücüyle dini

Herkes kaçarken.

Kiminin inancı zayıflamışken,

O, siper yaptı göğsünü oklara

*Ey **Talha**, sen hak ettin*

Cenneti ve ceylan gözlü hurileri."

Hz. **Ömer** de:

"Herkes kaçıp, boş bırakmışken savaş alanını,

Hidayet kılavuzu olan peygamberi,

O, müdafaya devam etti yalın kılıcıyla" dedi.Rasûlulah da:

"Doğru söyledin, Ey **Ömer**!" dedi.

ZÜBEYİR B. AVVAM'IN KAHRAMANLIĞI

Said b. el- Müseyyeb anlatıyor:

"Allah yolunda ilk kılıcını çeken **Zübeyir b. Avvam**'dır. Birgün öğle vakti uykudayken: "**Muhammed** öldürüldü" diye bir ses işitti.

Hemen kılıcını çekip sokağa fırladı ve Rasûlullah'la karşılaştı. Rasûlullah (s.a.v.) ona:

- 'Nereye böyle?' dedi. O da:

-'Ya Rasûlullah, senin öldürüldüğünü işittim,' deyince, Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Öyle olsaydı ne yapardın?' dedi. **Zübeyir**:

- 'Mekke'nin içinde dolaşıp kime rastlasam kellesini vuracaktım,' dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) ona dua etti.

Esedî de onu:

"Allah yolunda çekilen ilk kılıç,

Allah için gazaplanan Zübeyir'in kılıcıdır.

Bu ilk hamiyettir, onda başgösteren,

Nice hamiyetler zuhur edecektir, zamanı gelince." diye övmüştür.

Urve anlatıyor:

"**Zübeyir** müslüman olduktan sonra birgün şeytan tarafından "**Muhammed** yakalandı" diye bir ses işitti. Bunun üzerine hemen kılıcını çekip dışarıya çıktı ve koşarak peygamberimizin Mekke'de oturduğu eve kadar geldi. Kılıcı elinde idi. Rasûlullah (s.a.v.) ona:

- 'Neyin var, niçin böyle telaşlısın?' diye sordu. **Zübeyir**:

- 'Seni yakaladıklarını duydum,' dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Öyle olsaydı ne yapardın?' dedi. **Zübeyir**:

- 'Şu kılıcımla seni yakalayanları öldürecektim,' dedi.

Rasûlullah hem ona ve hem de kılıcına dua ederek, "haydi git" dedi. İşte Allah yolunda ilk çekilen kılıç **Zübeyir**'indir.[104]

ZÜBEYİR'İN UHUD'DA TALHA EL-ADERİ'Yİ ÖLDÜRMESİ

İbn-i İshak tarafından rivayet edilmiştir:

"Uhud savaşında müşriklerin sancağını taşıyan **Talha el-Ebderi** müslümanları vuruşmaya çağırdı. Fakat kimse onun karşısına çıkmaya cesaret edemedi. Ancak **Zübeyir** ortaya çıktı ve hemen

(104) *Kenzu'l-Ummal*, V, 68.

onun bindiği devenin sırtına sıçrayıp onu yere çarptı. Sonra da göğsüne oturup kılıcıyla kesti. Bunun üzerine Rasûlullah onu överek:

- 'Her peygamberin bir havarisi vardır. Benim ki de **Zübeyir**'dir.' buyurduktan sonra:

- 'Eğer o çıkmasaydı, o pis herifin karşısına ben çıkacaktım, çünkü kimse çıkmaya cesaret edemiyordu,' dedi. (105)

Urve anlatıyor:

"Yermuk savaşında ashab **Zübeyir**'e:

- 'Sen hücuma başla da biz de senin arkandan gelelim,' dediler. **Zübeyir**:

- 'Ben hücum edersem, sizin arkamdan gelmeyeceğinizi biliyorum,' dedi. Onlar:

-' Hayır, biz öyle yapmayacağız,' dediler. Bunun üzerine **Zübeyir** düşmanın içine atını koşturup içlerinden öte tarafa geçti. Fakat arkasından hiç kimse gitmedi. Sonra bir daha döndü ve düşmanın safları ortasına gelince düşmanları atının yularından tutup omuzuna iki darbe indirdiler. **Zübeyir** aynı yerden Bedir savaşında da yara almıştı."

Urve diyor ki:

"Ben küçükken, babamın bu yara çukurları içine parmaklarımı sokup oynardım. O gün kardeşim **Abdullah** da babamla beraberdi. Babam düşmanın içine atılırken onu bir ata bindirip başkasına teslim etmişti."(106)

SA'D B. EBİ VAKKAS'IN KAHRAMANLIĞI

Zührî anlatıyor:

"Rasûlullah (s.a.v.) **Sa'd b. Ebi Vakkas** (r.a.)'ı başına komutan olarak tayin ettiği bir askeri birlikle Hicaz ülkesinin Rabiğ denilen tarafına gönderdi. Müşrikler arada onu çember altına aldılar. **Sa'd** bütün oklarını onlara attı. Böylece **Sa'd** (r.a.) Allah yolunda ilk ok atan oldu. Bu savaşta İslâm Tarihi'nde ilk savaştı. **Sa'd** (r.a.) okları atarken şu şiiri okuyordu.

---

(105) A.g.e., V, 69.

(106) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, IV, 20.

"Bilmem ki, Rasûlullah'ın arkadaşlarımı

Oklarımla koruduğumdan haberi var mıdır?"

Düzlük ve dağlık yerlerde düşmanları

Arkadaşlarımın başından oklarımla kovuyordum.

Ey Allah'ın elçisi, bilirsin ki, Maadoğulları içinde

Allah yolunda benden önce ok atan olmamıştır."[107]

İbn-i Şihab anlatıyor:

"Sa'd, Uhud savaşında aynı okla üç kişiyi öldürdü. Bir ok atıp onunla bir adam öldürdü. onlar da o oku Sa'd'a attılar. Sa'd (r.a.) onu tekrar alıp attı ve bir adam daha öldürdü. Onlar yine o oku Sa'd'a attılar. Sa'd (r.a.) o okla üçüncü adamı öldürdü. Bunu görenler hayretler içinde kaldılar. Sa'd (r.a.) diyor ki:

-"Rasûlullah oku yaya koyuyor ve bana atmamı söylüyordu. Ben de attığım okları hedefe isabet ettiriyordum."

Râvî diyor ki:

Rasûlullah (s.a.v.) Sa'd (r.a.)'a okları verirken: "At, anam-babam sana feda olsun" diyordu. [108]

HZ. HAMZA'NIN KAHRAMANLIĞI

Haris et-Teymî anlatıyor:

"Bedir'de Hz. Hamza (r.a.) kendisini deve kuşu tüyleri ile nişanlamıştı. Müşriklerden biri:

- 'Devekuşu tüyleriyle nişanlı olan kimdir?'dedi.

- 'Hz. Hamza'dır,' dediler. O da:

- 'Başımıza bu felaketleri getiren O'dur,' dedi.[109]

RASÛLULLAH'IN HAMZA'YI ÖLÜ GÖRDÜĞÜ ZAMAN AĞLAMASI

Cabir b. Abdullah anlatıyor:

"Uhud savaşından dönülürken Rasûlullah Hz. Hamza'yı göreme-

(107) *El-Muntehab*, V, 72.

(108) A.g.e., A.y.

(109) *Mecmau'z-Zevâid*, VI, 81.

yince onu aradı. Birisi:

-'Ben onu falan ağacın yanında gördüm. "Ben Allah'ın arslanıyım. Allah'ım, Ebû Süfyan ve arkadaşlarının yaptıklarından sana sığınır ve ashabın da kaçmalarından özür dilerim" diyordu,' dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) kalkıp adamın söylediği tarafa doğru gitti ve orada Hz. Hamza'yı ölü görünce ağladı. Hele gözlerinin oyulup, burun ve kulaklarının kesildiğini görünce hıçkırarak ağladıktan sonra:

- 'Bir kefen yok mu?' diye sordu. Ensar'dan biri bir bez parçasını çıkarıp verdi. Rasûlullah (s.a.v.):

-"Kıyamet günü Allah katında şehitlerin en yücesi Hamza'dır," buyurdu. (110)

Cafer b. Amr b. Ümeyye ed-Damri anlatıyor:

"Muaviye zamanında ben ve **Ubeydullah b. Adiy b. Hıyar** seyahate çıktık. Humus'a vardığımızda **Ubeydullah** bana:

- 'Vahşi'yi görmek ister misin? Hz. **Hamza**'yı nasıl öldürdüğünü sorarız,' dedi.

- 'Evet,' dedim. O sırada **Vahşi** Humus'ta oturuyordu. **Vahşi**'nin nerede olduğunu sorduk. Bize:

- 'Şu köşkün gölgesinde oturan **Vahşi**'dir, dediler. Gidip yanına oturduk. Çok semiz ve kızıl gözlü bir adamdı. Ona:

- 'Hamza'yı nasıl öldürdüğünü bize anlatman için geldik,' dedik.

- 'Evet, Rasûlullah bunu bana sorduğunda nasıl anlattımsa size de anlatayım,' diyerek sözlerini şöyle sürdürdü:

- 'Ben **Cübeyir b. Mutim**'in kölesiydim. **Mutim**'in amcası **Tuayme b. Adiy**, Bedir'de öldürüldüğü için bana:

- 'Amcamın yerine, **Muhammed**'in amcası **Hamza**'yı öldürürsen, hürsün,' dedi. Ben de Habeşli olduğum için onlar gibi mızrak kullanmasını çok iyi bilirdim ve attığım mızraklar çok ender olarak isabet etmezdi. Cübeyir'in bu sözü üzerine Kureyşliler'le birlikte Uhud'a gittim. Savaş başladığı zaman **Hamza**'yı aradım. Nihayet onu kalabalığın bir kenarında gördüm. Rengi esmer develer gibi gri idi. Kılıcıyla insanları öyle bir kırıyordu ki, hiç kimse önünde duramıyordu. Ben de o sırada onu öldürmeye hazırlanıyordum. Bana yaklaşmasını

(110) *Müstedrek*, III, 199.

beklemek üzere bir taşın arkasına saklandım. Tam o sıradabaktım ki, benden önce **Siba b. Abdiluzza** ona doğru ilerliyor. **Hamza** ona:

- 'Gel bakayım, Ey **Ümmü Emmar**'ın oğlu,' diye bağırarak, kafasına öyle bir darbe indirdi ki, kellesinin uçtuğunu farkedemedim. Bu esnada ben de, isabet edeceğine kanaat getirince mızrağımı fırlattım. Mızrak onun kasığına saplanıp iki uyluk üstünün arkasından çıktı. O da bana doğru atılmak istediyse de gelemeyip olduğu yere yıkıldı ve onu öylece bırakıp, can verinceye kadar bekledim. Ondan sonra gidip mızrağımı çektim ve askerlerin arasına döndüm. Çünkü ondan başkasını öldürmeye ihtiyacım yoktu. Onu da hürriyetime kavuşmak için öldürmüştüm. Mekke'ye döndüğüm zaman serbest bırakıldım. Mekke müslümanlar tarafından fethedilince Taif'e gittim ve orada kaldım Taifli'ler de müslüman olmak için Rasûlullah'a bir heyet gönderince yollar bana kapandı. "Şam'a mı, Yemen'e mi yoksa başka bir yere mi gideyim?" diye düşünüyordum. O sırada birisi bana:

- 'Allah hayrını versin. Niçin bu kadar telaş ediyorsun? Vallahi, o dinine giren ve şehadet getireni öldürmez,' dedi.

Adamın bu sözü üzerine ben de yola çıkıp Medine'ye geldim ve Rasûlullah'ın haberi yokken huzuruna girdim ve şehadet kelimesini söyledim. Bana:

- 'Sen **Vahşi** misin?' dedi. "Evet, Ya Rasûlullah (s.a.v.)" deyince:

- 'Otur, **Hamza**'yı nasıl öldürdüğünü anlat' dedi. Bende size anlattıklarımı anlattım. Sözümü tamamlayınca bana.

- 'Eğer mümkünse bana görünme. Bundan böyle senin yüzünü görmeyeyim,' dedi.

Ben de onun emri üzerine, vefat edinceye kadar onu nerede gördümse beni görmesin diye hep kendimi sakladım. Onun vefatından sonra, yalancı peygamber **Müseylime** ile savaşa çıkıldığında, **Hamza**'yı vurduğum mızrağı alıp onlarla beraber yola çıktım. Savaş başladığı zaman **Müseylime** elinde kılıç olduğu halde durduğunu gördüm. Hemen ona mızrağı atmaya hazırlandım. O esnada Ensar'dan birisi de öteki taraftan hazırlanıyordu. İkimiz de onu vurmak istiyorduk. Fakat ben ondan önce davranıp mızrağımı fırlattım. Mızrak ona saplandı. Daha sonra Ensar'dan olan adam da koşup kafasına bir kılıç vurdu. Artık onu hangimizin öldürdüğünü Allah bilir. Eğer ben öldürdü isem, insanların en iyisini öldürdüğüm gibi Rasûlullah'tan sonra da insanların en kötüsünü de ben öldürmüş olurum."(111)

(111) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, IV, 18.

ABBAS'IN KAHRAMANLIĞI

Cabir anlatıyor:

"Rasulullah(s.a.v.) Taif kuşatmasında **Hanzale**'yi Taif halkına gönderdi. **Hanzale** (r.a.) onlarla konuşurken, aniden onu tutuklayıp kalenin içine götürmek istediler. Durumu öğrenen Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Kim gidip onu Taiflilerden kurtarırsa, bu gazamızın sevabı kadar sevap kazanmış olur,' buyurdu. Hiç kimse kalkmadı. Ancak **Abbas** (r.a.) kalkıp koştu ve Taifliler **Hanzale**'yi içeri sokmak üzereyken yetişip ona sarıldı ve ellerindentutup getirdi. **Abbas** (r.a.) çok güçlü birisiydi. Onlar da ona kaleden taş yağdırmaya başladılar. **Abbas** (r.a.) kalkıp **Hanzale** (r.a.)'yi kurtarmaya gittiğinden itibaren peygamberimiz ona dua ediyordu."(112)

MUAZ B. AMR B. EL-CEMUH İLE MUAZ B. AFRA'NIN BEDİR SAVAŞINDA EBU CEHİL'İ ÖLDÜRMELERİ

Abdurrahman b. Avf anlatıyor:

"Bedir günü savaş safında durmuş sağıma soluma bakınıyordum, derken Ensar'dan iki genç gözüme ilişti. Bunlardan biri beni gözleriyle süzdü ve bana dönerek:

- 'Amca, **Ebû Cehil**'i tanır mısın?' diye sordu.

- 'Evet, tanırım. **Ebû Cehil**'i ne yapacaksın?' dedim.

- 'Duyduğuma göre O, Rasûlullah'a sövüyormuş. Hayatım kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, onu görürsem, ikimizden birisi ölmeden onun arkasını bırakmayacağım,' dedi. Bir gencin heyecanla söylediği bu kesin söze doğrusu hayret ettim. Öteki genç de aynı şeyleri söyledi. O sırada gözlerim hiç bir yere takılmadan **Ebû Cehil**'i görmüştüm. **Ebû Cehil** ordunun içinde hiç durmadan ileri geri dönüp duruyordu. Ben:

- 'Gençler, ileri geri telaşla giden şu adam, **Ebû Cehil**'dir,' dedim. Onlar da hemen kılıçlarına sarıldılar ve onu öldürünceye kadar kılıç darbesi indirdiler. Sonra dönüp Rasûlullah'ın huzuruna geldiler ve olayı anlattılar. Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Onu hanginiz öldürdü?' diye sordu. İkisi de:

---

(112) *Kenzu'l-Ummal*, V, 307.

- 'Ben öldürdüm,' dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Kılıçlarınızın kanını sildiniz mi?' diye sordu. Onlar:

- 'Hayır, silmedik,' dediler. Bunun üzerine Rasûlullah, kılıçlarına ne kadar kan bulaştı ve ne kadar derinlikte battığını anlamak için kılıçlarını inceledi ve gönüllerini kırmamak için:

- 'İkiniz öldürmüşsünüz,' buyurdu.

Fakat **Ebû Cehil**'in ele geçen eşyasını **Muaz b. Amr b. Cemuh**'a verdi. Çünkü **Ebû Cehil**'i en çok yaralayan ve karnını parçalayan oydu. Öteki gençte **Muaz b. Afra** idi."[113]

HALİD B. VELİD'İN KAHRAMANLIĞI

Halid b. Velid şöyle der:

"Mûte savaşında elimde dokuz kılıç parçalandı. Bir tek ağzı enli Yemani kılıcım elimde sağlam kaldı."[114]

Evs b. Harise b. Lam anlatıyor:

"Hürmüz kadar Arap düşmanı yoktu. Biz yalancı peygamber **Müseylime**'ye karşı açılan savaştan dönünce Basra tarafına yöneldik ve Kazıme'de **Hürmüz**'ün komutası altında büyük bir orduyla karşılaştık. **Halid b. Velid** (r.a.) ortaya çıkıp onları vuruşmaya davet etti. **Halid**'in karşısına bizzat **Hürmüz** çıktı. **Halid** (r.a.) onu öldürüp durumu Hz. **Ebûbekir**'e yazıyla bildirdi. Hz. **Ebûbekir** (r.a.) **Hürmüz**'ün ele geçen eşyasını **Halid b. Velid**'e verdi. **Hürmüz**'ün sadece serpuş'u yüzbin dirhem değerinde idi. Zira İran'da bir kimse rütbe sahibi olunca ona yüzbin dirhem değerinde serpuş giydirirlerdi."[115]

Ebû Zinad anlatıyor:

"**Halid b. Velid** öleceği zaman ağlayarak:

-' Ben büyük ve küçük bu kadar savaşa katıldım. Vücudumda bir karış kadar kılıç, süngü veya ok yarası bulunmayan yer yoktur. Bu gün ise gördüğünüz gibi yatağımda ölüyorum. Korkakların gözü uyumasın,' dedi."[116]

---

(113) *Müstedrek*, III 425.

(114) *El-İstıab* 4

(115) *Müstedrek*, III, 299.

(116) *El-Bıdâye ve'n Nihâye*, VI

BERA B. MALİK'İN KAHRAMANLIĞI

Enes anlatıyor:

"Yemame günü **Halid b. Velid Bera b. Malik**'e:

- 'Ey **Bera**, kalk,' dedi. Bera da atına binip Allah'a hamd ettikten sonra:

- 'Ey halk, bugün artık şehriniz yoktur. Bugün sadece Allah ile cennet vardır,' diyerek hücum etti ve onunla beraber diğer askerler de hücum ettiler. Bunun üzerine Yemame halkı bozguna uğradı. O sırada **Bera**, Yemame askerlerinin komutanı **Muhkem**'i öldürdü ve onun elinden kılıcı alarak parçalanıncaya kadar savaşa devam etti.

Bera kendisi anlatıyor:

"**Müseylime** ile karşılaştığımız gün, Yemame eşeği adında bir adam gördüm. İri yarı ve beyaz tenli bir kimse idi. Elinde bir kılıç bulunuyordu. Ayaklarına vurdum. Fakat kılıcımın boşa gittiğini sandım. Oysa her iki ayağıda kesilmişti. Bir de baktım ki sırt üstü yere düştü. Hemen kendi kılıcımı kınına soktum, eğilip onun kılıcını aldım. Ama onun kılıcı ile daha bir darbe vurmadan elimde kırıldı."(117)

EBU MİHCEN ES-SEKAFÎNİN KADİSİYE'DE DÜŞMANA MELEK OLDUĞUNU ZANNETTİRİRCESİNE SAVAŞMASI

İbn-i Sirin anlatıyor:

"**Ebû Mihcen es-Sekafi**'ye içki içtiğinden dolayı sık sık dayak atılıyordu. Sonunda dayak cezasının onu içki içmekten vazgeçirmeyeceğini anlayınca hapse atıp ayaklarını bağladılar. Bu arada Kadisiye savaşı başladı ve müslümanların yenilgiye uğradıkları haberi yayıldı. **Ebû Mihcen** hapishaneden bir kadını, İran cephesi komutanı **Sa'd b. Ebi Vakkas**'a göndererek:

- 'Eğer beni serbest bırakır ve bana falan atı verirsen -söz veriyorum- ölmezsem, savaş biter bitmez tekrar gelip teslim olacağım,' diye haber yolladı ve şu şiiri okudu:

Atlar koşarken benim ayaklarımın sağlam iplerle,

Bağlı olarak burada terkedilmem üzüntü olarak yeter bana.

(117) *El-İsâbe fiTemyizis-Sahâbe*, I, 143.

Ayağa kalkmak isteyince ipler beni tekrar çökertiyor.

Kapılar önümde kapalı olduğundan

Olup bitenlerden habersiz kalıyorum."

Kadın da gidip **Sa'd**'ın hanımına durumu anlattı. **Sa'd**'ın hanımı da onu hapisten çıkartıp kendisine silah ve istediği atın verilmesini emretti. **Ebû Mihcen**'de atını koşturup savaş alanına vardı ve öyle kahramanlıklar gösterdi ki kime rastlıyorsa hemen onu yere seriyor ve çiğneyip geçiyordu. Onu gören **Sa'd b. Ebi Vakkas:**

- 'Bu yiğit kimdir?' diye hayret etti.

Çok geçmeden Allah müslümanları üstün kıldı. **Ebû Mihcen** aldığı silah ve atı geri vererek hapishaneye döndü ve ayaklarını bağlattı. **Sa'd** eve geldiğinde hanımı:

- 'Savaş nasıl geçti?' diye sordu. **Sa'd:**

- 'Savaşın seyri çok kötü gidiyordu. Bir ara Allah şu renkte bir ata binen bir adamı bizim imdadımıza yetiştirdi. O adamın kahramanlığı sayesinde savaş bizim lehimize döndü. Adam o kadar **Ebû Mihcen**'e benziyordu ki, eğer o hapiste olmasaydı O'dur diyecektim' dedi. Hanımı:

- 'Vallahi, O, **Ebû Mihcen**'di,' deyip meseleyi anlattı. Bunun üzerine **Sa'd** adam gönderip **Ebû Mihcen**'i hapisten çıkarttı ve:

- 'Sen bu kahramanlığı gösterdikten sonra artık ben de seni içki yüzünden cezalandırmayacağım,' dedi. O da:

- 'Bugüne kadar ben ne zaman içki içiyordumsa, cezalandırıldığım için günahtan temizleniyordum. Madem ki beni cezadan muaf tuttun, ben de Allah'a içki içmeyeceğime dair söz veriyorum,' dedi."[118]

AMMAR B. YASİR'İN YEMAME GÜNÜ ARKADAŞLARINI CESARETLENDİRMESİ VE SAVAŞMASI

İbn-i Ömer anlatıyor:

"Yemame günü **Ammar b. Yasir** (r.a.) bir kayâ üzerine durmuştu. Kulağı kopmuş yerde idi. O ise:

- 'Ey müslümanlar, cennetten mi kaçıyorsunuz? Ben **Ammar b.**

(118) A.g.e., IV, 174.

Yasir'im. Cennetten mi kaçıyorsunuz? Ben **Ammar b. Yasir**'im. Gelin, etrafımda toplanın,' diye haykırırken, ben onun yerde depreşen kulağına bakıyordum."(119)

Ebû Abdurrahman es-Sülemî anlatıyor:

"Hz. **Ali** ile beraber Sıffin savaşında bulunuyorduk. Kendisini herhangi bir tehlikeye atmasın, diye yanında iki kişi bırakmıştık. Karşı tarafın bir gaflete daldığını görünce hemen onlara hücum ediyor ve kılıcını kana bulamadan dönmüyordu. Dönerken de:

- 'Beni mazur görün. Zira kılıcım köreldiği için dönmek zorunda kaldım' diyordu.

O gün **Ammar b. Yasir** ile **Haşim b. Utbe**'nin de saflar arasında dolaştıklarını gördüm. **Ammar**:

- 'Ey **Haşim**, Allah'a yemin ederim ki, bu adam işini bozacak ve askerlerini sahipsiz bırakacaktır,' dedi.

Ondan sonra:

" Ey **Haşim**, cennet parıldayan kılıçların gölgesi altındadır. Bugün ben çok sevdiğim **Muhammed** (s.a.v.) ile arkadaşlarına kavuşacağım. Ey **Haşim**, sen tek gözlüsün ve tek gözlüler de hayır yoktur, çünkü zorluklara katlanamazlar, dedi.

Bunun üzerine **Haşim** de sancağı sallayarak:

"Tek gözlü adam çok yaşamış, usanmıştır hayattan,

Tek gözlü adam bugün ya düşmanı yenecek, ya ölecek."

anlamında bir şiir okuduktan sonra Sıffın derelerinden birine daldı.

Ebû Abdurrahman diyor ki:

"O gün **Ammar** (r.a.) hangi tarafa gidiyorsa, Rasûlullah'ın ashabı da -**Ammar** (r.a.) onların bayraktarıymış gibi- ardından gidiyorlardı."(120)

Ebû Abdurrahman anlatıyor:

"**Ammar** (r.a.), Sıffın derelerinden hangisine dalıyorsa ashabında onun ardından gittiğini gördüm. Bir ara Hz. **Ali**'nin sancaktarı

(119) *Müstedrek*, III, 394.

(120) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, VII, 370.

Haşim b. Utbe'nin yanında durarak.

- 'Ey Haşim, hücum et. Cennet kılıçların gölgesinde, okların ucundadır. Cennet kapıları ardına kadar açılmış ve güzel hurilerle süslenmiştir. Bugün çok sevdiğim Muhammed (s.a.v.) ve arkadaşlarına kavuşacağım,' dedi.

Ondan sonra ikisi birlikte hücum edip şehid düştüler."

6. BÖLÜM

ASHAB'IN MALLARINI ALLAH YOLUNDA HARCAMALARI

Bu bölümde, Rasûlullah (s.a.v.) ve ashabının mallarını Allah yolunda ve O'nun rızasını kazanmak için nasıl harcadıkları ve kendileri muhtaç oldukları halde başkalarını kendilerine nasıl tercih ettikleri anlatılacaktır.

I. RASÛLULLAH'IN MALINI ALLAH YOLUNDA İNFAK ETMEYE DÜŞKÜNLÜĞÜ VE ASHABINI BUNA TEŞVİKİ

Cerir anlatıyor:

"Bir sabah Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanında otururken, yarıçıplak, sırtlarında birer benekli abadan başka bir şey bulunmayan ve yalın ayaklı bir kaç kişi geldi. Çoğu, hatta hepsi "Beni Mudar" kabilesinden idiler. Rasûlullah (s.a.v.) onların bu acıklı hallerini görünce yüzünün rengi değişti ve kalkıp içeri girdi, sonra dışarı çıktı. Daha sonra **Bilal**'e ezan okuyup kamet getirmesini emretti. Namazı kıldıktan sonra minbere çıkarak:

– *" Ey insanlar, sizi bir tek nefisten yaratan, ondan eşini var eden ve ikisinden pek çok erkek ve kadın meydana getiren Rabbinize hürmetsizlikten sakının. Kendisi adına birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allah'ın ve akrabanın haklarına riayetsizlikten sakının. Allah şüphesiz hepinizi görüp gözetmektedir."* (1) âyeti ile, *"Ey iman edenler, Allah'tan sakının. Çünkü Allah işlediklerinizden haberdardır."*(2) âyetini okuduktan sonra:

– 'Herkes altınından, gümüşünden, elbisesinden, buğdayından, hurmasından -hurmanın yarısı bile olsa- bunlardan sadaka versin' dedi. Bunun üzerine Ensar'dan biri, ağzına kadar para dolu bir kese getirip ortaya koydu. Kese o kadar büyüktü ki, adam neredeyse onu taşıyamıyordu. Ashab da ona bakarak kim ne getirebildiyse getirmeye başladılar. Böylece iki yığın elbise ve yiyecek toplandı. Rasûlullah (s.a.v.) o kadar çok sevindi ki, yüzü sanki altın suyu ile cilalanmıştı. Sonra ayağa kalkarak:

-'Kim İslâmiyette iyi bir çığır açarsa, onun sevabı ve kendisinden sonra onunla amel edenlerin sevabı eksilmeksizin o kişiye verilir. Kim de kötü bir çığır açarsa onun günahı ve kendisinden sonra onunla amel edenlerin günahı eksilmeksizin o kişiye verilir' buyurdu."(3)

Cabir anlatıyor:

"Rasûlullah (s.a.v.) bir çarşamba günü 'Beni Amr b. Avf' kabilesinin yanına gitti. Bir ara onlara:

– 'Ey Ensar topluluğu,' diye hitap etti. Onlar:

---

(1) Nisa, 1.
(2) Haşr, 18.
(3) *Et-Tergib ve't-Terhib*, I, 53.

– 'Buyur, Ya Rasûlullah,' dediler. Rasûlullah (s.a.v.):

– 'Siz cahiliyye döneminde Allah'a ibadet etmediğiniz zaman bazı sorumluluklar yüklenmiştiniz. Malınızdan hayır ve hasenatta bulunuyor ve yolda kalanlara yardım ediyordunuz. Allah sizi İslâm ve peygamberiyle şereflendirince malınızı korumaya ve kimseye bir şey vermemeye başladınız. Biliniz ki, kişinin malından insanların, hayvanların ve kuşların yemesinde bile sevap vardır,' buyurdu.

Bu sözler üzerine Ashap hemen kalkıp hurmalıklarına gitti ve içlerinde, bahçesinin duvarlarında en az otuz kapı açmayan kimse kalmadı."(4)

RASÛLULLAH'IN, CÖMERTLİĞİN FAZİLETİ VE CİMRİLİĞİN KÖTÜLÜĞÜ HAKKINDAKİ HUTBESİ

Enes anlatıyor:

"Rasûlullah (s.a.v.), minbere çıkıp Allah'a hamd ettikten sonra ilk verdiği hutbe şudur:

"Ey İnsanlar! Allah'ın size din olarak seçtiği İslâmı, cömertlik ve iyi ahlakla güzelleştirin. Biliniz ki, cömertlik dalları dünyada olan cennetten bir ağaçtır. Kim cömert olursa o dallardan birine tutunmuş olur, o dal sonunda onu cennete yükseltir. Şunu da biliniz ki, cimrilikde dalları dünyada olan cehennemden bir ağaçtır. Kim cimri olursa o ağacın dallarından birine asılmış olur ve sonunda o dal onu cehenneme götürür. Allah yolunda cömert davranın." (5)

RASûLULLAH VE ASHABIN FAKİRLERE YARDIMA DÜŞKÜNLÜKLERİ

Hz. **Ömer** (r.a.) anlatıyor:

"Bir adam Rasûlullah (s.a.v.)'a gelerek yardım isteğinde bulundu. Rasûlullah (s.a.v.) ona az bir yardımda bulunduktan sonra:

– 'Sana şu anda bundan fazla yardım edemem. Fakat git, sana ne lazımsa benim adıma satın al. Allah bana verdiği zaman senin borcunu ben ödeyeceğim,' dedi. Hz. **Ömer** (r.a.):

– 'Ya Rasûlullah! Ona gücün yettiği kadar yardım ettin. Allah sa-

(4) A.g.e, IV, 156.
(5) *Kenzu'l-Ummal*, III, 310.

na gücünün yetmediği bir şeyle sorumlu tutmamıştır,' dedi. Ömer'in bu sözünden Rasûlullah (s.a.v.)'ın hoşlanmadığını farkeden birisi de:

– 'Ya Rasûlullah, ver. Allah seni hiç bir zaman güç durumda bırakmıyacaktır.' dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) sevinerek:

– 'İşte ben bunun için emrolunmuşumdur,' dedi." (6)

Cabir anlatıyor:

"Bir adam gelip Rasûlullah (s.a.v.)'tan sadaka istedi. O da ona bir şeyler verdi. Ondan sonra bir başkası geldi. Rasûlullah (s.a.v.) ona verecek bir şey bulamadığı için söz verdi. Bunun üzerine Ömer(r.a.):

– 'Ya Rasûlullah (s.a.v.)! Birinci adama bir şeyler verdin. İkinci adama ise bir şey bulamadığın için söz verdin. Her dilenene mutlaka vermek mi gerekir?' dedi.

Rasûlullah (s.a.v.) Hz. Ömer (r.a.)'in bu sözünden pek hoşlanmadı. Abdullah b. Huzafe es-Sehmî (r.a.) ayağa kalkarak:

– 'Ya Rasûlullah(s.a.v.), korkma, ver. Allah seni hiç bir zaman darlığa düşürmeyecektir,' dedi. Rasûlullah (s.a.v.)'da:

– 'İşte ben bununla emrolunmuşumdur,' dedi."(7)

FAZLA MAL HAKKINDA HALK İLE ÖMER ARASINDA GEÇENLER

Hz. Ali (r.a.) anlatıyor:

"Hz. Ömer(r.a.) bir gün:

– 'Gelen malı dağıttık. Bir miktar arttı, ne yapalım?' dedi. Ona:

– 'Ya Emire'l-Müminin, biz senin vaktini aldık, işinden alıkoyduk. O da sana olsun,' dediler. Hz. Ömer (r.a.) bana dönüp:

– Ya Ali (r.a.), sen ne dersin? dedi.

– 'Sana söylediler,' dedim.

– 'Sen de görüşünü söyle,' dedi.

– 'Kesin olarak bildiğin bir şeyi -bilmiyormuşcasına- neden başkasına sorup duruyorsun?' dedim.

– 'Ne demek istediğini bana açık açık söyle,' dedi.

---

(6) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, VI, 56.

(7) *Kenzu'l-Ummal*, III, 311.

– 'Evet, sana açıklayacağım: Hatırlarmısın? Rasûlullah (s.a.v.) seni zekat toplamak için görevlendirmişti. Sende **Abbas**(r.a.)'a malına düşen zekatı almak için gittiğinde, **Abbas** (r.a.) sana vermekten imtina etti ve bu sebeple aramızda bir çekişme oldu. Sen bana: "Benimle Rasûlullah'ın yanına gel de, ona durumu beraber anlatalım, dedin ve beraberce gittik. Fakat o gün Rasûlullah(s.a.v.)'ı üzüntülü gördüğümüz için bir şey söylemeden geri döndük. Ertesi gün gittiğimizde neşeli olduğunu görünce durumu anlattık. O da sana: **Ömer**, bilmez misin ki, amca baba yerindedir" dedi. Rasûlullah'a: "Seni dün üzüntülü gördük. Bugün Allah'a şükür neşelisin, sebebi nedir? diye sorduk. Bize: "Dün beni gördüğünüz de, bende zekat malından iki dinar kalmıştı, verecek kimse bulamadığım için üzgündüm. Fakat bugün, birini bulup verdiğim için sevinçliyim." buyurdu, dedim. Bunun üzerine **Ömer**(r.a.) bana:

– 'Doğru söylüyorsun. Vallahi sana hep minnettarım,' dedi."[8]

II. MÜSLÜMANLAR ARASINDA MAL PAYLAŞIMI

Talha b. Ubeydullah anlatıyor:

"Bir yerden **Ömer**'e bir miktar mal geldi. **Ömer** onu müslümanlara bölüştürdükten sonra biraz arttı. **Ömer**'e:

– 'Bunu sakla. Bakarsın bir gün sana lazım olur,' dediler. **Ali** ise susmuş söylenenleri dinliyordu. **Ömer**:

– 'Ya **Ali** sen niçin konuşmuyorsun?' dedi. **Ali**: – 'Arkadaşlar, söylediler,' dedi. **Ömer**(r.a.):

– 'Mutlaka sen de görüşünü açıklayacaksın,' dedi. Bunun üzerine **Ali**(r.a.):

– 'Allah bu malın tamamen dağıtılmasını emretmiştir. Biliyorsun ki Bahreyn'den mal geldiğinde gece olduğu için Rasûlullah dağıtamadı. Bu yüzden sabaha kadar mescidden çıkmadı ve sabah namazını kılar kılmaz hepsini dağıttıktan sonra ancak rahatladı. Bu yüzden hepsini taksim etmen gerekir, kanaatindeyim,' dedi. Bunun üzerine **Ömer**(r.a.):

– 'Öyleyse onu da sen taksim et, dedi.[9]

---

(8) A.g.e. IV, 39.

(9) *Mecmau'z-Zevâid*, X, 239.

RASÛLULLAH'IN MAL DAĞITMASI

Sehl b. Sa'd anlatıyor:

"Rasûlullah(s.a.v.) Hz. **Aişe**'ye yedi dinar bırakmıştı. Vefat edeceği sırada Hz. Âişe'ye:

– 'O altınları **Ali**'ye gönder de dağıtsın,' dedi ve ondan sonra baygın düştüğü için Hz. **Âişe** o telaşla altınları, Hz. Ali'ye göndermeyi unuttu.

Rasûlullah (s.a.v.) bunu bir kaç defa tekrarladı ve her defasında da baygın düştüğü için Hz. Âişe unutuyordu. Sonunda kendisi bizzat Hz. Ali'ye gönderdi, Hz. Ali dağıttı. Pazartesi gecesi de Rasûlullah (s.a.v.) ağırlaştı. Bu sebeple Hz. **Âişe** çırasını akrabalarından bir kadına göndererek:

– 'Bize yağ doldursun. Zira Rasûlullah (s.a.v.) ağırlaştı. Bu gece vefat etme ihtimali olduğu için onu beklememiz gerekir,' dedi." (10)

Abdullah b. Abbas'ın kardeşi **Ubeydullah** anlatıyor:

"**Ebû Zerr Gıfarî**(r.a.) anlattı:

"Birgün Rasûlullah (s.a.v.)'ın elinden tutmuş, yürüyorduk. Bana:

– 'Ya **Eba Zerr**, şu Uhud dağı kadar altın ve gümüşüm olsa da hepsini Allah yolunda harcasam, öldüğümde yanımda ondan iki gram bile kalmasını istemem, dedi.

– 'Ya Rasûlullah (s.a.v.) bir kantar da bırakmaz mıydın?' dedim. Bana:

– 'Ben aza gidiyorum, sen fazlaya gidiyorsun. Ben ahireti istiyorum, sen ise dünyayı,' dedi ve bu sözünü üç defa tekrarladı.(11)

EBÛ ZERR İLE KA'B ARASINDA GEÇEN OLAY

Beyhakî'den rivayet edilmiştir:

"Hz. **Osman** (r.a.), **Kab**'e:

– 'Ya **Eba İshak**, eğer malın zekatı verilirse, sahibi yine o maldan sorguya çekilir mi? diye sordu.

Ka'b (r.a.): "Hayır" deyince, **Ebû Zerr** (r.a.) ayağa kalkıp elinde-

(10) *Et-Terğib ve't-Terhib*, II, 178.
(11) *Mecmau'z-Zevâid*, X, 239.

ki asa ile **Ka'b**'ın kafasına vurarak:

– 'Ey Yahudi kadının oğlu, Allah Kur'an'da salih kullarını: *"Kendileri ihtiyaç içinde olsalar bile başkalarını kendilerine tercih ederler"* (12) ve *"Yemeye olan ihtiyaç ve sevgilerine rağmen yoksula, yetime ve esire yedirip kendileri aç kalırlar"* (13) ve *"Mallarından yoksul ve ihtiyaç sahiplerine belirli bir hak tanıyanlar"* (14) diye överken sen nasıl "Zekatı verilen malın sorgusu yoktur" diyorsun? dedi." (15)

HZ. EBÛBEKİR'İN HERKESTEN DAHA CÖMERT OLDUĞU

Hz. Ömer (r.a.) anlatıyor:

"Bir gün Rasûlullah (s.a.v.) sadaka vermemizi emretti. O zaman benim malım çoktu. Kalbimden "Bu gün Hz. **Ebûbekir**'i geçebilirim" dedim ve malımın yarısını sadaka olarak verdim. Rasûlullah (s.a.v.) bana:

– 'Çocuklarına ne bıraktın?' diye sordu.

– 'Getirdiğim kadar da onlara bıraktım,' dedim.

Sonra Hz. **Ebûbekir** (r.a.) geldi ve malının hepsini sadaka olarak verdi. Rasûlullah (s.a.v.) ona da:

– "Çocuklarına ne bıraktın?' diye sordu. Hz. **Ebûbekir** (r.a.):

– "Onlara Allah ve Rasûlünü bıraktım,' dedi.

O zaman içimden "**Ebûbekir**(r.a.)'i cömertlikte geçmeme imkan yok" dedim." (16)

MUAZ'IN CÖMERTLİĞİ

Ka'b b. Malik anlatıyor:

"**Muaz b. Cebel** kabilesinin en güzel ve en cömert gençlerinden birisiydi. Elinde bir şey tutmaz, infak ederdi. Bu yüzden daima borçluydu. Sonunda öyle bir duruma geldi ki, elindeki mallar borcunu karşılayamaz oldu. O da Rasûlullah (s.a.v.)'a başvurarak alacaklılarının belli oranda kendisine indirim yapmalarını rica etti. Fakat ala-

(12) Haşr, 9.
(13) İnsan, 8.
(14) Meariç, 25.
(15) *Kenzu'l-Ummal*, III, 310.
(16) A.g.e, IV, 347.

cakhları:

– Biz bunu yapabilseydik Rasûlullah (s.a.v.)'ın hatırı için yapardık, fakat yapamayız,' deyip reddettiler.

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), onun tüm mal varlığını borçlarına karşılık sattı ve bu sebeple Muaz beş parasız, anadan doğma bir çocuk gibi kaldı. Nihayet Mekke fethedilince Rasûlullah (s.a.v.) onu Yemen'in bir kısmına, biraz kendini toplar diye vali tayin etti. O da Rasûlullah (s.a.v.)'ın vefatına kadar Yemen'de kalarak biraz toparlandı ve orada ilk zekat toplayıcısı o oldu. Muaz Medine'ye döndüğünde Hz. Ömer (r.a.) Hz. Ebûbekir (r.a.)'e:

– 'Bu adama haber gönder, gelsin. Kendisini geçindirecek miktarın dışındaki malını elinden al,' dedi. Hz. Ebûbekir (r.a.) ise:

– 'Rasûlullah (s.a.v.) onu zengin olsun diye Yemen'e gönderdi. Kendisi gönül rızasıyla vermedikçe ben ondan bir şey almam, dedi. Ebûbekir kendisini dinlemeyince Ömer de gidip meseleyi Muaz'a anlattı. Muaz:

– 'Rasûlullah (s.a.v.) beni zengin olayım diye Yemen'e gönderdi. Bu sebeple senin dediğini yapmam, dediyse de, sonradan ona rastladığında:

– 'Rüyamda büyük bir suda boğulmak üzere olduğumu ve senin gelip beni kurtardığını gördüm,' diyerek Hz. Ebûbekir'in yanına gitti ve ona malının hepsini açıkladı. Hz. Ebûbekir (r.a.) de:

– 'Ben senden birşey almam. Hepsini sana hibe ettim,' deyince Hz. Ömer (r.a.) Muaz (r.a.)'a:

– 'İşte şimdi sana helal oldu,' dedi. Sonra Muaz Şam'a gitti."[17]

EBÛ TALHA'NIN HURMA BAHÇESİNİ DAĞITMASI

Enes (r.a.) anlatıyor:

"Ebû Talha (r.a.) en zengin hurma bahçelerine sahipti. En sevdiği yerde Mescid-i Nebevinin karşısındaki Beyreha adlı hurma bahçesiydi. Rasûlullah (s.a.v.) her zaman o bahçeye giderek, oradaki tatlı su kaynağından içerdi. *"Sevdiğiniz mallardan tasadduk etmeyince, fazilet ve üstün sevaba erişemezsiniz"* mealindeki âyet nazil olunca Ebû Talha (r.a.) Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına gelerek:

(17) A.g.e., III, 126.

– 'Ya Rasûlullah, Allah: *"Sevdiğiniz mallardan tasadduk etmedikçe fazilet ve üstün sevaba erişemezsiniz"* buyuruyor. Benim en sevdiğim malım ise Beyraha bahçesidir. Allah'tan hayrını ve benim için ahiret sevabı olmasını dileyerek onu Allah yolunda infak ettim. Onu, Allah'ın sana bildirdiği hayır yerlerinden birine tahsis buyur," dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

– 'Bu davranışın, ne kadar iyi ve manevi kazancı ne büyük bir davranıştır. Ancak bahçen çok iyi ve karlı bir gelir getiren yer olduğu için onu yakınlarına tasadduk etmeni uygun görüyorum,' dedi. **Ebû Talha** da:

– 'Öyle yapayım, ya Rasûlullah,' dedi ve bahçesini amcası oğulları ile diğer akrabaları arasında taksim etti."

ZEYD B. HARİSE'NİN ATINI TASADDUK ETMESİ

Muhammed b. el-Münkedir anlatıyor:

"**Zeyd b. Harise**'nin Şemle adında bir atı vardı. Bütün malları içinde en çok bu atı seviyordu. *"Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda tasadduk etmedikçe fazilet veüstün sevaba erişemezsiniz"* âyeti nazil olunca, onu alıp Rasûlullah'ın yanına gelerek:

–'Ya Rasûlullah, bu atım Allah yolunda sadakadır,' dedi. Rasûlullah (s.a.v.)'da kabul edip atı **Üsame b. Zeyd** (r.a.)'e verdi. Daha sonra Rasûlullah (s.a.v.), **Zeyd**'in yüzünden, sadakasının öğluna verildiği için kabul olunduğuna şüphesi olduğunu anlayarak:

–'Korkma Allah sadakanı kabul buyurur,' dedi." (18)

III. İHTİYACI OLDUĞU MALLARI İNFAK ETMEK

Sehl b. Sa'd anlatıyor:

"Bir kadın Rasûlullah (s.a.v.)'a yünlü bir hırka getirererek:

– 'Ya Rasûlullah! (s.a.v.) Ben bunu sana giydirmek için getirdim,' dedi. Hırkanın kenarlarına nakışlar dokunmuştu. Rasûlullah (s.a.v.) da hırkaya ihtiyacı olduğu için alıp giydi. Kadın gittikten sonra ashabtan biri:

(18) *Kenzu'l-Ummal*, IV, 42.

– Ya Rasûlullah, bu hırka gerçekten güzel. Bana verseydiniz,' dedi. Rasûlullah (s.a.v.) hemen çıkarıp ona verdi. Rasûlullah (s.a.v.) kalkıp gittikten sonra arkadaşları ona:

– 'Sen iyi yapmadın. Rasûlullah'ın hırkaya ihtiyacı olduğu için onu kadından alıp giydiğini gördün ve Rasûlullah'ın da her isteyene yok demediğini de biliyorsun,' dediler. Adam:

– 'Ben onu Rasûlullah'tan giymek için değil, teberrük (bereketlenmek) için istedim. Ben öldüğümde belki bana kefen olur,' dedi."[19]

IV. ALLAH'A ÖDÜNÇ VERMEK

EBÛ DEHDAH'IN "BEN BAHÇEMİ ALLAH'A ÖDÜNÇ VERDİM" DEMESİ

Abdullah b. Mes'ud anlatıyor:

"Kim Allah'a güzel bir ödünç takdim ederse Allah'da ona kat kat karşılık verir"[20] âyeti nazil olunca **Ebû Dehdah**, Rasûlullah'a:

– 'Ya Rasûlullah, Allah bizden ödünç mü istiyor?' dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

-"Evet, Ya **Ebû Dehdah**" dedi. **Ebû Dehdah** (r.a.):

-' Öyleyse elini uzat,' dedi ve Rasûlullah elini uzatınca:

– 'Ben Rabbime bahçemi -altı yüz hurma ağacı vardı- ödünç verdim,' dedi. Sonra bahçeye gitti karısı ve çocukları oradaydılar, hanımına:

– 'Çocukları al bahçeden çık. Ben bahçeyi Allah'a ödünç verdim, dedi."[21]

V. ALLAH YOLUNDA CİHAD İÇİN MALİ FEDAKARLIK

HZ. EBÛBEKİR'İN FEDAKARLIĞI

Hz. **Ebûbekir**(r.a.)'in kızı **Esma** (r.a.) anlatıyor:

---

(19) *El-İsâbe fi Temyizi's-Sahabe*, IV, 59.
(20) Bakara, 245.
(21) *El-İsâbe fi Temyizi's-Sahabe*, IV, 59.

"Rasûlullah (s.a.v.) hicret etmek için Mekke'den çıktığı zaman babam da onunla birlikte çıktı ve beş veya altıbin dirhem olan bütün parasını da yanında götürdü. Daha sonra büyük babam **Ebû Kuhafe** yanımıza geldi. İhtiyarlıktan gözleri görmüyordu. Babamı kastederek:

– 'Korkarım ki, bu adam ne kadar parası varsa hepsini götürmüş ve sizi perişan bırakmıştır,' dedi.

– 'Hayır, babam bize çok para bırakmıştır,' dedim ve babamın her zaman parasını sakladığı duvardaki dolaba bir miktar çakıl bırakıp üstünü mendille örttüm. Ondan sonra elinden tutup onu paranın yanına götürdüm, o da:

– 'İyi ki size para bırakmıştır, bu kadar para size yeter,' dedi. Halbuki babam bize bir dirhem para bırakmamıştı. İhtiyar üzülmesin diye bunu yapmıştım." (22)

HZ. OSMAN'IN FEDAKARLIĞI

Abdurrahman b. Habbab es-Sülemi anlatıyor:

"Rasûlullah bir hutbe vererek Ceyşu'l-Üsre'ye yardım etmelerini istedi. **Osman**(r.a.): – 'Ben yükleriyle birlikte yüz deve veriyorum,' dedi. Rasûlullah minberden bir basamak aşağıya inerek bir daha söyledi. **Osman**(r.a.):

– 'Ben yükleriyle birlikte yüz deve daha veririm,' dedi. Baktım, Rasûlullah hayretle ellerini sallayarak:

– 'Bu fedakarlığından sonra artık **Osman**'a bir zarar yoktur,' buyurdu." (23)

Huzeyfe el-Yeman anlatıyor:

"Rasûlullah Tebük savaşının hazırlığını görürken Hz. **Osman**(r.a.)'a yardım etmesi için adam gönderdi. Hz. **Osman** (r.a.) da on bin dinar yardımda bulundu. Paralar Rasûlullah'ın önüne dökülünce, bir yandan paraları evirip çeviriyor, bir yandan da:

– 'Ey **Osman** (r.a.), Allah senin gizli ve açıkça işlediğin her günahı ve kıyamete kadar işleyeceğin bütün günahları affetsin,' diye dua ediyordu."(24)

---

(22) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, III, 179.
(23) A.g.e., V, 4.
(24) *El-Müntehab*, V, 12.

Abdurrahman b. Avf şöyle der:

"Rasûlullah Tebuk savaşına hazırlanırken Hz. **Osman**'ın yediyüz okka altın getirip Rasûlullah'a verdiğini gözümle gördüm."[25]

ABDURRAHMAN B. AVF'IN FEDAKARLIĞI

Enes b. Malik anlatıyor:

"Hz. Âişe (r.a.) birgün odasında iken dışardan bir kalabalığın gürültüsünü duyunca:

- 'Bu kalabalık nedir?' diye sordu.

- '**Abdurrahman b. Avf**'ın kervanıdır, Şam'dan geliyorlar. Beraberlerinde her şey var, dediler. Kervan yediyüz deveden oluşuyordu. Ses ve hareketlerinden Medine sarsılıyordu. Rasûlullah (s.a.v.):

– '**Abdurrahman b.** Avf'ın cennete sürünerek girdiğini gördüm,' buyurdu. Bu sözü duyan **Abdurrahman** (r.a.):

– 'Gücüm yeterse cennete ayakta yürüyerek gireceğim,' **diyerek**, yediyüz deveyi yükleriyle beraber Allah yolunda infak etti." [26]

Zührî anlatıyor:

"**Abdurrahman b. Avf**, Rasûlullah zamanında parasının yarısı olan dört bin dirhem sonra kırkbin dirhem bir başka zamanda kırkbin dinar sadaka olarak dağıttı. Mücahidlere de bir kere beşyüz at ve bir kere de beşyüz deve verdi. Malının çoğunu ticaret yaparak kazanmıştı."[27]

HAKİM B. HİZAM'IN FEDAKARLIĞI

Ebû Hazim anlatıyor:

"Medine'de, mücahidlere binek ve techizat hususunda **Hakim b. Hizam**'dan daha çok yardım edeni duymamıştık. Bir gün iki bedevi Rasûlullah'a gelerek yardım istediler. Kendilerine:

– '**Hakim b. Hizam**'a gidin,' denildi. Onlar da gidip **Hakim**'i evinde yakaladılar. **Hakim** niçin geldiklerini öğrenince onlara:

– 'Beni izleyin,' dedi ve evden çıkarak pazara doğru yöneldi.

(25) *Mecmaüz-Zevâid*, IX, 85.
(26) *Hilyetü'l-Evliya*, I, 98.
(27) A.g.e., I, 99.

Hakim, devamlı Mısır'dan getirttiği dört bin dirhem değerindeki ince bir elbiseyi giyiyor ve evden çıkarken asasını beline ve iki hizmetçisini yanına alıyordu. Nerede ve hangi çöplükte bir bez veya deri parçasını görüyorsa, savaşa çıkan fakir mücahidlere tahsis ettiği develerin çullarını yamalamak için hemen asasının ucuyla yerden kaldırıp silkeledikten sonra hizmetçilerine veriyordu. **Hakim** bu defa da aynı şeyleri yapınca iki bedeviden biri diğerine:

– 'Bu adam da iş yok, biz kendi başımızın çaresine bakalım. Çöplüklerden deri parçaları toplayandan ne beklenir?' dedi. Diğeri ise:

– 'Acele etme, dur bakalım işin sonu ne olacak?' dedi.

Hakim pazara varınca iki tane kuvvetli ve gebe deveyi satın aldı ve onlara yetecek kadar buğday, yağ ve diğer yiyecek maddelerini verdikten sonra develeri onlara teslim etti. Onlar da hayretle birbirlerine:

– 'Yerden deri parçaları toplayan birisinden böyle bir davranışı bu güne kadar görmedik,' dediler." [28]

HAKİM'İN EVİNİ SATARAK PARASINI FAKİRLERE DAĞITMASI

Taberânî rivayet ediyor:

"**Hakim b. Hizam** bir evini **Ebû Süfyan**'a altmış bin dirheme sattı. Ona:

– 'Senin evinin değeri daha fazladır, **Ebû Süfyan** seni aldatmıştır,' dediler. **Hakim**:

– 'Ben o evi cahiliyye devrinde bir tulum şarap karşılığında almıştım. Allah için şahit olun ki, ben bu parayı Allah yoluna, fakirlere, kölelere infak etim. Hangimiz aldandık acaba?' dedi."[29]

İBN-İ ÖMER İLE DİĞER ASHABIN İNFAKLARI

Nafi anlatıyor:

"**İbn-i Ömer**, bir tarlasını yüz deve karşılığında satıp develeri savaşmak isteyen fakir mücahidlere Vadi'l-Kura'yı geçmedikçe satmamaları şartıyla dağıttı." [30]

---

(28) *Mecmau'z-Zevâid*, IX, 384.
(29) A.g.e., IX, 384.
(30) *Hilyetü'l-Evliya*, I, 296.

ÖMER, ASIM B. ADİY VE ASHABDAN DİĞERLERİNİN İNFAKI

"Rasûlullah'ın Ashabı Cihad'a Teşvik Etmesi" bölümünde geçtiği üzere, Tebük savaşında Hz. **Ömer** yüz okka gümüş, Hz. **Asım b. Adiy** doksan yük hurma, Hz. **Abbas**, Hz. **Talha**, Hz. **Sa'd b. Ubade** ve Hz. **Muhammed b. Mesleme** çeşitli büyük yardımlarda bulunmuşlardı.

ZEYNEP B. CAHŞ VE KADINLARIN MALÎ FEDAKARLIKLARI

Hz. **Âişe** (r.a.) rivayet ediyor:

Rasûlullah (s.a.v.) bize:

- 'Ben öldükten sonra bana en önce kavuşan, içinizde eli uzun olanınızdır,' diye buyurdu.

Bu yüzden O'nun vefatından sonra, kimin eli uzun diye birbirimizin elini ölçüyorduk. Allah'a yemin ederim ki, eli en uzun olanımız **Zeyneb** çıktı. Çünkü o eliyle çalışıp kazanıyor ve kazancından sadaka veriyordu. (Eli uzundan maksat çok sadaka verendir.)

Yine Hz. Âişe (r.a.) anlatıyor:

"Rasûlullah'ın vefatından sonra birimizin odasında toplandığımızda, 'kollarımızı duvara uzatarak ölçüşüyorduk. **Zeynep** vefat edinceye kadar hep böyle yapıyorduk. Halbuki Zeynep hepimizden kısa boylu olduğu gibi, eli de hepimizinkinden kısaydı. Nihayet kendisi önce vefat edince, Rasûlullah'ın, el uzunluğundan sadaka vermeyi kasdettiğini anladık. Zira **Zeynep** el işinde maharetli bir kadındı. Ham derileri işleyip kösele yapar, yün eğirir ve bol bol sadaka verirdi."(31)

Taberânî:

"Hz.Âişe'nin;

-'**Zeynep** iplik eğirip askerlere dağıtır. Onlarda onu ihtiyaçlarında kullanırlardı,' dediğini kaydediyor."(32)

Yukarıda zikredildiği üzere, Tebük savaşında da bütün kadınlar bilezik, gerdanlık, küpe ve ayak bileziklerini ve süs eşyalarını vermek suretiyle Rasûlullah'ın önünde serili bulunan çarşafın üzeri doluncaya kadar büyük ölçüde yardım yapmışlardı.

---

(31) *El-İsabe*, IV, 314.

(32) *Mecmau'z-Zevâid*, VIII, 289.

VI. SADAKALAR

EBÛBEKİR (R.A.) İLE ÖMER (R.A.)'İN HİKAYELERİ

Hasan el-Basri anlatıyor:

"Hz. **Ebûbekir**(r.a.) sadakasını Rasûlullah'a getirerek gizlice teslim etti ve:

- 'Ya Rasûlullah benim sadakam bu kadardır. Daha sonra olduğu kadar Allah için vereceğimi va'd ediyorum,' dedi. Hz. **Ömer**(r.a.) ise sadakasını açıktan Rasûlullah (s.a.v.)'a verdi ve:

- 'Ya Rasûlullah, benim sadakam budur. Mükafatını Allah'tan isterim,' dedi. Rasûlullah (s.a.v.) ona:

- 'Ya **Ömer**! Sen **Ebûbekir**'i sadaka konusunda geçmek istedin. Fakat sözleriniz arasında ne kadar fark varsa sadakalarınız arasında da o kadar fark vardır,' buyurdu." (33)

HZ. OSMAN'IN RUME KUYUSUNU SATIN ALIP BAĞIŞLAMASI

İbn-i Ömer anlatıyor:

"Hz. **Osman**, Rasûlullah'ın: "Kim Rume kuyusunu satın alıp müslümanlara bağışlar?" buyurması üzerine sözü geçen kuyuyu satın alıp müslümanlara bağışladı."

Beşir el-Eslemi anlatıyor:

"Muhacirler Medine'ye hicret ettikleri ilk günlerde Medine'nin suyuna alışamamışlardı. Beni Gıfar kabilesinden bir adamın Rume isminde bir su kuyusu vardı. Adam suyun bir tulumunu bir avuç hurma karşılığında satıyordu. Rasûlullah ona:

- 'Kuyunu, cennette bir pınar karşılığında bana sat,' dedi. Adam:

- 'Ya Rasûlullah, çocuklarımı geçindirecek başka bir şeyim yok, onunla çocuklarımı besliyorum,' dedi. Hz. **Osman**, bunu duyunca otuzaltı bin dirhem vererek o kuyuyu satın alıp Rasûlullah(s.a.v.)'a:

- 'Ya Rasûlullah! Eğer ben kuyuyu satın alırsam, adama va'd ettiğin şeyi bana da va'd eder misin?' dedi. Rasûlullah: "Evet" deyince:

- 'Ben satın aldım ve müslümanlara bağışlıyorum,' dedi.(34)

---

(33) *Hilyetü'l-Evliya*, I, 32.

(34) *El-Müntehab*, V, 11.

TALHA'NIN BİR GÜNDE YÜZ BİN DİRHEM DAĞITMASI

Talha'nın hanımı **Su'da** anlatıyor:

"Kocam, bir gün akşama kadar yüzbin dirhem, sadaka dağıttı da elbisesinin bir tarafının yırtık olmasından mescide namaza gidemedi." (35)

VII. YEMEK YEDİRMEK

Hz. **Ali** (r.a.)şöyle der:

"Bir arkadaşımı bir sabah yemeğe davet etmek, benim için bir köleyi satın alıp Allah yolunda hürriyetine kavuşturmaktan daha sevimlidir." (36)

Abdülvahid b. Eymen babasından naklediyor:

"Birgün **Cabir**'e bir misafir geldi. **Cabir** onlara ekmekle sirke ikram ederek:

- Buyurun, zira ben Rasûlullah'ın: "Sirke ne güzel katıktır. Önüne konulan yemeği beğenmeyen ve evindeki yemeği beğenmeyip misafirlerinin önüne koymaktan utanan helaktadır" buyurduğunu işittim, dedi." (37)

Humeyd'den:

"**Enes b. Malik** (r.a.) bir ara hasta iken bir kaç kişi ona uğradılar. **Enes** (r.a.) cariyesine:

- 'Bak evde ne bulursan -ekmek parçaları bile olsa- bir yemek hazırla. Zira Rasûlulah'ın: "Ahlak güzelliği cennet amellerindendir" buyurduğunu işittim,' dedi. (38)

Şakik b. Seleme anlatıyor:

"Bir arkadaşımla birlikte **Selman-i Farisi**'ye uğradık. Bize:

-'Rasûlullah tekellüften nehyetmeseydi size bir şey hazırlama zahmetine katlanacaktım,' dedikten sonra ekmek ve tuz getirip önümüze koydu. Arkadaşım:

---

(35) *Hilyetü'l-Evliya*, I, 88.
(36) *Kenzu'l-Ummal*, V, 65.
(37) A.g.e., V, 64.
(38) *Mecmau'z-Zevâid*, IV, 152.

-' Tuzla beraber katık olsaydı ne iyi olurdu,' dedi.

Bunun üzerine **Selman** (r.a.), matarasını rehin vererek bize biber getirtti. Yemeğimizi yedikten sonra arkadaşım:

- 'Bize kanaat veren Allah'a şükürler olsun,' dedi. Hz. **Selman** (r.a.) da:

- 'Kanaat etseydin, mataram rehin kalmazdı, dedi. [39]

Suheyb'in oğlu **Hamza** anlatıyor:

"Babam halka sık sık yemek ikram ederdi. Bir gün **Ömer** (r.a.):

- 'Sen halka bol bol yemek yediriyorsun, bu israftır,' deyince babam:

- 'Rasûlulah, "En iyiniz, halka yemek ikram eden ve halkın selamını alandır" buyururdu. İşte beni yemek yedirmeye iten sebep budur,' dedi."[40]

RASÛLULLAH'IN YEMEK YEDİRMESİ

Cabir (r.a.) anlatıyor:

"Bir gün evimde oturuyordum. Rasûlullah (s.a.v.) yanımdan geçerken bana işaret etti. Kalkıp yanına gittim, elimden tutup beni de beraberinde götürdü. Hanımlarından birinin odasının yanına vardık. Önce kendisi içeri girdi ve daha sonra benim de girmeme izin verdi. Hanımı ile aramızda bir perde asılı idi. Hanımına:

- 'Yiyecek bir şey var mı?' diye sordu. Hanımı:

-'Evet' dedi.

Sonra üç tane ekmek getirilip hurma yaprağından yapılmış bir sofra üzerine konuldu. Rasûlullah (s.a.v.) birini benim önüme, birini kendi önüne koyduktan sonra, üçüncü ekmeği de ikiye bölerek yarısını benim yarısınıda kendi önüne koydu, sonra:

- 'Katık yok mu?' diye sordu.

- 'Hayır, sadece biraz sirke vardır,' dediler. Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Getirin, sirke güzel katıktır,' buyurdu."[41]

---

(39) A.g.e., VIII, 179.
(40) *Hilyetü'l-Evliya*, I, 153.
(41) *Müslim*, II, 182.

Abdullah b. Selam anlatıyor:

"Birgün Hz. **Osman** (r.a.), develerine un, yağ ve bal yükleyip çıkarken Rasûlullah(s.a.v.) ona rastlayarak:

- 'Deveni çöktür,' dedi. Hz. Osman deveyi çöktürdükten sonra taştan yapma bir çömlek isteyip içine bir miktar yağ, un ve bal koyarak pişirilmesini emretti. Sonra:

- 'Buyurun yiyin,' dedi ve kendisi de yemeye başlayıp:

- 'İranlılar bu yemeğin adına "Hubeys" derler,' buyurdu." (42)

ABDULLAH B. BÜSR'ÜN HİKAYESİ

Abdullah b. Büsr anlatıyor:

Rasûlullah'ın dört kişi tarafından ancak taşınılabilen büyük bir çanağı vardı. Birgün Rasûlullah (s.a.v.) kuşluk namazını kıldıktan sonra bu çanak ortaya getirildi. Et haşlamasıyla doluydu. Etrafında toplandılar ve yiyenler çoğalınca Rasûlullah (s.a.v.) dizleri üzerine oturdu. Bir bedevi:

- 'Bu ne biçim oturuştur?' dedi. Peygamberimiz (s.a.v.):

-'Allah beni azgın ve kibirli bir hükümdar olarak değil, mütevazi ve güzel ahlaklı bir peygamber olarak yaratmıştır. Çanağın kenarından yiyip, ortasını bırakınız. Çünkü yemeğin bereketi ortadadır,' buyurdu. (43)

HZ. EBÛ BEKİR'İN YEMEK YEDİRMESİ

Ebûbekir(r.a.)'in oğlu **Abdurrahman** anlatıyor:

"Bize birkaç misafir geldi. Babam her akşam Rasûlullah'ın yanına giderdi. Bana:

- 'Abdurrahman, ben gelinceye kadar misafirlere hizmet et ve benim gelmemi beklemeden onlara yemeklerini yedir, dedi.

Ben de akşam babamı beklemeden yemeği getirip önlerine koydum. Misafirler:

- 'Baban gelmeden biz yemek yemeyiz,' dediler. Onlara:

(42) *Cemu'l-Fevaid*, I, 297.

(43) *Mişkatü'l-Mesabih*, 361.

- 'Babam sinirlidir. Geldiğinde yemek yemediğinizi görürse, bana kızacağından korkarım,' dedim. Misafirler yememekte ısrar ettiler. Nihayet babam geldi ve hemen:

- 'Misafirlere yemek yedirdiniz mi?' diye sordu. Misafirler:

- 'Vallahi biz yemedik,' dediler. Babam:

- '**Abdurrahman**, ben sana: "Beni bekleme, misafirlere yemeklerini ikram et" demedim mi? dedi. Ben de korkudan saklanıp cevap vermedim. Babam bu sefer: "**Abdurrahman**" diye bağırdı. Yine cevap vermedim. Bu kez:

- 'Hey hantal adam, nerdeysen, -eğer sesimi işitiyorsan- Allah aşkına çık,' dedi. Bunun üzerine yanına gelerek:

- 'Vallahi benim suçum yoktur. Onlara sor! Yemek çoktan hazırdı, getirip önlerine koydum ve çok ısrar ettim, fakat onlar:

- 'Baban gelmeden asla yemeyiz, dediler,' dedim. Babam bu sefer onlara:

- 'Siz niçin yemediniz? Madem yemediniz, ben de bu gece yemek yemem,' dedi. Onlar da:

- 'Vallahi sen yemezsen biz de yemeyeceğiz,' dediler. Babam:

- 'Yahu ne belaya çattık, niçin yemiyorsunuz?' dedi. Biraz sonra babamın sinirleri yatışınca:

- 'Benim yemin edişim şeytandandı,' dedi ve yemek sofrasına oturup yemeye başladı. Bunun üzerine misafirlerde yemeğe başladılar. Sabah olunca Rasûlullah'a giderek:

- 'Ya Rasûlullah, misafirlerim yeminlerinde durdular, ben de yeminimi bozdum' diyerek meseleyi anlattı. Rasûlullah:

- 'En çok yemininde durup sevap kazanan sensin,' dedi. Babamın bu yemini için keffaret verip vermediğini bilmiyorum."(44)

HZ. ÖMER'İN YEMEK YEDİRMESİ

Eslem anlatıyor:

"Hz. **Ömer**(r.a.)'e:

- 'Yük hayvanları içerisinde iki gözü kör bir deve vardır,' dedim.

(44) *Sahih-i Müslim*, II, 186.

Ömer(r.a.):

- 'Onu yararlanacak bir kimseye ver,' dedi.

- 'Hiç kimse ondan yararlanamaz, çünkü gözleri görmüyor,' dedim.

- 'Onu develere bağlarlar,' dedi.

- 'Nasıl otlayacak?' dedim.

- 'Cizye develerinden mi, yoksa zekat malı mıdır?' dedi.

- Cizye develerindendir,' dedim.

- 'Vallahi maksadınız onu yemektir,' dedi.

- 'Üzerinde cizye develerinden olduğuna dair işaret vardır,' dedim.

Bunun üzerine kesilmesini emretti. Hz. Ömer'in yanında dokuz çanak vardır. Herhangi bir yerden bir meyve geldiği veya güzel bir yemek hazırlandığı zaman, Hz. Ömer onu çanaklara koyarak Rasûlullah'ın hanımlarına ve en son çanağı da kızı Hafsa'ya gönderirdi. Şayet bu çanaklardan birine eksik yemek konulsa onu kızına gönderirdi. Hz. Ömer, bu devenin etinden de çanaklara koyup Rasûlullah'ın hanımlarına gönderdikten sonra geri kalanının peşirilmesini emrederek Ensar ve Muhacirleri yemeğe davet etti." (45)

TALHA'NIN YEMEK YEDİRMESİ, RASÛLULLAH'IN ONU ÖVMESİ

Seleme b. Ekva anlatıyor:

Talha (r.a.)'nın bir dağ köyünden bir koyun alıp satın alıp halkı yemeğe davet etmesi üzerine Rasûlullah (s.a.v.) ona:

- 'Talha (r.a.), sen iyiliği su gibi akan birisisin,' diyerek övdü.(46)

HZ. CAFER B. EBÛ TALİB'İN YEMEK YEDİRMESİ

Ebû Hureyre anlatıyor:

"Ashab için de yoksullara en çok yardımı dokunan, Ebû Talib'in oğlu Cafer'di. Sık sık bizi evine götürür ve evde bulunan şeylerden bize yedirirdi. Bazen bize yedirmek için yağ veya bal tulumunu geti-

(45) *Cem'ul-Fevaid*, I, 296.

(46) *El-Müntehab*, V, 67.

rip ortaya koyar, eğer tulumda bir şey kalmamışsa onu yırtıp içerdi. Biz de tulumun kenarlarında kalanı parmaklarımızla sıyırıp yerdik."[47]

SUHEYB ER-RUMİ'NİN YEMEK YEDİRMESİ

Suheyb er-Rumi anlatıyor:

"Birgün Rasûlullah için bir yemek hazırladım. Onu çağırmaya gittiğimde yanında birçok arkadaş bulunuyordu. Onun için karşısında durarak ona işaret ettim. Bana:

- 'Bunlarda gelsinler mi?' diye işaret etti. Ona; "Hayır" diye işaret yaptım. Bunun üzerine sükut etti. Ben de yerimde durdum. Bir ara bana bakınca bir daha işaret ettim. Yine:

- 'Bunlar da gelsinler mi?' diye işaret etti. Yine "hayır" diye işaret ettim. Bunu iki üç defa yaptı. Bunun üzerine:

-'Onlarda gelsinler' diye işaret etmek zorunda kaldım. Halbuki hazırladığımız yemek azdı. Çünkü ben sadece ona hazırlamıştım. Nihayet hepsi gelip birlikte yediler. O yemek, hayret ediyorum ki, onlara yettiği gibi biraz da bize kaldı."[48]

ABDULLAH B. ÖMER'İN YEMEK YEDİRMESİ

" **Abdullah b. Ömer**, daima fakirleri çağırıp onlarla beraber yemek yediği için devamlı aç kalırdı. Nihayet zafiyetten güçsüz kaldı. Bunun üzerine hanımı ona hurmadan bir şurup yaparak yemekten sonra içirirdi."

"İbni Ömer, her yemek yedikçe onun sofrasında mutlaka bir yetim bulunurdu."[49]

Hasan el-Basri anlatıyor:

"**İbn-i Ömer** yemek yerken mutlaka bir yetimide çağırırdı. Birgün yine öğle yemeği yerken bir yerime haber gönderdiyse de yetim bulunamadı. **İbn-i Ömer** yalnız yemek yemek zorunda kaldı. Ancak yemekten sonra onun yediği bir un tatlısı vardı ki her öğle yemeğinden sonra ondan bir bardak içerdi. Yetim bulunup getirttinceye ka-

---

(47) İbn-i Sa'd, *Tabakat*, IV, 28.
(48) *Hilyetü'l-Evliya*, I, 154.
(49) A.g.e., I, 298.

dar **İbn-i Ömer** daha tatlıyı içmemişti, bardak henüz elinde idi. Yetim gelince **İbn-i Ömer:**

-'Artık bu senin kısmetindir. Sen daha kârlı çıktın,' dedi ve kendisi içmeyip yetime verdi."

"**İbn-i Ömer,** mescidden her çıkışında yolu üzerinde oturan bir kaç yoksulu alıp beraberinde eve getirir, onlara yemek yedirirdi. Birgün hanımını, **İbn-i Ömer**'e iyi bakmıyorsun, diye kınadılar. O da:

- 'Ben ne yapayım? Ona ne kadar yemek hazırlıyorsak, mutlaka yemeğini yiyecek birilerini bulup getirir ve bu yüzden kendisi daima aç kalır,' dedi ve yolu üzerinde oturmayı adet haline getiren yoksullara da:

- 'Bundan sonra buralarda oturmayın. Ben size yemek gönderirim,' diye haber saldı. Fakat **İbn-i Ömer**, yolu üzerinde kimseyi bulamayınca, eve gelir gelmez:

- 'Falanı çağırın, filanı çağırın,' diye emretti. Halbuki hanımı o kimselere daha önce yemek göndermişti. Kendilerine de İbn-i **Ömer** çağırırsa da gelmemelerini söylemişti. **İbn-i Ömer** bunu duyunca:

- 'Sizin maksadınız bana yemek yedirmemek,' dedi ve o **gün hiç** yemek yemedi." (50)

EBÛ ŞUAYB EL-ENSARİ'NİN YEMEK YEDİRMESİ

Ebû Mesud el-Ensari anlatıyor:

"Ensardan **Ebû Şuayb** adında bir adam vardı. Hizmetçilerinden biri et satıyordu. Birgün ona:

- 'Beş kişiye yetecek kadar yemek hazırla. **Rasûlullahı, yemeğe** davet edeceğim,' dedi.

Rasûlullah'la birlikte dört kişiyi alıp evine götürürken yolda bir başkası daha onlara katıldı. Rasûlullah (s.a.v.) **Ebû Şuayb'e:**

- 'Sen bizi çağırdın. Bu adam kendiliğinden bize katıldı. **Kabul** ediyorsan gelsin yoksa söyleyeyim geri dönsün,' dedi. **Ebû Şuayb:**

- 'O da gelsin' diye cevap verdi."(51)

---

(50) A.g.e., I, 298.

(51) *Sahih-i Müslim*, II, 176.

BİR TERZİNİN RASÛLULLAH'I YEMEĞE ÇAĞIRMASI

Enes anlatıyor:

"Bir terzi yemek hazırlayarak Rasûlullah'ı davet etti. Ben de Rasûlullah'la birlikte o yemeğe gittim. Adam, arpa ekmeği, pastırma ve kabaktan sulu bir yemek hazırlamıştı. Biz yerken Rasûlullah'ın tabağın kenarlarında kabakları aradığını gördüm. O günden sonra ben de kabağı sever oldum."(52)

SA'D B. UBADE'NİN YEMEK YEDİRMESİ

İbn-i Asakir anlatıyor:

"**Sa'd b. Ubade**, büyük bir kaba beyin doldurarak Rasûlullah'a getirdi. Rasûlullah:

- 'Ya **Sa'd**, bu nedir?' diye sordu. **Sa'd**:

- 'Ya Rasûlullah, seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, senin için deve kestim ki, sana doyasıya beyin yedireyim,' dedi. Rasûlullah da yedikten sonra ona hayır duada bulundu."(53)

Enes anlatıyor:

"**Sa'd b. Ubade**, Rasûlullah'ı yemeğe çağırarak ona hurma ve ekmek yedirdikten sonra bir bardakta süt sundu. Rasûlullah:

- 'İyiler yemeğinizi yediler, oruçlular nezdinizde oruçlarını açtılar ve melekler size hayır duada bulundular. Allah'ım **Sa'd**'ın ailesi üzerine yardımını indir,' diye dua etti." (54)

Başka bir rivayette, "**Sa'd**(r.a.) Rasûlullah'a hurma ve susam getirdi" deniliyor. (55)

CABİR B. ABDULLAH'IN YEMEK YEDİRMESİ

Cabir b. Abdullah anlatıyor:

"Hendek günü biz hendek kazarken bir ara çok sert birkayaya rastladık. Ashab Rasûlullah(s.a.v.)'a:

---

(52) A.g.e., II, 176.
(53) *Kenzu'l-Ummal*, VII, 40.
(54) A.g.e., V, 66.
(55) A.g.e., a.y..

- 'Ya Rasûlullah (s.a.v.), hendekte sert bir kaya çıktı,' dediler. Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Ben bir göreyim,' dedikten sonra karnına açlıktan bir taş parçası sarılmış olarak kalktı. Çünkü biz üç gündür ağzımıza bir lokma koymamıştık. Rasûlullah(s.a.v.) hendeğe indi ve sivri balyozu eline alıp kayaya vurunca o sert kaya bir kum gibi dağıldı. Sonra ben Rasûlullah'ın yanına vararak:

- 'Ya Rasûlullah (s.a.v.), izin verirseniz eve kadar gideyim,' dedim ve gidip karıma:

- 'Rasûlullah (s.a.v.)da dayanılmaz bir açlık hali görüyorum. Evde yiyecek bir şey var mı?' diye sordum. Karım:

- 'Biraz arpa ile bir oğlak var,' dedi. Hemen oğlağı kesip tencereye koydum ve arpayı da öğütüp hamur yaptım. Hamur mayalanıp fırına ve et tenceresi de tandıra konulduktan sonra Rasûlullah'a gelip:

-' Ya Rasûlullah(s.a.v.), birazcık yemeğim var, bir veya iki arkadaşla birlikte buyurunuz,' dedim.

- 'Yemeğin ne kadar?' diye sordu. Ben de miktarını söyleyince:

- 'Hem çok hem de güzel, 'buyurarak:

- Karına söyle, ben evinize gelinceye kadar ekmeği fırından, eti tandırdan çıkarmasın,' diye tenbihledi. Daha sonra da oradakilere:

- 'Ey Hendek halkı, kalkınız. Cabir'in ziyafetine gideceğiz', buyurdu. Rasûlullah (s.a.v.)'ın bu genel daveti üzerine telaşlanarak eve gittim ve karıma:

-'Karıcığım, Allah sana iyilik versin. Rasûlullah (s.a.v.) ve yanındakilerin hepsi kalktılar geliyorlar,' diye endişemi bildirdim. Karım:

- 'Rasûlullah(s.a.v.) yemeğin ne kadar olduğunu sordu mu?' dedi: "Evet, sordu" dedim. Karım:

- 'Yemeğimizin miktarını bildirdiğine göre, gerisini Allah ve Rasûlü bilirler,' dedi. Rasûlullah(s.a.v.), halk ile birlikte evimizin önüne gelince cemaate:

- 'Giriniz ve birbirinizi sıkıştırmayarak serbest oturunuz,' buyurdu.

Ashab da içeri girerek gurup gurup oturdular. Sonra Rasûlullah kendi eliyle tencereyi ve fırını açtı. Ekmeği fırından alıp parçalama-

ya ve üzerine et koyup gelenlere sunmaya başladı. Her defasında fırının ve tencerinin kapağını kapıyordu. Nihayet gelenlerin hepsi doyuncaya kadar yediler. Bir hayli yemek arttı. Rasûlullah Cabir'in karısına:

- 'Bu geri kalanı sen yersin ve Medine halkına dağıtırsın. Çünkü açlık bütün Medine halkını kasıp kavurmuştur, buyurdu. Karım da o gün akşama kadar hem yedi ve hem de eş ve dostlara gönderdi.

Taberânî rivayetinin sonunda gelenlerin sekiz yüz, bir rivayetinde üç yüz kişi olduğunu söylemiştir. (56)

EBÛ TALHA EL-ENSARİ'NİN YEMEK YEDİRMESİ

Enes anlatıyor:

"Birgün **Talha**, hanımı **Ümmü Süleym**'e:

- 'Rasûlullah(s.a.v.)'ın sesinin kısık olduğunu görüyorum ve onun bu halinde açlık hissediyorum. Sen de yiyecek yok mu?' dedi. **Ümmü Süleym:**

- 'Evet, vardır,' dedi ve bir kaç arpa ekmeğini çıkarıp bir bez parçasına sararak bana vererek:

- 'Al bunları götür,' dedi. Rasûlullah(s.a.v.)'ın yanına vardığımda mescidde ashabla oturuyordu. Karşısında dikildim. Bana:

- 'Seni **Ebû Talha** mı gönderdi?' dedi.

-' Evet,' dedim.

- 'Yemek mi var?' dedi.

- 'Evet,' dedim. Bunun üzerine yanında bulunanlara:

- 'Kalkın **Ebû Talha**'nın evine gideceğiz,' dedi.

Rasûlullah yola çıkınca ben biraz hızlıca yürüdüm ve eve varınca babama durumu anlattım. Babam:

- Ey **Ümmü Süleym**, Rasûlullah cemaatiyle birlikte geldi. Yemeğimiz ise sadece ona yetecek kadardır. Ne yapacağız? dedi. Annem:

- 'Allah ve Rasûlü daha iyi bilirler,' dedi. Rasûlullah(s.a.v.):

- 'Ey **Ümmü Süleym**, ne varsa getir bakayım,' buyurdular.

---

(56) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, IV, 97.

Annem de bana verdiği ekmekleri getirip ortaya koydu. Rasûlullah ekmeklerin dilimlenmesini emretti ve ekmekler dilimlendikten sonra annem tulumu getirip ekmeklerin üzerine sıktı. Böylece ekmekler katıklandıktan sonra Rasûlullah babama:

-' Onları onar onar içeri al,' dedi. Babam de on kişiyi içeri aldı, onlar yiyip çıktıktan sonra babam on kişiyi daha içeri aldı ve hepsi yiyebildikleri kadar yiyip çıktılar. Sayıları da yetmiş-seksen kişi kadardı."(57)

ES'AS B. KAYS EL-KİNDİNİN YEMEK YEDİRMESİ

Kays b. Ebi Hazim anlatıyor:

"Es'as b. Kays. Ebûbekir'in yanına esir olarak getirilince, Ebûbekir onu hürriyetine kavuşturup esaretten kurtardığı gibi kızkardeşini de ona nikahladı. Eş'as'da kılıcını çekip deve pazarına gitti ve nerede bir deve gördüyse kan damarlarını kesti. Halk:

- 'Eş'as tekrar kafir olmuş,' diye bağrıştılar. Eş'as işini bitirdikten sonra kılıcını atarak:

-Vallahi ben müslümanım ve asla küfre dönmem. Fakat biliyorsunuz ki, bu adam benimle kızkardeşini evlendirdi. Eğer biz memleketimizde olaydık düğün ziyafetiniz bundan daha çok olacaktı. Kestiğim develeri Medine halkına dağıtın. Deve sahipleri de gelip develerin bedelini benden alsınlar, dedi."(58)

VIII. MEDİNEYE GELEN MİSAFİRLERİ AĞIRLAMAK

Talha b. Amr anlatıyor:

"Herhangi bir kimse Medine'ye geldiğinde, tanıdığı varsa tanıdığına, tanıdığı yoksa Ehl-i Suffe'ye misafir olurdu. Benim de tanıdığım olmadığı için Suffe'de misafir kalıyordum. Orada birisiyle arkadaş oldum. Rasûlullah(s.a.v.) hergün iki kişiye bir avuç hurma gönderirdi. Birgün namazı bitirdikten sonra arkadaşlarımızdan birisi:

- 'Ya Rasûlullah (s.a.v.), hurmadan artık karnımız yandı. Ayrıca üstümüzdeki keten elbiseler de gördüğünüz gibi yama üstüne yama

(57) *Sahih-i Müslim*, II, 178.

(58) *El-İsabe fi-Temyizis-Sahabe*, I, 51.

vurmaktan giyilemez duruma gelmiştir,' dedi. Bunun üzerine Rasûlullah kalkıp minbere çıktı ve Allah'a hamd ettikten sonra kavmi ve yakınlarının elinden çektiklerini anlatarak:

–'Ben ve arkadaşım (**Ebûbekir**) on günden fazla yol yürüdük. Misvak ağacının acı meyvesinden başka yiyeceğimizde yoktu. Daha sonra Ensar kardeşlerimize geldik. Onların da çoğu yiyecekleri hurmadır. Allah onlardan razı olsun, bizi kendilerine ortak yaptılar. Allah'a yemin ederim ki, ekmekle et bulsaydım, kendim yemez size yedirirdim. Fakat biraz daha sabredin. Öyle birgün gelecek ki, siz veya bazınız Kabe perdeleri gibi değerli elbiseler giyeceksiniz ve sabah akşam önünüze büyük tepsilerle yemekler konulacaktır,' buyurdu."[59]

"Rasûlullah ashabıyla akşam namazını kıldıktan sonra onlara:

- 'Herbirimiz kaç misafir veya evsiz arkadaşı misafir edebiliyorsa götürsün, diyordu. Bunun üzerine kimisi bir, kimisi iki, kimisi üç kişiyi alıp götürüyor. Geride kalanlar da Rasûlullah götürüyordu."[60]

"Rasûlullah, her akşam Ehl-i Suffe'den bir kısmını bazı ashab arasında dağıtırdı. Kimisi bir, kimisi iki, kimisi de üç adam götürürdü. Hatta on adama kadar götüren vardı. **Sa'd b. Ubade** her akşam seksen kişiyi evine götürerek onlara yemek yedirirdi."[61]

RASÛLULLAH'IN EHLİ SUFFEYİ DAVET ETMESİ

Ebû Hureyre (r.a.) anlatıyor:

"Birgün Rasûlullah yanıma uğrayarak:

- 'Ya **Eba Hırr**,' dedi.

-' Buyur ya Rasûlullah' dedim.

- 'Git, Ehl-i Suffe'yi çağır' dedi.

Ebû Hureyre (r.a.) diyor ki:

Suffe'de kalanların ne ev, ne çocuk, ne mal, ne de bir şeyleri vardı. Rasûlullah'a bir sadaka geldiği zaman olduğu gibi onlara gönderirdi. Kendisine hediye geldiği zaman ise, hediyede onları kendine ortak yapardı." [62]

---

(59) *Hilyetü'l-Evliya*, I, 374.
(60) *Kenzu'l-Ummal*, V, 65.
(61) *Hilyetü'l-Evliya*, I, 341.
(62) A.g.e. I, 238.

EBÛ ZERR'İN EHL-İ SUFFE'NİN ZİYAFETİ HAKKINDAKİ HADİSİ

Ebû Zerr anlatıyor:

"Ben de bazı arkadaşlar gibi Suffe'de kalıyordum. Akşam olunca Rasûlullah'ın kapısında toplanırdık. Onun emri üzerine herbirimizi bir adam misafir ederdi. On kişi kadar da orada kalırdık. Akşam yemeğini Rasûlullah(s.a.v.)'la beraber yerdik. Yemekten sonra bize:

- 'Gidin mescidde yatın,' dedi. Bir gece ben mescidde yüzüstü yatarken Rasûlullah ayağı ile beni dürterek:

- 'Bu ne biçim yatış? Bu şeytanın yatışıdır,' buyurdu."(63)

Tuhfe b. Kays anlatıyor:

"Rasûlullah(s.a.v.)'ın emri üzerine kimisi bir adam kimisi iki adam alıp misafir ederdi. Ben ve dört kişi kaldık. Rasûlullah bize:

-' Benimle beraber gelin,' dedi ve beraber Hz. Âişe'nin evine gittik. Rasûlullah(s.a.v.):

- 'Ya Âişe bize yiyecek ve içecek getir,' dedi. Hz. Âişe önce bize helva getirdi. Onu yedik. Sonra bize hurma, peynir ve yağ karışımı bir yemek getirdi. Onu da yedikten sonra:

- 'Ya Âişe(r.a.) içecek bir şey yok mu?' diye sordu. Bunun üzerine Âişe(r.a.), bu sefer bir bardakta süt getirdi. Biz sütü içtikten sonra:

- 'İsterseniz burada yatın, isterseniz mescide gidin,' dedi. Biz de :

- 'Mescide gidelim,' dedik. Mescidde bir ara ben yüzüstü yatıyordum. Birisi beni ayağı ile dürttü ve:

- 'Bu, Allah'ın sevmediği bir yatıştır,' dedi. Gözümü açtığımda bu sözleri Rasûlullah (s.a.v.)'ın söylediğini gördüm"(64)

IX. MÜSLÜMAN OLMAYA GELENLERE ZİYAFET VERMEK

Cehcah el-Ğıfari anlatıyor:

"Kabilemizden müslüman olmak isteyen birkaç kişiyle beraber Medine'ye gelerek akşam namazında Rasûlullah ile beraber bulun-

(63) A.g.e., I, 352.
(64) A.g.e., I, 374.

duk. Rasûlullah(s.a.v.) selam verdikten sonra:

- 'Herbiriniz, yanındaki adamın elinden tutarak evine götürsün, buyurdu. Onun bu emri üzerine mescidde Rasûlullah'tan başka kimse kalmadı. Ancak ben, iri vücutlu ve uzun boylu olduğumu için, herhalde çok yemek yer diye kimse beni götürmeye cesaret edemedi. Rasûlulah da beni alıp götürdü. Bana bir keçi sağdı, onu içtim. Sonra bir çanak dolusu yemek getirdi. Onu da bitirdim. Sonra bir keçi daha sağdı onu da bitirdim. Nihayet yedi tane keçi sağdı da ancak doydum. **Ümmü Eymen** de:

- 'Bu gece Rasûlullah'ı aç bırakan bu adamı Allah(c.c.) hiç doyurmasın,' dedi. Rasûlullah(s.a.v.):

- 'Sus, öyle söyleme. O kendi, rızkını yedi. Allah bizim de rızkımızı verir,' buyurdu. Sabahleyin tekrar mescidde toplandık. Herkes kendisine ne ikram edildiyse söyledi. Ben de olanları anlattım. Ashab akşam namazını kıldıktan sonra yine Rasûlullah:

– 'Herkes yanındakini elinden tutup evine götürsün,' dedi. Bunun üzerine yine mescidde Rasûlullah ile benden başka kimse kalmadı. Rasûlullah beni tekrar alıp götürdü ve bana bir keçi sağdı. İçince hem kandım, hem doydum. **Ümmü Eymen:**

- 'Bu adam dün akşamki misafirimiz değil midir?' dedi. Rasûlullah:

- 'Evet, odur. Fakat dün kafir olduğu için yedi bağırsağını doldurarak doydu. Bugün ise müslüman olmuştur. Müslüman ise bir bağırsağını doldurduğunda doyar,' buyurdu." (65)

EHL-İ SUFFE'NİN RAMAZANDA YEMEĞE ÇAĞRILMASI

Vasile b. el-Eska anlatıyor:

"Ramazan ayı gelince, biz Suffe'de kalanlar daoruç tutmaya başladık. Her akşam iftar vakti yaklaşınca, Akabe Beyatında bulunan Ensarlılar, bizi alıp iftara götürürdü. Bir akşam hiç kimse bize uğramadığı için orucumuzu açmadan sabahladık. Ertesi akşam yine bize kimse uğramadı. Bunun üzerine gidip Rasûlullah'a durumu anlattık. O da bize çok acıdı ve hanımlarına birer birer, yanlarında yiyecek bir şey bulunup bulunmadığını sordurdu. Fakat hepsi de yemin ederek:

- 'Yanımızda bir canlının yiyebileceği hiç bir şey yoktur,' diye ha-

(65) *Kenzu'l-Ummal*, 1, 93.

ber gönderdiler. Bunun üzerine Rasûlullah toplanmamızı emretti ve toplandığımızda:

- "Allah'ım senden fadl ve rahmet diliyoruz. Zira Rahmet sadece Senin elindedir ve Senden başka Rahmet sahibi yoktur"diye dua etti. Biz de "amin" dedik. Aradan çok geçmeden bir yerden bize kızartılmış bir koyun gövdesi ile ona göre ekmek geldi. Rasûlullah:

- 'Haydi, yiyin,' buyurdu. Bizde yiyebildiğimiz kadar yedik. Sonra Rasûlullah:

- 'Biz Allah'tan hem fadlını, hem rahmetini istedik. Bu O'nun fadlıdır. Şüphe yok ki rahmetini de bize saklamıştır,' buyurdu."(66)

ABDURRAHMAN B. EBÛ BEKİR'İN HADİSİ

Abdurrahman b. Ebûbekir anlatıyor:

"Suffe'de kalanlar fakir kimselerdi. Rasûlullah birgün:

- Kimin evinde iki kişilik yemek varsa üçüncü kişiyi evine götürsün ve kimin evinde dört kişilik yemek varsa beşinci veya altıncısını da götürsün, buyurdu. Ebûbekir (r.a.)üç kişiyi götürdü. Peygamber Efendimiz de on kişi götürdü. Bizim evde -ebeveynim ve bir hizmetçimiz olmak üzere- dört kişiydik. Ebûbekir(r.a.) o gece Rasûlullah'ın yanında yemek yedi ve yatsı namazını kıldıktan sonra da Rasûlullah'ın uykusu gelinceye kadar yanında kaldı. Nihayet gece bir hayli ilerledikten sonra geldi. Annem ona:

- 'Niçin misafirlerin yanında bulunmadın?' diye sordu. Babam:

- 'Sen hala misafirlere yemek vermedin mi?' dedi. Annem:

- 'Onlara yemek vermek istedik. Fakat sen olmadığın için, bütün ısrarlarımıza rağmen yemediler,' dedi. Ben ise korkumdan saklandım. Babam bana:

- 'Hev hantal, diye bağırdı ve bir hayli kızdıktan sonra misafirlere dönüp:

- 'Yemeğinizi yiyin ben yemiyeceğim,' dedi. Bunun üzerine misafirler yemeğe başladılar. Ben de gelip onlarla birlikte sofraya oturdum. Allah'a yemin ederim ki biz yediğimiz her lokma yerine yemek sanki alttan çoğalıyormuş gibi yediğimizden daha çok artıyordu. Nihayet misafirler doyduktan sonra yemek eksilme yerine birkaç kat

(66) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, VI, 120.

daha artmış oldu. Babam yemeğe bakınca hayret edip annemi çağırdı, annem gelip yemeği görünce:

- 'Yemek şimdi eskisinin üç katıdır,' dedi. Bundan sonra babam da yemekten bir kaç lokma aldıktan sonra yemeği olduğu gibi Rasûlullah'a gönderdi ve O da onu bir çok kimselere yedirdi."[67]

X. RASÛLULLAH'IN MALÎ FEDAKARLIĞI

BİLAL İLE BİR MÜŞRİK'İN HİKAYESİ

Abdullah el-Hevrini anlatıyor:

"Rasûlullah'ın müezzini **Bilal-i Habeşi**'yi Halepte görünce:

- 'Ya **Bilal**, Rasûlullah(s.a.v.)'ın geçim ve malî durumu hakkında bana bilgi verir misin?' diye sordum. **Bilal**:

- Rasûlullah(s.a.v.), vefatına kadar bütün mal varlığı benim elimde idi, onlara ben bakıyordum. Birisi ona başvurduğunda, eğer o kimseyi fakir görürse bana emrederdi de gidip borçlanır ve ona yiyecek ve giyecek alıp getirirdim. Birgün bir müşrik bana rastlayarak:

- 'Ya **Bilal**, benim zengin olduğumu biliyorsun. Başkalarına borçlanacağına, ne kadar para lazım olursa benden iste. Ben her zaman vermeye hazırım,' dedi. Ben de öyle yaptım. Aradan bir kaç gün geçtikten sonra bir gün abdest almış ezan okumaya gidiyordum. Birkaç müşrikle birlikte gelen bu müşrik beni görünce:

- 'Ey Habeşli,' diye bağırdı.

- 'Ne var?' dedim.

- 'Borcunu ödeme gününe ne kaldığını biliyor musun?' dedi ve yüzünü asarak bana ağır bir laf söyledi.

- 'Biliyorum, az kaldı,' dedim.

- 'Sadece dört gün kaldı. Hele bir gelsinde göreceksin. Seni alacaklarım karşılığında rehin alıp köleleştireceğim. Ben sana kendi hatırın ve adamının hatırı için ödünç vermedim. Sen nasıl köle idinse, seni koyunlarımı gütmen için bir daha köle yapmak amacıyla verdim,' dedi.

---

(67) *El-Bidaye ve'n-Nihaye*, VI, 112.

O anda, herkesin böyle bir durumda girdiği çok üzüntülü bir duruma düştüm ve gidip ezan okudum. Yatsı namazını kıldıktan sonra Rasûlullah eve gitmek üzere kalkınca ben de arkasından gittim ve izin isteyip içeri girdim:

- 'Ya Rasûlullah(s.a.v.), anam-babam sana feda olsun. Sana, kendisine borçlandığımı söylediğim müşrik, bugün bana böyle böyle söyledi. Şu anda ne senin ne de benim onun alacaklarını karşılayacak durumda olmadığımızı biliyorum. Beni rezil edeceğinde hiç şüphe yoktur. Bari bana izin ver de şu müslüman kabilelere başvurayım. Belki Allah, Rasûlüne bir rızık ikram ederde şu darlıktan kurtulmuş olurum, dedim. Çıkıp evime gittim. Kılıç, mızrak ve ayakkabılarımı başımın altına koyup uzandım. Ama kıvranıp duruyordum. Yüzümü gökyüzüne çevirmiş, şafağın sökmesini bekliyordum. Hafif uyuyor, birden uyanıyordum. Nihayet şafak söktü de kalkıp hazırlandım. O sırada kapıda birinin:

-'Bilal, Rasûlullah (s.a.v.) seni istiyor' diye bağırdığını işittim. Rasûlullah'ın kapısına vardığım zaman dört tane yüklü devenin orada beklediğini gördüm, izin isteyip içeri girdiğimde Rasûlullah(s.a.v.):

- 'Müjde! Allah borçlarına karşılık gönderdi,' buyurdu. Bunun üzerine Allah'a hamd ettim. Sonra bana:

– 'Kapıdaki yüklü olan dört deveyi gördün mü?' dedi.

– 'Gördüm' dedim.

– 'İşte onlar yükleriyle birlikte senindir. Fedek hükümdarı bana hediye göndermiş, götür satda borçlarını öde,' dedi. Ben de çıkıp develerin yüklerini indirdim ve onları yemledikten sonra sabah ezanını okumaya gittim. Namazdan sonra Beki'a gidip yüksek sesle:

– 'Kimin Rasûlullah (s.a.v.)'tan alacağı varsa gelsin,' dedim ve bir iki saat içinde borçlarını ödedim. Hatta bir buçuk veya iki dinarda arttı. Mescide vardığımda herkes gitmiş, Rasûlullah (s.a.v.) yalnız kalmıştı. Selam verdikten sonra bana:

– 'Ne yaptın?' diye sordu.

– 'Ne kadar borcunuz varsa ödedim? Kimseye borcunuz kalmadı,' dedim.

– 'Bir şey arttı mı?' dedi.

– 'Evet, iki dinar arttı,' dedim.

– 'Beni onlardan da kurtar. Sen onları da vermedikçe ben eve gitmem,' dedi. Fakat o gün akşama kadar onu verecek kimse bulamadım. Bu yüzden Rasûlullah(s.a.v.) ertesi güne kadar mescidde kaldı. Ancak ertesi gün akşama doğru iki atlı geldi. Bende onları pazara götürdüm ve o iki dinar ile onlara yiyecek ve giyecek alıp kendilerine verdim. Yatsı namazından sonra Rasûlullah s.a.v.) beni çağırıp:

– 'Ne yaptın?' diye sordu.

– 'Allah seni o iki dinardan da kurtardı,' dedim. Bunun üzerine tekbir getirip yanında o iki dinar bulunduğu halde vefat etmediği için Allah'a hamd etti. Ondan sonra kalktı. Ben de arkasından gittim. Bütün hanımlarına selam verip hal ve hatırlarını sorduktan sonra yatak odasına girdi. İşte Rasûlullah'ın, bana sorduğun malî durumu buydu" dedim."[68]

XI. BEYTÜ'L-MAL'DAN MAL DAĞITIMI

RASÛLULLAH'IN MAL DAĞITIMI

Ümmü Seleme anlatıyor:

"Rasûlullah vefat edinceye kadar, onun eline geçen malları en iyi bilen benim. Bir defa gece yarısı ona bir deri çanta geldi. O da onu bana gönderdi. Çantada sekizyüz dirhem ve bir yazılı kağıt bulunuyordu. O gece Rasûlulah bende yatacaktı. Yatsı namazını kıldıktan sonra benim odama gelerek namazgâhına çekilip namaz kılmaya başladı. Ben de yatakları hazırladım. Fakat kendisi namazı uzattı, sonra çıktı, tekrar döndü ve sabah ezanı okununcaya kadar böyle devam etti. Gidip namazı kıldıktan sonra dönerek:

- 'Bu gece zihnimi meşgul edip beni uyutmayan o çanta nerede?' diye sordu. Bunun üzerine çantayı getirip kendisine verdim. Çantadakilerin hepsini o anda dağıttı. Ona:

- 'Ya Rasûlullah (s.a.v.), bu gece önceden hiç yapmadığın bir şeyi yaptın,' dedim.

- 'Ben namaza başlıyordum, çanta aklıma geliyordu. Gelip bakıyor ve tekrar namaza başlayınca yine bana aynı şeyler oluyordu,' dedi."[69]

---

(68) A.g.e., VI, 55.

(69) *Mecmau'z-Zevaid*, X, 325.

RASÛLULLAH'IN ALA' B. EL-HADRAMİ'NİN GÖNDERDİĞİ SEKSENBİN DİRHEMİ DAĞITMASI

Ebû Musa el-Eşari anlatıyor:

"**Ala b. el-Hadrami**, Bahreyn'den Rasûlullah'a seksenbin dirhem gönderdi. Bu Rasûlullah'a gönderilen en yüksek meblağdı. Rasûlullah'ın emriyle paralar bir hasırın üzerine döküldü. Ezan okunduktan sonra Rasûlullah gelip paraları dağıtmaya başladı. O zaman ne sayım, ne de tartı vardı. Rasûllullah avucuyla dağıtıyordu. Bir ara amcası **Abbas** (r.a.) gelerek:

- 'Ya Rasûllulah, Bedir günü kendi fidyemden başka Akil'in fidyesini de verdiğimi biliyorsun. Zira Akil fidye verebilecek güçte değildi. Bu paradan biraz da bana ver,' deyince Rasûllullah(s.a.v.):

- 'Ne kadar istiyorsan al,' dedi. **Abbas** (r.a.) da sırtındaki ipekten nakışlı abayı çıkarıp yere serdi ve avuçlarıyla abanın üzerine o kadar para koydu ki, götürmek isterken yerden kaldıramadı. Rasûllullah (s.a.v.)'a:

- 'Ya Rasûllullah (s.a.v.), bana yardım et de sırtıma alayım,' dedi. Bunun üzerine Rasûllullah (s.a.v.) o kadar güldü ki yan dişleri göründü ve ona:

- 'Kaldırabileceğin kadar götür,' buyurdu. Hz. Abbas da öyle yaptı ve parayı götürürken:

- Allah(c.c.): *"Ey peygamber, elinizdeki esirlere de ki: Eğer Allah'ın ezeli ilmine göre kalbinizde bir hayır (iman ve ihlas) varsa O, size sizden alınandan daha iyisini verir ve günahlarınızı bağışlar."*(70) âyetinde va'd ettiği iki şeyden birini benim için yerine getirdi. Zira bu, o zaman benden alınan paradan çoktur. İkinci va'di olan günahlarımı affedip etmeyeceğini bilemiyorum, dedi."(71)

Hz.EBÛBEKİR'İN EŞİTLİĞİ GÖZETEREK HİSSE DAĞITIMI

Sehl b. Ebû Haşme ile başkaları anlatıyor:

"Hz. **Ebûbekir** (r.a.) Sunh'ta meşhur bir mal ambarı vardı ve bu ambarın bekçisi yoktu. Ona:

- 'Ey Halife, ambara niçin bekçi tutmuyorsun?' dediler. Hz.**Ebûbekir** (r.a.):

(70) Enfâl, 70.

(71) *Kenzu'l-Ummal*, III, 131.

- 'Ambardan korkum yoktur,' dedi.

- 'Niçin?' dediler.

- 'Çünkü üzerinde kilit vardır,' dedi.

Hz.**Ebû Bekir**(r.a.), bu ambardan halka o kadar yardım yapardı ki bazen ambarda hiç bir şey kalmazdı. **Ebû Bekir**(r.a.) evini Medine'ye naklettiği zaman ambarı da Medine'ye naklederek evinin bir gözünü ambar yaptı. Bir ara Hz. **Ebû Bekir**'e deniz sahilinde oturan Kabeliyye adındaki kabileyle Cüheyne kabilesinin zekatlarından bir hayli mal gelmişti. Onun halifeliği döneminde Beni Süleym kabilesinin zekatları da gelir kaynağı oldu. Bir çok yerden gelen zekatlarla hazine dolup taşıyordu. Hz. **Ebû Bekir** (r.a.) de külçe külçe dağıtıyor. Her yüz kişiye şu kadar isabet ediyordu. Hisse dağıtımında hür-köle, erkek-kadın, büyük-küçük herkesi bir tutuyordu. Hz. **Ebû Bekir** (r.a.) hazine gelirleriyle ayrıca deve, at ve silah gibi savaş malzemelerini de satın alıyordu. Bir kış mevsiminde de kadife elbiseler satın alıp Medine'nin dul kadınlarına dağıttı. Hz. **Ebû Bekir** (r.a.) vefat edip defnedildikten sonra **Ömer, Abdurrahman b. Avf, Osman**(r.a.) gibi bir kaç emin kimseyi yanına alıp ambara gitti. Fakat ambara gittiklerinde bir bez parçası içinde sarılı bir dirhemden başka bir şey bulamadılar. Bunun üzerine onu hepsi rahmetle andılar. Rasûlullah (s.a.v.) zamanında bir tartıcı vardı. Bu adam Hz. **Ebû Bekir** (r.a.) zamanında da paraları tartıyordu. Bu adama Hz. **Ebû Bekir**'e gelen paraların miktarını sordular.

- 'İkiyüz bini buldu,' diye cevap verdi."[72]

EBUBEKİR'İN MAL DAĞITIMINDA ADALETİ GÖZETMESİ

İsmail b. Muhammed anlatıyor:

"Hz. **Ebû Bekir** (r.a.), bir defasında Beytü'l-mal'den mal dağıtırken herkese eşit miktarda hisse verdiği için Hz. **Ömer** (r.a.):

- 'Ey Halife, Bedir savaşına iştirak edenlerle diğerlerini eşit mi tutuyorsun?' dedi. Hz. **Ebû Bekir** (r.a.):

- 'Dünya bir geçim yeridir. Geçimde ise orta halli olmak daha iyidir. Bedir savaşına iştirak edenlerin üstünlüğü, Allah katındaki üstünlükleri sebebiyledir,' dedi."

---

(72) *Kenzu'l-Ummal*, III, 131.

Yezid b. Ebi Ubeyd anlatıyor:

"Hz. **Ebû Bekir**'e, herkese eşit miktarda mal dağıtılmamasını söylediklerinde:

- 'Eğer insanlar arasında bir üstünlük varsa, manevi ecir ve Allah katındaki değişik dereceleri sebebiyledir. Geçim konusunda ise herkesi eşit tutmak daha uygundur,' dedi."(73)

Eslem anlatıyor:

Hz. **Ebû Bekir** halife olunca hazineden herkese eşit miktarda mal dağıtmaya başladı. Ona:

- 'Ey Halife, Ensar ve Muhacirlere diğerlerinden daha fazla vermen gerekir,' dediler. Hz. **Ebû Bekir** (r.a.) :

- 'Ben onların manevi derecelerini mi satın alıyorum? Bu, geçim meselesidir. Geçimde ise herkesi eşit tutmak, bazılarını diğerlerinden üstün tutmaktan daha uygundur,' dedi."(74)

BAHREYN'DEN GELEN MALIN HALKA DAĞITIMI

Gafre'nin mevlası **Ömer b. Abdullah** anlatıyor:

"Rasûlullah'ın vefatından sonra Bahreyn'den bir miktar mal geldi. Hz. **Ebû Bekir** de:

- 'Kimin Rasûlullah'tan bir alacağı var veya Rasûlullah(s.a.v.) kime bir şey vereceğini va'd etmişse, gelip hakkını alsın,' dedi. Bunun üzerine **Cabir b. Abdullah** (r.a.) kalkıp:

- 'Rasûlullah(s.a.v.) üç defa eliyle işaret ederek bana: "Eğer Bahreyn'den bana bir mal gelirse sana şu kadar vereceğim" diye söz verdi,' deyince, Hz. **Ebû Bekir** (r.a.):

- 'Rasûlullah (s.a.v.) sana ne kadar vereceğini söylediyse kalk, kendi elinle al,' dedi. **Cabir** (r.a.) kalkıp üç avuç aldı, saydıklarında aldığı beşyüz dirhem çıktı. Bunun üzerine Hz. **Ebû Bekir** (r.a.):

- 'Onu bin dirheme tamamlayın, dedi ve arta kalanını da onar dirhem alarak halka dağıttı. Ertesi yıl Hz. **Ebû Bekir**'e Bahreyn'den daha fazla miktarda mal geldi ve bu sefer herkese yirmibeşer dirhem verdiği halde yine de bir miktar fazla kaldığı için, kölelere de beşer dirhem verilmesini emrederek:

---

(73) A.g.e., II, 306.

(74) *Sünen-i Beyhâkî*, VI, 348.

- 'Köleler de size hizmet ettikleri için, onları da ihmal etmemek gerekir,' dedi. Hz. **Ebû Bekir**'e:

- 'Sen Ensar ile Muhacirleri, İslâmiyette kıdem ve Rasûlullah'a yakınlıklarını gözönünde bulundurarak tercih etmeliydin,' dediler. Hz. **Ebû Bekir** (r.a.):

- 'Manevi mükafatlar Allah'a aittir. Geçimde eşit davranmak daha uygundur,' diyerek vefatına kadar aynı şeyleri uygulamaya devam etti."(75)

HZ. ÖMER'İN İLK MÜSLÜMAN OLANLARLA, RASÛLULLAH'A YAKINLIĞI OLANLARI ÜSTÜN TUTMASI

Gafire'nin mevlası **Ömer** anlatıyor:

"Hz. **Ömer** halife olunca fütuhat devri başlayıp devlet gelirleri eskisine oranla büyük ölçüde artmaya başladı. Hz. **Ömer** (r.a.) de:

- 'Ben hazineden mal dağıtımı konusunda Hz. **Ebû Bekir**'in görüşünde değilim. O, herkesi eşit tutuyordu. Bana göre ise, Allah'ın Rasûlüne karşı savaşanlarla, onunla beraber aynı safta savaşanlar bir olamazlar, dedi ve Ensar ve Muhacirleri diğerlerinden üstün tutarak Bedir savaşına iştirak edenlere beşer bin, Bedir savaşından sonra müslüman olanlara dörder bin, **Safiyye** ve **Cüveyriye** haricindeki Rasûlullah'ın eşlerine onikişer bin dirhem, **Safiyye** ile **Cüveyriye**'ye altışar bin dirhem maaş bağladılar. Fakat, **Safiyye** (r.a.) ile **Cüveyriye** (r.a.) bu miktarı az bularak reddedince, Hz. **Ömer**:

- 'Ben diğerlerine hicret ettikleri için onikişer bin dirhem, maaş bağladım' dediyse de onlar:

- 'Hayır, sen hicret ettikleri için değil, Rasûlullah'ın eşleri oldukları için bu kadar verdin. Halbuki biz de aynı vasfa sahibiz,' dediler.

Bunun üzerine Hz. **Ömer** onların maaşlarını da onikibine çıkarttı. **Abbas**'a da Rasûlullah'ın amcası olduğu için onikibin, **Üsame b. Zeyd**'e dörtbin, Hz. **Hasan** ile Hz. **Hüseyin**'e beşer bin ve oğlu **Abdullah**'a da üçbin dirhem maaş bağladı. Oğlu **Abdullah** kendisine:

- 'Babacığım, **Üsame**'nin babası senin üstünlüğüne sahip olmadığı ve **Üsame** ile ben aynı seviyede olmadığımız halde ona dörtbin, bana ise üçbin dirhem maaş bağladın', dedi. Hz. **Ömer**:

- 'Rasûlullah (s.a.v.), O'nun babasını senin babandan ve onu da

(75) *Kenzu'l-Ummal*, III, 127.

senden daha çok severdi,' dedi. Hz. **Ömer** Bedir savaşına iştirak eden muhacirlerin oğullarına da ikişer bin dirhem bağladı. Fakat bir gün **Ebû Seleme**'nin oğlu **Ömer**, yanından geçerken Hz. **Ömer** katibine:

- 'Bunun maaşını bin dirhem arttır,' dedi. Bunun üzerine **Muhammed b. Abdullah, Ömer**'e:

- 'Niçin onu bizden üstün tutuyorsun? Onun babası, bizim babamızdan üstün değildi,' dedi. Hz. **Ömer**:

- 'Ben ona ikibin dirhem babasının, bin dirhem de annesi **Ümmü Seleme**'nin hatırı için veriyorum. Eğer senin de öyle bir annen varsa sana da bin dirhem fazla vereyim,' dedi. Hz. Ömer, **Talha b. Ubeydullah**'ın kardeşi **Osman**'a sekizyüz, **Enes**'in oğlu **Nadr**'a da iki bin dirhem bağladı. **Talha** (r.a.):

- 'Sen kardeşime sekizyüz, Ensar'dan bir gence ise ikibin dirhem bağladın,' dedi. Hz. **Ömer**:

-'Hatırlıyorum da, Uhud günü bu gencin babası bana Rasûlullah'ın durumunu sordu. Ben de : "Zannedersem vurulmuştur" dedim. Bunun üzerine hemen kollarını sıvayıp kılıcını çekerek: "Eğer Rasûlullah vurulmuşsa, Allah diridir ve O'nun için ölüm yoktur" dedi ve şehid oluncaya kadar kahramanca savaştı. Senin kardeşin ise o gün koyunlarını güdüyordu. İkisine eşit mi davranmamı istiyorsun? dedi. İşte **Ömer** halifeliği süresince hep bu şekilde davrandı..." (76)

ENES'İN RİVAYETİ

Enes b. Malik ile Sa'd b. El-Müseyyeb anlatıyor:

"Hz. Ömer, Ensar'a dörder bin, Muhacirlere beşer bin, Muhacirlerin Bedir'e katılmayan oğullarına da dörder bin maaş bağladı, **Ebû Seleme'nin oğlu Ömer, Üsame b. Zeyd, Abdullah b. Cahş el-Esedi'nin oğlu Muhammed** ve **Ömer'in oğlu Abdullah** bunlardan idiler. **Abdurrahman b. Avf**(r.a.), Hz. **Ömer**'e:

- 'Senin oğlun **Abdullah** bunlardan değildir, O şöyle şöyle birisidir,' dedi. **Abdullah** da babasına:

- 'Hakkım varsa tamamını istiyorum, yoksa bana hiç verme,' dedi. Bunun üzerine Hz. **Ömer, Abdurrahman**'a:

(76) *Mecma'u'z-Zevâid*, VI, 4.

- 'Öyleyse ona beşbin, bana da dört bin yaz,' dedi. **Abdullah**:

- 'Ben bunu istemiyorum,' deyince, Hz. **Ömer**:

- 'İkimiz birlikte beşer bin alamayız,' dedi. (77)

Naşize el-Yezenî anlatıyor:

"**Ömer**, Cabiye gününde halka bir hutbe vererek:

- 'Allah beni bu malın koruyucusu ve dağıtıcısı yapmıştır. Hayır dağıtan Allah'tır. Benim yaptığım iş, önce Rasûlulah'ın yakınlarından ve ashabın üstünlük sahibi olanlarından başlamaktır, dedi ve **Cüveyriye**, **Safiyye** ve **Meymune**'nin dışındaki Rasûllullah'ın hanımlarına onar bin dirhem maaş bağladı. Hz. **Âişe** ona:

- 'Rasûllulah(s.a.v.) hepimizi bir tutuyordu,' dedi. Bunun üzerine Hz. **Ömer** onların maaşlarını da diğerlerinin miktarına çıkardıktan sonra:

- 'İlk hicret eden arkadaşlarımdan başlayacağım. Zira biz haksız yere ve zorla vatanımızdan çıkarıldık. Ondan sonra üstünlük sahibi olanlardan başlayacağım dedi ve Bedir'e katılan muhacirlere beşerbin, Ensar'a dörder bin ve Uhud'a katılanlara da üçerbin dirhem maaş bağlayarak:

- 'Önce hicret eden maaşı önce, geç hicret eden maaşı da geç alacaktır. O halde hiç kimsenin başkasını şikayet etmeye hakkı yoktur. Herkes, gördüğü hizmete ve sahip olduğu vasfa göre hak sahibidir,' dedi. Daha sonra:

- 'Ey insanlar, bir de size **Halid b. Velid**'i niçin azlettiğimi söyleyeyim: Ben ona bu malı fakir muhacirlere vermesini söylemiştim. O ise zengin ve ağzı laf yapanlara veriyordu. Ben de bu yüzden onun yerine **Ebû Ubeyde b. Cerrah**'ı tayin ettim,' dedi. **Ebû Amr b. Hafs**'da ona:

- 'Ey **Ömer**! Allah'a yemin ederim ki, sen haksızsın. Allah'ın Rasûllünün tayin ettiği bir kimseyi azlettin. Rasûllullah tarafından çekilen bir kılıcı kınına soktun. Rasûllulah tarafından dikilen bir sancağı yere düşürdün. Aslında sen amcanın oğlunu çekemedin,' dedi. Hz. **Ömer**:

- 'Sen hissi konuşuyorsun, genç olduğun için akrabalık etkisi altında kalıyorsun,' diye cevap verdi." (78)

---

(77) *Sünen-i Beyhâkî*, VI, 350.

(78) *Sünen-i Beyhâkî*, VI, 349.

ÖMER'İN MAAŞ İÇİN DEFTER TUTMASI

Ebû Hureyre(r.a.) anlatıyor:

"**Ebû Musa el-Eşarî,** Hz. **Ömer**'e sekizyüz bin dirhem vermek üzere beni Medine'ye gönderdi. Oraya vardığımda Hz. **Ömer**:

-'Ne kadar getirdin' dedi. Ben:

-' Sekizyüz bin dirhem,' dedim.

- 'Bu kadar bolluk iyi midir?' diye sordu.

- 'Evet,' dedim. Hz. **Ömer** o geceyi uyanık geçirdi. Sabah ezanı okununca hanımı:

- 'Bu gece hiç uyumadım,' deyince, O:

- 'İslâmın doğuşundan beri müslümanlar bu kadar parayı bir arada görmedi. Böyle bir durumda **Ömer** nasıl uyuyabilir? **Ömer** bu parayı dağıtamadan ölürse hali ne olacaktır?' dedi. Hz. **Ömer** sabah namazını kıldıktan sonra bir kaç sahabi onun yanına geldi. Hz. **Ömer** onlara:

- 'Bu gece, İslâmın doğuşundan beri müslümanların eline geçmeyen bir para gelmiştir. Ben herkese ölçerek vermeyi düşünüyorum. Bilmem siz ne düşünürsünüz?' dedi. Onlar:

- 'Öyle yapma, insanlar akın akın İslâma girmekte ve devletin gelirleri artmaktadır. Bu yüzden bir deftere maaş vereceğin kimselerin isimlerini kaydetmek daha uygun olur,' dediler. Hz. **Ömer**:

- 'Öyle olsun, kimden başlayacağımı da bana söyleyiniz,' dedi. Kimisi, "sen daha iyi bilirsin" kimisi de: "Bu işin yöneticisi sen olduğuna göre kendinden başlarsın" dediler. Hz. **Ömer**:

-' Hayır, ben önce Rasûllullah (s.a.v.)'ın ailesinden başlayacağım. Ondan sonra yakınlık sırasına göre yakınlarının isimlerini sıralayacağım, dedikten sonra, defter de önce Haşim ile Muttalib oğullarına, sonra Abdi Şems oğullarına, daha sonra da Abdi Menaf oğullarına sıra verdi."(79)

ÖMER'İN MAL DAĞITIMI HUSUSUNDA
EBUBEKİR VE **ALİ**'NİN GÖRÜŞLERİNE DÖNMESİ

Gafre'nin mevlası **Ömer b. Abdullah** anlatıyor:

(79) *Kenzu'l-Ummal*, II, 315.

"Cuma günü Hz. **Ömer** minbere çıkıp Allah'a hamd ettikten sonra:

-' Ey insanlar, içinizde bazılarınızın: "Eğer **Ömer** ölürse falanca adama beyat edeceğiz. Zira **Ebû Bekir**'in beyatıda beklenmedik şekilde oldu" diye söylediğini duydum. Yemin ederim ki, Hz. **Ebû Bekir**'in beyatı beklenmedik bir şekilde oldu. Fakat **Ebû Bekir**'e itaat ettiğimiz gibi kendisine itaat edip boyun eğeceğimiz bir kimse var mı? **Ebû Bekir** hazineden herkese eşit mal dağıtıyordu. Ben ise herkesi eşit tutmamayı uygun gördüm. Fakat eğer seneye yaşarsam, ben de onun görüşüne uyacağım. Şu anda onun görüşünün benim görüşümden daha uygun olduğunu gördüm,' dedi. "[80]

HZ. ÖMER İLE HZ. ALİ'NİN BEYTÜL-MAL'DE BULUNAN HERŞEYİ DAĞITMALARI

Yahya b. Said babasından naklediyor:

"Hz. **Ömer, Abdullah b. Erkam**'a:

-' Müslümanların Beytü'l-mal'ından müslümanlara ayda bir maaş dağıt,' diye emir verdikten birkaç gün sonra "Haftada bir dağıt" bir kaç gün sonra da: "Hergün dağıt" diye emir verdi. Bunun üzerine bir adam kendisine:

'Ey mü'minlerin Halifesi, bir kısmını saklasan iyi olur. Çünkü dünya hali belli olmaz. Bakarsın birgün bir sıkıntı veya bir olay olur da paraya ihtiyacın olur,' dedi. Hz. **Ömer** (r.a.):

- 'Senin dilinde şeytan dolaşıyor. Allah bana bu sözün cevabını bildirmiş ve beni şeytanın şerrindenkorumuştur. Dediğin sıkıntılı günlere Rasûllullah'ın hazırladığı şeyleri hazırladım ki, o da Allah ve Rasûllüne itaattır,' dedi." [81]

İbn-i Ömer anlatıyor:

"Hz. **Ömer** Irak'tan gelen bir miktar malı hemen dağıtmaya başlayınca, birisi kalkarak:

- 'Ey Halife, bu maldan biraz ileride ortaya çıkacak bir savaş veya felaket gibi zorunlu bir durum için bıraksan iyi olur,' dedi. Hz. **Ömer**:

- 'Allah senin canını alsın, sana ne oluyor? Sana bunu söyleten

(80) *Mecmau'z-Zevâid*, VI, 6.
(81) *Sünen-i Beyhâkî*, VI, 357.

şeytandır. Allah bunun cevabını bana bildirmiştir. Vallahi ben bugün için Allah'a karşı isyan etmem. Dediğin durumlarda Allah Rasûlü neyi hazırlıyorduysa ben de onu hazırlıyorum,' dedi. "(82)

ÖMER VE ABDURRAHMAN B. AVF ARASINDAKİ KONUŞMA

Seleme b. Said anlatıyor:

"Hz. **Ömer**'e bir miktar mal gelmişti. **Abdurrahman b. Avf:**

- 'Ya Halife, bu maldan birazını, ilerde ortaya çıkabilecek herhangi bir sıkıntılı durum için hazinede bıraksan iyi olur,' dedi. **Ömer**

- 'Bu sözü sana söyleten şeytandan başkası değildir. Senin bu sözünün cevabını Allah bana bildirmiş ve beni şeytanın şerrinden korumuştur. Gelecek yıl için Allah korkusunu hazırlarım. Allah: *"Allah kendinden korkan kimseye bir kurtuluş yolu bulur ve onu hiç beklemediği yerdenrızıklandırır."* (83) buyurmamış mıdır? Ben senin dediğini yaparsam benden sonra gelecek kimseler için de kötü bir çığır açmış olacağım,' dedi." (84)

ÖMER'İN EBU MUSA EL-EŞ'ARİ'YE MEKTUP YAZMASI

Hasan anlatıyor:

"Hz. **Ömer, Ebu Musa el-Eşari**'ye şöyle bir mektup yazdı:

"Beytü'l-mal'de olanların hepsini dağıt, birgün bile içinde bir şey kalmasın. Böylece Allah, her hak sahibine hakkını verdiğimi görsün."(85)

ÖMER İLE HUZEYFE ARASINDA GEÇEN YAZIŞMA

Hasen anlatıyor:

Hz. **Ömer**, Hz. **Huzeyfe**'ye:

- 'Halka maaş nafakalarını ver,' diye mektup yazdı. O da:

- 'Ben herkesin maaşını ve nafakalarını verdiğim halde, yine

(82) *Hilyetü'l-Evliya*, I, 45.
(83) Talak, 2–3.
(84) *Müntehabu'l-Kenz*, IV, 391.
(85) İbn-i Sa'd, III, 218.

dehazine de çok mal arttı,' diye yazdı. Hz. **Ömer**:

- 'O malların hepsi Allah'ın onlara vermiş olduğu bir rızıktır. Ne **Ömer**'indir, ne de **Ömer**'in babasının. Hepsini aralarında taksim et,' diye yazdı." (86)

ALİ'NİN BEYTÜ'L-MAL'DE BULUNANLARIN HEPSİNİ DAĞITMASI

Ali b. Rebia el-Valibi anlatıyor:

"**İbn-i Neccab, Ali**'ye gelerek:

- 'Ya Halife, Beytü'l-Mal sarı ve beyaz paralarla dolmuştur,' dedi. Hz. **Ali:**

-"Allahuekber" diyerek ayağa kalktı. **İbn-i Nebbac**'ın omuzuna dayanarak onunla birlikte Beytü'l-mal'e gitti. Oraya vardığında:

- 'Ey **İbn-i Nebbac**, bana Kufe halkını çağırın,' dedikten sonra, paralara doğru dönerek:

- 'Ey sarı ve beyaz paralar, siz beni aldatamazsınız, gidin başkasını aldatın,' dedikten sonra Beytü'l-mal'de ne kadar mal varsa hepsini dağıtıp, orayı temizledikten sonra iki rekat namaz kıldıktan sonra çıktı."(87)

Mücemmi'ut-Teymi anlatıyor:

"Hz. **Ali** Beytü'l-mal'i temizlettikten sonra kıyamet günü ona şahitlik etsin diye orada iki rekat namaz kılardı."(88)

Ebû Ubeyd, Antere'den naklediyor:

"Birgün Hz. **Ali**'nin yanında otururken **Kanber** gelerek:

- 'Ey Halife, sen Beytü'l-mal'in hepsini dağıtıyorsun. Halbuki ailenin de onda hakkı vardır. Ben sana bir şey saklamış bulunuyorum.' Hz. **Ali** (r.a.):

- 'Nedir O?' diye sordu: Bunun üzerine **Kamber** onu altın ve gümüş kaplarla dolu bir çuvalın bulunduğu odaya götürdü. Hz. **Ali**, bunları görünce:

- 'Annen seni yitirsin. Sen evime büyük ateş parçalarını mı sokmak istiyorsun?' dedi. Altın ve gümüş kaplara dönerek:

---

(86) A.g.e., III, 215.
(87) *Hilyetü'l Evliya*, 1181.
(88) *El-istiab*, III, 49.

- 'Beni değil, başkasını aldatın,' diyerek kapları tarttı ve her aileye ne kadar düşüyorsa birer birer hepsini dağıttı." [89]

ÖMER'İN BEYTÜ'L-MAL'DEN MAL ALMAYA KİMİN HAKKI OLDUĞUNA DAİR GÖRÜŞÜ

Eslem anlatıyor:

"**Ömer** birgün müslümanları toplayarak:

- 'Beytü'l-mal'den kimlere verilmelidir?' diye sordu. Sonra da:

- 'Bana kalırsa Muhacirlerin hakkıdır. Çünkü Allah: *Allah'ın verdiği bu ganimet malları, Allah'tan iyilik ve hoşnutluk dileyerek Allah'a ve Rasûlüne yardım ettikleri için vatanlarından ve mallarından edilen ve bu sebeple fakirlik içerisine düşen muhacirlerin hakkıdır.*" buyurmuştur. Allah'a yemin ederim ki, yalnız bunların da hakkı değildir. Çünkü Allah: *"Ve onlardan önce Medine'yi yurt ve iman evi edinmiş olan, kendilerine hicret edip gelenlere sevgi duyan, onlara verilen şeylere karşı kalplerinde bir ihtiyaç meyli hissetmeyen, kendilerinde de ihtiyaç ve eksiklik olsa bile, onları kendilerine tercih eden Ensarın hakkıdır.*" buyurmuştur. Allah'a yemin ederim ki, sadece bunların da hakkı değildir. Çünkü Allah: *"Ve bunlardan sonra gelip: "Ey Rabbimiz, bizi ve bizden önce iman eden kardeşlerimizi bağışla. Kalbimizde müminlere karşı kin bırakma. Ey Rabbimiz, şüphesiz sen şefkatli ve merhametlisin, diyenlerin hakkıdır."*[90] buyurmuştur. Buna göre her müslüman Aden'deki çobanın bile-ister verilsin, ister verilmesin- hakkı vardır, dedi."[91]

"Birgün **Ömer**:

-*"Zekat Allah'tan bir farz olarak ancak fakirlere, düşkünlere, zekat memurlarına, kalpleri müslümanlığa ısındırılmak istenen kimselere, hürriyetine kavuşmak isteyen kölelere, borçlulara, Allah yolunda savaşanlara ve yolda kalanlara verilir."*[92] âyetini okuyarak:

- 'İşte zekat bu sekiz gruba verilir, dedikten sonra: *"Biliniz ki, elde ettiğiniz ganimetlerin beşte biri Allah'ın, Rasûlünün ve yakınlarının, yetimlerin, düşkünlerin ve yolcularındır"* [93] âyeti ile *"Bilhassa*

(89) *Müntehabu'l-Kenz*, V, 57.
(90) Haşr, 8-10.
(91) *Sünen-i Beyhâkî*, VI, 351.
(92) Tevbe, 60.
(93) Enfâl, 41.

o fey hicret eden fakirlere aittir" âyetini okudu ve "bunlar muhacirlerdir" dedikten sonra: *"Ve onlardan önce Medine'yi yurt ve iman evi edinmiş olan, kendilerine sevgi besleyen"* âyetini okuyup:

- 'İşte bu üç âyetin bütün müslümanları içine aldığını görüyorsunuz. O halde köleler hariç, bu Beytü'l-mal'de hakkı bulunmayan hiçbir müslüman yoktur. Ben sağ olduğum müddetçe buradan hakkını alamayan hiç bir müslüman kalmayacaktır. Hatta "Servi Himyer" de oturan çobanların hakkı bile, kendileri ter döküp buraya kadar gelmek zahmetini görmeden ayaklarına gidecektir, dedi. (94)

ÖMER İLE BİR KADININ HİKAYESİ VE ONUN DOĞAN HER ÇOCUĞA MAAŞ BAĞLAMASI

İbni Ömer anlatıyor:

"Birgün Şam'da gelen bir tüccar kervanı mescidin avlusuna konaklamıştı. Hz. **Ömer, Abdurrahman b. Avf**'a:

- 'Bu gece bunları hırsızlardan korumak için mescide benimle beklemeye refakat edebilir misin?' dedi ve ikisi mescidde kalarak kervanı gözetlemek üzere namaz kılmaya başladılar. Bir ara bir çocuğun ağladığı duyuldu. Hz. **Ömer**, çocuğun bulunduğu tarafa giderek annesine:

- 'Allah'tan kork. Niçin çocuğu ağlatıyorsun?' dedikten sonra dönüp namaza devam etti. Biraz sonra çocuk yine ağladı. Hz. **Ömer** bir daha gidip, çocuğun annesine aynı sözü tekrarlayıp yine namaza döndü. Sabaha karşı çocuk tekrar ağladı. Hz. **Ömer** bu seferde oraya giderek:

- 'Allah sana iyilik versin. Senin kötü bir anne olduğunu sezinliyorum. Senin çocuğun akşamdan beri ağlayıp duruyor: Kadın, **Ömer**'e:

- 'Ey Allah'ın kulu, sen bu gece beni rahatsız ettin. Ben çocuğumu sütten kesmek istediğim için ağlıyor, dedi. Hz.**Ömer**:

- 'Niçin sütten kesiyorsun?' dedi. Kadın:

- 'Çünkü, **Ömer**, emzikli çocuklara maaş vermiyor,' dedi. Hz. **Ömer**:

- 'Çocuk kaç aylıktır?' dedi. Kadın:

---

(94) A.g.e., VI, 352.

- 'Şu kadar aylıktır.' Hz. **Ömer**:

- 'Allah iyiliğini versin, bu kadar küçük çocuk sütten kesilir mi?' dedi. Hz. **Ömer** bu olaya o kadar üzülmüştü ki, sabah namazını kıldırırken ağlamaktan kimse sesini duyamıyordu. Selam verir vermez kendi kendine:

- 'Ey **Ömer**, vay senin haline, sen nice çocukları açlıktan öldürtmüşsün,' dedikten sonra:

- 'Bundan böyle zamanı gelmeden kimse çocuğunu sütten kesmesin. Zira biz doğan her çocuğa maaş bağlayacağız,' diye tellal çığırttı ve bu konuda valilere de mektupla bilgi verdi."[95]

KENDİNE VE YAKINLARINA BEYTÜ'L-MAL'DEN PAY ALIRKEN

Ömer şöyle der:

"Ben Allah'ın malını kendim için yetim malı olarak görüyorum. Eğer muhtaç olmazsam ona hiç yaklaşmam. Muhtaç olduğum zaman da aşırı gitmem. Zira Allah: *"Velilerden kim zenginse yetimin malını yemeğe tenezzül etmesin ve kim fakirse örfe göre yesin"* [96] buyurmuştur.[97]

Urve anlatıyor:

Ömer: "Ben halife olmadan önce kendi malımdan ne kadar yiyordum ise, beytü'l-mal'den de ancak o kadar yiyebilirim" derdi."[98]

ÖMER İLE HAZİNE GÖREVLİSİ ARASINDA GEÇENLER

İmran b. Husayn anlatıyor:

"Hz. **Ömer** (r.a.), kendi evinin masrafı için paraya ihtiyaç duyduğu zaman hazine görevlisine gidip ondan borç isterdi. Bazen borcunu ödeyemediği vakit hazine görevlisi gelip hazine alacağını ondan ister, o da ödemek için çareler düşünürdü. Bazen de maaşını aldığı zaman ancak borcunu ödeyebilirdi."[99]

---

(95) Ibn-i Sa'd, III, 217
(96) Nisa, 6
(97) Ibn-i Sa'd, III, 198.
(98) *Muntehabu'l-Kenz*, IV, 418.
(99) İbn-i Sad, III, 198.

ÖMER'LE ABDURRAHMAN B. AVF'IN KISSASI

İbrahim naklediyor:

"Hz. **Ömer** halife iken de ticaretle uğraşırdı. Birgün Şam'a göndermek için bir kervan hazırlarken **Abdurrahman b. Avf**'dan dört bin dirhem borç istedi. **Abdurrahman** (r.a.) ise gönderdiği elçisine:

- 'Git halifeye söyle. Benden isteyeceğine, Beytü'l-Mal'den dilediği kadar alsın ve parası olduğu zaman yerine koysun,' dedi. Elçi gelip söyleneni Hz. **Ömer**'e aktarınca, bu sözler onun çok zoruna gitti ve **Abdurrahman**'a rastladığında:

- 'Sen nasıl: "**Ömer** Beytü'l-mal'dan alsın" diyorsun. Ya ben ödeyemeden ölürsem ne olacak? O zaman siz: "Ne zararı var. Halife almıştır. Ona kalsın"diyeceksiniz. Ben de kıyamet günü cezasını çekeceğim, hayır, ben oradan almam, senin gibi ihtiraslı ve cimri birisinden alacağım ki, öldüğümde o adam gelip benim malımdan hakkını alsın,' dedi."[100]

HZ. ÖMER'İN BEYTÜ'L-MAL'DEN BAL ALMASI

Bera b. Ma'rur'un oğlu anlatıyor:

"Hz. **Ömer** birgün hasta iken mescide geldi ve yavaş yavaş ilerleyip minberin yanına vardı. Ona:

- 'Bal yesen iyileşirsin,' dediler. O sırada hazinede bir tulum bal bulunuyordu. Hz. **Ömer**:

- 'İzin verirseniz, hazineden biraz bal alayım. İzin vermezseniz almam, bana haramdır' dedi. Bunun üzerine ona izin verdiler.[101]

BEYTÜ'L-MAL ÜZERİNE ÖMER İLE KIZI HAFSA ARASINDAKİ KONUŞMA

Hasen anlatıyor:

"Birgün **Hz. Ömer**'e bir miktar bal geldi. Kızı **Hafsa** bunu duyunca babasının yanına gelerek:

- 'Baba, bu malda akrabalarının da hakkı vardır. Allah akrabaya iyi davranmayı emretmiştir,' dedi. Hz. **Ömer**:

---

(100) A.g.e., III, 199.

(101) *Müntehabu'l-Kenz*, IV, 418.

- 'Kızım, akrabalarımın benim malımda hakkı vardır. Ben bunu biliyorum. Fakat bu mal müslümanların malıdır. Sen babanı yanıltmak mı istiyorsun. Kalk,' dedi. Bunun üzerine **Hafsa**, kalkıp eteği yere sürünerek dışarı çıktı."(102)

ÖMER İLE ABDULLAH B. ERKAM'IN KISSASI

Birgün **Abdullah**, Hz. **Ömer**'in yanına gelerek:

- 'Ya Halife, yanımızda Celula savaşında ele geçen bir takım mücevherat var, bir gümüş kab içindedir. Ne yapalım? Bize bir yol göster,' dedi. Hz. **Ömer**:

- 'Müsait bir zamanda bana hatırlat da çaresine bakarız,' dedi. Aradan bir kaç gün geçtikten sonra **Abdullah** tekrar Hz. **Ömer**'e gelerek:

- 'Ya Halife, bugün vaktin müsaittir. O mücevherleri ne yapalım, 'dedi. Hz. **Ömer**:

- 'Bir post serip mücevherleri üzerine dökün,' diye emretti ve mücevherler döküldükten sonra gelip mücevherlere bakarken.

- Allah'ım sen dünya malından: *"Kadınlara evlatlara, yığın yığın biriktirilmiş altın ve gümüşlere, salma güzel atlara, (deve, sığır, koyun gibi. hayvanlara, ekinlere olan aşırı sevgi insanlara bezenip süslendirilmiştir."*(103) *"Allah bunu elinizden çıkana tasalanmayasınız, O'nun size verdiği ile sevinip şımarmayasınız diye yazmıştır."*(104) diye söz ediyorsun. Oysa senin süslediğin şeylere sevinmemeye gücümüz yetmez. Allah'ım bize, bunları hak yolunda harcayabilmemiz için başarı ver. Allah'ım bunların şerrinden sana sığınıyorum, diye dua etti.

Abdullah diyorki: O esnada bir adam Hz. **Ömer**'in oğlu **Abdurrahman**'ı omuzuna alarak oraya getirdi. Çocuk, Hz. **Ömer**'e:

- 'Babacığım, bana oradan bir yüzük ver,' dedi. Hz. **Ömer**:

- 'Git, annen sana un çorbası içirsin,' dedi. Allah'a yemin ederim ki, **Hz. Ömer, çocuğa hiçbir şey vermeden onu oradan uzaklaştırdı."**(105)

---

(102) A.g.e., IV, 412.
(103) Al-i İmrân, 14.
(104) Hadid, 23.
(105) *Müntehabu'l-Kenz*, IV, 412.

BAHREYN'DEN GELEN MİSK, AMBERİN PAY EDİLMESİ

İsmail b. Muhammed b. Sa'd b. Ebi Vakkas anlatıyor:

" Bahreyn'den misk ve amber gelmişti. Hz. **Ömer**:

- 'Tartıdan anlayan bir adam olsaydı da, müslümanlara eşit bir şekilde dağıtmam için şu amber ve miski tartsaydı,' dedi. Hanımı **Atike**:

- 'Ben iyi tartarım, bırak ben yapayım,' dedi. Hz. **Ömer**: "Olmaz" dedi. Hanımı nedenini sorunca:

- 'Çünkü tartarken elini yanak ve başına sürmenden korkuyorum. Böylece sen diğerlerinden fazla hisse almış olursun, dedi." (106)

HZ. ÖMER'İN OĞLU ABDULLAH'LA
TORUNU HAKKINDA KONUŞMASI

Hasen anlatıyor:

"Birgün Hz.**Ömer**, zayıflıktan titreyip yere düşen bir kız çocuğunu görünce:

- 'Bu kız kimindir?' diye sordu. Oğlu **Abdullah**:

- 'Senin kızlarındandır,' dedi. Hz. **Ömer**:

- Hangi kızımdır?' **Abdullah**:

- 'Benim kızımdır,' dedi. Hz. **Ömer**:

- 'Neyi var? Niçin böyle zayıf ve cılızdır?' deyince **Abdullah**:

- 'Senin memurların ona nafaka vermiyorlar,' deyince Hz. **Ömer**:

- 'Sen kendi çocuklarına bakmalısın, ben senin çocuklarını besleyemem,' dedi."(107)

ASIM B. ÖMER'İN ANLATTIKLARI

Hz. **Ömer**'in oğlu **Asım** anlatıyor:

"Babam beni evlendirdikten sonra bir ay kadar nafakamı Beytu'l-mal'den verdi. Ondan sonra bir gün bana hizmetçisi **Yerfe**'yi gönderdi. Babamın yanına vardığım zaman bana:

(106) A.g.e., IV, 413.
(107) A.g.e., IV, 418.

- 'Vallahi, mutevellisi olmam dolayısıyla bu maldan hesapsız, kitapsız almanın bana helal olduğunu zannetmiyorum. Hele bu malı koruma görevi benim üzerimde olduğu için onda haksız tasarruf etmek benim için tamamen haramdır. Bir aydır seni bu maldan besliyorum. Bundan sonra sana buradan birşey veremeyeceğim. Ancak şahsi malım olan Gabe'deki hurmalıktan sana yardım edebilirim. Git meyvelerini topla ve sat. Sonra ticaretle uğraşan akrabalarından birine ortak ol. Kazancınla hem kendini, hem de çocuklarını besle,' dedi."(108)

HZ. ÖMER'IN HANIMIYLA KISSASI

Malik b. Evs el-Hadesan anlatıyor:

"Rum hukumdarının elçisi **Ömer**'e gelmişti. Hz. **Ömer**'in hanımı bir dinar borçlanarak bir takım güzel kokular alıp şişelere koydu ve elçi ile birlikte Rum hukumdarının hanımına hediye olarak gonderdi. Rum hukumdarının hanımı da şişeleri boşalttıktan sonra yerine bir takım kıymetli mucevherler koyarak Ömer'in hanımına hediye gonderdi. Hz. Ömer'in hanımı bunları yere dokup incelerken Hz. Ömer içeri girerek:

- 'Bunlar nedir?' diye sordu. Hanımı olanları anlatınca mucevherleri yerden toplayıp goturdu ve sattırarak hanımına sadece bir dinar verdi. Gerisini Beytu'l-mal'e koydu."(109)

Abdullah b. Ömer anlatıyor:

"Bir ara bir kaç deve satın alarak devlete ait merada guttürdum. Develer semizlendikten sonra onları satmak için pazara goturdum. O sırada babamda oradaydı. Develeri gorunce semizlikleri dikkatini çekerek:

- 'Bu develer kimindir?' diye sordu.

- 'Oğlun **Abdullah**'ındır,' dediler.

- 'Oh ne guzel, Halifenın oğludur bu. Elbette develeri semiz olacak,' demeye başladı. Hemen koşup yanına vardım ve:

- 'Ey Halife, bir diyeceğin mi var?' dedim.

- 'Evet, nedir bu develerin hali?' dedi.

(108) Age, IV, 418
(109) Age, IV, 422

- 'Bunları ticaret için satın aldım. Belki bir kaç kuruş kazanırım diye herkes gibi onları meraya gönderdim,' dedim.

- 'İyi, sen Halifenin oğlu olduğun için müslümanlar senin develerini bedavadan otlatacaklar, sulayacaklar, bakıp hizmet edecekler. Sen de onları satıp kârını kesene koyacaksın. Bundan daha kârlı iş mi olur? Hayır, bunu kabul edemem. Develerini sattıktan sonra sermayeni al, gerisini hazineye bırak,' dedi."(110)

HZ. ÖMER'İN HAZİNEDEN MAL İSTEYEN BİR AKRABASINI AZARLAMASI

Muhammed b. Sirin anlatıyor:

"Hz. **Ömer**'in bir akrabası, ona gelerek hazineden kendisine bir şeyler vermesini teklif etti. Hz. **Ömer**'de onu azarlayarak:

- 'Allah'ın huzuruna hain bir devlet adamı olarak çıkmamı mı istiyorsun?' dedi. Fakat daha sonra kendi malından ona on bin dirhem verdi."(111)

Harun b. Antere anlatıyor:

"Hz. **Ali**, Kufe yakınlarındaki Havernak'ta iken yanına gittim. Üstünde eski bir elbise vardı ve soğuktan titriyordu. Kendisine:

- 'Ey Halife, şüphesiz ki Allah, sana ve ailene bu maldan bir pay vermiştir ve sen ise soğuktan titriyorsun,' dedim. Bunun üzerine bana:

- 'Allah'a yemin ederim ki, ben sizin malınızdanbir şey eksiltmedim. Bu üstümdeki de evimden- yahut Medine'den- getirdiğim bir elbisedir,' dedi."(112)

XI. MALI REDDETMEK

İbn-i Abbas anlatıyor:

"Allah, Cebrail ile beraber bir meleği Rasûlullah'a gönderdi. Melek Peygamberimize (s.a.v.):

---

(110) A.g.e., IV, 419.
(111) İbn-i Sa'd, III, 219.
(112) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, VIII, 3.

- 'Allah seni, kul bir peygamber olmakla hükümdar bir peygamber olmak arasında serbest bırakmıştır. Dilediğini sana verecektir,' dedi. Rasûlullah (s.a.v.), danışır gibi dönüp Cibril'e baktı. Cibril:

-Mütevazi ol,' diye tavsiye etti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Hayır, ben kul bir peygamber olmak isterim,' dedi. Bundan sonra Rasûlullah (s.a.v.) vefat edinceye kadar uzanarak yemek yerken görülmedi." (113)

RASÛLULLAH'LA CEBRAİLİN BİR KISSASI

İbn-i Abbas anlatıyor:

"Birgün Rasûlullah(s.a.v.) Cebrail ile beraber Safa tepesinde idiler. Rasûlullah (s.a.v.) Cebraile:

- 'Muhammed(s.a.v.)'in evinde bu akşam bir avuç un veya kavut bile yoktur,' dedi. Rasûlullah'ın bu sözünün hemen ardından göklerde bir binanın yıkılışı gibi bir ses duydu. Rasûlullah bu dehşetli sesten korkarak Cebrail'e:

- 'Allah kıyametin kopmasını mı emretti?' diye sordu. Cebrail:

- 'Hayır, kıyamet kopmadı. Allah senin sözünü duyunca İsrafil'i sana gönderdi. Bu onun sesidir,' dedi ve biraz sonra İsrafil Rasûlullah'ın yanına inerek:

- 'Allah senin sözünü işitince, beni bütün yeryüzünün hazinelerinin anahtarlarıyla gönderdi. Tihame dağlarını, zümrüt, yakut, altın ve gümüşe çevirip seni gezdirmeyi ve onları sana teklif etmemi emretti. Eğer kabul edersen yaparım. İstersen hükümdar, istersen kul bir peygamber ol,' dedi. Cebrail, Rasûlullah(s.a.v.)'a:

- 'Mütevazi ol, diye işaret yaptı. Bunun üzerine Peygamberimiz de üç defa:

- 'Ben kul bir peygamberim,' buyurdu."(114)

Tirmizi rivayet ediyor:

"Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Rabbim bana:

- 'Eğer istiyorsan, Mekke'nin Batha çölünü altın yapayım, bu-

(113) A.g.e., VI, 48.
(114) *Et-Tergîb ve't-Terhîb*, V, 157.

yurdu. Ben:

- 'Hayır, Ya Rabbi, ben bir gün tok, bir gün aç olmayı tercih ederim -Yahut üç gün tok üç gün aç olmak isterim- Aç olduğum zaman Seni hatırlar, Sana yalvarırım. Tok olduğumu zaman ise Sana şükrederim,' dedim."(115)

EBUBEKİR'İN DÜNYA MALINI REDDETMESİ

Hasen rivayet ediyor:

"Hz. **Ebû Bekir** (r.a.) Halife seçilir seçilmez minbere çıkarak Allah'a hamd ettikten sonra: "En üstün akıl takva ve Allah korkusudur..." anlamında bir hutbe okudu. Ertesi gün her zaman yaptığı gibi, alış-veriş için çarşıya giderken **Ömer**'e rastladı. Hz. **Ömer** (r.a.):

- 'Nereye gidiyorsun?' diye sordu. Hz. **Ebû Bekir** (r.a.): .

- 'Çarşıya gidiyorum,' dedi. Hz. **Ömer** (r.a.):

- 'Yüklendiğin görev artık çarşıya gitmene engeldir,' dedi. Hz. **Ebû Bekir** (r.a.):

- 'Süphanallah, görevim var diye çocuklarımla uğraşmıyayım mı?' dedi. Hz. **Ömer** (r.a.):

- 'Sana, hazineden usulüne uygun maaş bağlamalıyız,' dedi. **Hz. Ebû Bekir** (r.a.):

- 'Allah **Ömer**'e hayır versin. Halife oldum diye bu maldan nasıl yiyebilirim? Bana helal olacağını sanmıyorum, dedi.

Hasen diyor ki, Hz. **Ebû Bekir**, iki yıl içerisinde hazineden sekizbin dirhem maaş aldıve vefat edeceği sırada:

- **Ömer**'e: "Hazineden maaş almam bana helal olmaz gibi geliyor bana" dedim, bana zorla aldırttı. Öldüğüm zaman malımdan sekizbin dirhem çıkarıp hazineye geri verin, diye vasiyet etti.

Hz. **Ebû Bekir**'in vasiyet ettiği bu sekizbin dirhem getirilip Hz. **Ömer** verildiğinde, Hz. **Ömer** (r.a.):

- 'Allah **Ebû Bekir**'e rahmet etsin. Kendinden sonrakilere çok zor bir iş bıraktı,' dedi."(116)

---

(115) A.g.e., V, 150.

(116) *Sünen-i Beyhâkî*, VI, 353.

EBUBEKİR İLE KIZI ÂİŞE'NİN ARASINDA KONUŞMA

Ebû Bekir b. Hafs b. Ömer anlatıyor:

"Hz. **Ebû Bekir** vefat etmek üzereyken kızı **Âişe** yanına gelerek:

"Hayatıma yemin ederim ki, servet fayda sağlayamaz insana.

Kişinin göğsü daralıp gelince can boğazına"

anlamındaki beyti okudu. Hz. **Ebû Bekir** ona kızgın bir tavırla bakarak: - 'Öyle değil, ey kızım,' dedikten sonra: *"Ölüm sarhoşluğu gerçekten gelir, ey insan, işte bu senin öteden beri korkup kaçtığın şeydir"* (117) âyetini okudu. Daha sonra:

- '**Âişe**, ben sana falan hurmalığı vermiştim. Fakat onun hakkında benim içimde bir kuşku var. Beni dinlersen onu varislere geri verirsin,' dedi. Hz. **Âişe**'de: "Olur" diyerek geri verdi. Bundan sonra Hz. **Ebû Bekir** (r.a.):

- 'Biz müslümanların yönetimine geçtikten sonra, Allah'a şükürler olsun, onların ne bir dinarını ne de bir dirhemini yedik. Eğer onların mallarından bir fayda sağlamışsak, sadece kaba ve herkesin giymediği giyeceklerini giymiş ve yemek istemedikleri katı yemeklerini yemişizdir. Onların malından bizim elimizde hiç bir şey yoktur. Sadece şu Habeşli köle ile şu kuyudan su çeken deve ve şu düz kadife parçası onlarındır. Öldüğüm zaman götürüp onlarıda Ömer'e teslim edin,' dedi. Hz. Ebû Bekir vefat ettiğinde Hz.Âişe onun vasiyetini yerine getirdi. Elçi emanetlerin götürdüğünde Hz. **Ömer** (r.a.):

- 'Allah **Ebû Bekir**'e rahmet eylesin, kendinden sonra gelenlere çok zor bir iş bıraktı, dedi ve gözyaşları yerlere dökülünceye kadar ağladıktan sonra hizmetçiye:

- 'Bunları teslim al, dedi. **Abdurrahman b. Avf**, Hz. **Ömer**'e:

- 'Sübhanallah! Sen **Ebû Bekir**'in çocuklarından, bir Habeşli köle, su çeken bir deve ve beş dirhem değeri olmayan kadife parçasını geri mi alıyorsun?' dedi. Hz. **Ömer** (r.a.):

- 'Kendisi böyle vasiyet ettikten sonra ben ne yapayım?' dedi. **Abdurrahman**:

- 'Onları çocuklarına geriver,' dedi. Hz. **Ömer** (r.a.):

- '**Muhammed**(s.a.v.)'i hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, hilafetim döneminde bu olamaz. **Hz. Ebû Bekir**

(117) Kaf, 19.

vefat ederken bunları sorumluluğundan çıkarsın, ben ise tekrar çocuklarına vereyim. Benim için bunu yapmaktansa ölmek daha iyidir,' dedi.(118)

HZ. ÖMER'İN MALI REDDETMESİ

"Rasûlullah Hz. **Ömer**'e bir hediye göndermişti. Hz. **Ömer** onu kabul etmeyince Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Niçin kabul etmedin?' diye sordu: Hz. **Ömer** (r.a.):

-'Ya Rasûlullah! Sen bize: " Sizin için en iyisi, kimseden bir şey almamaktır" demedin mi?' dedi. Rasûlullah(s.a.v.):

- 'Benim söylediğim, sizin istemenizdir. Fakat siz istemeden birisi size bir ikramda bulunursa, o Allah'ın size göndermiş olduğu bir rızıktır' buyurdu. Bunun üzerine Hz. **Ömer** (r.a.):

- 'Allah'a yemin ederim ki, bundan sonra hiç kimseden bir şey istemeyeceğim ve bana verilen bir şeyi de asla reddetmeyeceğim,' dedi.(119)

XII. DÜNYA NİMETLERİNİN BOLLUĞUNDAN ENDİŞE ETMEK

RASÛLULLAH (S.A.V.)'IN ENDİŞESİ

Ukbe b. Amir anlatıyor:

Rasûlullah (s.a.v.), Uhud şehidlerine, sekiz yıl sonra herkesle vedalaşan bir kimse gibi dua ettikten sonra minbere çıkarak:

- 'Ben size, Allah'ın huzuruna sizden önce varan bir öncüyüm. Sizin için şahitlik edeceğim. Bana rastlayacağınız yer Kevser havuzudur. Ben şu anda oraya bakıyorum. Ben sizin artık küfre dönüp Allah'a ortak koşacağınızdan korkmuyorum. Fakat dünya için birbirinizle yarışıp düşmanlık edeceğinizden endişe ediyorum,' buyurdu.

Ukbe diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.)'ı en son gördüğüm bu konuşmasıydı."(120)

---

(118) İbn-i Sa'd, III, 139.

(119) *Et-Tergîb ve't-Terhîb*, II, 118.

(120) *Sahih-i Buhari*, 578.

EBU UBEYDE BAHREYN VERGİLERİNİ
GETİRDİĞİNDE RASÛLULLAH'IN BUYURDUKLARI

Amr b. Avf el-Ensari anlatıyor:

"Rasûlullah, Bahreyn halkından vergi toplamak için **Ebû Ubeyde b. Cerrah**(r.a.)'ı gönderdi. O, Bahreyn'den bir miktar mal ile döndüğü zaman, onun geldiğini haber alan Ensar sabah namazını Rasûlullahla birlikte kılmaya geldiler. Rasûlullah (s.a.v.) namaz kılıp döndükten sonra kendilerini ona gösterdiler. Rasûlullah (s.a.v.) onları görünce gülümseyerek:

- 'Siz herhalde **Ebû Ubeyde**'nin geldiğini duydunuz?' dedi. Onlar da:

-'Evet' dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Müjdeler olsun size, umduğunuza kavuştunuz. Bundan sonra sizin fakir kalacağınızdan korkmuyorum. Aksine dünya sizden öncekilere bollaşarak onları helak ettiği gibi sizinde mallarınızın çoğalıp, bu sebeple birbirinizle yarışıp kavga ederek helak olmanızdan endişe ediyorum,' buyurdu." (121)

Sa'd b. Ebi Vakkas anlatıyor:

Rasûlullah şöyle buyurdu:

"Ben sizin geçim sıkıntınızdan çok dünya nimetlerinin bolluk ve varlığından korkuyorum. Siz geçim sıkıntısıyla denenip sabrettiniz. Fakat dünya tatlı ve çekicidir."(122)

Ebû Sa'd el-Hudrî anlatıyor:

"Birgün Rasûlullah minbere çıkıp oturdu. Bizde etrafında oturduk. Bize:

- 'Sizin için korktuğum şeylerden biri de, Allah'ın vereceği dünyanın nimetleri ve güzelliğidir' buyurdu." (123)

ÖMER'İN DÜNYA BOLLUĞUNDAN KORKUP AĞLAMASI

Misver b. Mahreme anlatıyor:

"Hz. **Ömer**'e Kadisiye savaşında elde edilen ganimetlerden bir kısmını getirdiler. Hz. **Ömer** onlara baktığı zaman ağladı. **Ab-**

(121) *Et-Terğib ve't-Terhîb*, V, 141.
(122) A.g.e., V, 145.
(123) A.g.e., V, 144.

durrahman b. Avf da oradaydı. **Hz. Ömer**'e:

- 'Bugün sevinç ve neşe zamanıdır. Gülecek yerde ağlıyorsun,' dedi. Hz. **Ömer**:

- 'Evet, doğru söylüyorsun. Fakat Allah kimlere bu bolluğu vermişse, mutlaka aralarına dargınlık ve düşmanlık koymuştur,' dedi."(124)

"Hz. **Ömer**'e Kisra'nın hazineleri getirildiği zaman Zühreoğullarından **Abdullah b. Erkam**:

- 'Ey Halife, sen bunları Beytü'l-mal'e koymayacak mısın? dedi. Hz. **Ömer**:

- 'Hayır, müslümanlar arasında taksim edeceğiz, dedi ve ağladı.

- 'Ey Halife, niçin ağlıyorsun? Allah'a yemin ederim ki, bugün şükretme ve sevinç günüdür, dedim. Hz. **Ömer**:

- 'Bu mal öyle bir şeydir ki, Allah onu hangi topluma vermişse, mutlaka aralarına düşmanlık ve dargınlık girmiştir, dedi." (125)

HASAN BASRİ'NİN KİSRA'NIN KÜRK VE BİLEZİKLERİ HAKKINDAKİ RİVAYETİ

Hasan Basri anlatıyor:

"Kisra'nın özel eşyaları getirilerek Hz. **Ömer**'in önüne konuldu. **Süraka b. Malik b. Cu'şüm** de oradaydı. **Ömer** Kisra'nın bileziklerini Süraka'nın önüne attı. O da bilezikleri alıp kollarına taktı. Bilezikler omuzlarına kadar ulaştı. Hz. **Ömer** (r.a.) bunu görünce:

- 'Allah'a şükürler olsun. **Kisra**'nın bileziklerini Müdire oğullarından **Süraka** gibi bir bedevinin kollarında görüyorum,' dedikten sonra:

-'Allah'ım, peygamberinin varlıklı olup varlığını senin yolunda kullarına dağıtmayı arzu ettiğini biliyorum. Fakat sen, onun hakkında iyilik dileyerek dünya varlığını ondan uzak tuttun. Hz. **Ebû Bekir**'in de varlıklı olup varlığını Senin yolunda kullarına dağıtmayı arzu ettiğini biliyorum. Fakat Sen O'nu da dünya varlığından uzak tuttun. Allah'ım, bu dünya varlığının benim için bir tuzak olmasından sana sığınıyorum, dedikten sonra: *"Onlar kendilerine verdiğimiz*

(124) *Sünen-i Beyhâki*, VI, 358.
(125) A.g.e., VI, 358.

mal ve evlad ile iyiliklerine acele mi zannediyorlar? Hayır, onlar işin farkında değillerdir." [126] âyetini okudu. [127]

XIII. RASÛLULAH VE ASHABIN ZÜHD HAYATI

RASÛLULLAH'IN YATTIĞI HASIRIN VÜCUDUNDA İZ YAPMASI

Ömer b. Hattab(r.a.) anlatıyor:

"Birgün Rasûlulah'ın yanına gittiğimde kuru bir hasır üzerinde otururken buldum. Yanında oturduğumda üstünde bir elbiseden başka bir şey görmedim. Hasır vücudunda iz yapmıştı. Kaldığı odanın bir köşesinde üç-dört avuç kadar arpa ile bir miktar selem ağacının yapraklarından duruyordu. Duvarda da bir deri asılı idi. Bu manzara karşısında dayanamayıp ağlamaya başladım ve adeta kendimden geçer gibi oldum. Bana:

- 'Niçin ağlıyorsun?' diye sordu.

- 'Ey Allah'ın Rasûlü, nasıl ağlamayayım? Şu hasır vücudunda iz yapmış, odanda ise gördüklerimden başka bir şey yoktur. Kisra ve Kayserler çeşitli nimetler içerisinde yüzerlerken, sen Allah'ın Peygamberi ve O'nun seçkin kulu olduğun halde durumun böyle mi olmalıydı?' dedim.

- 'Ey **Ömer**, nimet ve mutluluğu sonsuz olan ahiretin bizim, geçici olan dünyanın da onların olmasını istemez misin?' buyurdu."

İbn-i Abbas (r.a.) ile Hz. **Âişe** anlatıyor:

"Rasûlullah(s.a.v.) vücudunda iz yapan bir hasır üzerinde yatıyordu. O sırada Hz. **Ömer** huzuruna girerek:

- 'Ya Rasûlullah, kendin için yumuşak bir yatak yaptırsaydın ya,' dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Benim dünya ile ne ilişkim var? Benim dünya ile olan ilişkim bir yaz günü yolculuk yapan birisinin yol kenarında gördüğü bir ağacın gölgesinde bir saat kadar istirahat ettikten sonra kalkıp yoluna devam etmesi gibidir,' buyurdu."[128]

---

(126) *Mü'minun*, 55-56.

(127) *Sünen-i Beyhâkî*, VI, 358.

(128) *Et-Tergîb ve't-Terhîb*, V, 160.

XIV. RASÛLULLAH'IN YATAĞI

Hz. Âişe anlatıyor:

"Birgün Ensardan bir kadın yanıma geldiğinde Rasûlullah'ın bir kadife parçası olan yatağını köşede katlanmış gördü ve evine geri dönüp bir yün döşeği Peygamber Efendimize gönderdi. Rasûlullah eve geldiğinde döşeği görerek:

- 'Bu nedir?' diye sordu:

- 'Ya Rasûlullah Ensardan felan kadın biraz önce yanıma gelmişti. Senin yatağını ince görüp, evinden bunu sana gönderdi,' dedim. Bana:

- 'Bunu geri gönder. Allah'a yemin ederim ki, ben istesem, Allah altın ve gümüş dağlarını benimle beraber yürütür,' buyurdu."(129)

XV. RASÛLULLAH'IN YEMEĞİ VE GİYİMİ

Enes (r.a.) anlatıyor:

"Peygamberimiz, kaba yünlü elbiseler ve bezden dikilmiş papuçlar giyerdi."

Bir rivayete göre:

"Rasûlullah, kepekli arpa ekmeği yer, kese ve aba gibi kalın giysiler giyerdi. Yemeğini de ancak su ile yutabilirdi."(130)

RASÛLULLAH İLE ÜMMÜ EYMEN ARASINDAGEÇEN KONUŞMA

Ümmü Eymen, unu eleyerek peygamberimize ekmek yaptı. Rasûlullah ona:

- 'Bu nedir?' diye sordu. **Ümmü Eymen:**

- 'Memleketimizin (Habes) ekmeğidir. Ondan sana yapmak istedim,' deyince:

- 'Ona yeniden un kat ve yeniden bir daha yoğur,' dedi."(131)

---

(129) A.g.e., V, 163.
(130) A.g.e., V, 163.
(131) A.g.e., V, 154.

Ebû Rafi'nin hanımı **Selma** (r.a.) anlatıyor:

'**Hasan b. Ali** (r.a.), **Abdullah b. Cafer** (r.a.) ve **Abdullah b. Abbas** (r.a.) yanıma gelerek:

- Bize, Rasûlullah (s.a.v.)'ın sevdiği bir yemeği pişir,' dediler. Onlara:

- 'O halde canınız lezzetli bir yemek istemiyor, dedim ve kalkıp biraz arpa öğütüp eleyerek ekmek yaptım. Katık olarak da zeytin yağının üzerine biraz biber serpip önlerine koydum.

- 'İşte, Rasûlullah (s.a.v.) bunu seviyordu,' dedim."[132]

RASÛLULLAH'IN ZÜHDÜ HAKKINDA İBN-İ ÖMER'İN HADİSİ

Abdullah b. Ömer(r.a.) anlatıyor:

"Rasûlullah(s.a.v.)'la birlikte çıkıp Ensar'a ait bir hurmalığa girdik. Rasûlullah yerden hurma toplayıp yemeye başladı ve bana:

- '**Ömer**'in oğlu, sen niçin yemiyorsun?' dedi.

- 'Ya Rasûlullah, canım istemiyor,' dedim.

- 'Benim canım istiyor. Dört gündür hiçbir şey yemedim. Halbuki istesem Rabbime dua ederdim de bana Kisra ve Kayser'in saltanatını verir. Ey Ömer'in oğlu, eğer sen Allah'a güveni zayıf olup da yıllık unlarını tedarik eden kimselerin arasında kalsan ne yapacaksın?' dedi.

İbn-i Ömer diyor ki:

Vallahi biz daha oradan ayrılmamıştık ki: "*Nice canlılar vardır ki, kendisi rızkını sırtında taşımıyor. Onu da sizi de Allah rızıklandırır. O hakkıyle bilen ve işitendir.*" [133] âyeti nazil oldu. Bunun üzerine Rasûlullah(s.a.v.):

- 'Allah bana dünya malını biriktirmeyi ve nefsani arzuların arkasında sürüklenmeyi emretmemiştir. Dünya malını biriktirip de onunla ebedi yaşamak isteyen bilsinki, yaşamak Allah'ın elindedir. Biliniz ki, ben ne bir dinar, ne bir dirhem ne de yarın için, bir rızık biriktiririm' buyurdu."[134]

---

(132) A.g.e., V, 159.

(133) Ankebut, 60.

(134) *Et-Tergîb ve't-Terhîb*, V, 149.

XVI. HZ. EBUBEKİR'İN ZÜHDÜ

ZEYD B. ERKAM'IN RİVAYETİ

"Hz. **Ebû Bekir** içmek için su istedi. Ona su yerine bal şerbeti getirdiler. Şerbeti eline alınca birdenbire ağlayıp hıçkırmaya başladı. Biz de: "Acaba bir şey mi oldu? diye telaşlandık, ama bir türlü ona bunu soramadık. Nihayet ağlaması kesilince:

- 'Ey Halife, niçin ağladın?' diye sorduk. Hz. **Ebû Bekir** (r.a.):

- 'Birgün Rasûlullah'ın yanında idim. Baktım, görünmeyen bir şeyi eliyle iter gibi yapıyor.

- 'Ya Rasûlullah! Göremediğim bir şeyi iter gibi oldunuz,' dedim. Bana:

- "Dünya bana doğru uzandı." Ona: "Benden uzak dur" dedim.

O da bana: "İmkanı yok, ben seni yakalayamam, dedi" buyurdu. İşte Rasûlullah'ın bu sözü hatırıma geldi de, onun emrine muhalefet etmiş olmamdan ve dünyanın beni yakalamasından korktum, dedi."[135]

Başka rivayette:

" Rasûlullah: Dünya benden uzaklaştı ve bana:

- 'Sen benim elimden kurtulsan bile Allah'a yemin ederim ki, senden sonrakiler elimden kurtulamazlar' dedi."[136]

Hz. **Âişe** (r.a.) anlatıyor:

"Babam **Ebû Bekir** (r.a.), vefat ettiği zaman kendisinden ne bir dirhem ne bir dinar kaldı. Vefatından önce bütün malını Beytü'l-mal'e devretti."

Urve anlatıyor:

"Hz. **Ebû Bekir** halife seçildiği zaman bütün parasını Beytü'l-mal'e bırakarak:

- 'Ben daha önce bu parayla ticaret yaparak kazanç sağlıyordum. Şimdi ise halifelik görevi ticaretle uğraşmama engeldir,' dedi."[137]

---

(135) *Mecmau'z-Zevâid*, X, 254.
(136) *Hilyetü'l-Evliya*, I, 30.
(137) *Kenzu'l-Ummal*, III, 132.

HZ. EBUBEKİR HALİFE SEÇİLDİKTEN SONRA
Hz. ÖMER'LE ARASINDA GEÇEN OLAY

Ata b. Saib anlatıyor:

"Hz. **Ebû Bekir**, halife olduğunun ertesi sabahı kollarında bir takım elbiseler olduğu halde pazara gidiyordu. Kendisine Hz. **Ömer** rastlayarak:

- 'Nereye gidiyorsun?' diye sordu.

- 'Pazara gidiyorum,' dedi.

- 'Sen müslümanların halifesi iken pazara gidip ne yapacaksın?' dedi.

- 'Pazara gitmezsem çocuklarımı nasıl besleyeceğim,' dedi. Hz. **Ömer** (r.a.):

- 'Dön gidelim, **Ebû Ubeyde** (r.a.) sana maaş bağlasın' dedi ve beraberce **Ebû Ubeyde** (r.a.)'nin yanına gittiler. Hz. **Ebû Ubeyde** (r.a.):

- 'Ben sana orta halli bir muhacirin masrafı kadar maaş bağlanmasını ve ayrıca kışlık ile yazlık elbiselerinin verilmesini uygun görüyorum,' diyerek ona, hergün yarım koyun gövdesinin değeri kadar paranın maaş olarak verilmesini kararlaştırdı."(138)

HUMEYD B. HİLAL'İN HZ. EBU BEKİRİN
MAAŞINA DAİR RİVAYETİ

Humeyd b. Hilal anlatıyor:

"Hz. **Ebû Bekir**, halife seçildiği zaman ashab:

-"Halifeye geçimini sağlayacak kadar bir maaş bağlayalım" diye karar verdi ve Hz. **Ebû Bekir**'e:

- 'Elbisen eskidiği zaman yenisini alırsın, yolculuğa çıktığında binek alırsın ve halife olmadan önce çocuklarını beslediğin gibi yine besleyecek kadar Beytu'l-mâl'den maaş alırsın,' dediler.

Hz. **Ebû Bekir** de bunu kabul etti."(139)

(138) A.g.e., III, 129.
(139) A.g.e., III, 130.

XVII. HZ. ÖMER'İN ZÜHDÜ

BİRKAÇ SAHABİNİN ÖMER'İN MAAŞINI ARTIRMAK İSTEMELERİ VE ONUN BUNU REDDETMESİ

Salim b. Abdullah anlatıyor:

"Hz. **Ömer** halife olduğu zaman, ashabın Hz. **Ebû Bekir**'e kararlaştırdığı maaş miktarını alıyordu. Ancak bir süre sonra onun geçim sıkıntısı çektiği görülünce, muhacirlerden bir kaç kişi toplandılar. **Zübeyir**:

- 'Hz. **Ömer**'e maaşının artırılmasını teklif edelim, 'dedi. Hz. **Ali**:

- 'Kabul etmesini temenni ederim. Haydi gidip kendisine söyleyelim,' dedi. Hz. **Osman**:

- 'Bu **Ömer**'dir. Biz önce onun görüşünü almadan kızı **Hafsa**'ya danışalım. O, babasının görüşünü yoklasın, bizden hiç bahsetmesin,' dedi. Bunun üzerine **Hafsa**'ya giderek:

- 'Babana 'birkaç kişi gelerek sana maaşının artırılmasını teklif ettiler de, şayet kabul etmezse, bizim adımızı verme,' dediler. **Hafsa** teklifi söylediğinde **Ömer**'in yüzünde bir kızgınlık belirerek kızına:

- 'Bunu sana kim teklif etti?' diye sordu. Hz. **Hafsa**:

- 'Senin görüşünü öğrenmeden, isimlerini söylemem mümkün değildir, dedi. Hz. **Ömer**:

- 'Bu teklifi kimlerin yaptığını bilseydim, yüzlerini karartırdım. Sen benimle onlar arasında aracısın. Sana Allah hakkı için sorarım. Rasûlullah'ın sendeki en güzel elbisesi neydi?' dedi. Hz. **Hafsa**:

- 'Kırmızı toprakla boyanmış iki parçadan ibaret bir takım elbiseydi. Bunu yanına heyetler geldiği zaman ve cuma namazında giyerdi,' dedi. Hz. **Ömer**:

- 'Rasûlullah'a göre yemeklerin en üstünü neydi?' dedi. Hz. **Hafsa**:

- 'Ona arpa ununda ekmek yapardık ve sıcak ekmeğin üstüne tulumun dibinde kalan yağdan biraz dökmek suretiyle ekmeği yumuşatıp önüne koyardık. O da iştahla yerdi. Doğrusu, bu sıcak yağlı ekmek bizim de hoşumuza giderdi,' dedi. Hz. **Ömer**:

- 'Ya senin yanında yatarken en yumuşak yatağı ne idi? dedi. Hz.

Hafsa:

- 'Kalın bir çulumuz vardı. Yazın onu iki kat yaparak üstünde yatardık. Kışında bir tarafını altımıza serer, diğer tarafını üstümüze alırdık,' dedi. Hz. **Ömer** (r.a.):

- 'Ey **Hafsa** onlara söyle: 'Rasûlullah nasıl geçimini ayarlayıp zaruri ve ihtiyaç dışında bir şey yapmadı ve ömrünü kanaat ile geçirdi ise, ben de aynısını yapacağım. Ben ve benden önceki iki arkadaşım (Rasûlullah ve **Ebû Bekir**) tıpkı aynı yolda arkadaşlık yapan üç kişiye benziyoruz. Birincisi yanına aldığı bir takım azıklarla yoluna devam edip varmak istediği konağa varır. İkincisi de onu izleyerek aynı yere varır. Eğer üçüncüsü de onların aldıkları azığı beğenip yanına alır ve izledikleri yoldan ayrılmazsa, tabiidir ki, o da onlara kavuşacaktır. Aksine yanına azık almaz ve onların yolunu bırakıp bir başka yola yönelirse onlara kavuşamaz,' dedi." (140)

Hasan el-Basri anlatıyor:

"Basra camiinde bir grup görerek yanlarına vardım. Bir kaç sahabi Hz. **Ebû Bekir** ile Hz. **Ömer**'in zühdünden, onların devrinde Allah'ın müyesser kıldığı fütuhattan ve onların güzel ahlakından bahsediyorlardı. Aralarında bulunan **Ahnef b. Kays et-Temimi**'den şunları dinledim.

-'Hz. **Ömer** bizi Irak seferine çıkardı. Biz de gittik, Allah bize Irak'ın ve Acem ülkesinin fethini müyesser kıldı. Bu arada çok sayıda İran ve Horasan halkının giydiği elbiselerden ele geçirip herbirimiz birer takım giydik. Medine'ye döndüğümüzde **Ömer** bizden yüzünü çevirerek konuşmadı. Ashab bundan dolayı çok üzüldüler. Bunun üzerine oğlu **Abdullah**'a gittik. **Abdullah** o sırada mescidde oturuyordu. Ona babasının tutumundan yakındık. Bize:

- 'Emirü'l-müminin, Rasûlullah'ın ve O'nun halifesinin giymediği bir elbiseyi üzerinizde gördüğü için yüz çevirmiştir,' dedi. Bunun üzerine evimize gidip o elbiseyi çıkardık ve herkes eski elbiselerini giydikten sonra tekrar yanına gitti. Ömer bu sefer bizi görünce yerinden kalkıp hepimizi teker teker selamladı ve yeni görmüşcesine herbirimizin boynuna ayrı ayrı sarıldı. Biz de getirdiğimiz ganimetleri ona takdim ettik, aramızda eşit şekilde taksim eti. Getirdiğimiz ganimetler içinde Habiys denilen helvanın son ve kırmızı renkli çeşitleri ile dolu sepetler bulunuyordu. Hz. **Ömer** onların tadına bakarak:

---

(140) Taberi, IV, 164.

- 'Ey Ensar ve Muhacirler topluluğu! Bunun hem tadı, hem de kokusu o kadar güzel ki, onun uğrunda oğul babasını, kardeş kardeşini öldürür,' dedikten sonra, helvaların, Rasûlullah zamanında şehid düşen Ensar ve Muhacirlerin dul ve yetimlerine dağıtılmasını emretti.(141)

HZ. ÖMER'İN YEMEK KONUSUNDAKİ ZÜHDÜ

İkrime b. Halid anlatıyor:

Hafsa, İbn-i Ömer ve İbn-i Muti, Hz. **Ömer**'e:

- 'Eğer lezzetli ve kuvvetli yemekler yeseydin daha iyi vazife yapardın' dediler. Hz. **Ömer** (r.a.):

- 'Hepinizin benim hakkımda sadık ve iyi düşünen kimseler olduğunuzu biliyorum. Fakat iki arkadaşımı (Rasûlullah(s.a.v.) ve Hz. **Ebû Bekir**) belli bir yolu takip eder buldum. Eğer ben onların yolundan ayrılırsam vardıkları konağa varamam,' dedi." (142)

Ebû Ümame b. Sehl b. Huneyf anlatıyor:

"Hz. **Ömer** uzun zaman Beytü'l-mal'den birşey yemedi. Nihayet güçten düşerek kendisinde yemeğe karşı büyük bir ihtiyaç duyduğunda ashaba haber salarak:

- 'Ben hilafetle uğraştığımda başka bir iş yapamayacağımı biliyorsunuz. Bunun için Beytü'l-mal'den ne kadar yemem caizdir?' diye danıştı. Hz. **Osman** (r.a.):

- 'İstediğin kadar yiyip ve yedirebilirsin,' dedi.

Said b. Zeyd b. Amr b. Nüfeyl'de aynı şeyi söyledi. Hz. **Ali** ise:

- 'Öğle ve akşam yemeklerini yiyebilirsin,' dedi. Hz. **Ömer** de, Hz. **Ali**'nin dediği gibi yaptı."(143)

Katâde anlatıyor:

"Duyduğumuza göre Hz. **Ömer** devamlı: "İstesem hepinizden daha çok güzel ve lezzetli yemekler yiyebilir ve üstün kaliteli elbiseler giyebilirim. Fakat ben arzularımı ahiret hayatım için saklıyorum" diyormuş ve yine Hz. **Ömer**, Şam'a gittiğinde ona, hayatında benzerini yemediği bir yemek hazırlamışlar, o da:

---

(141) *Kenzu'l-Ummal*, IV, 408.
(142) *Muntehabu'l-Kenz*, IV, 411.
(143) A.g.e., A.y.

- 'Bizim için bu nimetler vardır. Ya bizden önce ölüp de hayatında doyasıya arpa ekmeğini yiyemiyen o yoksul müslümanlara ne var?' deyince, **Amr b. Velid** de:

- 'Onlara cennet vardır,' dedi. Hz. **Ömer** (r.a.):

- 'Eyvah; eğer bizim payımız sadece bu olup da onlar, kendileri için cenneti aldılarsa onlardan çok uzak kalmış olacağız,' diyerek ağlamıştır."

XVIII. HZ. OSMAN'IN ZÜHDÜ

HZ. OSMAN'IN ELBİSESİ, YEMEĞİ VE MESCİDDE HASIR ÜZERİNDE YATMASI

Abdülmelik b. Şeddad anlatıyor:

"Hz. **Osman**, cuma günü minber üzerinde hutbe verirken üstünde, değeri dört-beş dirhem olan kalın bir Aden elbisesi ile Kufe kaftanından başka bir şey yoktu."

Hasen anlatıyor:

"Hz. **Osman** (r.a.) mescidde halife iken de yatardı. Kalkdığında hasırın vücudunda iz yaptığını görenler:

- 'İşte bu Emirü'l-Müminin'dir,' diye onu birbirlerine gösteriyorlardı."

Şurahbil b. Müslim anlatıyor:

"Hz. **Osman** (r.a.), halka hilafet yemeği yediriyor, kendisi ise eve girip sirke ile zeytin yağı yiyordu."

XIX. HZ. ALİ'NİN ZÜHDÜ

Sakıfoğullarından bir adam anlatıyor:

"Hz. **Ali**, Kufe'de halife iken beni Ukbera halkı başına tayin etti. O zaman Irak halkının çoğu namaz kılmıyordu. Bana:

- 'Öğle vakti bana gel,' dedi. Gittiğim zaman kapısında kapıcı yoktu. İçeri girdiğimde önünde bir bardakla su testisi duruyordu.

Emretti de ona deriden bir torba getirdiler, ağzı mühürlüydü. İçimden:

- 'Anlaşılan bana güveni var ki, ağzı kapalı bir torbayı benim yanımda açıyor. Kimbilir içinde şimdi ne değerli cevherler vardır?' dedim. Halbuki açtığında içinde kavuttan başka bir şey yoktu. Bir avuç çıkarıp bardağa koydu ve üzerine su dökerek içti.

- 'Ey Halife, Irak gibi zengin bir ülkede sen bunu mu yiyorsun?' dedim. Bana:

- 'Yemin ederim ki, ben cimrilikten böyle yapmıyorum. Kendime bir kaç gün için yetecek kadar kavut alıp bu torbaya koyuyor ve başkaları tarafından yiyilip yerine başka kavut konulmaması için ağzını mühürlüyorum. Zira helalden başka birşeyi mideme sokmak istemiyorum,' dedi."(144)

A'meş anlatıyor:

"Hz. **Ali** (r.a.) günde iki defa halka yemek yedirdiği halde kendisi Medine'den kendisine gelen yiyecekten başka bir şey yemiyordu."(145)

XX. HZ. EBU UBEYDE B. EL-CERRAH'IN ZÜHDÜ

Urve anlatıyor:

"Hz. **Ömer** (r.a.), Hz. **Ebû Ubeyde**'ye gittiğinde onun, bir deve örtüsünü altına serip, bir heybeyi de kendine yastık yaparak uzandığını gördü. Ona:

- 'Allah senden razı olsun. Sen de diğer arkadaşların gibi niçin biraz mal biriktirmiyorsun?' dedi. Hz. **Ebû Ubeyde** (r.a.):

- 'Ne gerek var? Benim yatmam için bunlar yetmez mi?' dedi."(146)

Ma'mer'de aynı olayı naklederken:

"Hz. **Ömer** (r.a.), Şam'a gittiğinde halk ile ileri gelenler onu karşılamaya çıktılar.

Hz. **Ömer** (r.a.) onlara:

---

(144) *Hilyetü'l-Evliya*, I, 60.
(145) A.g.e., I, 82.
(146) A.g.e., I, 101.

- 'Benim kardeşim nerede?' dedi.

- 'Kardeşin kimdir?' diye sordular.

- 'Ebû Ubeyde b. el-Cerrah'dır', dedi.

- 'O da şimdi gelecek,' dediler.

Hz. Ebû Ubeyde gelince, Hz. Ömer onu kucaklayıp birlikte evine gitti. Evinde kılıcı, kalkanı ve devesinin palanından başka bir şey görmedi."[147]

(147) *El-İsâbe fi Temyizis-Sahabe*, II, 253.

7. BÖLÜM

ASHABIN NEFSANİ ARZULARINDAN SOYUTLANMASI

Ashabın, nefsani arzularından soyutlanıp, baba, evlat, kardeş, akraba ticaret ve meskenlerini bırakıp, Allah'ı ve Rasûlünü sevmeleri, müslümanlara sevgi ve hürmet göstermeleri....

I. İSLAMIN İPİNE SARILMAK İÇİN CAHİLİYYE BAĞLARININ KOPARILMASI

"**Ebû Ubeyde**'nin babası Bedir savaşında ikide bir oğluna saldırıyor, o ise yüzünü çeviriyordu. Babası bu saldırısında ısrar edince üzerine atıldı ve onu öldürdü. Bunun üzerine Allah (c.c.) şu âyetleri indirdi:

"Allah'a ve ahiret gününe iman eden hiçbir topluluk bulamazsın ki, onlar Allah'a ve Rasûlüne başkaldıran kimselere bir sevgi ve dostluk bağı kurmuş olsunlar, bunlar, ister babaları, ister çocukları, ister kardeşleri, istek kendi aşiretleri olsun. Onlar öyle kimselerdir ki, Allah onların kalplerine imanı yazmış ve onları kendinden bir ruh ile desteklemiştir. Onları, altlarından ırmaklar akan cennetlere sokacaktır, orada ebedi olarak kalacaklardır. Allah onlardan razı olmuş, onlar da ondan razı olmuşlardır. İşte onlar Allah'ın fırkasıdır. Dikkat edin: Şüphesiz Allah'ın fırkası olanlar, felah bulanların ta kendileridir." (1) **Beyhâkî** ve **Hakim** aynı hadisi tahriç etmişlerdir. **Beyhâkî** bu hadisin munkatı' olduğunu söyler. (2)

SAHABEDEN İKİ KİŞİNİN BABALARIYLA HİKAYESİ

Cahiliye dönemini gören **Malik b. Umeyr** şöyle der:

"Rasûlullah'a bir adam gelerek:

-'Düşmanla karşılaştım, içlerinde babam da vardı. Ondan senin hakkında çirkin sözler işittim. Sabredemeyip mızrakla yaraladım - veya öldürdüm-,' dedi. Bu olay hakkında Rasûlullah (s.a.v.) hiç bir şey söylemedi. Sonra bir başkası geldi:

-'Babamla karşılaştım. Başkasının onu halletmesini daha uygun gördüğüm için yolumu çevirdim' dedi. Rasûlullah (s.a.v.) bu duruma da bir şey söylemedi.'(3)

ABDULLAH B. UBEYY'İ ÖLDÜRMEK İÇİN OĞLUNUN RASÛLULLAHTAN İZİN İSTEMESİ

Ebû Hureyre(r.a.) anlatıyor:

---

(1) Mucadele, 22.

(2) Ebû Nuaym el-Isfehani, *Hilyeti'l-Evliye*, I, 101.

(3) *Beyhâkî*, IX, 27.

"Rasûlullah, bir binanın gölgesinde oturan **Abdullah b. Ubeyy**'in yanından geçerken **Ubey**:

-'Yahu, şu **Ebû Kebşe**'nin oğlu bizi toz toprak içinde bıraktı,' dedi. **Ubeyy**'in oğlu bu sözü duyunca:

-'Ya Rasûlullah! Allah'a yemin ederim ki, dilersen onun kellesini sana getiririm,' deyince, Rasûlullah(s.a.v.):

-'Hayır, bilakis babana iyi davran ve hakkını gözet', buyurdu.[4]

Asım. Ömer b. Katade rivayet ediyor:

"Münafıkların reisi **Abdullah b. Ubeyy**'in oğlu Rasûlullah(s.a.v.)'a gelerek!

-'Ya Rasûlullah(s.a.v.), söylediği şeylerden dolayı babamı öldürtmek istediğini duydum. Eğer bunu gerçekleştirmek istiyorsan, bana emret, kellesini sana getireyim. Hazreç kabilesi içinde babasına benden daha fazla iyilik eden birisini tanımıyorum. Onu öldürtmek için bir başkasına emir vereceğinden korkuyorum. Babamın katili, insanlar arasında dolaşırken dayanamayıp onu öldürür ve böylece bir kafir yüzünden bir mü'mini öldürdüğüm için cehennemi hak ederim' dedi. Rasûlullah(s.a.v.):

-'Hayır, biz onunla arkadaşlık yapıyoruz. Aramızda bulunduğu müddetçe ona iyi davranır, kötülük etmeyiz' buyurdu.'[5]

Usame b. Zeyd anlatıyor:

"Rasûlullah(s.a.v.), Beni Mustalık savaşından dönünce **Abdullah b. Ubeyy**'in oğlu, babasına karşı kılıcını sıyırarak:

-'Allah'a yemin ederim ki, '**Muhammed**(s.a.v.)insanların en üstünü, ben ise en alçağıyım' deyinceye kadar kılıcımı kınına sokmam' dedi. O da:

-'Yazıklar olsun sana! **Muhammed**(s.a.v.) insanların en üstünü, ben ise en alçağıyım' dedi.

Bu olay Rasûlullah(s.a.v.)'a anlatılınca çok hoşuna gitti ve Hz. **Abdullah**'a teşekkür etti.[6]

---

(4) Heysemi: "Bu hadisi Bezzar rivayet etmiştir. Ravileri sıkadır" der. *Mecma'uz-Zevâid*, III, 318.

(5) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, IV, 108.

(6) *Mecmau'z-Zevâid*, III, 318.

Ebû BEKİR İLE OĞLU ABDURRAHMAN ARASINDA UHUD SAVAŞINDA OLAN OLAY

Eyyub rivayet ediyor:

'Hz. **Ebû Bekir**'in oğlu babasına:

"Seni Uhud savaşında gördüm, öldürmekten vazgeçtim" deyince, Hz. **Ebû Bekir:**

-"Fakat ben seni görseydim, öldürmekten vazgeçmezdim" cevabını verdi. (7)

Vakıdî'nin rivayet ettiği bir haberde:

"**Abdurrahman** Bedir savaşında babası **Ebû Bekir**'i vuruşmaya davet etti. **Ebû Bekir** vuruşmak için üzerine yürüdü. Rasûllah ona:

"-Sen bize lazımsın, kendini ölüme atma, diyerek onu vuruşmaktan alıkoydu. (8)

SAİD B. EL-AS'IN BABASININ ÖLDÜRÜLMESİ KONUSUNDA HZ. ÖMER'LE ARASINDA GEÇEN OLAY

Ebû Ubeyde anlatıyor:

"**Said b. el-As,** Hz. **Ömer**'in yanından geçerken, Hz. **Ömer** ona:

-'İçinde bana karşı kötü hisler olduğunun farkındayım. Babanı benim öldürdüğümü zannediyorsun. Onu ben öldürseydim, kesinlikle senden özür dilemezdim. Fakat dayım **As b. Hişam**'ı ben öldürdüm. Baban da oradaydı. Kudurmuş bir boğa gibi kafasını yere sürtüyordu. Ondan yüz çevirdim. Amcasının oğlu onu bir vuruşta yere serdi' dedi. (9)

Said b. el-As:

-'Eğer sen onu öldürseydin ne sana bir şey söyler ne de içimde sana karşı kötü duygular beslerdim. Çünkü sen hak peşindesin, o ise batıl peşindeydi,' diye cevap verdi. Bu söz Hz. **Ömer**'in çok hoşuna gitti. (10)

---

(7) *Kenzu'l-Ummal*, V, 274.
(8) *Beyhâkî*, VIII, 186.
(9) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, III, 290.
(10) *El-İstiab ve el-İsabe fi Temyizi's Sahabe*

EBÛ HUZEYFE'NİN BEDİR SAVAŞINDA BABASININ CESEDİNİN ÇUKURA SURUKLENDİĞİNİ GORDUĞU ZAMANKI TAVRI

Hz. **Aişe** anlatıyor:

"Rasûlullah Bedir'de olen muşriklerın çukura suruklenmesını emretti. Hepsi bir çukura doldurulduktan sonra Rasûlullah çukurun başında durarak:

-'Ey çukurdakiler! Rabbinizin vadettiği gerçeği gordunuz mu? Ben Rabbimin vadettiği gerçeği gordum.' buyurdu. Ashab:

-'Ya Rasûlullah! Olu bir toplulukla mı konuşuyorsun?' deyince O:

-'Onlar şimdı Rablerinin vadinin gerçek olduğunu bildiler" buyurdu. Bu arada **Ebû Huzeyfe** babasının çukura atıldığını gorunce, Rasûlullah **Ebû Huzeyfe**'nin yuzundeki hoşnutsuzluğu gordu ve:

-'Ey **Ebû Huzeyfe**! Gördüğünden hoşnut değil gibisin' buyurdu. Hz. **Ebû Huzeyfe**:

-'Ya Rasûlullah (s.a.v.)! Babam iyi bir adamdı. Allah'ın ona hidayet vermesını arzuluyordum. Fakat durum boyle olunca uzuldum' dedi. Bunun uzerıne Rasûlullah (s.a.v.) **Ebû Huzeyfe**'ye hayır duada bulundu. (11)

MUS'AB B. UMEYR'IN BEDİR'DE ESİR ALINAN KARDEŞİNİN HIKAYESİ

Nebih b.Vehba anlatıyor:

Rasûlullah (s.a.v.), Bedir esirleri Medine'ye getirilince ashab arasında dağıtarak:

-'Onlara iyi davranın' diye emretti. **Mus'ab b. Umeyr**'in o kardeşi **Ebû Aziz** esirler arasında bulunuyordu.

Ebû Aziz olayı şoyle anlatır: Ensar'dan bırı benı esir aldı. Kardeşim **Mus'ab**(r.a.) yanımızdan geçerken adama.

-'Elini sıkı bağla, çunkü annesi zengindir. Sana fidye verir' dedı. Sonra Medine'ye getirilerek Ensar'dan bir gurubun yanına bırakıldım. Sabah ve akşam yemeklerini hazırladıklarında Rasûlullah'ın emri uzerine bana ekmeği sunuyor, kendileri hurma ile yetiniyorlardı. Onlardan birisinin elinde bir parça ekmek olsa bana veriyordu. Ben almaya utanıyor ve geri çeviriyordum. O ise elini dokundurma-

(11) *Kenzu'l Ummal*, V, 269

dan bana geri çeviriyordu. Kardeşim **Mus'ab** beni esir alan **Ebû Yeser**'e bunu söyleyince, kardeşime:

-'Kardeşliğin gereği bu mu?' deyince, **Mus'ab** (r.a.):

-'Sen benim kardeşim değilsin, benim kardeşim **Ebû Yeser**'dir' dedi. Annesi Kureyşlilerin verdiği en fazla fidyeyi sordu:

-'Dört bin dirhem denilince, dört bin dirhem fidye verip oğlunu esaretten kurtardı. (12)

Eyyub b. Numan şöyle anlatır:

"Bedir savaşında **Mus'ab**'ın kardeşi **Ebû Aziz, Muhriz**'in eline düştü. **Mus'ab** ona: "Onu sıkıca tut, çünkü annesinin malı çoktur, deyince; **Ebû Aziz;**

-'Ey Kardeşim! Benim hakkımdaki tavsiyen bu mudur?' dedi. **Mus'ab**:

-'Sen benim kardeşim değilsin, benim kardeşim **Muhriz**'dir' dedi. **Ebû Aziz**'in annesi dört bin dirhem göndererek oğlunu serbest bıraktırdı. (13)

EBÛ SUFYAN'IN KIZI ÜMMÜ HABİBE İLE ARASINDA MEYDANA GELEN OLAY

Zührî anlatıyor:

Ebû Sufyan Medine'ye geldiği zaman Rasûlullah'ın yanına uğradı. Hz. Peygamber Mekke seferinin hazırlıklarını görüyordu. **Ebû Sufyan**, Hudeybiye antlaşmasının uzatılması konusunu görüşmek istediyse de Rasûlullah bunu kabul etmedi. Sonra kızı **Ümmü Habibe**'nin -Rasûlullah'ın eşi- yanına gitti ve Rasûlullah'ın yatağın oturmak isteyince, **Ümmü Habibe** yatağı topladı. **Ebû Süfyan:**

-'Kızım! beni mi yatağa, yoksa yatağı mı bana layık görmedin?' diye sorunca kızı:

-'Hayır sen yatağa layık değilsin. O Rasûlullah'ın yatağıdır,' sen ise pis bir müşriksin,' cevabını verdi. **Ebû Süfyan:**

-'Kızım, benden ayrıldıktan sonra ne kadar da fena olmuşsun,' dedi. (14)

---

(12) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, III, 307.
(13) Zeyla'i, *Nasbu'r-Raye*, III, 403.
(14) İbn-i Sa'd, VIII, 80 ; *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, IV, 280.

II. ASHABDA RASÛLULLAH SEVGİSİ

SA'D B. MUAZ'DA RASÛLULLAH SEVGİSİ

Sa'd b. Muaz Rasûlullah(s.a.v.)'a:

"Ya Rasûlullah! Sana bir çardak yapalım da, hiç olmazsa altında oturursun. Senin yanına bir takım süvariler bıraktıktan sonra düşmanla çarpışmaya çıkarız. Allah bize zafer verirse bu bizim için sevindirici olur. yok eğer yenilirsek yanında kalan süvarilerle birlikte diğer müslümanların yanına dönersin. O zaman onlar seni korur ve seninle beraber ssvaşırlar. Zira onların içinde öyle kimseler vardır ki, sana olan sevgi ve bağlılıkları bizden daha fazladır' dedi.

Rasûlullah(s.a.v.) **Sa'd**'ın bu teklifine sevinerek ona hayır duada bulundu ve onu övdü. Daha sonra Rasûlullah'ın içinde oturacağı bir çardak yapıldı. (15)

BİR SAHABİNİN RASÛLULLAH'A OLAN SEVGİSİ VE BU KONUDA AYET İNMESİ

Hz. Âişe anlatıyor:

"Bir adam Rasûlullah(s.a.v.)'a gelerek:

-'Ya Rasûlullah! Seni nefsimden ve çocuklarımdan daha çok seviyorum. Evde olduğum zaman bile seni hatırlasam seni gelip görmeden duramam. Fakat biz öldükten sonra senin cennete girip geygamberlerin yanında bulunmandan, benim ise seni göremernden endişe ediyorum' dedi. Rasûlullah(s.a.v.), sustu, bir cevap vermedi. Az sonra şu âyetler indi:*"Kim Allah'a ve peygambere itaat ederse, işte onlar Allah'ın nimetine eriştirdiği peygamberlerle, sıddıklar, şehidler ve salihlerle beraberdirler. Onlar ne iyi arkadaştırlar!"* (16)

İbn-i Abbas anlatıyor:

Bir adam Rasûlullah (s.a.v.)'a gelerek:

-'Ya Rasûlullah! Seni o kadar çok seviyorum ki, hatırıma geldiğin an seni görmezsem dayanamıyorum. Eğer ben cennete girsem, derecem senden aşağı olduğu için seni göremezsem bu bana çok zor gelir. senin yanında olmayı arzu ediyorum" dedi. Rasûlullah bir müddet

(15) *El-Bidâye ve'n-Nihâye* III, 268.
(16) Nisa, 68.

sustu. Sonra bu âyet inince, Rasûlullah adamı çağırtıp inen âyeti okudu. (17)

KIYAMET GÜNÜNE ALLAH VE PEYGAMBER SEVGİSİNİ HAZIRLAYAN SAHABİNİN KISSASI

Enes anlatıyor:

Bir adam Rasûlullah(s.a.v.)'a:

-'Kıyamet ne zaman?' diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.):

-'Kıyamete ne hazırladın?' dedi. Adam:

-'Hiç birşey hazırlamadım. Yalnız Allah ve Rasûlünü çok severim,' dedi. Rasûlullah(s.a.v.):

-'Kişi sevdiğiyle beraberdir,' buyurdu.

Hz. **Enes** der ki:

"Ben, Rasûlullah'ı, **Ömer** ve **Ebû Bekir**'i seviyorum. Onları sevdiğim için onlarla beraber olmayı ümid ediyorum" (18)

"Çölde oturan Araplardan biri Rasûlullah'a gelerek:

-'Ya Rasûlullah! Kıyamet ne zaman kopacak?' deyince, Rasûlullah (s.a.v.):

-'Kıyamete ne hazırladın ki, sorup duruyorsun?' dedi. Adam:

-'Hiç birşey hazırlamadım. Ancak Allah ve Rasûlünü severim,' dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

-'Mutlaka sen sevdiğinle berabersin,' buyurdu.

-'Bizde bu hükmün altına giriyor muyuz?' diye sorduk. Rasûlullah, "Evet" cevabını verince çok sevindiler. (19)

Enes anlatıyor:

"Rasûlullah'ın ashabının bir şeye sevindiklerini görmüştüm ki, başka bir şeye o kadar çok sevindiklerini görmemiştim. Bir adam Rasûlullah'a:

-'Ya Rasûlullah (s.a.v.)! Bir adam var ki, kendisinin yapamadığı

(17) *Heysemî*, VII, 7.
(18) *Buhari* ve *Müslim*.
(19) Hadis *Buhari*'de mevcuttur.

iyi amelleri yapan adamı seviyor' dedi. Rasûlllah (s.a.v.):

-'Kişi sevdiği ile beraberdir,' buyurdu."[20]

RASÛLULLAHIN "EY EBA ZER! SEN SEVDİĞİNLE BERABERSİN" SÖZÜ

Ebû Zer Rasûlullah'a:

-'Ya Rasûlullah! bir adam bir topluluğu seviyor, fakat onların yaptığı amelleri yapamıyor. Bunun hakkında ne buyurursun?' diye sorunca; Rasûlullah(s.a.v.):

-'Ya **Eba Zer**! Sen kimi seversen onunla berabersin,' buyurdu. **Ebû Zer**:

-'Ya Rasûlullah ben Allah ve Rasûlünü severim,' dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

-'Sen kimi seversen onunla berabersin,' buyurdu. **Ebû Zer** sözünü bir daha tekrarlayınca, Rasûlullah da aynısını tekrarladı." [21]

BİRKAÇ GÜN AÇ KALAN RASÛLULLAH'IN HZ. ALİ İLE OLAN KISSASI

İbn-i Abbas rivayet ediyor:

"Rasûlullah birkaç gün yiyecek bulamayıp aç kalmıştı. Hz. **Ali**, bunu duyunca, Rasûlullah'a yardım amacıyla çıkıp iş ararken, bahçesini sulayan bir Yahudiye rastladı. Yahudi ona kova başına bir hurma karşılığında kuyudan su çekmesini teklif etti. Hz. **Ali** bu teklifi kabul edip on yedi kova çektikten sonra Yahudi'den onyedi acve hurması alarak Rasûlullah'ın yanına geldi. Rasûlullah (s.a.v.):

-'Ey **Eba'l-Hasen**, bunlar nereden?' diye sorunca, Hz. **Ali**:

-'Ya Rasûlullah! Aç olduğunu duydum ve sana biraz yiyecek bulmak için iş aramaya çıktım,' dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

-'Bunu Allah ve Rasûlünü sevdiğim için mi yaptın?' dedi. Hz. **Ali**:

-'Evet,' deyince, Rasûlullah (s.a.v.):

-'Allah ve Rasûlünü seven kimseye bu muhabbet, selin akışından

(20) *Sünen-i Tırmizi.*

(21) *Et-Tergib ve't-Terhib*, IV, 129.

daha hızlıdır. Allah ve Rasûlünü sevenler belalardan korunmak için hazırlansınlar,' buyurdu."[22]

KA'B B. UCRE'NİN BU KONUDAKİ KISSASI

Ka'b b. Ucre rivayet ediyor:

"Birgün Rasûlullah(s.a.v.)'ı ziyeret ettim, yüzünün rengini biraz soluk gördüm:

-'Ya Rasûlullah(s.a.v.)! baban sana feda olsun. Yüzün niçin sararmıştır?' diye sorunca: Üç gündür bir canlının yediği herhangi birşey karnıma girmedi, buyurdu.

Bunun üzerine kalktım, develerini sulamakta olan bir yahudiye rastlayarak kovası bir hurma karşılığında kuyudan su çektim. Bir miktar hurma toplayarak Rasûlullah'a getirdim. Bana:

-'Bunlar nereden?' diye sordu. Ona durumu anlattım. Bunun üzerine:

-'Ey Ka'b Beni seviyor musun?' buyurdu.

-'Babam sana feda olsun, evet seviyorum,' dedim.

-'Beni sevene yoksulluk, selin yatağındaki akışından çok daha hızlı gelir. Başına gelecek bir belaya karşı hazırlıklı ol,' buyurdu. Rasûlullah (s.a.v.) daha sonra bir kaç gün Ka'b'ı göremeyince:

-'Ka'b'a ne oldu?' diye sordu.

-'Hastadır,' cevabını alınca kalkıp ziyaretine gitti ve:

-'Ey Kab! Müjde olsun sana,' buyurdu. O sırada Ka'b'ın yanında hazır bulunan annesi de Ka'b'a:

-'Cennet sana hayırlı olsun' dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

-'Allah'ın adına konuşan bu kadın kimdir?' diye sordu.

-'Ka'b'ın annesidir,' cevabını alınca:

- 'Ey Ka'b'ın annesi, sen ne bilirsin? Belki senin oğlun faydası olmayan birşey söylemiştir de kendisine fayda sağlayamamıştır,' buyurdu."[23]

(22) *Kenzu'l-Ummal*, III, 321.
(23) *Mecmau'z-Zevâid*, X, 314.

TALHA B. EL-BERA'DAKİ RASÛLULLAH SEVGİSİ

Hüseyin b. Vahvah el-Ensarî rivayet ediyor:

"**Talha b. el-Bera** Rasûlullah'la karşılaşınca etrafında dolanıp ayaklarını öpen birisiydi. Birgün Rasûlullah'(s.a.v.)a:

-İstediğin şeyi emret, kesinlikle emrine isyan etmem,' dedi.

Talha(r.a.) genç olduğu için, sözü Rasûlullah'ın çok hoşuna gitti. Bunun üzerine ona şakayla:

-'Git babanı öldür,' buyurdu. O da hemen yerinden fırlayıp harekete geçince Rasûlullah geri çağırarak:

-'Gel, ben akraba bağlarını koparmak için gönderilmedim,' buyurdu. Bu olaydan sonra **Talha** hastalandı. Kışın soğuk ve bulutlu bir günde Rasûlullah ziyaretine gitti. Yanından ayrılırken ailesine:

-'Öleceğini hissediyorum. Öldüğü zaman bana haber verin,' cenazesinde bulunup namazını kıldırayım, dedi. Daha Rasûlullah(s.a.v.) Beni Salim b. Avf mahallesine varmamıştı ki, **Talha** vefat etti, vakit geceydi. **Talha** ölmeden önce:

-'Beni çabuk defnedin, Rabbime çabuk kavuşturun. Rasûlullahı çağırmayan. Yahudilerin benim yüzümden bir kötülük yapmalarından korkuyorum,' dediği için hemen gömdüler. Sabahleyin Rasûlullah'a durumu haber verdiler. **Talha**'nın kabrine kadar gelerek önünde durdu. Arkasında insanlar saf bağladı. Rasûlullah ellerini kaldırarak: "Allah'ım sana gülerek gelen **Talha**'yı sevinçle karşıla" diye dua etti.

III. ASHAB'IN RASÛLULLAH'IN SEVDİĞİNİ KENDİ SEVDİKLERİNE TERCİH ETMELERİ

EBÛ BEKİR'İN BABASI BİAT EDERKEN AĞLAMASI EBÛ TALİB'İN MÜSLÜMAN OLMASINI ARZU ETMESİ

Enes rivayet ediyor:

"Hz. **Ebû Bekir**'in babası **Ebû Kuhafe** biat etmek için Rasûlullah'a elini uzattığı zaman Hz. **Ebû Bekir** ağladı. Rasûlullah:

-'Niçin ağlıyorsun?' diye sorunca:

-'Onun elinin yerine amcan **Ebû Talib**'in eli olup müslüman ol-

ması ve bunun neticesinde senin sevinmen beni bu olaydan daha çok sevindirirdi' dedi. (24)

İbn-i Ömer rivayet ediyor:

"Mekke'nin fethinde Hz. **Ebû Bekir**, İki gözü görmeyen yaşlı, babası **Ebû Kuhafe**'nin elinden tutarak Rasûlullah'a getirdi. Peygamber Efendimiz (s.a.v.):

-'İhtiyarı evinde rahat bıraksaydın, biz onun yanına giderdik,' deyince; **Ebû Bekir**:

-'Allah ona mükafat versin diye onu getirdim. Babamın müslüman olmasından çok, **Ebû Talib**'in müslüman olup sizin sevinmenizi arzu ederdim, Ya Rasûlullah' deyince, Rasûlullah (s.a.v.):

-'Doğru söyledin' cevabını verdi."

HZ. ÖMER İLE HZ. ABBAS ARASINDAKİ OLAY

İbn-i Ömer rivayet ediyor:

"Bedir savaşında esirler arasında Rasûlullah'ın amcası **Abbas** da vardı. Onu Ensar'dan biri esir almıştı. Ensar onu öldüreceğini söylemişdi. Rasûlullah(s.a.v.) bu haberi duyunca:

-'Amcam **Abbas**'dan dolayı bu gece uyuyamadım. Ensar onu öldüreceğini söylemişti,' dedi. Bunun üzerine Hz. **Ömer**:

-'Ya Rasûlullah (s.a.v.)! Ensar'a gideyim mi?' diye sorunca, Hz. Peygamber (s.a.v.) 'Evet' dedi. Hz. **Ömer** (r.a.) Ensar'a giderek:

-'**Abbas**'ı serbest bırakın, diye ricada bulundu. Ensar:

-'Hayır göndermeyiz' dediler. Hz. **Ömer** (r.a.):

-'Rasûlullah bırakılmasını arzu ediyorsa da mı?' deyince:

-'Rasûlullah (s.a.v.) arzu ediyorsa, al götür,' dediler. Hz. **Ömer**, Hz. **Abbas**'ı teslim alınca Ona:

-'Ey **Abbas** (r.a.)! Müslüman ol. Senin Müslüman olman, babam **Hattab**'ın müslüman olmasından daha çok beni sevindirir. Rasûlullah (s.a.v.)'ın senin müslüman olmanı çok arzuladığını görüyorum,' dedi."(25)

---

(24) *Mecmau'z Zevâid*, VI, 174.

(25) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, III, 298.

Şa'bi anlatıyor:

"Hz. **Abbas**, bir iş için Hz. **Ömer**'e ısrarla:

-'Ya Emir'el-Mü'minin! eğer Hz. **Musa**'nın amcası sana gelseydi nasıl davranırdın?' dedi. Hz. **Ömer**:

-'Allah'a yemin olsun ki, saygı gösterir ve her isteğini yerine getirirdim,' deyince, Hz. **Abbas**:

-'Ben de Rasûlullah(s.a.v.)'ın amcasıyım,' dedi.

Bunun üzerine Hz. **Ömer**:

-'Ne demek istiyorsun? Vallahi senin babanı babamdan daha çok severim. Allah! Allah! Ben Rasûlullah'(s.a.v.)ın onu babamdan daha çok sevdiğini biliyorum. Bunun için onun sevgisini kendi sevgimden üstün tutarım,' dedi." (26)

Ebû Cafer Muhammed b. Ali rivayet ediyor:

"Hz. **Abbas Ömer**'e geldi ve Rasûlullah'ın Bahreyn arazisini kendisine verdiğini söyleyince; Hz. **Ömer**;

-'Bunu bilen var mı? dedi.

-**Muğire b. Şu'be** bilir, dedi ve onu getirerek, şahitlik yaptırdı. Fakat Hz. **Ömer Muğire**'nin şahitliğini kabul etmez gibi görünerek isteğini reddetti.

Bunun üzerine **Abbas, Ömer**'e ağır sözler söyledi. **Ömer** de **Abbas**'ın oğluna:

-'Ey **Abdullah**, babanın elinden tut.' dedi.

Süfyan'ın rivayet ettiğine göre Hz. **Ömer** Hz. **Abbas**'a:

-'Allah'a yemin ederim ki, Ey **Ebû'l-Fadl**, şayet babam müslüman olsaydı senin müslüman olman beni onun müslüman olmasından daha çok sevindirirdi. Çünkü Rasûlullah babamdan ziyade senin müslüman olmanı arzu ederdi. Allah Rasûlünü sevindirmek için müslüman olsaydın ya!' demiştir." (27)

---

(26) *İbn-i Sa'd*, IV, 20.

(27) A.g.e; IV, 14.

EBÛ SAİD EL-HUDRİ'NİN MEDİNE'DE VEFAT EDENLER HAKKINDAKİ HADİSİ

Ebû Said el-Hudrî rivayet ediyor:

"Rasûlullah Medine'ye yerleştiği zaman içimizden biri öleceği vakit gider, ona haber verirdik. O da gelip hastanın başı ucunda durup dua ederdi. Hasta öldükten sonra beraberindekilerle birlikte dönerdi. Bazende cenaze defnedilinceye kadar beklerdi. Rasûlullah'ın uzun müddet beklediğini ve yorulduğunu görünce:

-'Bundan sonra onu hastamız öldükten sonra çağıralım, böylece burada fazla bekleyerek yorulmamış olur,' dedik ve bu şekilde yapmaya başladık.

Ebû Said şöyle devam eder:

Biz Rasûlullah'ı hastamız öldükten sonra haberdar ederdik. O da gelip namazını kıldırır ve ona Allah'tan mağfiret dilerdi. Bir müddet sonra arkadaşlarımız:

-'Böyle de Peygamberimiz yoruluyor. Bundan sonra cenazemizi onun evinin önüne götürelim,' dediler. Bundan sonra cenazelerimizi evinin önüne götürdük, namazlarını orada kıldırdı. Bu Rasûlullah için çok kolaydı.

Hadisin ravilerinden **Muhammed b. Ömer** şöyle der:

O yere "Cenazeler yeri" denmesinin sebebi budur. Çünkü bütün cenazeler oraya götürülürdü. Bugüne kadar hep cenazeler oraya götürülüp namazları kılındı."[28]

Hz. ÖMER'İN RASÛLULLAH'IN KIZI FATIMA'YA OLAN SEVGİSİ

Eslem rivayet ediyor:

"Hz. Ömer, bir gün Rasûlullah (s.a.v.)'ın kızı Hz. **Fatıma**'nın huzuruna girerek:

-'Ey **Fatıma**, Yemin ederim ki, Rasûlullah(s.a.v.)'ın senden daha çok sevdiği bir kimseyi görmedim. Onun için benim de babandan sonra en çok sevdiğim kişi sensin,' dedi."[29]

---

(28) A.g.e; I, 257.

(29) *Kenzu'l-Ummal*, VII, 111.

IV. RASÛLULLAH'A SAYGI GÖSTERMEK VE ONU YÜCELTMEK

ASHAB'IN EDEBİNDEN DOLAYI BAŞLARINI KALDIRIP RASÛLULLAH'A BAKMAMALARI

Enes rivayet ediyor:

"Rasûlullah ashabı otururken yanlarına uğradığı zaman Hz. **Ebû Bekir** ve Hz. **Ömer**'in haricinde hiç kimse yüzünü kaldırıp Rasûlullah'a bakmazdı. Hz. **Ebû Bekir** ve Hz. **Ömer** ona gülümseyerek bakarlar, o da onlara gülümserdi."[30]

ASHAB'IN RASÛLULLAH'IN YANINDA OTURUŞ ŞEKLİ

Üsame b. Şerik rivayet ediyor:

"Rasûlullah(s.a.v.)'ın yanında, sanki başlarımızda kuş varmış gibi oturuyorduk, hiçbirimiz konuşmuyorduk. Bir gün bir gurup Rasûlullah'a gelerek:

-'Ya Rasûlullah! Allah'ın en fazla sevdiği kul kimdir?' diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.):

-'Ahlakı en güzel olandır,' buyurdu."[31]

BER'A B. AZİB'İN RASÛLULLAH'I HEYBETLİ GÖRMESİ

Ber'a b. Azib(r.a.):

"Rasûlullah (s.a.v.)'a bir konuda soru sormak istiyordum. Rasûlullah'ın heybetinden ancak iki yıl sonra sorabildim" dedi.[32]

HZ. EBÛ EYYÜB'UN RASÛLULLAH'A SAYGISI

Hz. Ebû Eyyüb el-Ensarî rivayet ediyor:

"Rasûlullah (s.a.v.) Medineye hicret edince evimizin alt katına yerleşti. Biz ise üst katta oturuyorduk. Akşam yatma vakti gelince biz üst katta oturduğumuzdan Rasûlullah ile vahyin arasına girdiği-

(30) *Kenzu'l-Ummal*, VII, 111.
(31) *Et-Tergib ve't-Terhib*, IV, 187.
(32) *Tercümanü's-Sünne*, I, 370.

mizi, ayrıca odanın içinde hareket ettikçe tavandan Rasûlullah'ın üstüne toprak dökülmesinden rahatsız olacağını düşünüp, o gece uyuyamadık. Sabahleyin yanına inerek:

-'Ya Rasûlullah! Bu gece ne benim, ne de hanımın gözlerine uyku girdi,' dedim. Rasûlullah (s.a.v.):

-'Neden?' dedi.

-'Çünkü sen alt katta oturduğun için seninle vahyin arasına giriyoruz; hem de odanın içinde hareket ettikçe toprak dökerek sizi rahatsız ediyoruz,' dedim. Bana:

-'Boşver bunu. Ben sana bir kaç kelime öğreteyim. Onları sabah ve akşam onar defa söylersen, on kat sevap verilir, on günah silinir, derecen on kat yükseltilir, kıyamet günü on köle azat etmiş gibi mükafat alırsın. Şunu söyle: *La ilahe illallah lehü'l-mülkü ve lehü'l-hamdü la şerike leh.* (Allah'tan başka ilah yoktur, mülk O'nundur, hamd O'nadır ve O'nun ortağı yoktur)." (33)

Ebû Eyyub el-Ensarî (r.a.) rivayet ediyor:

"Rasûlullah Medine'ye hicret edince bizim eve misafir oldu. Ona:

-'Ya Rasûlullah! Anam-babam sana feda olsun, Sizin üstünüzde oturmaktan hoşlanmıyorum,' dedim. Bana:

-'Bizim için aşağıda oturmak daha uygundur. Çünkü bize gelip gidenler çok olur,' dedi. Bir gün testimiz kırılmıştı da suyu dökülmüştü. Su aşağıya akmasın diye hanımla birlikte yorgan olarak kullandığımız kadife parçasını sererek suyu kuruttuk. Biz ona yemek hazırlıyorduk. Artan yemeği bize gönderdiğinde parmaklarının izini arayıp teberrüken oradan yiyorduk. Birgün gönderdiğimiz yemeği yemeden geri göndermişti. Yemekte soğan veya sarmısak vardı.

-'Niçin yemediniz?' diye sorunca;

-'Yemekte şu otun kokusunu aldım. Ben ise halkla karşı karşıya konuşmak zorunda olan bir kimseyim. Benden kötü bir koku hissetmelerini istemiyorum. Fakat siz yiyebilirsiniz' buyurdu."(34)

(33) *Kenzu'l-Ummal*, I, 294.
(34) A.g.e., VIII, 50.

RASÛLULLAH'IN ÖLÜM HABERİNİ DUYAN ASHABIN AĞLAMASI

Enes b. Malik anlatıyor:

"Uhud savaşında, Rasûlullah'ın öldürüldüğünü duyan Medine'liler kaçışmaya başladılar. Bu haber kısa zamanda Medine'nin her tarafına yayıldı. Kadınlar yüksek sesle ağlamaya başladılar. Ensar'dan bir kadın savaştan dönenleri karşılamaya çıkmıştı. Babası, oğlu, kocası ve kardeşinin cesetleri ile karşılaştı. Onlardan hangisiyle önce karşılaştığını bilmiyorum. Fakat gördüğü her ölüye:

-'Bu kimdir?' diye soruyordu.

-'Babandır, kardeşindir' denildiği zaman,

-Rasûlullah nerede?' diye soruyordu. Nihayet Rasûlullah'ın önünden geçtiğini görünce elbisesinin ucundan tutarak:

-'Anam, babam sana feda olsun Ya Rasûlullah! Sen kurtulduktan sonra kim ölürse ölsün, aldırmam,' dedi." (35)

Zübeyr anlatıyor:

"Rasûlullah'la birlikte Uhud savaşına iştirak etmiştim. O gün Medine'de hiç kimse kalmamıştı. O savaşta şehid düşen çok oldu. Hatta birisi:

-**Muhammed** (s.a.v.) öldürüldü,' diye bağırdı. Bunun üzerine kadınlar ağlamaya başladılar. Bir kadın:

-Hemen ağlamayın, ben çıkıp durumu bir öğreneyim dedi. Rasûlullah'tan başka hiç kimsenin durumunu sormadı." (36)

Sa'd b. Ebi Vakkas rivayet ediyor:

"Rasûlullah'la beraber Uhud savaşına iştirak eden Beni Dinar'dan bir kadının kocası, kardeşi ve oğlunun şehid olduğunu haber verdiler. Kadın: -'Rasûlullah nasıldır?' diye sordu.

-'Allah'a şükürler olsun o iyidir,' cevabını verdiler. Kadın:

-'Bana onu göstermedikçe size inanmam,' dedi. O sırada Rasûlullah oradan geçerken kadına gösterdiler. Kadın:

-'Senin sağ olduğunu gördükten sonra, her musibet bana basittir, dedi." (37)

---

(35) A.g.e., VI, 115.

(36) A.g.e., a.y.

(37) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, IV, 27.

V. MÜSLÜMANLARIN CAN VE MALLARININ HARAM OLMASI

MÜSLÜMANI ÖLDÜRMENİN CEZASINA DAİR HADİSLER

İbn-i Abbas (r.a.) rivayet ediyor:

Rasûlullah zamanında katili belli olmayan bir adam öldürülmüştü. Rasûlullah minbere çıkarak:

-'Ey insanlar! Ben aranızda bulunurken, nasıl olur da bir adam öldürülür ve katil bulunamaz! Yemin ederim ki, yeryüzü ve gökyüzünün sakinleri bir müslümanı öldürmek için bir araya gelseler, Allah onların hepsine ölçüsüz ve sayısız azab verecektir,' buyurdu." (38)

Ebû Saîd el-Hudrî anlatıyor:

"Rasûlullah zamanında biri öldürülmüştü. Rasûlullah minbere çıkarak: -Aramızda bu adamı öldüreni bilmiyor musunuz? diye üç defa sorunca, Ashab:

-'Allah şahittir ki, bilmiyoruz,' cevabını verdiler. Rasûlullah:

-'Muhammed(s.a.v.)'in nefsini kudret elinde bulunduran Allah'a yemin ederim ki göklerin ve yerin sakinleri bir müslümanı öldürmek için bir araya gelseler, Allah hepsini cehenneme sokacaktır. Birisi bize -Ehl-i Beyt'e- buğz ederse Allah onu da yüzüstü cehenneme bırakacaktır buyurdu." (39)

RASÛLULLAH'IN, ŞEHADET GETİRDİĞİ HALDE BİR ADAMI ÖLDÜRMELERİ ÜZERİNE ASHABDAN BAZILARINI KINAMASI

Üsame b. Zeyd rivayet ediyor:

"Rasûlullah(s.a.v.) bizi, Hurka kabilesiyle savaşmaya gönderdi. Sabahleyin saldırıda bulunduk. Onların içinde birisi vardı ki, bize karşı en şiddetli davrananı oydu. Saldıranların en önünde bulunuyor, geriye doğru kaçtıklarında da arkada kalıyor onlara siper oluyordu. Benimle Ensar'dan biri ona yetiştik. Fakat biz ona yetişir yetişmez, "La ilahe ilallah" deyince arkadaşım ondan vazgeçti, ben ise dinlemeyip onu öldürdüm. Rasûlullah(s.a.v.) bu haberi duyunca:

-'Ey Üsame! "La ilahe illallah" dediği halde onu öldürdün öyle

(38) *Mecmau'z-Zevâid*, VII, 297.
(39) A.g.e. VII, 296.

mi? dedi.

-'Ya Rasûlullah, ölümden korktuğu için "Lailahe illallah" dedi,' dedim. Rasûlullah(s.a.v.) aynı sözü o kadar tekrarladı ki, 'keşke bu güne kadar müslüman olmasaydım,' dedim"

İbn-i İshak rivayet ediyor:

"Rasûlullah(s.a.v.)'ın yanına döndüğümüzde, durumu haber verdik. Rasûlullah(s.a.v.):

-'Ey **Üsame**, seni kim bu vebalden kurtaracak?' diye sorunca,

-'Ya Rasûlullah! Adam ölümden korktuğu için şehadet getirdi dedim. Aynı sözü o kadar çok tekrarladı ki içimden "keşke bu gün yeni müslüman olsaydım da, bu adamı öldürmemiş olsaydım" diye temennide bulundum ve:

-'Ya Rasûlullah! Allah'a söz veririm ki, bir daha La ilahe illallah diyen kimseyi öldürmeyeceğim" dedim. Rasûlullah(s.a.v.): "Benden sonra da" deyince:

-'Evet, senden sonra da,' dedim." (40)

Üsame b. Zeyd anlatıyor:

Ben ve Ensar'dan bir arkadaş **Mirdas b. Nüheyk**'i yakalayıp kılıç çektiğimizde **Mirdas** "La ilahe illallah" dedi. Biz bu sözüne aldırmayıp onu öldürdük.

Başka rivayette: "Rasûlullah: 'Adam La ilahe illallah dediği halde sen onu öldürdün öyle mi?' diye sorunca:

-'Ya Rasûlullah! Kılıçtan korktuğu için bunu söyledi', deyince:

-"Sen onun kalbini yardın da baktın mı da böyle söylüyorsun? Seni bu vebalden kim kurtaracak?' dedi. Bu sözü o kadar çok tekrarladı ki: 'Keşke bu gün müslüman olsaydım' dedim." (41)

RASÛLULLAH'IN BEKİR B. HARİSE'Yİ AZARLAMASI

Bekir b. Harise anlatıyor:

"Rasûlullah'ın savaş için yola çıkarttığı bir seriyyede bulunuyordum. Müşriklerle savaşırken, bir adamın üzerine saldırdım. "Müslüman oldum" dediyse de aldırmayıp onu öldürdüm. Rasûlullah(s.a.v.)

(40) *El-Bidâye ve'n-Nihâye* IV, 222.
(41) *Kenzu'l-Ummal*, I, 78

bunu duyunca bana kızıp Medine'den sürgün etti. Bunun üzerine: *"Bir mü'minin başka bir mü'mini yanlışlık dışında öldürmesi asla caiz değildir."* (42) âyeti nazil oldu. Rasûlullah beni bağışlayarak Medine'ye geri çağırttı." (43)

RASÛLULLAH'IN BİR MÜMİNİ ÖLDÜREN ADAMDAN YÜZ ÇEVİRMESİ

Ukbe b. Halid el-Leysi rivayet ediyor:

"Rasûlullah bir gün, askeri birlik yola çıkarttı. Birlik müşrik bir kabileye baskın yaptı. O sırada adam kılıcını çekerek birliğe doğru koşmaya başladı. Bizden biri kılıcını çekerek adama saldırdı. Adam:

-'Ben müslümanım, ben müslümanım' dediyse de, aldırmayıp onu öldürdü. Rasûlullah(s.a.v.) bu olayı duyunca adamı öldüren hakkında ağır sözler söyledi. Rasûlullah (s.a.v.) hutbe okurken adam:

-'Ya Rasûlullah(s.a.v.)! Ölümden korktuğu için söyledi,' dediyse de Rasûlullah ve etrafındakiler yüzlerini çevirdiler ve Rasûlullah Hutbeye devam etti. Adam yine aynı sözleri tekrar edince Rasûlullah(s.a.v.) yine aldırmadı. Adam sabredemeyerek, üçüncü defa:

-'Ya Rasûlullah! Ölümden korktuğu için söyledi' dedi. Rasûlullah bu sefer, öfkeli olarak üç defa:

-'Allah bana, mü'minleri öldürtmek için izin vermemiştir' buyurdu." (44)

MİKDAD'IN ŞEHADET GETİREN ADAMI ÖLDÜRMESİ ÜZERİNE AYET İNMESİ

İbn-i Abbas rivayet ediyor:

"Rasûlullah(s.a.v.), içlerinde **Mikdad b. Esved**'in de bulunduğu bir askeri seriyye yola çıkarttı. Bir kavme baskın yapar yapmaz kabilenin tüm adamları dağıldılar. Ancak çok malı olan birisi kaçmadı. Adam şehadet getirdiği halde **Mikdad b. Esved** kendisini öldürdü. Arkadaşlarından birisi:

---

(42) Nisa 92.

(43) *Kenzu'l-Ummal*, I, 78.

(44) *Mecmau'z-Zevâid*, VII, 283.

-"Sen şehadet getiren bir adamı nasıl öldürdün? Bunu Rasûlullah'a anlatacağım,' dedi. Rasûlullah(s.a.v.)'ın yanına vardıklarında:

-'Ya Rasûlullah! **Mikdad** " La ilahe ilallah" diyen bir kimseyi öldürdü, dediler. Rasûlullah: "Bana **Mikdad**'ı çağırın" buyurdu. Mikdad geldiği zaman "Ey **Mikdad**! La ilahe illallah diyen bir adamı öldürdün ha? Yarın bu sözden dolayı halin en olacak?" dedi. Bunun üzerine şu âyetler nazil oldu: *"Ey inananlar! Allah yolunda yürüdüğünüz vakit, herşeyi iyice anlayın. Size müslüman olduğunu bildirene, dünya hayatının geçici menfaatine göz dikerek "Sen mü'min değilsin" demeyin. Allah'ın katında bir çok ganimetler vardır. Evvelce siz de öyleydiniz. Allah size iyilikte bulundu. İyice araştırıp anlayın. Allah işlediklerinizden şüphesiz haberdardır."*[45] Sonra Rasûlullah, **Mikdad**'a

-'O mü'min birisiydi, kafirler içerisinde imanını gizliyordu. Sizi görünce mü'min olduğunu açığa vurdu. Buna rağmen sen onu öldürdün. Sen de Mekke'de iken imanını gizliyordun değil mi?' buyurdu."[46]

HALİD B. VELİD'İN CEZİME KABİLESİYLE OLAN KISSASI

Ebû Cafer Muhammed b. Ali rivayet ediyor:

"Rasûlullah Mekke fetholunduğu zaman kabileleri İslâm'a davet etmek için **Halid b. Velid**'i etrafa gönderdi. Beraberinde Süleym ve Müdlic kabileleri de vardı. **Halid b. Velid** gidip Cezime kabilesini bastı. Bunu gören kabilenin adamları silahlara sarıldılar. **Halid**:

-'Bırakın silahlarınızı, çünkü artık herkes müslüman olmuştur. Bize karşı gelmeniz imkansızdır.' dedi. Bunun üzerine silahlarını bırakarak teslim oldular. Fakat **Halid**, ellerinin bağlatılmasını emrederek adam öldürttü. Bunu duyunca Rasûlullah ellerini kaldıraraak:

-'Allah'ım, **Halid**'in yaptığı bu davranıştan ben beriyim,' dedikten sonra Hz. **Ali**'yi çağırtarak:

-'Cezime kabilesine vararak, durumlarına bak, bu yapılan cahiliyye işini ayaklar altına al,' buyurdu. Hz. **Ali**, Rasûlullah'ın mağdurlara verilmek üzere gönderdiği malları alarak yola çıktı. Kavmin yanına varır varma, ölenlerin diyetleri ve yağma edilen malların be-

(45) Nisa, 94.

(46) *Mecmau'z-Zevâid*, VII, 9.

dellerini -hatta kırılan köpek çanaklarını bile- ödedikten sonra bir miktar arttı. Ali mağdurlara hitaben:

-'Ödenmeyen diyet veya mal bedeli kaldı mı?' diye sordu "hayır" cevabını alınca:

-'Bu artan miktarı da bilemediğiniz malların yerine veriyorum, 'dedikten sonra Medine'ye dönüp durumu Rasûlullah'a haber verdi. Rasûlullah(s.a.v.):

-'İyi ettin, doğru ve isabetli bir iş yaptın,' dedikten sonra ayağa kalkıp kıbleye dönerek koltuk altları gözükünceye kadar ellerini kaldırdı ve üç defa: "Allah'ım ben **Halid**'in yaptıklarından beriyim" buyurdu."

İbn-i Ömer rivayet ediyor:

"Rasûlullah(s.a.v.), **Halid b. Velid**'i Cezime kabilesine gönderdi. **Halid** onları müslüman olmaya çağırınca; "müslüman olduk" demesini bilemeyip:

-'Dinimizi terkettik, dinimizi terkettik,' dediler. Bunun üzerine **Halid** kimini esir aldı, kimini öldürttü. **Halid** her birimize bir esir teslim ederek sabahleyin öldürmemizi emretti. Ben:

-'Allah'a yemin ederim ki, ben esirimi öldürmem ve arkadaşlarımdan hiçbiri de öldürmeyecektir,' dedim, Medine'ye döndüğümüzde **Halid**'in yaptıklarını Rasûlullah'a anlattılar. Rasûlullah(s.a.v.) ellerini havaya kaldırarak iki defa: "Allah'ım! **Halid**'in yaptıklarından beriyim" buyurdu. [47]

VI. MÜSLÜMANLARI ÖLDÜRMEKTEN VE MÜLK İÇİN SAVAŞMAKTAN SAKINMAK

RASÛLULLAH'IN, ALLAH'A VE PEYGAMBERINE İNANAN KIMSENİN OLDURULMESINI YASAKLAMASI

Evs b. Evs es- Sekafi rivayet ediyor:

"Biz mescidde bir çadırda kalıyorduk. Bir gün Rasûlullah yanımıza gelmişti. O sırada birisi gelerek Rasûlullah(s.a.v.)'ın kulağına birşeyler fısıldadı. Rasûlullah(s.a.v.) adama:

-'Git söyle onu öldürsünler,' dedi. Çıkarken onu geri çağırtarak:

(47) *Sahih-i Buhari* ve *Sunen-i Nesei*

-'Allah'ın birliğine ve benim Allah'ın elçisi olduğuma inanıyor mu?' diye sordu. " Evet" cevabını alınca:

-'Öyleyse git, onlara söyle onu bıraksınlar. Ben insanlarla Allah'tan başka ilah olmadığını söyleyinceye kadar savaşmakla emrolundum. Bunu söyleyenlerin kanları ve malları bana haram olur. Onların hesabı Allah'a aittir' buyurdu.

Abdullah b. Adiyy el-Ensarî rivayet ediyor:

"Rasûlullah(s.a.v.) bir gün ashabının arasında otururken, bir adam gelerek bir münafığın öldürülmesi konusunda gizli konuşmak için izin istedi. Rasûlullah (s.a.v.) ise yüksek sesle:

-'Benim peygamberliğime iman ediyor mu?' diye sordu. Adam:

-'Ediyor fakat imanı iman sayılmaz,' dedi. Rasûlullah(s.a.v.):

-'Peki namaz kılıyor mu?' deyince, Adam:

-'Kılıyor, fakat namazı namaz değil,' dedi. Bunun üzerine Rasûlullah:

-'Kendileriyle savaşmaktan menolunduğum kimseler, risaletimi kabul edip namaz kılanlardır. Onların gizli yaptıklarının hesabı Allah'a aittir,' buyurdu."[48]

HZ. OSMAN'IN MUHASARA GUNU SAVAŞMAKTAN SAKINMASI

Hz. **Âişe** rivayet ediyor:

"Birgün Rasûlullah(s.a.v.):

-'Ashabımdan birini bana çağırın,' dedi.

-**Ebû Bekir**'i çağıralım mı?' dedim. "Hayır" dedi.

-**Ömer**'i çağıralım mı?' dedim "Hayır" dedi.

-'Amcanoğlu **Ali**'yi çağıralım mı?' dedim. "Hayır" dedi.

-"**Osman**'ı çağıralım mı? dedim, "Evet" dedi. Hz. **Osman** geldiği zaman bana:

-"Sen geri çekil.' dedi. Hz. **Osman**'la gizli konuşmaya başladı. **Osman**'ın yüzünün rengi değişiyordu. Ben ona ne söylediğini bilmiyordum. Nihayet isyancılar **Osman**'ın evini muhasara ettiklerinde

(48) *Kenzu'l Ummal*, 1, 78

ona:

-'Ya Emirel-Mü'minin! Onlarla dövüşmeyelim mi?' dedik. Bize:

-'Rasûlullah'a verdiğim bir söz vardır. Onu bozmamaya sabrediyorum,' dedi." (49)

HZ. OSMAN'IN, RASÛLULLAH'IN: "ÜÇ ŞEY DIŞINDA KİMSENİN KANININ AKITILMASI HELAL OLMAZ" SÖZÜYLE İSTİŞHAD ETMESİ

İbn-i Ömer rivayet ediyor:

Hz. **Osman**'ın evi isyancılar tarafından muhasara altına alınınca, başını uzatarak:

-'Beni ne sebeple öldürüyorsunuz? Rasûlullah'ın "Ancak şu üç şeyden biri sebebiyle bir mü'minin kanının akıtılması helal olur: Evli iken zina ederse taşlanarak öldürülür. Bilerek adam öldürdüğünde kısas olarak öldürülür. Ya da müslümanken irtidat edip dinden çıktığında öldürülür" dediğini duydum. Ben ne cahiliyye döneminde ne de müslüman olduktan sonra zina ettim. Müslüman olduktan sonra irtidat da etmedim. Hiç kimseyi de öldürmedim" dedi." (50)

Ebû Ümame şöyle der:

"Hz. **Osman**'ın evi muhasara altına alınınca yanında idim. Evinde bir giriş vardı. Oraya girdiğimde, **Osman**'ın evini kuşatan Bilat'takilerin sesini duyardık. Bir gün Hz. **Osman** oraya girmiş ve rengi atmış olarak çıktı:

-'Vallahi bunlar beni öldürmek istiyorlar,' dedi.

-'Ya Emir'el-Mü'minin, Allah seni onların kötülüğünden korusun,' dedik.

-'Bilmem ki, beni niçin öldürmek isterler? Rasûlullah'tan bizzat işittim ki, bir kişinin kanı ancak üç hususta helal olur: Müslümanken kafir olan, evliyken zina eden, haksız yere adam öldüren adam" Allah'a yemin ederim ki, ben cahiliyye ve islam döneminde asla zina etmedim. Hidayetimden sonra başka bir dini kabul etmedim. Haksız yere adam da öldürmedim. Hangi sebepten dolayı beni öldürüyorlar, anlamadım,' dedi." (51)

---

(49) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, VII, 181.

(50) A.g.e VII, 179.

(51) A.g.e VII, 179.

HZ. OSMAN'IN EVİNİ KUŞATANLARA HİTABI VE ONLARLA VURUŞMAKTAN SAKINMASI

Ebû Leyla el-Kindî anlatıyor:

"Hz. **Osman** evinde mahsurken yanına gittim. Bir ara başını pencereden çıkararak:

-'Ey İnsanlar! Beni öldürmeyin, eğer bir günahım varsa, beni o günahtan vazgeçirttirin. Eğer beni öldürürseniz, Allah'a yemin ederim ki, artık bir arada namaz kılamazsınız, beraber cihad yapamazsınız, parmaklarınızı birbirine geçirerek ihtilafa düşer böyle olursunuz.' dedi sonra şu âyeti okudu:

"Ey milletim! Bana karşı gelmeniz, Nuh milletine veya Hud milletine, yahut da Salih milletine gelen felaketin bir benzerini, sakın sizin başınıza getirmesin. Lut milleti sizden uzak değildir." (52)

Sonra **Abdullah b. Selam**'a görüşünü almak için adam gönderdi. **Abdullah** ona:

-'Onlarla vuruşmaktan sakın, cennete girmek istiyorsan bu senin için çok gereklidir' dedi." (53)

MUHASARA GÜNÜNDE HZ. OSMAN İLE **MUĞİRE** ARASINDA GEÇEN OLAY

Ahmed b. Hanbel'den:

Hz. **Osman** evinde mahsurken **Muğire b. Şu'be** yanına girerek:

-"Sen halkın halifesi iken başına gelenleri görüyorsun. sana üç yol tavsiye edeceğim, birini seç. Ya ortaya çık, onlarla savaş, çünkü senin elinde çok sayıda silah ve kuvvet vardır. Hemde sen haklısın, onlar batıl peşindeler. Ya evin arka tarafından bir kapı açarak, onlardan habersiz Mekke'ye git. Çünkü sen Mekke'de bulunduğun müddetçe, sana dokunamazlar. Ya da Şam'a git, **Muaviye** orada olduğu için Şam halkı seni bu isyancılardan koruyacaktır,' diye tavsiyede bulundu. Hz. **Osman**:

-'Eğer onlarla çıkıp savaşırsam, Allah Rasûlünden sonra müslümanların kanını akıtan halife ben olurum. Mekke'ye gidersem, "Rasûlullah'tan işittim ki: "Kureyşlilerden biri, Mekke'ye sığınıp diretecektir. O kimsenin azabı, bütün insanlara verilecek azabın yarı-

(52) Hud, 69.
(53) *İbn-i Sa'd*, III, 49.

sıdır" Bu adam ben olmayacağım. Şam' a gitmeye gelince, Hicret yurdundan ve peygamberin komşuluğundan ayrılmak istemiyorum,' cevabını verdi." (53)

MUHASARA GÜNÜNDE HZ. OSMAN'IN BİR SAHABEYİ VURUŞMAKTAN ALIKOYMASI

Ebû Hureyre anlatıyor:

"Muhasara günü Hz. **Osman**'ın yanına girerek:

-'Ya Emir'el-Müminin! Artık isyancılarla vuruşabilirsin?' dedim. Bana:

-'Ey **Ebû Hureyre**! Sen bütün insanları ve beni öldürmekten memnun olur musun? diye sordu. Ben de 'Hayır bundan nasıl memnun olurum?" deyince:

-Allah'a yemin ederim ki, sen onlardan birisini öldürsen, bütün insanları öldürmüş gibi olursun, dedi.

Bunun üzerine vuruşmaktan vazgeçerek yanından ayrıldım." (54)

Abdullah b. Zübeyr anlatıyor:

"Hz **Osman**'a:

- 'Ya Emire'l-Mü'minin! Senin emrinde bundan daha az sayı ile bile Allah'ın koruyabileceği bir topluluk vardır. İzin ver de şunlarla vuruşalım,' dedim. Hz. **Osman**:

-Benim yüzümden kendi kanını veya başkasının kanını akıtan kimesye Allah'ı hatırlatırım, dedi." (55)

Muhasara günü Hz. **Osman**'a:

-'Onlarla savaş. Allah'a yemin ederim ki, Allah onlarla savaşmayı sana helal kılmıştır,' deyince, O:

-'Hayır asla onlarla savaşmayacağım,' dedi." (56)

Abdullah b. Saide rivayet ediyor:

"**Said b. el-As** Hz. **Osman**'a:

-'Ya Emire'l-Mü'minin, ne zamana kadar elimizi tutacaksın?

(54) Ibn-i Sa'd, III, 48.
(55) A.g.e; III, 49.
(56) A.g.e; a.y.

Bunlar bizi yediler. Kimisi ok atıyor, kimi taş atıyor, kimi de kılıç çekiyor. Ne yapacaksak bize emret 'dedi. Hz. **Osman**:

-'Allah'a yemin olsun ki, onlarla vuruşmak istemiyorum. Onlarla vuruşursam galip geleceğimi umarım. Fakat ben onları ve kışkırtıcılarını Allah'a havale ediyorum. Elbet bir gün Rabbimizin huzurunda toplanacağız. Vuruşmayı ise size asla emretmem,' deyince, **Sa'd**:

-'Senden asla birşey sormayacağım,' diyerek çıktı ve başından yaralanıncaya kadar vuruştu."(57)

SA'D B. EBİ VAKKAS'IN VURUŞMAKTAN SAKINMASI

Sa'd b. Ebi Vakkas'ın oğlu **Ömer** anlatıyor:

"Kardeşim **Amir**, babama:

-'Babacığım, herkes dünya makamı (hilafet) için birbirleriyle vuruşurken sen hala burada mı duruyorsun? deyince, babam:

-'Oğlum, bana fitnenin başı olmamı mı emrediyorsun? Hayır, Allah bana düşmana vurduğumda öldürücü, mü'mine vurduğumda yaralamayıcı bir kılıç vermediği müddetçe kolumu hiç kimseye sallamam. Zira ben bizzat Rasûlullah'ın 'Allah muttaki, zenginliği gizli olanları sever' buyurduğunu işittim,' dedi."(58)

İBN-İ ZÜBEYR'İN KARGAŞALIĞI ESNASINDA İBN-İ ÖMER'İN VURUŞMAKTAN SAKINMAYA DAİR SÖZLERİ

Nafi rivayet ediyor:

"**Abdullah b. Zübeyr**'in kargaşalığı esnasında **Abdullah b. Ömer**'in yanına iki adam gelerek:

-'Müslümanlar telef oldular. Sen Hz. Ömer'in oğlu ve Rasûlullah'ın yakın arkadaşısın. Neden ortaya çıkıp bu fitneye mani olmuyorsunuz?' dediler, **İbn-i Ömer**(r.a.):

-'Allah(c.c.), bana müslüman kardeşimin kanını akıtmayı haram kıldığı için ilgilenmiyorum,' dedi. Adamlar:

-'Allah(c.c.): *"Yeryüzünde fitne kalmayıncaya kadar onlarla savaşın" buyurmamış mıdır?"* dediler. **İbn-i Ömer**(r.a.):

---

(57) A.g.e; V, 23.

(58) *El-Hilyetü'l-Evliya*, I, 94.

-'Biz yeryüzünde fitne kalmayıp din tamamıyle Allah'ın oluncaya kadar savaştık. Şimdi siz fitne olsun, din Allah'tan başkasının olsun istiyorsunuz,' dedi." (59)

Nafi'den:

"Bir adam **İbn-i Ömer**'e gelerek:

-'Ey **Ebû Abdurrahman**, sen bir yıl hac, bir yıl umre yapıyorsun. Fakat cihadı terkediyorsun. Halbuki cihadın sevabı diğerlerinden daha fazla olduğunu biliyorsun,' dedi.

İbn-i Ömer adama:

-'İslâm dini, Allah ve Rasûlüne iman, namaz, oruç, hac ve zekat olmak üzere beş temel üzerine kurulmuştur,' dedi. Adam:

-'Ey **Ebû Abdurrahman**, Allah'ın: *"Eğer müminlerden iki topluluk birbirleriyle savaşırlarsa aralarını düzeltiniz. Eğer biri diğeri üzerine saldırırsa, saldıranlarla Allah'ın buyruğuna dönmelerine kadar savaşınız."*(60) buyurduğunu işitmedin mi?' diye sorunca:

-'Biz bu görevi müslümanların az olduğu kafirlerin müslümanları dinlerinden döndürmek için işkence yapıp öldürdükleri zaman yaptık. Müslümanlar çoğalıp fitne ortadan kalkıncaya kadar kafirlerle savaştık,' cevabını verdi. Adam tekrar:

-'**Osman** ile **Ali** hakkında ne dünüyorsunuz?' dedi. **İbn-i Ömer:**

-'Allah Hz. **Osman**(r.a.)'ı bağışlamıştır, fakat siz onun bağışlanmasından hoşlanmıyorsunuz. Hz. **Ali**(r.a.) ise Rasûlullah(s.a.v.)'ın amcasının oğlu ve damadıdır,' dedikten sonra eliyle işaret ederek, burası da Rasûlullah'ın evidir' dedi." (61)

Yine **Nafi**'den:

"Bir adam **İbn-i Ömer**(r.a.)'e gelerek:

-'Ey **Ebû Abdurrahman**! *"Mü'minlerden iki topluluk birbirleriyle savaşırlarsa....."* âyetini duymadın mı? Seni onlarla savaşmaktan alıkoyan nedir? diye sorunca, **İbn-i Ömer**(r.a.):

-*"Kim bir mümini kasden öldürürse cezası, içinde ebedi kalacağı cehennemdir. Allah o kimseye gazap etmiş, rahmetinden uzaklaştırmış ve ona çok büyük azap hazırlamıştır."* (62) âyetine aykırı davra-

(59) Buhari, I, 248.
(60) Hucurat, 9
(61) Sünen-i *Beyhâki*, VIII, 192.
(62) Nisa, 93.

nıp Allah'ın gazabına uğramaktansa, sizin söylediğiniz âyetin gereğini yerine getirmeyip müslümanlarla savaşmamam benim için daha az tehlikelidir" dedi. Adam:

-"Allah(c.c.): *"Fitne kalmayıncaya kadar savaşın"* buyurmuyor mu? diye sorunca; **İbn-i Ömer**(r.a.):

-'Biz onu daha önce yaptık,' cevabını verdi."[63]

İBN-İ ÖMER'İN ABDULLAH B. ZÜBEYR'E BEYAT ETMEMEKTE DİRENİRKEN, ABDULLAH B. SAFVAN'A SÖYLEDİKLERİ

Ebû'l-Aliye el-Bera rivayet ediyor:

Birgün **Abdullah b. Zübeyir** ile **Abdullah b. Safvan** Kabenin bitişiğindeki Hicr'de otururlarken, **İbn-i Ömer** tavaf etmek üzere yanlarından geçti. Biri diğerine:

-'Bey'at etmeyenler arasında bundan daha hayırlı bir kimsenin kaldığını biliyor musun?' deyince diğeri: "Tavafını bitirsin de soralım, dedi. **İbn-i Ömer** tavafını bitirip iki rekat namaz kıldıktan sonra çağırttılar. **Abdullah b. Safvan** ona:

-'Ey **Ebû Abdurrahman**! Sen Emirü'l-Mü'minine niçin beyat etmiyorsun? Halbuki, Mekke, Medine ve Irak halkı ile Şam halkının çoğu beyat etti, dedi. **İbn-i Ömer**(r.a.):

-'Kılıçlarınızı omuzlarınızın üzerinde taşıdığınız ve müslümanların kanını akıttığınız müddetçe size beyat etmem,' cevabını verdi."[64]

İBN-İ ÖMER'İN KENDİSİNE BEYAT EDİLMESİNİ KABUL ETMEMESİ

Hasen rivayet ediyor:

"Müslümanlar arasında fitne baş gösterdiği zaman halk **Abdullah b. Ömer**'e giderek:

-'Sen müslümanların büyüğüsün ve müslümanların büyüğünün oğlusun. Herkes senden memnundur. Ortaya çık da sana beyat edilim,' dediler. **İbn-i Ömer**(r.a.):

-'Hayır ben yaşadığım sürece benim yüzümden veya benim için hiç kimsenin bir damla kanı dökülmeyecektir,' dedi. **İbn-i Ömer** bu

(63) *Hilyetü'l-Evliya*, I, 292.
(64) *Sünen-i Beyhâkî, VIII, 192.*

teklifi kabul etmeyince halk:

-'Ya kabul edersin veya seni yatağında öldürüz diyerek korkuttular. Fakat kendisi önce söylediğini tekrarladı. Hiç kimse ölünceye kadar ona birşey yapamadı." (65)

İBN-İ ÖMER'İN BİRLİK VE AYRILIK HAKKINDA SÖYLEDİKLERİ

Halid b. Sümeyr rivayet ediyor:

"**İbn-i Ömer**'e:

-'İnsanların başına halife olsaydın bu fitneyi giderebilirdin. Çünkü halkın hepsi senden memnundur,' denildi. İbn-i Ömer(r.a.) Onlara:

-'Ya doğu tarafından biri bana muhalefet ederse ne olacak?' diye sorunca:

-'Onu öldürürüz. Bir milletin kurtuluşu için bir adam öldürülse ne olur?' dediler. Bunun üzerine İbn-i Ömer(r.a.):

-'Bütün ümmetin birlik içinde kılıcın kabzasından tutup, benim yüzümden bir adam öldürmelerine, bana dünyayı ve içindekileri verseler dahi razı değilim, dedi." (66)

Kasım b. Abdurrahman rivayet ediyor:

"İlk fitne zamanında **İbn-i Ömer**'e:

-'Niçin ortaya çıkıp savaşmıyorsun?' dediler. **İbn-i Ömer**:

-'Putlar kabenin köşesi ile kapısı arasında dikilirken savaştım. Allah putlardan Kabeyi temizledi. Ben şimdi "La ilahe illallah" diyen kimselerle savaşmaktan hoşlanmıyorum,' dedi.

-'Hayır senin fikrin bu değil, sen istiyorsun ki; Rasûlullah'ın ashabı birbirini öldürerek tüketsin de, daha sonra **İbn-i Ömer**'e beyat ediniz denilsin,' dediler. **İbn-i Ömer**:

-'Vallahi böyle bir düşüncem yok. Namaza çağırdığınızda size uyarım. Fakat aranızda tefrikaya düştüğünüzde size katılmam, bir araya geldiğinizde de sizden ayrılmam,' dedi."(67)

---

(65) *Hilyetü'l-Evliya*, I, 293.
(66) *İbn-i Sad*, IV, 111.
(67) *Hilyetü'l Evliya*, I, 294.

Nafi'den:

İbn-i Zübeyr ve Hariciler zamanında **İbn-i Ömer**'e:

-'Birbirlerini öldüren bu grupların arkasında nasıl namaz kılıyorsun?' diye sorduklarında:

-'Kim, "haydi namaza" derse uyarım. Kim "haydi müslüman kardeşinizi öldürüp mallarını yağmalamaya" derse ona uymam,' dedi"[68]

HİLAFET İSTEĞİ İÇİN MÜSLÜMANLARIN ÖLDÜRÜLMESİNİ İSTEMEYEN HASAN B. ALİ'NİN MUAVİYE İLE BARIŞMASI

Ebû'l-Garif rivayet ediyor:

Hz. **Hasan**'ın ordusunda en önde bulunuyorduk. On ikibin kişiydik. Şam halkıyla savaşmak için kılıçlarımızdan adeta kan damlıyordu. Komutanımız **Ebû Amrata** idi. Hasanın, **Muaviye** ile anlaşarak hilafeti ona bıraktığını duyunca, öfke ve kızgınlığımızdan sanki belimiz kırılmıştı. Hasan Küfeye döndüğünde **Ebû Amir Süfyan b. Leyl** adındaki adam **Hasan**'a doğru yürüyerek:

-'Selam, Ey Müslümanları zelil eden adam,' dedi. Hz. **Hasan** :

-'Böyle söyleme ey **Ebû Amir**! Ben müslümanlara zelil etmedim. sadece hilafet ve makam uğruna insanları öldürtmek istemediğim için böyle yaptım,' dedi."[69]

Şa'bi rivayet ediyor:

"Hz. **Hasan** ile **Muaviye** arasında anlaşma olunca **Muaviye** Hz. **Hasan**'a:

-'Kalk, insanlara bir hutbe ile durumu bildir,' dedi. Bunun üzerine **Hasan** (r.a.) kalktı:

-'Bizim vasıtamızla size hidayet veren ve nihayet bizim vasıtamızla kanlarımızın akmasını önleyen Allah'a hamd olsun. Şunu bilin ki, akıllı ve tedbirli olmanın başı takvadır. Aczin ve tembelliğin başı günahlardır. **Muaviye** ile benim ihtilaf konusu yaptığımız hilafet ister onun hakkı olsun, isterse benim hakkım olsun, ben Allah için ve **Muhammed** (s.a.v.) ümmetinin kurtuluşu ve kanlarının akıtılmaması için hakkımı ona terkettim,' dedi ve hutbeden indikten sonra **Muaviye** kendisine:

-'Senden istediğim bundan başka bir şey değildi,' dedi."[70]

(69) *Müstedrek*, III, 175.
(70) *El-İstiab*, I, 374.

HİLAFET KONUSUNDA HASAN'IN
CÜBEYR B. NÜFEYR'E SÖYLEDİKLERİ

Cübeyr b. Nüfeyr anlatıyor:

"Hz. **Hasan**'a:

-'Halk senin hilafeti arzu ettiğini söylüyor,' **dedim. Hz. Hasan** (r.a.):

-'Eğer hilafeti arzu etseydim, bütün Arap kabileleri benimle birlikte savaşmayı beklerken, ben sırf Allah rızası ve müslümanların kanını akıtmamak için hilafeti başkasına terketmezdim. Bugün bir avuç Hicaz halkından kuvvet ve cesaret alarak hilafete nasıl göz dikerim?' dedi."(71)

EYMEN EL-ESEDİ'NİN MERVAN'LA BERABER
VURUŞMAKTAN SAKINMASI

Amir eş-Şa'bi anlatıyor:

Mervan Dahhak b. Kays'la vuruşurken **Eymen el-Esedi**'ye:

-"Senin de bizimle savaşmanı arzu ediyoruz,' diye teklifte bulundu. **Eymen**:

-'Babamla amcam Bedir savaşına katılırlarken, benden şehadet getiren bir kimse ile vuruşmamak üzere söz aldılar. Eğer sen cehenneme girmeyeceğime dair bir teminat getirirsen, o zaman ben de seninle birlikte dövüşe katılırım,' dedi. **Mervan** bunun üzerine:

-'Git buradan,' diyerek hakaret etti. **Eymen** de şu şiirle ona karşılık verdi:

Kureyşten birinin sultan olması için,

Namaz kılan bir müslümanla vuruşmam.

Sebepsiz yere, niçin bir müslümanla vuruşayım?

Bu hareketimin hayatım boyunca bana bir faydası olmaz.

Sadece o sultan olur, ben ise günahımla kalırım.

Böyle akılsız bir işe girişmekten Allah'a sığınırım."(72)

(71) *Müstedrek*, III, 170.

(72) *Sünen-i Beyhâkî* VIII, 193.

HAKEM B. AMR'İN ALİ'YE SÖYLEDİKLERİ

Hakem b. Amr el- Gıffari'nin oğlu dedesinden rivayet ediyor:

"Hz. **Ali**'nin elçisi babam **Hakem b. Amr**'a geldiği zaman yanında bulunuyordum. Elçi:

-'**Ali b. Ebi Talib**(r.a.): "Bu konuda bize yardımcı olması gereken **Hakem b. Amr**'dır" diyor,' dedi. Babam:

-'Kendisine benden selam söyle ve de ki: Ben amcanoğlu Rasûlullah'ın (s.a.v.)"Böyle bir durum ortaya çıktığı zaman ağaçtan bir kılıç edin" dediğini işittim. Ben de kendime ağaçtan bir kılıç edindim,' diye cevap verdi."[73]

MUHAMMED B. MESLEME'NİN DÜNYA İÇİN DÖVÜŞME KONUSUNDA RASÛLULLAH'IN TAVSİYESİNE UYMASI

Muhammed b. Mesleme(r.a.) anlatıyor:

"Rasûlullah(s.a.v.): 'İnsanların dünya için birbirleriyle dövüştüğünü gördüğün vakit kılıcını en büyük kayaya parçalanıncaya kadar vur. Daha sonra sana bir suçlu eli uzanıncaya veya ölünceye kadar evinde otur' buyurdu. Ben de Rasûlullah (s.a.v.)'ın emrettiği şekilde yaptım."[75]

Muhammed b. Mesleme rivayet ediyor:

"Rasûlullah (s.a.v.) bana bir kılıç vererek:

-'Ey **Muhammed**, bu kılıçla Allah yolunda cihad et. Ne zaman iki müslüman topluluğun birbiriyle savaştığını görürsen, kırılıncaya kadar bir taşa vur. Daha sonra sana bir suçlu eli uzanıncaya veya ölüm gelinceye kadar dilini ve elini tut' buyurdu. Hz. **Osman**'ın şehid edilmesi üzerine olaylar gelişince, **Muhammed b. Mesleme**(r.a.) evinin avlusundaki taşa kılıcını vurarak parçaladı."[76]

HUZEYFE'NİN MÜSLÜMANLARIN BİRBİRİYLE VURUŞMALARI HAKKINDAKİ SÖZÜ

Rıb'i rivayet ediyor:

"**Huzeyfe**(r.a.)'nin cenazesini mezarlığa götürürken bir adam

(73) *Mecmau'z-Zevâid*, VII, 301.
(75) *Mecmau'z-Zevâid*, VII, 301.
(76) *Mecmau'z-Zevâid*, VII, 301.

şöyle dedi: "Şu omuzlarda taşınan şöyle derdi: "Rasulullah(s.a.v.)'tan meydana geleceğini duyduğum olayların bana bir zararı yoktur. Eğer siz birbirinizle vuruşursanız evime kapanacağım. Bana saldırmak için evime girerseniz size: "Kendi günahlarınızla birlikte benim günahlarımı da yüklenin" diyeceğim." (77)

MUAVİYE İLE VAİL B. HUCR ARASINDA GEÇEN OLAY

Vail b. Hucr anlatıyor:

"Rasûlullah(s.a.v.)'ın Peygamber olarak ortaya çıktığını duyunca kabilem adına elçi olarak Rasûlullah'ın yanına geldim. Medine'ye vardığımda ashabtan bir kaç kişiyle karşılaştım. Bana:

-'Sen gelmeden üç gün önce Rasûlullah (s.a.v.)geleceğini bize müjdeledi,' dediler. Sonra Rasûlullah beni "hoşgeldin" diyerek karşıladı. Hırkasını yere sererek beni üzerine oturttu. Sonra insanları çağırttı ve minbere benimle birlikte çıkarak:

-'Ey insanlar! Bu zat uzak bir şehirden Hadramut'tan gelen **Vail b. Hucr**'dür. Hükümdar çocuklarının sonuncusudur. Kimse zorlamadığı halde, kendisi bize uğramayı arzulamıştır. Ey **Hucr**! Allah seni ve çocuklarını rahmetiyle bereketlendirsin, dedikten sonra minberden indi. Rasûlullah beni yolcu ederken, bana hizmet etsin diye **Muaviye**'yi benimle birlikte gönderdi. **Muaviye** yolda:

-Ya **Vail**! Kızgın kumlar çıplak ayaklarımın altını yakıyor. Beni terkine al,' dedi. Ona:

-'Deveye kıyamadığım için değil, hükümdar sülalesinden olmadığından seni terkime bindirmeyi kendime yakıştıramam,' dedim.

-'Öyleyse ayakkabını ver de güneşin sıcağından ayağımı koruyayım,' dedi.

-' Şu iki ayakkabıyı sana kıymamazlık etmiyorum. Sen hükümdarların giyeceklerini giyebilecek birisi değilsin. Bunları sana giydirmekten hoşlanmam,' dedim. Aradan zaman geçti, Muaviye halife olunca **Büsr b. Ebi Ertat** adında birisini orduya komutan tayin edip hareket emrini verdikten sonra:

-"Şam sınırını geçtikten sonra Medine'ye varıncaya kadar bana beyat etmeyenleri kılıçtan geçirin. Medine'ye girdiğinde beyat etmemekte direnenleri öldür. Eğer **Vail b. Hucr**'ü sağ ele geçirirsen, ba-

(77) *Mecmau'z-Zevâid*, VII, 301.

na getir,' diye emretti. **Büsr** emredilenleri yaptı ve beni de yakalayarak Şam'a getirdi. **Muaviye** beni halkıyla karşıladı ve tahtına oturttu. Bana:

-'Benim bu tahtım mı yoksa senin devenin sırtı mı daha hayırlıdır?' dedi.

-'Ya Emire'l-Mü'minin, ben daha yeni müslüman olmuştum. O hareketim cahiliyye gelenekleriyle alakalıydı. Daha henüz ben onlardan sıyrılabilmiş değildim. Şimdi ise Allah bize İslâm dinini ihsan buyurmuş ve kusurlarımızı affeylemiştir,' dedim.

- 'Peki, Hz. **Osman** seni kendine sırdaş ve hısım yaptığı halde bize niçin yardım etmiyorsun?' dedi.

-'Çünkü sen, Hz. **Osman**'a senden daha yakın bir kimse ile vuruştun,' dedim.

-' Senin dediğin adam Hz. **Osman**'a benden daha yakın olamaz. Ben **Osman**'ın amcasının oğluyum' dedi.

-'Rasûlullah(s.a.v.), Hz. **Ali** ile Hz. **Osman**'ı kardeş yapmıştı. Kardeş amcaoğlundan daha yakındır. Ben muhacirlerle dövüşmem,' dedim.

-'Biz muhacir değil miyiz?' diye sordu.

-Biz her iki guruba karşı tarafsız kalmadık mı? Tarafsız kalmamın diğer bir sebebi şudur: Rasûlullah başını doğu tarafa çevirdikten sonra önüne eğerek:

-' Size, fitneler karanlık gecenin parçaları gibi gelecektir. Bunlar çok korkunç ve tehlikeli olaylardır' dedi.

-'Ya Rasûlullah! O fitneler nelerdir?' diye sordum.

-'Ya **Vail**! İslâm'da iki kılıç birbiriyle çarpıştığında sen ikisinden de uzak dur,' dedi. **Muaviye**:

-' Sen Şiileşmişsin,' dedi

-'Hayır, Şiileşmedim. Ben Müslümanlara nasihatte bulunan birisiyim,' dedim. **Muaviye**:

-'Bunu daha önce bilseydim, seni buraya çağırtmazdım,' dedi.

-'Hz. **Osman**(r.a.) öldürüldüğünde **Muhammed b. Mesleme** (r.a.) 'nin yaptığını duymadın mı? Kılıcını bir kayaya vurarak kırmıştı,' dedim.

-'Onlar Ensar'dır, istediklerini yaparlar,' dedi.

-'Rasûlullah'ın: "Ensar'ı seven beni sevdiği için onları sevmiştir. Ensar'a buğz eden bana buğz ettiği için onlara buğzetmiştir," sözünü ne yapacağız?' dedim.

-'Artık Hadramut'a dönemiyeceksin, kendine başka bir şehir seç,' dedi.

-'Benim kabilem Şam'da, ailem Hadramut'tadır,' dedim.

-'Ailenden bir kişi, kabilenden on kişiye bedeldir,' dedi.

-'Ben sevdiğim için Hadramut'a dönmedim. Eğer bir kişi hicret ettiği yere tekrar dönüyorsa bir sebebi vardır,' dedim.

-'Bir daha oraya dönmen için sebep nedir?' diye sordu.

-'Rasûlullah(s.a.v.)'ın emridir. Siz ihtilaf halindeyken sizden uzak durmak gerekir. Birleşirseniz, yanınıza geliriz. İşte sebep budur,' dedim. **Muaviye:**

-' Seni Kufe valiliğine atadım. Vazifen başına git,' dedi.

-'Ben Allah'ın Rasûlü(s.a.v.)'nden sonra hiç kimseden görev almam. Hz. **Ebû Bekir** (r.a.), Hz. **Ömer** (r.a.) ve Hz. **Osman** (r.a.) bana vazife teklif etti, hepsini reddettiğimi bilmiyor musun? Bununla beraber ben hepsine beyat ettim. Bizim yöremizdeki halk irtidat ettiğinde bana Hz. **Ebû Bekir**'in mektubu geldi. Resmi bir görevim olmadığı halde, Allah(c.c.) onları tekrar hidayete erdirinceye kadar çalıştım,' dedim.

Bunun üzerine **Muaviye, Abdurrahman b. Ümmü'l-Hakem**'i çağırıp:

-'Seni Küfe valiliğine atadım, **Vail**'i de yanında götür, ona ikram et ve ihtiyaçlarını gider,' dedi. **Abdurrahman:**

-'Ya Emire'l-Mü'minin! Sen benim hakkımda kötü zanda bulundun. Bana, Rasûlullah(s.a.v.)'ın, Hz. **Ebû Bekir**(r.a.), Hz. **Ömer**(r.a.), Hz. **Osman**(r.a.) ve senin kendisine hürmet ve hizmet ettiğinizi gördüğüm birisine hizmet etmeyi emretmenize gerek var mıdır?' dedi.

Daha sonra **Abdurrahman** ile birlikte Kufe'ye gittim. Çok geçmedi orada vefat etti."[78]

(78) *Mecmau'z-Zevâid*, IX, 376.

VI. MÜSLÜMANLARI KORKUTUP, TELAŞLANDIRMAMAK,

RASÛLULLAH'IN MÜSLÜMANLARI TELAŞLANDIRMAYI YASAKLADIĞINA DAİR EBÛ'L-HASEN'İN HADİSİ

Akabe Antlaşmasında ve Bedir Savaşında bulunan **Ebû'l-Hasen** rivayet ediyor:

"Rasûlullah'ın yanında oturuyorduk. Adamın biri kalkıp giderken ayakkabılarını orada unuttu. bir başkası da ayakkabıları alarak üstüne oturdu. Adam biraz sonra dönerek:

-'Hani benim ayakkabılarım?' diye sordu. Oradakiler:

-'Biz görmedik' deyince, adam bir hayli telaşlandı. Sonra ayakkabıların üzerine oturan adam:

-'İşte burada!' dedi. Bunun üzerine Rasûlullah(s.a.v.):

-'Müslümanları korkutup telaşlandırmak nasıl olur?' deyince, Adam:

-'Ya Rasûlullah, şaka olsun diye yaptım,' dedi. Rasûlullah(s.a.v.) iki-üç defa:

-'Müslümanı telaşlandırmak, ne kötü şeydir' buyurdu."[79]

Amir b. Rebia anlatıyor:

Birisi bir adamın nalınlarını şaka olsun diye alıp sakladı. Bu durum Rasûlullah'a haber verilince, Rasûlullah(s.a.v.):

-Müslümanları telaşlandırıp korkutmayın. Zira müslüman telaşlandırmak büyük bir zulümdür" buyurdu. [80]

Nü'man b. Beşir rivayet ediyor:

"Rasûlullah(s.a.v.)'la birlikte bir yolculukta iken adamın biri devesinin üzerinde uyukladı. Birisi de uyuyan adamın okluğundan bir ok alıp sakladı. Adam uyanınca çok korktu ve bağırdı. Bunun üzerine Peygamberimiz(s.a.v.):

"Bir müslümanı korkutup telaşlandırmak hiç kimseye caiz değildir" buyurdu.

---

(79) *Et-Tergib ve't-Terhib*, IV, 263.

(80) A.g.e. ay.

Abdurrahman b. Ebi Leyla rivayet ediyor:

"Ashab bana şöyle bir olay nakletti:

-'Bir Rasûlullah'la birlikte yolculuktayken bizden biri uyudu. Birisi de adamın beraberinde bulunan ipi çekince adam irkildi. Bunu gören Rasûlullah (s.a.v.): "Bir müslümanı korkutmak hiçbir müslümana caiz değildir' [81] buyurdu. "

Süleyman b. Sured rivayet ediyor:

"Bir bedevi Rasûllah'ın arkasında namaz kılarken yanındaki deri okluğu yere bırakmıştı. Ashabtan biri onu alıp sakladı. Rasûlullah(s.a.v.) namazı bitirince, Bedevi:

-'Okluğum!' diye telaşa kapıldı. Bunun üzerine Peygamberimiz(s.a.v.): "Allah'a ve ahiret gününe inanan, müslümanı korkutup telaşlandırmasın" buyurdu.[82]

VII. MÜSLÜMANIN AYIBINI ÖRTMEK

HZ. ÖMER'İN BU KONUDA BİR KIZIN BABASINA EMRİ

Şa'bi rivayet ediyor:

"Bir adam Hz. **Ömer**'e gelerek:

-'Benim bir kızım vardır. Onu cahiliyye döneminde toprağa gömdüm, fakat ölmeden çıkardık. Kız bizimle birlikte müslüman oldu. Ancak müslüman olduktan sonra kendisi bir zina suçu işledi. O da bıçağı alıp kendini keserken yetişip elinden bıçağı aldım, şah damarının bir kısmı kesilmişti. Tedavi ettik, iyileşti. Ondan sonra tevbe ederek, tevbesinde sadık kaldı. Şimdi onunla evlenmek isteyenler var. Ben de onun bu durumunu isteyenlerine anlattım, dedi Hz. **Ömer** (r.a.) adama:

-'Cenab-ı Hakk'ın kapadığı ayıbı neden ifşa ediyorsun? Allah'a yemin ederim ki eğer bundan sonra bu kızın durumunu herhangi bir kimseye açıklarsan seni aleme ibret bir hale sokarım. Onu iffetli bir müslüman kız olarak evlendir,' dedi." [83]

---

(81) A.g.e., IV, 262.

(82) *Mecmau'z-Zevâid*, VI, 254.

(83) *Kenzü'l-Ummal*, II, 150.

Şa'bi rivayet ediyor:

"Bir kız zina etmiş ve zina cezası yerine getirilmişti. Sonra ailesiyle birlikte hicret etti. Daha sonra da tevbe ederek, tevbesine sadık kaldı. Kızın amcası, kızla evlenecek kişilere kızın durumunu söylememeyi uygun görmediği gibi, evlenemez korkusuyla da durumunu ifşa etmekten korktu. durumu Hz. **Ömer**'e danıştı. Hz. **Ömer**(r.a.):

-'Onu iffetli kızlarınız gibi evlendirin,' diye cevap verdi." (84)

VIII. GÜNAHI İŞLEYENE DEĞİL, GÜNAHA BUĞZETMEK

EBÛ'D DERDA İLE İBN-İ MESUD'UN GÜNAHKARA SÖVMEKTEN NEHYETMELERİ

Ebû Kılabe rivayet ediyor:

"**Ebû'd-Derda** günah işleyen birisine söven bir topluluğun yanından geçerken, onlara:

-Eğer siz bu adamın bir kuyuya düşdüğünü görseydiniz, onu oradan çıkarmaz mıydınız?' diye sordu. "Evet" cevabını alınca;

-'Kardeşinize sövmeyin, sizi onun durumuna düşürmekten koruyan Allah'a hamdedin,' dedi. Onlar:

-' Demek sen ona buğzetmiyorsun?' dediklerinde:

-'Ben ameline buğzediyorum. O, ameli bıraktığında benim kardeşimdir,' dedi." (85)

İbn-i Mes'ud şöyle der:

"-Bir kardeşinizi günah işlerken gördüğünüzde, Allah'ım onu rezil et, ona lanet et" diyerek ona karşı şeytana yardımcı olmayın. Allah'tan onun durumuna düşmemeyi dileyin. Biz Rasûlullah'ın ashabı, herhangi bir kimse hakkında, nasıl öldüğünü bilmeden bir şey söylemezdik. Eğer ömrü hayırla bittiğinde, hayır isabet ettiğini anlardık, kötü bittiğinde ise onun için korkardık." (86)

---

(84) A.g.e., VIII, 296.
(85) A.g.e., II, 174.
(86) *Hilyetü'l-Evliya*, I, 225.

IX. ALDATMA VE HASED DUYGUSU TAŞIMAMAK

ABDULLAH B. AMR İLE RASÛLULLAH'IN CENNETLE MÜJDELEDİĞİ ADAMIN KISSASI

Enes b. Malik anlatıyor:

"Birgün Rasûlullah'ın yanında oturuyorduk:

Şimdi cennetlik bir adam gelecek, buyurdu. Çok geçmeden, sol kolunda nalınları, sakalından abdest suları damlayan Ensar'dan bir adam çıkageldi. Rasûlullah ertesi gün yine aynı sözü söyledikten sonra yine aynı adam çıkageldi. Üçüncü gün Rasûlullah aynı sözü söyledi, yine aynı adam aynı şekilde geldi. Rasûlullah yanımızdan ayrıldıktan sonra **Abdullah b. Amr b. As** adamın arkasına düşerek evine kadar gitti ve:

-'Babamla kavga ettim ve 'üç gün evine girmeyeceğim' diye yemin ettim. Beni bu süre doluncaya kadar misafir edersen iyi olur,' dedi.

Adam da: "Olur" diye cevap verdi.

Abdullah olayı şöyle anlatıyor:

"Adamın evinde üç gece kaldım. Hiç gece namazına kalktığını görmedim. Ancak yatağında bir yandan bir yana döndüğünde sabah namazına kalkıncaya kadar Allah'ı zikreder ve tekbir getirirdi. Yalnız şu var ki, bu üç gün boyunca adamın amelini azımsayarak:

-'Ey Allah'ın kulu, babamla aramda herhangi bir dargınlık yoktur. Sana misafir olmamın sebebi: Rasûlullah üç gün üst üste: "Şimdi cennetlik bir adam gelecek" dedi ve her defasında da sen geldin. Bunun için ben de, sana gelip ameline bakıp aynısını yapmayı arzu ettim. Fakat bu üç gün müddetince sende fazla birşey görmedim. Acaba seni Allah Rasûlünün müjdelediği seviyeye ulaştıran amel nedir?' dedim.

-'Amelim, bende gördüklerindir. bundan fazla birşey yoktur,' dedi. Ondan ayrıldıktan sonra beni geri çağırarak:

-'Amelim bende gördüklerindir. Ancak kalbimde herhangi bir müslümana karşı kötü niyet ve hased duygusu taşımıyorum,' dedi. Ben de:

-'Seni o makama yücelten vasıf budur,' dedim."[88]

(88) *Kenzu'l-Ummal*, VII, 43.

Bu hadisi sahih bir isnadla rivayet eden **İbn-i Asakir**, adamın **Sa'd b. Ebi Vakkas** olduğunu açıklamış, ve şöyle kaydetmiştir:

-"Bende gördüğünden başka bir amelim yoktur. Ancak hiçbir müslümana karşı kötülük düşünmüyor ve kötü bir şey söylemiyorum" dedi. Ben de:

-'Vallahi, seni bu mertebeye ulaştıran bundan başka birşey değildir.' dedim." (89)

EBÛ DÜCANE'NİN YÜZÜNÜN HASTA İKEN PARLAK OLMASI

Zeyd b. Eslem rivayet ediyor:

"**Ebû Dücane** hasta iken yanına girenler yüzünün parladığını görerek:

-'Yüzünü parlatan şey nedir?' diye sordular. **Ebû Dücane**(r.a.):

-'Amellerim içinde en güvendiğim iki şeydir: Biri hayatımda beni ilgilendirmeyen şeyleri konuşmadım. Diğeri müslümanlara kalbimde iyilik beslemişimdir.' " (90)

X. MÜSLÜMANLARIN İYİ DURUMDA OLMALARINA SEVİNMEK

ABDULLAH B. ABBAS'IN MÜSLÜMANLARIN SEVİNCİNDEN SEVİNÇ DUYMASI

İbn-i Büreyre el-Eslemi rivayet ediyor:

"Adamın biri **İbn-i Abbas**'a sövdü. **İbn-i Abbas**(r.a.) ona:

-'Sen bana sövüyorsun ama, bende üç özellik vardır: 1- Allah'ın kitabını okurken, benim bildiğim kadar bütün müslümanlarında bilmesini arzu ediyorum. 2- Müslüman hakimlerden birinin adaletle hüküm verdiğini duyduğumda, seviniyorum. Oysa o hakime belki hayatımda işim düşmez. 3- Herhangi bir İslâm beldesine bol yağmur yağdığını duysam, orada toprağım ve yerim olmamasına rağmen çok sevinirim, dedi."(91)

---

(89) *Kenzu'l-Ummal*, VII, 43.
(90) *İbn-i Sa'd*, III, 102.
(91) *El-İsabe fi Temyizi's-Sahabe*, II, 334.

XI. İNSANLARA NAZİK DAVRANMAK

RASÛLULLAH'IN, KÖTÜ BİR ADAMA KARŞI NAZİK DAVRANMASI

Hz. **Âişe** anlatıyor:

"Adamın biri Rasûlullah'ın yanına girmek için izin istedi. Rasûlullah(s.a.v.): "Kavminin en kötü insanıdır" dedi. Fakat adam içeri girdikten sonra ona güleryüzle ilgi gösterdi. Adam çıkıp gittikten sonra başka birisi, Rasûlullah'ın yanına girmek istedi. Rasûlullah: "kavminin en iyi insanıdır" dedi. Fakat bu adama diğeri kadar ilgi gösterip güleryüzlü davranmadı. O da çıkıp gittikten sonra:

-Ya Rasûlullah! Birincisine kötü dediğin halde iyi davrandın, ikincisine iyi dediğin halde pek fazla ilgi göstermedin, sebebi nedir?' diye sordum.

-Ya **Âişe**(r.a.)! İnsanlar içerisinde öyle kötüler vardır ki, fenalığından dolayı onlardan sakınılır,' buyurdu."[92]

Safvan b. Assal rivayet ediyor:

Rasûlullah(s.a.v.)'la birlikte bir yolculukta bulunuyorduk. Kureyşten bir adam göründü. Rasûlullah(s.a.v.):

-' Bu adam ne kötü bir insandır, kavminin en kötü adamıdır,' buyurdu. Fakat adam yanımıza yaklaştığında Rasûlullah ona bir hayli ilgi gösterdi. Adam kalkıp gittikten sonra:

-Ya Rasûlullah(s.a.v.)! Adamı gördüğün zaman "Ne kötü adamdır" dedin. Yanına yaklaştığında ise ona ilgi gösterdin, neden?' dedik. Rasûlullah(s.a.v.):

-'O münafıktır. Ona nazik davranıyorum ki, başkasını benim aleyhime çevirmesin,' dedi." [93]

Büreyde anlatıyor:

"Rasûlullah'ın yanındayken Kureyşten bir adam geldi. Rasûlullah ona bir hayli ilgi gösterdi. Adam gittikten sonra Rasûlullah:

-Ya **Büreyde**! Bu adamı tanıyor musun?' dedi.

---

(92) *Mecmau'z-Zevâid*, VIII, 17

(93) *Mecmau'z-Zevâid*, VIII, 17.

-'Evet tanıyorum. Kureyşin en sayılı ve zengin kişisidir' dedikten sonra:

-'Ya Rasûlullah, ben onun hakkında bildiklerimi soyledim. Fakat sen onu benden iyi bilirsin,' dedim. Rasûlullah:

-'Allah'ın kıyamet gunu hiç değer vermiyeceği kimselerdendir, 'buyurdu." (94) (95)

XII. MÜSLÜMANDAN ÖZÜR DİLEMEK

HZ. EBÛ BEKİR'IN HZ. ÖMER'E YAPTIĞINDAN PIŞMANLIK DUYUP, OZUR DILEMESI VE HZ. ÖMER'IN ONU KABUL ETMEMEKTEN PIŞMANLIK DUYMASI

Ebû'd-Derda anlatıyor:

"Rasûlullah'ın yanında oturuyordum. Hz. **Ebû Bekir** dizleri gozükecek şekilde elbisesinin ucundan tutarak geldi. Rasûlullah onu bu şekilde gorunce:

-Arkadaşınız birisiyle kavga etmiş herhalde, dedi. Hz. **Ebû Bekir** gelip selam verdikten sonra:

-Benimle **Ömer** arasında bir olay cereyan etti. Biraz acele edıp kalbini kırdım. Fakat hemen pişman olup ondan ozur dıledımse de kabul etmedi. Onun için sıze geldim, dedi. Rasûlullah(s.a.v.) uç defa:

-'Allah seni affetsin,' buyurdu. Sonra Hz. **Ömer** de pışmanlık duyup **Ebû Bekir**'in evine geldi. Hz. **Ebû Bekir**'ı orada bulamayınca Rasûlullah'ın yanına gelerek selam verdı. Rasûlullah ise ona yuz vermeyince **Ebû Bekir**'ın rengi attı ve dizlerinin uzerıne çokerek ikı defa:

-Ya Rasûlullah ben ondan daha fazla haksızım, dedi. Rasûlullah da iki defa:

-'Allah beni size Rasûl olarak gonderdiğında, **Ebû Bekir** hariç hepiniz yalanlamıştınız. O bana malıyla ve canıyla yardımcı oldu. Arkadaşımı hala bana bırakmıyor musunuz?' dedi. Bundan sonra Hz. **Ebû Bekir** hiç kimse tarafından incitilmedi."(96)

---

(95) *Kenzu'l Ummal*, II, 162

(96) *Safvetu's Safve*, I, 92

İbn-i Ömer anlatıyor:

"Hz. **Ebû Bekir** bir gün babam **Ömer**'e biraz kızdı, sonra da pişman olup özür dilediyse de, **Ömer** kızıp özürünü kabul etmedi. **Ebû Bekir** özürünü bir kaç defa tekrar etti, fakat Hz. **Ömer** iyice kızdı. Nihayet durum Rasûlullah'a bildirildi ve hepsi birlikte O'nun yanına gittiler. Rasûlullah(s.a.v.) **Ömer**'e:

-'Kardeşin senden özür diliyor da kabul etmiyorsun öyle mi?' dedi. Hz. **Ömer**:

-'Seni Hak Peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, o bana ne kadar özür dilediyse ben de içimden "Allah'ım onu affet" dedim. Senden sonra onun kadar sevdiğim bir kimse de yoktur,' dedi. Hz. **Ebû Bekir** de:

-'Ben de seni hak Peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, senden sonra onun kadar sevdiğim bir kimse yoktur,' dedi. Bunun üzerine Rasûlullah'da:

-'Arkadaşım için beni incitmeyin. Çünkü Allah beni hidayet ve hak dinle gönderdiği zaman, siz beni yalanlamıştınız. **Ebû Bekir** ise beni doğrulamıştı. Allah Kur'an'da onun için "Arkadaş" kelimesini kullanmasaydı ben ona "dost" diyecektim. Beni dinleyin! Bundan sonra mescide açılan tüm kapılar **Ebû Bekir**'in kapısı hariç, kapatılacaktır' buyurdu." (97)

XIII. MÜSLÜMANIN İHTİYACINI GİDERMEK

Hz. **Ali** (r.a.) şöyle der:

"İki nimetten hangisinin beni daha çok sevindireceğini bilmiyorum. Biri, bir adamın beni ihtiyacını gidermek için çare kabul edip bana başvurmasıdır. Diğeri, o kimsenin ihtiyacını Alah'ın benim elimle gidermesidir. Allah'a yemin ederim ki, bir müslümanın ihtiyacını gidermek, benim için yeryüzü dolusu altın ve gümüşe sahip olmaktan daha çok sevindiricidir." (98)

---

(97) *Mecmau'z-Zevâid*, IX, 45

(98) *Mecmau'z-Zevâid*, IX, 45

HZ. ÖMER'İN İHTİYAR BİR KADININ DERDİNİ DİNLEMESİ

Ebû Yezid rivayet ediyor:

"Hz. **Ömer** (r.a.), insanlarla yürüyen **Havle** isimli bir kadınla karşılaştı. Kadın, Hz. **Ömer**'i bir işi için durdurdu. Hz. **Ömer** başını kadına doğru eğip, ellerini omuzlarına koyarak onu derdini bitirinceye kadar dinledi. Kadın gittikten sonra adamın biri Hz. **Ömer** (r.a.)'e:

-'Sen bir ihtiyar kadın için bu kadar insanı ayakta beklettin,' deyince, Hz. **Ömer**:

-'Allah iyiliğini versin, bu kadının kim olduğunu biliyor musun?' dedi. Adam "Hayır" deyince:

-'Bu Allah'ın şikayetini yedi kat gök üstünden dinlediği **Sa'labe**'nin kızı **Havle**'dir. Allah'a yemin ederim ki, akşama kadar benden ayrılmasaydı, onun işini halledene kadar yanından ayrılmazdım' dedi.

Sümame b. Hazn anlatıyor:

"Hz. **Ömer** (r.a.) bir gün merkebine binmiş gezerken bir kadın ona rastlayarak:

-'Ya **Ömer** dur! 'dedi. Hz. **Ömer** durunca kadın ona çok ağır sözler söyledi. Bir adam:

-Ya Emire'l-Mü'minin, bu günkü gibi seni hiç görmemiştim. Bu hırçın ve huysuz kadını nasıl bu kadar sabırla dinleyebildin? deyince, Hz. **Ömer** (r.a.):

-'Allah'ın onun hakkında:

"Ey Muhammed! Kocası hakkında seninle tartışan ve Allah'a şikayette bulunan kadının sözünü Allah işitmiştir. Esasen Allah konuşmanızı işitir. Doğrusu Allah işitendir, görendir" [99] diye âyet indirmişken, ben onu niçin dinlemeyeyim? dedi." [100]

---

(99) Mücadele, 1.
(Bu surede bahsedilen kadın "Sa'labe kızı Havle'dir" Kocası Öfkelenip: "Sen bana anamın sırtı gibisin" diyerek onu boşadığını ifade etmişti. İslâm öncesinde bu şekilde boşama ebedi olur, karı kocanın tekrar birleşmesi imkansızlaşırdı. Müteakip ayetler bu adeti şarta bağlayarak ortadan kaldırmaktadır. Çevirenin notu)

(100) *Kenzu'l-Ummal*, I, 268.

XIV. MÜSLÜMANLARIN İHTİYAÇLARINI VE İŞLERİNİ TAKİP ETMEK

İBN-İ ABBAS'IN, BİR MÜSLÜMANIN İŞİ İÇİN İTİKAF'TAN ÇIKMASI

Beyhâkî'nin Sünen'inden:

'İbn-i Abbas (r.a.) Mescid-i Nebevi'de itikafta iken bir adam gelerek selam verip yanına oturdu. İbn-i Abbas ona:

-' Seni üzüntülü ve kederli görüyorum, sebebi nedir?' diye sordu. Adam:

-'Evet, ey Rasûlullah'ın amcasının oğlu, falanca adam beni azat ettiği için borcum vardır. Şu kabirde yatan zatın (Rasûlullah'ın) hürmetine yemin ederim ki, adamın hakkını ödemeye gücüm yetmiyor,' dedi. **İbn-i Abbas:**

-'Onunla bu konuyu konuşayım mı?' dedi. Adam:

-'Sen bilirsin, istersen konuş,' dedi.

Bunun üzerine **İbn-i Abbas** nalınlarını giyerek mescidden çıktı. Adam, **İbn-i Abbas**'a:

-İtikafta olduğunu unuttun mu? deyince, **İbn-i Abbas**(r.a.):

-Hayır unutmadım. Fakat şu kabir sahibinden şunu işittim:

"Kim bir müslümanın işini takip edip hallederse, ona on yıl itikaf yapmaktan daha büyük sevap verilmiş olur. Halbuki, bir kimse Allah rızası için bir gün itikaf etse Allah onunla cehennem arasına, doğu-batı arasındaki mesafeden üç kat daha geniş bir hendek koyar"

İbn-i Abbas bunları söylerken gözleri yaşardı."(101)

XV. MÜSLÜMANLARIN BİRBİRİNİ ZİYARET ETMELERİ

Abdullah b. Kays anlatıyor:

"Rasûlullah (s.a.v.), Ensar'a sık sık kişisel veya genel ziyaretlerde bulunurdu. Kişisel ziyaretlerinde birinin evine gider, genel ziyaretlerinde ise onlarla mescidde buluşurdu."(102)

(101) *Et-Tergb ve't-Terhib*, II, 272.
(102) *Mecmau'z-Zevâid*, VIII, 173.

Enes Rivayet ediyor:

"Rasûlullah birinin evine uğradı ve orada yemek yedi. Çıkmak istediği zaman da evin bir köşesine su serpip birşey sermelerini emretti ve orada namaz kılarak evin sahiplerine dua etti." (103)

XVI. RASÛLULLAH'IN EHL-İ BEYTİNE İKRAMDA BULUNMAK

Yezid b. Hayyen şöyle der:

"Bir gün **Husayn b. Sebre** ve **Amr b. Müslim** ile birlikte **Zeyd b. Erkam** (r.a.)'ın evine gitik. **Zeyd**'in yanına oturunca **Husayn**:

-'Ya **Zeyd** (r.a.), sen çok hayırlı günlere kavuştun. Rasûlullah'ı gördün, onun sözlerini işittin, onunla birlikte savaştın, onun arkasında namaz kıldın. Gerçekten sen çok hayırlara mazhar oldun. Rasûlullah'tan duyduklarından bize anlat,' dedi. **Zeyd** (r.a.):

-'Ey kardeşimin oğlu, yaşım bir hayli ilerledi, aradan çok uzun zaman geçti. Rasûlullah'tan ezberlediklerimin bir çoğunu unuttum. Bu nedenle size söylediklerimi kabul edin, söylemediklerimi ise söyletmeye zorlamayın,' dedikten sonra konuşmasına şöyle devam etti:

-'Bir gün Rasûlullah Mekke ile Medine arasında Hum denilen suyun başında bize verdiği bir hutbesinde, Allah'a hamd edip, bize bir takım öğüt ve nasihatlarda bulunduktan sonra şöyle buyurdu:

-'Ey nas, ben ancak bir insanım. Rabbımın elçisinin bana geleceği ve ona kavuşacağım zaman yaklaşmıştır. Size iki şey bırakıyorum. Biri Allah'ın kitabı hidayet kaynağı Kur'an'dır. Allah'ın kitabına sımsıkı sarılınız' buyurdu ve Kur'an'a karşı bir hayli teşvikte bulunduktan sonra sözüne şu cümleleri üç defa tekrarlayarak devam etti:

-İkincisi de Ehl-i Beytimdir. Ehl-i Beytime kusur etmekte Allah'tan korkunuz" **Husayn**:

-'Ya **Zeyd**, Kadınları da ehl-i beytten değil midir?' dedi. **Zeyd**:

-'Kadınları da ehl-i Beyttendir. Rasûlullah'tan sonra zekat almaları caiz olmayan kimseler ehl-i Beyttendir,' dedi. **Husayn**: "Onlar kimdir?" diye sordu.

---

(103) *Buhari*, el - Edeb, 52.

Zeyd: 'Ali, **Akil**, **Cafer** ve **Abbas** aileleridir" dedi. **Husayn**:

-'Bunların hepsine zekat haram mıdır?' diye sordu. **Zeyd**(r.a.):

-'Evet,' cevabını verdi."(104)

RASÛLULLAH'IN, AMCASI ABBAS'A SAYGI GÖSTERMESİ

Hz. **Âişe** anlatıyor:

"Rasûlullah yanında Hz. **Ebû Bekir** ve Hz. **Ömer** olduğu halde ashabla birlikte oturuyordu. Biraz sonra **Abbas** çıkageldi. Hz. **Ebû Bekir** ona yer gösterdi, O da Rasûlullah'la Hz. **Ebû Bekir**'in arasına oturdu. Bunun üzerine Hz. Peygamber(s.a.v.), **Ebû Bekir**'e:

-'Faziletli insanların değerini ancak faziletli insanlar anlar,' buyurdu. Sonra **Abbas** Hz. Peygamberle konuşmaya başladı. Hz. Peygamber sesini iyice kıstı. **Ebû Bekir Ömer**'e:

-Rasûlullah'ın hasta olmasından korkuyorum, zira Rasûlullah'ın sesi hiç bu kadar kısılmamıştı, dedi. **Abbas**'ın işi bitip gittikten sonra; Hz. **Ebû Bekir** Rasûlullah(s.a.v.)'a:

-'Ya Rasûlullah! Sizde bir hastalık belirtisi mi var?' diye sordu. "Hayır" cevabını alınca:

-'Ama sen **Abbas**'la konuşurken sesin çok kısıktı,' dedi."(105)

RASÛLULLAH'IN ABBAS'I SEVMEYE TEŞVİK ETMESİ

Muttalib b. Rabi'a anlatıyor:

"Bir gün Hz. **Abbas** öfkeli ve kızgın olarak Rasûlullah'ın yanına geldi. Rasûlullah(s.a.v.):

-'Amca, niçin öfkelisin?' diye sordu. Hz. **Abbas**:

-'Ya Rasûlullah, Kureyşlilerle aramızda ne gibi bir sorun var?' dedi. Rasûlullah(s.a.v.):

-'Hayır, ne oldu?' deyince Hz. **Abbas**:

-'Birbirleriyle karşılaştıklarında güleryüzlü davranırlar, bizimle karşılaştıklarında hiç öyle bir halleri yoktur,' dedi. Rasûlullah bunun üzerine o kadar öfkelendi ki, iki kaşı arasındaki damar şişti. Öf-

(104) *Müntehabu'l-Kenz*, V, 95.
(105) *Kenzu'l-Ummal*, VII, 68.

kesi dindikten sonra:

-'Nefsim yed-i kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki, Allah ve Rasûlü için sevmeyen kimsenin kalbine iman girmez. Bazıları, **Abbas** hakkında neden beni üzüyorlar. Amca, baba gibidir,' buyurdu"(106)

HZ. ÖMER'LE HZ. ABBAS ARASINDA GEÇEN OLAY VE ONA SAYGISINDAN DOLAYI RASÛLULLAH'IN DUA ETMESİ

İbn-i Mes'ud anlatıyor:

"Rasûlullah Hz. **Ömer**'i zekat toplamak için görevlendirmişti. Hz. **Ömer**'de görevine başlayınca ilk önce **Abbas**'la karşılaştı. Ona: .

-'Ya **Abbas**, zekatını getir,' deyince, **Abbas** hem zekatı vermedi, hem de **Ömer**'e ağır sözlerde bulundu. Hz. **Ömer**(r.a.):

-'Allah'a yemin olsun ki, Rasûlullah'ın katında bir değerin olmasaydı, sana yapacağımı bilirdim,' dedi ve birbirlerinden ayrıldılar. Hz. **Ömer Ali**'nin yanına gelerek olanları anlattı. Hz. **Ali Ömer**'in elinden tutarak Rasûlullah'a götürdü. Hz. **Ömer**(r.a.):

-'Ya Rasûlullah! Beni zekat toplamak için görevlendirdin. Ben de ilk önce amcan **Abbas**'ın yanına giderek: "Zekatını getir" dedim. Bana ağır sözler söyledi, zekatını da vermedi. Ben de ona: "Rasûlullah'ın katında bir değerin olmasaydı, sana yapacağımı bilirdim" dedim.' Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):

-"Sen ona nasıl saygı duymuşsan, Allah da sana ikram etsin. Bilmiyor musun kişinin amcası babası gibidir?' buyurdu." (107)

HZ. EBÛ BEKİR İLE HZ. ÖMER'İN HİLAFETLERİ SIRASINDA ABBAS'A SAYGI GÖSTERMELERİ

İbn-i Şihab şöyle der:

"**Ebû Bekir** ve **Ömer** halife olduklarında **Abbas**'a nerede rastlarsalar hemen bineklerinden inerek **Abbas**'la birlikte evine veya gideceği yere kadar yaya yürürler, daha sonra kendisinden ayrılırlardı." (108)

---

(106) *Müstedrek*, III, 333.
(107) İbn-i Sa'd, IV, 27.
(108) *Kenzu'l - Ummal*, VII, 69

HZ. OSMAN'IN, HZ. ABBAS'I KÜÇÜMSEYEN ADAMI DÖVMESİ

Kasım b. Muhammed anlatıyor:

Hz. Osman'ın kabul gören hareketlerinden birisi, bir münakaşada Hz. Abbas'ı küçümseyip onunla alay eden adamı dövmesidir. Bir adam Hz. Abbas'la yaptığı münakaşada onunla alaya edip, küçümsedi. bunu gören Hz. Osman yerinden fırlayıp adamı dövdü, Kendisine.bunun nedeni sorulduğunda:

-'Her türlü saygıya değer Allah Rasûlünün amcası ile alay edilirse, buna nasıl razı olabilirim?' dedi ve onun bu davranışı herkes tarafından tasvip gördü." (109)

EBÛ BEKİR'İN ALİ'YE SAYGI GÖSTERMESİ
VE MECLİSTE YERİNİ ONA VERMESİ

Enes anlatıyor:

Rasûlullah(s.a.v.) mescidde oturuyordu. Ashab etrafını sarmıştı. Biraz sonra Hz. Ali geldi, selam verdikten sonra oturmak için yer aradı. Rasûlullah da kim yer verecek diye ashabın yüzüne baktıysa da kimse yer vermedi. Ancak Rasûlullah'ın sağ tarafında oturan Hz. **Ebû Bekir,** kendisi ile Rasûlullah(s.a.v.) arasında ona yer göstererek:

-'Ya **Ebû'l-Hasen**, gel buraya otur,' dedi. Hz. **Ali** de Rasûlullah'la **Ebû Bekir** arasına oturdu. Bunun üzerine Rasûlullah'ın yüzünde sevinç belirdi. Sonra Hz. **Ebû Bekir**'e doğru yönelerek:

-'Ancak faziletli insanlar, faziletli kimselere değer verirler,' buyurdu."(110)

ENSAR'DAN BİR CEMAATİN HZ. ALİ'YE
(MEVLANA) EFENDİMİZ DEMELERİ

Rebah b. el-Haris şöyle der:

"Rahbe" denilen yerde oturan Ensar'dan bir cemaat Hz. **Ali**'yi ziyarete gelerek:

-"Selam üzerine olsun ey efendimiz,' dediler. Hz. **Ali**:

(109) *Müntahabü'l -Kenz,* V, 213.
(110) *El-Bidâye ve'n-Nihâye,* VII, 359.

-'Siz de benim gibi bir insan olduğunuz halde, ben sizin nasıl efendiniz olabilirim?' deyince:

-'Rasûlullah (s.a.v.) Gadir Hum gününde suyun başında istirahat ederken: "Ben kimin mevlası (efendisi) isem, **Ali** de o kimsenin mevlasıdır" buyurduğunu işittik,' dediler.

Rebah diyor ki: Bu cemaat kalkıp giderken arkalarından gittim ve:

-'Bunlar kimdir? diye sordum.

Bunlar Ensar'dan bir cemaattir **Ebû Eyyub el-Ensari** (r.a.) de içindedir,' dediler." (111)

RASÛLULLAH'IN "BEN KİMİN EFENDİSİ İSEM ALİ DE ONUN EFENDİSİDİR" SÖZÜ

Büreyde anlatıyor:

"Rasûlullah bizi bir askeri birlikle yola çıkardı. Başımıza da komutan olarak **Ali**'yi tayin etti. Döndüğümüzde bize:

-'Arkadaşınızı nasıl buldunuz?' diye sordu. Ben ve bir arkadaşım ondan yakındık. Rasûlullah başını kaldırdı. Ben hep yere bakan bir kimseydim, başımı kaldırdığımda Rasûlullah'ın yüzünün kıpkırmızı kesildiğini gördüm ve şöyle buyurdu.

-'Ben kimin efendisi isem **Ali** de onun efendisidir.' Bunun üzerine Rasûlullah'a bundan sonra **Ali** hakkında kötü şeyler söylemiyeceğime dair söz verdim." (112)

RASÛLULLAH'IN "ALİ'Yİ İNCİTEN BENİ İNCİTMİŞ OLUR" SÖZÜ

Hudeybiye anlaşmasında bulunan **Amr b. Şaş el-Eslemî** anlatıyor:

"Rasûlullah'ın, **Ali**'nin komutanlığında Yemen'e gönderdiği seriyyede ben de bulunuyordum. **Ali** bu yolculukta biraz bana eziyet etti. Ben kalbimden ona darıldım. Medine'ye döndüğümüzde her yerde, karşılaştığım herkese onun aleyhinde konuştum. Bir gün mescide gittiğimde Rasûlullah oturuyordu. Beni görünce gözlerimin içine

(111) *Mecmau'z-Zevâid*, IX, 104.
(112) A.g.e., IX, 108.

baktı ve ben oturuncaya kadar gözlerini benden ayırmadı. Bana:

-'Ya **Amr**, sen beni çok incitiyorsun,' buyurdu.

-"İnna lillahi ve inna ileyhi raciun" (Allah'tan geldik, yine ona döneceğiz)! Rasûlullah'ı incitmekten Allah'a sığınırım, dedim. Rasûlullah(s.a.v.):

-'**Ali**'yi inciten beni incitmiş olur,' buyurdu."[113]

SA'D B. EBİ VAKKAS'IN ALİ'DEN HOŞNUTSUZLUĞUNU AÇIKLARKEN RASÛLULLAH'IN KIZMASINDAN KORKMASİ

Sa'd b. Ebi Vakkas şöyle der:

"Ben iki arkadaşımla birlikte mescidde otururken Ali'den hoşnutsuzlukla söz ettik. Rasûlullah kızarak bize baktı. Ben onun kızmasından Allah'a sığındım. Bize:

-'Beni incitmeye ne hakkınız var? **Ali**'yi inciten beni incitmiş olur,' buyurdu." [114]

HZ. ÖMER'İN HZ. ALİ'YE KÖTÜ SÖZ SÖYLEYEN ADAMA KIZMASI

Urve anlatıyor:

Bir adam Hz. **Ömer**'in huzurunda Hz. **Ali** hakkında kötü sözler söyledi. Hz. **Ömer** ona:

-'Sen şu kabrin sahibini tanıyor musun? **Abdulmuttalib**'in oğlu **Abdullah**'ın oğludur. Hz. Ali'de **Abdulmuttalib**'in oğlu **Ebû Talib**'in oğludur. Hz. **Ali**'yi hayırla an. Sen Hz. **Ali**'yi incitirsen, bu zatı (Rasûlullah'ı) kabrinde incitmiş olursun' dedi. [115]

HZ. SA'D'IN "BOYNUMA TESTEREYİ KOYSALAR HZ. ALİ'YE SÖVMEM" SÖZÜ

'Halid b. Urfuta Sa'd b. Ebi Malik'e giderek:

-'Kufe'de sizi **Ali**'ye sövmeye zorladıklarını duydum. Sen ona öyle söyledin mi?' diye sordum. **Sa'd b. Malik:**

---

(113) A.g.e., IX, 129.

(114) A.g.e.,IX, 129.

(115) *Müntehabu'l-Kenz*, V, 46.

-'Allah korusun, **Sa'd**'ın hayatı kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, Rasûlullah'tan **Ali** hakkında öyle bir söz işittim ki, boynumu testerenin altına koysalar asla ona küfredemem, dedi." (116)

MUAVİYE'NİN SA'D'A, ALİ'NİN ALEYHİNDE KONUŞMAYI TEKLİF ETMESİ VE ONUN BU TEKLİFİ REDDETMESİ

Amir b. Sa'd b. Ebi Vakkas anlatıyor:

"**Muaviye** babam **Sa'd b. Ebi Vakkas**'a:

-'Seni **Ebû Turab**(117) aleyhinde konuşmaktan alıkoyan sebep nedir?' diye sordu. Babam:

-'Rasûlullah'tan onun hakkında üç özellik işittim ki, onlardan birine sahip olmak, kızıl develere sahip olmaktan daha sevimlidir:

1-Rasûlullah bir gün yolculuğa çıkarken onu Medine'de vekil bıraktığında:

-'Ya Rasûlullah, sen beni kadın ve çocuklar arasında mı bırakıyorsun?' dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

-**Harun**(a.s.), **Musa** (a.s.) için ne idiyse, sen de benim için öyle olmaya razı değil misin? Lakin **Harun** (a.s.) peygamberdi, benden sonra ise peygamber yoktur,' buyurdu.

2-Hayber günü Rasûlullah(s.a.v.): "Ben yarın sancağı öyle bir kimseye vereceğim ki, hem o Allah ve Rasûlünü sever, hem Allah ve Rasûlü onu sever, buyurdu. Ben de belki bana verir diye Rasûlullah'a doğru uzandımsa da, o:

-'Bana **Ali**'yi çağırın' dedi. Hz. **Ali** geldi, gözleri ağrıyordu. Rasûlullah gözlerine teberrüken tükürdü ve sancağı ona verdi. Allah'ta Hayber'i onun eliyle kazandırdı.

3-*"De ki; Gelin, oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı, kendimizi ve kendinizi çağırdım, sonra hepimiz bir arada dua ve niyaz edelim de Allah'ın lanetini yalancıların üstüne okuyalım"* (118) âyeti inince; Rasûlullah (s.a.v.) Hz. **Ali** (r.a.), Hz. **Fatma** (r.a.), Hz. **Hasan** (r.a.) ve Hz. **Hüseyin**(r.a.)'i çağırdı, sonra:

-'Allah'ım bunlar benim ehlimdir,' buyurdu.

---

(116) A.g.e., V, 46.

(117) Ebû Turab: 'Toprağın babası' Rasûlullah'ın Hz. Ali'ye verdiği lakabdır.

(118) Âli-İmrân, 61.

HZ. ALİ'NİN KENDİ SOYU VE DİNİ HAKKINDAKİ SÖZÜ

Ebû Sadık şöyle der:

"Hz. Ali: "Benim soyum Rasûlullah'ın soyudur, dinim de Rasûlullah'ın dinidir. Bana kim dil uzatırsa, Rasûlullah'a uzatmış olur, derdi."[119]

HZ. EBÛ BEKİR'İN HZ. HASAN'A SEVGİSİ

Abdurrahman b. el-İsfehânî anlatıyor:

Hasan b. Ali, Ebû Bekir Rasûlullah'ın minberinde iken yanına gelerek:

-'Babamın makamından in,' dedi.[120] Hz. **Ebû Bekir:**

-' Doğru söylüyorsun, burası babanın makamıdır, dedi ve **Hasan**'ı kucağına oturttu ve ağlamaya başladı. Bu durumu gören **Ali**:

-'Allah'a yemin ederim ki, bu benim emrim değildir, deyince, Hz. **Ebû Bekir:**

-'Doğru söylersin, Allah'a yemin ederim ki, seni bu konuda itham etmedim' dedi.[121]

Ükbe b. Haris şöyle anlatır:

"Rasûlullah'ın vefatından bir kaç gün sonra Hz. **Ebû Bekir**'le birlikte ikindi namazından çıkıyorduk. Hz. Ali de Hz. **Ebû Bekir**'in yanındaydı. Çocuklarla oynayan **Hasan**'a rastladık. Hz. **Ebû Bekir** onu omuzuna alarak:

-'Babanın hakkı için Rasûlullah'a ne kadar çok benziyor, Hz. Ali'ye benzemiyor' dedi. Hz. **Ali** (r.a.) ise gülümsüyordu.[122]

EBÛ HUREYRE'NİN HASAN'IN KARNINI ÖPMESİ VE "EY EFENDİM" DİYE HİTAP ETMESİ

Umeyr b. İshak anlatıyor:

Ebû Hureyre Hasan'a rastladığı zaman ona:

---

(119) *El Bidâye ve'n Nihâye*, VII, 340

(120) Hasan, babam soz uyle Rasûlullah'ı kasdetmıştir

(121) *El-Muntehab*, V, 46

(122) A g e , V, 46

-'Karnımı aç, Rasûlullah'ın öptüğü yeri öpeyim,' dediğini ve **Hasan**(r.a.)'ın karnını açtıktan sonra, göbeğinden öptüğünü gördüm" bir rivayete göre de "karnından öptüğü" anlatılır.

Makburî anlatıyor:

"**Ebû Hureyre**'nin yanındaydık. O sırada Hz. **Hasan** geçerken selam verdi. Oradakilerin hepsi selamını aldılar. **Ebû Hureyre** Hz. **Hasan**'ın geldiğinin farkına varamadı. Ona:

-'**Hasan**(r.a.) selam verip geçti,' dediler. Bunun üzerine **Ebû Hureyre** onun arkasından koşarak:

-'Ve aleyküm selam, ey benim efendim, 'dedi. **Ebû Hureyre**'ye:

-"Sen ona neden "Ey efendim" diyorsun' diye sorduklarında:

-'Allah'a yemin ederim ki, Allah Rasûlü (s.a.v.) ona: "Efendidir" demişti,' dedi.

EBÛ HUREYRE İLE MERVAN ARASINDA HASAN'LA HÜSEYİN'İN SEVGİSİ HAKKINDA GEÇEN KONUŞMALAR

Taberânî rivayet ediyor:

"**Mervan** ölüm döşeğinde olan **Ebû Hureyre**'ye uğrayarak:

-'Bunca arkadaşlığımızda sadece Hz. **Hasan** ve Hz. **Hüseyin**'e olan sevginden dolayı gücendim,' dedi. Bunun üzerine **Ebû Hureyre** zorlanarak doğruldu ve oturduktan sonra:

-'Allah için şehadet ederim ki, Rasûllullah (s.a.v.)'la beraber bir yolculukta iken **Hasan**'la **Hüseyin** de anneleriyle birlikte bizimle beraberdiler. Bir yerde ağlama sesleri geldi. Rasûlullah (s.a.v.) hemen kalkıp ağlamanın geldiği yere giderek:

-' Yavruların niçin ağlıyorlar?' diye sordu. Anneleri:

-'Susuzluktan ağlıyorlar,' diye cevap verince, Rasûlullah (s.a.v.) yanındaki su tulumunu yokladı, boş görünce:

-'Kimde su var?' diye seslendi. O gün de müthiş bir susuzluk vardı, herkes susuzluk çekiyordu. Bunun için hiç kimsede su bulunamadı. Rasûlullah (s.a.v.) annelerine:

-'Birini bana ver,' dedi. Anneleri birini çadırın altından uzattı. Rasûlullah (s.a.v.) çocuğu kucağına alırken çocuk hiç susmuyor, dur-

madan ağlıyordu. Rasûlullah (s.a.v.) mübarek dilini çıkarıp çocuğun dudaklarına koydu. Çocukta dilini emmeye başladı. Aradan biraz zaman geçince sesi kesildi. Rasûlullah (s.a.v.) annelerine:

-'Diğerini de bana ver,' diyerek ona da aynısını uyguladı. Böylece her ikisi de sustular. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) hareket emri verdi. Biz de çadırların sağından solundan ilerleyerek ortada buluştuk. Rasûlullah'tan bu olayı gözlerimle gördükten sonra onları nasıl sevmem?' dedi.

8. BÖLÜM

ASHABIN AHLAK VE ŞEMAİLİ

Rasûlullah (s.a.v.) ve ashabının ahlakı, şemaili ve birbirlerine karşı davranışlarının nasıl olduğu.

RASÛLULLAH'IN AHLAKI HAKKINDA HZ. ÂİŞE'NİN GÖRÜŞLERİ

Sa'd b. Hişam şöyle rivayet ediyor:

"Mü'minlerin annesi Hz. Âişe'ye: "Bana Rasûlullah(s.a.v.)'ın ahlakından bahseder misin?.. dedim. Bana:

-'Sen hiç Kur'an okumuyor musun?' deyince, "Evet" cevabını verdim.

-'Onun ahlakı Kur'andı,' dedi."[1]

Başka bir rivayette hadiste şu ziyade yer alır:

Katâde: "Kur'an insanlara en güzel ahlakı getirmiştir" der.[2]

Ebû'd Derda şöyle der:

"Hz. Âişe'ye Rasûlullah (s.a.v.)'ın ahlakını sordum. Bana:

-' O'nun ahlakı Kur'an'dı. Onun hoşgördüğünü hoş görür, buğzettiğine buğz ederdi' cevabını verdi. "

Zeyd b. Babanüs şöyle der:

"Hz. Âişe'ye 'Rasûlullah'ın ahlakı nasıldı?' diye sorduk. Ravi yukarıdaki hadisi zikrettikten sonra: Hz. Âişe (r.a.):

-' Mü'minun suresini okumuyor musun? Başından on âyet oku. İşte Rasûlullah(s.a.v.)'ın ahlakı öyleydi' diye bir ziyade yaptı."[3]

Hz. Âişe şöyle der:

Rasûlullah(s.a.v.)'tan daha güzel ahlaklı kimse yoktu. Ashabından veya ailesinden biri çağırsa, "buyur efendim" diye cevap verirdi. Bu yüzden Allah onun için"*Şüphesiz sen büyuk bir ahlaka sahipsin*"[4] buyurmuştur.

Beni Serat kabilesinden bir adam Hz. Âişe'ye: "Rasûlullah'ın ahlakını anlatır mısın? diye sordu. Hz. Âişe (r.a.):

-'Sen hiç Kur'an okumuyor musun? Kur'an onun için: "Sen büyük

---

(1) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, VI, 35. Hadis *Sahih-i Muslim*'de mevcuttur.
(2) Ibnu Sa'd, *Tabakat*, I, 90.
(3) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, VI, 35. Hadis *Nesei*'de mevcuttur.
(4) Kalem, 4

ahlaka sahipsin" buyuruyor dedi ve sozlerine şoyle devam etti: "Bir gun Rasûlullah arkadaşlarıyla beraberdi. Ona yemek hazırladım. Hafsa ise benden once davranıp yemeği hazırlamıştı. Bunun uzerine hizmetçi kıza: "Git tabağını dok" dedim. Tabağı Rasûlullah'ın onune koymaya hazırlanırken, cariye tabağa dokundu. Tabak ters çevrildi ve içindeki yemek yere saçıldı. Rasûlullah yere saçılan yemeği topladı ve beraber yediler. Daha sonra ben tabağımı gonderdim. Onu **Hafsa**'ya vererek: "Tabağınızın yerine bunu alınız ve içindekini yiyiniz" buyurdu. Rasûlullah(s.a.v.)'ın yuzunde bana karşı bir değişiklik gormedim." (6)

Harice b. Zeyd şoyle rivayet eder:

"Bir grup insan babam **Zeyd b. Sabit**'in yanına gelerek:

-'Bize Rasûlullah'ın ahlakından bahset' dediler. Babam:

-'Rasûlullah'ın komşusuydum. Vahiy indiğinde bana haber gonderirdi. Ben de inen vahyi yazardım. Biz onun yanında dunyadan bahsettiğimiz de bize katılır, ahiretten bahsettiğimizde ahiretten bahseder, yemekten konuştuğumuzda yemekten konuşurdu. Butun bunları size O'ndan naklediyorum, dedi." (7)

Rasûlullah(s.a.v.)'ın hanımı Hz. **Safiyye** (r.a.) şoyle der:

'Rasûlullah'tan daha guzel ahlaklı bir kimse gormedim. Bir gece Hayber'den beni devesinin terkisine bindırdiğini hatırlıyorum da, uyuklamaya başlamıştım, başım semerin arkasına vuruyordu. Rasûlullah eliyle bana dokunarak:

-'Ey Kadın! az kaldı, **Huyey** kızı az kaldı' diyordu. Sahba'ya(8) geldiğimizde Ey Safiyye! Kavminin benim için şoyle boyle soylediği için onlara yaptıklarımdan oturu senden ozur diliyorum' buyurdu.(9)

Enes (r.a.) şoyle der:

"Rasûlullah(s.a.v.) insanların en yumuşak huylusu idı. Allah'a yemin ederim ki, en soğuk gunde bile ne bir kolenin ne bır cariye ve ne de bir çocuğun getirdiği suyu reddetmez, yuzunu ve kollarını o suyla yıkardı. Soru soran herkese kulak verir, o kimse donmedıkçe

(5) *Delailu'n Nubuvve*, Ebû Nuaym, 57

(6) *Kenzu l Ummal*, IV, 44

(7) *Delailu'n Nubuvve*, 57, *el Bidaye ve n Nihaye*, VI, 42 (Bu Hadıs Tırmızı ve Beyhakı nın Sunenlerinde mevcuttur

(8) Sahba Hayberle Medine arasında bır yer

(9) Heysemi, *Mecmau'z Zevâid*, IX, 15 (Taberanı ve Ebû Ya la hadısı muhtasar olarak rivayet etmişlerdır Her ıkısının ravileri sıkadır)

ondan yüz çevirmezdi. Elini sıkmak isteyen herkese elini verirdi, o kimse elini çekmeden O elini çekmezdi."[10]

Enes (r.a.) şöyle der:

"Rasûlullah (s.a.v.) sabah namazını kıldıktan sonra Medine'nin hizmetçileri, içinde su bulunan kaplarını Rasûlullah'a getirirler, o da elini suyun içine daldırırdı. Hatta soğuk günlerde bile (darılmasınlar diye) elini suya daldırır apdestini alırdı."[11]

Enes şöyle rivayet eder:

"Rasûlullah birisiyle musafaha ettiğinde veya birisi onunla müsafaha ettiğinde, o kişi elini Rasûlullah(s.a.v.)'ın elinden çekmedikçe, Rasûlullah elini çekmezdi. Birisi onunla konuşurken ayrılmadan, Rasûlullah yüzünü dönüp ondan ayrılmazdı. Yanında oturan kimseye karşı ayaklarını uzattığı görülmezdi. "[12]

Enes (r.a.) şöyle rivayet eder:

"Bir kimse Rasûlullah(s.a.v.)'ın kulağına (birşey söylemek için) eğildiğinde, ağzını kulağından uzaklaştırmadıkça, Rasûlullah (s.a.v.)'ın kulağını çektiğini görmedim. Kendisiyle el sıkışan kimseden önce de elini çektiğine rastlamadım."[13]

RASÛLULLAH'IN İKİ İŞTEN KOLAYINI TERCİH ETMESİ VE ALLAH İÇİN İNTİKAM ALMASI

Hz. **Âişe** rivayet ediyor:

"Rasûlullah(s.a.v.) iki şey arasında serbest bırakıldığında günah olmadığı müddetçe kolayını tercih ederdi. Kolay olan günah olursa herkesden daha acele uzaklaşırdı. kendi nefsi için intikam almazdı. Şayet Allah'ın yasakladığı bir şey yapılırsa, Allah için ondan intikam alırdı." [14]

Hz. **Âişe** rivayet ediyor:

"Rasûlullah eliyle hiçbir hizmetçiyi ve kadını dövmedi. Allah yolunda cihad yapmaktan başka eliyle hiç bir şeye kesinlikle vurmadı.

---

(10) *Delâ'il*, 57.

(11) Sahih-i Müslim, II, 25.

(12) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, VI, 39 (Hadis Sünen-i Tırmizi ve İbn-i Mace'de mevcuttur.

(13) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, VI, 39, (Sünen-i Ebi Davud)

(14) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, VI, 36; kenz, IV, 47 (Ebû Davud, Nesei ve Ahmed b. Hanbel'den.

İki şey arasında serbest bırakıldığında günah olmadığı müddetçe kolay olanını daha çok severdi. Günah olduğu zaman ondan şiddetle kaçardı. Kendi nefsi için hiçbir şeyden intikam almadı. Fakat Allah'ın haram kıldığı bir şeyi işleyenden kesinlikle intikam alırdı."(15)

Hz. Âişe rivayet ediyor:

"Rasûlullah'ın kendisine yapılan haksızlıktan dolayı intikam aldığını görmedim. Allah'ın yasakladığı bir şey işlendiğinde çok kızardı. İki şey arasında serbest bırakıldığında günah olmadığı müddetçe kolay olanını tercih ederdi." (16)

RASÛLULLAH'DA AĞIZ BOZUKLUĞU, ÇIĞIRTKANLIK, KÜFÜRBAZLIK VE LANET OKUMA GİBİ BİR DAVRANIŞ YOKTU

Ebû Abdullah el- Cedeli anlatıyor:

"Hz. **Âişe**'ye Rasûlullah(s.a.v.)'ın ahlakını sordum. Bana:

-Rasûlullah(s.a.v.) kötü söz söyleyen, ağzı bozuk, sokaklarda gürültü yapan, bağıran birisi değildi. Kötülüğe kötülükle karşılık vermezdi. Affedici ve bağışlayıcı idi" dedi. (17)

Ebû Hureyre, Rasûlullah'ı anlatırken: "O bir şeye yüzünü döndüğünde tam döner, sırtını çevirdiğinde tamamen çevirirdi. Annem babam ona feda olsun, o ağzı bozuk, küfürbaz, sokaklarda bağırıp çağıran birisi değildi" derdi.

Ravilerden **Adem** şunu ilave etmiştir:

"Rasûlullahın benzerini ne kendinden önce ne sonra görmedik.

Enes (r.a.)şöyle der:

"Rasûlullah(s.a.v.), söven, lanet eden, kötü söz söyleyen birisi değildi. Birimize kızdığında "Alnın topraklansın" derdi." (17a)

Abdullah b. Amr şöyle der:

"Rasûlullah(s.a.v.), kötü söz söyleyen, hakeret eden birisi değildi. 'Sizin en seçkininiz ahlakı en güzel olanınızdır' buyururdu."(18)

---

(15) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, VI, 36 (Bu hadisi Müslim ve Ebû Nuaym muhtasar rivayet etmişlerdir.

(16) *Kenz*, IV, 47; *Şemailü't-Tirmizi*, 25

(17) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, VI, 36; Kenz, IV, 47; İbnü-Sa'd, I, 90.

(17a) *Buhari* rivayet etmiştir.

(18) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, VI, 36. Hadisi Müslim rivayet etmiştir.

RASÛLULLAH(S.A.V.)'IN HİZMETÇİSİ ENES'E DAVRANIŞI

Hz. Enes anlatıyor:

"Rasûlullah (s.a.v.) Medine'ye hicret ettiğinde babam Ebû Talha elimden tutarak Rasûlullah'a götürdü ve:

-'Ya Rasûlullah! Enes akıllı bir çocuktur. Size hizmet etsin" dedi. Ben de evde ve yolculukta ona hizmet ettim. Allah'a yemin ederim ki, yaptığım bir iş için "Niye yaptın" veya yapmadığım bir iş için "Bunu niçin yapmadın?" demedi. O insanların en güzel ahlaklısı idi. Bir gün beni bir işe göndermek istediğinde, O'na "Gitmem" dedim. Fakat Allah Rasûlü emrettiği için içimden gitmeye kararlıydım. Yanından çıktım ve sokakta oynayan çocukların yanına vararak onları seyretmeye daldım. Rasûlullah aniden ensemden tuttu, yüzüne baktım gülüyordu. Bana:

-'Ey Enes! Emrettiğim yere gittin mi?' deyince,

-'Evet hemen gidiyorum, Ya Rasûlullah!' dedim. Ben ona dokuz yıl hizmet ettim. Yaptığım bir iş için, "Niçin yaptın? veya yapmadığım bir iş için "Niçin yapmadın?" dediğini bilmiyorum."[19]

Enes (r.a.) anlatıyor:

"Rasûlullah'a on yıl hizmet ettim. Bana öf bile demedi. Yapmamı emrettiği bir işi yapmadığım veya ihmal ettiğim zaman beni azarlamadı. Ailemden biri azarlamaya kalkışsa Rasûlullah: "Onu rahat bırakın. Allah(c.c.) olmasını taktir etseydi o iş olurdu" buyururdu."[20]

II. SAHABENİN AHLAKI

İBN-İ ÖMER'İN HZ. EBÛBEKİR, HZ. OSMAN VE HZ. EBÛ UBEYDE HAKKINDAKİ GÖRÜŞÜ

Abdullah b. Ömer(r.a.) şöyle der:

"Kureyşten üç kişi, insanlar içinde en güzel yüzlü, en iyi ahlaklı ve en hayalıdır. Seninle konuştuklarında yalan söylemezler, sen onlarla konuştuğunda seni yalanlamazlardı. Bu üç kişi **Ebû Bekir**(r.a.), **Osman**(r.a.) ve **Ebû Ubeyde**(r.a.)'dir."[21]

---

(19) Müslim, II, 253.

(20) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, VI, 37, İbnü Sa'd, VII,11. Hadis Buhari'de mevcuttur.

(21) *El-Hilyetü'l-Evliya*, I, 56; *el-İsabe*, II, 253.

RASÛLULLAH'IN EBÛ UBEYDE'NİN
İYİ AHLAKLI OLDUĞUNA ŞAHİTLİK ETMESİ

Hasan (r.a.) anlatıyor: Rasûlullah'tan:

"Dileseydim, **Ebû Ubeyde**(r.a.) dışında herkeste bir kusur bulabilirdim" buyurdu. (22)

RASÛLULLAH'IN HZ. OSMAN HAKKINDA:"ASHABIMDAN
AHLAKI EN ÇOK BANA BENZEYEN O'DUR" SÖZÜ

Abdurrahman b. Osman el-Kureyşi rivayet ediyor:

"Rasûlullah bir gün kızının yanına uğradığında, kızı, kocası Hz. **Osman**'ın başını yıkıyordu. Rasûlullah (s.a.v.) kızına:

-'Kızım, **Abdullah**'ın babasına iyi davran. Çünkü ashabımdan ahlakı en çok bana benzeyen O'dur,' buyurdu."(23)

Ebû Hureyre anlatıyor:

"Rasûlullah'ın kızı ve Hz. **Osman**'ın hanımı **Rukiyye**'nin(r.a.) yanına vardım, elinde tarak vardı. Bana:

-'Az önce Rasûlullah yanımdan çıktı, başını taradım da bana:

-'**Osman**'ı nasıl buluyorsun?' diye sordu.

-İyidir, dedim.

-'Ona iyi davran. Çünkü ashabımdan ahlakı en çok bana benzeyen O'dur' buyurdu. (24)

RASÛLULLAH'IN; CAFER, ZEYD, ALİ VE
CAFER'İN OĞLUNUN AHLAKI HAKKINDAKİ GÖRÜŞÜ

Rasûlullah'ın azatlı kölesi **Abdullah b. Eslem** anlatıyor:

"Rasûlullah **Ebû Talib**'in oğlu **Cafer**'e: "Sen yaratılış ve ahlak yönüyle bana benziyorsun" buyurdu.(25)

Hz. **Ali** (r.a.) şöyle rivayet eder: Ben, **Cafer** ve **Zeyd** Rasûlullah'ın yanına vardık. Rasûlullah **Zeyd**'e hitaben: "Sen bizim

(22) *El-isabe*, II, 253; Müstedrek, II, 266. Bu hadis mürsel olup ravileri sikadır.
(23) El-Heysemi, *Mecmau'z-Zevâid*, IX, 81
(24) El-Heysemi, IX, 81. Bu Hadisi İbn-i Asakir ve el-Hakim kitaplarında zikretmişlerdir.
(25) El-Heysemi, IX, 272.

kardeşimiz ve dostumuzsun" buyurdu. Zeyd sevincinden sıçraya sıçraya gitti. Sonra Cafer'e : "Sen ahlak ve yaratılış yönüyle bana benziyorsun" buyurdu. Hz. Cafer'de sevincinden sıçraya sıçraya gitti. Sonra bana: "Sen bendensin, ben de sendenim" buyurdu. Ben de Cafer'in peşine sıçraya sıçraya çıktım."(26)

Üsame b. Zeyd rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.) Cafer'e:

-'Ahlakın benim ahlakıma benziyor. Yaratılışında yaratılışım gibidir. Sen bendensin. Ey Ali! Ben de sendenim ve çocuklarımın babasının' buyurdu.(27)

Abdullah b. Cafer şöyle der:

"Rasûlullah'tan kırmızı develere sahip olmaktan daha çok hoşuma giden şu sözü işittim: 'Baban Cafer ahlak ve yaratılış bakımından bana benziyordu. Ey Abdullah sen de tıpkı baban gibisin." (28)

HZ. ÖMER'İN GÜZEL AHLAKI

Bahriyye anlatıyor:

"Amcam Hıdaş Rasûlullah'tan yemek yerken gördüğü çanağı istemiş, Rasûlullah da onu amcama vermişti. Çanak bizde idi. Ömer (r.a.) bize geldiğinde:

"Çanağı bana getirin" derdi. Biz de içine Zemzem suyu koyarak Hz. Ömer'e verirdik. Suyu içer, yüzüne ve başına dökerdi. Bir gün eve giren hırsız bu çanağı çaldı. daha sonra Hz. Ömer bize gelip çanağı istediğinde: "Mallarımızla birlikte çalındı" deyince, Hz. Ömer hırsıza ne kızdı ne de sövdü, sadece: "Vay gözü açık, Rasûlullah'ın çanağını bile çalmış" demekle yetindi."(29)

İbn-i Abbas anlatıyor:

"Uyeyne b. Hısn b. Huzeyfe b. Bedr Medine'ye gelerek yeğeni el-Hurr b. Kays'a misafir oldu. Hurr Kurra'dan olup Hz. Ömer'in meşveret meclisinde bulunan değerli kişilerdendi. Uyeyne yeğenine:

-'Ey yeğenim, Hz. Ömer'in yanında itibarın vardır. Huzuruna girmem için bana izin alamaz mısın?' dedi. Bunun üzerine Hurr amcasına izin aldı ve Uyeyne Hz. Ömer'in huzuruna varır varmaz: "Ey Hattaboğlu! bana bak, Allah'a yemin olsun ki, sen bize fazla önem vermiyor ve aramızda adaletli davranmıyorsun" dedi. Hz.

(26) *El-Müntehab*, V, 130.

(29) A.g.e, IV, 400.

Ömer bu söze o kadar kızdı ki, nerdeyse ona bir fenalık yapacaktı. Yeğeni durumu anlayınca Hz. Ömer'e:

-'Ya Emire'l-Mü'minin, Allah peygamberine: *"Affedici ol, iyiliği emret, cahillerden yüz çevir" buyurur. Bu da cahildir."* dedi. Allah'a yemin ederim ki, Hz. Ömer bu âyeti duyar duymaz sakinleşti. Allah'ın kitabının hükmüne karşı gelmezdi."(30)

İbn-i Ömer şöyle der:

"Hz. Ömer kızdığında, yanında Allah'tan bahsedildiği veya azabıyla korkutulduğunda veya bir kimse tarafından âyet okunduğu zaman yapmak istediğinden hemen vazgeçtiğini görürdüm."

Eslem anlatıyor:

"Bilal-i Habeşi bana: Hz. Ömer'i nasıl buluyordunuz? diye sordu. İyi bir kişi idi. Fakat kızdığında durum farklı oluyordu. Kızdığı zaman yanında Kur'an okursan öfkesi derhal giderdi." dedim.

Malik'üd-Dar şöyle der:

"Hz. Ömer bir gün bana bağırıp dövmek için değneğini gösterince: "Sana Allah'ı hatırlatırım" dedim. O da: 'Sen bana büyük bir şeyi hatırlattın' dedi ve değneği fırlattı attı."(31)

İBN-İ ÖMER(R.A.) İLE MUAZ B. CEBEL(R.A.)'İN GÜZEL AHLAKI

Salim şöyle der:

"Hz. Ömer bir hizmetçisi hariç hiç kimseye lanet okumazdı. O lanet okuduğu hizmetçiyi de bu yüzden hürriyetine kavuşturdu. Bir gün bir hizmetçisine lanet etmek istediyse de, "Allahım la...." dedi ve gerisini tamamlayamadı ve şöyle dedi: "Bu kelime söylemesini sevmediğim bir kelimedir."(32)

MUS'AB VE ABDULLAH B. MESUD'UN GÜZEL AHLAKI

Amir b. Rebia anlatıyor:

"Mus'ab müslüman olduğu günden Uhud savaşında şehid oluncaya kadar benim dostum ve arkadaşımdı. Habeşistan'a yaptığımız iki hicrette de bizimleydi. Hicret eden topluluk arasında dostum oy-

(30) A.g.e, IV, 400.
(31) *El-Müntehab*, IV, 413
(32) *El-Hilyetü'l-Evliya*, I, 307.

du. Ondan daha güzel ahlaklı ve uyumlu kimse görmedim"

Habbeb. Cüveyn anlatıyor:

"Hz. Ali'nin yanındayken, **Abdullah b. Mes'ud**'un bazı sözlerini hatırladık. Orda bulunanlar **İbn-i Mesud**'u överek:

-'Ya Emire'l-Mü'minin! Ondan daha güzel ahlaklı, daha yumuşak huylu eğitimci, daha hoş sohbet ve daha takva birisini görmedik' dediler. Hz. **Ali**:

-'İçinizden gelerek mi bunları söylüyorsunuz?' deyince, "Evet" cevabını verdiler. Bunun üzerine Hz. **Ali**:

-'Allah'ım, şahid ol, **Abdullah b. Mes'ud** hakkında ben de aynı şeyleri -hatta daha fazlasını-söylüyorum' dedi.

Başka bir rivayette: "**Abdullah b. Mes'ud** Kur'an'ı okur, helalini haramını bilirdi. Dinde fakih ve sünnete vakıftı" demiştir.

III. YUMUŞAK HUYLU VE AFFEDİCİ OLMAK

RASÛLULLAH'IN YUMUŞAK HUYLULUĞU

Abdullah (r.a.) şöyle der:

Huneyn savaşının ganimetlerini dağıtırken Rasûlullah bazılarını diğerlerinden üstün tuttu. Bu sebeple **Akra'b. Habis, Uyeyne b. Hısn**'a yüzer deve verdi. Bunun üzerine birisi:

-'Vallahi, bu dağıtımda Allah rızasının gözetildiğini görmüyorum' dedi. Ben de:

-'Bu durumu Peygamberimize haber vereceğim' dedim ve gidip haber verdim. Rasûlullah(s.a.v.):

-'Allah Musa(a.s.)'ya rahmet etsin. O bundan daha fazlasıyla incitilmişti de, sabretmişti,' buyurdu"

ZU'L-HUVEYSIRA'YA KARŞI RASÛLULLAH'IN YUMUŞAK DAVRANMASI

Ebû Saidi'l-Hudri anlatıyor:

"Rasûlullah(s.a.v.) ganimetleri taksim ederken yanındaydık. O

sırada beni Temim kabilesinden **Zu'l Huveysıra** adında bir adam yanımıza gelerek:

-'Ey Allah'ın Rasûlü adil davran' dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

-'Yazıklar olsun sana. Ben adil davranmazsam kim davranır. Ben adil davranmazsam zarara ve hüsrana uğrarım. Ben adil davranmazsam kim davranır?' buyurdu. Hz. **Ömer** (r.a.):

-'Ya Rasûlullah! izin ver de boynunu uçurayım' deyince, Rasûlullah (s.a.v.):

-'Bırak Onun öyle arkadaşları var ki, sizden biri namazını ve orucunu onların namazı ve orucu karşısında hafif görür. Kur'an okurlar, fakat okudukları Kur'an boğazlarından geçmez. Okun avı delip geçtiği gibi İslâm'dan çıkarlar. O okun ucuna bakılır birşey görülmez, kiriş yerine bakılır, orada da bir şey görülmez. Sonra sonuna bakılır, yine bir şey görülmez. Bağırsak ve kana bulaşmadan avı delip geçmiştir. O topluluğun alameti içlerinde pazularından birinin kadın memesi veya vücuddan sarkan bir et parçası gibi sarkan siyah bir adamın bulunmasıdır. İnsanlar arasında tefrika ve bölücülük olunca ortaya çıkarlar" buyurdu. Şahitlik ederim ki, ben bunu bizzat Rasûlullah'tan işittim. Ve şehadet ederim ki, Hz. **Ali** onlarla [35] savaşırken ben de beraberinde idim. Hz. **Ali**'nin emri üzere o adam getirildi. Bir de baktım ki, adam Rasûlullah'ın buyurduğu vasıfta idi."[36]

RASÛLULLAH'IN, KENDİSİNE SİHİR YAPAN YAHUDİYE YUMUŞAK DAVRANMASI

Zeyd b. Erkam anlatıyor:

"Bir Yahudi Rasûlullah'a sihir yaptı da, bu yüzden Rasûlullah bir kaç gün hastalanıp yatağa düştü. Bir gün Cebrail (as) gelerek: "Bir Yahudi sana sihir yaparak, düğümlediği ipi falanca kuyuya atmıştır. Birini gönder de onu sana getirsin" dedi. Rasûlullah Hz. **Ali**'yi gönderdi, ipi kuyudan çıkarıp getirdi. Düğümleri çözünce Rasûlullah sanki bağları çözülmüş gibi oldu. Buna rağmen vefat edinceye kadar bunu Yahudi'nin yüzüne vurmadı."[35]

---

(33) Bunlar Hz. Ali'nin Nehrevan'da savaştığı haricilerdir

(34) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, IV, 362.

(35) Hadisi Nesei kitabında zikretmiştir

ABDULLAH B. ÜBEYY'İN ÖLÜMÜNDE RASÛLULLAH'IN ÖMER'E YUMUŞAK DAVRANMASI

Abdullah b. Ömer anlatıyor:

-'Babamı kefenlemek için gömleğini bana verir misin? Ayrıca namazını kıldırmanızı ve ona mağfiret dilemenizi istiyorum' deyince, Rasûlullah gömleğini verdi ve:

-'Cenaze hazır olunca haber ver de gelip namazını kılayım' dedi. Cenazenin hazır olduğu haber verilince, kalkıp gitmek isteyince, Hz. **Ömer** Rasûlullah'ı tutup çekerek:

-'Allah sana münafıkların namazını kılmayı yasaklamamış mıdır?' dedi. Rasûlullah(s.a.v.):

-'Allah beni bu konuda muhayyer bıraktı. *"Ey Muhammed! İster onların bağışlanmasını dile ister dileme birdir."* [37] uyurarak, namazını gidip kıldırdı. Bunun üzerine şu âyetler indirildi: *"Onlardan ölen kimsenin namazını sakın kılma, mezarı başında da durma. Çünkü onlar Allah'ı ve peygamberini inkar ettiler, fasık olarak öldüler."* [38]

Hz. **Ömer** anlatıyor:

"**Abdullah b. Ubeyy** ölünce Rasûlullah namazını kılmak için çağrıldı. Rasûlullah namzını kılmak için cenazenin önünde durunca, önüne geçtim ve:

-Ya Rasûlullah: Falan günlerde şöyle şöyle söyleyen bu İslâm düşmanının namazını mı kıldırıyorsun?' dedim. Ben fazla ısrar edince Rasûlullah tebessüm ederek şöyle buyurdu:

-'Ey Ömer! çekil, Allah beni bu konuda muhayyer bıraktı, ben de böyle tercih ettim. Bana *"İster mağfiret dile, ister dileme"* buyruldu. Bilsem ki, yetmiş defadan fazla mağfret dilesem affolacak, fazlasını dilerdim.' Sonra namazını kıldı ve onunla beraber kabre kadar yürüdü ve kabri başında durdu. Rasûlullah'a gösterdiğim cüretten utanç duydum. Çünkü böyle konuları Allah Rasûlü daha iyi bilirler Fakat çok fazla zaman geçmeden şu iki âyet nazil oldu: *"Onlardan ölen bir kimse üzerine namaz kılma"* Rasûlullah bundan sonra hiçbir münafığın cenaze namazını kılmadı ve kabri başında durmadı." [38]

---

(36) Tevbe 80.

(37) Tevbe, 84.

(38) Ahmed b. Hanbel zikretmiştir. Sünen-i Tirmizi'de " hasen sahihdir" demiştir.

Ca'de b. Halid b. es Sımme el-Cüşemi (r.a.) anlatıyor:

"Rasûlullah(s.a.v.) şişman bir adam görünce eliyle karnını işaret ederek:

-'Bu bir başkasında olsaydı, daha iyi olurdu' dediğini duydum.

Bir gün Rasûlullah'a kendisini öldürmeğe teşebbüs eden birisi getirildi. Rasûlullah(s.a.v.):

-' Bunu başaramazsın. Eğer bunu yapmaya kalkışsan, Allah seni buna muvaffak etmez' demekten başka birşey yapmadı." (39)

Ebû Hureyre anlatıyor:

Tufeyl b. Amr ed-Devsi Rasûlullah'a gelerek:

"Devs kabilesi isyan etmiş ve İslâm'a yüz çevirmiştir. Onlar için beddua et" deyince, Rasûlullah kıbleye döndü, ellerini kaldırdı. Bu sırada insanlar beddua edeceğini zannederek: "Helak olacaklar" dediler. Rasûlullah(s.a.v.):

-"Allah'ım! Devs kabilesine hidayet nasib et ve onları yola getir" diye üç defa dua etti."

ASHABIN YUMUŞAK HUYLU OLUŞU

Ebû Ze'ra anlatıyor:

"Ali b. Ebi Talib şöyle derdi:

-'Ben ve ev halkım gençlerin en yumuşak huylusu, yaşlıların en bilgilisiyiz. Allah bizim vasıtamızla yalanı ortadan kaldırmış, kudurmuş kurtların azı dişlerini kırmış, sizin boyunlarınızdaki zincirleri çıkartarak esaretten kurtarmış ve ülkeler fethettirerek iyi sonuçlar elde ettirmiştir.' (40)

Sa'd b. Ebi Vakkas (r.a.)şöyle der:

"**İbn-i Abbas**'tan daha anlayışlı, daha yumuşak kalpli, daha bilgili ve daha yumuşak huylu bir kimse görmedim.'

(39) *El-Hufaci*, II, 25.
(40) *Müntehabü'l-Kenz*, V, 50.

IV. ŞEFKAT VE MERHAMET

RASÛLULLAH'IN ŞEFKATİ

Enes (r.a.) anlatıyor:

Rasûlullah(s.a.v.): "Namaza başladığımda namazı uzatmak isterim. Fakat bir çocuğun ağlamasını işittiğimde annesinin bundan üzüntü duyacağını bildiğim için namazımı çabucak bitirim." (41) (42)

Enes (r.a.) anlatıyor:

"Bir adam Rasûlullah(s.a.v.)'a:

-'Babam nerededir?' diye sorunca Rasûlullah(s.a.v.):

-'Cehennemdedir' cevabını verdi. Adamın yüzündeki üzüntüyü görünce:

-'Benim ve senin baban cehennemdedir' buyurdu."(43)

RASÛLULLAH İLE KENDİSİNE KÖTÜ SÖZ SÖYLEYEN BEDEVİ'NİN KISSASI

Ebû Hureyre anlatıyor:

"Bir bedevi Rasûlullah'a gelerek yardım istedi -İkrime diyet ödeme konusunda yardım istediğini söylemiştir- Rasûlullah(s.a.v.) birşeyler verdikten sonra:

-'Seni memnun edebildik mi?' diye sordu. Bedevi:

-'Hayır, beni memnun etmedin' cevabını verince, orada bulunanlardan bazıları öfkelendiler ve dövmek için ayaklandılar. Rasûlullah yerlerinde durmalarını işaret etti ve kalkıp evine gitti. Bedeviyi çağırtarak bir şeyler daha verdikten sonra:

-'Söyle bakalım seni memnun ettik mi?' diye sordu. Bedevi bu kez:

-'Evet, Allah seni ve çoluk çocuğunu mükafatlandırsın' cevabını verdi. Rasûlullah(s.a.v.):

---

(41) Hadis Buhari ve Müslim'de mevcuttur.

(42) *Safvetü's-Safve*, İbnü'l-Cevzi, I, 66.

(43) A.g.e, a.y

-'Bize geldin, yardım istedin, sana birşeyler verdik. Sen söylediğini söyledin. Ashabımın içlerinde sana karşı bir buğz meydana geldi. Onların yanına gel ve huzurlarında bu söylediklerini tekrar soyle de kalplerinde ki buğzları gitsin,' buyurdu. Bedevi:

-'Peki olur,' diyerek Rasûlullah'la birlikte mescide gitti. Rasûlullah:

-'Arkadaşınız bize geldi, yardım istedi, bir şeyler verdik, söylediğini söyledi. Sonra ben onu eve çağırdım bir şeyler daha verdim, memnun oldu. Öyle değil mi?' diye sordu. Bedevi:

-'Evet, Allah seni ve çoluk çocuğunu mükafatlandırsın' dedi. Bunun üzerine Rasûlullah şöyle buyurdu:

-'Benimle bu Bedevi, devesi huysuzlaşan kişiyle devesine benziyor. Kaçan deveyi halk yakalamaya çalıştıkça, deve daha fazla hırçınlaşır. Sahibi halka: "Beni devemle başbaşa bırakın. Çünkü onun huyunu sizden iyi bilirim" der ve yerden hurma eziklerini avuçlayarak deveye doğru yürür. Deve de elindekilere aldanarak geri döner ve shibi deveyi yakalar ve semerini sırtına vurur. Eğer Bedevi söylediklerini söylediği zaman size uysaydım, adam cehennemi boylayacaktı.' " (44)

V. UTANMA (HAYA) DUYGUSU

RASÛLULLAH'TA (HAYA) UTANMA DUYGUSU

Ebû Said El-Hudri anlatıyor:

"Rasûlullah perde arkasındaki genç kızlardan daha fazla utanma duygusuna sahipti. Bir şeyden hoşlanmadığı vakit, bu durum yüzünden belli olurdu." (45) (46)

Enes (r.a.)'ın rivayetinde şu ziyade vardır:

"Hayanın hepsi hayırdır." (47)

---

(44) *Tefsiru İbn-i Kesir*, II, 404

(45) *El-Bidâye ve'n Nihâye*, VI, 36, *Şemailu't-Tirmizi*, 26

(46) Bu hadis, Sahih-i Muslim'de mevcuttur

(47) *El-Heysemi*, IX, 17

RASÛLULLAH'IN, ASHABININ HOŞLANMADIĞI BİR ŞEYİ YÜZLERİNE SÖYLEMEKTEN UTANMASI

Enes b. Malik anlatıyor:

"Rasûlullah(s.a.v.) bir gün birinin üzerinde hoşlanmadığı sarı bir leke gördü, fakat adama bir şey söyleyemedi. Adam kalkıp gidince: "Söyleseniz de, o lekeyi yıkasa" buyurdu. Rasûlullah(s.a.v.) hoşlanmadığı bir şeyi gördüğü zaman, yüzüne onu söylemezdi."(48)

Hz. **Âişe** şöyle der: "Rasûlullah(s.a.v.) birisinden bir söz duyunca: Bu adam niçin böyle söyler? derdi."(49)

ASHABTA UTANMA (HAYA) DUYGUSU

Rasûlullah'ın eşi Hz. **Âişe** ve Hz. **Osman** şöyle dediler:

"Hz. **Ebû Bekir** Rasûlullah'ın huzuruna girmek için izin istedi. Rasûlullah Âişe'nin elbisesine bürünüp yatağına uzanmıştı. Rasûlullah hiç durumunu bozmadan izin verdi. Hz. Ebû Bekir girip işini gördükten sonra Hz. Ömer geldi, o da izin istedi. Yine Rasûlullah durumunu bozmadan izin verdi. Hz. Ömer de girip işini hallettikten sonra Hz. Osman diyor ki, ben gelip izin istedim. Rasûlullah kalkıp toparlandı, Âişe'ye de kendini topla buyurdu. Hz. Âişe, Hz. Osman gittikten sonra Rasûlullah (s.a.v.)'a:

-'Ya Rasûlullah(s.a.v.)! Hz. **Ebû Bekir** ile Hz. Ömer geldi, durumunu bozmadın, Hz. **Osman** gelince niçin kalkıp toparlandın? dedi. Rasûlullah (s.a.v.): 'Hz. Osman çok hayalıdır. Bu halde iken ona izin verirsem,' ihtiyacını anlatmadan gideceğinden korktum.

Müslim'in ve Ebû Ya'la'nın rivayetinde Rasûlullah (s.a.v.) Hz. Âişe'ye: "Meleklerin dahi kendisinden haya ettiği bir kişiden ben nasıl haya etmem?" buyurmuştur.

İbn-i Ömer şöyle der:

"Rasûlullah arkasında Âişe olduğu halde otururken, Hz. **Ebû Bekir** gelerek içeri girmek için izin istedi girdi. Sonra Hz. Ömer geldi. O da izin isteyerek girdi. Sa'd b. Malik'te izin isteyerek içeri girdi. Sonra Hz. **Osman** girince elbisesiyle dizlerini örttü ve hanımına da "Geri çekil" buyurdu. Bir saat kadar konuştuktan sonra kalkıp

(48) Ebû Davud, Tırmizi ve Nesei bu hadisi kitaplarında zikretmişlerdir.
(49) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, VI, 38.

gittiler. Hz. **Âişe**:

-'Ya Rasûlullah! Babam ve arkadaşları içeri girdiğinde elbisenle dizlerini örtmedin ve beni kendinden uzaklaştırmadın' deyince Rasûlullah:

-'Meleklerin dahi haya ettiği bir kimseden ben niye haya etmeyeyim. Nefsim yed-i kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki, Melekler Allah ve Rasûlünden utandıkları gibi Hz. **Osman**'dan utanırlar. Sen bana yakınken Hz. **Osman** içeri girseydi, konuşmaz ve çıkıncaya kadar başını yerden kaldırmazdı" buyurdu.[50]

HZ. EBÛ BEKİR VE HZ. OSMAN'IN HAYASI

Hasen, Hz. **Osman**'ın aşırı utangaçlığından bahsederken: "Kapısı kapalı bir odada yıkanırken bile avret yerlerini açmaz, Allah'tan utandığından belini bile doğrultmazdı, der." [51]

Hz. **Âişe** anlatıyordı:

Hz. **Ebû Bekir**: "Allah'tan utanın. Ben helaya girdiğim zaman bile, Allah'tan utandığımdan yüzümü kapatırım" derdi.[52]

Umara b. Gurab el-Yahsubi anlatıyor:

"**Osman b. Maz'un** Rasûlullah(s.a.v.)'a gelerek:

-'Ya Rasûlullah, Karımın avret yerimi görmesini sevmiyorum' dedi. Rasûlullah(s.a.v.) "Niçin?" diye sorunca:

-'Bu durumdan utanıyor ve hoşlanmıyorum' dedi. Rasûlullah(s.a.v.):

-'Allah seni ona, onu da sana örtü yapmıştır. Hanımlarım benim avretime ben de onların avretine bakıyorum' dedi. Hz. **Osman**:

-'Sen de mi bakıyorsun?' deyince, Rasûlullah "Evet" dedi. Hz. **Osman**: "Senden sonra sorulacak kim var" deyip kalkıp gitti. Rasûlullah(s.a.v.) arkasından: "**Osman** çok hayalı bir insandır" buyurdu."[53]

---

(50) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, VII, 203.
(51) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, VII, 203.
(52) *Kenzü'l-Ummal*, II, 144
(53) İbnü Sa'd, *Tabakat*, III, 287.

Ebû Miclez (r.a.) anlatıyor:

"**Ebû Musa:**

-'Ben her zaman karanlık evde yıkanıyorum. Buna rağmen Allah'tan utandığımdan elbisemi almak için belimi doğrultamıyorum,' derdi. (54)

Katade'den:

"**Ebû Musa** karanlık bir evde yıkandığı vakit bile elbisesini almak için ayağa dikilip belini doğrultmuyordu."(55)

Enes (r.a.)'den:

"**Ebû Musa el-Eşari** uyuduğunda avret yeri açılır korkusuyla elbiselerini giyerdi." (56)

Ubade b. Nüsey şöyle der:

Ebû Musa suyun içinde peştemalsız dolaşan bir topluluğu görünce:

-'Ölsem tekrar dirilsem, yine tekrar ölsem tekrar dirilsem, yine tekrar ölsem dirilsem böyle bir durum benim için bu hayasızlığı yapmaktan daha iyidir' derdi. (57)

Eşec b. Abdü'l-Kays anlatıyor:

"Rasûlullah(s.a.v.) bana: 'Sen de Allah'ın hoşlandığı iki huy vardır' buyurunca:

-'Onlar hangileridir?' diye sordum.

-'Yumuşak huyluluk ve utanma duygusudur,' buyurdu.

-'Bunlar ben de önceden mi vardı yoksa sonradan mı oldu' deyince,

-'Bunlar oncedendir' buyurdu. Ben de:

-'Bana sevdiği iki huyu bahşeden Allah'a hamdolsun' dedim. (58)

---

(54) *Hilyetu'l Evlıa*, I, 260
(55) Ibn-ı Sad IV, 84
(56) A g e, IV, 82
(57) A g e, IV, 84
(58) *Muntehabu'l Kenz*, V, 140

VI. ALÇAK GÖNÜLLÜLÜK VE TEVAZU

RASÛLULLAH'IN ALÇAK GÖNÜLLÜLÜĞÜ

Ebû Hureyre rivayet ediyor:

"Cebrail Rasûlullah'la otururken gökyüzüne baktı, bir meleğin indiğini görerek Rasûlullah'a: "Bu melek yaratıldığından şu ana kadar yer yüzüne hiç inmedi" dedi. Melek inince Rasûlullah (s.a.v.)'a:

-Ey **Muhammed**! Rabbin beni hükümdar peygamber mi, yoksa kul peygamber mi yapayım diye gönderdi" dedi. Cebrail:

-Ey **Muhammed**! Rabbine karşı tevazu göster" dedi. Bunun üzerine Rasûlullah:

-Ben kul peygamber olmak istiyorum" buyurdu.[59]

Başka bir rivayette şu cümle ziyade edilmiştir:

"Bir olaydan sonra Rasûlullah arkaya yaslanarak yemek yemedi ve şöyle derdi: "Kulun yediği gibi yer, oturduğu gibi otururum."

Ebû Galib anlatıyor: **Ebû Ümame**'ye:

-Rasûlullah'tan duyduğun bir sözü bize naklet" dedim. Bunun üzerine O şöyle dedi:

-Rasûlullah'ın sözü Kur'an'dı. Rasûlullah çok zikir yapar, hutbeyi kısa okur, namazı uzatırdı. İşlerini bitirinceye kadar yoksul ve düşkünlerle yürümekten çekinmez ve kibirli davranmazdı. [60]

Enes anlatıyor:

"Rasûlullah çok zikir yapar, boş söz konuşmazdı. Merkebe biner, yün elbise giyer ve kölelerin davetlerine icabet ederdi. Hayber günü yuları hurma ağacı lifinden yapılmış merkebe bindiğinde görmeliydin."

Tirmizi de şu kısım ziyadedir:

"Hastayı ziyaret eder, cenazede bulunurdu."[61]

---

(59) *El-Heysemi*, IX, 19.
(60) A.g.e, IX, 20.
(61) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, VI, 45.

RASÛLULLAH'IN KENDİNİ ASHABINDAN ÜSTÜN GÖRMEYİŞİ

Abdullah b. Cübeyr el-Huzai anlatıyor:

"Rasûlullah(s.a.v.) ashabıyla yürürken birisi bir bez parçasıyla Rasûlullah'ı güneşten gölgelemek istedi. Rasûlullah bezin gölgesini görünce başını kaldırdı ve adama:

-'Bırak,' dedi ve adamın elinden bezi alarak yere koyduktan sonra:

-'Ben de sizin gibi bir insanım' buyurdu. (62)

Hz. **Abbas** şöyle der:

"Rasûlullah'ın içimizde ne kadar kalacağını bilmiyordum. Bu sebeple:

-'Ya Rasûlullah! Rahatsız oluyorsun. Gölgesinde oturup dinleneceğin bir kulübe edinseydin' dedim. Rasûlullah:

-'Hayır! İster ayaklarıma bassınlar, ister eteğimi çeksinler ölünceye kadar aralarında oturacağım. Bundan rahatsızlık duymam' cevabını verdi. (63)

ASHABIN ALÇAK GÖNÜLLÜLÜĞÜ

HZ. ÖMER'İN ŞAM'A YOLCULUĞUNDA DEVEYE BİNMESİ

Eslem (r.a.) anlatıyor:

"Hz. **Ömer** deveyle Şam'a gelince halk (koskoca halife deveye biniyor diye) onu ayıpladılar. Bunun üzerine Hz. **Ömer**:

-'Gözleri, hep ahiretten nasibi olmayan kimselerin bineklerini görmeye alışmıştır' dedi. (64)

HZ. ÖMER'İN KADINLARA BULAMAÇ YAPMAYI ÖĞRETMESİ

Hişam (r.a.) anlatıyor:

"Hz. **Ömer** bir gün bulamaç yapan bir kadının yanına uğradı. Hz. **Ömer**:

-'Bulamaç böyle yapılmaz' deyip kadının elinden kepçeyi aldı. Bu-

(62) *El-Heysemi*, IX, 21.
(63) A.g.y, a.y
(64) *El-Müntehab*, IV, 417

lamaç yapmasını gösterdi.

Hişam b. Halid anlatıyor:

"Hz. **Ömer**'in kadına:

-' Su kaynamadan unu dökmeyin, unu azar azar dökün ve kepçeyle karıştırın. Hem bulamaç güzel olur, hem de unlar topak haline gelmez' dediğini duydum."(65)

HZ. ÖMER'İN MESCİDE YALINAYAK GİTMESİ

VE HUTBEDE KENDİNİ KÖTÜLEMESİ

Zir anlatıyor:

"Hz. **Ömer**'i bayram günü yalınayak yürürken gördüm."(66)

Ömer el-Mahzuni anlatıyor:

"Hz. **Ömer** bir gün "Namaza toplanınız" diyerek halkı mescide çağırttı. Halk mescidde toplanınca minbere çıktı Allah'a hamd, Rasûlüne salavat getirdikten sonra:

-' Ey insanlar! Hatırlıyorum da, ben Beni Mahzun kabilesinden teyzelerimin hayvanlarını gün boyunca bir avuç hurma veya kuru üzüm karşılığında güderdim. Hem de ne büyük güçlüklerle diyerek minberden indi. **Abdurrahman b. Avf:**

-'Ey Emirel-Mü'minin! Sen kendini ayıplamaktan başka bir şey yapmadın' deyince, Hz. **Ömer:**

-'Yazıklar olsun sana Ey **Avf**! Biraz önce yalnızdım, nefsimle başbaşa kalmıştım. Nefsim bana: "Sen Emire'l-Mü'mininsin, senden üstün kimse yoktur" diye gururlandırmaya kalkıştı. Ona haddini bildirmek istedim' dedi."(67)

HZ. ÖMER'İN KÖLENİN TERKİSİNDE MERKEB'E BİNMESİ

Hasen (r.a.) anlatıyor:

"Hz. **Ömer** sıcak bir günde başına ridasını örtmüş olduğu halde dışarı çıktı. O arada merkebe binen bir köleye rastlayarak:

---

(65) A.g.e. a.y.
(66) A.g.e. IV, 418.
(67) A.g.e. IV, 417.

-' Seninle binebilir miyim?' dedi. Bunun üzerine köle merkebten inerek:

-'Ya emire'l-Mü'minin, buyur bin" dedi. Hz. Ömer:

-'Hayır, sen bin, ben senin terkine binerim. Sen istiyorsun ki, ben yumuşak yere bineyim, sert yere sen binesin, dedi. Kölenin arkasına binerek şehre öylece girdi. Halk bu manzarayı (hayretle) seyrediyordu.."[68]

HZ. ÖMER'İN BİR ÇOCUĞU DİĞERLERİNDEN KORUMAK İÇİN ONUNLA YÜRÜMESİ

Sinan b. Seleme el-Hüzeli anlatıyor:

"Medine'de iken çocuklarla birlikte yere düşen hurmaları toplamaya çıkmıştık. O arada Hz. Ömer elinde bir değnekle çıkageldi. Çocuklar Ömer'i görünce hurmalıkların arasına dağıldılar. Eteğimde topladığım hurmalarla olduğum yerde kaldım. Hz. Ömer'e:

-'Ya Emire'l-Mü'minin! Bunlar rüzgarla yere düşen hurmalardır' deyince, eteğimi açıp hurmalara baktıktan sonra başımı okşayıp:

-'Haydi git' dedi. Ben:

-'Ya Emire'l-Mü'minin! Bu çocuklar elimdekileri alacaklar' deyince,

-'Hayır, alamazlar. Yürü gidelim,' dedi. Benimle beraber eve kadar geldi."[69]

HZ. ÖMER VE HZ. OSMAN'IN HAYVANA BİNDİKLERİNDE ARKALARINA ADAM BİNDİRMELERİ

İmam Malik dedesinden naklediyor:

"Hz. Ömer ve Hz. Osman Mekke'den dönüşlerinde "Muarres" denilen yerde konaklarlardı. Medine'ye girişlerinde beraberindekiler birer çocuk arkalarına bindirirlerdi. Hz. **Ömer** ve **Hz. Osman**'da arkalarına birer çocuk alırlardı."

İmam Malik der ki, bu olayı dedemden rivayet eden amcama:

---

(68) A.g.e. a.y

(69) *Kenzü'l-Ummal*, II, 143.

-' Hz. **Ömer** ile Hz. **Osman** tevazudan mı böyle yapıyorlardı' diye sordum. Amcam:

-'Evet, diğer hükümdarlar gibi kibirlenmemek için böyle yaparlardı. Bu günkü hükümdarlar ise kendileri binerler, köleleri de sürü gibi yerde sürünerek yürürlerdi' diyerek zamanın hükümdarlarını kötüledi."(70)

HZ. OSMAN'IN ALÇAK GÖNÜLLÜLÜĞÜ

Hemedani: "Hz. **Osman** halife iken **Nail** adındaki hizmelisinin de terkisinde katıra bindiğini hatırlıyorum" der. (71)

Abdullah er Rumi anlatıyor:

"Hz. **Osman** geceleyin abdest suyunu kendisi hazırlardı. Ona:

-'Hizmetçilerinden birine emretsen, hazırlar' dedim. Hz. **Osman**:

-' Hayır, gece onların istirahat zamanıdır' dedi. (72)

Abdullah b. Zübeyr'in Hz. **Osman**'ın hizmetçisi olan ninesi anlatıyor:

"Hz. **Osman** gece ev halkından hiç kimseyi uyandırmazdı. Eğer uyanık biri varsa ona söyler, o da abdest suyunu getirirdi. "(73)

HZ. EBÛ BEKİR'İN ALÇAK GÖNÜLLÜLÜĞÜ

Üneyse anlatıyor:

"Mahallemizdeki komşuların koyunlarını Hz. **Ebû Bekir**'e getirirlerdi. **Ebû Bekir** onlara:

-İbn-i Afra gibi koyunları sağmamdan hoşlanır mısınız? derdi"(74)

İbn-i Ömer, İbnü'l-Müseyyib ve başkaları anlatıyor:

"Hz. **Ebû Bekir** tüccardı. Her sabah çarşıya çıkar alış-veriş yapardı. Bir bölük de koyunu vardı. Akşam koyunları otlaktan döndüğünde onları sağardı. Bazen de başkası onun yerine sağardı. **Ebû Bekir** mahallenin koyunlarını da sağardı. Halife olunca mahalledeki

(70) *Kenzü'l-Ummal*, II, 143.
(71) *Hilyetü'l Evliya*, I, 60.
(72) *Kenzu'l Ummal*, V, 48.
(73) *El-İsabe*, II, 463
(74) *El-Müntehab*, IV, 361.

kızlardan biri: "Eyvah, bundan sonra koyunlarımızı kim sağacak? diye üzüntüsünü belirtince, Hz. **Ebû Bekir**:

-Üzülme, koyunlarınızı yine ben sağacağım, halife olmam bana herhangi bir huyumu değiştirmeyecektir' diyerek eskiden olduğu gibi mahallenin koyunlarını sağmaya devam etti. Bir gün mahalleden bir kıza:

-'Size köpüklü mü sağayım, köpüksüz mü?' diye sorar, kız da ona bazen "köpüklü" bazen "köpüksüz" derdi. Hz. Ebû Bekir ne denilirse onu yapardı."

HZ. ALİ'NİN ALÇAK GÖNÜLLÜLÜĞÜNDEN ÖRNEKLER

Salih ninesinin şöyle dediğini rivayet ediyor:

"Hz. Ali (r.a.) parayla hurma satın alarak mendiline koydu. Bir adam ona dedi ki;

-'Ver ben taşıyayım.' Hz. Ali:

-'Hayır olmaz. Çocukların hizmeti en fazla babalarının hakkıdır' dedi. (75)

Zazan anlatıyor:

"Hz. Ali halife iken sokaklarda dolaşarak yolunu kaybedenlere yol gösterir, yitikleri soruşturur, zayıf ve güçsüzlere yardım eder. Satıcıların yanlarından geçerken: *"Bu ahiret yurdunu, yeryüzünde böbürlenmeyi ve bozgunculuğu istemeyen kimselere veririz. Sonuç Allah'a karşı gelmekten sakınanlarındır."* (76) **âyetini okuyarak:**

-'Bu âyet adil ve alçak gönüllü hükümdarlarla halk üzerinde egemenlik ve kudret sahibi kimseler hakkında inmiştir' derdi.

Cürmüz anlatıyor:

"Köşkten çıkarken Hz. Ali'yi bacaklarından biri yarısına kadar, diğeri biraz daha kısa kırmızımsı iki entari giymiş, elinde değneği ile çarşılarda dolaşarak:

-'Ölçü ve tartıya dikkat edin. Vücudunuzu (haram ile) şişirmeyin,' derken gördüm." (77)

---

(75) Buhari, el-Edeb, 81; el-Müstehab V, 56, el-Bidaye, 8/5.

(76) Kasas/83.

(77) İbn-i Abdilberr, *el-İstiab*, III, 48.

Ebi Matar anlatıyor:

Mescidden çıkmıştım. Aniden bir adam arkamdan bağırıyordu:

-'Elbiseni yukarı çek. Hem elbisen temiz kalır, hem de takvaya uygun olur ve eğer müslüman isen saçını da az kısalt' dönüp baktım ki, bağıran Hz. Ali idi. Elinde bir değnek vardı. Sonra deve pazarına vararak:

-' Satış yaparken yemin etmeyin. Çünkü yeminle yapılan alış veriş bereketi yok eder' dedi.

Daha sonra bir hurmacının yanına vardı. Orada bir hizmetçi kızın ağladığını görerek:

-'Neden ağlıyorsun? dedi. Kız:

-'Bu adamdan bir dirheme hurma satın aldım. Efendim kabul etmedi ve geri vermemi söyledi" deyince, Hz. Ali:

-'Hurmayı geri al, bir dirhemini ver, çünkü kızın bir yetkisi yoktur,' dediyse de hurmacı razı olmaz gibi göründü. Hurmacıya:

-'Sen bunun kim olduğunu biliyor musun?' dedim.

-'Hayır,' deyince:

-'Bu Halife Ali'dir,' dedim. Bunun üzerine hurmacı, kızın elinden hurmaları alarak,' dirhemini verdi. Hz. Ali'ye de:

-'Beni bağışla,' dedi. Hz. Ali:

-'Seni bağışlamam müşterilerini memnun etmene bağlıdır' cevabını verdi. Bundan sonra hurmacıları birer birer gezerek:

-'Fakirlere yardım etmeyi ihmal etmeyin ki, kazancınız bereketli olsun' dedi. Sonra da balık pazarındaki balıkçılara:

-'Kendiliğinden ölmüş balıkları satmayın' tembihatında bulundu. Manifaturacılar çarşısına uğrayarak bir ihtiyara: "Bana üç dirheme bir gömlek satar mısın? dedi. Fakat ihtiyar halifeyi tanıyınca ondan almayarak başka bir dükkana geçti. O da tanıdığı için bir delikanlının dükkanına geçerek ondan aldı. Hz. Ali oradan ayrıldıktan sonra dükkanın sahibi geldi. Kendisine oğlunun halifeye üç dirheme bir gömleklik sattığını haber verdiler. dükkan sahibi oğluna:

-'Niçin halifeye iki dirheme satmadın,' dedi ve Hz. Ali'ye giderek:

-'Oğlumdan aldığın gömlekliğin fiyatı iki dirhemdi. Oğlum sizden

bir dirhem fazla almış' diyerek bir dirhemi geri vermek istediyse de Hz. Ali:

-'Bu alış-veriş karşılıklı rıza ile oldu. Bu duruma göre bana vermek istediğin dirhemde herhangi bir hakkım yoktur' cevabını verdi.'(79)

SELMANİ FARİSİ'NİN ALÇAK GÖNÜLLÜLÜĞÜ

Selame el-İcli şöyle der:

"Badiyede Kudame isminde kız kardeşimin bir oğlu vardı. Bir gün bana gelerek:

-'Selmani Farisi'yi ziyaret etmek istiyorum, dedi. Bunun üzerine onunla birlikte çıkıp Medain'e gittik ve Selmani Farisi'yi bir sedir üzerinde oturmuş hurma dallarında sepet örerken bulduk. Selam verdikten sonra:

-'Bu adam kızkardeşimin oğludur. Seni görmek için Badiye'den bana geldi,' dedim. Hz. Selman:

-'Ve aleyhisselamu ve rahmetullah,' dedi. Hz. Selman'a:

-' Seni sevdiğini iddia ediyor,' dedim. Hz. Selman:

-'Allah(c.c.)'da onu sevsin, diye cevap verdi."(80)

Haris b. Umeyre şöyle der:

"Medain'de Selmani Farisi'nin yanına giderek onu, derileri tabakladığı yerde elleriyle bir deriyi tabakladığını gördüm. Ona selam verince:

-'Biraz bekle, şimdi çıkarım,' dedi.

-'Beni tanıyamadın galiba,' dedim.

-'Seni tanıdım, hatta seni tanımadan önce ruhum senin ruhunu tanımıştır. Çünkü ruhlar eğitilmiş askerlerdir. O gün Allah için tanışanlar birbirine ülfet etmekte, tanışmayanlar birbirinden kaçmaktadırlar, dedi."(81)

Ebû Kılabe anlatıyor:

"Adamın biri **Selmani Farisi**'nin yanına girdiğinde onu hamur

(80) *Hilyetü'l-Evliya*, I, 197.
(81) A.g.e, I, 198.

yoğururken bularak:

-'Bu ne hal? diye sordu. **Selman**:

-'Hizmetçiyi başka bir işe gönderdiğimizden ona iki iş gördürmeği istemedik,' dedi. Adam:

-'Falan kişinin sana selamı var, dedi. Hz. **Selman**(r.a.):

-'Onun yanından ne zaman geldin? diye sordu. Adam:

-'Şu kadar zaman önce, deyince, Hz. **Selman**(r.a.):

-'Eğer onun selamını bana getirmemiş olsaydın, boynundan ödenmemiş bir borç olarak kalırdı, dedi." (82)

Amr b. Ebi Kurre el-Kindi rivayet ediyor:

"Babam **Selmani Farisi**'ye kızkardeşiyle evlenmesini teklif ettiyse de, Selman bunu redderek Bukayra adlı bir azadlı cariye ile evlendi. daha sonra babam **Selman** ile **Huzeyfe** arasında dargınlık olduğunu işitti de, **Huzeyfe**'yi ziyaret etmek istedi. Nihayet onu bir sepete sebze koymuş, sopasını sepetin kulpuna geçirip omuzuna asmış bahçesinden çıkarken buldu. Onunla birlikte **Selman**'ın evine gittik. Önce kendisi girip selam verdi. Sonra **Selman** babamın içeri girmesine izin verdi. İçeri girdiğimizde yerde bir şal, Selman'ın başı ucunda bir kaç kerpiç bulduk. selman:

-Buyurun, işte cariyenizin serip üzerinde uyuduğu bu şal üzerine oturunuz, dedi."(83)

Abdü'l-Kays oğullarından bir adam rivayet ediyor:

"Selman'ı başında komutan olarak bulunduğu bir askeri birlikte gördüm. Ayağında bir şalvar giymiş, merkebin üzerindeydi. Ayakları sallanıp duruyordu. Askerler de:

-'Komutan geldi, komutan geldi,' diyorlardı. **Selman**(r.a.) ise: Bu günün hiç bir değeri yoktur. Asıl olan kıyamet gününün hayrı ve şerridir, diyordu." (84)

Abdü'l-Kays oğullarından bir adam rivayet ediyor:

"**Selmani Farisi** (r.a.)bir askeri birliğin komutanı iken yanında idim. Bir ara **Selman** (r.a.) bir kaç genç askerin yanından geçerken:

-'Sizin komutanınız budur,' diye gülüştüler.

(82) A.g.e. I, 201.
(83) A.g.e, I, 198.
(84) A.g.e. I, 199.

-Ey **Selman**, bunların ne dediğini duyuyor muun? diye sordum. **Selman**:

-Bırak, ne söylerse söylesinler, asıl hayır ve şer yarınki günündür. Eğer bu dünyada toprak yiyebilirsen, ye de, iki kişiye dahi emir olma. Darda kalanların ve mazlumların bedduasından da sakın. Çünkü onlarla Allah arasında perde yoktur, dedi."(85)

Sabit anlatıyor:

"**Selman** Medain valisi iken, halkın arasına acem donu ve aba giyerek çıkardı. Halk onu gördüğü zaman:

-'Kurt geldi, kurt geldi,' diyorlardı. (Farsça söylüyorlardı) **Selman** anlayamayınca:

-'Ne diyorlar? diye soruyar Ona:

-' Seni bir oyuncağa benzetiyorlar, diyorlardı. O da:

-' Zararı yok. Asıl hayır bugünden sonradır,' diyordu"

Hüreym anlatıyor:

"**Selman Farisi**'yi sünbüleni denilen kısa ve aşağısı dar bir gömlek giymiş, semersiz bir merkebe binerken gördüm. Gür saçlı birisiydi. Bacakları uzun olduğu için gömler ancak diz kapaklarına kadar uzanıyordu. Çocukların onun arkasından koşuştuğunu görünce:

-'Bu validir, onu rahatsız etmeyin,' dedim. **Selman** bana:

- 'Bırak onları. Önemli olan yarının hayrı ve rahatlığıdır,' dedi"

Yine **Sabit** anlatıyor:

Selman(r.a.) Medain valisi iken, Teym oğullarından bir adam Şam'dan Medain'e geldi. beraberinde bir yük incir vardı. **Selman**'ı bir aba giymiş görünce hamal zannederek:

-'Gel şu yükü evime kadar taşı, dedi. **Selman** adamın yükünü alıp yürümeye başladı. Ancak **Selman**'ı tanıyanlar onu bu halde görünce adama:

-'Sen ne yapıyorsun? Bu validir, deyince adam **Selman**'dan özür diledi. **Selman** ona:

-'Hayır, madem omuzuma aldım, evine kadar taşıyacağım,' dedi.(86)

---

(85) İbn'i-Sa'd, IV, 63.

(86) A.g.e, a.y

Abdullah b. Bureyde'den:

"Selman kendi eliyle iş görür. Kazandığı parayla et yada balık alır ve cüzzamlıları çağırarak onlarla birlikte yerdi." (87)

HUZEYFE'NİN ALÇAK GÖNÜLLÜLÜĞÜ

Muhammed b. Sirin anlatıyor:

"Hz. **Ömer** bir yere vali tayin ettiğinde o yöre halkına: "Valiniz, adaletle hükmettiği müddetçe onun emirlerini dinleyin ve itaat edin" diye yazardı. **Huzeyfe**'yi Medain'e vali tayin ettiğinde de aynı şeyleri yazdı. **Huzeyfe** Hz. Ömer'in yanından palanlı bir merkebin sırtında azığını da yanına alarak görevine gitmek üzere ayrıldı. Medain'e vardığı zamân halk ve şehrin ileri gelenleri onu karşıladılar. Huzeyfe'nin elinde bir ekmekle bir parça et vardı. Merkebin sıtından Hz. Ömer'in emirnamesini okudu. Halk ona: "Bizden dilediğini iste" dediler. **Huzeyfe**:

-Aranızda kaldığım müddetçe sadece günlük yiyeceğimi ve hayvanımın yemini istiyorum, dedi.

Aradan belli bir süre geçtikten sonra **Ömer** onu Medine'ye çağırdı. Geleceğini haber alınca da yolun kenarında gizlenerek onu gözetlemeye başladı. Hz. Ömer, **Huzeyfe**'yi gönderdiği sadelik içinde görünce, hemen gidip boynuna sarıldı ve:

-Biz birbirimizin kardeşiyiz, diyerek ona iltifat etti."(88)

İbn-i Sirin rivayet ediyor:

"**Huzeyfe** bir merkeb üzerinde yan oturup ayaklarını aşağı sarkıtmış ve elinde bir parça ekmek ve et yiyerek Medain'e geldi."(89)

CERİR B. ABDULLAH İLE ABDULLAH B. SELAM'IN ALÇAK GÖNÜLLÜLÜĞÜ

Süley Ebi Huzeyl anlatıyor:

"**Cerir b. Abdullah**'ın kapı komşusu olup elbise tamiriyle uğraşıyordum. **Cerir** evden çıkarken katıra biner, terkisine de çocuğunu

(87) *Hilyetü'l-Evliya*, I, 200
(88) *Kenzu'l-Ummal*, VII,23.
(89) *Hilyetü'l-Evliya*, I, 277.
(90) *Mecmau'z-Zevâid*, IX, 373.

alırdı."[90]

Taberani'den:

"**Abdullah b. Selam** sırtında bir demet odunla çarşıdan geçiyordu. Ona:

-'Allah'a şükür, sen zenginsin, böyle şeylere ne gerek var' dediler. **Abdullah**:

-'Rasûlullah'ın: "Kalbinde zerre miktarı kibir olan kişi cennete giremez" dediğini işittim. Bundan ötürü ben bununla kibrimi kırıyorum,' dedi."[91]

VI. MİZAH VE ŞAKA

Ebû Hureyre şöyle der:

"Ya Rasûlullah, sen bizimle şaka yapıyorsun, dediklerinde:

-'Evet ben şaka yaparken bile gerçekleri söylerim,' buyurdu."[92]

İbn-i Asakir rivayet ediyor:

"Bir adam **İbn-i Abbas**'a:

-'Rasûlullah şaka yapar mıydı?" diye sordu. **İbn-i Abbas** (r.a.):

-'Evet yapardı,' deyince, bir başka adam da:

-'Örnek verir misin? dedi. **İbn-i Abbas** (r.a.):

-'Bir gün hanımına bol bir elbise giydirdikten sonra: "Güle güle giy, Allah'a şükret ve düğündeki gibi eteklerini yerde sürüt" diye takıldı dedi."[93]

Enes anlatıyor:

"Rasûlullah insanların en güzel ahlaklısı idi. **Ebû Umeyr** adında küçük bir kardeşim vardı. Rasûlullah evimize her gelişinde:

-'**Ebû Umeyr**, Nuğayr ne yapıyor? diye takılırdı. Enes diyor ki: Nuğayr kardeşimin oynadığı (kırmızı gagalı, serçeye benzer) küçük bir kuştu. Bazen Rasûlullah evde iken namaz vakti olurdu. Onun

(91) *Et-Tergib ve't-Tergib*, IV, 345
(92) *Şeailü't-Tirmizi*, 17; *El-Edeb*, 41.
(93) *Kenzu'l-Ummal*, IV, 43.

emriyle altındaki sergiyi süpürür ve üzerine biraz su serperdik. Rasûlullah(s.a.v.) üzerinde durur, bizde arkada saf bağlardık ve bize namaz kıldırırdı. Bizim sergimiz hurma yapraklarından örülmüştü."(94)

Enes (r.a.)anlatıyor:

"Bir gün Rasûlullah(s.a.v.), **Ebû Talha**'nın evine girdiğinde **Ebû Umeyr** adındaki oğlunu üzgün görünce: "Ben **Ebû Umeyr**'i üzgün görüyorum, neden? diye sordu. Babam:

-Ya Rasûlullah, oynadığı kuşu Nuğayr ölmüş, onun için üzgündür, dedi. Bundan sonra Rasûlullah, **Ebû Umeyr**'i her gördüğünde:

-'**Ebû Umeyr**, Nuğayr'a ne oldu? diye şaka yapardı."(95)

Enes b. Malik (r.a.) anlatıyor:

"Bir gün adamın biri Rasûlullah'a gelerek ondan bir binek istedi. Rasûlullah(s.a.v.):

-'Peki, sana bir deve yavrusu veririz,' diye şaka yaptı. Adam:

-'Ya Rasûlullah, deve yavrusunu ben ne yapayım?' deyince,

-'Deve yavrusu olmayan bir deve var mıdır?' dedi."(96)

Enes(r.a.) anlatıyor:

"Rasûlullah şaka yaparak, beni: "Ey iki kulaklı adam" diye çağırırdı."(97)

Enes(r.a.) anlatıyor:

"Badiyede (köyde) oturanlardan **Zahir** isminde bir adam vardı. Peygamberimizi ziyarete geldiğinde köyden hediyeler getirir ve giderken de Rasûlullah ona bir takım hazırlıklar yapardı. Rasûlullah:

-**Zahir** bizim köy adamımız, biz de onun şehirli dostuyuz, derdi.

Ravi diyor ki: "**Zahir** çirkin bir adam olmasına rağmen Rasûlullah onu çok severdi. Bir gün pazarda mallarını satarken Rasûlullah onu arkadan kucakladı. O Rasûlullah'ı görmediği için:

-'Sen kimsin? Bırak beni,' dedi. Arkasına döndüğünde Rasûlullah'ı görünce, sırtını onun göğsüne sıkıca bastırdı.

---

(94) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, VI, 38.
(95) Ibn-i Sa'd, III, 506
(96) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, VI, 46.
(97) A.g.e, a.y

Rasûlullah (s.a.v.) da:

-'Bu köleyi satıyorum, alan yok mu?' diye takıldı. **Zahir** (r.a.):

-'Beni satarsan pek karlı çıkmızsın, çünkü benim değerim düşüktür,' deyince, Rasûlullah (s.a.v.):

-'Fakat, Allah katında senin değerin çok yüksektir, buyurdu."[98]

Numan b. Beşir anlatıyor:

"Bir gün Hz. **Ebû Bekir**, Peygamberimizin yanına girmek için izin isterken, Hz. Âişe'nin Rasûlullah (s.a.v.)'a bağırdığını işitti ve içeri girince:

-'Rasûlullah'a nasıl böyle bağırıyorsun?' diyerek ona tokat atmaya yeltendiyse de, Rasûlullah (s.a.v.) engel olduğu için kızgın olarak ayrıldı. Hz. **Ebû Bekir** ayrıldıktan sonra Rasûlullah (s.a.v.):

-'Gördün mü seni babanın elinden nasıl kurtardım?' dedi. Aradan bir kaç gün geçince Hz. **Ebû Bekir** Rasûlullah'ın evine geldiğinde onları barışmış olarak görünce:

-'Beni nasıl kavganıza karıştırdınızsa, barışınıza da katınız, dedi. Rasûlullah(s.a.v.):

-'Kattık, kattık,' diye cevap verdi."[99]

Hz. **Âişe** anlatıyor:

"Rasûlullah (s.a.v.)'la bir yolculuğumuzda daha ben zayıf bir kızken Rasûlullah(s.a.v.) bir yerde ashabına:

-' Siz ilerleyin,' dedi. İkimiz arkada yalnız kalınca:

-'Gel seninle koşalım,' dedi ve sonuçta ben onu geçtim. Aradan birkaç yıl geçti. Ben biraz şişmanlamıştım, Birinci yarışmamız da pek hatırımda değildi. Yine bir yarışma yaptık. bu sefer Rasûlullah beni geçerek:

-'Bu kazanmam, senin o günkü yarışı kazanmana bedel olsun,' dedi."[100]

Hasan anlatıyor:

"Yaşlı bir kadın bir gün Rasûlullah'ın yanına gelerek:

-Ya Rasûlullah, bana dua et de, cennete gireyim, dedi.

(98) A.g.e, a.y.

(99) A.g.e,'a.y.

(100) *Safvetü's-Safve*, I, 68.

Rasûlullah (s.a.v.):

-'Ey kadın, ihtiyar kadınlar cennete giremezler,' diye takıldı. Bunun üzerine kadın ağlıyarak oradan ayrıldı. Rasûlullah ashabına:

-'Ona: Sen ihtiyar olarak cennete giremezsin. Allah *"Biz onları yepyeni bir yaratılışla yarattık da eşlerine sevgi ile düşkün hep aynı yaşta genç kızlar yaptık"* (101) buyurmamış mıdır? deyin dedi."(102)

ASHABIN MİZAH ANLAYIŞI

AVF B. MALİK'İN RASÛLULLAH'LA ŞAKALAŞMASI

Avf b. Malik anlatıyor:

"Tebük savaşında deriden bir çadırın içinde bulunan Rasûlullah'ın yanına gittim. Kapıda selam verdim. Selamımı aldıktan sonra bana:

-'İçeri gir,' dedi.

-'Bütün vücudumla mı gireyim?' dedim.

-'Bütünüyle gir,' dedi ve girdim.

Ebû Osman b. Ebi Âliye der ki:

"Çadırın küçük olmasından dolayı, bütün vücudumla mı gireyim? demiştir." (103)

Bekir b. Abdullah anlatıyor:

"Ashab birbirlerine karpuz çekirdeği atıyordu. Ciddi işlerde ise çok ciddi idiler."(104)

Kurre anlatıyor:

"**İbn-i Sirin**'e:

-'Ashab şaka yapar mıydı?' diye sordum. O:

-Onlarda diğer insanlar gibiydi. **İbn-i Ömer** çok şaka yapardı.(105)

(101) Vakı'a/36.
(102) *Şemailü't-Tirmizi*, 17
(103) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, VI, 46
(104) *El-Edeb*, 41.
(105) Mecmau'z-Zevâid, 8/89.

NUAYMAN'IN SÜVEYBİT'LE ŞAKALAŞMASI

Ümmü Seleme anlatıyor:

"**Ebû Bekir** ticaret maksadıyla **Nuayman** ve **Suveybit**'le birlikte Busra yolculuğuna çıktı. -Her ikisi de Bedir savaşına katılmıştı- **Süveybit** kervanın yiyecek işlerine bakıyordu. Bir gün **Nuayman** ondan yemek isteyince:

-'**Ebû Bekir** gelinceye kadar vermem,' dedi. Çok şakacı ve güldürücü olan **Nuayman** da kalkıp bir başka kervanın yanına gitti. Kervana:

-'Benim genç, güçlü bir arap kölem var, satın alır mısınız? dedi. kervan: "Alırız" deyince, **Nuayman**:

-'Fakat çok gevezedir, olabilir ki, size: "Ben köle değilim" der. Eğer bundan dolayı satın almazsanız, şimdiden söyleyin de bana karşı şımarıklığı artmasın,' dedi.

-'Hayır, biz alırız,' dediler ve **Nuayman**'a en genç dişi deve vererek onu satın aldılar. **Nuayman** da develeri önüne katıp getirdi ve Süveybit'i göstererek:

-'İşte benim kölem budur,' dedi. **Süveybit**:

-'O yalancıdır, ben hür bir insanım,' dediyse de, kervan sahipleri:

-'Senin böyle diyeceğini öğrenmiştik, diyerek, Süveybit'in boynuna ip takıp götürdüler. Hz. **Ebû Bekir** gelince durumu kendisine haber verdiler. **Ebû Bekir** hemen arkadaşlarıyla birlikte kervanın yanına gidip, develeri geri vererek, **Süveybit**'i geri aldı. Sonra Rasûlullah'a durumu anlattılar. Rasûlullah(s.a.v.) ve ashabı bir yıl boyunca bu olaya güldüler."(106)

NUAYMAN'IN BİR BEDEVİYE TAKILMASI

Rebi'a b. Osman anlatıyor:

"Bir bedevi Rasûlullah(s.a.v.)'ı ziyarete geldiğinde devesini mescidin avlusuna bağlamıştı. Ashabtan biri **Nuayman**'a:

-"Şu deveyi keseydin de yeseydik, zira eti çok özledik. Nasıl olsa Rasûlullah bedelini öder,' dedi. **Nuayman** da hemen deveyi boğazladı. Bedevi dışarı çıktığında devesini kesilmiş görünce:

(106) *El-İstîâb*, II, 126 ve III, 573.

-'Ya Rasûlullah, devemi kesmişler,' diye bağırdı. Rasûlullah dışarı çıkıp:

-'Bunu kim yaptı?' diye sordu. **Nuayman** yaptı dediler. Bunun üzerine Rasûlullah bizzat kendisi onu aramaya koyuldu. Nihayet onu **Zübeyr b. Abdulmuttalib**'in kızı **Duba'e**'nin evinde bir çukurda hurma dal ve yapraklarıyla gizlenmiş olarak buldu. Rasûlullah eve girdiği zaman biri yüksek sesle:

-'Ya Rasûlullah, biz onu görmedik,' diyerek parmağıyla da çukuru işaret ediyordu. Rasûlullah (s.a.v.) onu çukurdan çıkarırken yüzü gözü toprak içinde kalmıştı. Ona:

-'Niçin bu işi yaptın?' diye sordu. **Nuayman**:

-'Benim burada olduğumu haber verenler, bu işi bana yaptırdılar,' dedi. Rasûlullah (s.a.v.) bir taraftan **Nuayman**'ın yüzünü siliyor, diğer taraftan da gülüyordu. Rasûlullah (s.a.v.) daha sonra da devenin bedelini ödedi."[107]

NUAYMAN'IN MAHREME B. NEVFEL'E TAKILMASI

Zübeyr dedesi **Abdullah b. Mus'ab**'dan naklediyor:

"Medine'de Zühre oğullarından çok ihtiyar ve gözleri görmeyen **Mahreme b. Nevfel** adında biri vardı. Yüz onbeş yaşına yaklaşmıştı. Bir gün mescidde bevletmek isterken oradakiler ona bağırdılar. Neccar oğullarından **Nuayman** hemen yerinden kalkıp onu mescidin bir köşesine götürüp:

-'Buraya bevlet' dedi. Adam da oraya bevletti. Fakat mesciddekiler ona bağırmaya devam ettiler. **Mahreme** işini bitirince:

-'Beni buraya kim getirdi?' diye sordu. Ona:

-'**Nuayman** getirdi,' dediklerinde:

-'Allah onu kahretsin,' dedikten sonra:

-'Eğer onu yakalarsam, şu sopamla onu öyle bir döveceğim ki, ölünceye kadar unutmayacak,' dedi. Aradan uzun zaman geçti, Mahreme olanları unutmuştu. Bir gün Hz. **Osman** mescidde namaz kılarken **Nuayman**, **Mahreme**'nin yanına giderek:

-'Sana **Nuayman**'ı göstereyim mi?' dedi. "Evet, nerededir?" de-

(107) A.g.e. 3/575.

yince, onu kolundan tutup **Osman**'ın arkasına götürerek:

-'İşte **Nuayman** budur,' dedi. **Mahreme** her iki eliyle sopasını tutup ver gücüyle Hz. **Osman**'ın kafasına vurarak yardı. Ona:

-'Ne yaptın böyle? Sen Emirü'l-Mü'minin'e vurdun, dediler. Bunu duyan **Zühre** oğulları **Nuayman**'dan intikam almak için toplandılar. Fakat Hz. **Osman** onlara:

-'Bırakın, o Bedir savaşına katılanlardandır,' dedi."[108]

VIII. CÖMERTLİK VE İKRAM ETMEK

RASÛLULLAH'IN CÖMERTLİĞİ

İbn-i Abbas şöyle der:

"Rasûlullah hayırda insanların en cömerti idi. En çok Ramazan ayında Cebrail ile buluştuğu zamanlarda cömert davranırdı. Rasûlullah Ramazanda her gece Cebrail ile buluşup Kur'an'ı tekrar ederdi. Rasûlullah hayır yolunda, esen rüzgardan daha cömertti."[109]

Cabir b. Abdullah şöyle der:

"Rasûlullah'tan bir şey istendiğinde "hayır" dediği asla olmamıştır.."[110]

Ebû Useyd: "Rasûlullah (s.a.v.), kendisinden istenen hiçbir şeyi esirgemezdi, der."[111]

Ali (r.a.) şöyle der:

"Rasûlullah'tan bir şey istendiğinde verecekse "Evet" derdi, vermeyecekte "Hayır" demez, susup hiç bir şey söylemezdi."[112]

Rubeyyi şöyle der:

"Babam Rasûlullah'a benimle bir ölçek hurma ile bir kaç taze salatalık gönderdi. Rasûlullah salatalığı severdi. O sırada Bahreyn'den biraz mücevherat gelmişti. Bir avuç dolusu bana verdi."[113]

---

(108) *A.g.e.* III, 577.
(109) *Safvetü's-Safve*, IVI, 69.
(110) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, VI, 42.
(111) *Mecmau'z-Zevâid*, IX, 13.
(112) *A.g.e.* e.y.
(113) *A.g.e.* e.y

ASHABIN CÖMERTLİĞİ

İbn-i Ömer anlatıyor:

"Rasûlullah(s.a.v.)'a bir kadın gelerek:

-'Bu elbiseyi arapların en cömerdine vermeye niyet ettim, dedi. Rasûlullah (s.a.v.) orada bulanan **Said b. el-As'ı** göstererek:

-'Bu delikanlıya ver,' dedi. Bu sebepten dolayı o biçimdeki elbiseye "Saidi elbise" adı verilir."(114)

X. İSAR (BAŞKASINI KENDİ NEFSİNE TERCİH ETMEK)

İbn-i Ömer anlatıyor:

"Bizim zamanımıza dinar ve dirheme müslüman kardeşinden daha çok değer veren kimseyi görmedik. Ama şimdi ise, dinar ve dirhem bizim için müslüman kardeşimizden daha sevimlidir."(115)

X. SABIR

RASÛLULLAH'İN ŞİDDETLİ SITMAYA SABRETMESİ

Ebû Saidi'l-Hudrî anlatıyor:

"Rasûlullah'ın huzuruna bir adam girdi. Rasûlullah(s.a.v.) sıtmaya tutulmuştu. Üstünde bir kadife örtü vardı. Adam elini örtünün üstüne koyarak:

-'Ya Rasûlullah, sıtman ne kadar şiddetli,' dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

-'Biz böyleyiz. Bize zor ve şiddetli belalar verilir ki, mükafatımız artırılsın' buyurdu.

-'Ya Rasûlullah, en şiddetli belalara maruz kalanlar kimlerdir?' diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.):

-'Peygamberlerdir,' dedi. -'Sonra kimdir?' dedi.

-'Alimlerdir,' dedi. -'Sonra kimlerdir?' diye sorunca:

-'Salihlerdir. Bunlarda birisine mikroplar musallat olur, neredey-

(114) *El-Müntehab*, V, 189.

(115) *Mecmau'z-Zevâid*, 10/285.

se kendisini boğarlar. Kimisi o kadar fakir düşer ki, giyecek aba bile bulamaz. Buna rağmen onların bela ve musibetten duydukları sevinç sizin bolluktan duyduğunuz sevinçten daha büyüktür' buyurdu."[116]

Ebû Ubeyde halası **Fatma**'dan naklediyor:

"Rasûlullah sıtmaya yakalanmıştı. Birkaç kadınla birlikte ziyaretine gittik. Su dolu bir tulumun ağaca bağlanmasını emrederek altına uzandı. Üzerine su damlamaya başladı.

-'Ya Rasûlullah (s.a.v.), Allah'a dua etseydin de, şu hastalığına şifa verseydi,' dedim. Rasûlullah (s.a.v.):

-'En şiddetli belalara musallat olanlar peygamberlerdir. Onlardan sonra onları takip edenler ve onları takip edenlerdir,' buyurdu."[117]

Hz. **Âişe** anlatıyor:

"Rasûlullah'ı sancı tuttuğundan şikayete başladı ve yatağında sağa sola dönerek kıvranıyordu. Ona:

-'Bunu bizden biri yaşasaydı, ona kızardın,' dedim. Rasûlullah(s.a.v.):

-'Mü'minlere şiddetli belalar verilir. Bir mü'minin her hangi bir yerine diken batsa veya bir ağrı girse Allah onun karşılığında bir günahını affeder ve bir derece yükseltir,' buyurdu.[118]

ASHAB'IN HASTALIKLARA SABRETMESİ

Hz. **Âişe** anlatıyor:

"Rasûlullah ashabtan birinin ortalıkta görünmediğini farkedince:

-'Falanca adam niçin görünmüyor?' diye sordu.

-'Hastadır,' dediler. Rasûlullah (s.a.v.):

-'Kalkın ziyaret edelim, dedi. Adamın yanına girdiği zaman ağladığını görünce:

-'Ağlama! Cebrail bana: "Sıtma ümmetinin cehennemden bir payıdır" dedi,' buyurdu."[119]

---

(116) *Kenzu'l-Ummal*

(117) A.g.e, ay.

(118) A.g.e, ay.

(119) *Et-Tergib ve't-Terhib*, V, 260.

HZ. EBÛ BEKİR VE HZ. EBÛ DERDA'NIN SABRI

Ebû Sefer anlatıyor

"Hz. **Ebû Bekir** hasta iken ziyaret etmek için birkaç kişi gelerek:

-'Ey Halife, seni muayene etmek için bir doktor çağırmayalım mı?' dediler. Hz. **Ebû Bekir**:

-'Doktor beni muayene etti,' dedi.

-'Sana ne dedi?' dediler. Hz. **Ebû Bekir**:

-'Bana: "Ben dilediğimi yaparım, dedi,' diye cevap verdi."[120]

Muaviye b. Kurre anlatıyor:

"**Ebû Derda** hastalandı. Arkadaşları kendisini ziyaret ederek:

-'Şikayetin nedir? diye sordular. O:

-'Günahlarım, dedi.

-'Canın ne istiyor, dediklerinde:

-'Canım cenneti arzuluyor, dedi.

-'Sana bir doktor çağırmayalım mı? diye sorduklarında:

-'Beni yatağa düşüren doktordur, dedi."[121]

ZEYD B. ERKAM'IN GÖZ AĞRISINA SABRETMESİ

Zeyd b. Erkam şöyle der:

"Gözlerim ağrıyordu. Rasûlullah (s.a.v.) bana uğrayarak:

-'Ey **Zeyd**! Gözlerin kör olsa ne yaparsın?' dedi.

-'Sabredip, Allah'tan mükafat umacağım,' dedim. Rasûlullah (s.a.v.):

-'Eğer kör olduktan sonra, sabredip Allah'tan mükafatını beklersen, huzuruna günahsız olarak çıkarsın,' buyurdu."[122]

Zeyd b. Erkam'dan:

---

(120) *Hilyetü'l-Evliya*, I, 34.
(121) A.g.e , I, 218.
(122) *El-Müntehab*, V, 74.

"Rahatsızdım. Rasûlullah (s.a.v.) beni ziyaret ederek:

-'Ey **Zeyd**, endişelenme, sende hiç birşey yok. Fakat benden sonra yaşayıp da gözlerini kaybedersen ne yaparsın?' dedi.

-'Allah'tan mükafatını umarak sabrederim,' dedim. Bu sözüm üzerine Rasûlullah(s.a.v.):

-'Eğer böyle yaparsan sorgusuz cennete girersin,' buyurdu. Vefatından sonra gözlerimi kaybettim." (123)

Taberanî *Mu'cemu'l-Kebirin*'de: "**Zeyd**'in gözleri tekrar gördükten sonra vefat etti" rivayeti vardır. (124)

ASHABTAN BİRİNİN KÖRLÜĞE SABRETMESİ

Kasım b. Muhammed anlatıyor:

"Ashabtan biri kör olmuştu. Ashab kendisini ziyaret ettiğinde:

-'Ben Rasûlullah'ı görmek ve onun yüzüne bakmak için gözlerimin görmesini istiyordum. O hayatta olmadığına göre, gözlerimin görmesi Tebale (Yemende bir yer) ceylanlarından birine sahip olmak kadar beni sevindirmez,' dedi."(125)

XI. EVLAT, AKRABA VE DOSTLARIN ÖLÜMÜNE SABRETMEK

RASULULLAH'IN OĞLU İBRAHİM'İN VEFATINA SABRETMESİ

Enes b. Malik(r.a.) şöyle der:

"**İbrahim**, Rasûlullah'ın kolları arasında can çekişirken ben oradaydım. Rasûlullah:

-'Gözler yaşarıyor, kalp hüzünlüdür. Fakat Rabbimizin hoşlanmadığı şeyleri söylemiyoruz. Allah'a yemin ederim ki, Ey **İbrahim**, senin için üzgünüz,' buyurdu."(126)

Mekhul rivayet ediyor:

---

(123) *Kenzu'l-Ummal*, II, 157.
(124) *Mecmau'z-Zevâid*, II, 309.
(125) El-Edeb, 78.
(126) İbn-i Sad I, 90.

yaşarınca **Abdurrahman b. Avf:**

-'Ya Rasûlullah, sen bizi ağlamaktan nehyederdin. Eğer müslümahlar senin ağladığını görürlerse onlarda ağlayacaklardır' dedi. Rasûlullah(s.a.v.)'ın gözyaşları dininee:

-'Bu bir acımadır, merhamet etmeyene merhamet edilmez. Ben sizi yüksek sesle bağırıp çığlık atarak ağlamaktan ve ölüden olmayan vasıfları saymaktan nehyediyorum,' dedikten sonra sözlerini şöyle sürdürdü:

-'Şayet ölüm herkesi kapsayan bir ilahi vad ve herkesin gittiği bir yol olmasaydı, biz ona daha değişik şekilde üzülecektik. Şüphesiz biz ona üzülüyoruz. Göz yaşarır, kalp hüzünlenir. Fakat biz Rabbimizin razı olmayacağı sözleri söylemeyiz. Onun emzirilmesi cennette devam edecektir."[127]

RASÛLULLAH'IN TORUNLARINDAN BİRİNİN ÖLÜMÜNE SABRETMESİ

Üsame b. Zeyd anlatıyor:

"Rasûlullah'ın yanında iken kızlarından biri, oğlunun vefat etmek üzere olduğunu ve Rasûlullah'ın gelmesi için haber göndermişti. Rasûlullah(s.a.v.) haberciye:

-'Git ona söyle, canı veren de alan da Allah'tır ve Allah katında herşeyin belli bir süresi vardır. Ona Allah'tan mükafatını umarak, sabretmesini söyle,' buyurdu. Elçi tekrar geri gelerek:

-'Kızınız: "Babam gelsin" diye yemin etti,' dedi.

Bunun üzerine Rasûlullah(s.a.v.), **Sa'd b. Ubade, Muaz, Übey b. Ka'b** ve **Zeyd b. Sabit**'le birlikte kalktı. Ben de aralarına katıldım. Çocuğu Rasûlullah(s.a.v.)'ın yanına getirdiklerinde göğsü tulum gibi şişip iniyordu. Rasûlullah(s.a.v.) onu bu halde görünce gözleri yaşardı. Bunun üzerine **Sa'd**:

-'Bu halin nedir, Ya Rasûlullah?' dedi. Rasûlullah(s.a.v.):

-'Bu, Allah'ın kullarının kalbine attığı acıma duygusudur. Allah acıyan kullarına ancak merhamet eder,' buyurdu."[128]

---

(127) A.g.e, I, 88.

(128) *Kenzu'l-Ummal*, VIII, 118.

RASÛLULLAH'IN AMCASI HAMZA'NIN ÖLÜMÜNE SABRETMESİ

Ebû Hureyre (r.a.) anlatıyor:

"Hz. **Hamza** (r.a.) şehid düştüğü zaman, Rasûlullah daha önce görmediği feci ve acıklı bir manzarayla karşılaştı. Müşrikler Hz. **Hamza**'nın burun, kulak ve dudaklarını kesmişler ve cesedinde sağlam bir yer bırakmamışlardı. Rasûlullah (s.a.v.) cesede karşı durarak:

-'Allah sana rahmet etsin. Ben seni tanıdığımdan beri, akraba haklarını gözeten, daima iyilik yapan birisi idin. Allah'a yemin ederim ki, senden sonra yaşayanların üzüntüleri olmasaydı, Allah seni canavarların karnından yeniden diriltinceye kadar cesedini yerde bırakırdım. Vallahi onlardan yetmiş kişiyi senin durumuna sokmadıkça onlardan vazgeçmeyeceğim,' dedi.

Bunun üzerine: *"Eğer ceza verirseniz size yapılanın misliyle mukabele edin. Sabrederseniz andolsun ki, bu sabredenler için daha hayırlıdır. Sabret, senin sabrın ancak Allah'ın yardımıyladır; onlara üzülme, kurdukları düzenlerden endişe etme"* mealindeki âyetler [129] nazil oldu. Bunun üzerine Rasûlullah fikirlerinden vazgeçerek, yaptığı yeminin keffaretini ödedi." [130]

İbn-i Abbas anlatıyor:

"Rasûlullah(s.a.v.), Hz. **Hamza**'nın cesedi karşısında durup, müşriklerin ona yaptığı feci durumu görünce:

-'Eğer kadınlar senin için üzülmeseydi seni böylece açıkta bırakırdım. Canavarların ve yırtıcı kuşların karınlarına girseydin de Allah oralardan toplayarak seni diriltseydi. Allah'a yemin ederim ki, onlardan yakaladığım otuz kişiyi bu hale sokmadıkça vazgeçmeyeceğim,' dedi. Bunun üzerine: *"Eğer ceza verirseniz, size yapılanın misliyle mukabele edin"* âyetleri indi. Daha sonra Rasûlullah'ın emriyle cesedi kıbleye çevirdiler, Rasûlullah cesedin üzerine dokuz kez tekbir aldı. Sonra diğer şehitleri getirip Hz. **Hamza**'nın yanına bıraktılar. Rasûlullah(s.a.v.) da, her getirilen cesetle birlikte Hz. **Hamza**'nın namazını kıldırdı. Böylece yetmişiki defa namazını kılmış oldu. Cesetlerin tamamı defnedilmeden Rasûlullah(s.a.v.) oradan ayrılmadı. Âyetin nazil olmasından sonra da müşrikleri affederek misillemeden vazgeçti "[131]

---

(129) Nahl, 126-127.

(130) *Mecmau'z-Zevaid*, VI, 119

(131) A.g.e, VI, 120.

RASÛLULLAH'IN ZEYD B. HARİSE'YE ÜZÜLMESİ

Üsame b. Zeyd anlatıyor:

"Babam şehid düştüğünde Rasûlullah'ın yanına geldim. Beni görünce gözleri yaşardı. Ertesi günü tekrar gittiğimde:

-'Dün seni gördüğümde hissettiğim üzüntüyü bu gün yine bana hissettirdin,' buyurdu."(132)

Halid b. Şümeyr anlatıyor:

Zeyd b. Harise şehit olduğu zaman Rasûlullah onun evine gitti. Zeyd'in kızlarından biri Rasûlullah'ı görünce eteğine sarılıp ağladı. Rasûlullah'da dayanamayıp yüksek sesle ağladı. **Sa'd b. Ubade**:

-'Ya Rasûlullah, bu ne hal?' diye sorunca:-'Bu, sevenin sevgilisine olan özlemidir,' buyurdu."(133)

RASÛLULLAH'IN OSMAN B. MAZUN'A ÜZÜLMESİ

Hz. **Âişe** anlatıyor:

"**Osman b. Mazun** vefat ettiği zaman Rasûlullah gözleri yaşararak onu öptü."(134) "Rasûlullah (s.a.v.)'ın gözyaşlarının **Osman b. Mazun**'un yanağından aktığını gördüm."(135)

ÜMMÜ HARİSE'NİN OĞLUNUN ÖLÜMÜNE SABRETMESİ

Enes anlatıyor:

"**Harise b. Surake** savaş içinde olmadığı, arkada gözlemcilik yapanların arasında olduğu halde bir serseri okun isabet etmesi neticesinde Bedir'de şehit düştü. Annesi, Rasûlullah(s.a.v.)'a gelerek:

-'Ya Rasûlullah, **Harise**'nin durumundan haber ver. Eğer cennette ise sabredeceğim, değilse, ne kadar feryat edeceğimi Allah bilir,' dedi. Daha henüz ölülere yüksek sesle ağlamak yasaklanmamıştı. Rasûlullah (s.a.v.):

-'Allah iyiliğini versin. Sekiz cennet olup, oğlun en yükseğindedir,' buyurdu."(136)

(132) *El-Müntehab*, V, 136.
(133) İbn-i Sad, III, 32.
(134) *El-İsabe*, II, 464.
(135) İbn-i Sad, III, 288
(136) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, , III, 174

Bir başka rivayette: "Kadın Rasûlullah(s.a.v.)'a:

-'Eğer oğlum cennette ise sabredeceğim. Değilse gücüm yettiği kadar ağlayacağım,' deyince, Rasûlullah(s.a.v.):

-'Ey **Harise**'nin annesi, cennete bir çok bahçeler vardır. Senin oğlun 'Firdevs-i Ala'dadır,' buyurdu."[137]

Hısn b. Avf el- Has'ami rivayetinde:

"Rasûlullah(s.a.v.):

-'Ey Harise'nin annesi, cennet bir tane değil, daha fazladır. O ise Firdevs-i 'Ala'dadır, buyurdu. Bunun üzerine kadın:

-'Öyleyse sabredeceğim, dedi.[138]

Enes anlatıyor:

"Kadın Rasûlullah(s.a.v.)'a:

-'Ya Rasûlullah(s.a.v.), eğer oğlum cennette ise ağlayıp, üzülmeyeceğim. Eğer ateşte ise, yaşadığım müddetçe ağlayacağım,' deyince: Rasûlullah (s.a.v.):

-'Ey **Harise**'nin annesi, cennet bir çok bahşeden ibarettir. Senin oğlun en yükseğindedir,' buyurdu. Bunu duyan kadın gülerek ve "ne güzel, ne güzel" diyerek gitti."[139]

ÜMMÜ HALLAD'IN, OĞLUNUN ÖLÜMÜNE SABRETMESİ

Muhammed b. Sabit b. Kays b. Şemmas rivayet ediyor:

"Kureyza Yahudileriyle yapılan savaşta Ensar'dan **Hallad** isminde biri şehid olmuştu. Annesine oğlunu, şehit olduğu haberi verilince, peçesini örterek oğlunun cesedini görmeye geldi. Kadına:

-'Oğlum şehid olmuş, sen hala peçe takıyorsun,' denilince:

-'**Hallad**'ı yitirdim ama hayamı yitirmedim,' dedi. Kadının bu cevabı Rasûlullah'a bildirilince Rasûlullah(s.a.v.):

-'Onun oğlu iki şehid mükafatı kazanmıştır,' buyurdu. 'Niçin?' diye sorduklarında: 'Çünkü onu Ehl-i Kitap öldürdü,' cevabını verdi."[140]

---

(137) *Kenzu'l-Ummal*, V, 273.
(138) A.g.e V, 275.
(139) A.g.e 7/26.
(140) İbn-i Sad, III, 83.

EBÛ TALHA VE ÜMMÜ SÜLEYM'İN ÇOCUKLARININ ÖLÜMÜNE SABRETMELERİ

Enes (r.a.) anlatıyor:

"**Ümmü Süleym** bir gün Rasûlullah'a uğradıktan sonra, kocası, Ebû Enes'e gelerek:

-'Sana, hoşuna gitmeyen bir haber getirdim,' dedi. Kocası Rasûlullah(s.a.v.)'ı kastederek:

-'Sen şu bedevinin yanından hep hoşlanmadığım haberler getiriyorsun,' dedi. **Ümmü Süleym:**

-'Senin bedevi dediğin Allah'ın insanlar arasından seçip peygamber yaptığı kişidir,' dedi. Kocası:

-'Bana getirdiğin haber nedir?' diye sorunca, **Ümmü Süleym:**

-'İçki yasaklandı,' dedi. Adam:

-'Bu haber seninle benim ayrılışımdır,' diyerek hanımını boşadı ve müşrik olarak öldü. **Ümmü Süleym** dul kalınca, **Ebû Talha** ona evlenme teklifinde bulundu. **Ümmü Süleym** ona:

-'Müslüman olmazsan, seninle asla evlenmem,' diye cevap verdi. **Ebû Talha:**

-'Yemin ederim ki, senin maksadın bu değildir,' dedi. **Ümmü Süleym:**

-'Benim maksadım nedir?' diye sorunca;

-'Senin maksadın beyaz gümüş ve sarı altınlardır,' dedi. **Ümmü Süleym:**

-'Allah ile Rasûlü şahit olsunlar ki, eğer sen müslüman olursan, evlenmem karşılığında hiçbir şey istemiyeceğim,' dedi. **Ebû Talha:**

-'Verdiğin bu sözü yerine getireceğine kim kefil olur?' **Enes** diyor ki: Bunun üzerine annem bana:

-'Kalk amcanla birlikte Peygamberimize gidin,' dedi. **Ebû Talha** kalktı, elini omuzuma koydu ve beraber Rasûlullah'a gittik. Rasûlullah (s.a.v.) yanına yaklaştığımızda sesimizi işiterek:

-'Bu **Ebû Talha**'dır, alnında İslâm'ın nuru parlıyor,' dedi. **Ebû Talha** Rasûlullah'ın yanına varır varmaz, selam verip hemen kelime-i şehadet getirdi. Peygamberimiz de onu İslâm'ı kabul etmesi karşılığında **Ümmü Süleym** ile evlendirdi.

Ümmü Süleym bir erkek çocuk doğurdu. Çocuk büyüyüp yürümeye başladı. Ebû Talha onu çok seviyordu. Fakat çocuk çok yaşamadı, hasta iken babası evde yoktu. Ebû Talha akşam eve geldiğinde:

-'Çocuk nasıldır?' diye sordu. Hanımı:

-'Çok iyi. Sen bu gün geç kaldın, acıkmışsındır, sana yemek hazırlayayım, ondan sonra çocuğu görürsün,' dedi. Ümmü Süleym diyor ki: Ben ona yemek hazırladıktan sonra:

-'Ey Ebû Talha, eğer bir kimsenin yanında başkalarına ait bir emanet bulunsa, emanet sahipleri emaneti geri aldıklarında, o kimsenin karşı koymaya veya üzülmeye hakkı var mıdır?' dedim. Ebû Talha "hayır", cevabını verince:

-'Oğlun Allah'ın bir emaneti olarak dünyadan göçtü,' dedim. Ebû Talha:

-'Çocuk nerededir?' diye sordu.

-'Arka taraftadır,' dedim. Kalkıp odaya gitti ve çocuğun üstünü açarak:

-'İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciun,' dedikten sonra durumu gidip Rasûlullah'a anlattı. Rasûlullah (s.a.v.):

-'Beni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, Ümmü Süleym çocuğunun ölümüne sabrettiği için Allah ona bir erkek çocuk daha verecektir,' buyurdu. Enes diyor ki, Ümmü Süleym çocuğu doğurunca Rasûlullah (s.a.v.) bana:

-'Annene git, çocuğun göbeğini kestikten sonra bana gönderinceye kadar bir şey tattırmamasını söyle,' dedi. Bunun üzerine ben çocuğu kollarımda Rasûlullah'a getirdim. Bana:

-'Üç tane acve (iyi cins Medine hurması) hurması getir,' dedi. Getirdiğim hurmaları benden alarak ağzında ezdikten sonra çıkarıp çocuğun ağzına koydu. Çocukta yavaş yavaş emmeye başladı. Rasûlullah (s.a.v.):

-'Medineli'dir, hurmayı sever,' diye bir latife yaptıktan sonra:

-'Annene git, Allah ömrünü uzun etsin, onu salih ve takva sahibi kılsın,' de buyurdu."(141)

Bezzar'ın rivayetine göre Ebû Talha evlenme teklifi yaptığında Ümmü Süleym:

(141) *Mecmauz-Zevaid*, IX, 261.

-'Falan kölemin yerde sürüklediği ağaca taparken ben seninle nasıl evlenebilirim?' diye cevap vermiştir." (142)

Enes (r.a.) şöyle anlatır:

Ebû Talha'nın oğlu hasta idi. **Ebû Talha** evden çıktıktan kısa bir süre sonra çocuk öldü. **Ebû Talha** eve döndüğü zaman:

-'Çocuğun durumu nasıldır?' diye sordu. Annesi:

-'Şu anda hiçbir ağrısı yoktur, rahatladı,' dedi. Akşam vakti yaklaşmıştı. Kocasının yemeğini hazırladı. **Ebû Talha** yemekten sonra karısıyla cinsel ilişkide bulundu. Daha sonra karısı:

-'Çocuk öldü,' dedi. **Ebû Talha** sabahleyin Rasûlullah'a giderek gece olanları anlattı. Rasûlullah:

-'Bu gece zifafa girdiniz mi?' diye sordu. 'Evet' cevabını alınca:

-'Allah'ım bunlara mübarek kıl,' diye dua etti ve **Ümmü Süleym** bir erkek çocuk dünyaya getirdi. **Ebû Talha** bana:

-'Çocuğu Rasûlullah'a götür' dedi. Annesi de bana bir kaç hurma verdi. Rasûlullah:

-'Yiyecek birşey var mı?' diye sordu.

-'Evet, hurma var,' dedim. Rasûlullah benden bir hurma aldı. Ağzında çiğnedikten sonra çıkarıp çocuğun ağzına koyup damağına sürdü. Adını da Abdullah koydu."(143)

HZ.EBÛ BEKİR'İN OĞLU ABDULLAH'IN ÖLÜMÜNE SABRETMESİ

Kasım b. Muhammed rivayet ediyor:

Hz.**Ebû Bekir**'in oğlu **Abdullah** Taif günü atılan bir ok neticesinde yaralanıp, Rasûlullah'ın vefatından kırk gün sonra vefat etti. **Ebû Bekir**, ziyaret ettiği kızı **Âişe** kendisini teselli etmek isteyince:

-'Kızım, beni teselli etmene gerek yok. Allah'a yemin ederim ki, sanki bir kaç koyunum kulağından tutularak ağılımdan çıkarılmıştır,' dedi. Hz. **Âişe**:

-' Kalbine bu kadar sabır ve metaneti veren Allah'a şükürler olsun,' dedi. Hz.**Ebû Bekir** dışarı çıkıp tekrar gererek:

(142) İbn-i Sa'd, VIII, 316.
(143) *Buhari*, I, 147.

-'Kızım siz Abdullah'ın diri olarak gömülmüş olmasından mı korkuyorsunuz?' dedi. Hz.**Âişe** (r.a.):

-'Babacığım, *"Biz Allah'tan geldik ve yine ona döneceğiz,"* dedi. Hz.**Ebû Bekir:**

-'Allah'ın rahmetinden kovulan şeytanın şerrinden, herşeyi işiten ve bilen Allah'ın rahmetine sığınırım. Herkesin kalbine ya melek, ya da şeytan tarafından birşeyler atılır,' dedi.

Ravi diyor ki: Bir müddet sonra Taif'ten Hz. **Ebû Bekir**'in yanına heyet geldi. **Abdullah**'ın ölümüne yol açan ok hala Hz. **Ebû Bekir**'in elinde idi. Hz. **Ebû Bekir** oku onlara göstererek:

-'Bu oku tanıyanınız var mı?' diye sordu. **Beni Aden kabilesinden Ubeyd b. Sa'd:**

-'Bu ok benimdir ve ben attım,' dedi. Hz. **Ebû Bekir**:

-'İşte oğlumu öldüren ok budur. Allah'a şükürler olsun ki, senin elinle ona şehadet mertebesi ihsan etti, seni de onun eliyle cehennemlik kılmadı. Onun lutfu geniştir,' dedi. (144)

Başka rivayette: "Onun lutfu geniştir" yerine "**Lutfunu ikinizden** de esirgemedi" şeklindedir.(145)

HZ. OSMAN İLE HZ. EBÛ ZERR'İN SABRI

Amr b. Said anlatıyor:

"Osman'ın bir çocuğu doğduğu zaman, daha kundaktayken onu isteyip koklardı.

-Niçin böyle yapıyorsun? diye sorduklarında:

-Bakarsın çocuğun başına bir şey gelir de, hiç olmazsa kalbimde ona karşı bir hasret kalmamış olsun, dedi."(146)

Ebû Zerr el-Gıffari'ye:

-'Çocukların erken yaşta ölüyor,' dediklerinde;

-'Onları geçici olan evde benden alıp ve sürekli olan evde benim için saklayan Allah'a hamd olsun,' dedi" (147)

---

(144) *Mustedrek*, III, 477

(145) *Sunen-i Beyhaki*, 9/98

(146) *Kenzu'l-Ummal*, II, 157.

(147) A.g.e. II, 157.

HZ. ÖMER'İN KARDEŞİ ZEYD'İN ÖLÜMÜNE SABRETMESİ

Zeyd b. Hattab (r.a.) anlatıyor:

"Hz. **Ömer** bir musibetle karşılaşınca:

-'Ben kardeşimin ölümüyle karşılaştığımda sabrettim, derdi. Hz. **Ömer** bir gün kardeşi **Zeyd**'i öldüren adama rastlayarak:

-'Allah iyiliğini versin, öyle bir kardeşimi öldürdün ki, her esen saba rüzgarında onu hatırlarım,' dedi" (148)

SAFİYYE'NİN KARDEŞİ HZ. HAMZA'NIN ŞEHİD EDİLMESİNE SABRETMESİ

İbn-i Abbas şöyle der:

"Hz. **Hamza** şehid düştüğünde kızkardeşi **Safiyye** onu aramaya çıktı. Nerede şehid düştüğünü bilmiyordu. Hz. **Ali** ile **Zübeyir**'e rastladı. Hz. **Ali** Zübeyir'e:

-'Senin annendir, sen haber ver,' dedi. **Zübeyir**:

-'Senin de halandır, sen söyle,' dedi. **Safiyye**:

-'**Hamza** nerede?' diye sordu. İkisi birden:

-'Bilmiyoruz,' dediler. Bunun üzerine **Safiyye** telaşlı bir şekilde Rasûlullah'ın yanına geldi. Rasûlullah (s.a.v.):

-'Ben bunun aklını yitirmesinden korkuyorum,' diyerek elini halasının göğsüne koydu ve dua etmeye başladı. Safiyye Rasûlullah(s.a.v.)'ın bu hareketinden kardeşinin şehit düştüğünü farkederek:

-'İnna lillahi ve inna ileyhi raciun' diyerek ağlamaya başladı. Daha sonra, Rasûlullah (s.a.v.) müşrikler tarafından bozulan Hz.**Hamza**'nın cesedi önünde durarak:

-'Eğer kadınlar ağlayıp sızlamasaydı, cesedi kuşların kursaklarından ve hayvanların karınlarından toplanıncaya kadar gömmeden öylece bırakırdım,' dedi. Sonra Rasûlullah'ın emri üzerine şehitlerin cesetleri dokuzar dokuzar getirilip Hz. **Hamza**'nın cesedi yanına bırakılıyor, Rasûlullah yedi kez tekbir alarak namazlarını kılıyordu. Böylece tüm şehidlerin namazı kılındı."(149)

---

(148) *Müstedrek*, III, 227.

(149) A.g.e, III, 197.

Zübeyr b. Avvam anlatıyor:

"Uhud savaşı esnasında bir kadın koşarak geliyordu. Neredeyse ölülerin arasına girecekti. Rasûlullah cesedlere bakmasından hoşlanmadığı için:

-Kadını tutun, kadını tutun, diye bağırdı.

Kadının annem Safiyye olduğunu anlar anlamaz ona doğru koştum ve ölülerin arasına girmeden kendisine yetiştim. Güçlü bir kadın olan annem göğsüme vurduğu bir yumrukla beni geri teperek:

-Beni bırak, burası senin mülkün değildir, dedi. Ona:

-Senin için, Rasûlullah: "Ölüler arasına girmeyecektir" diye talimat verdi, dedim.

Bunun üzerine durdu ve iki bez çıkarıp:

"Kardeşim Hamza'nın şehid olduğunu duydum. Bunları ona kefeni yapmanız için getirdim' dedi.

Ben de bezleri elinden alıp götürdüm. Hamza'nın cesedi yanına vardığımızda, yanında Ensar'dan birinin daha cesediyle karşılaştık. Müşrikler onun da cesedini bozmuşlardı. Onu kefensiz bırakıp da her iki parçayı Hamza'ya kefen yapmaktan utandık ve parçaları birbirinden farklı olduğu için kurra çekerek kendilerine düşen parçayla kefenledik."(150)

Asım b. Ömer b. Katade, Muhammed b. Yahya ve başkaları anlatıyor:

"Safiyye kardeşi **Hamza**'yı görmeye geldiğinde, oğlu **Zübeyr** ona rastlayarak:

-'Anne, Rasûlullah senin dönmeni emrediyor, dedi. **Safiyye**:

-'Niçin döneyim? Kardeşimin cesedinin müşrikler tarafından bozulduğunu duydum. Halbuki kardeşim Allah yolunda çalışmaktan başka bir şey yapmıyordu. Bu olanlardan biz memnunuz. Allah'ın izniyle mükafatını Allah'tan bekleyerek sabredeceğim,' dedi. **Zübeyir** bu olanları gidip Rasûlullah'a anlattı. Rasûlullah (s.a.v.):

-'Ona mani olma,' dedi. Bunun üzerine **Safiyye**(r.a.) Hz. **Hamza**'nın yanına gelerek, Allah'tan ona mağfiret diledi ve Rasûlullah'ın emri üzere defnedildi."(151)

(150) *Mecmau'z-Zevaid*, VI, 118

(151) *El-Isabe*, IV, 349

ÜMMÜ SELEME'NİN, KOCASININ ÖLÜMÜNE SABRETMESİ

Ümmü Seleme şöyle der:

"Bir gün kocam **Ebû Seleme** Rasûlullah'ın yanından gelerek:

-'Bu gün Rasûlullah'tan beni çok sevindiren şu sözü işittim. "Bir müslümanın başına bir musibet geldiği zaman "İnna lillahi ve inna ileyhi raciun" dedikten sonra, Allah'ım, bu musibetten ötürü bana mükafat ve onun yerine daha iyisini ver, dese Allah onun dileğini mutlaka yerine getirir" dedi. Ben bunu ezberledim, kocam vefat ettiğinde inna lillahi ve inna ileyhi raciun dedikten sonra:

-'Allah'ım, bu musibetten ötürü bana mükafat ve yerine daha iyisini ver,' dedim. Sonra kendi kendime: "**Ebû Seleme**'den daha hayırlısını bulmama imkan var mıdır? diye düşünüyordum. Nihayet iddetim bittikten sonra Rasûlullah(s.a.v.) bana uğradı. Ben ise bir deri tabaklıyordum. Ellerimi yıkadıktan sonra kendisine izin verdim, içeri girdi. İçi hurma yapraklarıyla doldurulmuş bir yastık koydum. Üzerine oturduktan sonra bana evlenme teklifinde bulundu. Sözünü bitirince:

-'Ya Rasûlullah, teklifinizi reddedemem ve senden iyisini de bulamam. Fakat ben kıskanç bir kadınım. Korkarım ki, ben de, beni Allah'ın azabına müstehak kılacak bir hareket görürsün. Sonra yaşlı ve çoluk çocuk sahibiyim,' dedim. Rasûlullah(s.a.v.):

-'Bahsettiğin kıskançlık duygusunu Allah alır. Yaşlılığına gelince, ben de senin gibi yaşlıyım. Çocukların ise benim çocukların sayılır,' dedi. Bunun üzerine teklifini kabul ettim. Böylece Allah kocamdan daha iyisini bana vermiş oldu."(152)

ÜSEYD B. HUDAYR'IN, HANIMININ ÖLÜMÜNE SABRETMESİ

Hz. **Âişe** anlatıyor:

"Hac veya Umre'den dönüyorduk. Medine halkı bizi Zü'l-huleyfe'de karşıladılar. Ailelerini karşılayan Ensar gençleri **Üseyd b. Hudayr**'ı görünce, hanımının vefat ettiğini haber verdiler. **Üseyd**, yüzünü kapatarak ağlamaya başladı. Ona:

-'Allah seni affetsin. Sen Rasûlullah'ın arkadaşısın, İslâmiyete büyük hizmetlerin olmuştur. Halbuki sen bir kadın için ağlıyorsun,' dedim. Hz. **Üseyd** başını kaldırarak:

(152) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, , IV, 91

-'Doğru soyluyorsun. Omrume yemin olsun ki, **Sa'd b. Muaz**'dan sonra hiç kimseye ağlamamalı, çunku onun hakkında oyle bir şey soyledi ki, o yuzden onun için ağlanır,' dedi.

- **Sa'd** hakkında ne soyledi?' dediğimde bana:

-'**Sa'd** vefat ettiğinde Rasûlullah: "Yemin ederim ki, **Sa'd**'ın vefatından dolayı Arş dehşetle yerinden sarsılmıştır" buyurdu.'

Hz. **Âişe** diyor ki, **Üseyd** bunu Rasûlullah'la beraber yururken soyledi"[153]

İBN-İ MESUD'UN KARDEŞİ UTBE'NİN OLUMUNE SABRETMESİ

Avn rivayet ediyor:

"**Abdullah İbn-i Mesud**'a kardeşi **Utbe**'nin olum haberi gelince, ağladı. Ona: -'Ağlıyor musun?' diye sorduklarında:

-'Nasıl ağlarım? **Utbe** benim oz kardeşim ve Rasûlullah'ın huzurunda arkadaşımdı Arzu ederdim ki, benden once olsun de, olumune sabredıp Allah'ın mukafatına nail olayım,' dedi." [154]

MUSLUMANLARIN HZ. ÖMER'IN VEFATINA SABRETMELERI

Ahnef b. Kays anlatıyor:

"Hz. **Ömer**'ın: "Kureyş kabilesi insanların başıdırlar. Hangi kapıdan içeri girseler, arkalarından buyuk bir insan kalabalığı girer" dediğini işittim de bu sozuyle neyi kastettiğini anlayamadım. Nihayet kendisi hançerlendiği zaman **Suheyb el-Rumi**'ye namaz kıldırmasını emretti. **Suheyb** uç gun namazları kıldırdı. Hz. **Ömer** ayrıca, oldukten sonra birisini halıfe seçmek için halka bir yemek hazırlanmasını vasiyet etmişti. Halk cenazeden dondukten sonra yemekler getirilip sofraya kondu. Fakat uzuntuden kımse yemeğe el uzatamadı. Hz. **Abbas**:

-'Ey nas! Rasûlullah'ın vefatından sonra yiyip, içtik. Hz. **Ebû Bekir** vefat etti. Onun da vefatından sonra yiyip ıçtik. Yemek insan için zorunlu bir şeydir. Bu hazırlanan yemekten yiyiniz,' diyerek yemeğe elini uzattı, ardından halk da yemeğe başladı. O zaman Hz. **Ömer**'in bu sozünü anladım."[155]

---

(153) *Hilyetu'l Evliya*, IV, 253

(154) *Hilyetu'l Evliya*, IV, 253

(155) İbn-i Sa'd, *Tabakat*, IV, 19

HZ. EBÛ BEKİR VE HZ ÖMER'İN İNSANLARA AKRABALARI ÖLDÜĞÜNDE SABRETMELERİNİ TAVSİYE ETMELERİ

Ebû Uyeyne anlatıyor:

"Hz. **Ebû Bekir** bir kimseye başsağlığı dilerken:

-'Sabır musibeti giderir, sızlanıp dövünmenin bir faydası yoktur. Ölüm kendinden önceki olayların en ağırı kendinden sonraki olayların en kolayıdır. Allah Rasûlünü kaybedişinizi hatırlayın ki, musibetleriniz size hafif gelsin. Allah bu musibetlerinizden ötürü büyük mükafat versin' derdi.(156)

Süfyan rivayet ediyor:

"Hz. **Ali**, oğlu ölen **Eş'as b. Kays**'a başsağlığı dilerken:

-'Üzülürsen sıla'i rahm'in (akrabalarla olan münasebetin) gereğini yerine getirmiş olursun. Sabredersen Allah ölen oğlunun yerini dolduracaktır. Allah'ın takdiri ne ise o olur. Sabredersen mükafat kazanırsın, sızlanıp dövünürsen günahkâr olursun, dedi."(157)

XII. HER TÜRLÜ BELAYA SABRETMEK

ENSARDAN BİR KADININ SA'RA HASTALIĞINA TAHAMMÜLÜ

İbn-i Abbas anlatıyor:

"Peygamberimiz Mekke'de iken, yanına bir kadın gelerek:

-'Ya Rasûlullah, şu pis hastalık bana musallat olmuş, bir türlü bundan kurtulamıyorum,' dedi. Rasûlullah (s.a.v.) ona:

-'Eğer şu durumuna sabredersen kıyamet günü tamamen günahsız olacaksın ve hesaba çekilmeyeceksin,' dedi. Kadın:

-'Seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, Allah canımı alıncaya kadar sabredeceğim. Fakat bu pis hastalığın bir gün beni çırılçıplak halkın huzuruna salacağından korkuyorum,' dedi. Bunun üzerine Rasûlullah ona dua etti. Bundan sonra kadın sar'a nöbetleri geldiği zaman gidip Kabe'nin perdelerine tutunuyor ve "defol" diyordu. Nöbet de onu terkediyordu. "(158)

---

(156) *Kenzu'l-Ummal*, VIII, 122.

(157) A.g.e. ay

(158) *El-Bidâye ve'n-Nihâye, VI, 160.*

CAHİLİYYE DÖNEMİNDE KÖTÜ YOLDA
OLAN BİR KADINLA BİR ADAMIN KISSASI

Abdullah b. Muğaffet anlatıyor:

"Bir kadın cahiliyye döneminde kötü yolda idi. Adamın biri onun veya o, bir adamın yanından geçerken adam kadına sarkıntılık yaptı. Kadın adama:

-'Beni rahat bırak, Allah (c.c.) İslâmı getirerek bütün putperestliği ve pisliklerini ortadan kaldırmıştır,' dedi. Bunun üzerine adam ondan vazgeçerek yanından uzaklaştı, fakat gözünü ondan ayırmadan yürürken yüzünü bir duvara çarptı. Adam bu durumu gidip Rasûlullah'a anlattı. Rasûlullah(s.a.v.):

-'Sen Allah'ın hakkında hayır dilediği bir kulsun. Allah bir kulu hakkında iyilik dilediği zaman, işlediği günahın cezasını hemen verir. Bir kulu hakkında da kötülük dilediği zaman ise, o kula kıyamet günü cezasını vermek için günahını devam ettirme imkânı verir,' buyurdu." (159)

HZ. ÖMER'İN "MÜ'MİNİN BAŞINA HOŞLANMADIĞI
BİR ŞEYİN GELMESİ MUSİBETTİR" SÖZÜ

Abdullah b. Halife anlatıyor:

"Hz. Ömer ile birlikte bir cenazede bulunuyorduk. Ayakkabısının bağı koptu. *"İnna lillahi ve inna ileyhi raciun"* dedikten sonra:

-'Hoşlanmadığın her şey senin için musibettir' dedi"

Said b. el-Müseyyeb anlatıyor:

"Hz. Ömer'in nalının ipi koptu. *"İnna lillahi ve inna ileyhi raciun"* deyince:

-'Ya Emire'l-Mü'minin, böyle basit şeyler için de istirca yapılır mı?' diye sordular. Hz. Ömer (r.a.):

-'Mü'minin başına hoşlanmadığı bir şey geldiği zaman ne olursa olsun o, onun için musibettir,' dedi" (160)

(158) *Kenzu'l-Ummal*, II, 155.
(160) A.g.e., A.y.

XIII. ŞÜKÜR

RASÛLULLAH'IN ALLAH'A ŞÜKRETMEK MAKSADIYLA SECDESİNİ UZATMASI

Abdurrahman b. Avf anlatıyor:

"Rasûlullah bir gün mescidden çıkıp odasına gitti. İçeri girer girmez yüzünü kıbleye yönelterek uzunca müddet secdeye kapandı. Rasûlullah(s.a.v.)'ın vefat ettiğini sandım. Bunun üzerine yanına yaklaşıp oturdum. Başını kaldırarak:

-'Kimdir o?' diye sordu.

-'Ben **Abdurrahman**'ım,' dedim.

-'Ne arıyorsun burada, niçin geldin?' dedi.

-'Ya Rasûlullah, secdede o kadar uzun müddet kaldınız ki, acaba vefat mı ettiniz diye korktum,' deyince bana:

-'Cebrail bana müjde vererek, dedi ki, Allah: "Kim **Muhammed**'e selavat getirirse, ben de ona selavat getiririm. Kim **Muhammed**'e selam getirirse ben de ona selam getiririm" buyuruyor. Ben de bunun üzerine Allah'a şükretmek için secde ettim,' buyurdu."[161]

Muaz b. Cebel anlatıyor:

"Rasûlullah'ın yanına vardığımda ayakta namaz kılıyordu. Sabah oluncaya kadar ayakta durdu. Sonra secdeye vararak çok uzun müddet orada kaldı. Rausulallah'ın yanına vardığımda ayakta namaz kılıyordu. Sabah oluncaya kadar ayakta durdu. Sonra secdeye vararak çok uzun müddet orada kaldı. Rasûlullah'ın vefat ettiğini sandım. Namazdan sonra bana:

-'Niçin böyle yaptığımı biliyor musun?' diye sordu.

-'Allah ve Rasûlü en iyisini bilir,' dedim. Rasûlullah(s.a.v.) bu üç veya dört defa tekrarladıktan sonra:

-'Rabbimin bana emrettiği kadar namaz kıldım. Namazın sonunda bana; "Ümmetine ne yapayım?"diye sordu. "Ey Rabbim sen bilirsin?" dedim. Üç defa sorduktan sonra, yine aynı cevabı verince: "Şüphen olmasın ki, ümmetin hakkında sen üzmeyeceğim. Bende bu yüzden ona secde ettim. Rabbim şükredenleri sever,' buyurdu. [162]

(161) *Mecmau'z-Zevaid*, II, 287.

(162) A.g.e, II, 288.

Abdurrahman b. Ebû Bekir anlatıyor:

"Rasûlullah'ı ziyaret ettiğimde, kendisine vahiy iniyordu. Vahiy hali geçtikten sonra Hz. Âişe'den ridasını isteyerek mescide vardı. Mescidde bir kaç kişi vardı. Rasûlullah (s.a.v.) gidip yanlarına oturdu ve onlarla bir müddet sohbet ettikten sonra, "secde" suresini okudu ve secdeye kapandı. Secdesini o kadar uzattı ki, iki millik mesafeden bir insan o müddet içinde yanımıza gelebilirdi. Rasûlullah'ın bu halini duyanlar mescide koşuşarak, yer kalmayacak şekilde doldurdular. Âişe bunu duyunca akrabalarına: "Bu gün Rasûlullah'ta hiç görmediğimiz bir hal meydana gelmiştir, acele geliniz" diye haber yolladı. Nihayet Rasûlullah başını kaldırdı. Hz. **Ebû Bekir**:

-'Ya Rasûlullah, secdeyi çok uzattınız,' dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

-'Rabbim ümmetimden yetmişbin kişiyi sorgusuz sualsiz cennete gireceğini vad ederek büyük lutufta bulunduğu için, ona şükür secdesi yaptım' dedi. Hz. **Ebû Bekir**:

-'Ya Rasûlullah (s.a.v.), senin ümmetinden iyi olanlar çoktur. Allah'tan daha fazla kimsenin cennete sorgusuz sualsiz girmesini dileseydin, dedi ve üç defa tekrarladı. Hz. **Ömer** (r.a.) ise:

-'Anam babam sana feda olsun, Ya Rasûlullah, kendiñden çok ümmetini düşünüyorsun,' dedi." (163)

RASÛLULLAH'IN BİR ASKERİ BİRLİKTE BULUNAN AKRABALARININ SAĞ SALİM DÖNMELERİNE ŞÜKRETMESİ

Hz. **Ali** anlatıyor:

"Rasûlullah(s.a.v.) akrabalarından oluşan bir askeri birliği yola çıkartırken: "Allah'ım eğer onları sağ salim döndürürsen sana hakkıyla sükredeceğim" dedi. Çok geçmeden hepsi sağ salim geri döndüler. O da:

-"Nimetleri geniş ve bol olan Allah'a hamd olsun" dedi. Bunun üzerine Rasûlullah(s.a.v.)'a:

-'Ya Rasûlullah, sen: "Allah'ım, eğer onları sağ salim döndürürsen sana hakkıyla şükredeceğim" demedin mi?' dedim. Rasûlullah(s.a.v.):

-'Öyle yapmadım mı?' dedi."(164)

(163) *Mecmau'z-Zevaid*, II, 289.
(164) *Kenzu'l-Ummal*, II, 151.

RASÛLULLAH'IN MÜZMİN BİR HASTAYI
GÖRÜNCE ALLAH'A ŞÜKRETMESİ

İbn-i Ömer anlatıyor:

"Rasûlullah (s.a.v.) müzmin hastalıklı yatalak bir adamın yanına uğradığında, şükür secdesi yaptı. Hz. **Ebû Bekir** (r.a.) de ona uğradığında secde yaptı. Hz. **Ömer** (r.a.) de onun yanından geçerken durup şükür secdesi etti."(165)

KENDİSİNE RASÛLULLAH'IN BİR
HURMA VERDİĞİ ADAMIN ŞÜKRETMESİ

Enes şöyle der:

Bir dilenci Rasûlullah (s.a.v.)'a gelerek yardım istedi. Rasûlullah (s.a.v.) ona bir hurma verdi. Dilenci hurmayı fırlatıp attı. Bir başka dilenci geldi. Rasûlullah (s.a.v.) ona da bir hurma verince:

-'Süphanallah, Allah'ın Rasûlünden bir hurma!" dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)hizmetçi kıza:

-'**Ümmü Seleme**'ye git. Kendinde bulunan kırk dirhemi şu adama vermesini söyle,' dedi"

Hasan anlatıyor:

"Bir dilenci Rasûlullah'a geldi. Rasûlullah (s.a.v.) ona bir hurma verince:

-'Süphanallah! Koskoca peygamber bir hurma tasadduk ediyor, olacak şey değil' dedi. Rasûlullah(s.a.v.):

-'Bir hurmada kaç zerre ağırlığı vardır biliyor musun?' dedi. Bundan sonra bir başka dilenci geldi. Peygamberimiz (s.a.v.) ona da bir hurma verince:

-'Bu hurma Allah'ın peygamberlerinden biri tarafından bana verilmiştir. Yaşadığım müddetçe bu hurmayı saklayarak ondan bereket umacağım,' dedi.

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) ona iyi bir şey verilmesini emretti. Adam çok geçmeden zengin oldu."(166)

---

(165) *Mecmau'z-Zevaid*, II, 289.
(166) *Kenzu'l-Ummal*, IV, 42.

HZ. ÖMER'IN MAKAMINI YUCELTEN ALLAH'A ŞUKRETMESI VE SABIR ILE ŞUKUR HAKKINDAKI SOZU

Süleyman b. Yesar anlatıyor:

"Hz. **Ömer** Dacnan dağı yakınından geçerken devesini durdurup:

-'Ben bu dağda babam **Hattab**'a çobanlık yaptığımı hatırlıyorum. Allah'a yemin ederim ki, o sert ve katı kalpli birisiydi. Bu gün ben ise Ümmet-i **Muhammed**'in halifesi oldum,' dedikten sonra şu beyti okudu:

Gördüğün şeylerin hiç biri güzelliğini koruyamaz,

Ne mal, ne evlad baki kalır, Allah'tan başka.

Sonra devesini sürerek yoluna devam etti" (176) A g e IV, 417

Hz. **Ömer** şöyle der: "Bana sabır ve şükür bana binek olarak sunulsa, hangisine bineceğimi şaşırırım." (177) El-Muntehab, IV, 417

İkrime anlatıyor:

"Hz. **Ömer** bir gün cüzzamlı ve kör olan bir adamın yanından geçerken beraberindekilere:

-'Allah'ın nimetlerinden birini bu adamda görüyor musunuz?' diye sordu. "Hayır" cevabını alınca:

-'Adam bevl ederken zorlanmadan, sağa sola kıvranmadan rahatlıkla ihtiyacını giderdiğini görmez misiniz? Bu da Allah'ın kendisine verdiği bir nimettir,' dedi."(167)

İbrahim rivayet ediyor:

"Hz. **Ömer** (r.a.) bir adamın:

-'Allah'ım, canımı ve malımı senin yoluna adadım,' dediğini duyunca:

-'Kişi kendini bile bile sıkıntıya sokmamalıdır. Allah bir bela verirse sabretmeli, sağlık ve bolluk içinde olduğu zaman (nimetin değerini bilip) Allah'a şukretmelidir,' dedi."(168)

Enes anlatıyor:

"Bir adam Hz. **Ömer**(r.a.)'e selam verdi. Hz. **Ömer** (r.a.) adamın selamını aldıktan sonra:

---

(167) *Kenzu'l-Ummal*, IV, 42

(168) A g e., II, 154

-'Nasılsın?' diye sordu. Adam:

-'Allah'a hamdü senalar olsun,' dedi. Bunun üzerine Hz. **Ömer**:

-'Senden istediğim budur,' dedi."[169]

Hasan el-Basri şöyle der:

"Hz. **Ömer Ebû Musa el-Eşari**'ye şu mektubu yazdı:

"Dünyadaki rızkınla yetin. Zira Allah kullarından bazılarının rızkını diğerlerinden üstün kılmıştır. Allah rızkını bollaştırdığı kimseleri şükreder mi, etmez mi diye denemek istiyor? Kulun şükretmesi, Allah'ın verdiği rızka koyduğu hakkı ödemesidir." [170]

Hz. **Ömer** şöyle der:

"Şükredenlerin rızıkları devamlı artar. Rızkınızın artması için şükretmeye çabalayınız. "Allah (c.c.): *"Şükrederseniz and olsun ki, size karşılığını artıracağım; nankörlük ederseniz bilin ki, azabım pek çetindir,"* [171] diye bildirmişti." [172]

HZ. OSMAN'IN, BİRKAÇ KİŞİNİN KÖTÜ İŞLERİNE TESADÜF EDEMEDİĞİ İÇİN ŞÜKRETMESİ

Süleyman b. Musa anlatıyor:

"Hz. **Osman**'a bir kaç kişinin kötü bir iş yaptığı haber verildi. Hz. **Osman** onları yakalamak için çıktığında, dağılıp gittiklerini, sadece iz ve emarelerini bıraktıklarını gördü. Onların kötü işlerine rastlamadığı için Allah'a şükretti ve sevincinden ayrıca bir köle azad etti."[173]

HZ. ALİ'NİN NİMET VE ŞÜKÜR HAKKINDAKİ SÖZÜ

Hz. **Ali** (r.a.) şöyle der:

"Nimet şükürle alakalıdır. Şükür nimetin artmasını sağlar. Nimet ve şükür aynı ipe yanyana dizilmiştir. Kul şükrünü ihmal etmedikçe Allah onun nimetini eksiltmez."

---

(169) A.g.e, II, 151.
(170) A.g.e, a.y.
(171) İbrahim, 7.
(172) *Kenzu'l-Ummal*, II, 151.
(173) *Hilyetü'l-Evliya*, I, 60.

Hz. **Ali** şöyle der:

"Allah, şükür kapısı açık olduğu müddetçe, nimeti artırma kapısını; dua kapısı açıkken, duaların kabulü kapısını; tevbe kapısı açıkken, affetme kapısını kapatmaz. Size bu konuda Allah'ın kitabından ayetler okuyayım:

"Rabbiniz: "*Bana kulluk edin ki, size karşılığını vereyim. Bana kulluk etmeyi büyüklüklerine yediremiyenler alçalmış olarak cehenneme gireceklerdir,*" buyurmuştur.(174)

"Rabbiniz: Şükrederseniz and olsun ki, size karşılığını artıracağım, nankörlük ederseniz bilin ki, azabım pek çetindir, diye bildirmişti"(175)

"Artık beni anın, Ben de sizi anayım. Bana şükedin, nankörlük etmeyin."(176)

"Kim kötülük işler veya kendine yazık eder de sonra Allah'dan bağışlanma dilerse, Allah'ı mağfiret ve merhamet sahibi olarak bulur" (177) buyurmuştur." (178)

EBÛ DERDA, AYŞE VE ESMA'NIN SÖYLEDİKLERİ

Ebû Derda şöyle der:

"Halkın başıma açtıkları dert ve belaları Allah tarafından bana verilen büyük bir nimet olarak kabul etmediğim hiç bir gecem ve gündüzüm yoktur."

Yine şöyle der:

"Allah'ın nimetini sadece yeme ve içmede gören kimsenin anlayışı kıttır. Azabı da hazırlanmıştır."(179)

Hz.**Âişe** şöyle der:

"Şu temiz suyu kolaylıkla içip ve kolayca dışarı çıkaran herkese şükretmek vaciptir."(180)

---

(174) Mu'minun/60.
(175) Ibrahim/7.
(176) Bakara/152
(177) Nisa/110.
(178) *Kenzu'l-Ummal*, II, 151.
(179) A.g.e II, 252.
(180) A.g.e, a.y

XIV. TEVEKKÜL

RASÛLULLAH'IN TEVEKKÜLÜ

Cabir anlatıyor:

"Rasûlullah'la birlikte Necid gazvesine çıkmıştım. Dönüşte Rasûlullah ulu ağaçların bol olduğu bir vadide öğle sıcağı bastığı için mola vermek üzere devesinden indi. Ashab ağaçların altında gölgelenip serinlenmek için dağıldılar. Rasûlullah'ta kılıcını astığı bir ağacın gölgesinde serinleniyordu. Yeni uykuya dalmıştık ki, Rasûlullah'ın bizi çağırdığını duyduk, yanına vardığımızda bir de ne görelim yanında bir bedevi oturuyor. Hz. Peygamber olayı şöyle anlattı: "Şu Bedevi uyuduğum sırada kılıcımı alarak kınından çektiğinde aniden uyandım. Bana:

-'Şimdi seni benim elimden kim kurtarır?' diye sordu:

-'Allah,' dedim. Elinden kılıcı bırakıp yerine oturdu, dedi.

Bedevi'nin bu yaptığına karşılık Rasûlullah onu cezalandırmadı."

Cabir rivayet ediyor:

"Rasûlullah Batnünnahle'de Muharib ve Gatafan kafileleriyle savaşırken, bir ara müslümanların dalgın olduklarını gördüler. O sırada **Gavres b. Haris** adında biri kılıcını çekerek Rasûlullah'ın yanıbaşına dikildi ve Ona:

-'Seni şimdi benim elimden kim kurtaracak?' diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.):

-'Allah,' diye cevap verince, elinden kılıç düştü. Rasûlullah kılıcı eline alarak:

-'Şimdi seni kim kurtaracak?' diye sordu.

-'Affet beni, ben ettim sen etme,' dedi. Rasûlullah:

-'Allah'tan başka ilah olmadığına şahitlik eder misin?' dedi. Adam:

-'Hayır, bunu yapmam. Fakat seninle savaşmayacağıma ve seninle savaşanlara taraf olmayacağıma söz veriyorum, dedi. Bunun üzerine Rasûlullah onu serbest bıraktı. Arkadaşlarının yanına gelince: "İnsanların en iyisinin yanından geliyorum" dedi.[181]

(181) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, , IV, 84.

HZ. ALİ'NİN TEVEKKÜL ANLAYIŞI

Yahya b. Mürre anlatıyor:

Hz. **Ali** gece mescide giderek teheccüd namazı kılıyordu. Bir gece onu korumaya gittik. Namazını bitirince yanımıza gelerek:

-'Niçin burada oturuyorsunuz?' diye sordu.

-'Seni korumak için geldik,' dedik.

-'Gök ehlinden mi, yerdeki varlıklardan mı?' diye sorunca:

-'Yerdeki varlıklardan koruyoruz,' dedik. Hz. Ali sözlerine devamla:

-'Hiç bir olay, gökte takdir edilmeden yerde cereyan etmez. Süresi tamam oluncaya dek kişiyi koruyan iki melek vardır. Ne zaman süresi dolarsa o iki melek onu kaderine teslim ederler. Benim önümde Allah tarafından konulan koruyucu bir kalkan vardır. Ecelim geldiği vakit ortadan kalkacaktır. Şunu bilin ki, kişi, başına gelecek birşeyin mutlaka onu bulacağına, başına gelmesi takdir edilmeyen bir şeyin onu arasa bile bulamayacağına inanmadıkça imanın tadına varamaz,' dedi.

Katade anlatıyor:

Hz. **Ali** ölmeden önceki gece, hiç yerinde duramıyor, sağa sola gidip geliyordu. Ev halkı bundan kaygılanarak, bir araya gelerek, onu evden çıkarmamak için anlaştılar. Hz. **Ali** (r.a.) onlara:

-'Her kulun beraberinde, onu takdir edilen şey başına gelinceye kadar koruyan iki melek vardır. Kulun eceli gelince melekler aradan çekilirler,' dedikten sonra mescide gitti ve orada şehid edildi."[182]

Ebû Miclez anlatıyor:

"Hz. **Ali** bir gün mescidde namaz kılarken Muradoğulları kabilesinden biri gelip:

-'Kendine dikkat et. Kabilemizden bir gurup seni öldürmek istiyor,' dedi. Hz. **Ali**:

-'Her insanın yanında onu takdir edilmeyen şeylerden koruyan iki melek vardır. Ecel geldiği vakit oradan çekilirler. Kişinin kaderi kendisi için koruyan bir kalkandır,' dedi"[183]

---

(182) *Kenzul Ummal*, I, 88.

(183) A.g.e., a.y.

Yahya b. Ebi Kesir anlatıyor:

"Hz. **Ali**'ye: 'Seni korumayalım mı?' diye sorduklarında,

-'Kişinin koruyucusu kaderidir,' dedi."(184)

ABDULLAH B. MESUD'UN TEVEKKÜL ANLAYIŞI

Ebû Zabye anlatıyor:

"**Abdullah b. Mesud,** vefatına sebep olan hastalığa yakalandığında Hz. **Osman** kendisini ziyaret ederek:

-'Şikayetin nerenden?' diye sordu. **Abdullah b. Mesud**:

-'Günahlarımdan,' dedi. 'Ne arzu ediyorsun?' diye sorduğunda:

-'Rabbimin rahmetini,' dedi. Hz. **Osman**, 'Sana bir doktor çağıralım mı?' diye sorduğunda **Abdullah b. Mesud**:

-'Beni hasta eden zaten doktordur,' dedi. Hz. **Osman**, 'Sana bir miktar maaş bağlanmasına izin verir misin?' diye sorduğunda

-'Maaşa ihtiyacım yoktur,' dedi. Hz. **Osman**, 'Senden sonra kızlarına verilir' dediğinde, **Abdullah b. Mesud**:

-' Sen kızlarımın fakir olacaklarından mı korkuyorsun? Ben onlara her gün Vakıa suresini okumalarını emrettim. Çünkü Rasûlullah(s.a.v.)'ın: "Her akşam Vakıa suresini okuyan kimse, asla geçim sıkıntısı görmez" buyurduğunu işittim,' dedi."(185)

XV. KAZAYA RIZA GÖSTERMEK

HZ. ÖMER, HZ. EBÛ ZER, HZ. ALİ, HZ. İBN-İ MESUD'UN GÖRÜŞLERİ

Hz. **Ömer** (r.a.) şöyle der:

"Sabahleyin kalktığım zaman karşılaştığım olayın isteğime uygun olup olmamasına aldırmam. Çünkü hakkımda istediğim şeyle, istemediğim şeyden hangisinin daha hayırlı olduğunu bilemiyorum."(186)

---

(184) *Hilyetü'l-Evliya*, I, 75.

(185) *Tefsirü Ibn-i Kesir*, IV, 281.

(186) *Kenzu'l-Ummal*, II, 145.

Hasan anlatıyor:

"Hz. **Ali**'ye:

- **Ebû Zer**: "Benim için fakirlik zenginlikten, hastalık da sağlıktan daha sevimlidir" diyor ne dersin?' dediklerinde:

-'Allah **Ebû Zerr**'den razı olsun. Ben ise şoyle diyorum: "Insan Allah'ın kendisi için seçtiğine rıza gostermeli, onun dışında başka bir şey temenni etmemelidir. Kazaya rıza gostermenin sınırı budur,' dedi."(187)

Hz. **Ali** (r.a.) şoyle der:

"Kim Allah'ın takdirine boyun eğerse, o kader cereyan ettiği muddetçe sevap kazanmış olur. Allah'ın takdirine boyun eğemeyen de, kader cereyan ettiği muddetçe gunah kazanmış olur."(188)

Abdullah b. Mesud (r.a.) şoyle der:

'Keşke dunyada asgari bir geçimle yetineydim" demeyen hiç kimse yoktur. Sabah ve akşam yaşadığınız bir durum kalbinizde bir hoşnutsuzluk duymadığınız surece zarar vermez. Sizden birinin bir ateş parçasını ağzına alıp sondurunceye kadar tutması, hakkında olan birşey için "Keşke olmasaydı" demesinden daha hayırlıdır."(189)

XVI. TAKVA

HZ ALİ'NIN KABIRDEKILERE HITABI VE TAKVA KONUSUDAKI SOZU

Kümeyl b. Ziyad rivayet ediyor:

"Hz. **Ali** ile birlikte geziniyorduk. Cebban mezarlığına vardığımızda Hz.**Ali**, mezarlığa donerek:

-'Ey kabir ahalisi, ey kemikleri çuruyenler, ey karanlıklarda yalnız kalanlar, sizden ne haber? Bizdeki haberler: mallarınız taksim edilmiş, evlatlarınız oksuz kalmış, eşleriniz yeniden evlenmiştir. Sizlerde ne haber var?' dedikten sonra bana dondu:

-'Ey **Kümeyl**, eğer cevap verebilselerdi; "en iyi azık takvadır" di-

(187) Age, ay
(188) Age, ay
(189) *Hılyetu'l Evlıya*, I, 137

yeceklerdi,' dedi. Sonra ağlayarak:

-'Ey **Kümeyl**, kabir yaptığın amellerin kutusudur. Ölünce haberler sana gelmeye başlar,' dedi.(190)

Hz. Ali şöyle der:

"Amellerinizin kabulü için takvaya daha çok önem veriniz. Takvayla yapılan amel hiçbir zaman azımsanamaz. Kabul edilen amel nasıl azımsanır?"(191)

İbn-i Mesud şöyle der:

"Allah'ın bir amelimi kabul ettiğini bilmem, yeryüzü dolusunca altının olmasından benim için daha sevimlidir."(192)

Ebû Derda şöyle der:

"Akıllıların (alimlerin), her gece sabaha kadar uyumaları ve gündüzleri nafile oruç tutmamaları ne kadar güzeldir ve onların, ahmakları geceleri namaza kalkarak kendilerini uykusuz, gündüzleri de oruç tutarak aç ve susuz bırakırlar diyerek ayıplamaları ne kadar haklıdır. Şunubilin ki; Takva ve kesin inanç sahibi olan bir kimsenin zerre miktarı bir ibadeti veya ameli, gafil ve ibadetine güvenen kimselerin dağlar kadar ibadetinden daha üstün ve daha ağırdır."(193)

Ebû Derda şöyle der:

"Allah'ın tek bir namazımı kabul ettiğini kesin olarak bilmem, benim için dünya ve içindekilerine sahip olmaktan daha sevimlidir. Zira Allah: *"Allah ancak takva sahiplerinin yaptıklarını kabul eder"* (194) buyurmuştur.(195)

Ubey b. Ka'b şöyle der:

"Sizden biri Allah için dünya zevkinden yüz çevirirse, Allah ona, hiç ummadığı bir yerden o zevkten daha üstün bir zevk verir. Yine bir nimeti önemsemeyip kötüye kullanırsa, Allah o nimeti hiç beklemediği bir şekilde ondan alır ve ummadığı bir takım darlık ve zorluklarla karşılaştırır."(196)

---

(190) *Kenzu'l-Ummal*, II, 142.
(191) A g.e, a y
(192) A.g.e, a.y.
(193) *Hilyetu'l-Evliya*, I, 211
(194) Maide, 27
(195) İbn-i kesir, II, 43.
(196) *Kenzu'l-Ummal*, II, 142.

XVII. KORKU

RASÛLULLAH'IN KORKUSU

İbn-i Abbas (r.a.) anlatıyor:

"Hz. **Ebû Bekir** Rasûlullah(s.a.v.)'a:

-'Ya Rasûlullah (s.a.v.), seni ihtiyarlamış görüyorum,' deyince:

-'Hud, Vakıa, Nebe ve Tekvir sureleri beni ihtiyarlattı' buyurdu."

Ebû Said el-Hudri anlatıyor:

"Hz. **Ömer**:

-'Ya Rasûlullah, çabuk ihtiyarladın,' deyince:

-'Hud suresi ile benzerleri olan Vakıa, Nebe ve Tekvir sureleri beni ihtiyarlattı,' buyurdu.[197]

Yine Ebû Said el-Hudri anlatıyor:

"Rasûlullah (s.a.v.):

-'Sur'a üfürmekle görevli melek, onu dudakları arasına alıp, kaşlarını çatıp kulaklarını dikerek "ne zaman emredilecek" diye beklerken, hayattan nasıl tat alıp mutlu olabilirim?' dedi. Ashab:

-'Biz ne diyelim, Ya Rasûlullah (s.a.v.)?' diye sorduklarında:

-'Allah bize yeter, o ne güzel vekildir. Her şeyimizi ona bıraktık, (Hasbunallahü ve ni'mel vekil, Alallahi tevekkelna) deyiniz, buyurdu."[198]

İbn-i Ömer anlatıyor:

"Rasûlullah (s.a.v.), bir adamın: "*Şüphesiz katımızda ağır boyunduruklar, cehennem ateşi, boğazı tıkayan bir yiyecek ve can yakıcı azab vardır*"[199] âyetini okuduğunu duyunca bayıldı."[200]

ENSARDAN BİR DELİKANLININ KORKUSU

- **Sehl b. Sad** anlatıyor:

---

(197) *El-Bidâye ve'n-Nihâye,* , VI, 59.
(198) A.g.e, VI, 56.
(199) Müzemmil, 12.
(200) *Kenzü'l-Ummal,* IV, 43.

"Ensardan bir delikanlıyı o derece Allah korkusu sarmıştı ki, cehennem söz edildiğinde ağlardı. Nihayet evden çıkamaz hale geldi. Rasûlullah ona uğramak istedi. Rasûlullah içeri girer girmez genç hemen onu kucakladı ve daha Rasûlullah'ı bırakmamıştı ki, yere düşüp can verdi. Rasûlullah (s.a.v.) oradakilere:

-'Arkadaşınızı defnedin. korku onun ciğerlerini parçaladı' buyurdu." (201)

Huzeyfe aynı olayın devamını şöyle anlatır:

"Rasûlullah gence uğramaya gitti. Rasûlullah'ı görür görmez kalkıp onu kucakladı ve hemen düşüp öldü. Bunun üzerine Rasûlullah:

-'Onu kaldırın, Ateş korkusu onun ciğerini parçaladı. Yemin ederim ki, Allah onu korktuğu ateşten korumuştur. Bir şey ümid eden onu bulur. Birşeyden korkan ise ondan kaçar,' buyurdu."(202)

İbn-i Abbas anlatıyor:

"Ey iman edenler, kendinizi, ailenizi yakacağı insan ve taşlar olan ateşten koruyun (203) ayeti inince, Rasûlullah onu ashabına okudu ve orada bulanan bir delikanlı düşüp bayıldı. Rasûlullah, elini delikanlının kalbinin üzerine koydu ve kalbinin attığını görünce: "La ilahe illallah" de, dedi ve delikanlının bunu söylemesi üzerine Rasûlullah delikanlıyı müjdeledi. Ashab:

-'Bu müjde sadece ona mıdır?' diye sorunca; Rasûlullah:

-'Allah'ın: *"Bu müjdem, huzurunda durmaktan ve tehditlerimden korkanlaradır"* (204) emrini işitmediniz mi?' diye cevap verdi."(205)

HZ. ÖMER VE HZ. EBÛBEKİR'İN KORKU VE ÜMİT HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

Said b. el-Müseyyeb anlatıyor:

"Hz. **Ömer** hasta idi. Rasûlullah(s.a.v.) onu ziyaret ederek:

-'Ya **Ömer**, kendini nasıl hissediyorsun?" diye sordu. Hz. **Ömer**:

-'Allah'ın rahmetini umarım, fakat onun azabından da korkuyorum, deyince; Rasûlullah (s.a.v.):

(201) *Et-Tergib*, V, 223.
(202) *Kenzu'l-Ummal*, II, 144.
(203) Tahrim/6.
(204) İbrahim/14.
(205) *Et-Tergib*, V, 194.

-'Ümit ile korku mü'minin kalbinde toplanırsa, Allah onu umduğuna kavuşturur ve korktuğundan emin kılar,' buyurdu."[206]

Hasan anlatıyor:

"**Ebû Bekir** şöyle dedi:

-'Allah bir rahmet âyetiyle birlikte bir azab âyetini, bir azab âyetiyle birlikte bir rahmet âyetini indirmiştir ki, mü'min ümitle korku arasında olup Allah'tan gerçek dışı şeyler temenni etmesin ve kendi eliyle kendini tehlikeye atmasın."[207]

OSMAN, EBÛ UBEYDE VE İMRAN B. HUSAYN'IN KORKU HAKKINDAKİ SÖZLERİ

Abdullah b. er-Rumi anlatıyor:

"Hz. **Osman**'ın şöyle dediğini duydum: Eğer cennet ile cehennem arasından bulunup hangisine gönderileceğimi bilmesem, hangisine gireceğimi öğrenmeden çürüyüp kül olmayı tercih ederdim."[208]

Katade rivayet ediyor:

"**Ebû Ubeyde** şöyle dedi: "Keşke bir koç olsaydım da beni kesip, içinde bulunduğum kabın dibini temizleyinceye kadar yeseydiler."

İmran b. Husayn şöyle der: "Keşke bir tepenin üzerinde kül olsadım da, rüzgar beni savursaydı."[209]

Katade anlatıyor:

"Duyduğuma göre **İmran b. Husayn**: "Rüzgarın savurduğu bir kül olmayı arzu ederdim, demiştir."[210]

İBN-İ MESUD'UN KORKUSU

Amir b. Mesruk anlatıyor:

"Bir adam **Abdullah b. Mesud**'un yanında:

-'Ben ashab-ı yeminden değil de mukarreblerden (Allah'a yakın olanlar) olmak istiyorum,' dedi. **Abdullah b. Mesud** kendini kaste

(206) *Kenzu'l-Ummal*, II, 145.
(207) A.g.e. II, 144.
(208) *El-Muntehab*, V, 10
(209) A.g.e. V, 47.
(210) Ibn-i Sa'd, IV, 26.

derek:

-'Fakat burada bir adam var ki, öldükten sonra diriltilmek bile istemiyor,' dedi"

Hasan rivayet ediyor:

"**Abdullah b. Mesud** şöyle dedi:

-'Eğer cennet ile cehennem arasında durdurulup bana: "Sen bu ikisinden birine girmekle kül olmak arasında muhayyersin" denilse, ikincisini tercih ederdim."(211)

EBÛ ZERR, EBÛ DERDA VE İBN-İ ÖMER'İN KORKULARI

Ebû Zerr şöyle der:

-'Benim bildiğimi bilseydiniz, yemin olsun ki, ne hanımlarınızla yatar, ne de yatağınızın içinde durabilirdiniz. Allah'ın beni yaratırken, kesilen ve meyvası yenen bir ağaç olarak yaratmasını isterdim"(212)

Hızam b. Hakim anlatıyor:

"**Ebû Derda** şöyle dedi:

-'Eğer öldükten sonra neler göreceğinizi bilseydiniz, ne yemek yer, ne içer, ne de gölgelenmek için eve girebilirdiniz. Hep yollara düşüp, göğsünüze vurarak halinize ağlardınız. Allah'a yemin ederim ki, ben kesilen ve meyvası yenilen bir ağaç olmayı isterdim."(213)

Ebû Derda şöyle der:

"Koç olup, sahibimin misafirleri ağırlarken beni keserek etimi yemelerini arzu ederdim." (214)

Abdullah b. Ömer ise:

"Keşke şu direğin yerinde olsaydım, derdi." (215)

Tavus anlatıyor:

"**Muaz b. Cebel** ikamet için şehrimize geldiğinde bir kaç yaşlı:

-'Emretseydin de, taş ve ağaç taşıyıp sana bir mescid yaptırsay-

(211) *Hilyetu'l-Evliya*, I, 133.
(212) A.g.e. I, 164
(213) A.g.e. I, 216.
(214) *Kenzu'l-Ummal*, II, 145.
(215) Ibn-i Sa'd, *Tabakat*, IV, 12.

dık,' dediler. Hz. **Muaz**:

-'İyi diyorsunuz, ama bana yapacağınız mescidi kıyamet günü sırtıma taşımakla sorumlu tutulmaktan korkuyorum,' diye cevap verdi."(216)

Nafi anlatıyor:

"**İbn-i Ömer**'in Kabe'ye girerek secdeye kapanıp:

-"Allah'ım sen bilirsin ki, beni diğer Kureyşliler gibi hilafete talip olmaktan alıkoyan, senin korkundan başka bir şey değildir" dediğini duydum."(217)

Ebû Hazim şöyle der:

"**İbn-i Ömer** yerde baygın yatan bir Iraklı'nın yanından geçerken:

-'Bu adamın nesi var?' diye sordu.

-'Bu adamın yanında Kur'an okunduğu zaman böyle olur,' dediler. **İbn-i Ömer**:

-'Biz de Allah'tan korkarız, ama böyle olmayız,' dedi."(218)

Ebû Nuaym'den:

"**Şeddad b. Evs** yatağa uzandığı zaman, yatağın içinde dönüp duruyor ve:"Allah'ım, cehennem korkusu uykumu kaçırdı" dedikten sonra kalkıp sabaha kadar namaz kılıyordu."(219)

Amr b. Seleme anlatıyor:

"Hz.**Âişe** (ra) şöyle dedi:

-'Vallahi, ağaç olmayı veya kerpiç olmayı isterdim. Vallahi isterdim ki, Allah beni hiç yaratmamış olsaydı."

İbn-ü Ebi Müleyke anlatıyor:

"Hz. **Âişe**'nin vefatından önce **İbn-i Abbas** (r.a.) yanına uğrayarak:

-'Sana müjdeler olsun ey Rasûlullah'ın eşi, Sen, Rasûlullah'ın kendisinden başka bir kızla evlenmediği en değerli eşi ve Allah'ın, namuslu ve lekesiz olduğunu haber verdiği bir kadınsın. Ne mutlu

(216) *Hilyetu'l-Evliya*, I, 236.
(217) A.g.e, I, 292.
(218) A.g.e, I, 312
(219) A.g.e, I, 264.

sana,' dedi. **İbn-i Abbas** çıktıktan sonra **Abdullah b. Zübeyir** geldi. Hz. Âişe ona:

-'Senden önce **İbn-i Abbas** buraya uğramıştı. Beni övdü. Halbuki ben şu anda, beni kimsenin övmesini istemiyorum, ben keşke unutulmuş olup hiç kimsenin hatırına gelmeseydim,' dedi."[220]

XVIII. AĞLAMAK

RASÛLULLAH'IN AĞLAMASI

Abdullah b. Mesud rivayet ediyor:

"Rasûlullah (s.a.v.):

-'Bana Kur'an oku,' dedi.

-'Ya Rasûlullah, sana indirilen Kur'an'ı ben mi okuyayım?' dedim. Rasûlullah (s.a.v.):

-'Başkasından dinlemek istiyorum,' dedi. Bunun üzerine Nisa suresini okumaya başladım. *"Her ümmete bir şahit getirdiğimiz ve ey Muhammed seni de bunlara şahit getirdiğimiz vakit durumları nasıl olacak?"* [221] âyetine geldiğimde: "Yeter" dedi. Dönüp baktığımda gözlerinden yaş akıyordu." [222]

ASHABIN AĞLAMALARI

Ebû Hureyre anlatıyor:

"Şimdi bu söze mi şaşıyor ve ağlamanız gerekirken gülüyorsunuz?[223] âyeti nazil olunca, Suffe halkı yanaklarından gözyaşları akıncaya kadar ağladılar. Rasûlullah da onların ağladığını farkedince o da ağlamaya başladı. Biz de Rasûlullah'ın ağlamasından dolayı ağladık. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): "Allah korkusundan ağlayan kimse cehenneme girmez. Günahda ısrar eden de cennete girmez. Eğer siz günah işlemeseydiniz Allah kendilerini affetmek için günah işleyen bir takım kimseleri yaratacaktı."[224]

---

(220) İbn-i Sa'd, VIII, 74.
(221) Nisa/41.
(222) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, VI, 59.
(223) Kaf/59.
(224) *Et-Tergib*, V, 190.

RASÛLULLAH BIR AYET OKURKEN
ZENCI BIR ADAMIN AĞLAMASI

Enes (r.a.) anlatıyor:

"Rasûlullah(s.a.v.): *"Yakacağı insanlar ve taşlar olan ateşten sakının"* [225] ayetini okuduktan sonra: "Cehennem ateşi bin yıl yandıktan sonra kızarır, bin yılda beyazlaşır, bin yıl sonra alevi sonmeyen kapkara bir hal alır," buyurdu. O sırada Rasûlullah'ın yanında siyah bir adam oturuyordu. Aniden çığlık koparıp ağlamaya başladı. Bunun uzerine Cebrail, Rasûlullah'a:

-'Yanında ağlayan kimdir?' diye sordu. Rasûlullah:

-'Habeş'lidir,' dedi ve adamı ovdu. Cebrail:

-'Allah buyurur ki: "Izzet ve celalime ve arş üstundeki yuceliğime yemin ederim ki, bir kul dunyada benim korkumdan ne kadar ağlarsa, cennette de o kadar gulecektir,' dedi."[226]

Kays b. Hazım şoyle der:

"Rasûlullah(s.a.v.)'ın yanına gittiğimde, Hz. **Ebû Bekir** de oradaydı ve Allah'a hamdu senalar edip, durmadan ağlıyordu." [227]

Hz. **Ali**'nin torunu **Muhammed** anlatıyor:

"Hz. **Ömer** Cuma gunu hutbe'de Tekvir suresini okuyordu. *"Insan yarın için ne hazırladığını gorecektir"* âyetine gelince ağlamaktan artık okuyamadı ve sureyi yarıda kesmek zorunda kaldı."

Hasan anlatıyor:

"Hz. **Ömer** (r.a.): *"Senin Rabbının azabı hiç şuphe yoktur ki, ınecektır. Ona hiç kimse engel olamaz"* [228] âyetini okudu ve yirmi gun yatağa duştu."

Ubeyd b. Umeyr anlatıyor:

"Bir gun Hz. **Ömer** bize sabah namazını kıldırırken **Yusuf** suresini okumaya başladı. *"Uzuntuden gozlerine ak duştu. Artık acısını içinde saklıyordu"*[229] âyetine gelince ağlamaya başladı, okuyamayınca sureyi orada keserek rukûya vardı."

---

(225) Bakara/24
(226) *Et Tergıb*, V, 194
(227) *El Muntehab*, V, 260
(228) Tur/7-8
(229) Yusuf/84

Abdullah b. Şeddad anlatıyor:

"Bir gün sabah namazında Hz. **Ömer Yusuf** suresini okuyordu. Ben en arka safta olmama rağmen sesini işitiyordum. Ağlamaktan dolayı ancak: *"Yakup: Ben ancak üzüntü ve tasamı Allah'a açarım. Allah katında sizin bilmediklerinizi bilirim"*(230) âyetine kadar okuyabildi."(231)

Hişam b. Hasan anlatıyor:

"Hz. **Ömer** Kur'an okurken, ağlamaktan sesi kısılarak yere düşer ve gidip evine kapanırdı. Halk da onu hasta sanarak ziyaretine gelirdi."(232)

Hz. **Osman**'ın azatlı kölesi **Hani** anlatıyor:

"Hz. **Osman** bir kabri ziyaret ettiğinde sakalı ıslanıncaya kadar ağlardı. Ona:

-'Cennet ve cehennemi hatırladığında ağlamıyorsun da, kabir ve ölüleri görünce niçin ağlıyorsun?' diye sorduklarında:

-'Kabir, ahiret konaklarının birincisidir. Eğer kişi bu ilk konaktan kurtulabilirse, ondan sonrakiler çok kolaydır. Eğer ondan kurtulamazsa, ondan sonrakiler daha da zordur. Rasûlullah'ın: "Kabirden daha korkunç ve kötü görünüşlü bir yer görmedim" dediğini duydum,' diye cevap verdi.(233)

İbn-i Ömer anlatıyor:

"Hz. **Ömer, Muaz b. Cebel**'in yanına uğradığında onu ağlarken görünce:

-'Niçin ağlıyorsun?' diye sordu. Hz.**Muaz**:

-'Rasûlullah'tan duyduğum hadis aklıma geldi de ona ağlıyorum. Rasûlullah buyurdu ki: "Riyanın en düşük derecesi bile şirktir. Allah'ın en sevdiği kullar olmadıklarda aranmayan, bulunduklarında ise tanınmayan gizli takva sahipleridir. İşte hidayet rehberleri ve ilmin kandilleri bunlardır" dedi."(234)

İbn-i Ömer'i Kur'an okurken dinleyen adam anlatıyor:

"**İbn-i Ömer** Mutaffifin suresini okurken, ağladığı için ancak:

(230) Yusuf/86
(231) *El-Müntehab*, IV, 387.
(232) *Hilyetu'l-Evliya*, I, 51
(233) A.g.e, I, 61.
(234) A.g.e, I, 1.

"O gün insanlar alemlerin Rabbinin huzurunda dururlar" [235] âyetine kadar okuyabildi. Ondan sonrasını okuyamayıp yüzüstü yere düştü."[236]

Nafi anlatıyor:

"**İbn-i Ömer**: *"İçinizdekini açığa vursanız da gizleseniz de Allah onunla sizi sorguya çekecektir"* [237] âyetini okuyunca ağlar ve "bu ne korkunç bir vaiddir" derdi"

Yine **Nafi** anlatıyor:

"**İbn-i Ömer**: *"İnananların gönüllerinin Allah'ı anması ve ondan inen gerçeğe içten bağlanması zamanı daha gelmedi mi?"*[238] ayetini okuyunca ağlamaktan kendini alamazdı."[239]

Yusuf b. Mahek anlatıyor:

"**İbn-i Ömer**'le birlikte **Ubeyd b. Umeyr**'e uğradık. O sırada Ubeyd yanındakilere vaaz ediyordu. Bir ara İbn-i Ömer'e baktım, gözlerinden yaş damlıyordu."[240]

İbn Sa'd'dan:

"Bir defasında **Ubeyd**: *"Her ümmetten birer şahit, seni de onlar üzerinde şahid olarak getirdiğimiz zaman halleri ne olacak"*[241] âyetini okuyunca, **İbn-i Ömer** sakalı ve elbisesi ıslanıncaya kadar ağladı." Ravi diyor ki; İbn-i Ömer'in yanında oturan adam bana dedi ki: neredeyse kalkıp Ubeyd'e: "Yeter artık, bu zavallı ihtiyarı öldüreceksin, diyecektim."[242]

Abdullah b. Ebi Müleyke anlatıyor:

"**İbn-i Abbas**'la beraber Mekke'den Medine'ye kadar yolculuk yaptım. Konakladığı her yerde gece yarısı kalkardı. **Eyyüb** raviye:

-'Okuyuşu nasıldı?' diye sordu. **Abdullah**:

-"*Bir gün bakarsın ki, ölüm baygınlığı gerçek olarak gelmiş. İşte bu, senin kaçıp durdğun şey denilmiştir"*[243] âyetini okudu. Yavaş

(235) Mutaffifun/6.
(236) *Hilyetü'l-Evliya*, I, 305.
(237) Bakara/284.
(238) Hadid/16.
(239) *El-İsabe*, II, 349.
(240) İbn-i Sa'd, IV, 162.
(241) Nisa/41.
(242) İbn-i Sa'd- IV, 162.
(243) Kaf, 19.

yavaş, tane tane okuyor ve yüksek sesle ağlıyordu,' dedi."[244]

Ebû Reca yüzündeki gözyaşlarının aktığı yeri göstererek: '**İbn-i Abbas**'ın burası, ağlamaktan sanki çürümüş bir deri gibiydi' dedi"[245]

Osman b. Ebi Sevde mescidin Vad-i Cehennem tarafına bakan duvarını göstererek:

-'**Ubade b. Samit** göğsünü bu duvara dayayıp ağlıyordu. Bir gün:

-'Ey **Ebû Velid**, niçin ağlıyorsun? dedim. **Ubade**:

-'Rasûlullah cehennemi burada gördüğünü bize haber verdi,' dedi. [246]

XIX. TEFEKKÜR VE İBRET ALMAK

Ebû Reyhane'nin kölesi anlatıyor:

"**Ebû Reyhane** çıktığı bir gazveden dönmüştü. Akşam yemeğini yer yemez abdestini alarak namazgahına çekildi. Müezzin ezan okuyuncaya kadar yerinden ayrılmayarak Kur'an'dan bir sure okudu. Hanımı:

-'Ey **Ebû Reyhane**, sen gazveye gidip, uzun müddet savaşarak yoruldun. Geri döndün biz hala seninle oturup konuşamadık. Buna hakkımız yok mudur?' deyince:

-'Vardır, fakat bunu düşünemedim,' dedi. Hanımı:

-'Seni meşgul eden ne vardı?' diye sorunca: **Ebû Reyhane**:

-'Allah'ın vasfettiği cenneti ve nimetlerini düşünüyordum, bir de baktım müezzin ezan okuyor,' dedi."[247]

Muhammed b. Vasi' anlatıyor:

Basra'dan bir adam **Ebû Zerr** (r.a.)'in vefatından sonra hanımı **Ümmü Zerr**'in yanına gelerek:

-'Basra'dan buraya **Ebû Zerr** (r.a.)'in nasıl ibadet yaptığını öğrenmeye geldim,' dedi. **Ümmü Zerr**:

---

(245) A.g.e, I, 329.
(246) A.g.e, VI, 110.
(247) *El-isabe*, II, 157.

-'**Ebû Zerr** butun gun inzivaya çekilip tefekkur ediyordu,' dedi."[248]

EBÛ DERDA'NIN TEFEKKURU

Abdullah b. Utbe anlatıyor:

"**Ümmü Derda**'ya:

-'**Ebû Derda**'nın en ustun ameli neydi?' diye sordum. **Ümmü Derda**:

-'Tefekkur etmek ve ibret almaktı,' dedi." [249]

Ümmü Derda'ya:

-'**Ebû Derda**'nın en çok yaptığı amel neydi?' diye soruldu.

-'Onun en çok yaptığı amel tefekkur ve ibret almaktı,' dedi."[250]

Ebû Derda şoyle der:

"Bir saat duşunmek ve tefekkur, gece sabaha kadar ibadet etmekten daha hayırlıdır."[251]

İbn-i Asakir naklediyor:

"**Ebû Derda**:

-'Bazı insanlar iyilikler için anahtar, kotulukleri için ise surgu olur. Boylece bunun karşılığında mukafat kazanırlar. Bazıları da, iyılıkler için surgu, kotulukler ıçın ıse anahtar olurlar. Boylece sırtındakı gunah yukleri ağırlaşmış olur. Bir saat tefekkur, sabaha kadar namaz kılmaktan daha hayırlıdır" diyordu."[252]

Habib b. Abdullah rivayet ediyor:

"Gazveye çıkmak isteyen biri **Ebû Derda**'ya:

-'Bana tavsiyelerde bulun,' dedi. **Ebû Derda**:

-'Mutlu ve bolluk zamanlarında Allah'ı hatırla ki, dara duştuğun zaman da Allah seni unutmasın. Dunyaya ait bir işe giriştiğinde, o işin neticesini düşunmeden o işe girişme, dedi."[253]

(248) *Hılyetu'l Evlıya*, I, 164
(249) A g e, I, 208
(250) *Safvetu s Safve*, I, 258
(251) Ibn-ı Sa d, 7/392
(252) *Kenzu'l Ummal, II, 142*
(253) *Hılyetu'l Evlıya*, I, 269

XX. NEFİS MUHASEBESİ

HZ. EBÛ BEKİR İLE HZ. ÖMER'İN SÖZLERİ

Hz. **Ebû Bekir** şöyle der:

"Kim Allah'ın rızasını kazanmak uğruna nefsini azarlarsa, Allah o kimseyi kendi azarlamasından emin kılar."(254)

Hz. **Ömer** şöyle der:

"Ölçülmeden önce kendinizi ölçünüz. Hesaba çekilmeden kendinizi hesaba çekiniz. Zira kendi kendinizi hesaba çekmeniz, sizin için yarın hesap vermekten daha kolaydır. Allah: *"Ey insanlar, O gün siz huzura alınırsınız, hiç bir şeyiniz gizli kalmaz"*(255) buyurmuştur."(256)

Enes b. Malik anlatıyor:

"Bir gün Hz. **Ömer**'le birlikte bir hurmalıkta gezinirken aramıza bir duvar rast geldi. O sırada Hz. **Ömer**'in:

-'Hz. **Ömer**, Mü'minlerin halifesi olman seni kurtarmaz. Başının çaresine bakman gerekir. Allah'a yemin ederim ki, eğer iyi ameller yapmazsan Allah'ın azabına çarpılırsın,' dediğini duydum."(257)

XX. ÇOK KONUŞMAMA VE DİL TERBİYESİ

RASÛLULLAH'IN ÇOK KONUŞMAMASI

Simak rivayet ediyor:

"**Cabir b. Semure**'ye:

-'Rasûlullah'la beraber oturuyor muydun?' diye sordum.

-'Evet oturuyordum. Rasûlullah gereğinden fazla konuşmuyordu,' dedi."(258)

Ebû Malik el-Eşcai babasından naklediyor:

---

(254) *Safvetü's-Safve*, I, 258
(255) Hakka/18.
(256) *Kenzu'l-Ummal*, II, 162
(257) *Hilyetü'l-Evliya*; I, 52.
(258) *El-Müntehab*

"Biz gençken Rasûlullah'ın yanında sık sık bulunuyorduk. Rasûlullah'tan daha az konuşan kimse görmedim. Ashabından herhangi biri çok konuştuğu zaman gülümserdi." (259)

Ubade b. Sabit anlatıyor:

"Bir gün Rasûlullah ashabıyla birlikte yolculuğa çıktı. Rasûlullah bineğinin üzerindeydi. Ashabtan hiçbiri onun önüne geçmiyor, sağında ve solunda yürüyorlardı. Muaz b. Cebel:

-'Ya Rasûlullah(s.a.v.), Allah'ın senin ölümünü bizim ölümümüzden önce yapmamasını dilerim. Allah o günü bize göstermesin. Şayet size bir şey olursa, sizden sonra hangi amelleri yapmamazı tavsiye edersiniz? dedi. Rasûlullah:

-'Allah yolunda cihad yapınız, buyurdu. Muaz:

-'Annem babam sana feda olsun,' dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

-'Allah yolunda cihad yapmak ne güzeldir. Fakat bu günkü insanlar için bundan daha önemli bir şey vardır, buyurdu. Muaz:

-'Ondan daha önemlisi, herhalde oruç tutmak ve zekat vermektir,' dedi. Rasûlullah:

-'Oruç ve sadaka elbette önemli konulardır. Fakat onlardan da önemli bir şey vardır,' buyurdu. Bunun üzerine Muaz bildiği iyi şeyleri sıra ile tek tek söyledi. Rasûlullah (s.a.v.) hepsinde de:

-'Bundan daha önemli şey vardır,' diye cevap verdi. Nihayet Muaz:

-'Ya Rasûlullah, bize bu önemli şeyi açıklar mısınız?' diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.) mübarek dilini işaret ederek:

-'Bununla iyilikten başka bir şey söylememektir,' buyurdu. Muaz:

-'Ya Rasûlullah, biz söylediğimiz şeylerden sorumlu tutulacak mıyız?' diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.):

-'Annen seni yitirsin. İnsanları yüzüstü cehenneme sürükleyen, dilleriyle söyledikleri kötü şeylerden başka bir şey değildir. Kim Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsa, ya hayır konuşsun, ya da sussun. Güzel şeyler söyleyin ki, iyilik göresiniz. Kötü şeyleri söylemekten de sakının ki, selamette kalasınız,' buyurdu." (260)

(259) *Mecmau'z-Zevaid*, X, 299.

(260) A.g.e, X, 299.

9. BÖLÜM

ASHABIN, İLİM ÖĞRENME ARZUSU

Bu bölümde, Rasûlullah (s.a.v.) ve ashabının ilahi bilgileri, iman ve amel konularını öğrenme istekleri ve öğretme azimlerinin nasıl olduğu; yolculukta, yolculuk dışında, kolay ve zor günlerde ilimle nasıl uğraştıkları; Medine'de bulunan misafirlere İslâmı öğretmeye nasıl önem verdikleri; ilim, cihad ve çalışma konularında nasıl bir araya gelip çaba harcadıkları anlatılacaktır.

I. RASÛLULLAH'IN İLME TEŞVİKİ

RASÛLULLAH'IN, ILIM OĞRENMEYE GELEN SAFVAN'I "HOŞ GELDIN" DIYEREK KARŞILAMASI

Safvan b. Assal anlatıyor:

"Rasûlullah (s.a.v.) mescidde kırmızı abasına yaslanmış otururken yanına vardım: Dedim ki:

-'Ya Rasûlullah! Senden bir şeyler öğrenmeye geldim.' Rasûlullah (s.a.v.) bana:

- 'Hoş geldin, ey ilim isteyen! Ilim isteyen kişinin etrafında melekler kanatlarını gererek dolaşırlar ve ilim oğrenene sevgilerinden oturu gokyuzune ulaşıncaya kadar birbirinin sırtlarına binerler,' buyurdu."(1)

KABİSE'NIN ILIM OĞRENMEK IÇIN RASÛLULAH'A GELMESI

Kabise el-Meharik şoyle anlatıyor:

"Rasûlullah(s.a.v.)'ın huzuruna girdim, bana: "Niçin geldin?" diye sordu. Ben de:

- 'Ya Rasûlullah! Yaşım ilerledi, kemiklerim zayıfladı. Allah'ın beni faydalandıracağı bir takım şeyleri öğretmen için geldim' deyince, Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Hangi taşın, hangi ağacın ve toprağın yanından geçmiş isen, onlar sana Allah'tan mağfiret dilemiştir. Ey **Kabise**! Sabah namazını kıldığın vakit, üç defa "Sübhanallahi'l-azim ve bi hamdih" dersen, körlük, cüzzam ve felçten korunmuş olursun. Ey **Kabise**! "Allah'ım! Katında olan bilgi ve iyilikten bana vermeni dilerim. Bana kendi fazlından ver. Rahmetinden saç ve bereketini üstüme yağdır" diye dua et,' buyurdu."(2)

RASÛLULLAH'IN, ILIM OĞRENMENIN GUNAHLARA KEFFARET OLDUĞUNU HABER VERMESI

Sahbere rivayet ediyor:

---

(1) *Et Terğıb*, I, 59

(2) *Cem'ul Fevaıd*, I, 21

"Birgün Rasûlullah (s.a.v.) ashabına nasihat ederken iki adam çıkageldi. Rasûlullah (s.a.v.) onlara:

- 'Oturun dinleyin, büyük bir kazanç elde edeceksiniz,' dedi. Nihayet Rasûlullah (s.a.v.) konuşmasını tamamlayıp, ashap dağılıp gidince, adamlar:

- 'Ya Rasûlullah! Sen bizlere: "Oturup dinleyin büyük bir kazanç elde edeceksiniz" buyurdun. Bu yalnız bizim için midir, yoksa bütün insanlar için geçerli midir? diye sorunca, Rasûlullah(s.a.v.):

- 'İlim isteyen her kulun, bu isteği günahlarına keffaret olur,' buyurdu.(3)

Ümame el-Bahilî anlatıyor:

"Rasûlullah'a biri abid, diğeri alim olan iki şahıstan söz edildi. Rasûlulah (s.a.v.):

- 'Alimin abide üstünlüğü, benim size üstünlüğüm gibidir. Allah, melekler ve gökyüzü sakinleri, hatta deliğindeki karınca ve denizdeki balık, insanlara iyiliği ve hayrı öğreten kişiye dua ederler ve hayır dilerler' buyurdu."

Mekhul anlatıyor:

Rasûlullah(s.a.v.): 'Alimin abide üstünlüğü benim herhangibirinize üstünlüğüm gibidir,' buyurarak şu âyeti okudu: *"Allah'ın kulları arasında ondan korkan ancak alimlerdir."* (4)

Hasen anlatıyor:

Rasûlullah'a Beni İsrail'den, biri beş vakit namazını kıldıktan sonra mescidde oturup insanlara hayrı ve iyiliği öğreten alim, diğeri gündüzleri oruç tutup geceleri ibadet eden bir abidden hangisinin üstün olduğu soruldu. Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Namazını kıldıktan sonra oturup insanlara birşeyler öğreten alimin, gunduzleri oruç geceleri ibadetle geçiren abide üstünlüğü, benim size olan ustunluğum gibidir.' buyurdu.(5)

Ukbe b. Amir rivayet ediyor:

"Biz Suffe de iken Rasûlullah (s.a.v.) çıkageldi. Bize:

- 'Hanginizin gunaha girmeden ve kimsenin hakkına saldırma-

(3) *Et-Terğib*, I, 60
(4) Fatır, 28
(5) *El-Mişkat*, 26.

dan Buthan ve Akik vadisine gidip akşama iki büyük hörgüçlü deve getirmeyi sever?' diye sorunca:

-' Hepimiz isteriz, Ya Rasûlullah! ' dedik. Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Sizden birinizin sabahleyin mescide gidip birşeyler öğrenmesi veya Allah'ın kitabından iki âyet okuması iki deveden; üç âyet okuması üç deveden, dört âyet okuması dört deveden, daha fazla okuması daha fazla deveden daha hayırlı değil midir?' buyurdu.(6)

RASÛLULLAH'IN, İLİM ÖĞRENEN KARDEŞİNİ ŞİKAYET EDEN ADAMA CEVABI

Enes (r.a.) rivayet ediyor:

"Rasûlullah zamanında iki kardeşten biri çalışıyor, diğeri Rasûlullah'la beraber bulunup ondan birşeyler öğrenirdi. Çalışan kardeş, diğerini Rasûlullah'a şikayet edince; Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Belki de Allah'ın sana verdiği rızık, onun sayesindedir,' buyurdu.(7)

II. ASHABIN İLİM ÖĞRENMEYE TEŞVİKLERİ

Ebû Tufeyl rivayet ediyor

Hz. **Ali** (r.a.):

- 'İnsanlar içinde nebilere en yakın olanlar, onların getirdiklerini en iyi bilenlerdir.' deyip, *"Doğrusu İbrahime en yakın olanlar, ona uyanlar, bu peygamber ve inananlardır. Allah inananların dostudur"*(8) âyetini okuduktan sonra, **Muhammed'e** en yakın olanlar ona uyanlardır. Onun düşmanları da yakınları da olsa Allah'a karşı gelenlerdir' derdi.(9)

Kümeyl b. Ziyad anlatıyor:

"Hz. **Ali** (r.a.) elimden tuttu ve beraberce şehirden çıktık. Sahraya vardığımız da oturdu, derinden içini çekerek:

---

(6) A.g.e., 175.
(7) *Cemu'l-Fevaid,* I, 20.
(8) Âl-i Imrân, 68.
(9) *Kenzu'l-Ummal,* I, 96.

- 'Ey **Kümeyl** ! Kalpler birer kabtır. Kaplarin en iyisi, en çok eşya alıp koruyandır. Sana söyleyeceklerimi iyi belle. İnsanlar üç gruptur: Birincisi Allah yolunda olan alim, diğeri kurtuluş yolunu öğrenmeye çalışan öğrenci, üçüncüsü de akılsız ve bayağı kimsedir ki, her konuşana uyar, her esen rüzgarın peşinden giderler, ilmin ışığı ile aydınlanmazlar ve sağlam bir yere sığınmazlar. İlim, maldan daha iyidir. Çünkü ilim seni korur, sen ise serveti korursun. İlim harcamakla artar, mal harcamakla azalır. Alimi sevmek dinin herkese verdiği görevdir. İlim, alime hayatında yol gösterir, ölümünden sonra adını andırır. Malın gücü malın yok olmasıyla biter. Nice mal sahipleri vardır ki, daha hayatta iken ölürler. Alimler ise dünya durdukça sağdırlar. Vücutları yoktur, fakat etki ve izleri hala gönüllerde yaşamaktadır' dedi. Hz. **Ali** bir daha içini çekerek ve elini göğsüne işaret ederek sözlerine şöyle devam etti:

- 'Burada ilim vardır. Fakat onu taşıyabilecek kimse bulamıyorum. Kabiliyetli bir kimse var, fakat kendisine güvenilmez. Çünkü dini dünyaya alet olarak kullanmakta Allah'ın verdiği hüccetleri Kur'an'a karşı, Allah'ın verdiği nimetleri kullarına karşı kullanır. Yahut hak ehline uyuyor gibi gözükse de, hakkı yaşatmada basiretsizdir. En ufak bir kuşkuda kalbi tereddüt kıvılcımlarıyla alevlenir ve ortada kalır. Bazısı da vardır ki, nefsanî arzu ve istekleri karşısında gevşek olup şehvet duygularının esiri olur, ya da aşırı dünya sevgisi vardır ki, en büyük zevki dünya malını toplamak ve servet biriktirmektir. Bunlar insanları dine davet etmekten çok, şuursuzca otlayan hayvanlara benzerler. Böylece ilim alimlere beraber ölür. Fakat bütün bunlara rağmen yeryüzü, Allah'ın açık ve güçlü belgeleri işlerliğini kaybetmemesi için alimlerden tamamen boş kalmaz. Bunlar sayıca az olmalarına rağmen Allah katında değerleri büyüktür. Allah bunlar aracılığı ile kendi belgelerini korur ki, onlarda bunları kendileri gibi olanlara aktarsınlar ve hafızalarına nakşetsinler. Bunlar ellerindeki ilimle gerçeğe ulaşırlar, maddecilerin yürüyemedikleri mana yolunda uçarak gider ve cahillerin yüz çevirdikleri yüce değerleri benimserler. Bedenen dünyada iseler de ruhen yüce alemdedirler. İşte bunlar Allah'ın beldelerdeki halifeleri ve dininin davetçileridir. Bunlarla birarada bulunmak ne büyük bir mutluluktur. Allah seni de beni de af buyursun. İstersen kalk gidelim,' dedi."(10)

Muaz b. Cebel şöyle der:

"İlim öğrenin, Allah için ilim öğrenmek O'ndan korkmak, ilmi aramak ibadet, ilmi etüdler yapmak Allah'ı tesbih ve zikretmektir.

(10) *Hilyetu'l-Evliya*, I, 79.

İlmi araştırmalar yapmak cihad, ilmi bilmeyene öğretmek sadakadır, hayır ve mükafat kazandırır. Çünkü ilim helalle haramı bildiren, cennet yolunu gösteren bir rehberdir. İlim yalnızlığında arkadaş, yabancı iken yoldaştır. Sevinç ve üzüntülerde sana yol gösteren bir dosttur. Düşmanlarına karşı silah, dostlarına karşı zinet ve süstür. Allah ilimle toplulukları yüceltir, onları insanlara rehber ve önder kılar. Eserlerine ve davranışlarına uyulur, görüşlerinden ve düşüncelerinden faydalanılır. Melekler onlarla beraber olmak ve kanatlarıyla onları sevmek isterler. Kuru yaş ne varsa, hatta denizdeki balıklar ve sürüngenler, karadaki hayvanlar bile onlara Allah'tan istiğfar taleb ederler. Çünkü ilim cahil kalplere hayat, karanlıkları aydınlatan lambadır. İnsan ilim sayesinde dünya ve ahirette yüce derecelere ve iyilerin mertebesine ulaşır. Tefekkür oruç tutmaya, ilmî tartışma geceleyin kalkıp namaz kılmanın sevabına denktir. İlimle yakınların hakkı gözetilir, helal ve haram bilinir. İlim amelin önderidir. Amelde ilme tabidir. İlim iyi insanlara nasip olur. Kötü ruhlu insanlar ise bundan mahrum kalır."(11)

ABDULLAH B. MES'UD'UN İLME TEŞVİKİ

Abdullah b. Mesud şöyle der:

"Ya alim ol, ya öğrenci ol. Bu ikisinin dışında kalma. Bu ikisinin dışındakiler cahil ve cahilliğe razı olanlardır. Melekler sabah erkenden kalkıp ilim öğrenen kimseye bu davranışından memnun oldukları için kanatlarını gererler."

Zeyd anlatıyor:

Abdullah b. Mesud: "Ya alim ol, ya öğrenci ol. Bu ikisinin dışındakalıp başkalarının arkasında sürüklenenlerden olma" der. (12)

Abdullah b. Mesud şöyle der:

"Ey insanlar! İlim yok olmadan ilme sarılın. İlmin yok olması alimlerin ölümüdür. İlme sarılın. Çünkü sizden biri, sahip olduğu ilme ne zaman ihtiyaç duyulacağını bilemez. İlim öğrenin. Fakat içinden zor çıkılacak kadar derinleştirmeyin. Ashabın yolunu takip edin. İlme sarılın, zira öyle bir toplum gelecektir ki, Kur'an'ı okuyup da arkalarına atacaklar (ahkamını uygulamayacaklar)dır. (13)

(11) A.g.e. 80
(12) *Camiu Beyani'l-Ilm*, I, 29.
(13) A.g.e., I, 87.

Abdullah b. Mesud der ki: "Kişi, alim olarak doğmaz. Ilim ancak öğrenmekle elde edilir."

Yine **Abdulah b. Mesud**'dan: "Ya alim ol, ya ilmi oğrenmeye çalış. Şayet bu ıkisi dışında kalırsan, hiç olmazsa alimlere buğz etme, onları sev." (14)

EBÛ'D-DERDA'NIN ILME TEŞVIKI

Hasen: "**Ebû'd-Derda** şoyle derdi: "Ya alim ol, ya ilim öğrenmeye çalış, ya alimleri sev, ya da onlara tabi ol. Beşinci kişi olma helak olursun."

Humeyd: **Hasen**'e beşinci kişi kimdir? diye sordum. "Bid'atleri (Kur'an ve sunnete uymayan şeyleri) işleyenlerdir." cevabını verdi.(15)

Dahhak, Ebû'd-Derda'nın Şam'da şu hutbeyi okuduğunu rivayet eder:

"Ey Şam ahalisi! Siz birbirinizin din kardeşi, kapı komşusu ve düşmana karşı birbırınizin yardımcılarısınız. Niçin benı sevmıyorsunuz? Oysa benim geçim yonunden size bir ağırlığım yoktur. Goruyorum ki, alimleriniz azaldığı halde, cahilleriniz ilim oğrenmiyorlar. Goruyorum ki size verıleceğine dair soz aldığınız şeyi elde etmek ıçın butun gucunuzle çalışıyorsunuz, fakat sıze emredilen şeyı ıhmal edıyorsunuz. Şunu aklınızdan çıkarmayın ki, bir toplum sağlam binalar yapmaktan, çok mal biriktirmekten, sonu gelmeyen emel ve kuruntulardan geri durmazsa, çok geçmeden onların evlerı harabeye donuşur, servetleri yok olur, emelleri boşa çıkar. Oyleyse ilım oğrenin ve oğretin. Alim ve oğrenci mukafatta eşittirler. Bu iki grup dışında kalanlarda hayır yoktur."

Hassan: Ebû'd-Derda'nın Şam halkına şoyle dedığını rıvayet eder: "Her yıl buğday ekmeği yediğiniz halde, size bu bol rızkı veren Allah'ı mechslerinizde anmamaya gonlunuz nasıl razı oluyor? Alımleriniz gunbegun azalırken, cahıllerinız nıçin ılım oğrenmıyorlar? Alimleriniz isteseler çoğalırlar. Cahilleriniz aradığı takdırde ilmi bulurlar. Zararlı olan davranışları bırakıp, size faydası olan şeyleri seçin. Allah'a yemin ederim ki, her toplum ancak nefsanî arzularının arkasında suruklenmekten dolayı helak olur."(16)

(14) A g e , I, 100
(15) A g e , I, 28
(16) A g e , I, 222

Muaviye b. Kurre, Ebû'd-Derda'nın şöyle dediğini rivayet eder:

" İlim yok olmadan önce öğrenin. İlmin yok olması alimlerin ölümüyledir. Alim ve öğrenci sevap yönüyle eşittir. İnsan ya alimdir, ya öğrenci. Bu iki grubun dışındakilerde hayır yoktur."(17)

Ebû Derda rivayet ediyor:

"Sabah kalkıp hayırlı bir iş öğrenmek veya öğretmek için mescide giden bir kimseye savaştan ganimet kazanmış olarak dönen bir mücahidin sevabı yazılır."(18)

"İlim öğrenmek için gece-gündüz uğraşmayı cihad olarak saymayanın aklında ve düşüncesinde noksanlık vardır."(19)

"İlim arayıp öğrenmekle elde edilir."(20)

EBÛ ZER VE EBÛ HUREYRE'NİN İLME TEŞVİKLERİ

Ebû Zerr ile **Ebû Hureyre** anlatıyor:

"Kişinin ilimden bir mesele öğrenmesi, bin rekat nafile namaz kılmasından, bana göre daha güzeldir. Rasûlulah, 'ilim öğrenen kişi o halde iken ölürse şehid olur' buyurmuştur."(21)

İBN-İ ABBAS'IN İLME TEŞVİKİ

Ali el-Ezdi anlatıyor:

"**İbn-i Abbas**'a cihadı sordum. O:

- 'Sana bugün cihaddan daha sevaplı bir işi öğreteyim? Herhangi bir mescide gidip insanlara Kur'an ve dini bilgiler öğretirsen, cihaddan daha fazla sevap kazanmış olursun' dedi." (22)

Başka bir rivayette: "Cihaddan daha sevap bir şeyi sana söyleyeyim mi? Bir mescid inşa eder, orada Kur'an, sünnet ve Fıkıh okutursun" dedi.

---

(17) A.g.e., I, 213.
(18) *Camiu Beyani'l-Ilm*, I, 32.
(19) A.g.e., I, 31.
(20) A.g.e., I, 100.
(21) *Et-Terğib ve't-Terhib*, I, 61.
(22) *Kenzu'l-Ummal*, V, 230.

İbn-i Abbas şöyle der:

"Her canlı hatta denizdeki balıklar bile hayırlı işler öğreten kimseye Allah'tan mağfiret dilerler."(23)

Zirr b. Hubeyş rivayet ediyor:

"Bir sabah **Safvan b. Asaal el-Muradi**'ye uğradım. **Safvan**:

- 'Ey **Zirr**! Sabah sabah gelmenin sebebi nedir?' diye sordu.

- 'Senden ilim öğrenmeye geldim' dedim. **Safvan**:

- 'Ya alim ol, ya ilim öğrenen ol. Bu iki zümrenin dışında kalma,' dedi."

Safvan şöyle der:

"Kim ilim öğrenmek amacıyla evden çıkarsa, melekler ona ve ona ilim öğretene kanatlarını gererler." (24)

III. ASHABIN İLME DÜŞKÜNLÜĞÜ

Muaz b. Cebel (r.a.) ölüm döşeğinde iken ikide bir:

- 'Sabah oldu mu?' diye sorar, Ona:

- 'Daha olmadı,' diye cevap verilirdi. Nihayet bir defa: "Oldu" dediklerinde **Muaz** (r.a.):

- 'Sabahında ateşe gidilen geceden Allah'a sığınırım. Ey ölüm, hoş geldin. Ömründe bir defa gelen ziyaretçi, fakir dostuna başvuran bir sevgilisin. Allah'ım ben senden korkuyordum, bugün ise rahmetini umuyorum. Dünya malı biriktirmek, su kanalları açıp tarlaları bağ bahçe haline getirmek için dünyada kalmak istemediğimi biliyorsun. Günlerin şiddetli sıcaklarında susuz kalayım, dünya hayatının zorluklarını çekeyim ve alimlerle diz dize zikir halkalarında oturup seni anayım diye dünyada kalmak istiyorum,' dedi." (25)

EBÛ'D-DERDA'NIN İLME DÜŞKÜNLÜĞÜ

Ebû'd-Derda:

(23) *Camiu Beyani'l-İlm*, I, 124.
(24) *Mecmau'z-Zevâid*, I, 123.
(25) *Hilyetü'l-Evliya*, I, 239.

- 'Üç şey olmasaydı, dünyada kalmak istemezdim,' dedi. **Ebû Nuaym:** 'O üç şey nedir' diye sordu. O da:

- 'Beni yaratan Rabbım için gece-gündüz alnımı secdeye koymak, sıcak günlerde susuz kalmak, meyvenin iyisinin seçildiği gibi sözlerin iyisini seçip söyleyen kimselerin yanında oturmak' diye cevap verdi. (26)

ABDULLAH B. ABBAS'IN İLME DÜŞKÜNLÜĞÜ

İbn-i Abbas: "Rasûlullah vefat ettikten sonra Ensar'dan bir adama: "Gel, ashab hayatta iken Rasûlullah'ın hadislerini dinleyelim, dedim. Adam:

- 'Şaşıyorum sana, Rasûlullah'a yıllarca arkadaşlık yapan birçok ashab varken sana kim ihtiyaç duyacaktır?' dedi. Adamı bırakarak, hangi sahabinin Rasûlullah'tan bir hadis naklettiğini duyarsam, bizzat kendisinden dinlemek için evine kadar gider ve kendisi uykuda olduğu için uayndırıp rahatsız etmemek için saatlerce kapısının önünde hırkama bürünüp toz toprak içinde kalana kadar beklerdim. Sahabi evden çıktığında:

- 'Ey Rasûlullah'ın amcasının oğlu! Niçin geldin? Bir işin varsa bana haber göndereydin de ben geleydim,' derdi. Ben ise:

- 'Hayır, gelmek benim hakkımdır,' diyerek hadisi dinlerdim. Ensar'dan o adam, halkın benim etrafımda toplanıp fetva sormaya başladıklarını görünce: 'Bu genç benden daha akıllı çıktı' derdi.(27)

İbn-i Abbas anlatıyor:

"Medain şehri fetholununca bütün insanlar dünyaya tamah ettiler, ben ise Hz. **Ömer**'in hizmetine koyuldum."(28)

EBÛ HUREYRE'NİN İLME DÜŞKÜNLÜĞÜ

Ebû Hureyre anlatıyor:

Rasûlullah (s.a.v.) bir gün bana:

- 'Niçin ganimet mallarından istemiyorsun?' diye sorunca:

- 'Ben senden ganimet değil, Allah'ın sana bildirdiği şeylerden

(26) A.g.e., I, 212.

(27) *Mustedrek*, I, 106

(28) *Mecmau'z-Zevâid*, I, 161.

bana oğretmeni isterim,' dedim ve sırtımdan hırkamı çıkararak ikimizin arasına serdim. Rasûlullah'ın tum soylediklerini belledim. Rasûlullah (s.a.v.) daha sonra:

- 'Hırkanı topla,' dedi. Yemin ederim ki, hırkamı toplayıp goğsume tuttuktan sonra, bana soylediği sozlerden bir harfini bile unutmadım. (29)

Ebû Hureyre şöyle der:

"Derler ki, **Ebû Hureyre** çok hadis rivayet ediyor. Allah şahittir ki ben yalandan bir şey soylemiyorum. Derler kı: Muhacırler ve Ensar niçin onun kadar hadıs rivayet etmiyor? Muhacirler çarşı ve sokaklarda dolaşırken, Ensardan olanlar ıse bağ ve bahçe ışleriyle meşgul olurken ben karın tokluğuna Rasûlullah'ın yanında bulunan fakir bır insandım Onlar yokken ben O'nun yanında bulunuyor, onların duymadıklarını duyuyordum. Bırgun Rasûlullah: Kim sırtındakı elbisesini çıkarıp yere koysa ve ben sozlerımı tamamladıktan sonra toplayıp goğsune surse, sozlerimden hıçbırini unutmayacaktır." buyurdu. Bunun uzerine sırtımda bulunan hırkayı çıkarıp yere serdim. Rasûlullah'ın sozleri bittikten sonra onu alıp goğsume surdum. O gunden sonra hiçbir sozunu unutmadım. Allah'a yemin ederim ki, Allah'ın kitabındaki bir ayet olmasaydı, size hiç bir şey nakletmezdim. Allah(c.c.) şoyle buyurdu: *"Gerçekten indirdiğimiz belgeleri ve doğru yolu kitapta insanlara açıkladıktan sonra, gizleyen kimseler var ya, onlara hem Allah lanet eder, hem lanetçiler lanet eder. Ancak tevbe edenler, ıslah olanlar ve gerçeği ortaya koyanlar mustesna. Işte onların tevbesını kabul ederim. Ben tevbeleri daima kabul ve merhamet ederim."*(30) (31)

Ebû Hureyre anlatıyor:

"Derler ki **Ebû Hureyre** çok hadis rivayet ediyor. Ben, Rasûlullah'ın yanında boğaz tokluğuna dururdum. Ben yoksul birisiydim. Ne ekmek bulabilirdim, ne de ipek giyebilirdim. Kimse bana hizmet etmezdi. Karnıma açlıktan taş bağlardım. Beni evine goturur bir şeyler yedirir umidiyle çoğu kez rastladığım birine âyet sorardım. Aç ve yoksullara en çok yardım eden **Cafer b. Ebi Talib**'ti. Bazen bizi evine götürür, evinde olan yiyeceklerden ikram ederdi. Bazen evinde bir şey bulamadığı için içinde yağ kalmamış tulumu önümüze koyardı, biz de tulumu yararak içini yalardık."(32)

---

(29) *Hılyetu'l Evlıya*, I, 381
(30) Bakara/159-160
(31) *Buharı*

IV. İLMİN HAKİKATI

Ebû Musa el-Eş'ari anlatıyor:

"Rasûlullah(s.a.v.) şöyle buyurdu:

- 'Allah'ın benimle gönderdiği hidayet ve ilim, yeryüzüne düşen yağmura benzer. Toprağın bir kısmı iyi cinsdir ki, suyu emer ve dolayısıyla bol başak ve ot bitirir. Bir kısmı da kıraç olup suyu yüzünde tuttuğu için Allah halkı o suyla faydalandırır. Halk o sudan bol bol içer, hayvan ve ekinlerini sularlar. Bir kısmı da düz ve kaygan olduğu için ne suyu tutar, ne de emerek ot bitirir. İşte Allah'ın dinini iyice kavrayıp getirdiğim ilim ve hidayetten yararlanan ve bunu öğrenip başkasına aktaran kimse ile, dinlediğinde kibrinden dolayı başını önünden kaldırmayan ve Allah'ın benimle gönderdiği dini kabul etmeyen kimse de buna benzer."(33)

İbn-i Mesud anlatıyor:

"Rasûlullah(s.a.v.) şöyle buyurdu: "Allah benden önce hangi topluma bir Rasûl göndermişse, mutlak o toplumda onun sözünü dinleyen ve onun yolundan giden bir takım dost ve yardımcıları olmuştur. Fakat onlardan sonra öyle kimseler gelir ki, söylediklerini kendileri yapmazlar ve kendilerine emredilmeyen şeyleri yaparlar. Bunlarla eliyle, diliyle ve kalbiyle mücadele eden mü'mindir. Bunun dışındakilerde hardal tanesi kadar iman yoktur." (34)

Amr b. Avf merfu olarak rivayet ettiği bir hadiste Rasûlullah(s.a.v.):

"Size iki şey bırakıyorum. Onlara sarıldığınız müddetçe dalalete ve sapıklığa düşmezsiniz. Bunlardan biri Allah'ın kitabı, diğeri benim sünnetimdir" buyurdu.(35)

Ebû Hureyre anlatıyor:

"Birgün Rasûlullah(s.a.v.) mescide geldiğinde ashabın bir adamın etrafını çevreleyip onu dinlediklerini görünce:

- 'Bu kimdir?' diye sordu.

-' Bu adam allamedir,' dediler. Rasûlullah(s.a.v.):

---

(33) *Mişkatu'l-Mesabih*, 20.

(34) A.g.e., 21.

(35) *Camiu Beyani'l-İlim*, 2/24.

- 'Allame nedir?' diye sordu.

- 'Arapların tarihini, dilini, şiir ve edebiyatı, arapların ihtilaf ettikleri konuları en iyi bilen kimsedir,' dediler. Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Bu, bilinmesi fayda ve bilinmemesi zarar vermeyen bir ilimdir,' buyurdu. (36)

İBN-İ ÖMER VE İBN-İ ABBAS'IN SÖZLERİ

İbn-i Ömer şöyle der:

"İlim üç şeydir: Biri herşeyi açıkça anlatan Kur'an, biri Rasûlullah'ın sünneti, biri de "bilmiyorum" demektir."(37)

İbn-i Abbas şöyle der:

"İlim ancak Allah'ın kitabı ve Rasûlün sünnetidir. Bu ikisi dışında kim kendi kafasından bir şey söylerse, onu iyilikleriyle kötülüklerinden hangisinde bulacağını bilmiyorum." (38)

Mücahid anlatıyor:

İbn-i Abbas namaz kılarken, arkadaşları ben, **Ata, Tavus** ve **İkrime** birgün beraberce oturuyorduk. Bir adam yanımıza gelerek:

- 'Size bir şey sormak istiyorum. Benim sorumu cevaplandıracak birisi var mı?' dedi.

- 'Sor,' dedik. Adama:

- 'Ben bevlettiğimde, arkasından meni boşalıyor,' dedi.

- 'Çocuğu meydana getiren meni midir?' dedik.

- 'Evet,' dedi.

- 'Yıkanman gerekir,' dedik. Adam kızarak kalkıp gitti. Bunun üzerine **İbn-i Abbas** çabucak namazını tamamlayıp selam vererek:

-' Bana o adamı çağırın,' dedi ve adam geldikten sonra bize:

- 'Bu adama Allah'ın kitabından mı cevap verdiniz?' dedi.

- 'Hayır,' dedik.

- Rasûlullah'ın sünnetinden mi? diye sorunca, yine "hayır" dedik.

---

(36) A.g.e., II, 23.
(37) A.g.e., II, 24.
(38) A.g.e., II, 26.

- 'Rasûlullah'ın ashabından mı işittiniz?' diye sorunca, yine "hayır" dedik.

- 'Öyleyse kimden işitmiştiniz?' diye sordu.

- 'Kendi görüşümüzü söyledik,' dedik. **İbn-i Abbas:**

- 'Bu yüzden Rasûlullah: "Bir alim, şeytana karşı bin abidden daha güçlüdür" buyurmuştur,' dedikten sonra adama:

- 'Bahsettiğin o su senden akarken bir lezzet hisseder misin?' diye sordu. Adamdan "hayır" cevabını alınca:

- 'Vücudunda bir gevşeme olur mu?' dedi. Yine "hayır" cevabını alınca:

- 'Sana gusul gerekmez, abdest alman yeterlidir,' diye cevap verdi."[39]

V. RASÛLULLAH'IN GETİRDİĞİNDEN BAŞKA BİLGİLERLE UĞRAŞANLARIN ŞİDDETLE KINANMASI

Yahya b. Ca'de anlatıyor:

Rasûlullah'a üzerine yazı yazılmış bir kürek kemiği getirdiler. Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Bir toplumun ahmaklığını veya sapıklığını göstermek için, kendi peygamberlerinin getirdiği bilgileri terkedip de, bir başka peygamberin getirdiği bilgilerle veya kendi kitaplarını bırakıp, bir başka kitapla uğraşmaları yeterlidir' buyurdu. Bunun üzerine: *"Onlara okunmak üzere sana bu kitabı indirmiş olmamız onlara yetmiyor mu?"*[40] ayeti nazil oldu."[41]

Halid b. Urfuta anlatıyor:

"Birgün **Ömer**'in yanında otururken Sus'ta ikamet eden Abdülkays oğulları kabilesinden bir adam getirildi. Hz. **Ömer** adama:

- 'Sen falan oğlu falan değil misin?' diye sordu. "Evet" cevabını alınca, elindeki sopayla adama vurmaya başladı. Adam:

- 'Ya Emire'l-Müminin, ne oldu?' dedi. Hz. **Ömer**:

(39) *Kenzu'l-Ummal*, V, 118.
(40) Ankebut/51
(41) *Camiu Beyani'l-İlim*, II, 40.

- 'Otur,' dedi ve adam oturduktan sonra:

- *"Elif, Lam, Ra. Bunlbar, gerçeği açıklayan Kıtab'ın ayetleridir. Biz onu, anlayasınız dıye, arapça bır Kur'an olarak ındirdik. Ey* ***Muhammed!*** *Biz bu Kur'an-ı vahyederek. sana en guzel kıssaları anlatıyoruz. Oysa daha once sen bunlardan habersizdin"* (42) âyetlerini uç defa tekrarladı. Adam:

- 'Ya Emire'l-Muminin, ben ne yapmışım?' dedi. Hz. **Ömer** (r.a.):

- 'Sen **Danyal**'ın (a.s.) kitaplarını yazmışsın,' dedi. Adam:

- 'Evet, yazdım. Fakat ne emrediyorsan onu yapayım,' dedi. Hz. **Ömer**:

- 'Git, o yazdıklarını sıcak su ve beyaz yunle sil ve bir daha ne oku, ne de başkasına okut. Eğer bir daha okuduğunu veya okuttuğunu duyarsam, sana ne ceza vereceğimi ben bilirım,' dedi. Adam kalkıp gitmek isterken tekrar oturtarak:

- 'Ben de bir defasında yahudi ve hristiyanların kitaplarından birşeyler, tabaklanmış bir deri parçası uzerine yazarak peygamberimize getirdım. Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Ey **Ömer**, elindeki nedir?

- 'Ya Rasûlullah, bilgimizi arttırmak için yazdığım bir yazıdır, dedim. Bu sozum uzerine Rasûlullah o kadar kızdı ki, gozleri kıpkırmızı kesildi ve hemen ashabın toplanmasını emretti. Ensar:

- "Rasûlullah gazaplanmıştır, savaşa çıkacak herhalde, silahlara sarılınız,' dediler. Ashab gelip Rasûlullah'ın mihrabı etrafındatoplandıktan sonra Rasûlullah:

- 'Ey insanlar, bana az kelimeyle çok şey anlatma kabiliyeti, kısa ve veciz sozlerle anlatma ozelliği verilmiştir. Ben size tertemiz, bozulmamış bir din getirmiş bulunuyorum. Şupheye duşmeyin ve şupheye duşenlere aldanmayın,' buyurdu. Bunun uzerine ben kalkıp:

- 'Allah'ı Rab, Islâm'ı din ve seni Rasûl olarak kabul ettim,' dedikten sonra Rasûlullah(s.a.v.) minberden indi, dedi." (43)

Cabir (r.a.) anlatıyor:

"Birgun Hz. **Ömer**(r.a.) bazı kitaplardan naklettiği bir yazı parçasını getirerek:

---

(42) Yusuf/1-3

(43) *Mecmau'z Zevâid*, I, 182

- 'Ya Rasûlullah, ben bazı kutsal kitaplardan güzel bir yazıya rastladım,' dedi. Rasûlullah (s.a.v.) kızarak:

- 'Ey **Ömer**, benim getirdiğim kitaptan şüphe mi ediyorsunuz? Hayatım kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki ben size tertemiz ve lekesiz bir din getirmiş bulunuyorum. Ehl-i kitabın size vereceği cevap doğru da olsa yanlışda olsa onlara birşey sormayın. Doğru veya yanlış olduğu halde bile onlara inanmanız mümkündür. Nefsim yed-i kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki **Musa** yaşasaydı bana tabi olurdu' buyurdu.(44)

Abdullah b. Sabit anlatıyor:

"Birgün Hz. **Ömer** Rasûlullah'a gelerek:

- 'Ya Rasûlullah, Beni Kureyza kabilesinden bir arkadaşıma uğradığımda bana Tevrattan bir takım faydalı şeyler yazıp verdi, size göstereyim mi?' dedi. Hz. Ömer'in bu sözleri yüzünden Rasûlullah'ın yüzü değişiverdi. Ben **Ömer**'e:

- 'Rasûlullah'ın yüzündeki değişikliği görmüyor musun?' demem üzerine Hz. **Ömer**:

- 'Ya Rasûlullah, biz Allah'ı Rab, İslâmiyet'i din, **Muhammed**'i peygamber olarak kabul ettik,' dedi. Rasûlullah (s.a.v.) bu sözü duyunca sevinerek:

- **Muhammed**'in hayatı yed-i kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki, eğer **Musa** (s.a.) içinizde olsaydı da ona uysaydınız sapıklığa düşmüş olurdunuz. Siz ümmet olarak benim payıma, Peygamber olarak bende sizin payınıza düşmüşüm,' buyurdu." (45)

HZ. ÖMER'İN "BEN ENTERESAN SÖZLER İHTİVA EDEN BİR KİTAP BULDUM" DİYEN ADAMI YADIRGAMASI

Meymun b. Mihran anlatıyor:

"Bir adam **Hz. Ömer**'e gelerek:

- 'Ya Emire'l-Müminin, Medain'i fethettiğimiz de, enteresan sözler ihtiva eden bir kitap buldum,' dedi. Hz. **Ömer**:

- 'Bahsettiğin o enteresan sözler Allah'ın kitabından mı? diye sordu. "Hayır" cevabını alınca, adamı dövmeye başladı ve *"Elif, lam,*

(44) *Camiu Beyani'l-İlm*, II, 42.
(45) *Mecmau'z-Zevâid*, I, 174.

ra. Bunlar apaçık kitabın ayetleridir..." anlamındaki âyeti okuduktan sonra:

- 'Sizden önceki ümmetler Tevrat ve İncil'i bırakıp, keşiş ve hahamların sözlerine yöneldikleri için helak oldular ve bu iki kitaptaki gerçeklerde yok oldu,' dedi."[46]

İBN-İ MESUD İLE İBN-İ ABBAS'IN, EHL-İ KİTABA SORU SORMAYI YASAKLAMALARI

Hureys b. Zuhayr anlatıyor:

Abdullah b. Mesud şöyle der:

-' Ehl-i kitaba birşey sormayın. Onlar sapıklık ve şaşkınlık içerisinde iken, size doğru yolu nasıl gösterebilirler? Şayet olara sorarsanız, size verecekleri cevaba dikkat ediniz. Eğer Allah'ın kitabına uygunsa kabul edin, değilse bırakın."[47]

İbn-i Abbas şöyle der:

"Allah'ın peygamberine indirdiği kitap aranızda iken ve kitapların en yenisi olup daha eskimemiş ve bozulmamışken herhangi bir şeyi Ehl-i kitaba ne diye soruyorsunuz? Allah ehl-i Kitabın, Allah'ın asıl kitabını değiştirmiş olduklarını ve ellerinde mevcut olan kitabın kendi uydurmaları olduğunu, kitabından size bildirmiyor mu?" [48]

VI. ALLAH VE RASULÜNÜN İLİMLERİNDEN ETKİLENMEK

Ebû Osman el-Medeni'den:

"**Ukbe b. Müslim** anlatıyor:

"Bir defasında Medine'ye vardığımda halkın bir adamın etrafında toplandıklarını görerek:

- 'Bu kimdir? diye sordum.

- '**Ebû Hureyre**,' dediler. Bunun üzerine gidip yanına oturdum. **Ebû Hureyre** etrafındakilere söz ediyordu. Sözlerini bitirip cemaat

(46) *Kenzu'l-Ummal*, I, 95.
(47) *Camiu Beyani'l-ılm*, II, 40.
(48) A.g.e., II, 42.

dağıldıktan sonra:

- 'Eğer Rasûlullah'tan dinleyip ezberlediğin bir hadis varsa Allah rızası için bana söyle,' dedim. **Ebû Hureyre**:

- Evet, sana Peygamber Efendimizin, kendisiyle benden başka kimsenin bulunmadığı bir anda söylediği ve iyi ezberlediğim bir hadisini anlatayım, dedi ve baygınlık geçirerek yüzüstü yere düştü. Uzun müddet omuzlarından tutup göğsüme dayadım. Ayılıp elini yüzüne sürdükten sonra:

- Rasûlullah(s.a.v.) buyurdu ki: 'Allah kıyamet günü kullarını yargılamak için indiğinde herkes dizüstü çökmüş sırasını bekler. İlk çağrılanlar, hafızlar, mücahidler ve zenginlerdir.' Allah hafıza:

- 'Rasûlüme indirdiğim şeyleri sana bildirmedim mi?' diye sorar. Adam:

- 'Evet, bildirdin, ya Rab,' der. Allah:

- 'Öğrendiklerinle amel ettin mi?' Adam:

- 'Evet, Ya Rab, ben sana gece gündüz ibadet ederdim,' der. Allah:

- 'Yalan söylüyorsun der. Meleklerde bunu tasdik ederler. Allah adama:

- Senin maksadın, sana "Falanca adam okumuştur, bilgilidir" denilsindi. İşte o, sana söylendi.' Ondan sonra zengin ortaya getirilir. Allah ona da:

- 'Ben seni hiç kimseye muhtaç olmayacak şekilde zengin kılmadım mı?' diye sorar. Adam:

- 'Evet, Ya Rab,' diye cevap verir. Allah:

- 'Sana verdiğim malı ne şekilde kullandın?' diye sorar. Adam:

- 'Onunla akraba haklarını gözetir ve fakirlere yardımda bulunurdum,' der. Allah:

- 'Yalan söylüyorsun,' der. Meleklerde bunu tasdik ederler. Allah:

- 'Sana "Cömert" desinler diye bunları yapıyordun. İşte o sana söylendi,' der. Ondan sonra Allah yolunda öldürülen mücahid ortaya getirilir. Allah ona da:

- 'Sen niçin öldürüldün?' diye sorar. Adam:

- 'Sen kendi yolunda cihad yapmamızı emretmiştin. Ben de senin emrini yerine getirmek için cihad ettim ve olduruldum,' der. Allah:

- 'Yalan soyluyorsun,' der. Meleklerde tasdik ederler. Allah(c.c.):

- 'Hayır, sen benim emrimi yerine getirmek için değil, sana: "Falanca adam kahramandır, cesurdur" denilsin diye cihad ettin. Işte o sana denildi,' der.

Ebû Hureyre diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.) bundan sonra benim dizime vurarak:

- 'Ey **Ebû Hureyre**, kıyamet gunu Allah'ın kullarından cehennem ateşinde ilk yanacak olanlar bu uç zumredir,' buyurdu.[49]

BILDIKLERINI OĞRETMEYEN ALIM ILE BILMEDIKLERINI OĞRENMEYEN CAHILIN KINANMASI

Abdurrahman'ın babası **Ebza el-Huzai** anlatıyor:

"Birgun Rasûlullah(s.a.v.) hutbe okurken bazı muslumanları ovduktensonra: "Bazı kimseler niçin komşularına bildiklerini oğretmiyorlar, Islâmın hukumlerini onlara bildirmiyor, onlara iyiliği emredip kotulukten alıkoymuyorlar? Bazı kimseler de bilmediklerini niçin komşularından oğrenmiyor ve bilgi sahibi olmuyorlar? Vallahi, ya onlar komşularına oğretecekler, Islâmın hukumlerini bıldirip bilgı sahipleri kılacaklar, diğerleri de bilmediklerini oğrenecekler, dini konuları oğrenecekler, ya da ben onları bu dunyada cezalandıracağım,' buyurdu. Ondan sonra minberden inerek odasına girdi. Bunun uzerine bazıları:

- 'Rasûlullah(s.a.v.) bu sozuyle kimleri kastetti?' diye sordular. Bazıları da:

- 'Eş'aroğullarını kastetti, çunku onlar bilgili kimselerdir. Komşuları ise sağda solda gezindikleri için bir şey bilmıyorlar,' dedıler. Bunu işiten Eş'aroğulları Rasûlullah (s.a.v.)'a gelerek:

- 'Ya Rasûlullah, sen bazılarını ovduğun halde bızi yermişsin. Acaba suçumuz nedir?' dediler. Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Bazı kimseler ya komşularına gereken bilgileri oğretip, onları Islâmi bilgilere sahip kılacaklar, onlara iyiliği emredip kotulukten alıkoyacaklar, komşularıda gerekli bilgileri oğrenip bilgi sahibi ola-

(49) *Sunen ı Tırmızı*, II, 61

caklar, ya da ben onları bu dünyada cezalandıracağım,' dedi. Eşaroğulları:

- 'Ya Rasûlullah, bizi mi kastediyorsun?' dediler. Rasûlullah aynı sözleri tekrarladı. Onlar bir daha aynı soruyu sorunca, yine aynı cevabı verdi. Bunun üzerine Rasûlullah(s.a.v.)'a:

- 'Öyleyse bize bir yıl mühlet ver, dediler. Rasûlullah'da onlara bir yıl mühlet verdi ve şu âyeti okudu:*"İsrailoğullarından inkar edenler, Davud'un ve Meryemoğlu İsa'nın diliyle lanetlenmişlerdi. Bu, başkaldırmaları ve aşırı gitmelerindendi. Birbirlerinin yaptıkları fenalıklara mani olmuyorlardı. Yapmakta oldukları ne kötü idi!"*(50)

VII. İLİM, İMAN VE AMELİN BİRLİKTE ÖĞRENİMİ

İbn-i Ömer şöyle der:

"Yaşadığım bu uzun zaman diliminde, iman etmezden önce Kur'an'ı öğrenmeye çalışmazdık. Hz. Peygambere inen bir suredeki, helal ve haramı, uyulması gereken emir ve hükümleri -bugün siz Kur'an-ı öğrendiğiniz gibi- öğrenirdik. Daha sonra bazı kimselerin iman etmeden önce Kur'an-ı öğrenip sonuna kadar okudukları halde, emirlerini, yasaklarını, ve de uyulması gereken hükümlerini bilmediklerini gördüm. Kur'an-ı Kerim'i kötü hurmaları etrafa saçar gibi okurlar."(51)

Cündüb b. Abdullah şöyle der:

"Birgün Rasûlullah'ın yanında bulunuyorduk. O sırada biz ergenlik çağına yaklaşmış gençlerdik. Kur'an'ı müslüman olmadan önce öğrenmiştik. Müslüman olduktan sonra, Kur'an'ı öğrendikçe imanımız artardı." (52)

Hz. **Ali** şöyle der:

"Rasûlullah(s.a.v.) zamanında bir sure, bir âyet veya daha fazla âyet nazil olduğunda, onunla müminlerin iman ve huşuları artar, herkes nazil olan âyetin yasak ettiği şeyden vazgeçerdi."(53)

---

(50) Maide/78-79; *Kenzu'l-Ummal*, II, 139.
(51) *Mecmau'z-Zevâid*, I, 165
(52) *İbn-i Mâce*, 11.
(53) *Kenzu'l-Ummal*, I, 232.

ASHAB, BİR AYETİ ÖĞRENDİĞİNDE ONUNLA AMEL ETMEDİKÇE BAŞKA BİR AYETE GEÇMEZDİ

Ebû Abdurrahman es-Sülemî şöyle der:

"Ashabtan bize Kur'an öğretenler:

- 'Rasûlullahtan Kur'an'dan on ayet okuyup onunla ilgili hükümlerin uygulanmasını öğrenip amel etmeden diğer on âyete geçmezdik. Böylece hem ilmi, hem de ameli beraber öğrenirdik,' derlerdi."(54)

Başka bir rivayette **Ebû Abdurrahman** şöyle der:

"İşte biz böylece Kur'an'ı öğrenirken onunla birlikte tatbikatını da öğrenmiş olurduk. Bizden sonra öyle kimseler gelecek ki -elini boğazına götürerek- okudukları burayı bile geçmeyecektir." (55)

İbn-i Mes'ud şöyle der:

"Rasûlullah'tan on âyet öğrendiğimizde, onların içindeki hükümleri öğrenmedikçe, diğer on âyete geçmezdik." (56)

VIII. DİNİ KONULARDA İHTİYAÇ MİKTARI İLİM ÖĞRENME

SELMAN'IN ABBAS OĞULLARINDAN BİR ADAMA SÖYLEDİKLERİ

"**Selmanı Farisi Huzeyfe**'ye:

- 'Ey Abbasoğulları kabilesine mensup kardeşim, ilim çok, ömür kısadır. Dini konularda ihtiyaç duyduğun kadar ilimden öğrenerek, sana yük olmaması için gerisini bırak,' dedi.(57)

Ebû'l-Bahteri rivayet ediyor:

"**Selman-ı Farisi** (r.a.) Abbasoğulları kabilesinden bir adamla beraber bir yolculukta bulundu. Adam bir yerde inip Dicle nehrinden su içti ve tekrar binitine bindi. Hz. **Selman** ona:

- 'İn yine iç,' dedi. Adam:

-' Ben susuzluğumu giderdim, daha içmem,' dedi. **Hz. Selman**:

---

(54) *Musned*, V, 140

(55) *Kenzu'l-Ummal*, I, 232.

(56) A.g.e., A.y.

(57) *Hilyetu'l-Evliya*, I, 18.

- 'Senin Dicle nehrinden içmenle su azaldı mı?' diye sordu. Adam:

-' Bu kadar içmekle nehrin suyu azalır mı?' dedi. Hz. **Selman**:

- 'Işte ilımde boyledir. Ondan ne kadar alsan azalmaz. Faydalanacağın kadar ondan al,' dedi.(58)

İBN-İ ÖMERIN KENDISINDEN MEKTUPLA
ILIM OĞRENMEK ISTEYEN ADAMA CEVABI

Muhammed b. Ebû Kaye anlatıyor:

"Bir adam **İbn-i Ömer**'e mektup yazarak kendisini ilimden bahsetmesini istedi. **İbn-i Ömer** adama:

- 'Ilim mektupla bildirilecek kadar kısa birşey değildir. Şu nasihatı sana yazayım: Dilini muslumanların onur ve haysiyetiyle oynamaktan, sırtını onların malını yuklenmekten ve karnını onların hakkını yemekten sakın ve toplumdan da soyutlanmadan Allah'ın huzuruna çıkmaya çalış,' diye bir mektup yazdı."(59)

Ebû Rıfa anlatıyor:

"Birgun Rasûlullah'ın yanına vardığımda, hutbe okuyordu. Ona:

- 'Ya Rasûlullah, dınından haberı olmayan ve oğrenmek için buraya kadar gelen yabancı bir adamım,' dedim. Rasûlullah (s.a.v.) hemen hutbesini keserek mınberden indi ve yanıma geldi. Ayakları demırden sandığım bir kursu getirildi. Rasûlullah(s.a.v.) kursunun uzerinde oturup, Allah'ın bildırdiklerinden bana oğrettikten sonra tekrar minbere donerek kaldığı yerden hutbesine devam etti."(60)

Cerir anlatıyor:

Bir bedevi Rasûlullah(s.a.v.)'a gelerek:

- 'Ya Rasûlullah, bana Islâmiyeti oğret,' dedi. Rasûlullah(s.a.v.):

- 'Allah'tan başka ilah bulunmadığına ve **Muhammed**'in onun kulu ve elçisi olduğuna inanacaksın. Ramazan orucunu tutacaksın. Beytullah'ı ziyaret edeceksin. Kendin için arzu ettiğin şeyi başkalarına da isteyecek, kendin için arzu etmediğin şeyi başkalarına da istemiyeceksin.' buyurdu."(61)

---

(58) A g e , I, 188
(59) *Kenzu l Ummal*, V, 230
(60) *Sahih : Muslim*, I, 287, El-Edeb, 171, *Kenzu'l Ummal*, V, 242
(61) *Kenzu'l Ummal*, I, 70

Huzeyme b. Sabit anlatıyor:

"Muradoğulları kabilesinden **Ferve b. Müseyk** adında bir adam Kinde meliklerini terkedip Rasûlullah'a tabi olmak için Medine'ye gelerek **Sa'd b. Ubade**'ye misafir oldu. **Ferve, Sa'd**'in evinde Kur'an'ı, dinin farzlarını ve ahkamını öğreniyordu..." (62)

Zübeyr b. Abdulmuttalib'in kızı **Dubaa** anlatıyor:

"Yemen'in Behra kentinden onüç kişilik bir heyet Medine'ye geldi. Bineklerini yedeklerine alarak Cedileoğulları mahallesinde oturan **Mikdad b. Amr**'ın evine vardılar. **Mikdad** dışarı çıkarak onlara "Hoşgeldiniz"diyerek, onları evinin bir odasında misafir etti. Heyet daha sonra Rasûlullah(s.a.v.)'ın huzuruna vararak müslüman oldular ve birkaç gün kalıp İslâmın farzlarını öğrendikten sonra Rasûlulah(s.a.v.¥)'la vedalaştılar. Efendimiz hediyelerinin verilmesini emrederek onları yolcu etti."(63)

HZ. EBÛBEKİR İLE HZ. ÖMER'İN DİNİ ÖĞRETMELERİ

İbn-i Sirin şöyle der:

"Hz. **Ebûbekir** ile Hz. **Ömer** halka: 'Allah'a kulluk edip, ortak koşmayın. Allah'ın farz kıldığı namazı ihmal etmeyin. Çünkü namazın ihmali büyük bir tehlikedir. Gönül hoşluğuyla zekatınızı verin, ramazan orucunu tutun ve idarecilerinize itaat edin' diye İslâmiyeti öğretiyorlardı."(64)

Hasan anlatıyor:

"Bir bedevi, Hz. **Ömer**'e gelerek:

- 'Ya Emire'l-Müminin, bana dini öğret,' dedi. Hz. **Ömer**:

- 'Allah'tan başka ilah olmadığına, **Muhammed**'in onun Rasûlü olduğuna şahitlik edeceksin, namaz kılacaksın, oruç tutacaksın, zekat vereceksin. Herşeyin aşikar olsun, sır tutmasını bil. Gizli kapaklı ve utanç verici şeyleri yapmaktan sakın. Kıyamet günü Allah'ın huzuruna çıktığında: "Bunları bana **Ömer** söyledi" de,' dedi."

La'lekai de **Hasan**'dan yaptığı naklini:

"Ey Allah'ın kulu, sen benim söylediklerimi yap da, yarın Al-

(62) Ibn-i Sa'd, I, 327.
(63) A.g.e., I, 331.
(64) *Kenzu'l-Ummal*, I, 69.

lah'ın huzuruna çıktığında ne söylersen söyle" şeklinde bitiriyor."[65]

Yine **Hasan** rivayet ediyor:

"Bir adam Hz. **Ömer**'e gelerek:

- 'Ya Emire'l-Müminin, ben işleri çok olan bir köylüyüm. Her zaman buraya gidip gelemem. Bana öyle bir şey anlat ki, yaptığım zaman başka bir şeye ihtiyacım kalmasın,' dedi. Hz. **Ömer**(r.a.):

-' İyice kulak ver ve elini bana uzat,' dedi. Adam elini uzatınca:

-' Allah'a hiç bir şeyi ortak koşmayarak yalnız O'na ibadet edeceksin, namaz kılacak, zekatını verecek, hac ve umreni yapacaksın. Her yaptığın aşikar olsun. Gizli iş yapmaktan sakın. Halk arasında yayılıp söylendiği zaman utanıp rezil olmayacağın işler yap. Utanç duyacağın işlerden sakın.' Adam:

- 'Ya Emire'l-Müminin, bu dediklerini yaparım. Fakat Allah'ın huzuruna çıktığımda "Bunları yapmamı Ömer söyledi" derim,' dedi. Hz. **Ömer**(r.a.):

- 'Bunları yap da, Allah'a ne söylersen söyle,' dedi."[66]

IX. NAMAZIN ÖĞRETİLMESİ

RASÛLULLAH'IN ASHABINA NAMAZI ÖĞRETMESİ

Ebû Malik el-Eşca'i babasından şöyle naklediyor:

"Bir adam müslüman olunca Rasûlullah (s.a.v.) ona ilk önce namazı öğretirdi."[67]

Hakem b. Umeyr anlatıyor:

"Rasûlullah(s.a.v.) bize namazı öğretirken:

- 'Namaza kalktığınızda kulaklarınızı geçmeyecek biçimde ellerinizi kaldırarak tekbir alın ve Sübhanekellahümme ve bihamdik... duasını okuyun,' derdi."[68]

---

(65) A.g.e., I, 70.
(66) A.g.e., VIII, 208.
(67) *Mecmau'z-Zevaid*, I, 293.
(68) *Kenzu'l-Ummal*, IV, 203.

RASÛLULAH, EBÛBEKİR, ÖMER
VE İBN-İ MESUD'UN TEŞEHHÜDÜ ÖĞRETMELERİ

İbn-i Ömer şöyle der:

"Hz. **Ebûbekir** minbere çıktığı zaman öğretmenin çocuklara ders öğrettiği gibi bize teşehhüdü öğretirdi."

İbn-i Abbas şöyle der:

"Hz. **Ömer** (r.a.) elimden tutup bana teşehhüdü öğretti. Rasûlullah'da elimden tutarak bana: ettehiyyâtü lillâhi, vesselavâtü vettayyibât el mübârekâtü lillâh" diyerek teşehhüdü öğretti."[69]

Abdurrahman b. el-Kari şöyle der:

"Hz. **Ömer**'in minberde halka "et-Tehiyyâtü lillahi" deyiniz diyerek teşehhüdü öğrettiğini gördüm."

İbn-i Abbas der ki:

"Rasûlullah (s.a.v.) bize teşehhüdü Kur'an surelerini öğrettiği gibi öğretirdi."

İbn-i Mesud der ki:

"Rasûlullah (s.a.v.) Kur'an'dan bir sure öğretir gibi elim onun elinin içinde olduğu halde bana teşehhüdü öğretti."

Esved şöyle der:

"Rasûlullah bize Kur'an-ı Kerim'den bir sureyi öğrettiği gibi teşehhüdü öğretir ve ondaki vav ve elifleri uzatmamızı söylerdi." [70]

HUZEYFE'NİN GEREĞİ GİBİ NAMAZ
KILMAYAN ADAMA NAMAZI ÖĞRETMESİ

Zeyd b. Vehb anlatıyor:

"**Huzeyfe** (r.a.)mescide girdiğinde bir adam namaz kılıyordu. Fakat ruku ve secdeleri tam olarak yapmıyordu. Adam namazını tamamladıktan sonra çıkıp gitmek isterken Huzeyfe(r.a.):

- 'Ne zamandan beri böyle namaz kılıyorsun?' diye sordu. Adam:

- 'Kırk yıldan beri,' dedi.

- 'Kırk yıldanberi sen namaz kılmamışsın. Eğer sen böyle ölür-

(69) A.g.e., IV, 214.
(70) A.g.e., IV, 218.

sen, **Muhammed**(s.a.v.)'in üzerinde olduğu fıtrat üzerine ölmemiş olursun,' dedikten sonra adama doğrusunu öğretti ve: - 'Kişi rukü ve secdeleri tam olarak yapmak şartıyla namazını çabuklaştırabilir,' dedi."[71]

X. ZİKİR VE DUALARI ÖĞRETMEK

RASÛLULLAH'IN, ZİKİR VE DUALARI ÖĞRETMESİ

Hz. **Ali** (r.a.) anlatıyor:

"Ya **Ali**, sana beş bin koyun mu vereyim, yoksa **dünya ve ahiretin** için yararlı olan beş kelimeyi mi öğreteyim?' dedi.

- 'Ya Rasûlullah, beş bin koyun fena değil, ama ben o **beş kelimeyi** öğretmeni istiyorum,' dedim. Rasûlullah(s.a.v.):

-' Allah'ım günahlarımı affet, ahlakımı güzelleştir, bana helal kazanç nasib et, beni verdiğin rızka kanaatkar kıl ve kalbimi haram kıldığın şeylere meylettirme, de' buyurdu."[72]

HZ. ALİ'NİN, CAFER'E ZİKİR VE DUALARI ÖĞRETMESİ

Nesai ve **Ebû Nuaym** rivayet etmiştir:

"**Abdullah b. Cafer**, kızlarına: "La ilahe illallah-ül halimü'l-kerim. Süphanehu tebarekellahü rabbü'l-alemin ve rabbü'l-arşi'l-azim ve'l-hamdü lillahi rabbi'l-alemin" zikrini öğretir ve "Ben bu zikri Hz. **Ali**'den öğrendim, o bana: 'Rasûlullah güç bir işle karşılaştığında bu zikri okurdu,' derdi."[73]

Abdullah b. Cafer anlatıyor:

"Hz. **Ali** bana:

- 'Ey kardeşimin oğlu, sana Rasûlullah'tan duyduğum kelimeleri öğreteyim. Kim üç kez "el-hamdülillahi rabbi'l-alemin" üç kez, "Tebareke'llezi biyedihi'l-mülkü yuhyi ve yumitü ve hüve ala külli şey'in kadir" üç kez, "La ilahe illallahü'l-halimü'l-kerim" söylerse cennete girer" dedi.[74]

---

(71) A.g.e., IV, 230.
(72) A.g.e., I, 305.
(73) A.g.e., I, 298.
(74) A.g.e., VIII, 111.

Sa'd b. Cünade anlatıyor:

"Taif halkı içinde Rasûlullah'a herkesten once gelen bendim. Bir sabah vaktı Taıf'ten çıkıp ikinde vakti Mina'ya vardım. Mina'da dağa çıktım. Daha sonra Peygamberimizin yanına vararak musluman oldum. Bunun uzerine Rasûlullah bana "Ihlas ve Zılzal sureleri ile "Suphanellahi ve'l-hamdulillahi vela ilahe illallahu va'llahu ekber, zıkrını oğretti ve "Kur'an'da "kişiye yararlı ve kalıcı kelimeler olarak bahsedilenler bunlardır" buyurdu. (75)

Ubey b. Kab anlatıyor:

"Rasûlullah(s.a.v.) bize her sabah: "Islâm fitratı, ihlas kelimesi ve Rasûlullah'ın yolu ile **İbrahim**'ın lekesiz ve şırkten uzak olan dini uzere sabahladık, muşriklerden olmadık" duasını okumamızı ve her akşam da aynı duayı okumamızı soylerdı."(76)

Sa'd şoyle der:

"Muallim oğrencilere nasıl yazı yazmasını oğretıyorsa Rasûlullah'ta bıze·

"Allah'ım umitsizlikten, korkaklıktan, çok uzun yaşayarak kotu duruma duşmekten sana sığınırım. Dunya hayatının fitnesinden ve kabir azabından sana sığınırım" duasını oğretiyordu." (77)

Abdullah b. Haris b. Nevfel babasından nakledıyor:

"Rasûlullah (s.a.v.) bize cenaze namazını oğretirken şu duayı okumamızı soyledi:

"Allah'ım erkek-kadın tum din kardeşlerimizi affet. Aramıza dargınlık ve duşmanlık sokma, kalplerimizi birbirine ısındır. Allah'ım, bu senin falan kulundur. Biz onu hayırlı bir insan olarak tanırız, Sen onu bizden daha iyi tanırsın. Bizi ve onu affet."

Haris diyor ki, o zaman ben herkesten kuçuktum. Rasûlullah'a:

- 'Ya Rasûlullah, senin oğrettiğin gibi soyleyemezsem?' dedim. Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Sen nasıl biliyorsan oyle soyle,' buyurdu." (78)

---

(75) Tefsıru Ibn-ı Kesır, III, 86
(76) *Kenzu'l Ummal*, I, 294
(77) A g e , I, 307
(78) A g e , VIII, 114

Ubade b. Samit anlatıyor:

"Ramazan yaklaştığında Rasûlullah (s.a.v.) bize şu duayı öğretirdi: "Allah'ım Ramazan'ı bize, bizi Ramazan'a mübarek kıl. Ramazan ayında yapmış olduğumuz ibadetleri kabul eyle."[79]

HZ. ALİ'NİN, İNSANLARA RASÛLULLAH'A SELAVÂT GETİRMEYİ ÖĞRETMESİ

Selame el-Kindî rivayet ediyor:

"Hz. **Ali** (r.a.), **Rasûlullah (s.a.v.) üzerine selavât getirmeyi** öğretirken şöyle derdi:

-'Ey yedi kat yeri yayıp döşeyen Allah'ım, ey yedi kat göklerin yaratıcısı olan Allah'ım, ey mutlu ve kara bahtlı kalpleri elinde tutan Allah'ım, selamlarının en şereflisini, bereketlerinin en üstününü, rahmetinin en büyüğünü, cahiliyye karanlıklarını kapatarak yeni ve mutlu devirler açan, hak uğruna hakkı yücelten, hurafe ve batıl inançların yayılmasını önleyen, elçilik görevini yüklendiğinden beri, emrine itaatle boyun eğen, azimle bütün gücüyle sebat edip hiçbir engele karşı gevşemeyen, vahyini can kulağıyla dinleyen, yüklendiği görevi bütün varlığıyla muhafaza ederek, nurlanmak isteyenleri sönmez bir nurun kaynağı ile nurlandıran kulun ve Rasûlün **Muhammed** (s.a.v.)'in üzerine indir. Gönüller, bozukluk ve şaşkınlık içinde bocalarken onunla hidayet bulmuş, İslâm bayrağı onunla dalgalanmıştır. Senin emin olan memurun, saklı ilminin hazinedarı O'dur. Kıyamet günü şahidin O'dur. O'nu insanlığa nimet olarak ve hakkı yüceltmek için gönderdin. Allah'ım Adn cennetinde O'na geniş bir yer ayır ve fazlından kat kat hayırlar ver. O'nu bütün kederlerden uzak tut ve bitmez tükenmez bilmeyen iyilik ve nimetlerinden O'na bol bol ver. O'nun makamını bütün insanların makamından üstün kıl. Katındaki makamından sonsuz yücelikler ver. O'nun nurunu tamamla. Şehadetini makbul, sözlerini makul, her sözünde bir hikmet, her kelimesinde delil ve hüccet bulunan bir kişi olarak onu mükafatlandır."[80]

---

(79) A.g.e., IV, 323.

(80) A.g.e. I, 214.

XI. MEDİNE'YE GELEN MİSAFİRLERİN ÖĞRETİMİ

RASÛLULLAH'IN, ABDULKAYS OĞULLARI HEYETİNİN ÖĞRETİMİNİ ASHABA EMRETMESİ

Şinab b. Abbad Abdülkays heyetinden birinin şöyle dediğini rivayet eder:

-'Rasûlullah'ın huzuruna girdiğimizde ashap çok sevinerek, kalkıp bize yer gösterdiler. Rasûlullah(s.a.v.) 'bize hoşgeldiniz,' deyip dua ettikten sonra:

- 'Reisiniz kimdir?' diye sordu. Hepimiz **Münzir b. Aiz**'i gösterdik.

- 'Şu yüzünde yara izi olan adam mı?' diye sordu. **Münzir**'in yüzüne bir merkebin tekme vurması nedeniyle yüzünde bir yara açılmıştı da, o günden beri ona "Eşec" yani "yüzü yaralı adam" denildi. Rasûlullah(s.a.v.)'a:

- 'Evet, Ya Rasûlullah' dedik. **Münzir** ise heyetin arkasında kalarak, binekleri bağlayıp eşyaları topladıktan sonra elbisesini heybeden çıkarıp giydikten sonra içeri girerek Rasûlullah'ın yanına doğru ilerledi. Rasûlullah o esnada ayağını uzatarak arkasına yaslanmıştı. Arkadaşları kalkıp yer gösterince Rasûlullah da kalkıp ona sağ tarafında yer gösterdi. **Münzir** oturduktan sonra ona hoş geldiniz" diyerek, bir hayli iltifatta bulundu. Daha sonra Hacer kabilesinin "Safa" "Muşakkar" ve başka köylerinin adlarını verdi. **Münzir**:

- 'Anam-babam sana feda olsun Ya Rasûlullah, siz köylerimizin adını bizden daha iyi biliyorsunuz,' deyince Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Ben sizin köylerinizi gezdim ve oralarda bana ilgi gösterildi,' buyurdu. Sonra Ensar'a dönerek:

- 'Kardeşlerinize ikramda bulununuz, çünkü onlar da sizin gibi müslümandırlar ve saç ve ten yönüylede size benzerler. Başkaları İslâmiyeti zorla veya savaştıktan sonra kabul ederken, onlar kendi arzularıyla ve kimsenin zorlaması olmadan kabul ettiler,' dedi. Sabah olunca Rasûlullah bize:

- 'Kardeşlerinizin size karşı gösterdikleri misafirperverliği nasıl buldunuz?' diye sordu. Biz:

- 'Çok iyi insanlar, bize yumuşak yatak serdiler, güzel yemekler ikram ettiler. Bununla birlikte bize Allah'ın kitabını ve Rasûlünün

Sünnetini öğrettiler,' dedik. Rasûlullah(s.a.v.) buna çok sevindi ve herbirimize tek tek neler öğrendiğimizi sordu. Kimimiz tahiyyatı, kimimiz fatiha ile bir sureyi, iki sureyi, bir sünnet ve iki sünneti öğrenmiştik..."[81]

Ebû Said el-Hudrî anlatıyor:

"Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına oturuyorduk, bize:

-' Abdülkays kabilesinin heyeti geldi,' dedi. Sağa sola bakındık, kimseyi göremedik. Aradan bir saat kadar zaman geçince karşıdan göründüler ve gelip selam verdikten sonra Rasûlullah(s.a.v.) onlara:

- 'Yanınızda hurma veya azık kaldı mı?' diye sordu.

- 'Evet,' dediler. Bunun üzerine Rasûlullah bir sergi serilmesini emretti. Onlarda artan hurmaları serginin üzerine döktüler. Rasûlullah ashabını toplayarak hurmaları göstererek:

- 'Siz buna "Berni" buna şu, buna bu ismini veriyorsunuz,' dedi. Ashab "evet" dediler. Sonra Peygamberimiz ashabtan herbirine bir misafiri götürüp Kur'an okutmasını ve namazı öğretmesini emretti. Aradan bir hafta geçtikten sonra Rasûlullah(s.a.v.) onları çağırıp denedi. Biraz öğrendiklerini görünce, onları bu kez de bir başkalarına teslim ederek bir hafta daha belletti. İkinci haftanın sonunda ise, onları birçok şeyi öğrenmiş gördü, Rasûlullah (s.a.v.)'a:

- 'Ya Rasûlullah, artık çoluk çocuğumuzu özledik. İzin verseniz de gitsek. Allah'ın yardımıyla dinimizi öğrendik,' dediler. Rasûlullah (s.a.v.) da:

- 'Evlerinize dönünüz, dedi..."[82]

XII. YOLCULUKTA İLİM ÖĞRENMEK

RASÛLULLAH'IN VEDA HACCI YOLCULUĞUNDA ASHABA DİNİ ÖĞRETMESİ

Cabir anlatıyor:

"Rasûlullah(s.a.v.) Medine'de kaldığı dokuz yıl içinde hac yolculuğuna çıkmadı. Dokuzuncu yıldan sonra: "Rasûlullah bu yıl hacca gidecektir" diye ilan ettirdi. Bunun üzerine birçok kimse Rasûlullah'la

(81) *Mecmau'z-Zevâid*, VIII, 178; *Et-Tergîb ve't-Terhîb*, IV, 152.
(82) *Kenzu'l-Ummal*, III, 113.

birlikte çıkmak ve ne yapacaksa onun gibi yapmak istedikleri için Medine'de toplandılar. Rasûlullah(s.a.v.) Zilka'de ayının bitimine beş gun kala hareket ettı. Biz de beraberındeydık. Zulhuleyfe'ye vardığımızda **Umeys**'in kızı **Esma, Muhammed b. Ebibekir**'ı doğurdu ve Rasûlullah'a: "Ne yapayım?" diye haber saldı. Rasûlullah(s.a.v) ona:

- 'Guslettıkten sonra bır bez parçası kapatarak ıhrama gırsın,' diye haber gonderdı. Rasûlullah (s a.v.) hareket ettı, devesı Beyda'ya doğru yonelınce:

- 'Lebbeyk Allahumme lebbeyk. Lebbeyke La şerike lek, Lebbeyk, ınnelhamde vennı'mete leke velmulk. La şerikelek, şeklinde telbıye getırmeye başladı. Halk da onunla bırlikte telbıye getırırken, kimisi lebbeyke ze'l-mearie veya buna benzer ılaveler yaptığı halde Rasûlullah bunlara ses çıkarmıyordu. Rasûlullah aramızda bulunuyordu. Rasûlullah'ın onunde, sağ ve solunda gozlerımın gorebıldiği kadar kalabalık suvari ve piyadeler bulunuyordu. Rasûlullah(s.a.v.) nasıl yapıyorsa bizde aynısını yapıyorduk."[83]

CABİR EL-GADIRİ'NIN RASÛLULLAH'IN YOLCULUĞUNDA ILIM OĞRENMEK ISTEMESI

Cabir el-Gadıri anlatıyor:

"Bir binek ustunde yanımda biraz azıkla birlikte Rasûlullah'a yetiştim ve yolumuza devam ederek Mekke'ye vardık. Rasûlullah deriden bir çadıra istirahat için çekildi. Çadırın kapısında otuzdan fazla adam ellerinde birer kamçıyla bekliyorlardı. Çadıra girmek için yaklaştığımda adamın biri beni geri ıtti. Ona:

- 'Beni ıtersen ben de seni iteceğım. Bana vurursan ben de sana vururum,' dedim. Adam:

- 'Ey insanların en kotusu,' dedi.

-' Sen benden daha kotusun,' dedim.

-'Nasıl olur,' dedi.Yemen'in en ucra koşesinden buraya kadar Rasûlullah'tan bir şeyler oğrenmek ve dondukten sonra, oğrendiklerimi oradakilere soylemek için geldim. Sen benim onun yanına girmeme mani oluyorsun, deyince:

- 'Vallahi doğru soyluyorsun, ben senden daha kotuyum,' dedi. Daha sonra Rasûlullah devesine binip yola çıktı. Mina'ya vardığında

(83) *El Bıdaye*, V, 146.

Akabe'de ona soru sormak için halk etrafını sardı. Fakat kalabalıktan kimse ona yaklaşamıyordu. Başı tıraş edilmiş biri:

-'Ya Rasûlullah, bana dua et,' dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

-'Allah başını traş edenleri affetsin, 'dedi. Adam tekrar:

-'Ya Rasûlullah bana dua et,' dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) üç defa:

- 'Allah başını traş edenleri affetsin,' dedikten sonra gidip kendiside başını tıraş etti. Bundan sonra gördüğüm herkesin başı tıraş edilmişti." (84)

XIII. CİHAD VE İLMİ BİR ARADA GERÇEKLEŞTİRMEK

ASHABIN CİHAD İLE İLMİ BİR ARADA GERÇEKLEŞTİRDİKLERİNE DAİR EBÛ SAİD'İN HADİSİ

Ebû Said el-Hudrî anlatıyor:

"Biz savaşa çıktığımızda Rasûlullah'danhadis dinlemekiçinbir veya iki adam bırakırdık. Savaştan döndüğümüzde Rasûlullah'tan duyduklarını bize anlatırlardı. Biz de: "Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur" diye halka söylerdik."(85)

XIV. GEÇİMLE İLİM ÖĞRENMEYİ BİR ARADA YÜRÜTMEK

ASHABIN BİR TARAFTAN GEÇİMLERİNİ TEMİN EDERKEN DİĞER TARAFTAN İLİM ÖĞRENMESİ

Enes b. Malik anlatıyor:

"Ensardan yetmiş kişi gece olunca Medine'de kendilerine tahsis edilmiş evde toplanıp Kur'an-ı Kerim'i öğreniyorlardı. Sabah olduğunda güçlü olanlar odun toplamak, su çekmek gibi işlerle uğraşırlardı. Zengin olanlar ise kendi koyunlarından bir tanesini keserek Rasûlullah'ın evinin önüne asarlardı. Habib şehid olduktan sonra

(84) *Kenzu'l-Ummal*, III, 49.
(85) A.g.e., V, 240.

Rasûlullah bu yetmiş kişiyi sefere çıkarttı. Dayım **Haram b. Milhan** da onların içindeydi. Süleyboğulları kabilesinin yanından geçerlerken halk onlara takılmak istediler. Dayım komutanlarına:

- 'İzin verirsen gidip onlara, sizin için gelmedik, diyeyim bakışlarını bizden çevirsinler,' dedi. Komutanın müsadesiyle gitti. Fakat onların yanına vardığında biri, dayıma konuşma imkanı vermeden bir mızrak vurarak onu yere yıktı. Dayım mızrağın soğukluğunu karnında hissedince:

- 'Allahu ekber! Kabenin Rabbine yemin olsun ki, cenneti hak ettim,' dedi ve vefat etti. Daha sonra bu yetmiş kişinin hepsini kılıçtan geçirerek durumu Rasûlullah'a anlatacak tek bir kişiyi bile sağ bırakmadılar. Rasûlullah bu faciayı duyunca çok üzüldü. Her sabah namazını kıldığında ellerini havaya kaldırıp bunu yapanlara beddua ederdi."[86]

Enes anlatıyor:

Bir gurup insan Rasûlullah'a gelerek:

- 'Bize Kur'an ve sünneti öğretmek için bir kaç kişi gönder,' diye ricada bulundular. Rasûlullah onlara Ensar'dan Kur'an okuyan, geceleri ilim tahsil eden, gündüzleri hem mescide su taşıyan, hem odun toplayıp satan ve parasıyla Suffe'de bulunanlara yiyecek alan yetmiş kişiyi gönderdi. Dayım **Haram b. Mılham** da bunların arasındaydı. Yolda kalleşlik ederek daha oraya varmadan yetmiş kişiyi de öldürdüler Öldürülürken:

- 'Allah'ım sana kavuştuğumuzu, senden razı olduğumuzu senin de bizden razı olduğunu Rasûlüne bildir,' diye dua ettiler. Hainlerden biri dayım **Haram b. Milhan**'a arkadan sırtına bir mızrak sapladı. Mızrak ön taraftan çıkınca dayım:

- 'Kabenin Rabbine yemin ederim ki, cennete nail oldum,' dedi. Daha henüz ölüm haberi gelmemişken Rasûlullah ashabına:

- 'Kardeşlerimizin hepsi öldürüldü ve ölürlerken: "Allah'ım biz senden, sen de bizden hoşnut olarak sana kavuştuğumuzu Rasûlüne bildir, dediler" diye haber verdi.[87]

(86) İbn-i Sa'd, III, 514.
(87) İbn-i Sa'd, III, 514

HZ. ÖMER ILE ENSARDAN BIR KOMŞUSUNUN
SIRA ILE ILIM OĞRENMELERI

İbn-i Abbas, Ömer'in şoyle dediğını rivayet eder:

"Ensardan bir komşumla birlikte Medine'nin kenar semti **Ümeyye b. Zeyd** oğulları mahallesında oturuyorduk. Rasûlullah'a nobetleşe bırgun o, bir gun ben gidiyorduk. Ben gittiğimde o gun vahıy ve diğer konularda ne duyarsam geldiğimde komşuma soylerdim. O da gıttığı zaman aynısını yapardı. Birgun sıra onundu. Donduğunde kapıyı hızlı çalarak benim için:

- 'Burada mı?' diye sordu. Fena halde korkarak dışarı çıktım.

- 'Buyuk bir olay oldu. Rasûlullah butun eşlerini boşadı,' dedı. Hemen **Hafsa**'nın yana vardım, ağlıyordu. Ona:

- 'Rasûlulah hanımlarını boşadı mı?' dıye sordum.

- 'Bilmiyorum,' deyince, Rasûlullah'ın huzuruna girdi, daha oturmadan:

- 'Ya Rasûlullah, hanımlarını mı boşadın?' dedim.

- 'Hayır,' deyince; ben de hayretimden "Allahu ekber" demişim."(88)

BERA B. AZİB DER KI· "HEPIMIZ RASÛLULLAH'TAN
DEVAMLI HADIS DINLEYEMIYORDUK."

Bera b. Azib şoyle der:

"Hepimiz Rasûlullah'tan devamlı hadis dinleyemiyorduk. Zira iş guç sahibi idik. Fakat o zaman kimse yalan soylemiyordu. Rasûlullah'ın meclisinde bulunanlar bulunmayanlara hadis naklederlerdi."(89)

Yine **Bera b. Azib** anlatıyor:

"Her hadisi bizzat Rasûlullah'tan dinleyemiyorduk. Biz develerimizi gutmekle meşgul olurken, arkadaşlarımız bize naklederlerdi."(90)

---

(88) *Sahıh ı Buharı*, I, 19
(89) *Mustedrek*, I, 127
(90) *Marıfetu ulumı'l Hadıs*, 14

TALHA B. UBEYDULLAH DER KI: BIZ ANCAK SABAH VE AKŞAMLARI RASÛLULLAH'IN YANINA GIDEBILIRDIK

Ebû Enes Malik b. Ebi Amir el-Ashabi anlatıyor:

"**Talha b. Ubeydullah**'ın yanındayken bir adam gelerek:

- 'Ey **Ebû Muhammed** şu Yemenli mi (**Ebû Hureyre**'yi kastederek) yoksa siz mi Rasûlullah'ı daha iyi tanıdığınızı bilmiyoruz. Bu adam, Rasûlullah'ın söylemediği sözleri uyduruyor,' dedi. **Talha**:

- 'Vallahi, bizim Rasûlullah'tan dinyemediğimiz şeyleri onun dinlediğinden ve bilemediklerimizi bildiğinden şüphe etmiyoruz. Zira biz zengin kimselerdik. Ev ve çoluk çocuk sahibiydik. Rasûlullah'ın yanına ancak sabah ve akşamları gidebiliyorduk. **Ebû Hureyre** ise fakirdi. Ne evi ne de çoluk çocuğu vardı. Eli Rasûlullah'ın elinde idi. Nereye gitse onunla beraber giderdi. Bilemediğimiz bir çok şeyleri bildiğinden, Rasûlullahtan dinleyemediğimiz birçok şeyleri dinlediğinden şuphemiz yoktur. Rasûlullahın söylemediği bir şeyi onun ağzından uydurmuş olduğunu sanmıyoruz,' dedi."(91)

GEÇIM TELAŞESINDEN ONCE DINI OĞRENMEK

Hz. **Ömer** (r.a.) şoyle der:

"Dini bilgisi olmayan bizim pazarımızda alışveriş yapmasın."(92)

XV. KİŞİNİN AİLESİNE İLİM ÖĞRETMESİ

HZ. ALİNIN: "KENDINIZI VE EHLINIZI CEHENNEM ATEŞINDEN KORUYUN" AYETINI TEFSIRI

Buhari ve **Müslim**'den:

"Hz. **Ali**, *"Ey iman edenler, kendinizi ve ehlınızi, yakıtı ınsanlar ve taşlar olan cehennem ateşinden koruyun"* (93) ayetini yorumlarken: "Yani kendinize ve ehlinize iyi şeyler öğretin" demiştir."(94)

---

(91) *Mustedrek*, III, 512
(92) *Kenzu'l Ummal*, II, 218
(93) Tahrım/6
(94) *Et-Tergıb ve't Terhıb* , I, 85

RASÛLULLAH'IN ÇOCUKLARIN EĞİTİMİNİ EMRETMESİ

Malik b. el-Huveyris şöyle der:

Rasûlullah'ın yanına gittik. Hepimiz genç ve akrandık. Orada yirmi gün kaldık. Rasûlullah(s.a.v.) çocuklarımızı özlediğimizi tahmin etti ve evde kimleri bıraktığımızı sordu. Ona durumu anlattık. Kendisi çok yumuşak kalbli ve merhametli idi. Bize:

- 'Çocuklarınızın yanına dönün, onlara dinlerini öğretin. Benden gördüğünüz gibi namaz kılın. Namaz vakti olunca sizden biri ezan okusun ve en yaşlınız da imam olsun buyurdu."[95]

XVI. DÜŞMANIN VE DİĞER YABANCILARIN DİLİNİ ÖĞRENMEK DİNİ BİR ZARURETTİR

RASÛLULLAH'IN HZ. ZEYD'E YAHUDİLERİN DİLİNİ ÖĞRENMEYİ EMRETMESİ

Zeyd b. Sabit (r.a.)anlatıyor:

"Rasûlullah Medine'ye hicret ettiğinde beni yanına götürdüler ve:

-Ya Rasûlullah, bu delikanlı Beni Neczar kabilesindedir. Sana indirilen kitaptan on yedi sure ezberlemiştir,' dediler. Bu sureleri Rasûlullah'a okuyunca çok hoşuna gitti. Bana:

- 'Ey **Zeyd**, Yahudilerin yazısını öğren. Zira ben onlara mektup yazdırırken güvenemiyorum,' buyurdu. Bunun üzerine onyedi gün içerisinde bu dili öğrendim. Bundan sonra Rasûlullah'ın gönderdiği mektupları ben yazar, gelen mektupları yine ben okurdum."[96]

İBN-İ ZÜBEYİR'İN KÖLELERİNİN DİLLERİNİ BİLMESİ

Ömer b. Kays anlatıyor:

"**Abdullah b. Zübeyir**'in farklı dilleri konuşan birçok kölesi vardı. **Abdullah** onlarla konuştukları dille konuşurdu. **Abdullah b. Zübeyir** öyle bir adamdı ki, dünya işleriyle uğraşırken gördüğümde:

(95) *Buhari*, El-Edeb, 33.
(96) *Kenzul-Ummal*,

"Bu adamda zerre kadar Allah düşüncesi yoktur" ahiret işleriyle uğraşırken gördüğümde: Bu adamda zerre kadar dünya isteği yoktur" derdim.[97]

HZ. ÖMER'İN NUCUM VE ENSAB İLMİNİ ÖĞRENMEYİ TEŞVİK ETMESİ

Hz. **Ömer** şöyle der:

"Şu nücum (yıldızlar) ilminden size kara ve deniz karanlıklarında yol gösterecek kadar ve şu ensab (soy, tarih bilgisi) ilminden de, sizleri birbirinize kaynaştıracak kadar öğrenin." [98]

HZ. ALİ'NİN, EBÛ ESVED ED-DÜVELİ'YE KUR'AN'I HAREKELENDİRMEYİ EMRETMESİ

Sa'saa b. Sahan şöyle anlatır:

"Bir bedevi Hz. **Ali**'ye gelerek:

- Ya Emire'l-Müminin, sen şu ayeti nasıl okursun? "La yekulüh ille'l-hatun"[99] Çünkü ayetin zahiri manasına bakılırsa: "Her adım atan o kanlı irini yer" Ya Emire'l-müminin hiç adım atmayan insan var mıdır? deyince, Hz. **Ali** gülümseyerek:

- 'Sen kelimeyi yanlış okuyorsun. "hatun" değil, "haitun"dur. Yani "cehennem de kanlı irini ancak günah işleyenler yer" dedi. Bedevi:

- 'Doğru söylüyorsun, çünkü Allah kuluna haksızlık etmez, dedi. Hz. **Ali** yanında bulunan **Ebû Esved ed-Düveli**'ye dönerek:

- 'Arap olmayanlar topluca İslâm'a girdiklerinden araplara karışmışlar, bu yüzden Arap dilini yanlış telaffuz etmeye başlamışlardır. Öyle bir şey icad etki, halk onunla dillerini koruyabilsin,' dedi. Bunun üzerine **Ebû Esved** yazıyı harekelendirdi.[100]

---

(98) *Kenzu'l-Ummal*, V/234).
(98) *Kenzu'l-Ummal*, V, 234.
(99) Hakka, 37.
(100) *Kenzu'l-Ummal*, V, 237.

XVII. DEVLET BAŞKANININ İLİM ÖĞRETMEK İÇİN BİRİNİ YERİNE VEKİL BIRAKMASI

Urve anlatıyor:

"Rasûlullah(s.a.v.) Huneyn seferine çıktığı zaman Mekke'de **Muaz b. Cebel**'i yerine vekil bırakarak, halka Kur'an ve dinin ahkamını öğretmesini emretti. Medine'ye gittiğinde de **Muaz b. Cebel**'i Mekke'de vekil bırakmıştı."(101)

HZ. ÖMER'İN, ZEYD B. SABİT' İ HALKI EĞITMEK İÇİN MEDİNE'DE ALIKOYMASI

Kasım rivayet ediyor:

"Hz. **Ömer**, her yolculuğa çıkışında **Zeyd b. Sabit**'i vekil bırakır, diğer ashabı çeşitli şehirlere dağıtırdı. **Zeyd b. Sabit**'i ise, önemli işlere gönderirdi. **Ömer**'den ilimde söz sahibi kimseler istenirken, **Zeyd**'in adı verilirdi. O da: "**Zeyd** benim aklımdadır. Fakat Medine halkının ona ihtiyacı vardır. Önemli meselelerde hiç kimsede bulamadıkları bilgiyi **Zeyd**'de bulurlar" derdi."(102)

Salim b. Abdullah anlatıyor:

Zeyd b. Sabit vefat etiği gün **İbn-i Ömer**'in yanında idik. Ona:

- 'Bugün insanların en bilgilisi vefat etti, dedim. Hz. **İbn-i Ömer**:

- 'Allah rahmet eylesin. O, **Ömer**'in hilafeti döneminde insanların en bilgilisi ve ilmin kalesi idi. Hz. **Ömer** ashabı şehirlere dağıtırken onları kendi görüşleriyle fetva vermekten nehyediyordu. **Zeyd b. Sabit** ise, devamlı Medine'de kalıp halka ve Medine'ye gelen konuk müslümanlara fetva veriyordu, dedi."(103)

HZ. OSMAN'IN HİLAFETI ZAMANINDA ZEYD'İN INSANLARA KUR'AN OĞRETMESI

Ebû Abdurrahman es-Sülemi şöyle der:

"Hz. **Osman**'dan bana Kur'an-ı Kerim'i öğretmesini rica etim.

(101) *MUstedrek*, III, 270.
(102) Ibn-i Sa'd, IV, 174.
(103) A.g.e., IV, 176.

Hz. **Osman**:

- 'Benim vaktim yok. Seninle meşgul olursam halkın işlerini ihmal ederim. **Zeyd b. Sabit**'e git. Onun boş vakti çoktur. Onun okuyuşu ile benimkisi arasında bir fark yoktur."(104)

Ka'b anlatıyor:

"**Muaz b. Cebel** Şam'a cihad için çıktığında Hz. **Ömer**: "**Muaz**'ın Şam'a gitmesi, Medine halkı için fıkıh ilmi yonunden buyuk bir kayıptır. Çunku onlara fetva veriyordu. Bu konuyu **Ebûbekir**'e anlattığım zaman bana:

- 'Şehadet'e susamış bir adamı burada bırakamam,' dedi." (105)

XVIII. ASHABIN İLİM ÖĞRETMEK İÇİN BAŞKA ŞEHİRLERE GÖNDERİLMELERİ

Asım b. Ömer b. Katade anlatıyor:

"Cedile oğulları boyundan Udal ve Kaare oğullarından bir kaç kişi Uhud savaşındansonra Rasûlullah'a gelerek:

- 'Beldemiz Islâmı kabul etmiştir. Bize Kur'an-ı okuyup öğretecek, dini bilgileri kavratacak birkaç kişiyi bize gonder,' diye istekte bulundular. Rasûlullah onlara kendi kabilesinin en buyüğu olan **Mersed b. Ebi Mersed**'in de aralarında bulunduğu altı kişilik bir kafileyi gonderdi..." (106)

RASÛLULLAH'IN, HZ. ALİ ILE HZ. EBÛ UBEYDE'YI YEMEN'E GONDERMESI

Hz. **Ali** anlatıyor:

"Yemen'den bir heyet Rasûlullah(s.a.v.)'a gelerek:

- 'Bize dinimizı ve sunnetleri oğretecek, aramızda Allah'ın kitabı ile hukmedecek birisini gonder,' diye istekte bulundular. Bunun uzerine Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Ya **Ali**, sen git, onlara dini oğret, aralarında Allah'ın kitabıyla

(104) *Kenzu'l Ummal*, V/184
(105) Ibn-i Sa d, *Tabakat*, I, 671
(106) *Mustedrek*, III, 222

hükmet, diye emretti. Ben:

- 'Ya Rasûlulah, Yemen halkı çok cahil ve görgüsüz insanlardır. Öyle şeyler yaparlar ki, nasıl hüküm vereceğimi şaşırırım,' dedim. Bunun üzerine Rasûlulah (s.a.v.) elini göğsüme vurarak:

- 'Git, Allah senin kalbine hidayet ve diline kuvvet verecektir,' buyurdu. Yemin ederim ki o günden beri çözdüğüm hiçbir davada tereddüde düşmedim.'(107)

Enes anlatıyor:

"Yemen halkı Rasûlullah'a gelerek:

-'Bize Kur'an öğretecek bir adam gönder,' dediler. Rasûlullah (s.a.v.), **Ebû Ubeyde b. el-Cerrah**'ın elinden tutup:

- 'Bu adam bu ümmetin eminidir,' buyurarak onu gönderdi.(108)

ÖMER'İN, AMMAR VE İBN-İ MES'UD'U KUFE'YE, İMRAN'I İSE BASRAYA GÖNDERMESİ

Harise b. el-Mudarrib anlatıyor:

"Hz. **Ömer**'in Kufe halkına gönderdiği mektubu okudum. Şöyle yazmıştı:

"Ey Kufe halkı, ben Ammar'ı size emir, Abdullah'ı da öğretmen ve vezir olarak gönderiyorum. İkisi de Rasûlullah'ın seçkin ashabındandır. Sözlerini dinleyin ve onlara uyun. **Abdullah**'a ihtiyacım olduğu halde size göndermeyi tercih ettim." (109)

Ebû Esved ed-Düvelî şöyle der:

"Basra'ya vardığımda imran b. Husayn oradaydı. Hz. **Ömer**, onu Basra halkına İslâmı öğretmek için göndermişti." (110)

HZ. ÖMER'İN MUAZ, UBADE VE EBÛ DERDA'YI ŞAM'A GÖNDERMESİ

Muhammed b. Ka'b el-Kurazî anlatıyor:

"Rasûlullah zamanında **Muaz b. Cebel, Ubade b. Samit, Ubey**

(107) *Kenzu'l-Ummal*, V, 37.
(108) *Müstedrek*, III, 27.
(109) İbn-i Sa'd,*Tabakat*, VI, 7.
(110) A.g.e., VII, 10.

b. Ka'b, Ebû Eyyub ve **Ebû Derda** adındaki Ensardan beş kişi Kur'an-ı Kerim'i toplamıştı. Hz. **Ömer**'in hilafeti zamanında **Yezid** Şam'dan ona:

-'Şam'ın nüfusu artmış, her tarafı insanlarla hınca hınç dolmuştur. Kendilerine Kur'an-ı Kerim'i ve dinin ahkamını öğretecek insanlara ihtiyaçları var. Bana bu konuda yardımcı olacakları gönder' diye yazdı. Bunun üzerine Hz. **Ömer** bu beş kişiyi çağırarak:

-' Şam'daki din kardeşleriniz, kendilerine Kur'an'ı ve din ahkamını öğretecek bir kaç kişiyi göndermem için ricada bulunuyorlar. Allah sizden razı olsun. Siz de aranızda bu işi için üç kişiyi seçerek bana yardımcı olun. İsterseniz kur'a çekin, isterseniz kur'a çekmeden bu işi gönüllü olarak üç kişi üzerine alsın, dedi. Onlar da:

- 'Biz kur'a çekmeyiz. (**Ebû Eyyub**'u kastederek) bu ihtiyardır. (**Ubey b. Kab**'ı kastederek) bu da hastadır,' diyerek **Muaz, Ubade** ve **Ebû Derda** gitmeye karar verdiler. Hz. **Ömer** onlara:

- 'Önce Humus'a giderek, karşılaştığınız zeki insanlardan birine öğretin. Ondan sonra halkın bir kısmını ona teslim edin. Humus ta işinizi tamamladığınıza kanaat getirince biriniz orada kalsın diğer ikinizden biri Şam'a diğeri Filistin'e gitsin,' dedi.

Humus'a vardıktan sonra işlerini tamamladıklarına kanaat getirinceye kadar orada kaldılar. Daha sonra **Ubade** orada kaldı. **Ebû Derda** Şam'a ve **Muaz** Filistin'e gitti. **Muaz** Amvas vebası sırasında, Ubade de Filistin'de vefat etti. **Ebû Derda** ise vefat edinceye kadar Şam'dan ayrılmadı."(111)

XIX. İLİM ÖĞRENMEK İÇİN YOLCULUĞA ÇIKMAK

CABİR'İN, İKİ HADİS'İ BİZZAT DİNLEMEK İÇİN ŞAM'A GİTMESİ

Cabir b. Abdullah anlatıyor:

"Bir adamın Rasûlullah'tan bir hadis dinlediğini duydum. Hadisi bizzat kendisinden dinlemek için bir deve satın aldım. Bir ay yolculuktan sonra Şam'a vardım. Orada hadisi bilenin **Abdullah b. Üneys** olduğunu öğrendim. Kapıcıya:

- 'Ona "**Cabir** kapıda bekliyor" de', dedim. **Abdullah**:

(111) A.g.e., IV, 172.

- 'Abdullah'ın oğlu mu?' diye sordu.

- 'Evet,' dedim. Elbisesinin ucuna basarak dışarı çıktı ve kucaklaştıktan sonra:

- 'Senin Rasûlullah'tan kısas konusunda bir hadis duyduğunu işittim ve hadisi senden duyamadan sen veya ben ölürüm korkusuyla bir ay yolculuğun meşakkatine katlanarak buraya kadar geldim, dedim. **Abdullah**:

- 'Rasûlullah(s.a.v.)'ın: "Allah kıyamet günü insanları çıplak, sünnetsiz ve bühm olarak toplar" dediğini işittim.' Ona:

- 'Ya Rasûlullah bühm nedir?' diye sorduk.

- 'Bühm üzerinde hiçbir şey bulunmayan kimseler demektir,' buyurarak sözlerine şöyle devam etti:

"Sonra Allah onları uzaktaki ve yakındakinin aynı şekilde duyacağı bir sesle çağırarak der ki: "Hesaba çeken ve mülk sahibi benim. Cehenneme gidecek bir kimsenin cennete gireceklerden birisinde hakkı kaldığı müddetçe cehenneme, cennete gidecek bir kimse de cehenneme gireceklerden birisinde hakkı kaldığı müddetçe cennete girmeyecektir."

- 'Ya Rasûlullah, hiç kimsenin üzerinde bir şey olmayarak nasıl gelecek?' diye sorunca, Rasûlullah(s.a.v.):

- 'İyilikleri veya kötülüklerinden arındırılır anlamındadır,' buyurdu."(112)

Mesleme b. Muhammed anlatıyor:

"Mısır valisi iken birgün kapıcı:

- 'Bir bedevi devesinin sırtında kapıda durmuş sizin huzurunuza girmek için müsade istiyor,' dedi.

- 'Ona sor bakayım kimdir?' dedim. Kapıcı sordu. **Cabir b. Abdullah** olduğunu duyunca başımı pencereden sarkıtıp:

- 'Ben mi ineyim yoksa sen mi çıkacaksın? ' diye sordum.

- 'İnme, zaten ben de yukarı çıkmayacağım. Rasûlullah'tan müminin hatasını örtmek konusunda bir hadis dinlediğinizi duydum. O hadisi sizden dinlemeye geldim,' dedi.

(112) *Mecmau'z-Zevaid*, I, 133.

- 'Evet, Rasûlullah'ın: "Müminin gizli bir hatasının örten kimse, diri olarak toprağa gömülen bir kızı ölümden kurtarmış gibi sevap kazanır" buyurduğunu işittim,' dedim. Bunu benden dinledikten sonra devesinden inmeden geri döndü."

Münip amcasından naklediyor:

"Ashaptan biri, bir başka sahabinin Rasûlullah'tan: "Müslüman kardeşinin dünyadaki kusurunu örten kimsenin Allah kıyamet günü günahlarını örter" diye bir hadis işittiğini duydu ve bizzat hadisi o sahabinin ağzından dinlemek için Mısır'a kadar giderek bunu kendisine sordu. O da:

- 'Ben Rasûlullah'tan böyle dediğini duydum,' dedi. Soran sahabi:

- 'Ben de bu hadisi Rasûlullah'tan işitmiştim. Doğru söylüyorsun,' dedi."[113]

EBÛ EYYUB'UN UKBE B. AMİR'DEN BİR HADİS DİNLEMEK İÇİN MISIRA YAPTIĞI YOLCULUK

İbn-i Cüreyc anlatıyor:

Ebû Eyyub Mısır'da oturan **Ukbe b. Amir**'in yanına giderek:

- 'Rasûlullah'tan işitenlerden sadece ikimizin hayatta kaldığı, müminin gizli kusurunu örtmek konusundaki hadisin tam metnini hatırlıyor musun?' diye sordu. **Ukbe**:

- 'Ben Rasûlullah'ın: "Kim müminin dünyada gizli bir hatasını örterse Allah da kıyamet günü onun hatalarını örter" buyurduğunu işittim,' dedi. Hz. **Ebû Eyyub** bu hadisi duyar duymaz Medine'ye dönerek hemen hadisi halka duyurdu."[114]

UKBE B. AMİR'İN MESLEME B. MUHALLED'E VE BİR SAHABİNİN FADALE B. UBEYD'E GİTMELERİ

Mekhul rivayet ediyor:

"**Ukbe b. Amir, Mesleme**'nin yanına gitti. Kapıcı ile konuşurken **Mesleme** içerden onun sesini tanıyarak, içeri davet ettiyse de kabul etmeyerek:

(113) *Mecmau'z-Zevâid*, I, 134.
(114) *Camiu beyani'l-İlm*, I, 93.

-'Seni ziyarete gelmedim. Sana ihtiyacım var. Rasûlullah'ın: "Kim müslüman kardeşinin kusurunu gördüğü halde örterse Allah da kıyamet günü onun günahlarını örter" buyurduğunu hatırlıyor musun?' dedi. Hz. **Mesleme** "evet" deyince:

- 'Senden bu hadisin doğruluğunu öğrenmek için geldim,' dedi ve geri döndü.(115)

Bir sahabi **Fadale**'nin yanına geldiğinde, o devesini yemlemekle meşguldü. Ona:

- 'Hoş geldin,' dedi. O zat:

- 'Ben seni ziyarete gelmedim. Rasûlullah'dan beraberce dinlediğimiz bir hadisi sen daha iyi hatırlarsın diye sana sormaya geldim,' dedi. **Fadale**: "Hangi hadis" diye sorunca, adam:

- 'Falan hadis,' dedi.(116)

UBEYDULLAH B. ADY'İN HZ. ALİ'YE GİTMESİ

Ubeydullah b. Adiy şöyle der:

"Hz. Ali'nin bir hadis bildiğini işittim. Ölürse o hadisi başka kimseden öğrenemem endişesiyle ta Irak'a onun yanına kadar gittim."(117)

Başka bir rivayette sözüne devamla:

"...ve hadisi Ali'den sordum. Hiç kimseye söylememem şartıyla bana söyledi. Arzu ederdim ki, ona söz vermemiş olaydım da hadisi size nakledeydim." dedi.(118)

İbn-i Mesud: "Eğer Allah'ın kitabını benden daha iyi bilen birini bilseydim onun yanına varmak için uzun yolculuklara çıkardım" der.

Yine **İbn-i Mesud**: "Develerim beni, Allah'ın kitabını benden daha iyi bilen birine ulaştıracağını bilsem, bilgimi artırmak için ona giderdim" der."(119)

---

(115) *Mecmau'z-Zevâid*, I, 134.
(116) *Fethu'l-Bârî*, I, 128; *Darimî*, 55.
(117) *Fethu'l-Bârî*, A.y.
(118) *Kenzu'l-Ummal*, V, 239.
(119) *Kenzu'l-Ummal*, V, 239.

XX. İLMİ, EHLİNDEN VE GÜVENİLİR KİMSELERDEN ÖĞRENMEK

RASÛLULLAH'IN EBÛ SA'LEBE'Yİ İLİM ÖĞRENMEK İÇİN EBÛ UBEYDE'YE GÖNDERMESİ

Ebû Sa'lebe (r.a.) anlatıyor:

"Rasûlullah(s.a.v.)'a rastladım ve:

- 'Ya Rasûlullah! Beni iyi öğreten birine teslim et,' dedim. O da beni **Ubeyde b. Cerrah** (r.a.)'a teslim ettikten sonra bana:

- 'Ben seni, sana güzel eğitim ve terbiye verecek birine teslim ettim,' buyurdu."(120)

Ebû Sa'lebe devamla:

"Rasûlullah'ın emri üzere **Ebû Ubeyde**'nin yanına gittim. O sırada O, **Beşir b. Sa'd**'la konuşuyordu. Beni görünce sustular. Ben de:

- 'Ey **Ebû Ubeyde**! Allah'a yemin ederim ki, Rasûlullah(s.a.v.) senden böyle bahsetmemişti,' dedim. Hz. **Ebû Ubeyde** (r.a.):

- 'Otur da, sana konuştuklarımızı söyleyelim. Rasûlullah buyurdu ki: "Şimdi aranızda uygulanan yönetim peygamberliktir. Sonra peygamberlik yolunu izleyen halifelik dönemi gelecektir. Ondan sonra saltanat ve zorbalık devri gelecektir."(121)

RASÛLULLAH'IN İLMİ EHİL OLMAYANLARIN YANINDA ARAMANIN KIYAMET ALAMETİ OLDUĞUNU HABER VERMESİ

Enes b. Malik anlatıyor:

"Rasûlullah(s.a.v.)'a:

- 'Ya Rasûlullah, ne zaman emri bil maruf ve nehyi ani'l-Münker terkedilir?' diye sordum.

- 'İsrail oğulları arasında baş gösteren şey sizde de baş gösterdiği zaman,' buyurdu.

- 'Ya Rasûlullah, İsrailoğulları arasında başgösteren şey neydi?

(120) A.g.e., VII, 95.

(121) *Mecmau'z-Zevâid*, V, 189.

dedim. Rasûlullah(s.a.v.):

-"Iyilerinizde ikiyuzluluk, kotulerinizde de hayasızlık başgosterir, idare (manen) kuçuklerinizin ve fıkıh (fetva ve içtihat verme) rezillerinizin eline geçtiği vakit..." buyurdu.(122)

Ebû Umeyye el-Cumehi anlatıyor:

"Rasûlullah(s.a.v.)'a kıyamet alametlerinin neler olduğu soruldu:

- 'Kıyamet alametlerinden biri, ilmin duşuk karakterli kişilerde aranmasıdır,' buyurdu.(123)

HZ. ÖMER ILE İBN-İ MESUD'UN, ILMI BUYUKLERDEN OĞRENMEYE DAIRSOZLERI

Hz. **Ömer** şoyle der:

"Allah'ın sozu sozlerin en doğrusu, Muhammed'in gosterdiği yol yolların en guzeli, dinde olmayan şeylerin sonradan ortaya atılması da davranışların en kotusudur. Şunu iyi bilin ki, insanlarilmi buyuklerden oğrendikleri muddetçe hayır ve iyilik içindedirler."(124)

Hz. **Ömer** (r.a.) şoyle der:

"Ben insanların kurtuluş ve tehlike zamanlarını bilirim. Fıkıh bilgisi kuçukler tarafından geldiğinde buyukler isyan ederler. Buyukler tarafından geldiği zaman ise kuçukler onlara uyar ve her iki grupta hidayete erer."

Hz.**İbn-i Mesud** (r.a.) şoyle der:

"Insanlar, ilim kendilerine Rasûlullah'ın ashabı ve buyuk şahsiyetler tarafından geldikçe, yararlı kimseler olur ve birbirlerini tutarak destek olurlar. Ilim kendilerine bayağı kimselerden geldiği zaman ise helak olurlar."(125)

Hz.**İbn-i Mesud** (r.a.)'dan:

"İnsanlar, ilmi buyuk şahsiyetlerden aldıkları müddetçe iyilik içindedirler. Ne zaman ki, ilmi bayağı ve kotü kimselerden almaya başlarlarsa helak olurlar."(126)

---

(123) *Camıu'l Beyanı'l Ilm*, I, 157
(124) A g e , I, 158
(125) *Mecmau'z Zevâid*, I, 135
(126) *Camıu Beyanı'l Ilm*, I, 159

"İlim büyükleriniz arasında kaldığı müddetçe rahat içinde olursunuz. İlim bayağı kimseler arasında olduğu zaman, bu düşük karakterli kimseler diğerlerini akılsız sayarlar."

Hz.**Ömer b. Hattab** (r.a.) şöyle der:

"Ben bu ümmet için, ne imanı kendisini günahlardan alıkoymayan müminden, ne de fıskını açığa vuran fasıktan korkuyorum. Ben, dili güzel okumaya alışıncaya kadar Kur'anı okuyup da yanlış ve gelişi güzel bir şekilde yorumlayan kişiden korkuyorum."(127)

UKBE B. AMİR'İN, ÇOCUKLARINA GÜVENİLİR KİMSELERDEN HADİS DİNLEMELERİNİ TAVSİYE ETMESİ

"**Ukbe b.Amir** vefat edeceği zaman çocuklarına şu tavsiyede bulundu:

- Çocuklarım size üç şeyi yapmayı yasaklıyorum. Bunlara dikkat edin:

1- Rasûlullah'ın hadislerini güvenilir olmayan kimselerden dinlemeyin.

2- Abadan başka bir giyecek bulamazsanız dahi kimseye borçlanmayın.

3- Kalplerinizi Kur'an-ı dinlemekten alıkoyacak şiirleri yazmayın." (128)

HZ. ÖMER'İN, İLMİ ASHABIN BİLGİNLERİNDEN ALMAYI TAVSİYE ETTİĞİ CABİYE'DEKİ HUTBESİ

İbn-i Abbas rivayet ediyor:

Hz. **Ömer** Cabiye'de okuduğu bir hutbe de şunları söyledi:

- 'Ey insanlar! Kur'an'dan bir şey sormak isteyen **Ubey b. Kab'a**, fıkıhtan bir şey sormak isteyen **Muaz b. Cebel'e** gitsin. Dünya malını isteyenler ise bana gelsin. Çünkü Allah malın bakım ve dağıtım görevini bana vermiştir." (129)

---

(127) A.g.e., II, 194.

(128) *Mecmau'z-Zevâid*, I, 140.

(129) *Mecmau'z-Zevâid*, I, 140.

XXI. İLİM İSTEYENE İLTİFATTA BULUNMAK VE ONU MÜJDELEMEK

RASÛLULLAH'IN SAFFAN B. ASSAL'A İLTİFATTA BULUNMASI

Muradoğulları kabilesinden **Saffan b. Assal** şöyle der:

"Rasûlullah'ın yanına vardım. Mescidde kırmızı renkli bir hırkaya yaslanmıştı.

- 'Ya Rasûlullah, senden bir şeyler öğrenmek için geldim,' dedim. Bana:

- 'Hoş geldin safa geldin, sen ilim öğrenmek isteyen bir kimsesin,' diye iltifatta bulundu."

EBÛ SAİD EL-HUDRİNİN İLİM ÖĞRENMEK ISTEYENLERE ILTIFATTA BULUNMASI

Ebû Harun rivayet ediyor:

"**Ebû Said el-Hudri**'nin yanına gittiğimizde bize:

- 'Hoş geldiniz, siz Rasûlullah'ın bize tavsiye ettiği kimselersiniz. Rasûlullah bize: "Muhakkak halk size uyacaktır.Dünyanın dört bir yanından insanlar dinlerini öğrenmek için size geleceklerdir. Size geldiklerinde onlara iyi davranın" buyurdu, diye iltifatta bulunurdu."[130]

İbn-i Asakir'den:

"Yeryüzünün her tarafından size, dinin ahkamını sormak için topluluklar gelecektir. Size geldiklerinde onlara yer verin, onlara iyi davranın ve onlara öğretin. Ondan sonra: "Hoşgeldiniz, hoşgeldiniz, yaklaşınız" deyiniz."[131]

İbn-i Neccar rivayet ediyor:

"Gençler **Ebû Said el-Hudri**'ye geldiklerinde onlara:

- 'Siz Rasûlullah'ın bize tavsiye ettiği kimselersiniz. Rasûlullah bize, bunlara meclislerimizde yer vermemizi ve hadis öğretmemizi emrederdi. Çünkü bizden sonra bunlar bizim yerimizi alacak ve Rasûlullah'ın hadislerini halka ileteceklerdir' derdi.

(130) *Sunen-i Ibn,i Mâce*, 37.
(131) *Kenzu'l-Ummal*, V, 243.

Ebû Said okuttuğu delikanlıya şöyle derdi:

-' Herhangi bir şeyi anlamadığında bana sor. Zira yanımdan anlamış olarak kalkman, anlamamış olarak kalkmandan daha çok beni sevindirir.' (132)

İsmail rivayet ediyor:

"**Hasan Basri**'yi hasta iken ziyaret etmiştik. Oda ziyaretçiyle dolunca ayaklarını topladıktan sonra: 'Rasûlullah'ın yanına girdik, bizi görünce ayaklarını topladı ve: "Benden sonra size ilim öğrenmek isteyenler gelecektir. Onlara iltifat edin, selamlayın ve onlara öğretin" buyurdu,' dedi. Allah'a yemin ederim ki, biz öyle kimselere yetiştik ki, onlara uğramadığımız zaman bize ne merhaba derler, ne selam verirlerdi, ne de birşey öğretirlerdi. Hep bize hor gözle bakarlardı." (133)

Ümmü Derda anlatıyor:

"**Ebû Derda** ilim öğrenmek için gelenlere konuşurken gülümsüyordu. Ona:

- 'Böyle yapmaya devam edersen seni deli ilan etmelerinden korkarım,' dedim. Bana:

- 'Rasûlullah (s.a.v.) da konuşurken gülümserdi,' dedi." (134)

XXII. İLİM MECLİSLERİNDE ALİMLERLE OTURMAK

İbn-i Abbas anlatıyor:

Rasûlullah'a oturup kalktığımız kimselerin en hayırlısının kim olduğu soruldu. Rasûlullah (s.a.v.):

"Kendisini görmeniz size Allah'ı hatırlatan, konuşması ilminizi artıran ve ameli size ahireti hatırlatan kimsedir" buyurdu."(135)

Kurre rivayet ediyor:

"Rasûlullah (s.a.v.) sohbet etmek üzere oturduğunda, ashabı da etrafında halkalar halinde otururlardı."

---

(133) *Sunen-i İbn-i Mace*, 37

(134) *Mecmau'z-Zevâid*, I, 131.

(135) *El-Munziri*, I, 76.

SABAH NAMAZINDAN SONRA ASHABIN SOHBET TOPLANTILARI

Yezid er-Rakkaşi rivayet ediyor: "**Enes** bize bir hadis rivayet ettiğinde: "Birinizin anlatıp diğerlerinizin susarak dinlemesi hoş bir davranış değildir. Halbuki Rasûlullah'ın ashabı, sabah namazını kıldıktan sonra halka halka oturup Kur'an okur, farz ve sünnetleri öğrenirlerdi" dedi."(136)

RASÛLULLAH'IN ASHABIN FAKİRLERİYLE OTURMASI

Ebû Sa.d el-Hudri anlatıyor:

"Muhacirlerden bir gurubun yanında oturuyordum. Elbise yetersizliğinden birbirimizin arkasına sığınıyorduk. Biri bize Kur'an okur, biz de dinlerdik. Rasûlullah (s.a.v.) yanımıza gelerek:

- 'Ümmetimden, arkadaşlık yapmakla emrolunduğum şu fakirleri yaratan Allah'a hamdolsun,' dedi. Bunun üzerine, halka bozuldu ve herkesin yüzü Rasûlullah'a dönük duruma geldi. Rasûlullah aralarında sadece beni tanıyordu. Buyurdular ki:

-' Ey muhacirlerin yoksulları, müjdeler olsun size ki, zenginlerden yarım gün önce cennete gireceksiniz. O yarım günde beşyüz senedir.'(137)

RASÛLULLAH'IN İLİM MECLİSİNDE BULUNMAYI ZİKİR MECLİSİNDE BULUNMAKTAN ÜSTÜN TUTMASI

Abdullah b. Ömer anlatıyor:

"Rasûlullah (s.a.v.) mescidde oturan iki grubun yanına uğradı. Bu grublardan biri, Allah'ı zikreder ve ondan dileklerde bulunurlardı. Diğeri de fıkıh öğrenir ve öğretirlerdi. Rasûlullah(s.a.v.):

"Her iki mecliste hayırdadır. Fakat biri diğerinden daha üstündür. Şunlar Allah'a dua edip, dileklerde bulunurlar. Allah isterse onlara verir, isterse vermez. Bunlar ise, hem öğreniyor, hem de bilmeyenlere öğretiyorlar. Ben de öğretici olarak gönderildim." buyurduktan sonra dönüp onların yanına oturdu."(138)

---

(136) *Mecmau'z-Zevâid*, I, 132

(137) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, VI, 57.

(138) *Camiu Beyani'l-Ilm*, I, 50.

EBÛ MUSA İLE ÖMER'İN GECE İLİM SOHBETİ YAPMALARI

Ebûbekir b. Ebi Musa anlatıyor:

"**Ebû Musa el-Eşarî** bir gün yatsı namazından sonra Hz. **Ömer**'e uğradı: Hz. **Ömer** (r.a.):

- 'Niçin geldin?' diye sordu. **Ebû Musa** (r.a.):

- 'Seninle konuşmak için,' dedi. Hz. **Ömer** (r.a.):

- 'Bu saatte mi?' dedi. Hz. **Ebû Musa** (r.a.):

- 'Konuşmamız fıkıhla ilgili olacağı için zararı yok,' dedi ve oturup konuşmaya başladılar. Uzun süre konuştuktan sonra **Ebû Musa**:

- 'Artık sıra (nafile) namaza geldi,' deyince Hz. **Ömer**:

- 'Nafile namaza gerek yok. Zira biz namazdaymışız gibi sevap kazanıyoruz,' dedi."(139)

Cündüb b. Abdullah el-Becelî anlatıyor:

"İlim öğrenmek için Medine'ye gelerek Rasûlullah'ın mescidine gittim. İçeri girdiğimde insanlar halkalar şeklinde oturmuş konuşuyorlardı. Halkaları birer birer geçerek aralarında iki parça elbise giymiş, zayıf ve yeni yolculuktan dönmüş gibi bitkin görünen bir adamın bulunduğu bir halkanın yanına vardım. Adam:

- 'Kabenin Rabbine yemin olsun ki, ülkenin bütün yöneticileri helak oldular ve ben onlar için üzülmem,' dedi. Yanılmıyorsam bu sözünü bir kaç defa tekrarladıktan sonra konuşabildiği kadar konuştu ve kalktı. O kalktıktan sonra ben de:

- 'Bu kimdir?' diye sordum.

- 'Bu müslümanların efendisi **Ubey b. Ka'b**'dır, dediler. Bunun üzerine evine varıncaya kadar onu takip ettim ve arkasından ben de içeri girdim. Baktım ki, kendisi ne kadar bitkinse, evin durumu da o kadar köhne. Dünyadan ilgisini kesmiş, zahid ve işleri birbirine benzeyen biri. Selam verdim, selamımı aldıktan sonra:

- 'Sen kimsin?' diye sordu:

- 'Ben Irak'lıyım,' dedim.

- 'Anlaşıldı; bana çok soru soracaksın,' dedi. Bu sözüne çok kızdım ve hemen dizüstü çökerek kıbleye dönüp ellerimi havaya kaldı-

(139) *Kenzu'l-Ummal*, V, 228.

rarak:

- 'Allah'ım bunları sana şikayet ediyoruz. Biz ilim öğrenmek için bir yığın masraf yapıyor, vücudlarımızı ve hayvanlarımızı yorarak uzak yerlerden buralara kadar geliyoruz, bunlar ise bize surat asıyor ve kırıcı sözler söylüyorlar,' dedim. Bunun üzerine ağladı ve benim gönlümü alarak:

- 'Allah iyiliğini versin,i sen yanlış anladın. Ben sana bir şey öğretmeyeceğim demedim,' dedikten sonra:

- 'Allah'ım sana söz veriyorum, eğer benim gelecek cumaya kadar canımı almazsan, Rasûlullah'tan duyduklarımı, hiç kimsenin tenkidinden korkmadan müslümanlara anlatacağım,' dedi. Daha sonra geriye döndüm ve gelecek cumayı sabırsızlıkla beklemeye koyuldum. Perşembe günü ihtiyaçlarımı gidermek için sokağa çıktığımda bütün sokakları insanlarla dolmuş gördüm. Hangi sokaktan geçiyorsam insanlarla doluydu.

-'Bu kalabalık nedendir?' diye sordum. Bana:

- Anlaşılan sen yabancısın,' dediler.

-' Evet,' dedim

-'Müslümanların efendisi **Ubey b. Ka'b** vefat etti,' dediler. Irak'ta Ebû Musa el-Eşar'i'ye rastlayıp bu olayı kendisine anlatınca:

- 'Eyvah!.. Keşke Cumaya kadar yaşasaydı da, söyleyeceklerini öğrenseydik,' dedi.(140)

Hilal b. Yisaftan:

"Basra'ya gitmiştim. Birgün mescide gittiğimde, saçı ve sakalı bembeyaz bir ihtiyar, bir direğe dayanarak, etrafını saran cemaate konuşma yapıyordu.

- 'Bu kimdir?' diye sorduğumda:

- '**İmran b. Husayn**'dır,' cevabını aldım." (141)

Ebû Salih anlatıyor:

"İbn-i Abbas'da öyle bir şey gördüm ki, bütün Kureyş kabilesi onunla övünseler yeridir. Birgün **İbn-i Abbas**'ın evinin kapında toplanan kalabalıktan, yollar kapanmıştı. Hiç kimse ne gidebiliyor, ne de gelebiliyordu. Kalabalığın arasından geçerek **İbn-i Abbas**'ın ya-

(140) İbn-i Sa'd, *Tabakat*, III, 501.
(141) A.g.e., IV, 291.

nına girdim ve kalabalığın kapıda kendisini beklediğini söyledim.

- 'Bana abdest suyu hazırla,' dedi ve abdest aldıktan sonra :

- 'Çık onlara Kur'an-ı Kerim ve hurufatıyla ilgili soru sormak isteyen kim varsa içeri girsin, de' diye emreti. Ben de çıkıp söyledim. Bunun üzerine içeri girdiler. Odanın içi insanlarla doldu ve ona kim ne sordu ise, sorusunun cevabını fazlasıyla aldı. Ondan sonra onlara:

- 'Siz çıkın, sıra kardeşlerinizindir,' dedi. Onlar çıktıktan sonra bana:

- 'Çık onlara söyle: Kur'an-ı Kerim'im tefsiriyle ilgili herhangi bir şey sormak isteyenler içeri girsin,' dedi. Çıkıp söyledim. Bu kez dışarıda kalanlar içeri girdiler ve odanın içi doldu. Kim ne sordu ise sorusunun cevabını fazlasıyla aldı. Dahasonra onlara da:

- 'Siz çıkın sıra diğer kardeşlerinizindir,' dedi. Onlarda çıktıktan sonra bana:

- 'Çık söyle, kim helal, haram ve fıkıh meseleleriyle ilgili birşey sormak isterse içeri girsin,' dedi. Yine çıkıp söyledim. Bu sefer diğerleri içeriye hücum ettiler. Yine o da doldu taştı. Kim ne sordu ise sorusunun cevabını fazlasıyla aldı. Onlara da:

- 'Siz çıkın, sıra diğer kardeşlerinizindir,' dedi. Onlar da çıktıktan sonra bana:

- 'Çık ve kim miras hukukuyla ilgili soru sormak istiyorsa içeri girsin de,' dedi. Ben yine çıkıp söyledim. Bu sefer başka bir grupiçeri girerek odayı doldurdu. Soru soranlar fazlasıyla cevaplarını aldılar. Sonra:

- 'Siz çıkın, sıra diğer kardeşlerinizindir,' dedi ve onlar çıktıktansonra bir daha bana:

- 'Çık söyle, Arap dili grameri, şiir ve edebiyattan sormak isteyen varsa girsin,' dedi. Bu sefer dışarı çıkıp söylediğimde, orada kalanların hepsi birden içeri girdi. İçerde hiç boş yer kalmadı. Kim ne soru sorduysa sorduğunun cevabını fazlasıyla aldı.

Ebû Salih diyor ki: "Kureyşlilerin tümü onun bu geniş bilgisiyle iftihar etseler, hakları vardır. Böyle geniş bir bilgiye sahip bir kimseyi görmedim."(142)

(142) *Hilyetü'l-Evliya*, I, 320.

İBN-İ MESUD'UN İLİM MECLİSLERİNİ ÖVMESİ

İbn-i Mesud'dan:

"İçinde hikmet konuşulan meclis ne güzel meclistir."(143)

"İlim ve hikmetin yayıldığı ve Allah'ın rahmetinin umulduğu meclis ne güzeldir."(144)

Abdullah b. Mesud şöyle der:

"Takva sahibi olanlar insanların efendileridirler. Fıkıh alimi olanlar da insanların önderleri olup onlarla oturup kalkmak kişiye kâr ve kazanç sağlar."(145)

Ebû Cuheyfe şöyle der:

"Hatırladığım kadarıyla şöyle denilirdi. Büyüklerle otur, ilim adamlarıyla dost ol, akıl ve hikmet sahibi kimselerle iç içe ol."(146)

Ebû Derda anlatıyor:

"Kişinin alimlerle oturup kalkması ve onlardan hiç ayrılmaması, bilgili bir kimse olduğunun belirtisidir."(147)

XXIII. İLİM MECLİSLERİNE SAYGI GÖSTERMEK

SEHL B. SA'D ES-SAİDİ'NİN BİR MECLİSTE VA'Z EDERKEN BİRBİRLERİYLE KONUŞANLARA KIZMASI

Ebû Hazim anlatıyor:

"**Sehl b. Sa'd** bir mecliste bir gurup insana hadis naklederken birbirleriyle konuşan iki kişiyi görerek kızdı ve: 'Şunlara bak. Ben Rasûlullahtan gözlerimle gördüğüm ve kulaklarımla işittiğim şeylerden bahsediyorum, onlar ise birbirleriyle konuşuyarlar. Vallahi aranızdan ayrılıp bir daha yanınıza gelmeyeceğim' dedi. Ona:

- 'Nereye gideceksin?' dediler.

- 'Allah yolunda savaşa çıkacağım,' dedi. Ona:

- 'Cihad senin neyine. Sen atın sırtında duramaz, kılıç ve mızrak

(143) *Mecmau'z-Zevâid*, I, 167
(144) *Camiu Beyani'l-Ilim*, I, 50.
(145) *Mecmau'z-Zevâid*, I, 126.
(146) *Camiu Beyani'l-İlim*, I, 126.
(147) *Hilyetü'l-Evliya*, I, 211.

kullanamazsın, dedim. **Sehl** (r.a.):

- 'Ey **Ebû Hazim,** ben gidip safa girerim. Elbette bir serseri ok veya taş bana isabet ederde, Allah beni şehitlikle mükafatlandırır,' dedi." (148)

XXIV. ÖĞRETİCİ VE ÖĞRENCİLERİN ADABI

RASÛLULLAH'IN KENDİSİNDEN ZİNA MÜSADESİ İSTEYEN GENÇLE TATLI DİLLE KONUŞMASI

Ebû Ümame anlatıyor:

"Kureyş kabilesinden bir genç, Rasûlullah'a gelerek:

- Ya Rasûlullah, zina için bana izin ver, dedi. Orada bulunanlar gence dönerek:

- Sus, sus! deyip onu azarladılar. Rasûlullah gence:

- Yaklaş, dedi. Genç yanına yaklaştıktan sonra:

- Herhangi biri senin annenle zina ederse, hoşuna gider mi? dedi. Genç:

- Hayır, vallahi! Canım sana feda olsun!dedi. Rasûlullah:

- İşte sen bunu nasıl istemiyorsan, başkaları da annelerinin zina etmelerini istemezler. Senin kızın zina etse, hoşuna gider mi? dedi. Genç:

- 'Canım sana feda olsun, hayır, Ya Rasûlullah,' dedi. Rasûlullah:

- 'İşte başkalarıda bundan hoşlanmıyorlar. Kızkardeşinin zina etmesinden hoşlanır mısın?' Genç:

- 'Canım sana feda olsun! Hayır, ya Rasûlullah,' dedi. Rasûlullah:

- 'Başkaları da bundan hoşlanmazlar. Halanın zina etmesinden hoşlanırmısın? 'dedi. Genç:

- 'Canım sana feda olsun, hayır, ya Rasûlullah! 'dedi. Rasûlullah:

- 'Başkaları da bundan hoşlanmaz. Teyzenin zina etmesinden hoşlanır mısın?' dedi. Genç:

- 'Canım sana feda olsun! Hayır, ya Rasûlullah,' dedi. Rasûlullah:

(148) *Mecmau'z-Zevâid*, I, 155.

- 'Başkaları da bundan hoşlanmaz,' dedi ve elini gencin üzerine koyarak:

- 'Allah'ım bu kulunun günahını bağışla, kalbini kötülüklerden arındır ve onu fuhuştan koru,' diye dua etti.

Ebû Ümame diyor ki. Bundan sonra gencin dönüp bir kadına baktığı görülmedi."[149]

Ebû Ümame anlatıyor:

"Rasûlullah konuştuğu zaman, iyice anlaşılsın diye sözünü üç defa tekrarlardı."[150]

HZ. AİŞE'NİN İBN-İ EBİ SAİB'E DİNİ ÖĞRETİRKEN ÜÇ ŞEYİ GÖZETMESİNİ EMRETMESİ

Şa'bi anlatıyor:

"Hz. **Âişe** (r.a.), Medine vaizlerinden **İbnü Ebi Saib**'e:

- 'Üç hususta ya beni dinlersin, ya da seninle davacı olacağım,' dedi. **İbnü Ebi Saib:**

- 'Ey Ümmü'l-Müminin, o üç şey nedir? söyle, seni dinlerim,' dedi. Hz. **Âişe** (r.a.):

- 'Dua ederken seci'li söz kullanmaktan sakın. Çünkü Rasûlullah ve ashabı seci'li söz kullanmazlardı. İnsanlara her cuma bir defa nasihat et. Şayet bir defa az olur, dersen iki defa da azdır, dersen, üç olsun. Halkı Allah'ın kitabından sakındırma. Bir de herhangi bir cemaat birbirleriyle konuşurken, onlara va'z edeyim diye gidip konuşmalarını kestiğini duymayayım. Onları kendi hallerine bırak. Ne zaman senden va'z etmeni isterlerse, o zaman et,' dedi."[151]

Şakik b. Seleme anlatıyor:

"**İbn-i Mesud** birgün bizim cemaate gelerek:

- 'Beni zaman zaman gelip size nasihat etmekten alıkoyan sebep, sizi bıktırmak istemeyişimdir. Rasûlullah bize bıkkınlık vereceği endişesiyle belirli aralıklarla va'z ederdi' dedi."[152]

---

(149) *Camiu Beyani'l-İlim*, I, 105

(150) A.g.e., a.y.

(151) A.g.e., I, 191.

(152) *Camiu Beyani'l-İlim*, I, 105.

Ameş anlatıyor:

"**İbn-i Mesud** bir gün cemaate va'z eden adamın yanından geçerken, "Ey vaiz, halkı ümitsizliğe düşürme" dedi."(153)

Hz. Ali şöyle der:

"Gerçek fakihi size söyleyeyim mi? Halkı Allah'ın rahmetinden ümitsizliğe düşürmeyen, onlara günah işlemekte cesaret vermeyen ve başka şeylere meyledip Allah'ın kitabını terketmeyen kişidir. Şuursuz ibadette, anlayışsız bilgi de düşüncesiz okuyuşta hayır yoktur." (154)

RASÛLULLAH'IN, MUAZ İLE EBÛ MUSA'YI YEMEN'E GÖNDERIRKEN SÖYLEDİKLERİ

İbn-i Ömer şöyle der:

"Rasûlullah, **Muaz** ile **Ebû Musa**'yı Yemen'e gönderdiği zaman onlara:

-' Birbirinize dayanak olun, birbirinizi dinleyin, müjdeleyin, nefret ettirmeyin' buyurdu. Muaz da Yemen halkına hutbe vererek İslâmiyeti, Fıkıh'ı ve Kur'anı öğrenmeye teşvik etti ve:

- 'Size cennetlik ve cehennemlik kimseleri haber vereyim: Kendisinden hayırla bahsedilen cennetlik, kendisinden kötülükle bahsedilen cehennemliktir,' dedi." (155)

Ebû Said el-Hudrî anlatıyor:

"Rasûlullah'ın ashabı bir yerde otururlarken -Kur'an veya okuyanlar dışında- konuşmalar fıkıhtı." (156)

İbn-i Ömer şöyle der:

"Kişi kendinden üstün olanlara hased ettiği, kendinden aşağı olanları aşağıladığı ve ilmini maddi kazanç aracı yaptığı müddetçe ilimden nasibini alamaz."(157)

Hz. Ömer şöyle der:

"İlmi öğrenin ve insanlara öğretin. İlim için ağırbaşlılık ve vakarı

(153) *Mecmau'z Zevâid*, I, 191
(154) *Hılyetu'l-Evlıya*, I, 77
(155) *Hılyetu'l-Evlıya*, I, 77
(156) *Mustedrek*, I, 94.
(157) *Hılyetu'l-Evlıya*, I, 306

da öğrenin. Öğrendiğiniz ve öğrettiğiniz kişilere karşı alçakgönüllü olun. Zorba ve gaddar alimlerden olmayın ki, bilgilerinizle bilgisizlerin seviyesine düşmeyesiniz." (158)

Hz. **Ali** (r.a.) şöyle der:

"Alime çok soru sormaman, güç soruları ona yöneltmemen, cevap vermek istemediği zaman onu zorlamaman, senden ayrıldığı zaman ona yapışmaman, elinle ona işaret etmemen, kaş göz hareketleriyle onunla eğlenmemen, onun meclisinde soru sormaman, yanıldığı zaman acelecilik edip onu utandırmaman, ona: "Falan adam senin gibi demiyor" dememem, herhangi bir sırrını ifşa etmemen ve onun yanında herhangi bir kimseyi çekiştirmemen, yanında veya arkasında onun şeref ve onurunu koruman, içinde bulunduğu cemaate selam verirken özellikle onun hatırını sorman, onu karşısında edeblice oturman, bir işi olduğu zaman herkesten önce onun hizmetine koşman ve onun yanında çok oturmaktan usanmaman alimin haklarındandır. Zira o hurma ağacına benzer. Ondan sana ne zaman meyve düşeceğini bekleyeceksin. Alim, Allah yolunda oruç tutarak cihad eden kimsenin seviyesindedir. Alimin ölümüyle kıyamete kadar kapanmayacak bir boşluk olur. İlim öğrenen talebe öldüğü zaman gökteki yetmişbin melek onun cenazesinde hazır bulunur."(159)

Enes b. Malik'in cariyesi **Cemile** anlatıyor:

"**Sabit el-Bünani, Enes b. Malik**'in yanına her gelişinde **Enes** bana: 'Ey cariye, bana güzel bir koku getir elime süreyim. Çünkü **Sabit** elimi öpmeden rahat edemez' derdi."(160)

İbn-i Abbas anlatıyor:

"Hz. **Ömer**'e bir şey sormak istiyordum. Aradan iki yıl geçmesine rağmen ondan duyduğum heybetten ötürü bir türlü soramadım. Nihayet bir Hac veya Umre yolculuğuna çıktığımızda, Merrü'z-Zehran denilen yerdeki Erak ağaçlığına vardık. İhtiyacını gidermek için uzaklaştı. Geri döndüğünde kendisiyle yalnız kalma fırsatından yararlanarak:

- 'Ya Emire'l-müminin, iki yıldır sana bir şey sormak istiyorum. Fakat sana karşı duyduğum saygıdan bir türlü soramıyorum,' dedim.

- 'Böyle yapma. Bana bir şey sormak istediğinde hemen sor. Bilirsem cevaplandırırım. Bilemezsem, o zaman bir bilene sorarsın,' dedi.

(159) *Kenzu'l-Ummal*, V, 242.
(160) *Mecmau'z-Zevâid*, I, 130.

- 'Ya Emire'l-Müminin, Kur'an-ı Kerim'de, Rasûlullah'a karşı birlik kurdukları bildirilen iki kadın kimdi?' dedim.

- 'Hz. **Hafsa** ve Hz. **Âişe** idi,' dedi..."(161)

Said b. el-Müseyyeb anlatıyor:

"**Sa'd b. Ebi Vakkas**'a

- 'Sana bir şey sormak istiyorum. Fakat sende gördüğüm heybetten bir türlü soramıyorum,' dedim. **Sa'd**:

- 'Benden utanma yeğen. Benden öğrenmek istediğin şeyi çekinmeden sor,' dedi.

- 'Rasûlullah Tebuk savaşına çıktığı zaman Hz. **Ali**'yi yerine vekil bıraktığında ona ne demişti?' dedim.

-' Ona: "Ya **Ali, Harun**'un **Musa**'ya yakınlığı gibi, sen de bana aynı yakınlığa sahip olmak istemez misin? " buyurdu, dedi." (162)

CÜBEYR B. MUTİM'İN BİR SORUYA "BİLMİYORUM" DİYE CEVAP VERMESİ

Osman b. Abdullah b. Mevheb anlatıyor:

"**Cübeyir b. Mutim** bir çeşmenin yanından geçerken oradakiler ona bir dini mesele sordular. **Cübeyr**:

- 'Ben bilmiyorum. Öğrenmek istiyorsanız, benimle birini gönderin. Sorayım da alacağım cevabı onunla size göndereyim, dedi. Onlarda birini gönderdiler. **Cübeyir** o soruyu Hz. **Ömer**'e sordu. O:

- 'Kim anlayışlı bir fakih olmak istiyorsa **Cübeyr**'in yaptığı gibi yapsın. **Cübeyr**'e bir şey sorulduğu zaman "Allah bilir" diye cevap verir,' dedi."(163)

Mücahid anlatıyor:

"**İbn-i Ömer**'e çözümü zor bir mesele soruldu. O: 'Bilmiyorum,' dedi. **İbn-i Ömer**'e:

- 'Sen adama niçin cevap vermedin?' Dediklerinde, **İbn-i Ömer:**

- 'Ne yapayım? **İbn-i Ömer**'e bilmediği bir şey soruldu. Normal olarak O da: "Bilmiyorum" dedi,' diye cevap verdi."(164)

(162) İbn-i Sa'd, III, 24.
(163) *Kenzu'l-Ummal*, V, 241.
(164) *Camiu Beyani'l-İlim*, II, 52.

Ukbe b. Mesleme anlatıyor:

"**Abdullah b. Ömer**'le otuz dört ay arkadaşlık yaptım. Kendisine bir şey sorulduğunda çoğu kez "Ben bilmiyorum" der ve ondan sonra bana dönerek:

- 'Biliyor musun bunlar ne istiyorlar? istiyorlar ki; sırtımızı cehenneme köprü yapsınlar,' derdi."(165)

İbni Mesud şöyle der:

"Ey insanlar! Herhangi birinize bir şey sorulduğu zaman, eğer o şeyi biliyorsa, söylesin, bilmiyorsa "Allah bilir" desin. Çünkü kişinin bilmediği bir şey için "Allah bilir" demesi, alim bir kişi olduğunu gösterir. Allah, peygamberine:*"Ey Muhammed! De ki: Buna karşılık sizden bir ücret istemiyorum. Kendiliğimden bir şey iddia edenlerden de değilim"*(166) buyurmuştur."(167)

EBÛ DERDA'NIN KIYAMET GUNU KENDISINE: BILDIKLERINLE AMEL ETTIN MI? DİYE SORULACAĞINDAN KORKMASI

Lokman anlatıyor:

'Ebû Derda;

-' Kıyamet günü Rabbimin herkesin onünde:

- Bildiklerinle amel ettin mi? diye beni sorguya çekmesinden korkuyorum" diyordu.

Ebû Derda anlatıyor:

"En çok korktuğum şey kıyamet günü: "Ey **Umeyr**, sen biliyor muydun, bilmiyor muydun? " diye sorgulanmamdır. Çunkü "bılmiyorum," desem, yalan söylemiş olurum" "Biliyordum" desem o zaman Kur'an yetlerinden emredici ayetler: "Emrimi tuttun mu?" yasaklayıcı âyetler: "Yasakladıklarımdan sakındın mı? diyeceklerdir. Faydası olmayan bilgiden, doymayan nefisten ve kabul olmayan duadan Allah'a sığınırım."(168)

Ebû Derda şöyle der: "Alim olmadıkça gerçek anlamda muttaki olamazsın. Yaşamadıkça da bilginden faydalanamazsın."(169)

---

(165) A g e , II, 54
(166) Sa'd, 86
(167) A g e , II, 51
(168) *Hılyetu'l-Evlıya*, I, 214
(169) A.g.e., I, 213

Ebû Derda şoyle der:

"Kıyamet gunu Allah katında en kotu ınsan, bilgisinden faydalanmayan alimdir."

MUAZ ILE ENES'IN ILIM ILE AMELI BIRLIKTE YURUTMEYE TEŞVIK ETMELERI

Muaz b. Cebel şoyle der:

"Kul, kıyamet gunu, bedenını nerede harcadığından, omrunu neyle geçirdiğinde, malını nerede kazanıp nereye harcadığından ve bildikleriyle amel edip etmedığınden sorulmadıkça sorgudan ayrılamaz."(170)

Enes b. Malik şoyle der:

"Dilediğiniz kadar ilim oğrenın. Eğer ılminizle amel etmezseniz, Allah çalışmanızdan oturu sıze mukafat vermez. Gerçek alımin gayesi okuduklarını kavrayıp onunla amel etmektir. Akılsız kımselerın gayesi de, ilmi sadece nakletmektir."(171)

XXV. SÜNNETE VE ASHABA UYMAK, BİD'ATİ REDDETMEK

Ubey b. Ka'b şoyle der:

"Sakın doğru yol ve sunnetten ayrılmayın. Yol ve sunnet uzerinde olup, Allah'ı zikreden, Allah korkusundan gozyaşı akıtan kımseye Allah azap etmez. Yeryuzunde yol ve sunnet uzere olup, Allah zikredıldığında korkup ıttreyen kimse yaprakları kurumuş bır ağaç gıbıdir. Işte bu ağaca şiddetli bir ruzgar vurduğunda butun yaprakları dokulduğu gibi onunda gunahları oylece dokulecektir. Allah yolunda ve sunnete uygun amellerde ağır davranmak, Allah yoluna ve sunnete aykırı yolda koşup yorulmaktan daha iyidir. Oyleyse sızde, yapmakta olduğunuz amelın Rasûlullah'ın yol ve sunnetine uygun olmasına gayret edin."(172)

Said b. el-Müseyyeb anlatıyor:

"Hz. **Ömer** bir yolculuktan Medine'ye donmuştu. Mınbere çıkarak şoyle hitap etti:

---

(170) *Canuu Beyanı l Ilım*, II, 3
(171) A g e , II, 6
(172) *Kenzu'l Ummal*, I, 97

-' Ey insanlar, önünüze apaçık çığırlar açılmış, açık hükümler konulmuş ve eğer sağa sola sapmazsanız, size apaçık doğru yol gösterilmiştir.'[173]

Abdullah b. Mesud (r.a.) her perşembe kürsüye çıkıp şunları söylerdi:

-"Ey insanlar, Esas olan söz ve davranıştır. Sözlerin en üstünü ve en doğrusu Allah'ın sözleri, davranışların en güzeli Hz. Muhammed'in davranışlarıdır. İşlerin en kötüsü dinde olmayın sonradan uydurulanlardır. Sonradan uydurulan işler bid'attir. Dünya meşguliyetleri fazla sırtınıza yük olmasın ki, kalpleriniz katılaşıp, uzun emeller sizi gaflete düşürmesin. Çünkü insana doğru yaklaşmakta olan ölüm uzakta olsa yakındır. Esas uzak olan, sabit olup insana yaklaşmayan şeydir."[174]

İmran b. Husayn anlatıyor:

"Kur'an-ı Kerim nazil olmuş, Allah rasulü de bize sünnetlerini göstererek: "Bize uyunuz. yemin ederim ki, bizi dinlemezseniz sapıtıp helak olacaksınız" buyurdu. [175]

İmran b. Husayn Kur'an bize yeter diyen bir adama:

- 'Sen ahmak bir adamsın. Allah'ın kitabında öğle namazı dört rekat olarak geçiyor mu? Öğle namazında sesli okunmaz. Namaz, zekat gibi ibadetlerden hiçbirinin şekli Kur'an-ı Kerim'de açıklanmamıştır. Allah'ın kitabı bu konuları kısa geçmektedir. Onun açıklayıcısı sünnettir' dedi.[176]

ABDULLAH B. MESUD'UN ASHABA UYMAYI TAVSİYE ETMESİ

Abdullah b. Mesud şöyle der:

"Sizden kim, herhangi bir kimseye uymak isityorsa, ashaba uysun. Çünkü onlar bu ümmetin kalbi en temiz, ilmi en derin, yolu en düzgün olanlardır. Allah onları peygamberin arkadaşlığı ve dini yaymak için seçmiştir. Onların değerini bilin ve arkalarından gidin. Çünkü onlar dosdoğru yoldadırlar."[177]

---

(173) *Camiu Beyani'l-İlim*, II, 187.
(174) A.g.e., II, 181.
(175) *Mecmau'z-Zevâid*, I, 173.
(176) *Camiu Beyani'l-İlim*, II, 191.
(177) A.g.e., II, 97.

HUZEYFE'NIN, KURRALARA, ONCEKILERIN IZINDEN GITMELERINI TAVSIYE ETMESI

Huzeyfe şoyle der:

"Allah'tan korkun ve sizden oncekilerin yolunu takip edin? Omrume yemin ederim kı, eğer onların yolundan giderseniz ileriye doğru yol alırsınız. Eğer onların yolunu bırakıp da sağa sola saparsanız, dalalete duşersiniz." (178)

SA'D B. EBİ VAKKAS'IN OĞLUNA: "BIZ ONDERIZ, BIZE UYULUR" DEMESI

Sa'd b. Ebi Vakkas'ın oğlu **Mus'ab** anlatıyor:

"Babam mescidde namaz kıldığı zaman ruku ve secdeleri tam yapmasına rağmen namazı çabuk kılardı. Evde ise namazı, secde ve rukuları uzatırdı. Kendisine:

- 'Baba, sen mescidde namazı çabuk kılıyorsun, evde ise uzatıyorsun,' dedim. Babam:

- 'Oğlum, biz onderiz, halk bize uyar,' dedi."(179)

HZ. ALİNIN HERKESE UYMAKTAN SAKINDIRMASI

Hz. **Ali** şoyle der:

"Sakın gorduğunuz herkese uymayın. Zira kişi vardır ki, cennete giden kimselerin ameli gibi amel işler ve Allah onu cehennemlik bildiği için sonunda cehennemlik kimselerın amelinden bir amel işleyerek olur ve cehennem ehlinden olur. Bir adam da cehennemlik kimselerin ameli gibi amel işler ve Allah onu cennetlik bildiği için sonunda cennetlik kimselerin amelinden bir amel işleyerek olur ve cennet ehlinden olur. Şayet herhangi bir kimseye uymamız gerekiyorsa hayattaki insanlara değil, olenlere uyunuz." (180)

İBN-İ MESUD'UN ZIKIRDE SUNNETE AYKIRI DAVRANIŞTA BULUNAN BIR CEMAATI KINAMASI

Ebû'l-Bahteri anlatıyor:

(178) A g e , II, 97
(179) *Mecmau'z Zevâid*, I, 182
(180) *Camıu Beyanı'l Ilım*, II, 114

"Bir adam **İbn-i Mesud**'a:

- 'Birkaç kışı akşam namazından sonra camide oturup içlerinden biri onlara "şu kadar "Allahuekber" şu kadar "suphanallah" şu kadar "elhamdulillah" deyiniz, diyor,' dedi. **İbn-i Mesud**:

- 'Oyle mi?' dedi. Adam: 'Evet,' dedı. **İbn-i Mesud**(r.a.) :

- 'Toplanıp bu ışe başladıkları zaman gel bana bildir,' dedi. Adam haber verince kalkıp mescıde gıtti. Uzerınde bir aba vardı. **İbn-i Mesud** (r.a.) sert mızaçlı bırısiydi. Adamların zikrini işitir işitmez:

- 'Ben **Abdullah b. Mesud**'um. Kendından başka ilah bulunmayan Allah'a yemin ederim ki, bid'at bir iş ortaya atmışsınız. Buna hakınız yoktur. Siz Rasûlullah'ın ashabından daha mı iyi biliyorsunuz?' dedi. Içlerinden **Mu'dad** adında birisi:

- 'Vallahi bız bi'dat işlememişiz ve ashabdan daha iyi biliriz diye de bır iddiamız yoktur,' dedi. **Amr b. Utbe** de:

- 'Ey **Ebû Abdurrahman**, Allah'tan af dileriz,' dedi. **İbn-i Mesud**:

- 'Sunnete sarılın, ondan ayrılmayın, Allah'a yemin ederim ki, sunnetten ayrılmazsanız ileriye doğru yol alırsınız. Eğer sağa sola saparsanız apaçık bir sapıklığa duşmuş olursunuz.'[181]

Amr b. Seleme anlatıyor:

"Abdullah b. Mesud'un kapısı onunde oturuyorduk. Vakit akşam ile yatsı arasıydı. Bu arada **Ebû Musa** gorundu. **Abdullah b. Mes'ud** (r.a.):

- 'Ey Ebû Musa, hayırdır inşallah, bu saatte gelişinin sebebi nedir?' dedi. **Ebû Musa:**

- 'Inşallah kotu bir şey yoktur. Gorduğun şeylerden çok korktum. Mescidde bir kaç kişi oturmuşlar, biri onlara: "Şu kadar tesbih çekin, şu kadar hamd edin" diyor,' dedi. Bunun uzerine ikisi birlikte mescide gittiler. **Abdullah b. Mesud** (r.a.) onlara:

- 'Ne çabuk sapıttınız? Ashab daha hayatta, Rasûlullah'ın hanımları da daha yaşlanmamışlardır. Rasûlullah'ın elbisesi, ev eşyası daha olduğu gibi duruyor. Bunu yapacağınıza oturup gunahlarınızı saysaydınız. Iyiliklerinizin ise Allah tarafından sayılacağına ben garanti veririm' dedi." [182]

---

(181) *Hılyetu'l Evlıya*, IV, 381

(182) *Mecmau'z Zevâid*, I, 181

İBN-İ ZÜBEYR'İN, OĞLUNA, ZİKİRDE CEZBEYE TUTULANLARIN YANINDA OTURMAMASINI SÖYLEMESİ

Amir b. Abdullah b. Zübeyir anlatıyor:

"Birgün eve geç geldim. Babam:

- 'Nerdeydin?' diye sordu.

- 'Bir kaç kişiyi gördüm. Onlardan daha iyi müslüman görmedim. Oturmuş zikrediyorlardı. İçlerinden kimisi titriyor ve o kadar cezbeye tutuluyordu ki, Allah korkusundan bayılıyordu. Onların bu halini görünce yanlarında oturdum,' dedim. Babam:

- 'Bir daha yanlarına gitme, dedi ve onun bu sözünü yadırgamış olduğumu zannetmiş olacak ki, sözlerine şöyle devam etti.

- 'Rasûlulah, Hz. **Ebûbekir** ve Hz. **Ömer**'i Kur'an okurken gördüm. Hiç biri cezbeye tutulup bayılmıyordu. Senin gördüğün bu adamlar Hz. **Ebûbekir** ile Ensar'dan daha mı çok Allah'tan korkuyorlar?' **Amir** diyor ki: "Babamın doğru söylediğini düşündüm ve bir daha da onların yanında oturmadım."(183)

SILA B. HARİS İLE İBN-İ MESUD'UN, MESCİDDE AYAKTA VA'Z EDEN ADAMI AZARLAMALARI

Taberanî rivayet etmiştir:

"Birgün **Abdurrahman et-Tücibi** mescidde ayakta va'z ederken **Sıla b. Haris:**

- 'Allah'a yemin ederim ki, biz ne Rasûlullah'tan öğrendiğimiz dini terketmiş, ne de birbirimizin hakkını çiğnemişizdir. Sen ve arkadaşların ne diye önümüzde va'z ediyorsunuz?' diye onu azarladı."(183)

Amr b. Zürare anlatıyor:

"Ayakta va'z ediyordum. **Abdullah b. Mesud** başımda durup:

-'Ey **Amr**, bu yaptığın bid'attir. Sen **Muhammed** (s.a.v.)'in ashabından daha mı müslümansın?' dedi. **Amr** diyorki: Yemin ederim ki, onun bu sözü üzerine cemaat hemen dağılmaya başladı ve mescidde benden başka kimse kalmadı."(185)

---

(182) *Mecmau'z-Zevâid*, I, 181.
(183) *Mecmau'z-Zevâid*, I, 189.
(184) A.g.e., I, 189.
(185) A.g.e., I, 189

ASILSIZ GÖRÜŞLERE UYMAKTAN SAKINMAK

İbn-i Şihab anlatıyor:

"Birgun Hz. **Ömer** minberde şoyle dedi:

- Ey insanlar! Doğru olan goruş ancak Rasûlullah'ındır. Çunku Allah(c.c.) ona bildiriyordu. Bizim goruşlerimiz ise, kendimizi zorlayarak yaptığımız tahmınlerdir." (186)

Sadaka b. Ebû Abdullah anlatıyor:

"Hz. **Ömer** şoyle dedi:

- Kendi goruşlerine gore huküm verenler sunnetin duşmanıdırlar. Sunneti belleyememişler e oğrenme fırsatını ellerinden kaçırmışlardır. Birşey kendilerine sorulduğunda "bilmiyoruz" demekten utanıyorlar ve bu yuzden goruşleriyle sunnete karşı geliyorlar, sain onlara bir şey sormayın."(187)

Hz. **Ömer** şoyle der:

"Yol, Allah (c.c.) ve Rasûlunun(s.a.v.) gosterdiği yoldur. Yanlış soz ve goruşlerı bu ummete sunnet yapmayın."(188)

Amr b. Dinar anlatıyor:

"Bir adam Hz. **Ömer**'e:

-'Allah'ın sana ilham ettiği şekilde hukmet,' dedi. Hz. **Ömer**(r.a.):

- 'Sus, ilham ancak peygambere mahsustur,' dedi."(189)

Abdullah b. Mesud şoyle der:

"Senin goruşun nedir?" diye kimseye fetva sormayınız. Zira sizden oncekiler birbirlerine bu yuzden helak oldular. Ayağınızın kaymasını istemiyorsanız bir şeyi başka birşeyle kıyaslamayınız. Size bilmediğiniz bir şey sorulduğunda "Allah bilir" deyiniz. Zira "Allah bilır" demek ılmin uçte biridir." (190)

Abdullah b. Mesud şoyle der:

"Hiç bir yıl yoktur ki, ondansonra gelen yıl ondan kotu olmasın. Halbuki hiç bir yıl diğerinden, hiç bir nesil diğerinden farklı değildir. Fakat bu neslin alimleri bitti mi, o nesil de hayır kalmaz. Bir kavim

(186) *Camıu Beyanı l Ilm*, II, 134
(187) A g e , II, 135
(188) A g e , II, 136
(189) *Kenzu l Ummal*, V, 241
(190) *Mecmau'z Zevâid*, I, 180

gelecektir ki, meseleleri birbirine kıyas edeceklerdir. Işte o zaman Islâmiyet bozulur ve parçalanır." (191)

İbn-i Abbas şoyle der:

"Islam dinin kaynakları Allah'ın kitabı ve Rasûlullah'ın sunnetidir. Bu iki şey dışında kim kendi goruşu ile hukmederse, bu davranışını iyiliklerinin arasında mı, yoksa kotuluklerının arasında mı bulacağını bilmiyorum." (192)

Ata babasından rivayet eder:

"Ashabdan birine bir şey soruldu. O:"Ummet içinde kendi goruşumden bir şey soylemek konusunda Rabbımdan utanıyorum, dedi." (193)

XXVII. ASHAB VE İÇTİHAD

MUAZ'IN RASÛLULLAH'A "KENDI GORUŞUMLE IÇTIHAD EDERIM" DEMESI

Muaz b. Cebel anlatıyor:

"Rasûlullah beni Yemen'e gonderdiği zaman:

- 'Sana bır şey sorulduğunda neyle hukmedeceksın?' buyurdu.

- 'Allah'ın kıtabıyla hukmederim,' dedim

- 'O konuya daır Allah'ın kitabında bir şey bulamazsan ne yapacaksın?' buyurdu.

- 'Allah Rasûlunun sunnetiyle hukmederım,' dedim.

- 'Allah Rasûlunun sunnetinde de o konuya dair bir şey bulamazsan ne yapacaksın?' buyurdu.

-' O zaman ıçtıhad ederım. Ağzımı kapayıp duramam,' dedım.Bunun uzerine Rasûlullah elını goğsume vurarak:

- 'Allah elçısının elçisini, elçisinin isteğine gore hareket etmeye başarılı kılan Allah'a hamd olsun,' buyurdu." (194)

---

(191) A g e, a y

(192) *Canıu Beyanı l Ilım* II, 136

(193) A g e , II, 33

(194) *El Meşkat*, 316

EBÛBEKİR ILE ÖMER'IN BILMEDIKLERI BIRŞEY HAKKINDA HUKUM VERMEKTEN KORKMALARI

Muhammed b. Sirin şoyle der:

"Rasûlullah'tan sonra Hz. **Ebûbekir** kadar, bilmediği konular hakkında hukum vermekten korkan kimse yoktu. Hz. **Ömer** de oyle idi. Hz. **Ebûbekir** birgun bir meseleyle karşılaştı, o meseleye ışık tutacak ne bir ayet ne bir hadis bulabildi. Bunun uzerine: "Kendi goruşumle içtihad edeceğim. Eğer içtihadım doğru olursa Allah'tandır, yanlış olursa bendendır. Allah'tan mağfiret dilerim" dedi."[195]

HZ. ÖMER'IN KADI ŞURAYH'A GONDERDIĞI MEKTUP

Şa'bi anlatıyor:

Hz. **Ömer** Kadı **Şurayh**'a şu mektubu yazdı:

"Sana bir mesele geldiğinde Allah'ın kitabıyla hukmet. Eğer Allah'ın kitabında o mesele hakkında birhukum yoksa Rasûlullah'ın sunnetyile hukmet. Sunnette de o kolnuda bir hukum yoksa, halkın uzerinde birleştiği şeyle (icma) hukmet. O konuda hiç kimse birşey soylememişse, o zman şu ikı şeyden dilediğini yap, istersen kendi goruşunle hareket et, istersen içtihadın ağırlığını duşunde içtihad etme. Bana kalırsa içtihaddan çekinmen senin için daha iyidir." [196]

İBN-İ MESUD, HUZEYFE VE ÖMER'IN FETVADA IHTIYATLI DAVRANMAYI TAVSIYE ETMELERI

İbn-i Mesud şoyle der:

"Her fetva isteyene cevap veren delidir."

Huzeyfe şoyle der:

"Şu uç kışı ancak fetva verebilir: Ya Kur'anın nasıh ve mensubunu bılen kışı, ya fetva vermek zorunda olan emir, ya da kendını fetva vermeye zorlayan ahmak."

İbn-i Sirin anlatıyor:

"**Ömer, Ebû Mesud Ukbe b. Amir**'e şoyle dedi. - 'Işittiğime gore fetva verıyormuşsun. Bunu ehlıne bırak.' [197]

(195) *Kenzu l Ummal*, V, 241
(196) *Camıu Beyanı l Ilm*, II, 56
(197) A g e , II, 166

ZEYD B. ERKAM İLE BERA'IN HER SORUYA CEVAP VERMEMELERİ

Ebû Minhal anlatıyor:

"**Zeyd b. Erkam** ile **Bera b. Azib**'e altın ve gümüş mübadelesini sordum. Bu iki zatta beni birbirlerine göndererek: "Ona sor. O benden daha muttaki ve daha bilgilidir." [198] diyordu.

Ebû Husayn anlatıyor:

"Bugün herkes öyle meselelere fetva veriyor ki, bu mesele Hz. **Ömer**'e sorulsaydı, Bedir savaşına katılan ashabı toplayıp onlara danışmadan cevap vermezdi." [199]

EBÛ BEKİR, ÖMER, OSMAN, ALİ VE ABDURRAHMAN B. AVF'IN RASÛLULLAH ZAMANINDA FETVA VERMELERİ

İbn-i Sa'd anlatıyor:

"**Abdullah b. Ömer**'e:

- 'Peygamberimiz zamanında kimler fetva verirdi?' diye soruldu. **Abdullah**:

- 'Hz. **Ebû Bekir** ile Hz. **Ömer**'den başkasını bilemiyorum,' dedi."

Kasım b. Muhammed şöyle der:

"Rasûlullah (s.a.v.) zamanında Hz. **Ebû Bekir**, Hz. **Ömer**, Hz. **Osman** ve Hz. **Ali** fetva verirlerdi."

Fudayl b. Abdullah şöyle der:

"**Abdurrahman b. Avf** (r.a.), Rasûlullah, Hz. **Ebûbekir** (r.a.), Hz. **Ömer** (r.a.) ve Hz. **Osman** (r.a.) zamanında, Rasûlullah'tan işittiği hususlarda fetva verirdi."[200]

Ebû Atiyye el- Hemedani anlatıyor:

"**Abdullah b. Mesud**'un yanında oturuyordum. Bir adam gelerek ona birşeyler sordu. **Abdullah**(r.a.):

- 'Başka kimseye sordun mu?' dedi. Adam:

- 'Evet, **Ebû Musa el-Eşari**'ye sordum,' bana şöyle cevap verdi,

(198) A.g.e., II, 166.
(199) *Kenzu'l-Ummal*, V, 241.
(200) *Tabakat-ı İbn-i Sa'd*,

dedi. **Abdullah** ise **Ebû Musa**'nın görüşüne katılmayıp başka şekilde cevap verdi. Bunu işiten **Ebû Musa** da:

- 'Bu derin ilim sahibi aranızda iken bana birşey sormayın,' dedi." (201)

RASÛLULLAH VE DÖRT HALİFE DÖNEMİNDE FETVA VERENLER

Sehl b. Ebi Hayseme anlatıyor:

"Rasûlullah zamanında fetva verenler, üçü muhacirlerden, üçü de Ensar'dan olmak üzere altı kişi idiler. Bunlar **Ömer, Osman, Ali, Übey b. Ka'b, Muaz b. Cebel ve Zeyd b. Sabit** idi."

Züeyb . Halhale anlatıyor:

"**Zeyd b. Sabit**, yargıda, fetva da, kıraat ve miras hukukunda, Hz. **Ömer**, Hz. **Osman** ve Hz. **Ali**'nin hilafetleri döneminde Medine'de reis idi. Sonra **Muaviye**, (H.40) yılında işbaşına geçti. **Zeyd** de vefat edinceye (H.45) kadar bu göreve devam etti."

Ata b. Yesar anlatıyor:

"Hz. **Ömer** ile Hz. **Osman** bir meseleyle karşılaştıkları zaman **İbn-i Abbas**'ı çağırırlardı. O da Bedir savaşında bulunan Ashaba danışırdı. Hz. **İbn-i Abbas** vefat edinceye kadar Hz. **Ömer** ve Hz. **Osman**'ın hilafetleri döneminde fetva vermeye devam etti."

Kasım b. Muhammed b. Ebi Bekir şöyle der:

"Hz. **Âişe** (r.a.), Hz. **Ebû Bekir** (r.a.), Hz. **Ömer** (r.a.) ve Hz. **Osman** (r.a.)'ın hilafetleri ve daha sonraki dönemlerde vefat edinceye kadar kendi bilgisiyle fetva veriyordu. Şefkatli bir kadın olup beni çok severdi. Ben de hiç yanından ayrılmazdım." (202)

XXVIII. ASHABIN BİLGİLERİ

Ebû Zer şöyle der:

"Rasûlullah (s.a.v.) vefat ederken, biz o kadar güzel eğitmişti ki, gökte kanat çırpan bir kuşun hareketleri bile bize bir bilgiyi hatırlatıyordu."

(201) *Hilyetu'l-Evliya*, I, 129.
(202) *Tabakat*, IV, 167-189.

Taberani'de şu rivayet yer alır:

"Rasûlullah buyurdu ki: "Cennete yaklaştırıcı ve cehennemden uaklaştırıcı ne kadar amel varsa, hepsi size bildirilmiş ve açıklanmayan hiçbir şey kalmamıştır."(203)

Hz. **Âişe** anlatıyor:

"Ashab'ın anlaşamayıp ihtilafa düştukleri her konuda, babam bir çozum yolu bulurdu. Ashab, Rasûlullah(s.a.v.)'ın nereye defnedileceği konusunda anlaşmazlığa düştüler. Bu konuda hiç kimse de bir bilgi bulunamadı. Babam:

- 'Rasûlullah'ın: "Peygamberler vefat ettikleri yere gömülürler" buyurduğunu işittim,' dedi. Rasûlullah'ın mirası konusunda da anlaşmazlığa duştuler. Yine babam:

- 'Rasûlullah'ın: "Biz peygamberler miras bırakmayız. Bıraktıklarımız sadakadır" buyurduğunu işittim,' dedi." (204)

Abdullah b. Mesud anlatıyor:

-'Eğer Hz. **Ömer**'in bilgisi terazinin bir kefesine, yeryuzundeki insanların bilgileride bir kefesine konulsa, Hz. **Ömer**'in bilgisi daha ağır gelecektır.' **Ebû Vail**'in bu sozunu **A'meş**'ten nakleden veki şoyle devam ediyor:

-'Ben bunu duyunca yadırgayıp **Ebû Vail**'in boyle bır sozu soylediğine pek inanamadım ve gidip **İbrahim en-Nehai**'ye soyledim. O:

- 'Sen bunu yadırgıyormusun? Allah'a yemin olsun ki, **Abdullah b. Mesud** bundan daha fazlasını soylemiştir. Hz. **Ömer** vefat ettiği gun **İbn-i Mesud:**

-'Oyle zannediyorum ki, bugun ilmin onda dokuzu gitti' demiştir, dedi" (205)

İbn-i Mesud şoyle der:

"Şuphesiz Hz. **Ömer** hepinizden daha çok Allah'ı tanıyan, hepimizden çok Allah'ın kitabını okuyan ve hepimizden çok Allah'ın dinini bilen kimseydi." (206)

Hz. Huzeyfe şoyle der:

---

(203) *Mecmau z Zevaid*, VIII, 264
(204) *Kenzu'l Ummal*, IV, 346
(205) *Mecmau'z Zevâid*, IX, 69
(206) *Tabakat*, IV, 153

"Sanki, bütün insanların bilgisi **Ömer**'in kafasında saklıydı."

Bir Medine'li şöyle der:

"Bir gün Hz. **Ömer**'in yanına gitmiştim. Gördüm ki fıkıh bilginleri onun yanında çocuk gibidirler. Hz. **Ömer**, fıkıhta ve bilgi de onların çok üstündeydi." (207)

RASÛLULLAH'IN HZ. ALİ HAKKINDA "O, ASHABIMIN EN BİLGİLİSİDİR" SÖZÜ

Ebû İshak anlatıyor:

"Hz. **Fatma** (r.a.), Hz. **Ali** ile evlendiği zaman babasına:

-'Beni o gözü çapaklı, karnı büyükle mi evlendirdin?' dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Evet, ben seni onunla evlendirdim. O, ashabım içinde İslâmı ilk kabul edenlerden, bilgisi hepsinden çok ve en yumuşak huylularındandır,' buyurdu." (208)

Ma'kıl b. Yesar da şöyle rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Seni ümmetimin İslâmı ilk kabul eden, en bilgilisi ve en yumuşak huylu olan bir ferdi ile evlendirmeme razı değil misin?"buyurdu."(209)

Hz. **Ali** (r.a.) şöyle der:

"Allah'a yemin ederim ki, Kur'anda bütun ayetlerin ne hakkında, nerede ve kime nazil olduğunu bilirim. Allah (c.c.) bana uyanık bir kalp ve iyi konuşabilen bir dil vermiştir." (210)

Said b. el-Müseyyeb anlatıyor:

- Hz. **Ali**'nin bulunmadığı bir zamanda bir problemle karşıaşmaktan Allah'a sığınırım." (211)

Abdullah b. Mesud şöyle der:

"Vahyedilen bütün âyetlerin, niçin indiğini bilirim. Eğer develе-

(207) A g e A y
(208) *Mecmau'z Zevâid*, IX, 102
(209) A.g e , IX, 101
(210) *Tabakat*, IV, 154
(211) A.g e , IV, 156

rin veya bineklerin, Allah(c.c.)'ın âyetlerini benden daha iyi bilen bir kimseye varacağını bilseydim, hemen ona giderdim." (212)

Mesruk anlatıyor:

"Ben Rasûlullah'ın ashabından bir çoklarıyla tanıştım. Her biri birer su birikintisi gibiydiler. Birikinti vardır, bir kişiyi, birikinti vardır, iki kişiyi, birikinti vardır on kişiyi, birikinti vardır yüz kişiyi doyurur. Birikinti de vardır ki, yeryüzünün bütün insanları ondan içseler, hepsini doyurur. **Abdullah b. Mesud** böyle birisiydi."

Zeyd b. Vehb rivayet ediyor:

"Birgün Hz. **Ömer**'in yanında otururken, Hz. **Abdullah b. Mesud** çıkageldi. Hz. **Ömer** onun geldiğini görünce:

- 'Ağzına kadar ilimle ve fıkıh bilgisiyle doludur' dedi.

Esed b. Veda anlatıyor:

"Hz. **Ömer** birgün **Abdullah b. Mesud**'dan bahsederken:

- 'İlimle doludur. Kadisiye halkının menfaatini kendime tercih edip, onu onlara gönderdim,' dedi."(213)

Nevfel el-Eşcei anlatıyor:

"**Abdullah b. Mesud:**

- '**Muaz b. Cebel**, kanit bir ümmet idi ve sağlam bir inanca sahip olup şirk koşan kimselerden değildi,' dedi.

- 'Ey **İbn-i Mesud**, bu **İbrahim** (a.s.)'ın vasfıdır. Allah onun hakkında: *"İbrahim, Allah'a kanit bir ümmet idi ve sağlam bir inanca sahip olup şirk koşanlardan değildi"* (214) buyurmuştur, dedim. **Abdullah** sözünü bir daha tekrarlayınca, bunu bile bile söylediğini anlayıp sustum. **Abdullah**:

- 'Ümmet nedir, kanit nedir, biliyor musun?' dedi.

- 'Allah bilir,' dedim. **Abdullah**:

- 'Ümmet: İnsanlara hayrı öğreten kişi, kanit de: Allah'a ve Rasûlüne itaat eden kişidir,' dedi. (215)

---

(212) A.g.e., IV, 159.
(213) A.g.e., IV, 161.
(214) Nahl, 120.
(215) A.g.e., IV, 165.

Ebû Musa el-Eşari şöyle der:

"Ashab, Hz. **Âişe**'ye ne sorsalar cevabını alacaklarından emindiler"

Ebû Seleme anlatıyor:

- Hz. **Âişe**'den başka Rasûlullah'ın sünnetini daha iyi bilen, dini meselelerde daha isabetli görüşlerde bulunan, Kur'an âyetlerinden herhangi birinin ne hakkında indiğini daha iyi bilen, âyetlerdeki hikmet ve maslahatları daha iyi kavrayan bir kimse görmedim."

Kabise b. Züeyb şöyle der:

"Hz.**Âişe** insanların en bilgini idi.Ashabın büyükleriçözemedikleri meselelerini ona sorarlardı."

Mesruk'a: '**Âişe** miras Hukuku'nu biliyor muydu?' diye soruldu. O:

- 'Evet, Alah'a yemin ederim ki, Ashab büyüklerinin ondan Miras Hukukunu öğrendiklerini gördüm,' dedi."

Muhammed b. Lebid anlatıyor:

- 'Rasûlullah'ın hanımları kendisinden hadis rivayet ederlerdi. Fakat Hz. Âişe ile **Ümmü Seleme** kadar hadis bilen yoktu. Hz. Âişe, Hz. **Ömer** ve Hz. **Osman**'ın hilafetleri döneminde vefat edinceye kadar fetva verdi. Ashabın büyükleri ondan İslâmın hükümlerini sorup öğrenirlerdi."[216]

Urve şöyle der:

"Tıp şiir ve hukuku **Âişe**'den daha iyi bilen bir kadın görmedim."

Yine **Urve** anlatıyor:

"Hz. **Âişe**'ye:- 'Senin durumuna hayret ediyorum. Bakıyorum fıkhı herkesten daha iyi biliyorsun ki, bu normaldir. Çünkü sen Rasûlullah'ın eşi ve Hz. **Ebûbekir**'in kızısın. Arap tarihini, şiir ve edebiyatını da biliyorsun ki bu da normaldir. Çünkü sen Kureyş'in en bilgini olan bir zatın kızısın. Fakat şu tıp bilgine bir türlü akıl sır erdiremiyiorum. Senin hekimlikle ne ilgin vardır?' dedim. Hz.**Âişe**:

- 'Ey **Urve**! Rasûlullah sık sık hastalanıyordu. Arap ve arap olmayan hekimler onun için ilaçlar gönderiyorlardı. Ben de o ilaçları ona içirirdim. Bu konudaki bilgim bu sebeptendir,' dedi."[217]

(216) *Tabakat*, IV, 189.

(217) *Mecmau'z-Zevâid*, IX, 242.

XXIX. RABBANİ ALİMLER VE KÖTÜ ALİMLER

İBN-İ MESUD'UN ARKADAŞLARINA NASIHATI

Abdullah b. Mesud, kendinden ilim oğrenen arkadaşlarına şu nasihatı yaptı:

- 'Ilim pınarları ve hidayet kandilleri olun. Zamanınızı evinizde geçirin. Gece kandilleri gibi olun. Elbiseniz eski, kalpleriniz yeni olsun. Melekler sizi tanısın. Insanlara tanınmayın."(218)

İBN-İ ABBAS'IN RABBANI ALIMLER HAKKINDAKI SOZU

Vehb b. Münebbih anlatıyor:

"**İbn-i Abbas**'a:

- 'Mescidin Beni Sehm kapısında bir takım kimselerin kader hakkında munakaşa ettiklerini zannediyoruz,' dediler. Bunun uzerine **İbn-i Abbas** hemen yerinden fırlayıp bastonunu **İkrime**'ye verdi ve bir elini **İkrime**'nin, diğerini **Tavus**'un omuzuna koyarak evden çıktı. **İbn-i Abbas** yanlarına varınca, hemen ayağa kalkıp ona yer verdiler ve "Hoşgeldin" dedilerse de **İbn-i Abbas:**

- 'Siz evvela kim olduğunu soyleyin, sizi tanıyayım da ondan sonra konuşuruz,' dedi. Onlar kendilerini tanıttıktan sonra:

- 'Bilmiyor musunuz ki, Allah'ın birtakım kulları vardır, dılsiz olmadıkları halde Allah korkusu onları dilsizleştirmiş, guçsuz olmadıkları halde onları guçsuz kılmıştır. Işte gerçek alim, gerçek fasih ve guzel konuşan, gerçek akıllı ve Allah'ı hakkıyla tanıyan onlardır. Ne var ki, Allah'ın buyukluk ve azametini latırlayınca akılları başlarından gider, kalpleri kırılırve dilleri tutulur. O hallerinden uzaklaşınca hemen Allah'a doğruguzel amellerle koşarlar. Akıllı ve çalışkan oldukları halde kendilerini delıler ve tembeller arasında, zulum ve gunah işleyenler arasında gorurler. Halbuki çok iyı ve temiz kimseler olup gunahlardan uzaktırlar. Allah'a karşı yaptıkları ibadet çok da olsa az gorup aza razı değillerdir. Onlara nerede rastlasan, uzgun ve Allah korkusundan renklerini solgun gorursun,' dedi ve oturmadan geri dondu." (219)

---

(218) *Canıu Beyanı'l Ilım*, I, 126

(219) *Hılyetu'l Evlıya*, I, 325

İBN-İ MESUD VE İBN-İ ABBAS'IN KÖTÜ ALİMLER HAKKINDAKİ SÖZLERİ

İbn-i Mesud şöyle der:

"Eğer alimler ilmi koruyup onu layık olanlara harcasalar,çağlarındaki bütün insanların baştacı olurlar. Fakat onu dünya menfaati için dünya ehline harcadıkları için halkın gözünden düşerler. Rasûlullah'ın: "Kim ki ahiret derdinden başka bir derdi kendine dert yapmazsa, Allah o kimseyi diğer bütün dertlerden korur. Kim ki, dünya işlerine ait dertler onu dağınık düşüncelere sürükleyip herbiri onu bir yana çekerse, o kimse dünyanın hangi derdinin altında boğulursa boğulsun, Allah'ın umurunda değildir." buyurduğunu işittim."(219)

Süfyan b. Uyeyne anlatıyor:

"**İbn-i Abbas** şöyle diyordu:

- 'Eğer ilim sahipleri, ilmin hakkını vererek gerçği gibi davranmış olsalar, Allah, melekler ve salih kimseler onları sever ve insanlar onlara karşı saygı duyarlar. Fakat ilimleriyle dünya menfaatini aradıkları ve Allah onları sevmediği için insanların gözünden düşerler." (220)

Abdullah b. Mesud anlatıyor:

-' Büyük bir fitne ve düzen bozukluğunu ortaya çıkıp sizi saracağı gün haliniz ne olur? O bozukluk ki, onda küçükler büyür, büyükler ihtiyarlar ve artık adet ve gelenek haline gelir. Şayet bir gün onu düzeltmeye kalkışılırsa "Bu suçtur," denilir,' dedi. **İbn-i Mesud**(r.a.)'a:

- 'Söylediğin bu fitne ne zaman baş gösterir? diye sordular. **İbn-i Mesud**(s.a.v.):

- 'Ne zaman ki, içinizde güvenilir kimseler azalır, amirleriniz servet biriktirir, din alimleriniz tükenir, Kur'an okuyucularınız çoğalır, dini ilimler din için değil, dünya için öğrenilir ve ahiret ameli ile dünya menfaati aranırsa.. dedi."(221)

Ebû Zerr şöyle der:

"İyi bilin ki, şu hadisler Allah rızasını kazanmak için okunur. Hiç

(219) *Kenzu'l-Ummal*, V, 243.
(220) *Camiu Beyani'l-İlim*, I, 188.
(221) *Et-Terğib ve't-Terhib*, I, 82.

bir kimse yoktur ki, bu hadisleri, dunyalık elde etmek için okusun da cennet kokusunu hissetsin."(222)

Hz.**Ömer**, **Ka'b**'a:

- 'Bir insan ilmi iyice oğrendıkten sonra, onun kafasından tekrar ne ile silinir?' diye sordu. Hz. **Ka'b**:

- 'ilim, hırs ve halktan menfaat beklemekle elden gider,' dedi."(223)

HZ. ÖMER'IN ISLAM TOPLUMU IÇIN KOTU ALIMLERDEN KORKMASI

Hz. **Ömer** şoyle der:

"Ben siziniçin iki kişiden korkuyorum: Biri, Kur'anı kendi arzusuna gore yorumlayan, diğeri de, saltanat ve iktidar için kardeşliğiyle kavga edendir."

Ebû Osman en-Nehdi anlatıyor:

"**Hattaboğlu Ömer** minber uzerinde:

-'Guzel konuşan ikiyuzlulerden sakının,' dedi.

- 'Iki yuzlu kimse nasıl guzel konuşur?' dediler. Hz. **Ömer**:

- 'Doğruyu soyler, fakat doğruya aykırı davranır,' dedi."

Hz. **Ömer** şöyle der:

"Biz, "Bu ummet, dili guzel, fakat içi dışı bir olmayan kimseler yuzunden helak olur" derdik"

Ebû Osman en-Nehdi anlatıyor:

"Bir gun Hz. **Ömer** minberde:

- 'Bu ummet için en çok korktuğum, bilgili ve fakat ıkı yuzlu olan kimselerdir,' dedı. Hz. **Ömer**'e:

- 'Ya Emire'l-Muminin bilgili bir insan nasıl ikiyuzlu olur?' dediler. Hz. **Ömer** (s.a.v.):

- 'Dili bilgili olur, fakat kalbi cahil ve amelide cahillerin ameli gibi olur,' dedi."(224)

(222) *Camıu Beyanı'l Ilım*, I, 187
(223) A g e II, 6
(224) *Kenzu'l Ummal*, V, 233

HUZEYFE'NIN ALIMLERI IDARECILERIN
KAPISINDA DOLAŞMAKTA SAKINDIRILMASI

Huzeyfe alimlere:

-'Fitne yerlerinde dolaşmaktan sakının,' dedi. Kendisine:

- 'Ey **Huzeyfe**, fitne yerleri nerelerdir?' diye sordular. Hz. **Huzeyfe**:

- 'idarecilerin kapılarıdır. Çunku herhangi biriniz bir idarecinin yanına gittiğinde ona yaranmak için yalandan onu doğrular ve onda bulunmayan iyiliklerle onu over, dedi."[225]

FAYDASI OLMAYAN İLİMDEN ALLAH'A SIĞINMAK

ILMIN TEBLIĞI KONUSUNDA **HUZEYFE**'NIN SOZU

Cabir b. Abdullah anlatıyor:

"**Huzeyfe** diyordu ki: Bu ilim bize verilmiştir. Biz onunla amel etmezsek bile onu size anlatmak zorundayız."[226]

RASÛLULLAH'IN FAYDASI OLMAYAN
ILIMDEN ALLAH'A SIĞINMASI

Ebû Hureyre rivayet ediyor:

"Rasûlullah (s.a.v.) şoyle dua ederdi:

- 'Allah'ım dort şeyden sana sığınıyorum: Faydası olmayan ilimden, korkmayan kalpten, doymayan nefisten ve kabul olmayan duadan.'[227]

(225) *Camıu Beyanı'l Ilım*, I, 167
(226) *Kenzu'l Ummal*, VII, 24
(227) *El Mustedrek*, I, 104

10. BÖLÜM

PEYGAMBER VE ASHABININ NAMAZ VE DUALARI

Peygamberimiz ve Ashabı namaz için mescitlerde nasıl toplanırlardı? Namazda bir rükünden diğerine geçerken, bunu bir işten başka bir işe, bir amelden başka bir amele geçiş gibi değerlendirip nasıl özen gösterir ve başkalarını da buna nasıl teşvik ederlerdi?

Peygamberimiz ve Ashabı Yüce Allah'a nasıl yalvarır, hangi şeylerle ve hangi vakitlerde dua ederlerdi ve duaları nasıldı?

I. PEYGAMBER (S.A.V.) EFENDİMİZİN NAMAZA TEŞVİKİ

Hz. **Osman** (r.a.)'ın azatlısı **Haris** (r.a.) anlatıyor:

"Birgün **Osman** (r.a.) ile otururken müezzin geldi. Hz. **Osman** bir kap içerisinde su istedi -içinde bir avuç su olduğunu zannediyorum- o suyla abdest aldı sonrada şöyle dedi:

- 'Rasûlullah (s.a.v.) işte bu benim abdest aldığım gibi abdest aldı ve sonra şöyle dedi.

- 'Kim benim bu abdestim gibi abdest alırda kalkıp öğlen namazını kılarsa sabah namazıyla öğlen namazı arasındaki günahları bağışlanır. Sonra ikindî namazını kılarsa öğleyle ikindî arasındaki günahları, sonra akşam namazını kılarsa akşamla ikindi arasındaki günahları, yatsı namazını kılarsa yatsıyla akşam arasındaki günahları bağışlanır. Sonra yatar ve yatıncada bir takım günahlarla kirlenebilir. Eğer kalkıp abdest alır ve sabah namazını kılarsa sabahla yatsı arasındaki günahları bağışlanır. İşte bunlar kötülükleri gideren iyiliklerdir." Dediler ki:

- 'Ey **Osman** bunlar kötülükleri gideren iyiliklerdir. Diğer sahih ameller hangileridir?' Dedi ki:

- 'Onlar "La ilahe illallah, Sübhanallah, El-hamdülillah, Allahu Ekber, La havle velâ Kuvvete illâ billah."[1]

Sa'd b. Ebi Vakkas anlatıyor:

"**Sa'd** ve Ashabdan bir grup insanın şöyle dediklerini işittim:

-'Rasûlullah (s.a.v.) zamanında iki kardeş vardı ki biri diğerinden daha üstündü. Amelce üstün olanı şehid oldu. Diğeri ise bir müddet yaşadıktan sonra öldü. Rasûlullah (s.a.v.)'a birincisinin diğerine olan üstünlüğü anlatılınca Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Diğeri namaz kılmıyor muydu? dedi.

- 'Evet Ey Allah'ın Rasûlu kılıyordu' dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Kıldığı namazların onu yüksek mertebelere ulaştırmadığını nereden biliyorsunuz?' dedi. Sonra şöyle devam etti:

(1) *El-Heysemî*, I, 203; *Tergîb ve Terhîb*,I, 297.

- 'Namaz kişinin kapısının önünden akıp evden gür ve tatlı bir nehir gibidir. Günde beşkere o nehre girip yıkansa kirden geriye kalan birşey görebilir misiniz? "[2]

Hz. Ali (r.a.) anlatıyor:

"Peygamber (s.a.v.) ile birlikte mescidde namazı beklerken bir adam kalkıp:

- 'Ben günah işledim,' dedi. Peygamber (s.a.v.) namazı eda edinceye kadar ona cevap vermedi. Namaz bitince adam sözünü tekrarladı. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.)

- 'Güzel bir şekilde abdest alarak sen bizimle birlikte namaz kılmadın mı?' buyurdu. Adam:

- 'Evet' (kıldım) dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

- 'İşte günahın keffaretidir.' dedi." [3]

Abdullah ibni Ömer (r.a.) anlatıyor:

"Bir adam peygamber (s.a.v.)'e gelerek amellerin en faziletlisini sordu. Rasûlulah (s.a.v.) de:

- 'Namaz,' dedi. Adam :

- 'Sonra nedir?' dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Namaz,' dedi. Adam yine:

- 'Sonra nedir?' dedi. Rasûlullah (s.a.v.) üçüncü kere namaz dedi. Sonrada :

- 'Allah yolunda cihad etmektir,' buyurdu. Adam:

- 'Benim annem babam var,' deyince Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Sana anne babana iyilik yapmanı emrediyorum, ' dedi. Adam:

- 'Seni hak peygamber olarak gönderene yemin ederim ki anne babamı bırakıp cihad edeceğim.' Rasûlullah (s.a.v.):

-' Sen bilirsin,' dedi.[4]

Zeyd bin Sabit (r.a.) anlatıyor:

"Kişinin evinde kıldığı namaz bir nurdur. Kişi namaza kalktığı zaman günahları üstünden aşağı doğru asılır. Kişi her secde edişinde

(2) *El-Heysemî* ,I, 297, *Tergîb ve Terhîb,* I, 206 (Nesei ve Imam Malik'den)
(3) *El-Heysemî* , I, 301.
(4) *El-Heysemî,* I, 301, *Tergîb ve Terhîb,* , 211, 1.

Allah Teâlâ günahlarından birini bağışlar.

Huzeyfe (r.a.) buyuruyor:

"Kişi abdest alır ve abdestini de güzel bir şekilde yapar sonra da namaza kalkarsa Yüce Allah bütün ile ona yönelir. Adam sağa sola dönmedikçe ya da yüzünü çevirmedikçe Allah Teâlâ ondan yüz çevirmez.

İbni Ömer (r.a.) buyuruyor:

"Namaz büyük bir güzelliktir ve onda benimle ortak olmak isteyenlere aldırmam." (4)

İbni Mesud (r.a.) buyuruyor:

"Namazda olduğun müddetçe hükümdar'ın kapısını çalmaktasın. Kim hükümdarın kapısını çalarsa kapı ona açılır." (5)

İbni Mesud (r.a.)"den:

"Büyük günahlardan kaçındığınız sürece namazlar aralarındaki günahlara keffarettir."

"İsteklerinizi farzlar üzerine yükleyin." (6)

Selmanı Farisi (r.a.) buyuruyor:

"Kul namaz için kalktığında hataları başı üzerine konur. O namazı bitirmeden hataları hurma ağacının sağa sola düşen çöpleri gibi dağılır."

Tarık ibni Şihab anlatıyor:

"Hz. Selman'ın çalışmasını görmek için bir gece onun yanında geceledim. Gecenin sonuna doğru kalktı ve onu sabaha kadar namaz kılıyor zanneden (beni) görmüyormuş gibi namaz kıldı. Zannımı ona anlatınca Selman (r.a.) şöyle dedi:

- Beş vakit namaza sarılın. zira beş vakit namaz öldürücü olmayan bütün dertlere keffarettir. akşam olunca insanlar üç mertebeye ayrılırlar. Kimisi hep lehine, hiç aleyhine çalışmaz. Kimisi hep aleyhine, hiç lehine çalışmaz. Kimisi de ne lehine ne de aleyhine çalışır. Bazı gece karanlığı bastırıp insanlar uykuya daldıklarında ayağa kalkıp namaz kılarak sabahlar işte bu adam hep lehine çalışıp hiç aleyhine çalışmayandır.

---

(4) *Kenzu'l-Ummal*, IV, 181.

(5) Ebû Nuaym Isfahanî, *Hilyetü'l -Evliya*, I, 130.

(6) *Kenzu'l-Ummal*, IV, 181.

Bazısı gecenin karanlığından ve insanların uykuda oluşundan istifade ederek başını alıp günahlara dalar. Bu adamda hep aleyhine çalışıp hiç lehine çalışmayandır. Bazısı da yatsı namazını kılıp yatar. Bu da ne kârda ne de ziyanda olandır. Sakın seni yoracak biçimde hızlı gitme. Devamlı ve dengeli ol."(7)

Ebû Musa el-Eşari'den:

"Biz nefsimizi günaha sokuyoruz. Namazı kılınca önceki (işlenen günahlara) keffaret oluyor. Sonra tekrar günah işliyoruz. Yine kıldığımız namaz (kendinden) önceki (günahlara) keffaret oluyor."(8)

PEYGAMBERİMİZ (s.a.v.)İN NAMAZA TEŞVİKİ VE ONA ÇOK BÜYÜK ÖNEM VERMESİ

Enes bin Malik (r.a.) anlatıyor:

"Rasûlullah (s.a.v.) buyurduki:

- 'Bana kadın ve güzel koku sevdirildi. Namaz ise gözümüzün nuru (en büyük sevinç kaynağım) kılındı.'

İbni Abbas (r.a.) anlatıyor:

"Cibril (a.s.) Rasûlullah (s.a.v.)'e şöyle dedi:

- Sana namaz sevdirilmiştir. Ondan dilediğin kadarını al." (9)

İbni Abbas (r.a.) anlatıyor:

"Birgün Rasûlullah (s.a.v.) etrafında bulunan ashabıyla birlikte otururken şöyle dedi:

"Allah; her peygamber için zevk alacağı bir şey yaratmıştır. Benim zevk aldığım şey ise igece namaza kalkmaktır. Ben (gece) kalktığım zaman arkamda kimse kılmasın. Allah; her peygambere bir geçim kaynağı yaratmıştır. Benim geçimim ise şu (ganimetlerin) beşte biridir. Ben vefat ettikten sonra bu pay halifelerindir."(10)

Enes (r.a.) anlatıyor:

"Rasûlullah (s.a.v.) ayakları şişinceye kadar namaz kılınca, kendisine:

(7) *El-Heysemî* I, 300, *El-Kenz*, IV, 181.
(8) *El-Bidâye ve'n-Nihâye*, VI, 58. (İmam Ahmed ve Nesâî 'den, *el-Heysemî*:II, 270.
(9) *Kenzul-Ummal*, IV, 182.
(10) *El-Heysemî*, II, 271.

- 'Allah; senin geçmiş ve gelecek (bütün) günahlarını affetmedi mi?' diye soruldu.

-'Ben şükredici bir kul olmayayım mı?' buyurdu.(11)

Ebû Hureyre (r.a.) bildiriyor:

"Rasûlullah (s.a.v.) ayakları şişinceye kadar namaz kılardı." (12)

İbni Mesud (r.a.) bildiriyor:

Rasûlullah (s.a.v.): Geceleri ayakları şişinceye kadar namaz kılıyordu."(13)

Nu'man ibni Bişir (r.a.) bildiriyor:

"Rasûlullah (s.a.v.) geceleri kalkıyor ayakları şişinceye kadar namaz kılıyordu. (14)

Aişe (r.a.) anlatıyor:

"Rasûlullah (s.a.v.) geceleri kalkar ayakları şişinceye kadar namaz kılardı. Kendisine dedim ki:

- Niçin böyle yapıyorsun Ey Allah'ın Rasûlü, halbuki senin geçmiş ve gelecek günahların bağışlandı."(15)

Enes (r.a.) anlatıyor:

"Rasûlullah (s.a.v.) ibadet ede, ede bir deri bir kemik kaldı. Kendisine:

-' Ey Allah'ın Rasûlü seni buna (böyle yapmana) hangi şey itiyor. Allah (c.c.) geçmiş ve gelecek bütün günahlarını affetmedi mi?' dediler. O:

- 'Evet, ancak çok şükreden bir kul olmayayım mı?'(16) buyurdu.

Buhari ve Müslim Humeyd'den rivayet ediyorlar:

"**Enes ibni Malik**'e Rasûlullah (s.a.v.)'in gece namazı hakkında sorulduğunda şu cevabı verdi:

- 'Biz geceleyin Onu namaz kılarken görmek istediğimizde görüyorduk. Onu uyurken görmek istediğimizde de (uyurken) görüyor-

(11) *Kenzul-Ummal*, IV, 36.
(12) El-Heysemî, II, 271.
(13) Taberanî, *Mecmau'z-Zevâid*, II, 271.
(14) Taberanî, *Mecmau'z -Zevâid*, II, 271.
(15) *Riyazu's-Salîhîn*, 42.
(16) *Kenzu'l-Ummal*, IV, 36.

duk. Bir ay içinde oyle oruç tutardık biz "artık hiç iftar etmeyecek derdik. Bazanda o kadar çok oruca ara verirdi ki biz "hıç oruç tutmuyor" sanardık."

Ebû Zerr (r.a.) bildiriyor:

"Rasûlullah (s.a.v.) bir gece kalkıp sabaha kadar namaz kıldı ve surekli şu ayeti okudu:(17)

"Eğer onlara azab edersen onlar Senin kullarındır. Eğer onları bağışlarsan aziz ve hakim olan yalnız Sensin."(18)

Enes (r.a.) bildiriyor:

"Rasûlullah (s.a.v.) rahatsız gorunuyordu. Sabah olunca kendisine:

- 'Ey Allah'ın Rasûlu, rahatsızlığınızın izi apaçıktır' dediler.

-' Ben gorduğunuz gibiyim. Gece yedı uzun sureyi okudum' dedi.(19)

Huzeyfe anlatıyor:

"Bir gece Peygamber (s.a.v.) le birlikte namaza durdum. Sure Bakara'yı okumaya başladı. Ben (içimden) "Yuzuncu ayette rukua varır" dedim. (Yuzuncu ayeti) geçince bu sureyle bır rekat kılacak dedim. Sureyi bitirince ruku edecek" dedim. Fakat Âl-ı Imrân suresini okumaya başladı ve bitırdi. Sonra da Nisa suresını okudu. Kur'an'ı ağır, ağır okuyordu. Içerisında tesbih âyeti geçtığında tesbıh ediyor, dua âyeti geçtiğinde dua ediyor, ıstiaze (Allah'a sığınma) âyeti geçdiğinde de Allah'a sığınıyordu. Sonra rukua vardı Rukuda "Subhane Rabbiyel Azim" demeye başladı. Rukuuda kıyamına yakındı. Sonra "semi Allahu limen hamideh" diyerek rukudan kalktı. Sonra rukuuna yakın uzun bir muddet ayakta kaldı. Sonra secde etti ve "Subhane Rabbiyen A'la" diyerek kıyamına yakın bir zaman da secdede kaldı." (20)

Taberani'nin rıvayetında ise **Huzeyfe** (r.a.) şoyle anlatıyor:

"Rasûlullah'ın yanına geldim. Namaz kılıyordu. O'nun haberi olmadan arkasında namaza durdum. Bakara suresini okumaya başladı. Rukua varacağını sandığım da devam etti. Ravilerden **Sinan**

(17) *El Bıdâye ve n Nıhâye* VI, 58
(18) Maıde, 118
(19) *El-Heysemî*, II, 274
(20) *Safvet's Saffe*, I, 75 (Muslım den)

Huzeyfe (r.a.)'ın böylece dört rekat namaz kıldığını rukularının da kıyamı gibi olduğunu anlattığını söylüyor.

Huzeyfe (r.a.) diyor ki: Bu durumu Hz. Peygamber (s.a.v.) haber verdiğinde:

- 'Bana bildirseydin ya' dedi. Ben:

-'Seni hak ile beraber peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki o yorgunluğu hala sırtımda hissediyorum,' dedim. Rasûlullah (s.a.v.):

-'Senin arkamda olduğunu bilseydim daha hafif kılardım'[21] buyurdu.

Hz.**Aişe** (r.a.) anlatıyor:

"Hz.**Aişe** (r.a.)'a bazılarının bir gecede Kur'an-ı bir veya iki kere hatmettikleri anlatılınca Aişe (r.a.): "Onlar Kur'an-ı okuyor (gözüküyor)lar. Ancak (gerçekte) okumuyorlar. Ben bütün gece Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte olurdum da o Bakara, Al-i İmrân ve Nisa surelerini okurdu. Tehdit ayeti geldiği zaman Allah'a dua eder ona sığınır, müjde ayeti geldiği zaman da Allah'a dua ve niyazda bulunurdu."[22]

II. ASHABIN NAMAZA BAĞLILIĞI VE ONA BÜYÜK ÖNEM VERMELERİ

Misver İbni Mahreme anlatıyor:

"**Ömer ibni Hattab** (r.a.) hançerlendikten sonra yanına gittim. Oradakilere:

- 'Kendisini nasıl görüyorsunuz?' dedim. Onlar:

- 'Gördüğün gibi' (baygın) dediler.

- 'Namaza uyandırdınız mı? Çünkü namazdan daha önemli bir şeyle uyandıramazsınız' dedim.

- 'Namaz, ey müminlerin emiri,' dediler.

- 'Öyle mi? Vallahi namazı terk edenin İslâmdan hiçbir payı yoktur,' dedi ve yarasından kan fışkıra fışkıra namaz kıldı."[23]

(21) *El-Heysemî*, II, 275.
(22) *El-Heysemî*, II, 272.
(23) *El-Heysemî*, I, 295; İbni Sa'd, III, 350.

Muhammed ibni Maskun anlatıyor:

Osman (r.a.)'ın evi kuşatıldığı zaman hanımı:

-' Onu öldürmek mi istiyorsunuz. Onu öldürür veya terk edersiniz. Ancak o bütün geceyi Kur'an-ı hatmederek ihya ediyor."[24] dedi.

Enes b. Malik (r.a.) anlatıvor:

"Asiler Hz. **Osman İbni Affan** (r.a.)'ı öldürünce hanımı:

-'Siz onu öldürdünüz. Halbuki o bütün geceyi Kur'an-ı hatmederek ihya ediyordu.' dedi.[25]

Osman İbni Abdurrahman et-Teymî anlatıyor:

"Babam dedi ki:

- 'Makamı İbrahim'de ibadet ederek geceyi yeneceğim, dedim: Yatsı namazını kılınca Makam-ı **İbrahim**'e çevrilip namaza durdum. Ben ayakta iken bir kişi elini omuzuma koydu. Baktım **Osman İbni Affan** (r.a.). Namaza durup fatiha'dan başladı. Rukua varıp secde ettikten sonra (namazı bitirip) ayakkabılarını alıp gitti. Bundan önce namaz kıldımı kılmadı mı bilmiyorum."

Ata İbni Ebi Rebah anlatıyor:

"Hz. **Osman** (r.a.) insanlarla birlikte yatsı namazını kıldıktan sonra Makam-ı **İbrahim**'in arasına, çekilerek namaza durdu.[26]

Abdullah ibni Mes'ud anlatıyor:

Kendisi hemen, helen hiç nafile oruç tutmuyor ve şöyle diyordu:

- 'Oruç tuttuğumda namaz kılmaya gücüm kalmıyor. Halbuki namaz bana oruçtan daha sevimlidir. Eğer oruç tutarsa bir ayın yalnızca üç gününü tuturdık.'[27]

Abdurrahman ibni Yezid anlatıyor:

"Fakih sahabeler içerisinde **Abdullah ibni Mesud**'dan daha az oruç tutan birisini görmedim. Kendisine:

- 'Niçin oruç tutmuyorsun? denildiğinde:

-'Ben namazı oruca tercih ediyorum. Çünkü oruç tuttuğumda namaz kılmaya gücüm kalmıyor" dedi.

(24) Ebû Nuaym; *Hilyetü'l-Evliya*, El-Heysemî, IX, 94.
(25) Ebû Nuaym; *Hilyetü'l-Evliya* I, 57.
(26) *El-Müntehab*, V, 9 Geniş bilgi için Bkz. Sahihi Buhari sahih tercemesi, III, 215.
(27) *Heysemî*, II, 257.

Hz.**Aişe** (r.a.) anlatıyor:

"Bir gece yatsı namazından sonra gecikerek Rasûlullah (s.a.v.)'den sonra geldim. Bana:

- 'Nerede idin? diye soruldu. Bende:

- 'Mescidde ashabından bir kişinin mescidde Kur'an okumasını dinliyorduk. Ben ashabından onun sesi kadar güzel ve okuyuşu kadar düzgün hiç bir kimseyi dinlemedim.' Rasûlullah (s.a.v.) ayağa kalktı, ben de onunla birlikte kalktım. Okuyanın sesini dinledikten sonra bana dönerek:

- 'Bu **Huzeyfe**'nin azadlısı **Salim**'dir! Ümmetimde bunun gibilerine yaratan Allah'a hamd olsun,' dedi."(28)

EBU MUSA'NIN NAMAZA DÜŞKÜNLÜĞÜ

Mesruk anlatıyor:

"**Ebû Musa el-Eşari** (r.a) ile yolc uluğa çıkmıştık. Geceleyin ekili bir tarlaya inip konakladık. Ebû Musa geceleyin kalkıp namaza durdu. Sesi ve Kur'an okuyuşu çok güzeldi. Hangi ayeti okuyorsa O'nun gereğini mutlaka yerine getiriyordu. (Dua ayetiyse dua ediyor, Korku âyetiyse Allah'a sığınıyor, Zikir âyeti ile zikr ediyordu) Namazı bitirdikten sonra şöyle dua etti:

"Allah'ım selamete erdiren sensin ve kurtuluş sendedir. Emniyete kavuşturan sensin ve sana güvenip inananı seversin. Gözetip koruyan sensin. Ve koruyanı seversin doğru ve doğru olanı seversin."(29)

III. MESCİDLERİN YAPIMI

MESCİDİ NEBİ'NİN İNŞASI

Ebû Hureyre (r.a.) anlatıyor:

"Mescidi Nebi yapılırken Rasûlullah'da bizimle birlikte olduğu halde kerpiç taşıyorduk. Bir ara Rasûlullah (s.a.v.) le karşılaştım. Karnı üstüne koyduğu kerpiçle zorla yürüdüğünü görerek dedim ki:

(28) Hakim, *El-Müstedrek*, III, 225.

(29) Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliya*, I, 259.

- 'Ey Allah'ın Rasûlü! Onu bize ver.' Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Ey **Ebû Hureyre**! Bir başkasını al. Çünkü ahiret hayatından başka hayat yoktur' buyurdu.(30)

Tarık b. Ali (r.a.) anlatıyor:

"Rasûlullah (s.a.v.) le birlikte mescidi inşa çalışması esnasında şöyle buyurdu:

- Yemameli'yi çamura yaklaştırın. Zira o sizin içinizde çamuru en iyi karıştıranınız ve en güçlü olanınızdır." (31)

Yine **Tarık b. Ali** (r.a.) anlatıyor:

"Ashab Mescidin inşasında çalışırken Rasûlullah (s.a.v.)'in yanına vardım. Sanki çalışmalarını beğenmiyor gibiydi. Küreği alarak çamuru karıştırmaya başladım. Küreği alıp çamuru karıştırmamı beğenmiş olacak ki şöyle buyurdu:

- 'Çamuru **Hanefi**'ye bırakın. Çünkü o çamuru en iyi bileninizdir."(32)

Ubade b. Es-Samit anlatıyor:

"Ensar bana:

- 'Rasûlullah (s.a.v.) bu mescidde (bu haliyle) ne zamana kadar namaz kılacak? diyerek kendi aralarında bir miktar para toplayıp peygamber (s.a.v.)'e getirerek şöyle dediler:

- 'Biz bu mescidi düzeltmek ve güzelleştirmek istiyoruz.' Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Kardeşim **Musa**'dan üstün bir durum istemiyorum. **Musa**'nın kulübesi gibi olsun.' dedi.(33)

Yine **Ubade b. Samit**'den gelen başka bir rivayette şöyledir:

"Ensar kendi aralarında bir miktar mal toplayarak peygamber (s.a.v.)'in yanına geldiler ve şöyle dediler:

-' Ey Allah'ın Rasûlü bununla mescidi imar et ve güzelleştir. Bu kulübede ne zamana kadar namaz kılacağız.' Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

(30) İmam Ahmed, *El-Heysemî*, II/9.
(31) İmam Ahmed, Taberanî, El-Heysemî, II, 9.
(32) İmam Ahmed, El-Heysemî, II, 9.
(33) Taberanî, El-Heysemî, I, 16.

- 'Kardeşim **Musa**'dan üstün bir durum istemiyorum. Kulübe; **Musa**'nın kulübesi gibi olsun.'

Beyhaki, Hasan-ı Basri'den **Musa**'nın kulübesini şöyle izah ettiğini rivayet ediyor:

"Elini kaldırdığında tavana değiyordu."

İbni Şihab Peygamber mescidi hakkında şunları söylüyor:

Rasûlullah (s.a.v.) zamanında mescidin direkleri hurma ağaçlarının dalları, tavanı da yine hurma ağaçlarının dal ve yapraklarıyla kaplı idi. Üzerinde fazla toprak olmadığı için yağmur yağdığında mescid çamurla dolar ve adeta bir kulübeyi andırırdı."

III. MESCİTLERİN TEMİZ TUTULMASI

Urve b. Zübeyr Ashab'dan birinden şu hadisi rivayet ediyor:

"Rasûlullah (s.a.v.) bize evlerimizin (bir köşesini) mescid yapmamızı ve burayı temiz ve düzenli tutmamızı emrederdi."(34)

Hz. Aişe (r.a.) bildiriyor:

"Rasûlullah (s.a.v.) evlerde mescid yapmamızı; oraları temiz ve güzel tutmamızı emretti."(35)

Mescidi temizleyen bir kadın vardı. Rasûlullah (s.a.v.) onun hastalandığını duyunca ziyaretine gider ve eğer vefat ederse kendisine haber verilmesini ister. Kadın bir gece vefat eder, ancak gece olduğu için Hz. Peygamber rahatsız edilmek istenmez ve cenaze defnedilir. Hz. Peygamber durumu öğrenince üzülür, kadının kabrine giderek cenaze namazını tekrar kılar.(36)

Başka bir rivayette sonra da şöyle der:

- 'Sizden biriniz vefat ettiği zaman bana haber verin. Ben bu kadını cennette mescidi temizlerken gördüm.' (37)

---

(34) İmam Ahmet b. Hanbel El-Heysemi, II, 11.
(35) *El-Kenz*, VI, 259.
(36) *El-Muvatta*, Cenaiz: 16, *Buhari*, Salat:72, *Müslim*, Cenaiz: 71, *Üstül-ğabe*, VII, 435.
(37) *El-Heysemi*, II, 10.

IV. MESCİDLERE YAYA GİTMEK

Ubey b. Ka'b (r.a.) bildiriyor:

"Bir adam vardı ki mescidden onun evi kadar uzak bir ev yoktu. Buna rağmen hiç bir namazdan geri kalmıyordu. Ona dendi ki:

- 'Bir merkep alsanda karanlık ve çok sıcak havalarda ona binsen.' Adam:

- 'Ben evimin mescidin yanında dahi olmasını istemem, zira ben mescide her gelişimde ve aileme her dönüşümde sevap yazılacağını umuyorum." Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

- 'Muhakkak ki Allah Teâlâ bunların tümünü senin (sevapların için (de) toplamaktadır.' (38)

Yine Ubey b. Ka'b (r.a.)'dan gelen diğer bir rivayet ise şöyledir:

"Evi Medine'den çok uzakta olan bir Ensarlı vardı ve bütün namazları peygamberle kılmaktan asla geri kalmıyordu. Adamı acıyarak ona dedim ki:

-'Ey falan. Seni sıcaktan terlemeken ve yerdeki zararlı haşerelerden koruyacak bir merkep alsaydın.' Adam:

- 'Allah'a yemin ederim ki evimin Muhammed (s.a.v.)'in evinin yanında olması dahi hoşuma gitmez' dedi. Adamın bu sözü ağırıma gittiği için onu Rasûlullah (s.a.v.)'in yanına götürdüm ve (durumu ona) bildirdim. Rasûlullah (s.a.v.) onu çağırdı o da aynısını anlattı ve bu amelinden sevap kazanacağını umduğunu belirtti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

- 'Sen umduğunu bulacaksın.' (39)

RASULULLAHIN NAMAZA KOŞARAK GİTMEYİ YASAKLAMASI

Ebû Katede (r.a.) bildiriyor:

"Biz Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte namaz kılarken arkada bulunan adamlardan bir takım karışık sesler ve patırdılar duyuldu. Rasûlullah (s.a.v.) namazı bitirdikten sonra:

(38) *İmam Ahmed, Müslim, Darimi, İbni Mâce, El-Kenz*, IV, 244.
(39) *İmam Ahmed, Müslim, Darimi, İbni Mâce, El-Kenz*: IV, 244.

-' Bu durumunuz nedir?' buyurdu. Onlarda:

- 'Namaza yetişmek için koştuk (acele ettik),' dediler. Peygamber efendimiz:

- 'Böyle yapmayın. Siz yetiştiğiniz kadarını kılın. Yetişemediğiniz (kısmı) kendiniz tamamlayın' buyurdu." (40)

V. MESCİTLERİN YAPILIŞ GAYESİ VE ORALARDA YAPILACAK İŞLER

Enes (r.a.) bildiriyor:

"Biz Rasûlullah (s.a.v.)'le birlikte mescitte otururken bir Bedevi geldi. Ve ayağa kalkıp mescitte işemeye başladı. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabı:

- Yapma, yapma diye bağırdılar. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Ona karışmayın, bırakın tamamlasın,' buyurdu. Bunun üzerine ashab bevlini bitirinceye kadar bıraktılar. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) onu yanına çağırarak:

- 'Muhakkak ki bu mescitler bevletmek ve benzer ihtiyaçlar için değildir. Buralar ancak Allah'ı zikretmek, namaz kılmak ve Kur'an okumak içindir,' dedi ve orada bulunanlardan birisine bir kova su getirmesini emretti. Rasûlullah (s.a.v.) suyu adamın işediği yerin üzerine döktü." (41)

RASÛLULLAH'IN ALLAH'I ZİKREDENLERLE OTURMASI

Ebû Said El-Hudri (r.a.) bildiriyor:

"**Muaviye** (r.a.) mescide geldiğinde bir (zikir) halkasına rastladı. Onlara:

- 'Niçin oturuyorsunuz?' dedi. Onlarda:

- 'Allah'ı (c.c.) zikretmek için oturuyoruz,' dediler. **Muaviye**:

- 'Gerçekten bunun için mi, Allah için mi oturuyorsunuz?' dedi.

---

(40) Taberani, *El-Evsat*, *El-Heysemî*, II, 31.

(41) *Müslim*, I, 158; *Tahavî*, I, 8.

Onlarda:

- 'Ancak bunun için (Allah'ı zikretmek için toplandık) oturuyoruz, dediler. **Muaviye:**

- Gerçekten ben sizi töhmet altında bırakmakiçin yemin ettirmedim. Rasûlullah (s.a.v.)'in yanında benim kadar kalıpta ondan benim kadar az hadis nakleden yoktur. Rasûlullah (s.a.v.) (mescitte Allah'ı çzikretmek için toplanan ashabın zikir halkasına rastladı. Onlara:

- 'Burada) niçin oturuyorsunuz?' dedi. Onlarda:

- 'Bizi İslâm ile şereflendiren Yüce Allah'ı zikretmek ve O'na hamdetmek için oturuyoruz,' dediler.

- 'Gerçekten bunun için mi? Allah için mi oturuyorsunuz?' dedi. Onlar da:

- 'Gerçekten bunun için oturuyoruz,' deyince Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu.

-'Sizi töhmet altında bırakmak için yemin ettirmedim. Ancak Cibril bana geldi ve Allah (c.c.)'ın sizinle meleklere karşı iftihar etmekte olduğunu haber verdi."[42]

Ebû Vakid Haris b. Avf (r.a.) anlatıyor:

Rasûlullah (s.a.v.) bir grup sahabeyle birlite otururken uç kişi yaklaşmaya başladı. Ikisi Rasûlullah (s.a.v.)'e doğru ilerledi, birisi ise (geri donup) gitti. Bu ikisi Rasûlullah (s.a.v.)'in huzurunda durdular. Birisi halkada aralık bir yer gorup oraya oturdu. Diğeri ise halkadakilerin arkasına oturdu. Uçuncusu ise sırt çevirip gitti. Rasûlullah (s.a.v.) sohbetini bitirince:

- 'Size bu üç kişinin halini haber vereyim mi? Birisi Allah'a sığındı Allah'da onu himayesine aldı. Diğeri utandı (bunun için halkanın gerisine oturdu) Allah da ondan utandı (onu mahcup etmedi). Uçuncusu ise yuz çevirip gitti. Allah (c.c.) da ondan yuz çevirdi' buyurdu."[43]

Ebûl-Kamra (r.a.) anlatıyor:

"Rasûlullah (s.a.v.)'in mescidinde halkalar şeklinde oturmuş konuşurken Rasûlullah (s.a.v.) odaların birinden çıkarak yanımıza geldi. Halkalara baktı ve Kur'an okuyanların halkasına oturdu. Sonra

(42) *Muslim, Tirmizi, Nesâî, Riyazus Salihin*, 516

(43) *Cem ul Fevâid*, I, 21, *Riyazu's Salihin* s 515 (Buhari ve Muslim'den

da şöyle buyurdu:

- 'Bu meclise oturmakla emr olundum."[44]

HZ. ALİ'NİN KURAN OKUYUCULARI HAKKINDAKİ SÖZLERİ

Kûleyb. Şuhab anlatıyor:

"**Ali b. Ebû Talib** (r.a.) mescidde Kur'an-ı Kerimi okuyup okutanların uğultusunu duyunca şöyle dedi:

- Ne mutlu bunlara! Bunlar Rasûlullah (s.a.v.)'e insanların en sevgilileri idiler."[45]

Ebû Hureyre (r.a.)anlatıyor:

"**Ebû Hureyre** (r.a.) Medine çarşısına uğrayıp çarşının orta yerinde durarak:

- 'Ey çarşı esnafı: Siz ne kadar acizsiniz!' der. Onlar:

- 'Nedenmiş o?' derler. **Ebû Hureyre** (r.a.):

- 'Şurada Rasûlullah (s.a.v.)'in mirası paylaşılıyor. Siz ise buradasınız! Siz payınızı almak için gitmez misiniz?' der. Onlar:

- O nerede?' derler. **Ebû Hureyre** (r.a.):

- Mescidde,' der. Onlar koşarak çıkıp giderler. **Ebû Hureyre** (r.a.) orada bekler. Onlar geri dönünce **Ebû Hureyre** (r.a.):

- 'Ne oldu size?' der. Onlar:

- 'Mescide varıp içine girdik. Ancak taksim edilen hiç bir şey görmedik!! drerler. Bunun üzerine **Ebû Hureyre** (r.a.):

- 'Mescidde hiç bir kimseyi görmediniz mi?' der. Onlarda:

- 'Evet, gördük. bazıları namaz kılıyor, bazıları Kur'an okuyor, bazıları da haram ve helalden bahsediyorlardı' derler. **Ebû Hureyre** (r.a.) onlara:

- 'Size yazıklar olsun. **Muhammed** (s.a.v.)'in mirası işte budur" der." [46]

---

(44) *El-İsabe*; IV, 160; İbni Abdi Ber; El-İstiab, IV, 164; Ebû Amr Ed-Dani; *Tabakatül-Kurra; Kenzul-Ummal*, I, 219.

(45) *Mecmau'z-Zevâid*, 7/166, *Kenzul-Ummal*, I, 218.

(46) *Tergîb ve Terhîb*, I, 66.

İbni Muaviye el-Kindî anlatıyor:

"Şam'da **Ömer** (r.a.)'ın yanına gittim. Bana halkı sordu ve:

-Zannediyorum ki burada mescide giren kimse ürkek develer gibidir. Eğer kendi kavminin halkasını görür ve onlardan birini tanırsa onlarla birlikte oturur, dedi. Ben:

- Hayır, mescidde çeşitli halkalar kuruluyor. Buralarda iyi şeyler öğrenip, güzel şeyler konuşuyorlar, dedim. Bunun üzerine **Hz. Ömer** (r.a.)

- Siz böyle olduğunuz müddetçe hayır üzere olursunuz, dedi.[47]

Ebû Hureyre (r.a.) anlatıyor:

"Bir gün mescidde oturururken Rasûlullah (s.a.v.) minbere çıkarak:

- Yahudilere gidiniz, buyurdu. Oraya vardığımızda Rasûlullah (s.a.v.):

- Müslüman olun ki kurtuluşa eresiniz, buyurdu. Onlar da:

- Sen tebliğ ettin, dediler. Rasûlullah (s.a.v.):

- 'Ben şunu istiyorum, müslüman olun kurtuluşa erin' dedi. Onlar:

- Ben şunu (müslüman olmanızı) istiyorum, dedi. Onlara bunu üç kez söyledikten sonra:

- Biliniz ki bu yer Allah'a ve O'nun Rasûlüne aittir. Ben ise sizi bu topraklardan sürmek istiyorum. Sizden kimin (götüremiyeceği bir şeyi varsa onu satsın. Yoksa biliniz ki bu yer Allah'a ve O'nun elçisine aittir. [48]

RASULULLAH (S.A.V.)'İN HENDEK SAVAŞINDA YARALANAN SA'D BİN MUAZ İÇİN MESCİDDE ÇADIR KURMASI.

Hz. Aişe (r.a.) anlatıyor:

"Hendek savaşında Kureyşten kendisine **Hibban b. Arika** denen bir adamın attığı ok Sa'd (r.a.)'a isabet etti. Onu sık sık ziyaret etmek için mescidde kendisine bir çadır kurdu. Hendek savaşından

(47) Kenzul- Umumal, V, 229
(48) El- Fevaid, II, 44.

dönüp silahını bırakınca yıkandı. Hendek savaşında Yahudiler daha önce yapılmış anlaşmayı bozarak ihanet etmiş, müslümanları sarmış durumda olan müşriklere yardım etmişlerdi. O esnada **Cibril** (a.s.) başının tozunu silerek geldi ve şöyle dedi:

- Sen silahını bıraktın. Ama vallahi ben bırakmadım!! Onlara doğru çık dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

- Nereye? dedi. Cibril, **Beni Kurayza'yı** işaret etti. Rasûlullah (s.a.v.) oraya vardı. Yahudiler Rasûlullah (s.a.v.)'in hükmüne razı olarak kalelerinden indiler. Rasûlullah (s.a.v.) onlar hakkındaki hükmü Sa'd'a havale etti. Sa'd'da:

- Ben bunların savaşçılarının öldürülmesine, kadın ve çocuklarının esir edilmesine, mallarının da paylaştırılmasına hüküm ediyorum, dedi."

Hz. Aişe (r.a.) anlatıyor:

"(O gün) Sa'd (r.a.) şöyle dua etmişti:

- Ey Allahım! Sen biliyorsun ki senin elçini yalanlayan ve onu yurdundan çıkaran bu milletle savaşmayı herkesten daha çok seviyorum.

- Allâhım! Öyle zannediyorum ki bizimle (inananlarla) onlar (inanmayanlar) arasındaki harbi bitirdin. Yok eğer Kureyşle yapılan harp hâlâ devam ediyorsa beni yaşat ki onlarla cihad edeyim. Eğer savaş bitmiş ise (o takdirde de) yaramı deş ve ölümümün (sebebi) bunu yap."

Sa'd'ın bu duasından sonra yarası deşildi. Kan akmaya başladı. Hatta kan Beni Gıfar kabilesinin çadırına kadar ulaştı. Gıfar oğulları bunun üzerine;

- Ey çadır halkı! Sizden bize doğru gelen şey nedir? derken Sa'd'ın yarasından kanlar boşalmaya devam ediyordu ve Sa'd, orada vefat etti." (49)

Ehli Suffe, Ebû Zerr ve Bâzı Sahabilerin Mescidde Uyumaları

Yezid b. Abdullah b. Kuseyt anlatıyor:

"**Ehli Suffe** Rasulullah (s.a.v.)'in ashabından evleri olmayan bir gruptu. Bunlar Rasulullah (s.a.v.) zamanında mescidde otururlar ve orada yatarlardı. Buradan başka bir yerleri de yoktu.

Akşam olunca Rasulullah (s.a.v.) onları çağırır bir kısmını ashabına gönderir, diğer bir kısmını da kendisi beraberinde götürürdü. Bu durum Yüce Allah'ın (müslümanlara) zenginlik vermesine kadar devam etti. (50)

Esma Binti Yezid Anlatıyor:

Ebu Zerr (r.a.) Rasulullah (s.a.v.)'e hizmet ederdi. Hizmetlerini tamamlayınca hemen mescide gelirdi. Orası onun evi ve uyuduğu yeriydi.

Bir gece Rasulullah (s.a.v.) Mescide girdi. **Ebu Zerr** (r.a.)'ı yerde yatarken görünce ayağıyla ona dürttü. **Ebu Zerr** doğrulup oturunca;

Rasulullah (s.a.v.):

- Dikkat et, seni uyuyor görüyorum, buyurdu. Bunun üzerine

Ebu Zerr:

- Ey Allah'ın Rasulü nerede uyuyayım? Buradan başka benim evim var mı? dedi." (51)

Rasulullah (s.a.v.)'in Beni Sakif Kabilesinin Elçileriyle Mescid'e Görüşmesi

Uteyye b. Süfyan b. Abdullah (r.a.) anlatıyor:

Sakif'in elçileri Ramazan ayında Rasulullah (s.a.v.)'e geldiler. Onlar için mescidde küçük bir çadır kuruldu. Orada müslüman oldular ve Rasulullah (s.a.v.) ile birlikte oruç tutmaya başladılar. (52)

İmam Ahmet b. Hanbel, Osman b. Ebil As (r.a.)'dan rivayet ediyor:

"Sakif'in elçileri Rasulullah (s.a.v.)'in yanına gelince kalpleri yumuşasın diye onları mescide indirtti."

Rasulullah (s.a.v.) ve Ashabı

İbadet ve Zikir Dışında Mescidde Neler Yapardılar?

Abdullah İbni Zübeyr (r.a.) anlatıyor:

(49) Cem 'ul Fevâid 2/52
(50) Ibni Sa'd; Tabakat 2/20
(51) Taberânî; El- Heysemî 2/22
(52) Taberânî, El- Heysemî 2/28

"Bir gün Rasulullah (s.a.v.) ile birlikte mescitte kebap yedik. Daha biz mescidde iken kamet getirildi. Biz de ellerimizi çakıl taşlarla silmekten başka bir şey yapamadık" (53)

VI- MESCİTLERDE YAPILMASI HOŞ KARŞILANMAYAN İŞLER

Ebu Sâid el-Hudri'nin azadlısı anlatıyor:

"Ben ve Ebû Sâid Rasulullah (s.a.v.) ile birlikte Mescide girdik Adamın biri dizlerini dikip karnına dayamış parmaklarınıda birbirine geçirerek kollarıyla dizlerini kenetlemiş bir şekilde (köpek oturuşu şeklinde mescidin) ortasında oturuyordu.

Rasulullah (s.a.v.) adama işaret etti. Fakat adam Rasulullah (s.a.v.)'in işaretinden bir şey anlamadı. Bunun üzerine Sa'd'a dönerek

- Sizden biriniz mescidde iken parmaklarını kenetlemesin. Çünkü parmakları kenetlemek şeytandandır. Zira sizden biriniz mescidden çıkmadığı sürece mescid içinde namazda sayılır." (54)

Ebu Bekr Sıddık (r.a.) anlatıyor:

Rasulullah (s.a.v.) Hayber'i fethedince insanlar kendilerini sarmısakların içinde buldular ve onu yemeye başladılar. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v.):

- Kim bu pis bitkiyi yerse mescide yaklaşmasın"(55)

Halife Ömer b. Hatta (r.a.) bir cuma günü hubesinde insanlara şöyle bir konuşma yapıyor:

- Ey insanlar! sizler benim ancak pislik kabul ettiğim iki bitkiden yiyorsunuz. Onlar soğan ve sarmısaktır. Muhakkak ben Rasulullah (s.a.v.)'in şöyle yaptığını gördüm. O mescidde bir adamdan onun kokusunu duyunca onun ağaçlık bir yere çıkartılmasını emrederdi. Kim o ikisini yerse pişirerek yesin. (56)

Saib b. Yezid anlatıyor:

---

(53) Taberânî, El- Heysemî 2/21
(54) Ahmed b. Hanbel, El- Heysemî 2/25
(55) Taberânî, El- Heysemî 2/17
(56) Muslim; Nesâî; İbni Mâce; Tergib ve Terhib 1/188

"Mescidde uyuyorken adamın biri bana çakıl taşı attı. Bir de baktım ki **Ömer b. Hattab** (r.a.) Bana;

- Git şu ikisini bana getir, dedi. O ikisini getirince onlara:

- Siz kimsiniz, dedi. Onlar:

- Biz Taifliyiz, dediler. Bunun üzerine

- Eğer buralı olsaydınız hesabınızı görürdüm. Siz Rasulullah'ın (s.a.v.)'ın Mescidinde nasıl yüksek sesle konuşursunuz?!

Abdullah b. Mübarek ve **İbrahim b. Sa'd**'ın naklettiği

diğer bir rivayette ise bu olay şöyle anlatılır:

Hz. Ömer (r.a.) mescidde adamın birinin sesini işitince adamın sesini nahoş karşılayarak:

-Sen nerede olduğu biliyormusun? Sen nerede olduğunu biliyormusun? diye azarlamıştır. (57)

Abdurrezzak, **İbni Ebi Şeybe** ve **Beyhaki;** İbni Ömer (r.a.)'dan şöyle rivayet ediyorlar:

Ömer b. Hattab (r.a.) mescide çıktığında şöyle nida ederdi:

- Boş sözden sakının! Başka bir rivayette de şöyle anlatılır:

Hz. Ömer en yüksek sesle şöyle nida ederdi:

- Mescidde boş söz söylemekten sakının. Çünkü bizim şu mescidimizde yüksek sesle konuşulamaz."(58)

İmam Mâlik ve **Beyhakî Sâlim**'den şöyle rivayet ediyorlar:

Hz. Ömer (r.a.) mescidin yanına bir yer yaptırdı. Ve şöyle dedi: "Kim boş söz söylemek yada şiir okumak, yahut yüksek sesle konuşmak istiyorsa oraya çıksın, buyurdu. (59).

Tarık b. Şihab anlatıyor:

Halife **Ömer**'e suçlu bir adam getirildi. Hz. Ömer (r.a.)

- "Onu mescidden çıkartın ve dövün" dedi. (60)

---

(57) Buhari, Beyhakî, Kenzul Ummal 4/259,260
(58) Kenzul Ummal 4/259
(59) Kenzul Ummal 4/259
(60) Kenzul Ummal 4/260

İbni Mes'ud (r.a.)'dan Taberâni rivayet ediyor:

İbni Mes'ud (r.a.) bir grup insanın sabah namazının ezanı ile kameti arasında sırtlarını mescidin kıblesine yaslandırdıklarını görünce onlara şöyle dedi:

- Meleklerle, onların namazlarının arasına dönmeyin (girmeyin). (61)

VII- PEYGAMBER (SAV) VE ASHABININ NAMAZI BEKLEMELERİ

Hz. Ali (r.a.) anlatıyor:

Mescidde namaz için kalkıldığın da Rasulullah (s.a.v.) cemaati az görünce namaz kıldırmaz otururdu. Onların toplandığını görünce namazı kıldırırdı. (62)

Hz. Ömer (r.a.) anlatıyor:

Rasulullah (s.a.v.) orduyu donattı. Bu esnada gerenin ya yarısı olmuştu yada olmak üzereydi. Namaz için çıktığında bir kısım insanların mescidde beklediğini gördü. Bunun üzerine

- İnsanlar namazlarını kıldılar ve (evlerine) döndüler. Fakat siz hala namazı bekliyorsunuz. Biliniz ki siz namazı beklediğiniz sürece namazdasınızdır."

İbini Cerir de Câbir (r.a.)'den benzer bir rivayette bulunmuştur. (63)

Abdullah b. Amr (r.a.) anlatıyor:

Rasulullah (s.a.v.) akşam namazını kıldırdı. Sonra bir kısım insanlar evlerine döndüler. Bir kısmıda beklediler. Rasulullah (s.a.v.) döndüğünde

- İşte bu Rabbinizdir ki size gökten bir kapı açtı. Sizinle meleklere karşı övünüyor ve buyuruyor ki:

- Kullarım bir farzı yerine getirdiler, diğerini bekliyorlar. (64)

---

(61) El-Heysemi 2/23
(62) Kenzul Ummal 4/246-247
(63) Kenzul Ummal 4/193
(64) Kenzul Ummal 1/245

İbni Mâce'de **İbni Ömer**'den benzer bir rivayet yapmıştır. (65)

Ebû Umâme Es- Sekâfi anlatıyor:

Muaviye (r.a.) öğlen namazını kılınca çıktı ve dedi ki: Ben gelinceye kadar yerinizde kalın. Sonra ridasını giyip geri döndü. İkindi namazını kılınca şöyle dedi:

- Size Rasulullah (s.a.v.)'in yaptığı bir şeyi haber vereyim mi?

- Evet, dedik.

- Rasulullah ashabıyla birlikte öğlen namazını kıldı. (Rasulullah (s.a.v.) çıkıp gitti) onlar oturdular. Rasulullah (s.a.v.) onların yanına dönünce:

- Siz hiç ayrılmadınız mı? buyurdu, onlar:

- Hayır deyince, Rasulullah (s.a.v.):

- Eğer görseydiniz Rabbiniz size gökten bir kapı açtı. Sizin meclisinizi meleklere gösterdi. Ve sizinle övündü. Siz o anda namazı bekliyordunuz. (66)

Enes (r.a.) anlatıyor:

- Rasulullah (s.a.v.) bir gece yatsı namızını gecenin yarısına kadar erteledi. Namazı kıldıktan sonra yüzünü insanlara çevirerek.

- İnsanlar namazlarını kıldılar ve yataklarına girdiler. Sizler namazi beklediğiniz sürece namazdasınızdır."

Ebu Hureyre (r.a.) ise Rasulullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:

- Sizden biriniz namazı beklediği sürece namaz kılıyor sayılır ve melekler bu esnada şöyle der:

- Allah'ım onu affet, Allah'ım ona merhamet et. O kimse abdestini bozmadığı ve namaz yerini terk etmediği sürece bu dua devam eder. (67)

Câbir b. Abdullah (r.a.) anlatıyor:

Rasulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

---

(65) Tevgıb ve Terhıb 1/246

(66) Mecmeuz- Zevâıd 2/38

(67) Buhari, Terğıb ve Terhıb 1/245 Benzer bır rıvayetı Ebû Hureyre (r.a.)'dan Muslım ve KEbu Davud da yapmıştır. Bkz aynı kaynak.

- Size yüce Allah'ın onunla günahlarınızı sildiği ve hatalarınızı yok ettiği bir şeyi göstereyim mi? Orada bulunanlar:

- Evet, Ey Allah'ın Rasulü, dediler. Bunun üzerine;

- Abdesti tam almak, mescidlere giderken adımları sıklaştırmak, ve bir namazı kılınca diğerini beklemektir. İşte (Rabbimizle aranızda ki) bağ budur. (68)

Dâvud b. Salim anlatıyor:

Ebu Seleme bana ey kardeşimin oğlu *"sabredin, birbirinize sabrı tavsiye edin ve Cihada karşı hazırlıklı bulunun"* (Ali imran 200) ayetinin hangi olay üzerini indiğini biliyormusun? dedi. Dedim ki.

- Hayır, bunun üzerine

- **Ebu Hureyre** (r.a.)'ın şöyle dediğini işittim.

- Rasulullah (s.a.v.) zamanında çok büyük dayanışmayı gerektirecek bir gazve olmadı. Fakat bu dayanışma bir namazı kıldıktan sonra diğerini bekleme hususunda oldu. (69)

Enes (r.a.) anlatıyor:

"Yanları yataklarından uzaklaşır. Korkarak ve umarak rablerine dua ederler" (Secde 16) ayeti geç kılınan yatsı namazını bekleme hususunda inmiştir. (70)

VII- RASULULLAH (S.A.V.) CEMAATLE NAMAZ KILMAYI TAKLİP ETMESİ VE ONA ÖNEM VERMESİ

Ümmü Mektum (r.a.) anlatıyor:

-"Ben Rasulullah (s.a.v.)'e şöyle dedim:

- Ey Allah'ın Rasulü ben ama ve evi uzak birisiyim. Bir yol gösteren de her zaman olmuyor. Benim evde namaz kılmam için bir ruhsat verir misin? Rasulullah (s.a.v.)

- Ezanı işitiyor musun?, buyurdu. Ben:

- Evet, dedim, bunun üzerine

(68) Terğib ve Terhib 1/247
(69) Terğib ve Terhib 1/251
(70) Terğib ve Terhib 1/246

- Senin için bir ruhsat bulamıyorum, dedi. (71)

Ahmet b. Hambel'in **İbni Mektum** (r.a.)'dan yaptığı diğer bir rivayet ise şöyledir:

- Rasulullah (s.a.v.) mescide geldi. (orada olan) milleti az bulunca şöyle dedi:

- Muhakkakki ben (istiyorum ki) insanlara (namaz kıldırması için) birisini imam yapayım. Sonra çıkayım. (cemaatle) namazdan geri kalanları evlerinde yakayım, **İbni Mektum**:

- Ey Allah'ın Rasulü benim evimle mescidin arasında hurmalık ve ağaçlıklar var. Her saatte birisini bulamıyorum. Evimde kılmama müsade var mı? Rasulullah (s.a.v.):

- Kameti işitiyormusun? buyurdu.

- Evet, deyince

- O halde gel, buyurdu. (72)

İbni Mes'ud (r.a.) anlatıyor:

"Kim yarın Allah'a müslüman olarak kavuşmak istiyorsa ezan okunduğunda şu (beş vakit) namazları kılsın. Muhakkak ki Yüce Allah hidâyet yollarını sizin peygamberinize bildirmiştir. Onlar beş vakit namaz da hidayet yollarından birisidir. Eğer şu (cemaatten) geri kalıp (evlerinde) namazlarını kılanlar gibi sizde namazlarınınızı evlerinizde kılarsanız elbette Nebinizin sünnetini terk etmiş olursunuz. Ve eğer Nebinizin sünnetini terk ederseniz muhakkak sapıtırsınız.

Herhangi bir kişi güzelce abdest alır. Sonra şu mescitlerden herhangi birisine gitmek için yola çıkarsa Yüce Allah o'na her attığı adım için bir sevap yazar, derecesini yükseltir ve bir günahını siler.

Ben görüyorum ki nifakı ap açık olan münafıkların dışında bizden hiç bir kimse (cemaaten) geri kalmıyor. O kadar ki (hasta olanlar bile) iki kişinin arasında gelirler ve safta dururlardı."

Başka bir rivayette de:

"Nifakı bilinen münafıklar veya hastalar dışında bizden kimsenin (cemaatten) geri kaldığını görmedim. Hatta (hastalar bile) iki ki-

(71) Ahmed b. Hambel, Ebu Davud, Ibni Mâce, İbni Huzeyme, Hakim, Tergib ve Terhib 1/238
(72) Terğib ve Terhib 1/238

şi arasında yürüyerek namaza gelirlerdi.

Yine o şöyle buyurdu:

"Muhakkak ki Allah'ın Rasulü hidayet yollarını gösterdi. O hidayet yollarından birisi ezan okunduğunda namazı mescidde kılmaktır[73]

Muaz b. Cebel (r.a) rivayet ediyor.

"Kim Yüce Allah'a iman etmiş olarak kavuşmak istiyorsa ezan okunduğunda şu beş vakit namazı eda etsin. Çünkü bunlar hidayet yollarıdır. Ve (Onları vaktinde eda etmek) nebimizin sünnetlerindendir. Ve (eda edecek kimse) şöyle demesin.

- Benim evimde namaz kılma yerim var orada kılarım. Çünkü eğer siz böyle yaparsanız peygamberinizin sünnetini terk etmiş olursunuz. Eğer paygamberinizin sünnetini terk ederseniz Muhakkak sapıtırsınız.[74]

IX- SABAH VE YATSI NAMAZLARINDA CEMAATİ TERK EDENLERE SAHABENİN KÖTÜ ZANNI

İbni Ömer (r.a.) anlatıyor:

"Biz sabah ve yatsı namazlarında görmediğimiz kişi hakkında kötü zan beslerdik. [75]

Ebu Bekir b. Süleyman b. Ebi Husme (r.a.)'dan rivayet ediliyor.

"Ömer b. Hattab (r.a.) bir sabah namazında Süleyman b. Ebu Husame'yi (r.a.) sabah namazında görmüyor. Ömer ertesi gün çarşıya çıktığında evi mescidle çarşı arasında olan Süleyman'ın annesi şifae (r.anha)'ye diyor ki:

- Süleyman (r.a.)'ı sabah namazında görmedim.

Annesi:

- O geceledi. (Sabaha kadar ibadet etti) uyku galip geldi, (uyudu):

Bunun üzerine Ömer (r.a.):

---

(73) Terğıb ve Terhıb 1/224; Kenzul Ummal 4/131
Ebû Naım,
(74) Ebu Naım; Hılye: 1/235
(75) Terğıb ve Terhıb 1/232, Kenzul Ummal 4/244

- Muhakkak ki sabah namazını cemaatle kılmak, bütün gece ayakta durmaktan benim için daha güzeldir. (76)

İbni Ebi Müleyke anlatıyor:

"-Beni Adiy b. Kâ'b kabilesinin kadınlarından birisi olan Şitâe bir Ramazan (gününde) Ömer (r.a.) (ın yanına) gelmişti.

Ömer (r.a.) ona:

- (Zejcen) Ebu Haysemeyi sabah namazında, göremedim, dedi. Kadın:

- Ey Mü'minlerin emiri gece devamlı ibadet etti ve dışarı çıkmaya üşenip sabah namazını kıldı ve yattı, dedi.

Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a):

- Allah'a yemin olsun ki eğer sabah namazına (cemaate) gelseydi bütün gece (ibadetten) yorulmasından benim için daha sevimli olurdu. (77)

Ümmü Derda (r.a.) anlatıyor:

"Ebu Derda (r.a.) kızgın bir vaziyette yanına geldi, ben:

- Seni ne kızdırdı, dedim? O:

- Vallahi ben Muhammed (s.a.v.)'in bütün namazları cemaatle kıldığından başka bir şey bilmiyorum, dedi. (78)

Nafi anlatıyor:

"-İbni Ömer (r.a) Yatsı namazında cemaati kaçırırsa gecenin geri kalan kısmının tümünü ihya eder. (İbadetle geçirir)'di. (79)

X- SAFLARIN DÜZENLENMESİ

Bera b. Âzib (ra) anlatıyor:

"Rasulallah (sav) Safın bir ucuna gelir cemaatin göğüslerini ve omuzlarını düzeltirdi, ve şöyle derdi:

"Birbirinizden ayrılmayın sonra kalpleriniz de ayrılır. Muhak-

(76) Terğıb ve Terhıb 1/235
(77) Kenzul Ummal 4/243
(78) Ebû Naım; Hılye 1/303
(79) El-ı sâbe Fı Temyizıs-Sahâbe. 2/349 80. Terğıb ve Terhıb 1/282

kakki Yüce Allah ve melekler birinci safa salat ederler"[80]

Câbir b. Semûra (ra) den Tirmizi hariç diğer beş Kütüb-ü Sitte İmamının rivayet ettiği hadis ise şöyledir:

- Rasulullah (sav) yanımıza gelerek:

- Meleklerin Yüce Allah'ın huzurunda Saf tuttukları gibi saf olmayacakmısınız? buyurdu. Bizi

- Ey Allah'ın Rasulü melekler Rableri huzurunda nasıl saf tutuyorlar? dedik"

Rasulullah (sav)

- "İlk safları tamamlıyorlar ve safları sıklaştırıyorlar" buyurdu.[81]

Nu'man b. Beşir (ra) anlatıyor:

"Rasulullah (sav) okları yerleştirip düzeltiyormuş gibi saflarımızı o kadar düzelttiki nihayet biz de (bu işe) alıştığımızı gördük. bir gün çıktı, önümüze geçti ve tam tekbir alacağı sırada birisinin göğsünün saftan ileri çıktığını gördü. Bunun üzerine:

- Allah'ın kulları! elbette ve muhakkak saflarınızı düzeltin. Yoksa Allah birliğinizi bozar" [82]

XI RASULULLAH (SAV) VE ASHABININ NAMAZDA AĞLAMALARI

Hz. Aişe (ra) anlatıyor:

"- Rasulullah (sav) yatardı ve Bilal (ra) ezan okuyanca kalkar gusül abdesti alırdı. Ben onun yanaklarından ve saçlarından suyun aktığını görürdüm. Sonra çıkar namaz kılardı ve namazda ki ağlamasanı işitirdim."[83]

Ubeyd b. Âmir anlatıyor: **Hz. Aişe** (ra)'a

- Rasulullah (sav) de gördüğün en hayret verici şeyi bize haber ver, diye sordum, biraz sustu ve sonra şöyle dedi:

- Gecelerden bir gece bana

(81) Terğib ve Terhib 1/283
(82) Terğib ve Terhib 1/289
(83) El-Heysemi 2/89

- Ey Âişe beni bırak bu gece Rabbime ibadet edeyim, dedi. Ben dedim ki.

- Vallahi ben hem senin bana yakınlığını hem de seni sevindirecek şeyi severim."

Sonra kalktı. Abdest aldı. Namaz kılmaya başladı. Göğsündeki elbise sırılsıklam ıslanıncaya kadar ağladı. Sonra oturdu, sakalı ıslanıncaya kadar ağladı. Sonra (secedeye kapandı ve) yer ıslanıncaya kadar ağladı. (Tâki) Bilal (ra) gelip (sabah) namazı ezanını okudu. Rasulullah (sav)'in ağladığını görünce:

- Ey Allah'ın Rasulü ağlıyormusun? Halbuki Yüce Allah senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlamıştır." dedi.

Bunun üzerine Rasulullah (sav):

- Ben çokça şükreden bir kul olmayayım mı? Bu gece bana bir ayet indirildi ki onu okuyupta düşünmeyenlere yazıklar olsun. "Muhakkak ki yerin ve göklerin yaratılışında gecenin ve gündüzün gidip gelişinde elbette aklıselim sahipleri için ibret verici deliller vardır." (84) ayeti." (85)

Abdullah b. Şeddad b. El-Hâd anlatıyor:

"- Ben bir sabah namazında safların en arkasında olmama rağmen Ömer (ra)'ın ağlama senini işittim. Yusuf süresini okuyordu. Ne zaman ki "Ben üzüntü ve tasarımı yalnız Allah'a şikayet ederim"(86) ayetine geldi. Hıçkırarak ağladı."(87)

XII NAMAZDA HUŞU VE HUZUR

Sehl b. Sa'd anlatıyor:

"**Ebu Bekr** (ra) namaz kılarken hiçbir şeyle ilgilenmezdi."(88)

İbni Ebu Şeybe, Mücahid'den rivayet ediyor:

"Abdullah b. Zübeyr (ra) namazı öyle kılardıki sanki o (huşusundan dolayı hareketsizleşir) ağaç kesilirdi. Ebu Bekir (ra) da böyle yapardı."(89)

---

(84) Al-ı Imran: 190
(85) Terğıb ve Terhib 3/232
(86) Yusuf Suresı: 86
(87) Kenzul Ummal 4/387; Ebu Nuaym, Hilye 1/52
(88) Kenzul Ummal, 4/347
(89) Kenzul Ummal, 4/360; Ebu Nuaym, Hılye 1/335, El-Isabe 2/310

İbni Mündekur rivayet ediyor:

"Eğer İbni Zübeyri namaz kılarken görseydin elbette şöyle derdin"

- Rüzgarın salladığı bir ağaç dalı. Mancınık (la atılan taşlar Haccac'ın kabeyi kuşatıp taşlattığı anda) yanına, yöresine düşmesine rağmen o aldırmıyordu bile."(90)

Zeyb b. Abdullah Eş-Şeybâni anlatıyor:

İbni Ömer (ra) namaza giderken görürdüm. Çok yavaş yürürdü. (O kadar ki) Eğer karıncayla beraber yürüse karıncayı geçemez derdim."(91)

Vâsi b. Hibban anlatıyor:

"İbni Ömer (ra) namaz kılmaya başladımı bütün her şeyiyle kıbleye yönelir (herşeyden ilgisini çeker) di. Hatta parmaklarını bile kıbleye yönlendirirdi."(92)

Ebu Bûrde anlatıyor:

"İbni Ömer'in yanında namaz kıldım. Secdeye vardığında şöyle dediğini işittim.

- Allah'ım! Kendini bana herşeyden daha sevgili kıl ve herşeyden daha çok senden korkayım."

Diğer secdelerinde de şöyle diyordu:

"Rabbim! bana vermiş olduğun nimetlerle mücrimlere asla arka çık(ıp yardımcı ol)mayacağım.

Ve yine şöyle dedi:

- Müslüman olduğumdan beri her ne namaz kıldıysam onların bana bir keffaret olacağını umuyorum."(93)

Ümmü Rumhan anlatıyor:

"Sağa sola bakarak namaz kılıyordum. Bu halde beni Ebu Bekr (ra) gördü. Beni öyle azarladı ki az kalsın namazı bırakacaktım. Sonra da şöyle dedi:

---

(90) El-Heysemı 2/136
(91) Ibnı Sa'd 1/154
(92) Ibnı Sa'd 4/154
(93) El- Heysemı 2/136

Rasulullah (sav) in şöyle dediğini işittim:

"Sizden biriniz namaza durduğunda etrafıyla ilgiyi kessin. Yahudiler gibi (sağa sola) dönmesin. Çünkü etraftan ilgiyi kesmek namazın tamam olmasındandır."(94)

XIII RASULULLAH (SAV)İN REVÂTİP SÜNNETLERE VERDİĞİ ÖNEM

İmam Müslim, Sahih'inde **Abdullah b. Şekik**'den Şöyle rivayet ediyor:

"- **Aişe** (r.anha)dan Rasulullah (sav) in kıldığı nafile namazları sordum. O şöyle dedi:

- Rasulullah (sav) öğleden önce evde 4 rekat kılar sonra (mescide) çıkar insanlarla (farzı) kılar, sonra eve döner ve iki rekat daha kılardı. Akşam namazında da (farzı) insanla kılar, sonra eve döner iki rekat kılardı. Yatsı namazını (cemaatle) kılıp eve gelince iki rekat kılardı. Geceleyin de vitirle birlikte dokuz rekat kılardı. Bazı geceler ayakta çok uzun namaz kılardı. Bazı geceler ise oturarak çok uzun namazlar kılardı. Eğer oturarak okuyorsa rükü ve secdeleri de oturarak yapardı. Eğer ayakta okuyorsa rüku ve secdeleri de ayakta yapardı. Şafak atınca iki rekat kılar sonra insanlara (cemaate) çıkar ve onlarla sabah namazının farzını kılardı."(95)

Hz. Aişe (ra) anlatıyor:

"Rasulullah (sav) nafilelerden sabah namazının iki rekatına verdiği önemi hiç bir nafileye vermezdi."(96)

İbni Huzeyme (ra) de şöyle rivayet ediyor:

"Ben Rasulullah (sav)in hiç bir hayıra sabah namazının (farzından) önce kılınan iki rekata acele ettiği kadar, aceleci davrandığını görmedim. Hatta ganimete dahi"(97)

Hz. Aişe (ra) rivayet ediyor:

"Rasulullah (sav) öğlenden önce kıldığı dört rekat ile sabah'tan

(94) Kenzul Ummal· 4/230
(95) Muslım, Ebu Davud, Tırmızı, Safvetu s-Saffe 1/75, Cemul Fevâid 1/110
(96) Buharı, Muslım
(97) Terğıb ve Terhıb 1/361

önce kıldığı iki rekatı terk etmezdi"[98]

Hz. Bilal (ra) anlatıyor:

" - Rasulullah (sav)e varıp sabah namazı için uyandırmak istedim. Fakat Aişe (ra) bir iş yapmamı isteyerek meşgul etti ve ortalık ağardı. Sabah olmuştu.

Sonra ikinci kez çağırınca kalktı. Fakat hemen çıkmadı. (Biraz sonra) çıkıp insanlara namazı kıldırdı. Ve (namazdan sonra) Aişe (ra)ın bir işle meşgul edip oyalaması yüzünden sabahın çok daraldığını ama buna rağmen niçin geç çıktığını sorunca; Peygamber (sav):

- Sabahın iki rekatını kıldım dedi. Bunun üzerine Bilal (ra)

- Ey Allah'ın rasulü vakit daralmıştı, dedi. Bunun üzerine

- Bundan daha da geç kalsaydım yine o iki rekatı erkanına uygun kılardım" buyurdu."[99]

Abdullah b. Sâib (ra) anlatıyor:

"Rasulullah (sav) güneşin zevâlinden sonra, öğlenin (farzından) önce dört rekat namaz kılar ve şöyle derdi:

- "O (vakit) semâ kapılarının açıldığı saattir. O saatte salih amelimin yükselmesini istiyorum"[100]

Hz. Ali (ra) rivayet ediyor:

- "Rasulullah (sav) ikindi(nin farzın)dan önce dört rekat kılar ve mukarreb melekleri ve onlara uyan mü'min ve müslümanları niyet ederek iki rekat arasında selam verirdi."[101]

XIV ASHABIN REVÂTİP SÜNNETLERE İLGİSİ

Sa'd b. Cübeyr rivayet ediyor:

"**Hz. Ömer** (ra) sabah namazından önce iki rekat namaz kıldı ve şöyle dedi:

- Bu iki rekat en büyük nimetlerden daha değerlidir."[102]

(98. Buhari
(99. Ebu Davud: 2/259, Riyazus Salihın s.416
(100) Ahmed b. Hanbel, Tırmızı, Terğib ve Terhib 1/364
(101) Ebu Davud, Tirmizi, sh.58.
(102) Kenzul Ummal 4/201

Huzeyfe b. Esid anlatıyor:

- "Hz. Ali (r.a.)'ı gördüm. Güneş zevâle erince dört uzun rekat namaz kıldı. Kendisine sorunca:

- Rasûlullah (s.a.v.)in onları kıldığını gördüm, dedi"(103)

Abdullah b. Zübeyr (r.a.) anlatıyor:

"İnsanlar bana ulaştırdı ki güneş zevâle erince **İbni Mesud** (r.a.) kalkar dört rekat namaz kılardı ve yüzer ayetlik sureler okurdu. Müezzin ezanı okuyunca da eteğini toplar farza gelirdi."(104)

Esved, Mürre ve **Mesruk** anlatıyor:

Abdullah dedi ki;

"Gündüz kılınan nafilelerin hiç birisi gece kılınanlara denk değildir. Ancak öğlenden önce kılanan dört rekat hariç. O dört rekatın diğer gündüz namazlarına üstünlüğü cemaatle kılınan namazın, tek başına kılınan namaza üstünlüğü gibidir?"(105)

Hz. Ali (r.a.) anlatıyor:

- "Rasûlulah (s.a.v.) bana yaşadığım sürece terk etmemem üzere üç şey vasiyet etti. Bunlardan birisi de ikindiden evvel dört rekat namaz kılmamdır. Yaşadığım sürece bunu asla terk etmeyeceğim"(106)

XV- RASÛLULLAH (S.A.V) VE ASHABININ TEHECCÜD NAMAZINA VERDİKLERİ ÖNEM

Âişe (r.anha) anlatıyor:

- "Gece namazını terk etmeyin. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.) onu asla terk etmezdi. Hastalandığı yahut yorulduğu zamanlarda ise otururak kılardı."(107)

Yahya b. Said anlatıyor:

"Hz. **Ebû Bekr** (r.a.) gecenin başında vitre kalkar, kalktığında,

(103) Kenzü'l-Ummal 4/189
(104) El Heysemi 2/221
(105) Terğib ve Terhib 1/365
(106) Kenzu'l-Ummal 4/101
(107) Terğib ve Terhib 1/104

ise iki rekat, iki rekat namaz kılardı."[108]

Eslem rivayet ediyor.

- "Hz. Ömer (r.a.) geceleyin Allah'ın dilediği kadar namaz kılar, gece yarılanınca ailesini de namaza kaldırır ve onlara:

- Namaz! diyerek şu ayeti okurdu.[109] *"Ailene namaz kılmalarını emret. Kendin de namaza devam et. Ailenin geçimini temin için durmadan didinmeni istemiyoruz. Sana rızkı biz veririz. Güzel akıbet takva sahipleri içindir."*[110]

Hz. **Ömer** (r.a.)ın vefatından sonra hanımlarından birisine onun gece namazları hakkında sorulunca şöyle dedi:

"Yatsı namazını kılınca başucuna üstü örtülü olarak bir toprak kap içinde su koymamızı emrederdi. Geceleyin uyanır ellerini ve yüzünü yıkar, dilediği kadar Allah'ı zikrederdi. Bu zikrine ta sabah namazı vaktine kadar devam ederdi."[111]

Nafi anlatıyor:

"**İbni Ömer** geceyi namazla ihya eder ve sonra:

- Ey **Nafi** şafak söktü mü? derdi. Ben,

- Hayır, deyince namaza devam ederdi. Sonra yine

- Ey **Nafi** şafak söktü mü? derdi. Ben,

- Evet deyince oturur, istiğfar eder sabah oluncaya kadar dua ederdi."[112]

Muhammed rivayet ediyor:

"**Abdullah İbni Ömer** geceleyin her uyandığında namaz kılardı."[113]

Ebû Gâlip anlatıyor:

"**İbni Ömer** Mekke'de bana misafir oldu. Geceleyin (kalkar) teheccüd namazı kılardı. Bir gece sabaha karşı bana:

---

(108) Kenzu'l-Ummal 4, 278.
(109) Kenzu'l-Ummal 1,380
(110) Taba suresi 132
(111) Kenzu'l-Ummal 1'279
(112) Ebu Nuayrn, Hilve 1'303 El-I abe 1/349
(113) Ebu Nuaym Hilye, 1/303.

- **Ey Ebû Gâlib!** Kalkıp namaz kılmayacak mısın? Bari Kur'an'ın üçte birini oku, dedi. Ben,

- Sabah olmak üzere. Nasıl Kur'an'ın üçte birini okuyayım dedim. O:

- İhlas süresi Kur'an'ın üçtebiri sayılır, dedi" (114)

Alkame b. Kays anlatıyor:

"Bir gece **Abdullah b. Mesud** (r.a.) ile birlikte geceledim. Gecenin ilk saatinde uyudu. Sonra kalktı, namaz kılmaya başladı. Sonra mahallenin mescidine gidip tertil üzere teğannisiz Kur'an okudu. Etrafındakiler onu dinliyor, fakat o sesini teğanni yaptırtmıyordu. Tâ ki şafak atmak üzereyken vitir namazını kıldı."(115)

Tarık b. Şihab anlatıyor:

"**Tarık, Selman** (r.a.)'ın ne yaptığını öğrenmek için bir gece onun yanında kaldı. **Selman** (r.a.) gecenin son vaktinde kalktı ve namaz kıldı. Kendisine zannettiğim gibi (çok ibadet edici) olmadığını söyleyince **Selman**, şöyle dedi:

- Beş vakit namazı muntazam kılın. Çünkü onlar büyük günah işlemediğiniz sürece küçük günahlara keffaret olur. İnsanlar yatsı namazını kılınca üç gruba ayrılırlar.

* Birinci grubun lehlerine bir şey yoktur. Hep aleyhlerine çalışırlar).

* İkinci grup hep lehlerine (menfaatlerine) çalışırlar. Aleyhlerine çalışmazlar.

* Üçüncü grupda ne aleyhlerine, ne de lehlerine çalışırlar.

Bir adam gecenin karanlığını ve insanların (uyku) gafletinde olmalarını fırsat bilerek başını alıp günahlara dalarsa bu hep aleyhine çalışır, lehine hiçbir iş yapmaz.

Hep lehine çalışıp aleyhine çalışmayan ise gece karanlığı bastırıp, insanlar gaflete daldığında kalkıp namaz kılandır. İşte bu adamdır aleyhine çalışmayıp, lehine çalışan.

Lehine ya da aleyhine çalışmayan adam ise yatsıyı kılıp yatan ve sonra uyuyandır.

---

(114) Ebû Nuaym Hilye 1/304
(115) El-Heysemı 2/266

Hızlı davranıp (yorulmaktan) sakın. Devamlı ve gücün oranında ibadet et."[116]

XVI- PEYGAMBER (S.A.V.) VE ASHABININ NAFİLELERE VERDİĞİ ÖNEM

Ali b. Ebû Talib (r.a.) anlatıyor:

- "(Mekkenin) Fetih senesi Rasûlullah (s.a.v.)in yanına gittim. Gusül abdesti alıyormuş. Gusül abdestinden çıkınca sekiz rekat namaz kıldı. İşte bu kuşluk namazıdır." [117]

Enes b. Mâik (r.a.) anlatıyor:

"Rasûlullah (s.a.v.)in kuşluk namazını altı rekat kıldığını gördüm. Bundan sonra da asla onları (kılmayı) terk etmedim."[118]

Abdullah b. Ebû Evfa (r.a.) anlatıyor:

- İki rek'at kuşluk namazı kılınca, hanımım:

- Kuşluk namazını iki rekat mı kılıyorsun dedi. Ben:

- Rasûlullah (s.a.v.)'in Ebû Cehil'in başının kesildiği ve Mekke'nin fethedildiği müjdesi verildiğinde iki rek'at kıldığını gördüm, dedim."[119]

Ebû Hureyre (r.a.) rivayet ediyor:

"Bir keresinde Rasûlullah (s.a.v.)'in gönderdiği müfreze çok çabuk ve büyük ganimetlerle döndü. Bunun üzerine adamın birisi:

- Ey Allah'ın Rasûlü biz bu müfrezeden daha hızlı dönen ve daha çok ganimet elde eden bir müfreze görmedik, deyince Rasûlullah (s.a.v.):

- Size ondan daha hızlı dönen ve daha büyük ganimet getiren birini haber vereyim mi? Kişi çok güzel bir şekilde abdestini alır. Sonra mescide gider, orada sabah namazını kıldıktan sonra (bekler) kuşluk namazını kılarsa işte bu en hızlı dönüş ve en büyük ganimettir, buyurdu."[120]

---

(116) Münziri, Taberâni, Terğib ve Terhib: 1/104
(117) Buhari, Müslim, Riyasüz Salihin 424
(118) Taberâni, El-Heysemi 2/337
(119) El-Heysemi 2/238 .
(120) Terğib ve Terhib: 1/428

XVII- RASÛLULLAH (SAV) ASHABININ TERAVİH NAMAZINA VERDİĞİ ÖNEM

Ebû Hureyre (r.a.) bildiriyor:

"Rasûlullah (s.a.v.) Ramazanda müslümanlara azimet olarak, farz kılmaksızın namaz kılmaya teşvik eder ve şöyle dedi:

- Kim inanarak ve ecrini Allah'tan bekleyerek Ramazanı ihya ederse geçmiş günahları affolunur." (121)

Ebû Hureyre (r.a.) anlatıyor:

"Ramazanda Rasûllah (s.a.v.) mescide geldi. İnsanlardan bazıları mescidin bir kenarında namaz kılıyorlardı. Şöyle dedi:

- Bunlar ne (yapıyorlar)? dedi ki:

- Bunlar Kur'an bilmeyen bir kısım insanlardır ki **Ubey b. Kâb** onlara namaz kıldırıyor."

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):

- İsabet etmişler, yaptıkları ne güzeldir." (122)

Abdurrahman b. Abdulkâri bildiriyor:

"**Ömer b. Hattab**'la birlikte bir Ramazan gecesi mescide gittik. İnsanlar grup grup olmuşlar kendi kendilerine namaz kılıyorlar.

Ömer dedi ki:

- Ben görüyorum ki eğer bunları tekbir okuyucu (imam) etrafında toplarsam daha güzel olur. Sonra **Ubey b. Kâb**'ın imamlığında topladı. Başka bir gece yine gittik. İnsanlar imamlarının arkasında namazlarını kılıyorlardı. Bu olay üzerine **Ömer** (r.a.)

- Bu ne güzel bid'attır, dedi. (123)

Nevfer b. İlyas El-Huzalî anlatıyor:

Ömer b. Hattab zamanında Ramazanda mescidin şurasında, burasında grup grup namaz kılardık. İnsanlar sesi en güzel olanına rağbet ederlerdi. Bunun üzerine **Ömer** (r.a.):

- Görüyorum ki Kur'an-ı şarkı edinmişsiniz, Allah'a yemin ede-

(121) Kutubu Sitte Imamları rivayet etmiştir. Bkz. Riyazus-Salihin
(122) Ebû Dâvud
(123) Buharı

rim ki gücüm yeterse bu durumu elbette değiştireceğim."

Sonra ancak üç gece bekleyebildi ve **Ubey b. Ka'b**'a namaz kıldırması için emir verdi. Sonra da safların en arkasına geçerek:

- Eğer bu bid'atsa ne güzel bir bid'attır."[124]

"**Câbir b. Kâ'b** (r.a.) Rasûlullah (s.a.v.)'e gelerek

- Ey Allah'ın Rasûlu bu gece (Ramazan gecesi) evde ben bir şey yaptım. Rasûlullah (s.a.v.):

- Ey **Ubey** nedir bu? **Ubey** (r.a.)

Evde hanımım dedi ki:

- Biz Kur'an okumayı bilmiyoruz. Bize namaz kıldır seninle namaz kılalım. Onlara sekiz rekat (teravih) ve vitir kıldırdım."

Rasûlullah (s.a.v.) bir şey demedi. Böylece bu takriri sünnet oldu."[125]

XVIII- RASÛLULLAH (S.A.V.) VE ASHABININ ZİKRULLAH'A ÇAĞIRMASI

Sevban (r.a.) bildiriyor:

"Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte bir yolculukta idik. Yolda yürürken Muhacirler şöyle dediler:

- Altın ve gümüş hakkında (ayetler) indi. Hangi malın daha hayırlı olduğu (keşke) bilseydik. **Ömer** (r.a.):

- Eğer istiyorsanız bunu sizin için Rasûlullah (s.a.v.)'a sorayım, dedi. Evet dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)'a doğru intikal etti ve bende onu takip ettim. Şöyle dedi:

- Ey Allah'ın Rasûlü altın ve gümüş hakkında ayetler indiği için muhacirler diyorlar ki,

- Biz altın ve gümüş hakkında ayet indiği için hangi malın daha hayırlı olduğunu bilmek istiyoruz." Rasûlullah (s.a.v.):

"- Zikreden bir dile, şükreden bir kalbe ve size imanınızda yardımı olacak bir eşe sahip olun buyurdu"

(124) Ibnı Sa'd 5/59.
(125) El- Heysemı 2/74.

Diğer bir rivâyette de

"Ahiretinize yardımcı olacak bir eşe..."[126] diye geçer.

Ebû Hureyre (r.a.) bildiriyor:

"Rasûlullah (s.a.v.) Mekke'ye gidiyordu. Cumdan dönen bir dağa (yolu) uğrayınca şöyle dedi:

- Yürüyün (çünkü) bu Cumdan (dağı)dır. Müferridler de (yürüyüp) geçti. (Orada bulunanlar) dediler ki:

- Ey Allah'ın Rasûlü, müferridler kimlerdir? Buyurdular ki:

"- Allah'ı çokça zikredenler". [127]

Tirmizi de ise şöyle rivayet edilir:

- Ey Allah'ın Rasûlü müferridler kimlerdir, denince:

"-Allah'ın zikriyle seherleyenlerdir ki zikir onlara ağırlıklarını (günahlarını) bıraktırıyor. İşte onlar kıyamet gününe (günahlardan) arınmış olarak geleceklerdir."

Muaz b. Cebel (r.a.) bildiriyor:

"Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte yürüyorduk ki Rasûlullah (s.a.v.):

- "Sâbikûn (ilk dereceye girenler) nerede?" buyurdu. Dediler ki:

- "Bir kısmı göçüp gitti, bir kısmı da beklemede." Rasûlullah (s.a.v.):

- "İnsanların dedikodularına aldırmadan zikrullah'a devam ettiği için ilk dereceyi kazananlar nerede? Kim cennet bahçelerinde dolaşmak istiyorsa zikrullahı çok yapsın."[128]

Abdullah b. Busr (r.a.) bildiriyor:

Adamın biri Rasûlullah (s.a.v.)'e:

- Ey Allah'ın Rasûlü! İslâmın bütün ilkelerini yerine getiremiyorum. Bana öyle bir şey söyle ki onu devamlı yapayım." Rasûlullah (s.a.v.):

"- Zikrullah'ı dilinden düşürme, buyurdu."[129]

---

(126) Imam Ahmed, Tırmızı, Ebû Nuaym, Hilye 1/182
(127) Terğib ve Terhıb 3/59
(128) El-Heysemı 10/75.
(129) Terğıb ve Tehıb 3/54

Muaz b. Enes (r.a.) bildiriyor:

"Adamın birisi Rasûlullah (s.a.v.)'e "Hangi cihad daha faziletlidir", diye sordu.

Rasûlullah (s.a.v.):

"-Yüce ve ulu Allah'ı en çok zikretmek", buyurdu. Adam:

"-Salihlerden en yüksek dereceli olanı hangisidir", dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

"- Yüce ve ulu olan Allah'ı en çok zikredeni buyurdu. Adam, sonra namazı, sonra zekatı, sonra haccı ve sonra sadakayı bu şekilde sordu. Rasûlullah (s.a.v.) bütün bunların hepsinde:

- Yüce ve ulu Allah'ı en çok zikredeni, buyurdu.

Hatta **Ebû Bekir** (r.a) **Ammar**'a:

- Ey **Ebû Amr** Allah'ı zikredenler bütün hayırları götürdü, dedi. Rasûlullah (s.a.v.)'de ,

- Evet, dedi."[130]

İbni Ebi Dünya rivayet ediyor:

"**Ömer** (r.a.) şöyle dedi:

"İnsanları ağzınıza alarak kendinizi meşgul etmeyin. Çünkü onlar beladır. Siz Rasûlullah'a devam edin."[131]

Abdullah ibni Mübârek rivayet ediyor:

"**Osman** (r.a.) şöyle dedi:

"Eğer kalplerimiz tertemiz olsaydı Allah'ı zikretmekten doymazdı."[132]

Beyhaki rivayet ediyor:

İbni Mes'ud (r.a.) şöyle dedi:

"Yüce ve ulu Allah'ı çokça zikredin. Sana zikrullah hususunda yardımcı olandan başkasıyla da arkadaşlık etme".[133]

---

(130) El-Heysemi; 10/74.
(131) Kenzu'l-Ummal 1/207.
(132) Kenzu'l-Ummal 1/218.
(133) Kenzu'l-Ummal 1/208.

XIX- RASÛLULLAH (S.A.V.)'İN VE ASHABININ (r.anhum) YAPTIĞI DUALAR

Muaz b. Cebel (r.a.) bıldiriyor:

"Rasûlullah (s.a.v.) şöyle diyen bir adama uğradı. "Allah'ım senden sabır istiyorum." Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)

— Sen Allah'tan belâ istedin. Ondan afiyet iste."

Yine Rasûlullah (s.a.v.) "Allah'ım ben nimetin tamamını istiyorum" diyen bir adama uğradı. Ona:

— Ey Âdemoğlu nimetin tamamı nedir, biliyor musun?" dedi.

Adam:

— "Ben bu duayı Allah'tan hayır istemek için yaptım", deyince Rasûlullah (s.a.v.):

— Muhakkak ki ateşten kurtulmak ve cennete girmekte ni'metin tamamındandır (onları da iste") buyurdu.

Yine Rasûlullah (s.a.v.) "Ey Celal ve ikam sahibi (Allahım)" diyen bir adama uğradı ve ona şöyle dedi:

"— Duam kabul edildi, iste (ne isteyeceksen).[134]

Enes b. Mâlik (r.a.) bildiriyor:

"Rasûlullah (s.a.v.) hastalıktan ızdırap çeken bir adama uğradı. Ona:

"— Sen Allah'tan (Şifa) için bir şey dilemedin mi?" buyurdu. Adam:

"— Ben şöyle diyorum: Ey Allahım! Eğer bu benim cezamı ahirette vereceksen, onu dünyada çekeyim." "Rasûlullah (s.a.v.):

"— Şöyle niçin demiyorsun? Allah'ım bana dünyada da ve ahirette de iyilik ver ve beni cehennem ateşinden koru." Adam Allah'a (bu şekilde) dua etti ve şifa buldu." [135]

Ömer (r.a.) bildiriyor:

"Rasûlullah (s.a.v.) dua ettiğinde ellerini kaldırırdı. Duası bitince de ellerini yüzüne sürmeden indirmezdi."[136]

---

[134] Kenzu'l-Ummal 1/292.
[135] Kenzu'l-Ummal 1/290.
[136] Kenzu'l-Ummal 1/289.

Hz. **Âişe** (r.a.) haber veriyor:

"Rasûlullah (s.a.v) ellerini kaldırarak şöyle dua ederdi.

- Allah'ın ben de bir beşerim. Beni cezalandırma. Mü'minlerden herhangi birisine eziyet ettim yahut incittiysem bundan dolayı bana azap etme". (137)

Kubeus El-Medeni rivayet ediyor:

"Adamın biri **Zeyd b. Sabit**'e gelerek bir şey sordu. **Zeyd**: "Ben, **Ebû Hureyre**'ye (sormanı) tavsiye ederim, dedi ve şöyle devam etti.

- Ben, **Ebû Hureyre** ve bir başka kişi mescidde dua ediyor ve Yüce Rabbimizi zikrediyorduk. Birden Rasûlullah (s.a.v.) çıkageldi ve yanımıza oturdu. Biz sustuk. Bunun üzerine "Yapdığınız (işe) devam edin" dedi. **Zeyd** dedi ki:

- Ben ve arkadaşım **Ebû Hureyre**'den önce dua ettik ve Rasûllullah (s.a.v.) duamıza amin dedi. Sonra **Ebû Hureyre** dua etti ve (duasında) şöyle dedi;

- Ey Allahım; ben arkadaşlarımın istediklerini ve unutulmayan bir ilmi istiyorum" dedi. Rasûlullah (s.a.v.) "âmin" dedi. Biz (bunun üzerine) dedik ki;

- Ey Allah'ın Rasûlu biz de unutulmayan bir ilmi yüce Allah'tan istiyoruz." Rasûlullah (s.a.v.);

-"Devs'li bu genç sizi bu hususta geçti" buyurdu" (138)

Ömer (r.a.) bildiriyor:

"Rasûlullah (s.a.v.)'den Ümre için izin istedim. Bana izin verdi ve şöyle dedi:

- Ey kardeşim beni de duanda unutma" Ömer diyor ki:

- Bu kelime beni bütün dünyanın benim olmasından daha çok sevindirdi"(139)

Ebû Umâme El- Bâhilî (r.a.) bildiriyor:

"Rasûlullah (s.a.v.)'in bize dua etmesini istiyorduk ki o (anda) gelip şöyle dua etti.

---

(137) Buharı, Kenzu'l-Ummal 1/291.
(138) Taberâni, El-Heysemi 9/361.
(139) Ebû Dâvud, Tırmızi, Ibni Sa'd Tabakat 3/273.

"Ey Allahım! Bizi bağışla, bize acı, bizden razı ol, bizim (amellerimizi, dualarımızı) kabul et. Bizi ateşinden koru ve bizi cennetine koy. Bütün işlerimizi de yoluna koy."(140)

Büreyde (r.a.) haber veriyor:

"Rasûlullah (s.a.v.) bir adamın "Allahım senden başka ilah olmadığına, bir ve samed olduğuna, doğmadığına ve doğurulmadığına, hiç bir kimsenin de Senin dengin olmadığına şahitlik ediyor ve Senden hayır istiyorum" dediğini işitince şöyle buyurdu:

- Yüce Allah'a İsm-i A'zam ile istekte bulunun. Kim bununla istekte bulunursa (istediği kendisine) verilir. Yine kim bununla dua ederse (duası) kabul olur."(141)

Muaz b. Cebel (r.a.) anlatıyor:

"Rasûlullah (s.a.v.) "Ey celal ve ikram sahibi" diyen bir adamı işitti ve şöyle dedi:

"(Duan) kabul edildi".(142)

Enes b. Mâlik (r.a.) bildiriyor:

"Rasûlullah (s.a.v.) **Zeyd b. Sâbit'i** namaz kılarken yanına uğradı. **Zeyd** şöyle diyordu:

"Allahümme inni es'elüke bienne lekel hamdü, La ilâhe illa ente yâ Hennânü yâ Mennân, ya Bedîü's-Semâvâti ve'l-Ard, Yâ ze'l-Celâli ve'l-İkram". Rasûlulah (s.a.v.) bu duayı duyunca şöyle buyurdu:

- Sen Yüce Allah'tan İsm-i A'zamı ile istekte bulundun. Kim bununla birşey isterse kendisine verilir. Kim de (bu İsm-i Azamla) dua ederse duası kabul olur." (143)

Sâid b. Mansur ve bşkaları rivâyet ediyor:

"**Ebû Bekr** (r.a.) şöyle dua ederdi:

- Allah'ım, ömrümün en hayırlısı ahirini yap. En son amelimi de en hayırlı amel yap. En hayırlı günüm de sana savuştuğum gün olsun."(144)

---

(140) Kenzu'l-Ummal 1/291
(141) Ibnı Mâce, Tırmızı, Ebû Dâvud
(142) Terğıb ve Terhıb 3/145, Nevevı, El- Ekkâr 501
(143) Ibnı Mâce, Ahmed b Hanbel Terğıb ve Terhıb 3/146
(144) Kenzu'l-Ummal 1/303

Amr b. Meymün rivayet ediyor:

"**Ömer b. Hattab** (r.a.) söyle dua ediyor:

— Ey Allah'ım, benim canımı ebrar (iyilerle) birlikte al, şerlilerle birlikte değil ve beni hayırlı (kulların arasına) kat."[145]

Hafsa (r.a.) babasının söyle dua ettiğini rivayet ediyor:

"Ey Allah'ım, beni senin yolunda öldürülmekle (şehadetle) ve Nebinin beldesinde vefatla rızıklandır, deyince ben:

— Bu nasıl olur? Dedim. **Ömer** (r.a.):

— Allah'ın (ölüm) emri, O nerede dilerse (orada) gelir" buyurdu.[146]

Zeyd b. Eslem babasından rivayet ediyor:

"**Ömer** (r.a.) söyle diyordu:

"Allah'ım benim ölümümü tek bir rekât namaz kılan ya da tekbir kere dahi olsa secde eden bir adamın elinden yapma. (Eğer böyle olursa) kıyamet günü senden hicap duyarım."[147]

Ömer b. Said En-Nebai bildiriyor:

"**Ali b. Ebi Talib** (r.a.)'ın arkasında **İbnü'l Münket**'in cenaze namazını kıldım. Dört tekbir getirdi, bir selam verdi. Sonra kabrine koydu ve söyle dedi:

— Ey Allah'ım, bu Senin kullarının çocuğu ve Senin kulun.

Sana kavuştu. Muhakkak ki en hakiki menzil Sensin. Allah'ım, onun girdiği yeri genişlet. Günahlarını bağışla. Biz onun için hayırdan başka bir şey bilmiyoruz. Sen daha iyisini bilirsin. Senden başka ilah olmadığına ve Muhammed (s.a.v.)'in Resûlün olduğuna şahitlik yapardı."[148]

Ubeyd b. Ka'b (r.a.) anlatıyor:

Hazam b. Uteyye rivayet ediyor:

" **Ebû Derda** (r.a.) söyle dedi:

— Allah'ım beni âlimlerin kalplerinin lanetlenmesinden sana sığınırım. Dedim ki:

---

[145] Buhari: Edebül Müfred, Kenzu'l Ummal 1/303
[146] Ebû Nuayn, _bni Sa'd, Kenzu'l Ummal 1/304
[147] El-Müntehab 4/4/3.
[148] Kenzu'l Ummal 8/119.

- Onların kalpleri seni nasıl lânetler ki? Bunun üzerine:

- Beni kerih görerek, dedi."[150]

Nâfi rivayet ediyor:

"**İbni Ömer** (r.a.) Sata'da şöyle nida ediyordu.

"Allah'ım beni seni seven, meleklerini seven, rasüllerini seven salih kullarını sevenlerden eyle. Allah'ım beni kendine, meleklerine, rasüllerine ve salih kullarına sevdir. Allah'ım (işimi) kolaylaştırdıkça kolaylaştır. Zorluktan beni uzaklaştır. Dünyada da ahirette de beni bağışla. Beni muttakirlerin önderlerinden yap. Allah'ım, sen *"bana dua edin kabul edeyim"*[151] buyuruyorsun. Muhakkak ki sen va'dinden dönmezsin. Allah'ım beni İslâm ile hidayete erdirdin. Artık onu benden alma. Ta ki o hidayetle benim (ruhumu) kabzedesin." İbni Ömer bu ve buna benzer çok uzun dualarla tavafta, şeytan taşlamada, Safa ve Merve'de dua ederdi."[152]

El-Makburî'den **İbni Sa'd** rivayet ediyor:

"**Ebû Hureyre** ölümcül hastalığa yakalandığında **Mervan** yanına gitti. **Mervan**:

- Ey **Ebû Hureyre**, Allah sana şifa versin, deyince; **Ebû Hureyre** (r.a.):

- Ey Allah'ım ben sana kavuşmak istiyorum. Bu kavuşmayı bana nasip et" dedi." [153]

Sâbit rivâyet ediyor:

"**Enes** (r.a.) bir kardeşine dua edeceği zaman şöyle derdi:

"Allah; zâlim ve fâcir olmayan, gündüz oruç tutup gece namaz kılan ebrar kullaranın duasını senin üzerine kılsın." [154]

Abdullah b. Mes'ud'un oğlu **Ebû Ubeyde** rivayet ediyor:

Abdullah İbni Mesud'un

- Bir gece Rasûlullah (s.a.v.) sana "iste verilsin" dediği zaman nasıl dua ettin, diye soruldu. O şöyle cevap verdi:

---

(149) Ebû Nuaym; Hilye: 1/145.
(150) Ebû Nuaym; Hilye: 1/223.
(151) Gâfir Suresi: 60
(152) Ebû Nuaym, Hilye: 1/308
(153) Ibni Sa'd: 4/339

"Allah'ım senden sarsılmayan bir iman, tükenmeyen bir nimet ve cennetin en yüksek derecesinde beni peygamberine arkadaş yapmanı isterim."(155)

Übey b. Ka'b (r.a.) anlatıyor: Ben Hz. Peygamber'in yanında iken bir bedevi gelerek:

"- Ya Rasûlüllah bir kardeşim var rahatsız" dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

"- Nesi var?"diye sordu. Bedevî:

"- Deli!" diye cevap verdi. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.):

"- Onu bana getir" dedi. Bedevi kardeşini Hz. Peygamber'in huzuruna getirdi. Rasûlüllah (s.a.v.) Fatiha'yı, Bakara suresinin başındaki dört ayeti *"Sizin ilâhınız bir tektir. Ondan başka ilâh yoktur. O Rahmandır. Rahimdir"*(156) ayetini, Ayetelkürsi'yi Bakara sûresinin sonundaki üç âyeti Al-i İmrân suresindeki *"Allah, kendinden başka ibadete lâyık hiç bir varlık bulunmadığını bütün açıklığı ile ortaya koydu"*(157) ayetini, Araf süresinden *"Sizin Rabbiniz Allah'tır"*(158) ayetini, Mü'minûn sûresinin sonundaki *"Mülkün mutlak sahibi Allah ne yücedir"*(159) ayetini, Cin suresindeki *"Rabbimizin şanı çok yücedir"*(160) ayetini, Sâffât sûresinin başındaki on âyeti, Haşr süresinin sonundaki üç âyeti, İhlâs süresini, Nâs ve Felak surelerini okudu. Adam, sanki hiç bir şeyi yokmuş gibi ayağa kalktı." (161)

(154) Edebü'l Müfred: 93.
(155) Kenzu'l-Ummal 1/307 Müntehab 5/236.
(156) Bakara; 163.
(157) Ali İmrân: 18.
(158) A'raf 54.
(159) Mu'minin: 116
(160) Cin 3.
(161) Ahmed b. Hanbel; Müsned, Tirmizi, Kenzu'l-Ummal 1/212.